

AZ

1878-IK ÉVI OKTÓBER HÓ 17-ÉRE KIHIRDETETT

ORSZÁGGYÜLÉS

FŐRENDI HÁZÁNAK IROMÁNYAI.

IX. KÖTET.

HITELES KIADÁS.

1881.

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
(Hold-utcza 7. sz.)

AZ

1878-IK ÉVI OKTÓBER HÓ 17-ÉRE KIHIRDETETT

ORSZÁGGYÜLÉS

NYOMTATVÁNYAI.

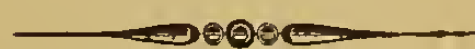
FŐRENDI HÁZ. — IROMÁNYOK. IX.

AZ

1878-IK ÉVI OKTÓBER HÓ 17-ÉRE KIHIRDETETT

ORSZÁGGYÜLÉS

FŐRENDI HÁZÁNAK IROMÁNYAI.

IX. KÖTET.

HITELES KIADÁS.

1881.

PESTI KÖNYVNYOMDA-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.
(Hold-utcza 7. sz.)

TARTALOM.

A főrendi ház irományai.

488. szám.

(CXLVII. ÜLÉS, 974. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi április hó 7-én tartott

CCCLXXXIV. ülése jegyzőkönyvéből.

Következik ezután „a végrehajtási eljárásról“ szóló törvényjavaslatnak végszerkezetben harmadszori felolvasása.

A ház a törvényjavaslatot végszerkezetében is elfogadja, s azt alkotmányos tárgyalás és szíves hozzájárulás végett, a főrendi házzal szokott módon közöltetni rendeli.

Baross Gábor *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

Melléklet a 488. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a végrehajtási eljárásról.

I. CZÍM.

Általános határozatok.

1. §.

Kielégitési végrehajtásnak végrehajtható közokiratok alapján van helye.

Végrehajtható közokiratok:

a) a polgári biróságoknak jogerőre emelkedett itéletei és váltóügyekben fizetést vagy biztositást rendelő jogerőre emelkedett sommás végzések;

b) a polgári biróságoknak jogerőre nem emelkedett azon marasztaló itéletei, melyek ellen a végrehajtásra halasztó hatálylyal nem biró felebbezés használtatott;

c) a polgári biróságoknak pénzbirság vagy költségek fizetésére kötelező vagy más marasztaló végzései és pedig feltétlenül, ha halasztó hatálylyal biró felfolyamodással meg nem támadhatók, ellenesetben pedig akkor, ha jogerőre emelkedtek;

d) a polgári biróságok előtt kötött egyezségek;

e) a választott biróságok, és a pesti árú- és érték-tőzsdének, valamint a vidéki termény- és gabona-csarnokoknak külön biróságai (1870. évi II. t.-cz.) által hozott marasztaló határozatok, vagy ilyen biróság előtt kötött egyezségről felvett jegyzőkönyvek, illetőleg ezek kiadványai;

f) a büntető biróságoknak vagyoni marasztalást tartalmazó, jogerőre emelkedett határozatai;

g) az 1874. évi XXXV. t.-cz. 111. §-a értelmében végrehajtható közjegyzői okiratok;

h) a fegyelmi biróságoknak, továbbá a közigazgatási és pénzügyi hatóságoknak azon végrehajtható határozatai, melyek az érvényben levő jogszabályok szerint, birói végrehajtásra utalvák.

2. §.

A végrehajtás elrendelésére az 1. §. *a*), *b*), *c*) és *d*) pontjai esetében a perbiróság illetékes.

Az *f*) pont esetében kivétel nélkül, a *h*) pont esetében pedig akkor, ha külön törvény ellenkező intézkedést nem tartalmaz, a végrehajtás elrendelésére azon törvényszék, illetőleg 500 frt készpénzösszeget meg nem haladó marasztalás esetében azon járásbiróság illetékes, melynek területén az első folyamodásúlag eljárt büntető biróságnak vagy más hatóságnak a székhelye van.

Budapest főváros területén az *f)* és *h)* pontok eseteiben, a végrehajtás elrendelésére, a budapesti kir. törvényszék, illetőleg a budapesti IV. kerületi járásbiróság illetékes.

Az *e)* pontban emlitett határozatok és egyességek alapján a végrehajtás elrendelésére illetékes biróságot a törvénykezési rendtartás határozza meg.

A közjegyzői okiratok végrehajthatóságának feltételeit, a végrehajtás elrendelésére illetékes biróságokat, a kötelezett fél kifogásolási jogát és az e tárgybeli eljárást az 1874. évi XXXV. t.-cz. X. fejezete szabályozza.

3. §.

A végrehajtásnak külföldi biróságok megkeresései, vagy végrehajtási záradékkal ellátott végrehajtható közokmányai alapján való elrendelésére első sorban az államszerződések szolgálnak irányadóul.

Ha államszerződés nincs, csupán a végrehajtató által bizonyitandó viszonosság (1868: LIV. t.-cz. 63. §.) esetében, de akkor is csak a következő előfeltételek alatt van helye a végrehajtás elrendelésének:

a) ha a végrehajtás alapjául jogerőre emelkedett birói határozat, vagy perbeli birói egyesség szolgál;

b) ha a meg nem jelenése folytán elmarasztalt magyar honosnak, a perbeidéző okirat, a perbiróság államában saját kezeihez, vagy megkeresés folytán valamely hazai biróság által szabályszerűen kézbesittetett;

c) ha azon államnak valamely birósága, a mely államnak területén a végrehajtandó határozat hozatott, vagy a végrehajtandó egyezség köttetett, jelen törvénynek az illetékességre vonatkozó határozatai szerint illetékes volt; végre

d) ha azon teljesitmény, mely a végrehajtás utján érvényesittetni szándékoltatik, hazai tiltó törvénybe nem ütközik.

Ezen esetekben a végrehajtás elrendelése fölött azon biróság határoz, mely a 18. §. szerint, a végrehajtás foganatositására illetékes.

Ha a végrehajtás foganatositása végett több biróság kerestetik meg, a végrehajtás elrendelése fölött az első helyen emlitett törvényszék, ha csupán járásbiróságok kerestettek meg, az első helyen emlitett járásbiróság határoz, és határozatáról a foganatositásra illetékes többi hatóságokat értesiti.

A nem illetékes birósághoz intézett megkeresések, az illetékes birósághoz hivatalból teendők át.

4. §.

Az osztrák-magyar monarchia másik államában hozott birói határozat és kötött egyezség alapján ezen állam biróságainak megkeresésére, a végrehajtás a viszonosság előféltétele alatt, feltétlenül elrendelendő, kivéve azon esetet, ha azon teljesitmény, mely végrehajtás útján érvényesittetni szándékoltatik, hazai tiltó törvénybe ütközik.

5. §.

Valamely magyar honosnak személy-állapotát (status) tárgyazó kérdésekben, külföldi biróságok által hozott birói határozatok, a magyar honos ellen, belföldön végre nem hajthatók.

6. §.

A végrehajtás elrendelése rendszerint három példányban szerkesztett irásbeli beadványban kérendő, és az első példány a végrehajtás elrendelésének alapjául szolgáló eredeti okirattal szerelendő fel. Biróságok előtt kötött egyesség és sommás perben hozott itélet, a biróságnál lévő eredetire való hivatkozás mellett, egyszerű másolatban is csatolható.

Váltó perekben a végrehajtási kérvény első példányához, az eredeti váltó is melléklendő, ha

pedig ez azon biróság iratai közt léteznék, melynél a végrehajtás elrendelése kéretik, ezen körülmény a kérvényben megemlitendő.

Ha a végrehajtás több alperes ellen, vagy több helyen foganatositandó, a kérvény annyi példányban adandó be, hogy mindenik alperesnek és mindenik megkeresett hatóságnak, illetőleg mindenik kiküldöttnek, külön példány jusson.

A megkeresett hatóság, illetőleg a kiküldött részére szolgáló példányok, mellékletek nélkül adandók be; a végrehajtást szenvedőt illető példányok mellé pedig egyszerű másolatban, csupán azon mellékletek csatolandók, a melyek vele még közölve nem voltak.

Az 1. §. *e), f), g)* és *h)* pontjainak eseteiben a végrehajtás alapjául szolgáló közokiratnak a végrehajtató által, e czélból beadandó s hivatalból hitelesitendő másolatai a végrehajtást elrendelő biróságnál megtartandók.

A hiányosan felszerelt végrehajtási kérvények hiánypótlás végett visszaadandók.

7. §.

Sommás perekben, ingatlanokra vezetendő végrehajtás esetének kivételével, a végrehajtás elrendelése iránti kérelem szóval is előterjeszthető; mely esetben a biróság, a szóval előterjesztett kérelemről, jegyzőkönyvet veszen föl.

8. §.

A végrehajtási kérelemben, a végrehajtató, a végrehajtásra vonatkozó kérelmét szabatosan tartozik előterjeszteni.

A végrehajtási kérelemben továbbá megjelölendő azon biróság, vagy azon biróságok, a melynek, vagy a melyeknek a területén a végrehajtás foganatositandó; és ha a végrehajtató a végrehajtást hivatalból kivánja eszközöltetni, ez kifejezetten megemlitendő.

A végrehajtás az annak alapjául szolgáló közokiratban megállapitott teljesitési határidő lejárta után kérendő.

9. §.

Az 1. §. *a) b)* és *c)* pontjainak eseteiben a biróság azt, hogy a végrehajtás alapjául szolgáló birói határozat szabályszerűen kézbesittetett avagy kihirdettetett-e és a végrehajtásra halasztó hatálylyal biró jogorvoslat használtatott-e, hivatalból tartozik kinyomozni.

Ha a végrehajtási jog valamely feltételtől, vagy viszontkötelezettség teljesitésétől függ, a feltétel beálltát, vagy a viszontkötelezettség teljesitését, valamint a végrehajtás egyéb feltételeit is, a végrehajtató tartozik igazolni, a mennyiben azok a birósági iratok által igazolva nincsenek.

10. §.

A végrehajtási kérvény, rendszerint az ellenfél meghallgatása nélkül intéztetik el.

A 3. §. esetében kivétel nélkül, a 9., 13. és 15. §§. eseteiben pedig akkor, a mikor a végrehajtás elrendelésének előfeltételei közokirattal, vagy hitelesitett (1874: XXXV. t. cz. 92. 93. §§.) magánokirattal nem igazoltatnak, a végrehajtási kérelem érdemleges elintézése előtt járásbiróságoknál, sommás törvényszékeknél pedig jegyzőkönyvi tárgyalás tartatik.

A 3. §. esetében, ha képviseltetéséről a végrehajtató nem gondoskodott, részére és költségére a biróság a tárgyalásra ügygondnokot rendel.

11. §.

A végrehajtás elrendelése esetén, a végrehajtás útján érvényesitendő követelés járulékaival együtt a végzésben szabatosan kiteendő, és a végrehajtási kérelem körül felmerült költségek megállapitandók.

Ha a végrehajtást elrendelő biróság egyszersmind a végrehajtás foganatositására is illetékes, és a végrehajtás kiküldött által foganatositandó, a végzésben a kiküldött is kirendeltetik,

12. §.

A végrehajtás megrendeléséről a végrehajtató, a végrehajtási kérvény első példányára vezetendő végzés által, a kiküldött vagy megkeresett hatóság és a végrehajtást szenvedő pedig, a végrehajtási kérvény többi példányaira (6. §.) vezetendő és ez utóbbinak rendszerint a foganatositáskor kézbesitendő végzés által értesittetnek. A 7. §. esetében a végrehajtató, a kiküldött, és a végrehajtást szenvedő, a jegyzőkönyv másolatára vezetett végzés által értesitendők.

Ha a végrehajtás el nem rendeltetik, arról a végrehajtási kérvény példányainak visszaadása mellett, indokolt végzésben, csupán a végrehajtást kérő értesittetik.

Ha a végrehajtás annak elrendelésétől számitott 3 hó alatt nem foganatosittatott: a végrehajtást szenvedőnek, — a végrehajtást elrendelő vagy a foganatositás végett megkeresett birósághoz benyujtott kérelmére, a végrehajtást elrendelő végzés közvetlenül kézbesitendő.

A végrehajtási végzés ilyetén kézbesitése és a végzés ellen netalán használt jogorvoslat, a végrehajtás szabályszerű foganatositását nem gátolja.

13. §.

A végrehajtás rendszerint a végrehajtható okirat szerint jogositott javára, és az abban kötelezett ellen rendelendő el.

Ha engedmény folytán a jogositott személyében változás történt és e változás közokirattal vagy hitelesitett magánokirattal igazoltatik, a végrehajtás az új jogositott javára rendelendő el.

Ha a változás közokirattal, vagy hitelesitett magánokirattal nem igazoltatik, a biróság, — mielőtt a végrehajtás megrendelése felett határozna, — az engedményezőt és az engedményest sommás, illetőleg jegyzőkönyvi uton meghallgatja.

Váltóköveteléseknél, a mennyiben az eredeti váltó a végrehajtási kérvény mellett mutattatik be, a végrehajtás meghallgatás nélkül rendelendő el akkor is, a mikor az engedményezés teljes bizonyitó erejű magán okirattal (1868: LIV. t.-cz. 167. és 168. §.) van igazolva.

14. §.

Ha a marasztalt fél időközben meghalt, s a jogositott a végrehajtást csupán azon vagyonokra kivánja vezettetni, melyek a végrehajtást szenvedő fél hagyatékában találtatnak, vagy róla az örökösökre szállottak, a végrehajtás az ismert vagy igazolt, esetleg az ismeretlen örökösök ellen rendelendő el. A végrehajtás elrendelésével egyidejüleg, ha az örökösök ismeretlenek, ezek részére, — ha pedig nincs szabályszerüen igazolva, hogy a végrehajtási kérvényben megnevezett örökösöket a kizárólagos örökösödési jog illeti, a netalán még létező örökösök részére és költségére ügygondnok rendelendő. A végrehajtást rendelő végzés, ugy az ismert örökösök mindenikének, mint az ügygondnoknak kézbesitendő, s ennek alapján csakis azon vagyonra vezethető a végrehajtás, mely a végrehajtást szenvedőnek hagyatékában találtatik, vagy róla szállott át az örökösökre. (92. §.)

15. §.

Ha a végrehajtató nem a végrehajtást szenvedő hagyatékában talált, vagy róla az örökösökre átszállott tárgyakra, hanem közvetlenül az örökösök ellen kivánja a végrehajtást intézteni, kérelme felett sommás, illetőleg jegyzőkönyvi tárgyalás tartatik, és szükség esetében bizonyitási eljárás után, végzés által hozatik határozat. Azon kérdés, hogy a végrehajtás az örökösök ellen elrendelhető-e, a fennálló anyagi jogszabályok szerint döntendő el.

16. §.

Ha a jogositott halt el időközben, az örökösök a végrehajtás elrendelését kérhetik, ha szabályszerüen igazolják azt, hogy az örökösödési jog őket illeti. Ha az örökösödési jog nem igazolható, annak kérelmére, a ki örökösödési jogát valószinüvé teszi, a végrehajtás elrendeltetik ugyan, egyidejüleg azonban a követelés érvényesitésére ügygondnok neveztetik

ki a végrehajtás útján behajtott pénzt vagy értéket — ha időközben az örökösödési kérdés el nem döntetik — a hagyatéki biróságnak átszolgáltatja.

A perben megbizott ügyvéd mindaddig, mig a jogositott elhalálozása tudomására nem jut, a jogositott nevében, ha pedig az elhalálozás tudomására jut, mindaddig, mig az örökösök a fentebbiek szerint fel nem lépnek, az ismeretlen örökösök nevében a szükséges végrehajtási lépéseket megteheti, köteles azonban a behajtott pénzt vagy értéket, ha időközben az örökösödési kérdés el nem döntetett, a hagyatéki biróságnak átszolgáltatni.

17. §.

Ha a jogositott személyében a végrehajtás folyamán történik változás : a végrehajtás folytatásának az új jogositott javára való elrendelése azon biróságnál kérendő, mely a végrehajtást elrendelte.

A kiküldött azonban addig is, mig a végrehajtást elrendelő biróság határoz, foganatositani köteles mindazon végrehajtási cselekményeket, melyek szükségesek a végből, hogy a követelés biztositva legyen.

Ha a végrehajtás foganatositása alkalmával tünik ki, hogy a végrehajtást szenvedő fél elhalt, vagy ha halála a végrehajtás elrendelése után következik be, a végrehajtás az azt elrendelő biróságnak újabb határozata nélkül a hagyatékban talált, vagy a marasztaltról az örökösökre szállt vagyonra a 14. §. szerint foganatositandó. Ezen esetben a 14. §. rendelkezése szerint szükséges ügygondnokot a kiküldött nevezi ki.

18. §.

A végrehajtás foganatositására azon esetben, ha a végrehajtás ingatlanra vezettetik, az illető biróság mint telekkönyvi hatóság, minden más esetben azon járásbiróság illetékes, a melynek területén a végrehajtás foganatositandó. Ha ugyanazon végzésben részint telekkönyvi hatóság, részint járásbiróság által foganatositandó végrehajtás rendeltetett el, mindkét hatóság külön kerestetik meg.

Budapest főváros hatóságának területén mindazon végrehajtások, melyek nem telekkönyvi bejegyzés által teljesitendők, az igazságügyminister által e végből megbizott egy vagy két járásbiróság által foganatosittatnak.

19. §.

A végrehajtási kérvénynek a végrehajtást elrendelő végzéssel ellátott első példánya a végrehajtatónak kézbesittetvén, a többi példányok rendszerint a kiküldöttnek adatnak ki, illetőleg a végrehajtás foganatositására illetékes birósághoz tétetnek át.

Ha a végrehajtató úgy kivánja, az összes végrehajtási példányok neki kézbesittetnek, melyekkel a kiküldötthöz, vagy a végrehajtás foganatositására illetékes hatósághoz közvetlenül fordulhat; ezen eljárásért azonban külön költségfelszámitásnak helye nincs.

A végrehajtás foganatositására illetékes biróság, a végzéssel ellátott végrehajtási kérvények megérkezte vagy bemutatása után, ha a végrehajtás kiküldött által foganatositandó, a kiküldöttet azonnal kirendeli, s a végrehajtási végzésekkel s a kiküldetéssel ellátott végrehajtási kérvényeket a kiküldöttnek, vagy ha kéretik, a végrehajtatónak rövid uton kézbesiti.

A végrehajtás foganatositására rendszerint birósági végrehajtók és sürgős esetekben, ha a végrehajtók akadályozva vannak, birósági hivatalnokok vagy joggyakornokok küldetnek ki. Fontosabb esetekben a biróság, a végrehajtás foganatositásával, birósági tagot, vagy kir. közjegyzőt bizhat meg. (154. §.)

20. §.

A kiküldött a végrehajtást hivatalból csak akkor köteles foganatositani, ha a végrehajtást elrendelő végzésben, a végrehajtás hivatalból foganatositandónak mondatott ki, hacsak a foganatositás

előtt a végrehajtató vagy megbizottja, a végrehajtástól való elállását vagy a végrehajtásnak felfüggesztését a kiküldöttnek irásban be nem jelenti.

A 3. és 4. §§. esetében a végrehajtás hivatalból foganatositandó, ha csak a megkeresvényben vagy kérvényben világosan az ellenkező nem foglaltatik.

A mennyiben a végrehajtás nem helyben teljesitendő, a kiküldött a költségek előlegezését követelheti. Erről hivatalból foganatositandó végrehajtás esetében a végrehajtató; megkeresés esetében, pedig — ha a végrehajtatónak vagy képviselőjének lakása nem tudatnék, — a megkereső hatóság a kiküldetés alkalmával értesitendő.

21. §.

A kiküldött, a hivatalból teljesitendő végrehajtásokat a kiküldetésnek, nem hivatalból teljesitendő végrehajtásokat pedig a jelentkezésnek sorrendjében, késedelem nélkül foganatositani köteles, a nem helyben teljesitendő végrehajtásokat azonban csak akkor, ha a szükséges költségelőleg rendelkezésére bocsáttatott. A jelentkezés napját és óráját, a kiküldött, a végrehajtató kérelmére, a jelentkezés sorrendét kitüntető sorszám alatt, a végrehajtást elrendelő végzésnek a végrehajtatót illető példányára feljegyezni, aláirásával elismerni, és ha valamely sürgős végrehajtás teljesitésében akadályoztatnék, az iratokat a végrehajtató kivánságára, a helyettesités eszközöltetése végett, téritvény mellett a végrehajtatónak kiadni köteles.

A késedelemért a kiküldött vagyonilag is felelős.

22. §.

Reggel 8 óra előtt és este 8 óra után a végrehajtási cselekményt megkezdeni, vagy a megkezdettet folytatni rendszerint nem lehet. Sürgős esetekben a végrehajtásnak esteli 8 óra után, vagy reggeli 8 óra előtt való foganatositására, a birósági főnök és pedig előlegesen is engedélyt adhat.

A Gergely-naptár szerint való közönséges ünnepeken, és a végrehajtást szenvedő vallási ünnepein, csak azon végrehajtási cselekvények teljesithetők, melyek a végett szükségesek, hogy a végrehajtandó követelés biztositva legyen.

23. §.

Ha nem hivatalból foganatositandó valamely végrehajtás foganatba vétele, a kiküldöttnél 3 hónapon át nem szorgalmaztatik, a végrehajtási iratok, a biróságnak jelentés mellett bemutattatván, irattárba tétetnek.

A végrehajtási jog, a követelés minőségére és jogczímére való tekintet nélkül, az itélet jogerőre emelkedésétől vagy más végrehajtható közokiratban foglalt teljesitési határidőtől számitott és semmi körülmény által félbe nem szakitható rendes magánjogi elévülési határidő alatt évül el. Az elévülési határidőn belül, a végrehajtató kérelmére, újabban rendeltetik kiküldött.

24. §.

A birói kiküldött a végrehajtás foganatositásának megkezdése előtt, a végrehajtást elrendelő végzést, a végrehajtást szenvedőnek kézbesiteni köteles.

A végrehajtás foganatositásánál az érdeklettek, és ezeken kivül ugy a végrehajtató, mint a végrehajtást szenvedő részéről felhivott két-két felnőtt férfi tanú lehetnek jelen.

Ha a végrehajtást szenvedő honn nem találtatik, a végzés háznépének vagy megbizottjának kézbesittetik. Ilyenek nemléte esetében, a végrehajtás a kiküldött által meghivott két tanu jelenlétében foganatosittatik, a végrehajtási végzés pedig a végrehajtást szenvedő részére a kiküldött által kinevezendő ügygondnoknak kézbesittetik.

25. §.

Ha a végrehajtás a marasztalt fél lakhelyétől különböző helyen teljesitendő, a kiküldött ügygondnokot rendel, a végzést ennek kézbesiti, s erről a végrehajtást szenvedőt, — ha lakhelye vagy tartózkodási helye tudva van, — a végrehajtás befejezésétől számitott 24 óra alatt postára adott ajánlott levélben értesiti. A kir. kincstár és a közalapitványok ellen vezetett végrehajtások eseteiben, a kiküldött, a végrehajtás befejezésétől számitott 24 óra alatt, postára adandó ajánlott levélben a kincstár, vagy a közalapitványok képviseletére hivatott központi közeget értesiteni köteles.

A feladási vevények az iratokhoz csatolandók.

Ha a végrehajtás a biróság székhelyén kivül teljesittetik, a végrehajtást szenvedő pedig a biróság székhelyén lakik: ügygondnok-kirendelés mellőzésével, a végrehajtást rendelő végzés, a végrehajtás foganatositása után, magának a végrehajtást szenvedőnek kézbesitendő. (24. §.)

26. §.

A végrehajtás foganatositásáról jegyzőkönyv vétetik fel, melybe a következők foglaltatnak:

a) a végrehajtási eljárásnak a felek neveire, a végrehajtást elrendelő végzésre és a menynyiben a végrehajtás megkeresett biróság által foganatosittatik, a kiküldetést tartalmazó végzésre való hivatkozás melletti megjelölése;

b) a végrehajtás helye és ideje, a végrehajtás megkezdési és befejezési időpontjának óra szerint való pontos megjelölésével. Nagyobb városokban a végrehajtás helye, az utcza és házszám, esetleg a városrész kitétele mellett jelölendő meg;

c) a kiküldöttnek és a jelenlevő feleknek vagy képviselőinek megnevezése;

d) azon kötelezettségnek és járulékainak megjelölése, a melyekre nézve a végrehajtás elrendeltetett;

e) a végrehajtási cselekvény pontos leirása;

f) a felek és a netalán érdeklettek kérelmei és az ügyre tartozó megjegyzései, utóbbiak lehető röviden összevonva.

A kiküldött, a felek, illetőleg képviselőik, a jelen volt többi érdeklettek és a kiküldött vagy a felek által netalán meghivott tanuk (24. §.) által a jegyzőkönyv aláirandó. Az aláirás megtagadása, úgyszintén az aláirást netalán gátló körülmény a jegyzőkönyv aláirásánál megjegyeztetik.

A jegyzőkönyvet és az összes végrehajtási iratokat a felek és érdeklettek vagy képviselőik megtekinthetik, s azokról saját költségükre másolatot vehetnek.

27. §.

A végrehajtási költségeket a marasztalt fél viseli akkor is, ha a perköltségek megfizetésére nem köteleztetett.

A kérvény beadásakor és minden eljárás alkalmával, az addig felmerült költségek külön számitandók fel és állapitandók meg; mi végből a kiküldött az eljárás befejezésétől számitott 3 nap alatt, az iratokat a kiküldő biróságnak bemutatni köteles. A biróság az eljárás költségeit, — ideértve a birósági végrehajtók dijjait és költségeit is — megállapitja, arról a feleket értesiti, s a mennyiben az eljárás további foganatositása igénylené, az iratokat a kiküldöttnek visszaadja.

28. §.

Ugy a végrehajtást elrendelő, mint a végrehajtás foganatositására megkeresett biróság, a végrehajtást szenvedő kérelmére, a végrehajtást felfüggeszteni, vagy kisebb terjedelemre szoritani köteles, ha a végrehajtást szenvedő közokirat által igazolja a következő tények valamelyikét:

a) hogy azon határozatot, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, a felsőbb biróság, jogerőre emelkedett határozat által egészben vagy részben megváltoztatta, vagy póteljárás elrendelése nélkül az egész eljárást megsemmisitette;

b) hogy perújitás, semmiségi per avagy a végrehajtás megszüntetése, korlátozása, vagy felfüggesztése iránt inditott, de halasztó hatálylyal nem biró kereset folytán hozott jogerejű határozattal a végrehajtás alapjául szolgáló határozat egészben vagy részben megváltoztatatott hatályon kivül tétetett, felfüggesztetett vagy megsemmisittetett.

A biróság ezen esetekben a körülményekhez képest, a már foganatositott végrehajtási cselekmények hatályon kivül tételét is megrendeli.

29. §.

A marasztalt fél ellen elrendelt csőd hatályára, és a csőd elrendelése előtt foganatositott végrehajtásoknak mi módon való folytatására nézve, a csődtörvény rendelkezései alkalmazandók.

30. §.

Ha a végrehajtatónak végrehajtási joga egészben vagy részben elenyészett, vagy időhaladék engedése által felfüggesztetett: a végrehajtást szenvedő a végrehajtásnak megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt a következő esetekben indithat keresetet:

a) birói határozatokon alapuló végrehajtások eseteiben: ha a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kérelem olyan ténykörülményen alapul, a mely a határozat hozatalát megelőző peres eljárás befejezése után merült fel;

b) perbeli egyességen alapuló végrehajtások eseteiben: olyan ténykörülmény alapján, mely az egyesség megkötése után következett be;

c) közjegyzői okiratok alapján elrendelt végrehajtások eseteiben: olyan ténykörülmény alapján, mely a végrehajtást elrendelő végzés kézbesitése után merült fel avagy egyébként az 1874: XXXV. t. cz. 113. és következő §§-ban szabályozott kifogás utján nem érvényesithető.

A kereset a végrehajtást elrendelő biróságnál adandó be, s jegyzőkönyvi, illetőleg sommás uton tárgyaltatik, és itélet által döntetik el.

Két egyenlő itélet ellen további felebbezésnek helye nincs.

31. §.

A végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kereset, a végrehajtás folytatására halasztó hatálylyal csak akkor bir, ha eredetiben bemutatott közokirattal vagy teljes bizonyitó erejű magán okirattal bizonyitott tényen alapul; s egyszersmind vagy a végrehajtás foganatositásától, illetőleg a végrehajtási jog telekkönyvi bejegyzését tudató végzés kézbesitésétől számitott 3 nap alatt, — avagy ha a végrehajtási jog későbbi tény folytán szűnt meg, az ezen tény felmerülte után foganatositott további végrehajtási eljárás befejezésétől, — illetőleg a biróság vagy a kiküldött által hozott végzésnek kézbesitésétől számitott 3 nap alatt adatik be.

Az iránt, hogy a kereset halasztó hatálylyal bir-e vagy nem, a biróság a tárgyalást elrendelő végzésben határoz, s a mennyiben a végrehajtás folytatását felfüggeszti: a kiküldöttet, illetőleg a megkeresett hatóságot haladéktalanul értesiteni köteles. A kereset alapjául szolgáló okirat eredetije a biróságnál megtartandó.

A végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt beadott, nyilván alaptalan halasztó hatályú kereset, 500 frtig terjedő pénzbirsággal büntettetik.

32. §.

A végrehajtás foganatositását ellenmondással, kifogással vagy ellenszegüléssel gátolni nem szabad.

A kiküldött, a mennyiben a végrehajtási cselekmény foganatositása szükségessé teszi, a végrehajtást szenvedő lakását és tartályait felnyittathatja, és kutatásokat eszközölhet.

Ellenszegülés esetében a végrehajtás az illető törvényhatóság vagy község legközelebbi közbiztonsági közegének segélyével foganatositandó, melyhez a megkeresést a kiküldött közvetlenül intézi. A netalán szükséges katonai karhatalom megszerzése végett a kiküldött a kiküldő biróság főnökéhez köteles fordulni.

A végrehajtásnak ellenszegülés által való meggátlása esetében, a kiküldött a bűnvádi eljárás meginditása végett, hivatalból külön jelentést tartozik tenni.

33. §.

A királyi palotában, és általában a királyi udvari épületekben, — a királyi ház valamely tagjának laképületeiben és a területen kivüliség jogát élvezők lakásán végrehajtási cselekmények csak a főudvarnagyi hivatal kiküldöttje, vagy az általa megkeresett birósági közeg által teljesithetők.

Katonai, vagy katonaság használatában levő épületekben végrehajtási cselekmények csak az illető parancsnok értesitése után foganatosithatók. A parancsnok a végrehajtási cselekmény foganatositásánál való jelenlétel végett katonai személyt bizhat meg.

34. §.

A végrehajtási eljárás során hozott birósági végzések ellen, a mennyiben a törvény ki nem zárja, felfolyamodásnak, — a kiküldött eljárása, végzései és intézkedései ellen pedig előterjesztésnek van helye.

A felfolyamodásra nézve, mennyiben a jelen törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók.

35. §.

Az előterjesztés a sérelmes eljárástól és intézkedéstől, vagy a sérelmes végzés kézbesitésétől, 8 nap alatt a birósághoz vagy a kiküldötthöz adandó be, ki az iratokat, jelentés kiséretében, a birósághoz 24 óra alatt beadni köteles.

Az előterjesztés felett, és pedig a szükséghez képest a feleknek vagy a kiküldöttnek meghallgatása után, a 18. §. szerint illetékes biróság 8 nap alatt határoz, és a mennyiben valamely eljárást a kiküldött által elkövetett szabálytalanság miatt megsemmisit, a kiküldöttet a felek kérelme és felszámitása alapján, az okozott költségek 15 nap alatti megfizetésében elmarasztalhatja.

36. §.

Az előterjesztésnek halasztó hatálya annyiban van, a mennyiben annak érdemleges elintézéseig árverést foganatositani, a lefoglalt követelést a végrehajtatóra átruházni, készpénzt utalványozni és a marasztalás tárgyát a végrehajtatónak átadni nem lehet.

37. §.

A birósági végzések elleni felfolyamodásnak csupán az ingó vagyon árverésén befolyt vételár kiadására, az ingatlan árverés foganatositására, a lefoglalt követelésnek a végrehajtatóra való átruházására, készpénz utalványozására, a marasztalás tárgyának a végrehajtató részére való átadására és a 35. §. szerint elmarasztalt kiküldött elleni kielégitési végrehajtás elrendelésére van halasztó hatálya.

A végrehajtást elrendelő végzés ellen beadott felfolyamodásnak a lefoglalt ingóságok árverésére is halasztó hatálya van.

Ha a másodbiróság helybenhagyó vagy megváltoztató határozat által árverést, a lefoglalt követelésnek a végrehajtatóra átruházását, készpénz utalványozását, vagy a marasztalás tárgyának a végrehajtató részére való átadását rendeli meg: az ezen másodbirósági határozat foganatba vétele tárgyában hozott elsőbirósági végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs.

38. §.

Ha az előterjesztés folytán a kiküldött eljárása, intézkedése vagy végzése megsemmisittetik, illetőleg megváltoztattatik: az e tárgyban hozott birósági végzés ellen a végrehajtató részéről beadott felfolyamodásnak annyiban van halasztó hatálya, a mennyiben annak érdemleges elintézéseig a foganatositott végrehajtási cselekmények a felfolyamodás elintézésétől függő joghatálylyal fentartandók.

39. §.

A végrehajtás folytatására nézve a 36. §-ban körülirt halasztó hatálylyal bir:

a) a felsőbb biróságnak még jogerőre nem emelkedett azon határozata, mely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot megváltoztatta, vagy az egész eljárást póteljárás elrendelése nélkül megsemmisitette;

b) a felsőbb biróságnak azon határozata, a mely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot feloldotta vagy póteljárás elrendelése mellett megsemmisitette;

c) perújitás, vagy semmisségi per folytán hozott, még jogerőre nem emelkedett azon határozat, mely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot hatályon kivül helyezte, megváltoztatta, vagy megsemmisitette;

d) a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt inditott, de halasztó hatálylyal nem biró kereset (31. §.) folytán, a végrehajtásnak megszüntetését, korlátozását, vagy felfüggesztését kimondó, még jogerőre nem emelkedett itélet.

Részben megváltoztató, feloldó, hatályon kivül helyező vagy megsemmisitő, úgy a végrehajtásnak részbeni megszüntetését, korlátozását, vagy felfüggesztését kimondó határozatok csak a végrehajtás azon részére birnak halasztó hatálylyal, a melyre vonatkoznak.

Folytatandó a végrehajtás, az *a*) pont esetében, ha a felsőbb birósági határozat megváltoztatásával azon határozat, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, helybenhagyatik; a *b*) pont esetében, ha újabb végrehajtható határozat hozatik; a *c*) pont esetében, ha jogerőre emelkedett határozat által a felsőbb biróság a perújitásnak vagy semmiségi pernek helyt nem ad, vagy újabb végrehajtható határozatot hoz, a *d*) pont esetében pedig, ha a megszüntetés, korlátozás vagy felfüggesztés iránt inditott kereset jogerőre emelkedett birói határozattal elutasittatik.

40. §.

Visszvégrehajtásnak helye van:

a) ha azon határozatot, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett és foganatosittatott, fellebbezés vagy felfolyamodás folytán hozott s jogerőre emelkedett határozat által a felsőbb biróság megváltoztatta vagy póteljárás rendelése nélkül az egész eljárással együtt megsemmisitette;

b) ha perújitás vagy semmiségi per folytán hozott s jogerőre emelkedett birói határozat által azon határozat, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett és foganatosittatott, hatályon kivül helyeztetik, egészben vagy részben megváltoztattatik avagy megsemmisittetik;

c) ha a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt inditott, de halasztó hatálylyal nem biró kereset folytán hozott s jogerőre emelkedett itélettel, a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése kimondatott.

A fentebbi *a*) *b*) és *c*) pontok esetében akkor is helye van a visszvégrehajtásnak, ha a végrehajtást szenvedő, a végrehajtatót a végrehajtás megelőzése szempontjából önként kielégi-

tette, de csak akkor, ha a kielégités vagy a biróság közbenjöttével vagy a kiküldött előtt végrehajtási eljárás alkalmával történt, vagy közokirattal igazoltatik.

A visszvégrehajtás a végrehajtásra nézve megállapitott szabályok szerint történik.

41. §.

Jogában áll a marasztalt félnek, a végrehajtás elrendelése után, sőt a végrehajtás elrendelését megelőzőleg is, a marasztalási összeg kifizetését a perbiróság közbenjöttével teljesiteni.

Ha e végből mindkét fél személyesen jelentkezik: a személyesen nem ismert felek személyazonosságának igazolása után a kifizetés tényéről jegyzőkönyv vétetik föl, mely a felek által aláiratik és az iratcsomóhoz csatoltatik. A fizető e mellett külön nyugta kiadását is követelheti.

A marasztalt fél egyoldalú jelentkezése esetében a nyertes fél, illetőleg perbeli képviselője késedelem nélkül megidézendő, és ha személyesen vagy pénzfelvételre jogositott meghatalmazottja által meg nem jelennék: a marasztalt félnek jogában áll a marasztalási összeget, mint visszavonhatlanul a nyertes felet illetőt, ennek részére a biróságnak letenni.

A nyertes félnek vagy képviselőjének megjelenése által okozott költségeket a marasztalt fél köteles viselni.

Ugyanily módon teljesithető a fizetés a végrehajtás foganatositása végett megkeresett biróság közbenjötte mellett is, de csak akkor, ha a nyertes fél a végrehajtás foganatositása végett megkeresett biróság területén lakik, vagy annak ott a pénzfelvételre jogositott meghatalmazottja van.

A fentebbi szabályok megfelelően alkalmazandók nem készpénzbeli marasztalások teljesitésére is, de csak akkor, ha minőségénél fogva a kötelezettség a biróság hivatalos helyiségében akadálytalanul teljesithető.

42. §.

Ha a végrehajtást szenvedő azon itélet ellen, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, halasztó hatálylyal nem biró felebbezéssel él, vagy perújitást, avagy semmiségi pert indit s egyszersmind kimutatja, hogy az itélet megváltoztatása, feloldása, megsemmisitése vagy hatályon kivül tétele esetében visszvégrehajtási igénye veszélyeztetve van: kivánhatja, hogy a kielégités, illetőleg a kielégitési végrehajtás a végrehajtató által nyujtandó biztositástól tétessék függővé, ilyen biztositás nem nyujtása esetében pedig engedtessék meg, hogy fizetés helyett a végrehajtási összeget vagy a végrehajtás tárgyát, s a mennyiben utóbbi a biróságnál való letételre nem alkalmas, a biróság által, — szükség esetében szakértők meghallgatásával — megállapitandó készpénzbeli egyenértéket a biróságnál tegye le.

Ezen kérelem a per biróságához adandó be, mely szükség esetében az ellenfél meghallgatása után határoz.

Biztositékul, — ha ez iránt a felek között más megállapodás nem jő létre, — készpénz vagy a kormány által óvadékképesnek nyilvánitott értékpapirok fogadandók el az árfolyam két harmadáig, de semmi esetre se a névszerinti értéken felül.

A beadott kérvény a végrehajtás elrendelésére és az elrendelt végrehajtás foganatositására csak akkor bir halasztó hatálylyal, ha a marasztalás összege vagy a marasztalás tárgya, illetőleg ennek egyenértéke a biróságnál letétetett.

II. CZIM.

Végrehajtás készpénzbeli követelés behajtására.

43. §.

Készpénzbeli követelés behajtására irányzott végrehajtás a végrehajtató választása szerint, a végrehajtást szenvedőnek ingóságaira vagy ingatlanaira, vagy egyidejüleg mindkét minőségű vagyonaira vezethető.

A végrehajtás elrendelése iránt beadott kérvényben, vagy a 7. §. szerint felvett jegyzőkönyvben a végrehajtató nyilatkozni tartozik az iránt, hogy minő vagyonra kivánja a végrehajtást intéztetni. Ha a végrehajtató a végrehajtást ingóságokra kivánja vezettetni, elegendő azon járásbiróság megnevezése, melynek területén a végrehajtás alá vonandó ingóságok léteznek.

A végrehajtást elrendelő végzésben a készpénzbeli tőkekövetelésen kivül a kamatok is a kamatláb és a kamatozási időpont megjelölésével kiteendők.

Ha a végrehajtás alapjául szolgáló itéletben vagy egyezségben kamatfizetési kötelezettség nem foglaltatik: a teljesitési határidő lejártától a kielégitésig hat száztóli késedelmi kamat jár.

44. §.

Ha több járásbirósági területen lévő ingóságokra, vagy ingóságokra és ingatlanokra kért végrehajtás rendeltetett el: végrehajtató ezen végrehajtások mindenikének foganatositását kivánhatja.

Ha a végrehajtató, bár tudta, hogy a már előbb ingóságokra foganatositott végrehajtás által a követelés és a járulékok teljes fedezetet nyertek, máshelyen a végrehajtást még is foganasitotta: a végrehajtást szenvedő azon biróságnál, mely a végrehajtást megrendelte, kérheti, hogy az utóbb eszközlött végrehajtás által okozott költségek alól mentessék fel és az okozott költségek viselésében a végrehajtató marasztassék el.

A kérelem felett a biróság, szükség esetében a felek meghallgatása és a végrehajtási iratok bekivánása után határoz. A hozott végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs.

45. §.

Ha a végrehajtás több járásbirósági területen levő ingóságokra foganatosittatott, a mennyiben az első izben foganatositott árverésen bejött vételárból, a végrehajtató követelése járulékaival teljes kielégitést nyert, a többi végrehajtás a végrehajtást szenvedő kérelmére feloldottaknak nyilvánitandók és a megkeresett biróságok értesitendők.

Ha ingók és ingatlanokra vezettetik a végrehajtás, és a végrehajtató követelése az ingóságokra foganatositott árverés során teljesen kielégittetett: a végrehajtást elrendelő biróság a végrehajtási iratok beérkezte után azon biróságot, mely az ingatlanra vezetett végrehajtás foganatositására illetékes, haladéktalanul megkeresni köteles a végből, hogy a végrehajtás megszüntetésével a netalán teljesitett végrehajtási bejegyzések törlését eszközöltesse.

Ugyanezen szabályok megfelelő értelemben akkor is alkalmazandók, a mikor több telekkönyvi hatóság területén fekvő ingatlanokra rendeltetett el a végrehajtás.

46. §.

Az előző §. eseteiben, ha a megtartott árverésen eladott ingóságokból befolyt vételár felosztását elsőségi kérdések eldöntése akadályozza, vagy az elárverezett ingatlan vételárának felosztása még meg nem történt: a végrehajtást szenvedő a további végrehajtási cselekvények

felfüggesztését a foganatositásra illetékes biróságnál kérheti, ha kimutatja, hogy a vételárból a végrehajtás alatt álló követelés járulékaival együtt, minden valószinüség szerint teljes kielégitést fog nyerni.

I. Végrehajtás ingóságokra.

47. §.

Ingóságok végrehajtási foglalása, a kiküldött által a helyszinén teljesitendő összeirás által foganatosittatik.

A foglalás azon időtől fogva, melyben az összeirás történt, az összeirt tárgyakra nézve zálogjogot ad.

Ha a foglalás alá vehető ingóságok oly csekély értéket képviselnek, hogy abból előre láthatólag az árverési költségeknél több nem kerülne ki: a foglalás mellőzendő.

A végrehajtás alá veendő ingóságokra nézve, a kijelölési jogot a végrehajtató gyakorolja akkor is, ha követelése már zálogilag van biztositva.

Midőn a végrehajtás a végrehajtató képviseltetése nélkül hivatalból teljesittetik: a kijelölés joga a kiküldöttet illeti.

A foglalás addig folytatandó, mig a végrehajtató kivánja, hivatalból teljesitendő végrehajtásoknál pedig addig, mig a követelés járulékaival együtt teljesen fedezettnek látszik. Azon tárgyak, melyekről a végrehajtást szenvedő vagy bárki más azt állitja, hogy másoknak a tulajdonai, avagy, a melyek a körülményekből mások tulajdonainak vélelmezhetők, csak akkor vétethetnek foglalás alá, ha a végrehajtást szenvedőnek egyéb ingóságai a követelésre nézve teljes fedezetet nem nyujtanak. Az állitólagos igénylők neve és lakhelye a végrehajtási jegyzőkönyvben kitüntetendő.

48. §.

A végrehajtást szenvedőnek birlalásában levő ingóságok feltétlenül, másnak a birlalásában levő ingóságok pedig rendszerint akkor foglalhatók el, ha a birlaló a foglalásba beleegyezik. A birlaló ellenzése esetében is foganatositandó a végrehajtás, ha a végrehajtató által előterjesztett bizonyitékokból valószinűnek látszik, hogy a foglalás alá veendő ingóságok a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képezik. Ezen esetben a birlaló vagy háznépe, illetőleg a részére kinevezett ügygondnok (24. §.) a kiküldött által értesitendő. A birlalót az eljárás ellen előterjesztési és felfolyamodási jog illeti; és ha előterjesztése folytán a kiküldött eljárása megsemmisittetik: az e tárgyban hozott végzés ellen beadott felfolyamodás, a lefoglalt tárgyaknak a foglalás által való felmentésére halasztó hatálylyal nem bir.

Ha nem látszik valószinünek, hogy a másnak birlalatában levő ingóságok a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képezik: a foglalás ellenzése jegyzőkönyvbe vétetik és a birlaló a végrehajtatónak az ellenzés által okozott károkért a jegyzőkönyv felvételének időpontjától felelős. A kártéritési követelés a törvény rendes útján érvényesithető.

49. §.

A házas felek együttlakásának tartama alatt, a házas felek közös birlalásában levő ingóságok a férj ellen vezetett végrehajtás esetében lefoglalhatók, kivéve azon arany- és ezüstneműeket, drágaságokat és ruhaneműeket, melyek a nőnek nevével vagy nevének kezdőbetüivel megjelölve vannak; és azon ingóságokat, a melyek nyilván való rendeltetésöknél fogva a nő használatára vannak szánva. A nő ellen vezetett végrehajtás esetében pedig lefoglalhatók azon arany- és ezüstnemüek, drágaságok és ruhanemüek, a melyek a nő nevével vagy nevének kezdőbetüivel megjelölve vannak, továbbá azon ingóságok, a melyek nyilván való rendel-

tetésüknél fogva a nő használatára vannak szánva, végre azon ingóságok, a melyekre nézve a végrehajtató által előterjesztett bizonyitékokból valószinünek látszik, hogy a végrehajtást szenvedő nőnek a tulajdonát képezik. (92. §.)

A végrehajtást szenvedő apával vagy anyával közös háztartásban levő gyermekek használatára rendelt ruhaneműek nem foglalhatók le.

50. §.

Az ingóságok a szobáknak vagy más helyiségeknek megjelölése mellett, számrendben, folyó tételenként iratnak össze.

Mindenik tétel a végrehajtási jegyzőkönyvbe a minőség, mennyiség, darab, szám, súly, mérték vagy más ismertető jelek lehető pontos kitétele mellett vezetendő be.

Ugyanazon fajbeli csekélyebb értékű ingóságok együtt egy tételbe vehetők, de akként csoportositva, hogy az igy összesitett tétel együttes becsértéke 100 frtot meg nem haladhat.

A kiküldött csak az általa megszemlélt, előtte felszámlált vagy megmért ingóságokat irhatja össze.

51. §.

Végrehajtás alá nem esnek, s ennélfogva le sem foglalhatók:

a) az isteni tiszteletre közvetlenül szánt tárgyak;

b) az isteni tiszteletre szánt helyiségekhez tartozó szerelvények, a mennyiben nem magán tulajdont képeznek;

c) a vallási ereklyék, de foglalványaik lefoglalhatók;

d) köz- vagy magán-hivatalhoz tartozó tárgyak, pecsétnyomók, iromáyok, jegyzőkönyvek stb.;

e) rendjelek, érdempénzek s egyéb díszjelek;

f) közhivatalnokoknak és a hadsereghez, hadi tengerészethez és honvédséghez tartozó személyeknek egyenruházata;

g) a hadsereghez, hadi tengerészethez és a honvédséghez tartozó személyek fegyverzete és a véderőbeli felszereléshez szolgáló eszközök, szerszámok, műszerek és lovak;

h) a végrehajtást szenvedő és háznépe részére szükséges öltözetek, ágynemű, továbbá ugyanezek részére a legszükségesebb élelmi és tüzelőszerek a legközelebbi 15 napra, végre a szükséges konyha- és konyhaedény;

i) a végrehajtást szenvedő és családja részére szükséges ima- és iskolakönyvek és taneszközök;

k) a családi arczképek, de kereteik lefoglalhatók;

l) a keresetmód folytatásához, a polgári rendeltetés betöltéséhez és a személyes biztonsághoz szükséges fegyverek;

m) tudósok és művészeknek hivatásuk betöltéséhez szükséges könyvei, mintái és szerei;

n) az iparosok, gyármunkások és napszámosoknak szükséges munka-szerei;

o) az iparosoknak feldolgozás alatt álló anyagkészlete 50 frt érték erejéig;

p) a végrehajtást szenvedő és háznépe eltartásához szükséges egy tehén, vagy e helyett a végrehajtást szenvedő választásához képest négy juh vagy négy kecske, ugyszinte ezen állatok részére egy hónapi időtartamra szükséges takarmány;

r) a végrehajtást szenvedő által tulajdonul birt, s általa házilag mivelt, vagy miveltetett szántóföldek bevetéséhez szükséges vetőmag 5 hectolitert meg nem haladó mennyiségben.

Lak- vagy üzlethelyiség bérletéből felmerülő követeléseknél az *m*) és *o*) pontokban foglalt tárgyak végrehajtás alá vonhatók annyiban, a mennyiben a bérleti követelés más vagyon lefoglalásával teljesen nem fedezhető.

52. §.

A posta-jog, továbbá a posta-szolgálatra rendelt fuvarozási eszközök, készletek és szerek, az államkincstár számára beszedett posta-illeték és viteibér-összegek, végre a postamestereknek szállitási és iroda-átalányi járandóságai, a végrehajtásnak nem tárgyai.

A postára elküldés végett feladott készpénz és más érték-küldemények, posta-utánvételi összegek, postai vagy távirati úton utalványozott összegek, végrehajtás alá szintén nem vétethetnek.

53. §.

Iparüzleti jog csak úgy vonathatik végrehajtás alá, ha a fennálló iparszabályok szerint érvényesen átruházható.

Mennyiben van helye végrehajtásnak az állami egyedárúság tárgyaira s azok termeléséhez vagy eladásához szükséges eszközökre, továbbá lotto-nyereményekre és vámkezelés alatt levő árúkra: a fennálló jövedéki törvények szerint döntendő el.

54. §.

Álladalmi, törvényhatósági és községi szolgálatban levő tisztviselők és hivatalnokok, egyház-községi lelkészek és segédlelkészek, állami, községi és felekezeti nyilvános tanintézeteknél alkalmazott tanárok, tanitók és tanitónők, a véderőhöz tartozó személyek, közhasználatra szolgáló gőzmozdonyú vasutak hivatalnokai, a nemzeti szinháznál alkalmazott igazgatósági, művezetési és gazdasági tisztviselők, drámai és operai magán-szereplők végül a börtönőrök, az állami hivatalszolgák és a gőzmozdonyú vasutak szolgái rendes fizetésének, illetőleg várakozási illetékének, személyes (működési) és korpót-díjainak legfelebb egyharmada, és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 800 frt, a foglaláson túl is érintetlenül fennmaradjon.

A fölebb elősorolt személyek lakpénzeik csak lakbér fejében, a szolgálat után járó más illetményeik pedig épen nem foglalhatók le.

55. §.

Az 54. §-ban emlitett személyeknek, vagy ezek özvegyeinek nyugdíjai, vagy kegydíjai, úgyszintén a nyugalmaztatás folytán járó személyes pótdíjak, valamint a lelkészek aggastyáni fizetései, szintén csak egyharmadrészben foglalhatók le, de csak úgy, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 500 frt a foglalás után is szabad rendelkezésre fennmaradjon.

Ha az 54. §-ban elősorolt személyek nyugdíj helyett végkielégitést, vagy a véderőhöz tartozó személyek, katonai ranguk elvesztésével kegydíjt kapnak: ez a végrehajtási foglalás tekintetében, a nyugdíjjal egyenlő tekintet alá esik.

56. §.

A rokkantak ellátási díjaira, a sebesültek pótdíjaira, a vitézségi érmek után járó díjakra, az elhunyt katonai személy családjának halálozási-évnegyed czímen kiutalt illetményekre vagy végkielégitési összegre, a jelen és az 54. §-ban emlitett személyek özvegyeinek vagy gyermekeinek, a férj, illetőleg az atya szolgálataiért adományozott illetményekre, végrehajtást vezetni nem lehet.

57. §.

A katonai házassági biztositék kamatainak csak egy harmada, és csak úgy foglalható le, hogy a kamatokból egy évre legalább 500 frt a végrehajtás alól ment maradjon. E korlátozás mellett is a végrehajtás csak oly kötelezettségek miatt engedhető meg, melyeket a házassági köte-

a) hogy azon határozatot, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, a felsőbb biróság, jogerőre emelkedett határozat által egészben vagy részben megváltoztatta, vagy póteljárás elrendelése nélkül az egész eljárást megsemmisitette;

b) hogy perújitás, semmiségi per avagy a végrehajtás megszüntetése, korlátozása, vagy felfüggesztése iránt inditott, de halasztó hatálylyal nem biró kereset folytán hozott jogerejű határozattal a végrehajtás alapjául szolgáló határozat egészben vagy részben megváltoztattatott hatályon kivül tétetett, felfüggesztetett vagy megsemmisittetett.

A biróság ezen esetekben a körülményekhez képest, a már foganatositott végrehajtási cselekmények hatályon kivül tételét is megrendeli.

29. §.

A marasztalt fél ellen elrendelt csőd hatályára, és a csőd elrendelése előtt foganatositott végrehajtásoknak mi módon való folytatására nézve, a csődtörvény rendelkezései alkalmazandók.

30. §.

Ha a végrehajtatónak végrehajtási joga egészben vagy részben elenyészett, vagy időhaladék engedése által felfüggesztetett: a végrehajtást szenvedő a végrehajtásnak megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt a következő esetekben indithat keresetet:

a) birói határozatokon alapuló végrehajtások eseteiben: ha a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kérelem olyan ténykörülményen alapul, a mely a határozat hozatalát megelőző peres eljárás befejezése után merült fel;

b) perbeli egyességen alapuló végrehajtások eseteiben: olyan ténykörülmény alapján, mely az egyesség megkötése után következett be;

c) közjegyzői okiratok alapján elrendelt végrehajtások eseteiben: olyan ténykörülmény alapján, mely a végrehajtást elrendelő végzés kézbesitése után merült fel avagy egyébként az 1874: XXXV. t. cz. 113. és következő §§-ban szabályozott kifogás utján nem érvényesithető.

A kereset a végrehajtást elrendelő biróságnál adandó be, s jegyzőkönyvi, illetőleg sommás uton tárgyaltatik, és itélet által döntetik el.

Két egyenlő itélet ellen további felebbezésnek helye nincs.

31. §.

A végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránti kereset, a végrehajtás folytatására halasztó hatálylyal csak akkor bir, ha eredetiben bemutatott közokirattal vagy teljes bizonyitó erejű magán okirattal bizonyitott tényen alapul; s egyszersmind vagy a végrehajtás foganatositásától, illetőleg a végrehajtási jog telekkönyvi bejegyzését tudató végzés kézbesitésétől számitott 3 nap alatt, — avagy ha a végrehajtási jog későbbi tény folytán szűnt meg, az ezen tény felmerülte után foganatositott további végrehajtási eljárás befejezésétől, — illetőleg a biróság vagy a kiküldött által hozott végzésnek kézbesitésétől számitott 3 nap alatt adatik be.

Az iránt, hogy a kereset halasztó hatálylyal bir-e vagy nem, a biróság a tárgyalást elrendelő végzésben határoz, s a mennyiben a végrehajtás folytatását felfüggeszti: a kiküldöttet, illetőleg a megkeresett hatóságot haladéktalanul értesiteni köteles. A kereset alapjául szolgáló okirat eredetije a biróságnál megtartandó.

A végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt beadott, nyilván alaptalan halasztó hatályú kereset, 500 frtig terjedő pénzbirsággal büntettetik.

32. §.

A végrehajtás foganatositását ellenmondással, kifogással vagy ellenszegüléssel gátolni nem szabad.

A kiküldött, a mennyiben a végrehajtási cselekmény foganatositása szükségessé teszi, a végrehajtást szenvedő lakását és tartályait felnyittathatja, és kutatásokat eszközölhet.

Ellenszegülés esetében a végrehajtás az illető törvényhatóság vagy község legközelebbi közbiztonsági közegének segélyével foganatositandó, melyhez a megkeresést a kiküldött közvetlenül intézi. A netalán szükséges katonai karhatalom megszerzése végett a kiküldött a kiküldő biróság főnökéhez köteles fordulni.

A végrehajtásnak ellenszegülés által való meggátlása esetében, a kiküldött a bűnvádi eljárás meginditása végett, hivatalból külön jelentést tartozik tenni.

33. §.

A királyi palotában, és általában a királyi udvari épületekben, — a királyi ház valamely tagjának laképületeiben és a területen kivüliség jogát élvezők lakásán végrehajtási cselekmények csak a főudvarnagyi hivatal kiküldöttje, vagy az általa megkeresett birósági közeg által teljesithetők.

Katonai, vagy katonaság használatában levő épületekben végrehajtási cselekmények csak az illető parancsnok értesitése után foganatosithatók. A parancsnok a végrehajtási cselekmény foganatositásánál való jelenlétel végett katonai személyt bizhat meg.

34. §.

A végrehajtási eljárás során hozott birósági végzések ellen, a mennyiben a törvény ki nem zárja, felfolyamodásnak, — a kiküldött eljárása, végzései és intézkedései ellen pedig előterjesztésnek van helye.

A felfolyamodásra nézve, mennyiben a jelen törvény különös intézkedést nem tartalmaz, az általános rendelkezések alkalmazandók.

35. §.

Az előterjesztés a sérelmes eljárástól és intézkedéstől, vagy a sérelmes végzés kézbesitésétől, 8 nap alatt a birósághoz vagy a kiküldötthöz adandó be, ki az iratokat, jelentés kiséretében, a birósághoz 24 óra alatt beadni köteles.

Az előterjesztés felett, és pedig a szükséghez képest a feleknek vagy a kiküldöttnek meghallgatása után, a 18. §. szerint illetékes biróság 8 nap alatt határoz, és a mennyiben valamely eljárást a kiküldött által elkövetett szabálytalanság miatt megsemmisit, a kiküldöttet a felek kérelme és felszámitása alapján, az okozott költségek 15 nap alatti megfizetésében elmarasztalhatja.

36. §.

Az előterjesztésnek halasztó hatálya annyiban van, a mennyiben annak érdemleges elintézéseig árverést foganatositani, a lefoglalt követelést a végrehajtatóra átruházni, készpénzt utalványozni és a marasztalás tárgyát a végrehajtatónak átadni nem lehet.

37. §.

A birósági végzések elleni felfolyamodásnak csupán az ingó vagyon árverésén befolyt vételár kiadására, az ingatlan árverés foganatositására, a lefoglalt követelésnek a végrehajtatóra való átruházására, készpénz utalványozására, a marasztalás tárgyának a végrehajtató részére való átadására és a 35. §. szerint elmarasztalt kiküldött elleni kielégitési végrehajtás elrendelésére van halasztó hatálya.

A végrehajtást elrendelő végzés ellen beadott felfolyamodásnak a lefoglalt ingóságok árverésére is halasztó hatálya van.

Ha a másodbiróság helybenhagyó vagy megváltoztató határozat által árverést, a lefoglalt követelésnek a végrehajtatóra átruházását, készpénz utalványozását, vagy a marasztalás tárgyának a végrehajtató részére való átadását rendeli meg: az ezen másodbirósági határozat foganatba vétele tárgyában hozott elsőbirósági végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs.

38. §.

Ha az előterjesztés folytán a kiküldött eljárása, intézkedése vagy végzése megsemmisittetik, illetőleg megváltoztattatik: az e tárgyban hozott birósági végzés ellen a végrehajtató részéről beadott felfolyamodásnak annyiban van halasztó hatálya, a mennyiben annak érdemleges elintézéseig a foganatositott végrehajtási cselekmények a felfolyamodás elintézésétől függő joghatálylyal fentartandók.

39. §.

A végrehajtás folytatására nézve a 36. §-ban körülirt halasztó hatálylyal bir:

a) a felsőbb biróságnak még jogerőre nem emelkedett azon határozata, mely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot megváltoztatta, vagy az egész eljárást póteljárás elrendelése nélkül megsemmisitette;

b) a felsőbb biróságnak azon határozata, a mely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot feloldotta vagy póteljárás elrendelése mellett megsemmisitette;

c) perújitás, vagy semmisségi per folytán hozott, még jogerőre nem emelkedett azon határozat, mely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot hatályon kivül helyezte, megváltoztatta, vagy megsemmisitette;

d) a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt inditott, de halasztó hatálylyal nem biró kereset (31. §.) folytán, a végrehajtásnak megszüntetését, korlátozását, vagy felfüggesztését kimondó, még jogerőre nem emelkedett itélet.

Részben megváltoztató, feloldó, hatályon kivül helyező vagy megsemmisitő, úgy a végrehajtásnak részbeni megszüntetését, korlátozását, vagy felfüggesztését kimondó határozatok csak a végrehajtás azon részére birnak halasztó hatálylyal, a melyre vonatkoznak.

Folytatandó a végrehajtás, az *a*) pont esetében, ha a felsőbb birósági határozat megváltoztatásával azon határozat, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, helybenhagyatik; a *b*) pont esetében, ha újabb végrehajtható határozat hozatik; a *c*) pont esetében, ha jogerőre emelkedett határozat által a felsőbb biróság a perújitásnak vagy semmiségi pernek helyt nem ad, vagy újabb végrehajtható határozatot hoz, a *d*) pont esetében pedig, ha a megszüntetés, korlátozás vagy felfüggesztés iránt inditott kereset jogerőre emelkedett birói határozattal elutasittatik.

40. §.

Visszvégrehajtásnak helye van:

a) ha azon határozatot, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett és foganatosittatott, fellebbezés vagy felfolyamodás folytán hozott s jogerőre emelkedett határozat által a felsőbb biróság megváltoztatta vagy póteljárás rendelése nélkül az egész eljárással együtt megsemmisitette;

b) ha perújitás vagy semmiségi per folytán hozott s jogerőre emelkedett birói határozat által azon határozat, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett és foganatosittatott, hatályon kivül helyeztetik, egészben vagy részben megváltoztattatik avagy megsemmisittetik;

c) ha a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt inditott, de halasztó hatálylyal nem biró kereset folytán hozott s jogerőre emelkedett itélettel, a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése kimondatott.

A fentebbi *a*) *b*) és *c*) pontok esetében akkor is helye van a visszvégrehajtásnak, ha a végrehajtást szenvedő, a végrehajtatót a végrehajtás megelőzése szempontjából önként kielégi-

tette, de csak akkor, ha a kielégités vagy a biróság közbenjöttével vagy a kiküldött előtt végrehajtási eljárás alkalmával történt, vagy közokirattal igazoltatik.

A visszvégrehajtás a végrehajtásra nézve megállapitott szabályok szerint történik.

41. §.

Jogában áll a marasztalt félnek, a végrehajtás elrendelése után, sőt a végrehajtás elrendelését megelőzőleg is, a marasztalási összeg kifizetését a perbiróság közbenjöttével teljesiteni.

Ha e végből mindkét fél személyesen jelentkezik: a személyesen nem ismert felek személyazonosságának igazolása után a kifizetés tényéről jegyzőkönyv vétetik föl, mely a felek által aláiratik és az iratcsomóhoz csatoltatik. A fizető e mellett külön nyugta kiadását is követelheti.

A marasztalt fél egyoldalú jelentkezése esetében a nyertes fél, illetőleg perbeli képviselője késedelem nélkül megidézendő, és ha személyesen vagy pénzfelvételre jogositott meghatalmazottja által meg nem jelennék: a marasztalt félnek jogában áll a marasztalási összeget, mint visszavonhatlanul a nyertes felet illetőt, ennek részére a biróságnak letenni.

A nyertes félnek vagy képviselőjének megjelenése által okozott költségeket a marasztalt fél köteles viselni.

Ugyanily módon teljesithető a fizetés a végrehajtás foganatositása végett megkeresett biróság közbenjötte mellett is, de csak akkor, ha a nyertes fél a végrehajtás foganatositása végett megkeresett biróság területén lakik, vagy annak ott a pénzfelvételre jogositott meghatalmazottja van.

A fentebbi szabályok megfelelően alkalmazandók nem készpénzbeli marasztalások teljesitésére is, de csak akkor, ha minőségénél fogva a kötelezettség a biróság hivatalos helyiségében akadálytalanul teljesithető.

42. §.

Ha a végrehajtást szenvedő azon itélet ellen, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett, halasztó hatálylyal nem biró felebbezéssel él, vagy perújitást, avagy semmiségi pert indit s egyszersmind kimutatja, hogy az itélet megváltoztatása, feloldása, megsemmisitése vagy hatályon kivül tétele esetében visszvégrehajtási igénye veszélyeztetve van: kivánhatja, hogy a kielégités, illetőleg a kielégitési végrehajtás a végrehajtató által nyujtandó biztositástól tétessék függővé, ilyen biztositás nem nyujtása esetében pedig engedtessék meg, hogy fizetés helyett a végrehajtási összeget vagy a végrehajtás tárgyát, s a mennyiben utóbbi a biróságnál való letételre nem alkalmas, a biróság által, — szükség esetében szakértők meghallgatásával — megállapitandó készpénzbeli egyenértéket a biróságnál tegye le.

Ezen kérelem a per biróságához adandó be, mely szükség esetében az ellenfél meghallgatása után határoz.

Biztositékul, — ha ez iránt a felek között más megállapodás nem jő létre, — készpénz vagy a kormány által óvadékképesnek nyilvánitott értékpapirok fogadandók el az árfolyam két harmadáig, de semmi esetre se a névszerinti értéken felül.

A beadott kérvény a végrehajtás elrendelésére és az elrendelt végrehajtás foganatositására csak akkor bir halasztó hatálylyal, ha a marasztalás összege vagy a marasztalás tárgya, illetőleg ennek egyenértéke a biróságnál letétetett.

II. CZIM.

Végrehajtás készpénzbeli követelés behajtására.

43. §.

Készpénzbeli követelés behajtására irányzott végrehajtás a végrehajtató választása szerint, a végrehajtást szenvedőnek ingóságaira vagy ingatlanaira, vagy egyidejüleg mindkét minőségű vagyonaira vezethető.

A végrehajtás elrendelése iránt beadott kérvényben, vagy a 7. §. szerint felvett jegyzőkönyvben a végrehajtató nyilatkozni tartozik az iránt, hogy minő vagyonra kivánja a végrehajtást intéztetni. Ha a végrehajtató a végrehajtást ingóságokra kivánja vezettetni, elegendő azon járásbiróság megnevezése, melynek területén a végrehajtás alá vonandó ingóságok léteznek.

A végrehajtást elrendelő végzésben a készpénzbeli tőkekövetelésen kivül a kamatok is a kamatláb és a kamatozási időpont megjelölésével kiteendők.

Ha a végrehajtás alapjául szolgáló itéletben vagy egyezségben kamatfizetési kötelezettség nem foglaltatik: a teljesitési határidő lejártától a kielégitésig hat száztóli késedelmi kamat jár.

44. §.

Ha több járásbirósági területen lévő ingóságokra, vagy ingóságokra és ingatlanokra kért végrehajtás rendeltetett el: végrehajtató ezen végrehajtások mindenikének foganatositását kivánhatja.

Ha a végrehajtató, bár tudta, hogy a már előbb ingóságokra foganatositott végrehajtás által a követelés és a járulékok teljes fedezetet nyertek, máshelyen a végrehajtást még is foganasitotta: a végrehajtást szenvedő azon biróságnál, mely a végrehajtást megrendelte, kérheti, hogy az utóbb eszközlött végrehajtás által okozott költségek alól mentessék fel és az okozott költségek viselésében a végrehajtató marasztassék el.

A kérelem felett a biróság, szükség esetében a felek meghallgatása és a végrehajtási iratok bekivánása után határoz. A hozott végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs.

45. §.

Ha a végrehajtás több járásbirósági területen levő ingóságokra foganatosittatott, a mennyiben az első izben foganatositott árverésen bejött vételárból, a végrehajtató követelése járulékaival teljes kielégitést nyert, a többi végrehajtás a végrehajtást szenvedő kérelmére feloldottaknak nyilvánitandók és a megkeresett biróságok értesitendők.

Ha ingók és ingatlanokra vezettetik a végrehajtás, és a végrehajtató követelése az ingóságokra foganatositott árverés során teljesen kielégittetett: a végrehajtást elrendelő biróság a végrehajtási iratok beérkezte után azon biróságot, mely az ingatlanra vezetett végrehajtás foganatositására illetékes, haladéktalanul megkeresni köteles a végből, hogy a végrehajtás megszüntetésével a netalán teljesitett végrehajtási bejegyzések törlését eszközöltesse.

Ugyanezen szabályok megfelelő értelemben akkor is alkalmazandók, a mikor több telekkönyvi hatóság területén fekvő ingatlanokra rendeltetett el a végrehajtás.

46. §.

Az előző §. eseteiben, ha a megtartott árverésen eladott ingóságokból befolyt vételár felosztását elsőségi kérdések eldöntése akadályozza, vagy az elárverezett ingatlan vételárának felosztása még meg nem történt: a végrehajtást szenvedő a további végrehajtási cselekvények

felfüggesztését a foganatositásra illetékes biróságnál kérheti, ha kimutatja, hogy a vételárból a végrehajtás alatt álló követelés járulékaival együtt, minden valószinüség szerint teljes kielégitést fog nyerni.

I. Végrehajtás ingóságokra.

47. §.

Ingóságok végrehajtási foglalása, a kiküldött által a helyszinén teljesitendő összeirás által foganatosittatik.

A foglalás azon időtől fogva, melyben az összeirás történt, az összeirt tárgyakra nézve zálogjogot ad.

Ha a foglalás alá vehető ingóságok oly csekély értéket képviselnek, hogy abból előre láthatólag az árverési költségeknél több nem kerülne ki: a foglalás mellőzendő.

A végrehajtás alá veendő ingóságokra nézve, a kijelölési jogot a végrehajtató gyakorolja akkor is, ha követelése már zálogilag van biztositva.

Midőn a végrehajtás a végrehajtató képviseltetése nélkül hivatalból teljesittetik: a kijelölés joga a kiküldöttet illeti.

A foglalás addig folytatandó, mig a végrehajtató kivánja, hivatalból teljesitendő végrehajtásoknál pedig addig, mig a követelés járulékaival együtt teljesen fedezettnek látszik. Azon tárgyak, melyekről a végrehajtást szenvedő vagy bárki más azt állitja, hogy másoknak a tulajdonai, avagy, a melyek a körülményekből mások tulajdonainak vélelmezhetők, csak akkor vétethetnek foglalás alá, ha a végrehajtást szenvedőnek egyéb ingóságai a követelésre nézve teljes fedezetet nem nyujtanak. Az állitólagos igénylők neve és lakhelye a végrehajtási jegyzőkönyvben kitüntetendő.

48. §.

A végrehajtást szenvedőnek birlalásában levő ingóságok feltétlenül, másnak a birlalásában levő ingóságok pedig rendszerint akkor foglalhatók el, ha a birlaló a foglalásba beleegyezik. A birlaló ellenzése esetében is foganatositandó a végrehajtás, ha a végrehajtató által előterjesztett bizonyitékokból valószinűnek látszik, hogy a foglalás alá veendő ingóságok a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képezik. Ezen esetben a birlaló vagy háznépe, illetőleg a részére kinevezett ügygondnok (24. §.) a kiküldött által értesitendő. A birlalót az eljárás ellen előterjesztési és felfolyamodási jog illeti; és ha előterjesztése folytán a kiküldött eljárása megsemmisittetik: az e tárgyban hozott végzés ellen beadott felfolyamodás, a lefoglalt tárgyaknak a foglalás által való felmentésére halasztó hatálylyal nem bir.

Ha nem látszik valószinünek, hogy a másnak birlalatában levő ingóságok a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képezik: a foglalás ellenzése jegyzőkönyvbe vétetik és a birlaló a végrehajtatónak az ellenzés által okozott károkért a jegyzőkönyv felvételének időpontjától felelős. A kártéritési követelés a törvény rendes útján érvényesithető.

49. §.

A házas felek együttlakásának tartama alatt, a házas felek közös birlalásában levő ingóságok a férj ellen vezetett végrehajtás esetében lefoglalhatók, kivéve azon arany- és ezüstneműeket, drágaságokat és ruhaneműeket, melyek a nőnek nevével vagy nevének kezdőbetüivel megjelölve vannak; és azon ingóságokat, a melyek nyilván való rendeltetésöknél fogva a nő használatára vannak szánva. A nő ellen vezetett végrehajtás esetében pedig lefoglalhatók azon arany- és ezüstnemüek, drágaságok és ruhanemüek, a melyek a nő nevével vagy nevének kezdőbetüivel megjelölve vannak, továbbá azon ingóságok, a melyek nyilván való rendel-

tetésüknél fogva a nő használatára vannak szánva, végre azon ingóságok, a melyekre nézve a végrehajtató által előterjesztett bizonyitékokból valószinünek látszik, hogy a végrehajtást szenvedő nőnek a tulajdonát képezik. (92. §.)

A végrehajtást szenvedő apával vagy anyával közös háztartásban levő gyermekek használatára rendelt ruhaneműek nem foglalhatók le.

50. §.

Az ingóságok a szobáknak vagy más helyiségeknek megjelölése mellett, számrendben, folyó tételenként iratnak össze.

Mindenik tétel a végrehajtási jegyzőkönyvbe a minőség, mennyiség, darab, szám, súly, mérték vagy más ismertető jelek lehető pontos kitétele mellett vezetendő be.

Ugyanazon fajbeli csekélyebb értékű ingóságok együtt egy tételbe vehetők, de akként csoportositva, hogy az igy összesitett tétel együttes becsértéke 100 frtot meg nem haladhat.

A kiküldött csak az általa megszemlélt, előtte felszámlált vagy megmért ingóságokat irhatja össze.

51. §.

Végrehajtás alá nem esnek, s ennélfogva le sem foglalhatók:

a) az isteni tiszteletre közvetlenül szánt tárgyak;

b) az isteni tiszteletre szánt helyiségekhez tartozó szerelvények, a mennyiben nem magán tulajdont képeznek;

c) a vallási ereklyék, de foglalványaik lefoglalhatók;

d) köz- vagy magán-hivatalhoz tartozó tárgyak, pecsétnyomók, iromanyok, jegyzőkönyvek stb.;

e) rendjelek, érdempénzek s egyéb díszjelek;

f) közhivatalnokoknak és a hadsereghez, hadi tengerészethez és honvédséghez tartozó személyeknek egyenruházata;

g) a hadsereghez, hadi tengerészethez és a honvédséghez tartozó személyek fegyverzete és a véderőbeli felszereléshez szolgáló eszközök, szerszámok, műszerek és lovak;

h) a végrehajtást szenvedő és háznépe részére szükséges öltözetek, ágynemű, továbbá ugyanezek részére a legszükségesebb élelmi és tüzelőszerek a legközelebbi 15 napra, végre a szükséges konyha- és konyhaedény;

i) a végrehajtást szenvedő és családja részére szükséges ima- és iskolakönyvek és taneszközök;

k) a családi arczképek, de kereteik lefoglalhatók;

l) a keresetmód folytatásához, a polgári rendeltetés betöltéséhez és a személyes biztonsághoz szükséges fegyverek;

m) tudósok és művészeknek hivatásuk betöltéséhez szükséges könyvei, mintái és szerei;

n) az iparosok, gyármunkások és napszámosoknak szükséges munka-szerei;

o) az iparosoknak feldolgozás alatt álló anyagkészlete 50 frt érték erejéig;

p) a végrehajtást szenvedő és háznépe eltartásához szükséges egy tehén, vagy e helyett a végrehajtást szenvedő választásához képest négy juh vagy négy kecske, ugyszinte ezen állatok részére egy hónapi időtartamra szükséges takarmány;

r) a végrehajtást szenvedő által tulajdonul birt, s általa házilag mivelt, vagy miveltetett szántóföldek bevetéséhez szükséges vetőmag 5 hectolitert meg nem haladó mennyiségben.

Lak- vagy üzlethelyiség bérletéből felmerülő követeléseknél az *m*) és *o*) pontokban foglalt tárgyak végrehajtás alá vonhatók annyiban, a mennyiben a bérleti követelés más vagyon lefoglalásával teljesen nem fedezhető.

52. §.

A posta-jog, továbbá a posta-szolgálatra rendelt fuvarozási eszközök, készletek és szerek, az államkincstár számára beszedett posta-illeték és vitelbér-összegek, végre a postamestereknek szállitási és iroda-átalányi járandóságai, a végrehajtásnak nem tárgyai.

A postára elküldés végett feladott készpénz és más érték-küldemények, posta-utánvételi összegek, postai vagy távirati úton utalványozott összegek, végrehajtás alá szintén nem vétethetnek.

53. §.

Iparüzleti jog csak úgy vonathatik végrehajtás alá, ha a fennálló iparszabályok szerint érvényesen átruházható.

Mennyiben van helye végrehajtásnak az állami egyedárúság tárgyaira s azok termeléséhez vagy eladásához szükséges eszközökre, továbbá lotto-nyereményekre és vámkezelés alatt levő árúkra: a fennálló jövedéki törvények szerint döntendő el.

54. §.

Álladalmi, törvényhatósági és községi szolgálatban levő tisztviselők és hivatalnokok, egyház-községi lelkészek és segédlelkészek, állami, községi és felekezeti nyilvános tanintézeteknél alkalmazott tanárok, tanitók és tanitónők, a véderőhöz tartozó személyek, közhasználatra szolgáló gőzmozdonyú vasutak hivatalnokai, a nemzeti szinháznál alkalmazott igazgatósági, művezetési és gazdasági tisztviselők, drámai és operai magán-szereplők végül a börtönőrök, az állami hivatalszolgák és a gőzmozdonyú vasutak szolgái rendes fizetésének, illetőleg várakozási illetékének, személyes (működési) és korpót-díjainak legfelebb egyharmada, és ez is csak úgy vehető végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 800 frt, a foglaláson túl is érintetlenül fennmaradjon.

A fölebb elősorolt személyek lakpénzeik csak lakbér fejében, a szolgálat után járó más illetményeik pedig épen nem foglalhatók le.

55. §.

Az 54. §-ban emlitett személyeknek, vagy ezek özvegyeinek nyugdíjai, vagy kegydíjai, úgyszintén a nyugalmaztatás folytán járó személyes pótdíjak, valamint a lelkészek aggastyáni fizetései, szintén csak egyharmadrészben foglalhatók le, de csak úgy, hogy a végrehajtást szenvedő részére évi 500 frt a foglalás után is szabad rendelkezésre fennmaradjon.

Ha az 54. §-ban elősorolt személyek nyugdíj helyett végkielégitést, vagy a véderőhöz tartozó személyek, katonai ranguk elvesztésével kegydijt kapnak: ez a végrehajtási foglalás tekintetében, a nyugdíjjal egyenlő tekintet alá esik.

56. §.

A rokkantak ellátási díjaira, a sebesültek pótdíjaira, a vitézségi érmek után járó díjakra, az elhunyt katonai személy családjának halálozási évnegyed czímen kiutalt illetményekre vagy végkielégitési összegre, a jelen és az 54. §-ban emlitett személyek özvegyeinek vagy gyermekeinek, a férj, illetőleg az atya szolgálataiért adományozott illetményekre, végrehajtást vezetni nem lehet.

57. §.

A katonai házassági biztositék kamatainak csak egy harmada, és csak úgy foglalható le, hogy a kamatokból egy évre legalább 500 frt a végrehajtás alól ment maradjon. E korlátozás mellett is a végrehajtás csak oly kötelezettségek miatt engedhető meg, melyeket a házassági köte-

lék tartama alatt, mindkét házastárs közösen, vagy a házassági kötelék megszünte után, a nő vállal magára.

A katonai házassági biztositék tőkéje, csak azon korlátozással vonható végrehajtás alá, hogy a tőke a végrehajtás útján behajtandó követelés kielégitésére, csak a biztositéki kötelék feloldása után fordittathatik.

58. §.

Az 54. és 55. §§. rendeletei alól kivételnek van helye az esetben, ha a végrehajtás az adós ellen feleségét, törvényes leszármazóit vagy szülőit illető tartás miatt intéztetik. Ez esetben a marasztaltnak 300 frtot meghaladó tényleges szolgálati illetményei (54. §.) tényleges szolgálaton kivül annak egész nyugdíja és személyes pótdíja korlátlanul lefoglalhatók.

A katonai házassági biztositék kamatai az adós feleségének vagy törvényes leszármazóinak tartása miatt szintén korlátlanul, teljes összegeikben vonhatók végrehajtás alá.

Az adós szüleinek tartása miatt azonban a végrehajtásnak a házassági biztositék kamatait illetőleg, csak az 500 frtot meghaladó részre van helye.

59. §.

Az 54. és 55. §§-ban érintett személyeknek olyan illetményei és járandóságai, melyek őket hivatalos kiküldetésük folytán vagy hivatalos állásuknál fogva tett utazásaik következtében, a fennálló szabályok szerint illetik, végrehajtás alá nem vonhatók, habár ezen illetmények és járandóságok nem a közpénztár által fizetendők is.

60. §.

Az 54—59. §§-ban a végrehajtás korlátozására vonatkozólag megállapitott intézkedésektől eltérő egyezmény, vagy a végrehajtást szenvedő részéről való lemondás hatálylyal nem bir.

A fizetésre kieszközlött végrehajtás nem veszti el hatályát akkor sem, ha a végrehajtást szenvedő áthelyeztetett, magasabb fizetés élvezetébe lépett, vagy előléptettetett. A fizetésre kieszközlött végrehajtás a végrehajtást szenvedőnek nyugdíjára, és végkielégitési jutalékára is hatálylyal bir.

61. §.

Nyilvános számadásra kötelezett társulatoknál és gőzhajózási vállalatoknál alkalmazott hivatalnokok és szolgák, valamint általában állandó köz- vagy magán alkalmazásban lévő, de az 54. §-ban fel nem sorolt egyének évi fizetéseinek és járandóságainak vagy nyugdíjainak csak fele része és ez is csak ugy vonható végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére legalább évi 500 frt fenmaradjon.

Ugyanezek özvegyeinek és gyermekeinek nyugdíjaira, vagy az atya, illetőleg férj szolgálataiért adományozott illetményeire, végrehajtás nem vezethető.

Állandóan alkalmazottnak tekintendő az, a ki a törvény, a szerződés vagy a szokás szerint legalább egy évi időtartamra van alkalmazva, határozatlan időre szóló alkalmazás esetében pedig az, a kinek alkalmazása előre bocsátott, legalább hat heti felmondásra szüntethető meg.

62. §.

Napidíjaknak csak a napontai egy forint 50 krajczárt meghaladó része vonható végrehajtás alá. Azok napidíjai azonban, a kik legalább 500 frtra rugó és a végrehajtás alól mentesitett nyugdíjt élveznek, valamint az országgyülési képviselők napidíjai is korlátlanul lefoglalhatók.

Munkabéreknek, ha nap- vagy hétszám szerint fizettetnek, csak azon része vehető végrehajtás alá, mely a napontai 1 frt 50 krajczárt meghaladja.

Gazdasági cselédek bérei és élelmi czikkei, akár előlegeztettek a gazda által, akár még kiadva nincsenek, szolgálatban létük alatt le nem foglalhatók.

63. §.

A 61. és 62. szakaszok korlátozó intézkedései a végrehajtást szenvedő feleségét, fel- vagy lemenő rokonait illető tartás miatt foganatositandó végrehajtások eseteiben munkabéreknél pedig a munkásnak vagy családjának élelmezéséből és lakbérletéből felmerülő követelés miatt vezetett végrehajtások eseteiben nem alkalmazandók.

64. §.

A közpénztárakból, vagy szegény- és alapitványi pénzalapból fizetendő kegydíjakra, és olyan jótékonysági és alamizsna-pénzekre, melyek özvegyeknek, árváknak és átalában a szűkölködőknek társulatok, intézetek, alapitványok vagy egyesek által nyujtatnak, végrehajtás nem intéztethetik.

65. §.

Egyrészről a kincstár, a köztörvényhatóságok és az országos alapok, másrészről magánszemélyek között kötött szerződési viszony tartama alatt, az ezen szerződés folytán szállitandó tárgyakra, továbbá a kincstár, a törvényhatóság vagy az alap által adandó előlegekre vagy részletfizetésekre épen nem, a szerződés teljesitéséhez szükséges eszközökre pedig csak úgy vezethető végrehajtás, hogy ez által az eszközöknek a szerződés betöltésére való forditása ne gátoltassék.

A kincstárral, a törvényhatósággal vagy az országos alapokkal szerződött magán-személynek a szerződés teljesitése és a végszámolás megtörténte után esedékes követelései a szerződési időtartam alatt is lefoglalhatók.

Óvadékul adott pénz vagy érték végrehajtás útján lefoglalható ugyan, de a foglaltató hitelező csak akkor és annyiban követelheti kielégittetését, a mikor és a mennyiben az óvadéki minőség megszüntettetett.

66. §.

A kedvezményezettet illető életbiztositási összeg, a biztositott adósságai miatt, végrehajtás alá nem vonható. E szabály áll akkor is, ha a kedvezményezettekűl a biztositott örökösei — habár minden közelebbi megjelölés nélkül, — vannak megnevezve.

Épületek tűzkár elleni biztositása folytán, a biztositó által fizetendő kártéritési összeg, a biztositott adósságai miatt, végrehajtás alá vonható ugyan, de azon jelzálogos hitelezők, kik a tűzkárt megelőző időpontban nyertek zálogjogot, a végrehajtási eljárásról a kiküldött által értesitendők. E hitelezőknek jogukban áll a foglaltató ellen kielégitési elsőbbségi jogaikat érvényesiteni, avagy pedig azt követelni, hogy a kártéritési összeg zár alá vétessék és a leégett épület helyreállitására fordittassék.

Biztositott ingóságokért fizetendő kártéritési összeg a biztositott adósságaiért végrehajtás alá vehetők; azonban azok, a kik a biztositott ingóságokra szereztek zálogjogot, kielégitési elsőséget igényelhetnek, ha ebbeli igényeiket a biztositott összeg utalványozása előtt bejelentik.

67. §.

Mezei gazdálkodással foglalkozó egyéneknek azon igavonó jószágai és gazdasági eszközei, a melyek saját tulajdonukat képező, 12 catast. holdat meg nem haladó és általuk házilag mívelt vagy míveltetett földbirtokon a gazdálkodáshoz okvetlenül szükségesek, végrehajtás alá vétethetnek ugyan, de ha a végrehajtást szenvedő azokat a folytatott gazdálkodáshoz használni kivánja és a jószágok kellő élelmezéséről gondoskodik, ezek tőle vagy rendelkezése alól el nem vonhatók és az évnek márczius hó 15-től november hó 15-ig terjedő szakában árverés alá nem bocsáthatók.

68. §.

Gőzhajózási és vasuti vállalatoknak vagy más fuvarosnak, fuvarozás végett átadott tárgyak, annak tartozásaiért, kinek az árúk kiszolgáltatandók, csak az árúnak a rendeltetési

helyre való megérkezése és a fuvarlevélnek az átvevő részére történt kézbesittetése után foglaltathatnak le.

A feladó tartozásaiért, a fuvarozás végett feladott árúk csak azon esetben foglalhatók le, ha feladási vevény vagy rakjegy nem adatott ki, s egyszersmind a fuvarozó, vaspályáknál és gőzhajózási vállalatoknál pedig azon állomás főnöke, melynél a leadásnak történni kell, a foglalás megtörténtéről olyan időben értesittetnek, midőn a fuvarlevélnek a vevő részére való kézbesitése még megelőzhető.

Ha a rakjegy vagy feladási vevény állittatott ki, a fentebbi előfeltételek mellett a fuvarozás végett átadott árúk a rakjegy vagy feladási vevény birtokosainak tartozásaiért lefoglalhatók ugyan, de csak akkor, ha a rakjegy vagy a feladási vevény megtaláltatik és vagy birói kézhez tétetik, vagy reá a foglalás feljegyeztetik. (80. §.)

A fuvarozó azon követelésének kielégitése előtt, melyre nézve őt az 1875. évi XXXVII. t.-cz. 411. §-a szerint zálogjog illeti, a lefoglalt tárgyakat egyik esetben sem köteles kiadni s ha kiadja is, zálogjoga épségben maradván, ezen követelése az árverésen befolyt vételárból előzetesen elégittetik ki.

Ha a végrehajtató a fuvarozónak ezen követelését kielégiti, a zálog- és kielégitési elsőségi jogot illetőleg, a fuvarozó jogaiba lép.

69. §.

A kiküldött a foglalás megkezdése előtt, a végrehajtást szenvedő kivánságára, a végrehajtató követelését és járulékait felszámitani és e felszámitást a végrehajtási jegyzőkönyvbe beigtatni köteles.

70. §.

A kiküldött a foglaláskor lehetőleg kipuhatolni és a jegyzőkönyvben kitüntetni tartozik, hogy azon ingóságok, melyekre a végrehajtás vezettetik, korábbi végrehajtás folytán foglalás alatt állanak-e, vagy sem.

Korábbi foglalás alatt álló ingóságoknak újabb lefoglalása, rendszerint felülfoglalás által teljesittetik.

A felülfoglalás újabb összeirás nélkül az által eszközöltetik, hogy a felülfoglalás az újabb végrehajtatónak és esetleg képviselőjének nevére, lakhelyére, a követelés összegére, a végrehajtás elrendelését és a kiküldetést tartalmazó végzésre való hivatkozás mellett, a korábbi foglalásról felvett jegyzőkönyv eredeti példányára feljegyeztetik s e feljegyzés a felülfoglalás idejének pontos kitétele mellett a kiküldött által aláiratik.

A felülfoglalt ingóságokon kivül netalán lefoglalt más ingóságok összeirása szabályszerűen eszközöltetik.

Ha a korábbi végrehajtás alkalmával a lefoglalt dolgok szoros zár alá nem vétettek, és a korábbi foglalás az újabb végrehajtást megelőzőleg több mint hat hónappal történt; vagy ha az alapvégrehajtási jegyzőkönyv elő nem szerezhető, az újabb végrehajtás nem felülfoglalás által, hanem szabályszerű újabb összeirás által teljesittetik. A kiküldött ezen eseteken kivül is, saját belátása szerint, vagy az érdeklettek valamelyikének kivánságára, újabb összeirás által teljesiti a végrehajtást akkor is, ha a körülményekből az látszik valószinűnek, hogy időközben változás történt a lefoglalt dolgokban. A kipuhatolt korábbi foglalás, a foglaltató vagy képviselője lakhelyének és a követelési összegnek felemlitése mellett, a jegyzőkönyvben ezen esetekben is kitüntetendő.

71. §.

A lefoglalt ingóságok értéke a foglalással egyidejüleg becsü utján állapittatik meg, s a becslés a végrehajtó által hivatalból kinevezett egy becsüs által teljesittetik. A birósság székhelyén foganatositandó végrehajtások eseteiben becsüsül rendszerint a biróságnál állandóan alkalmazott becsüsök valamelyike nevezendő ki.

3*

A végrehajtatónak és végrehajtást szenvedőnek jogában áll, a becsértéknek közmegegyezés útján való megállapitásába megegyezni, vagy a becsérték megállapitását a kiküldöttre bizni.

A kiküldött állapitja meg a becsértéket akkor is, ha azon községben vagy pusztán, melyen a végrehajtás teljesittetik, alkalmas becsüs nem találtatik.

A becsérték a végrehajtási jegyzőkönyvben kitüntetendő.

72. §.

Ha olyan ingóságok foglaltatnak le, melyekre annak, kitől a végrehajtást szenvedő bérletet vagy haszonbérletet bir vagy birt, törvényes zálogjoggal biztositott követelése lehet; a bérbe- vagy haszonbérbeadót, a foglalás megtörténtéről, a kiküldött, a végrehajtás befejezésétől számitott 24 óra alatt, postára adandó ajánlott levélben értesiti. A feladási vevény az iratokhoz csatoltatik.

Törvényes zálogjog illeti a bérbeadót, a kibérelt helyiségben levő ingóságokra félévi bérösszeg erejéig, a haszonbérbeadót pedig a haszonbérelt jószágon levő vagy ahhoz tartozó terményekre, gazdasági felszerelvényekre és lábas jószágokra egy évi haszonbér-összeg erejéig. Ezen félévi bérösszeg illetőleg egy évi haszonbér erejéig érvényesithető a törvényes zálogjog, akár a már lejárt, akár a legközelebb lejárandó, akár a részben lejárt, részben lejárandó részletekre nézve, és pedig arra való tekintet nélkül, hogy az ingóságok a bérlő vagy haszonbérlő tulajdonát képezik-e, avagy nem. Azon tárgyakra azonban, melyek a bérlő vagy haszonbérlő birtokába törvény által tiltott módon jutottak, a törvényes zálogjog ki nem terjed.

73. §.

A kiküldött az összeirt tárgyak között talált készpénzt, ha a végrehajtást szenvedő annak a követelés kielégitésére, vagy törlesztésére való forditásába bele nem egyezik, — továbbá az arany és ezüst nemüeket és más drágaságokat a megbecslés után, végre az érték-papirokat (80. §.) magához veszi, erről a végrehajtást szenvedő részére és ha kivántatik, a végrehajtató részére is téritvényt ad és e tárgyaknak birói letétbe helyezése iránt haladéktalanul külön jelentést teszen.

A végrehajtatónak és végrehajtást szenvedőnek jogában áll ellenőrködni az iránt, hogy a kiküldött a letételt haladéktalanul eszközölje; mi ha nem történnék, a mulasztást a biróságnak szóval vagy irásban bejelenthetik.

74. §.

A lefoglalt ingóságok az előző szakaszban emlitettek kivételével, a kiküldött által rendszerint szoros zár alkalmazása nélkül, birói zár alá vetteknek nyilvánittatnak. Az elidegenités vagy szándékos megrongálás büntetőjogi következményeire a végrehajtást szenvedő, vagy ennek távollétében azok, kik a végrehajtásnál jelen vannak, figyelmeztetendők.

Ha valamely lakásban vagy raktárban eszközöltetett a végrehajtás, a lakás vagy raktár főbejárásának ajtajára birói pecsét alkalmazandó.

75. §.

A végrehajtató kérelmére, a kiküldött a lefoglalt ingóságoknak szoros zár alá vételét rendelheti el.

A szoros zár rendszerint az által foganatosittatik, hogy a kiküldött a végrehajtató ajánlatának meghallgatása után, zárgondnokot nevez és a lefoglalt ingóságokat, annak kezelése alá adja.

Ha kereskedelmi árúczikkek foglaltattak le, azokat a kiküldött a bolt vagy raktár bezárása, s ha nem az egész árútár foglaltatik le, a lefoglalt árúknak tartályokba helyezése

és lepecsételése által szoros zár alá venni köteles, ha csak a jelenlevő végrehajtató, a szoros zár alkalmazásának mellőzését kifejezetten nem kivánja.

Más lefoglalt tárgyaknak elzárását vagy birói pecsét alá vételét a kiküldött csak azon esetben eszközölteti, ha ez által a végrehajtást szenvedőnek és családjának szükséges lakása és rendes foglalkozása gátolva nincsen.

76. §.

A végrehajtás alá vett ingóságoknak átszállitását a végrehajtató kérelmére, mely vagy a végrehajtási jegyzőkönyvben vagy külön terjesztendő elő, a 18. §. szerint illetékes biróság rendeli el, ha a végrehajtatónak biztositására szükségesnek látja. Az elrendelés előtt a biróság a végrehajtást szenvedőt meghallgathatja s a mennyiben szükségesnek látja, az átszállitást a végrehajtató által leteendő biztositéktól (42. §.) teheti függővé.

Az átszállitás a végrehajtató felelősségére történik.

77. §.

Felülfoglalás esetén, a mennyiben a korább foglaltató kérelmére szoros zár nem alkalmaztatott, a később foglaltató kérelmére a szoros zár foganatositandó ugyan, de a korább foglaltató, a zárgondnok javaslatba-hozatala iránt, a kiküldött által meghallgatandó s addig, mig ez megtörténik, csak ideiglenes zárgondnok nevezhető.

Ha a felülfoglaltató az átszállitás elrendelését kéri; ennek elrendelése előtt, a biróság a korábbi foglaltatót minden esetben meghallgatni köteles.

78. §.

Ha a végrehajtást szenvedő, a korábbi foglaltató, az igénylő, vagy bármely más érdekelt annak biztositására, hogy a lefoglalt tárgyak az árveréskor sértetlenül meglesznek, azok becsértékét, vagy a mennyiben kisebb összegre rugna, a végrehajtás útján behajtandó követelést és járulékait biztositékul birói kézbe leteszi, (42. §.) a szoros zár foganatositása és az átszállitás elrendelése mellőzendő, — illetőleg a szoros zár feloldandó s az elszállitott tárgyak, a végrehajtást szenvedő birtokába visszabocsátandók.

79. §.

Ha a végrehajtást szenvedőnek harmadik személy elleni követelése foglaltatik le, a foglalásról a végrehajtást szenvedőnek az adósa, vét-bizonyitvány mellett, az első végzések kézbesitésére vonatkozó szabályok szerint, de hirdetményi idézés mellőzésével kézbesitendő rendelvény által értesittetik.

Ha a lefoglalt követelésről irásbeli okirat találtatik, erre a foglalás feljegyzendő s maga az okirat a végrehajtási jegyzőkönyvhez melléklendő.

Zálogjogilag bejegyzett követelés lefoglalása esetében, a kiküldött az alzálogjog bekeblezése végett, az illető telekkönyvi hatóságot, a végrehajtási jegyzőkönyv kivonatának hiteles kiadványban való megküldése mellett, közvetlenül keresi meg. A foglalás joghatálya ezen esetben a megkeresvény beigtatásának időpontjától számittatik.

Gőzhajózási és vasuti vállalatoknak fuvarozás végett átadott árúkért fizetendő utánvételi összegek lefoglalása esetében, a foglalásról a feladási állomás főnöke értesitendő.

80. §.

Váltóbeli követelések, kereskedelmi utalványok, kötelező jegyek, rakjegyek, közraktári jegyek, és határirattal átruházható más érték-papirok (kereskedelmi törvény 294. és 295. §§.), nyilvános számadásra kötelezett pénzintézeteknél vagy más társaságoknál pénztári jegyekre, betéti könyvecskékre elhelyezett összegek, — hacsak a betevő a személyes felvétel jogát világosan fen nem tartotta, — valamint általában az olyan követelések, melyek a fennálló jog-

szabályok vagy társulati alapszabályok szerint, csak a követelésről kiállitott okirat birtokosa által érvényesithetők, rendszerint csak azon esetben foglaltathatnak le, ha az okirat a foglalás alkalmával megtaláltatik.

A lefoglalt váltók, érték-papirok és fent megjelölt más okiratok, a foglalás feljegyzésének megtörténte után, a 73. §. intézkedései szerint letétbe helyezendők. Ha a fentebb emlitett okiratok a végrehajtás foganatositása alkalmával meg nem találhatók, de a végrehajtást szenvedő előadásából vagy a végrehajtató által előterjesztett bizonyitékokból az mutatkozik valószinűnek, hogy a követelés fennáll és a végrehajtást szenvedőt illeti: a lefoglalás a követelés szabatos körülirása mellett teljesithető ugyan, de hatálya attól függ, hogy a követelés érvényesitéséhez szükséges okirat utólag megszereztetik, avagy az a végrehajtást szenvedő által, vagy annak költségére, a végrehajtó által meginditandó szabályszerű eljárás során megsemmisittetik.

81. §.

Ha kereskedelmi könyveken alapuló követelés foglaltatik le, a könyvkivonat a végrehajtási jegyzőkönyvhöz csatolandó s a foglalás a kereskedelmi könyvben, a lefoglalt követelésnél feljegyzendő.

Ha valamely kereskedelmi könyvben foglalt összes követelés vétetik foglalás alá, elegendő, ha a lefoglalt követelések, a kereskedelmi könyvre való hivatkozás s az adós nevének és a követelés összegének pontos kitétele mellett összeiratnak és a könyvben foglalt összes követelések lefoglalása, a foglalás napjára, a felek neveire és a birói végzésre való hivatkozás mellett a kereskedelmi könyv első lapjára feljegyeztetik.

A kivonatok elkészitésére, s illetőleg a könyvbeli követelések összegének kiszámitására a kiküldött szükség esetében szakértőt alkalmazhat, kinek díjazása a végrehajtási költségekhez számitandó.

82. §.

A végrehajtást szenvedő adósa a követelés lefoglalásáról történt értesités után, tartozását ki nem fizetheti, hanem azt, a mennyiben további birói intézkedés megtörténte előtt esedékessé válik, a végrehajtás foganatositására illetékes birósághoz, vagy a fizetési helynek biróságához — mely az előbb emlitett biróságot értesiti — letenni köteles.

Az e tárgyban felszámitott és a biróság által megállapitandó költségek az adós részére a letett összegből visszautalványozandók.

Azon adós, a ki a lefoglalt követelést a végrehajtást szenvedőnek vagy bárki másnak birói utalvány nélkül kifizeti, az esetleges büntető következményen felül vagyonilag is akként marad kötelezve, mintha a fizetést nem teljesitette volna.

83. §.

Ha a végrehajtást szenvedőnek olyan követelése foglaltatik le, melyet valamely közpénztárból vehet fel, vagy ha birói letétbe helyezett összegek vagy tárgyak foglaltatnak le, a foglalást tudató rendelvény mind az illető pénztárnak, mind a pénztár felett álló azon hatóságnak, mely az utalványozásra hivatva van, megküldetik. A foglalás joghatálya a végrehajtást szenvedőre nézve a foglalástól, a pénztárra nézve pedig azon időponttól számittatik, melyben értesittetett.

A pénztár a foglalást jegyzékbe veszi, s a végrehajtást szenvedőnek fizetést nem teljesithet, illetőleg a birói letétet ki nem szolgáltathatja mindaddig, mig a foglalás megszüntetéséről, a végrehajtás foganatositására illetékes hatóság nem értesiti.

84. §.

Ha a végrehajtató a végrehajtási kérvényben kijelenti, hogy a végrehajtást csupán a kérvényben határozottan megjelelt, s közpénztárból felvehető követelésekre vagy birói letétbe helyezett összegekre kivánja vezetni, a kiküldött kirendelése mellőzendő, s a foglalásról a pénztár és az a felett álló hatóság, a végrehajtást elrendelő végzésbe foglalandó meghagyás által értesitendő.

85. §.

Ugyanazon végrehajtást szenvedő ellen egyidejüleg elrendelt több végrehajtás foganatositására lehetőleg egy kiküldött rendelendő, a később elrendelt végrehajtás foganatositásával pedig lehetőleg azon kiküldött bizandó meg, a ki a még be nem fejezett korábbi végrehajtást foganatositotta.

86. §.

Ha ugyanazon kiküldött különböző végrehajtásoknak ugyanazon fél ellen leendő foganatositására több végrehajtató részéről akkor szólittatik fel, mikor a foglalást még tényleg meg nem kezdette: az összeirás valamennyi végrehajtató javára együtt és egyszerre teljesitendő.

Azon kiküldött, ki valamely végrehajtásnak hivatalból való foganatositásával megbizatott, ha ugyanazon adós ellen megrendelt más végrehajtást foganatosit, a hivatalból megrendelt végrehajtást is együtt és egyszerre foganatositani köteles, habár azon végrehajtató, kinek részére a hivatalból teljesitendő végrehajtás rendeltetett, a 20. §. szerint netalán szükséges költségeket nem előlegezte volna is.

Az ekként lefoglalt ingóságok vételárából, annak elégtelensége esetében, az egyidejüleg foglaltató végrehajtatók, követeléseik aránya szerint nyernek kielégitést.

87. §.

Ha a kiküldöttnél a foglalás megkezdése után jelenkezik újabb végrehajtató, vagy ha foglalás közben a kiküldött ugyanazon adós ellen hivatalból teljesitendő végrehajtásra nyer megbizást: a már összeirt javakra a korábbi végrehajtató elsőséggel bir a későbbi végrehajtató felett, de a még le nem foglalt ingóság valamennyi végrehajtató részére, az előző szakaszban meghatározott joghatálylyal együtt és egyszerre irandó össze.

88. §.

A 86. és 87. §§. szabályai megfelelően alkalmazandók akkor is, ha ugyanazon adósnál több kiküldött találkozik.

Ezen esetben az összeirást ugyanazon jegyző könyvben valamennyi végrehajtató javára és pedig, ha más megállapodás létre nem jött, azon kiküldött teljesiti, ki a foglalást már megkezdette; és ha a foglalást még egyik sem kezdette meg, az, a kinek kiküldetése korábbi.

89. §.

A kiküldött a foglalási eljárás befejezése után azonnal felhivást bocsát ki, melyben a végrehajtató és a végrehajtást szenvedő nevének és lakhelyének, a követelés összegének, a végrehajtás helyének, az ingóságok általános megjelölésének és becsértékének, úgy a kiküldött lakhelyének kitüntetése mellett mindazokat, a kik a lefoglalt ingóságokhoz tulajdoni igényt támaszthatni vélnek, felhivja, hogy igénykeresetüket a hirdetmény keltétől számitott 15 nap alatt, a 18. §. szerint illetékes birósághoz adják be.

A 86., 87. és 88. §§. esetében valamennyi foglaltató megnevezésével egy felhivás bocsátandó ki.

A kiküldött a foglalás befejezésétől számitott 3 nap alatt, a felhivásnak egy példányát a végrehajtási hely község-elöljáróságának kifüggesztés, vagy a helyi szokás szerint való kihirdetés végett, vétbizonyitvány mellett kézbesiti, vagy ajánlott levélben postára adja, egy példányban pedig a biróságnál kifüggeszti.

Azoknak, a kik igénylőkül a végrehajtási eljárásnál jelentkeztek, vagy a kiknek igénye ugyanakkor bejelentetett, a felhivás, 3 nap alatt, egy-egy példányban vétbizonyitvány mellett kézbesittetik, vagy ajánlott levélben postai uton megküldetik. Ha az igénylő lakása ismeretlen, ezen értesités mellőzendő.

A mennyiben csupán az 54—59. és 80. §§-ban emlitett követelések és készpénz foglaltattak le, igény-bejelentési felhivás kibocsátásának nincs helye; s a további végrehajtás a lépések a végrehajtás foganatositásától számitott 8 nap eltelte után megtehetők.

90. §.

Ha oly ingóságok foglaltatnak le, melyek önképviseletre nem jogositott egyén tulajdonának állittatnak, és a végrehajtás ezen önképviseletre nem jogositottnak törvényes képviselője ellen intéztetik, vagy pedig az önképviseletre nem jogositott törvényes képviselőjének létezéséről, személyéről vagy tartózkodási helyéről biztos tudomás nincs: a kiküldött a felhivás egy példányát az illető gyámhatóságnak köteles megküldeni.

91. §.

Az eljárás befejezésétől számitott 3 nap alatt a kiküldött, a felvett jegyzőkönyvet a biróságnak bemutatni köteles.

A biróság a költségeknek a 27. §. értelmében való megállapitása után, az iratokat a további eljárás eszközlése végett, a kiküldöttnek visszaadja.

A jegyzőkönyvvel egyidejüleg a kiküldött az igény-bejelentési felhivásnak egy példányát is bemutatni köteles, mely a netalán meginditandó igényperhez leendő csatolás végett a biróságnál megtartandó.

92. §.

Az igénykereset csupán a végrehajtató ellen, s ha több végrehajtató van, valamennyi ellen intézendő, és a végrehajtás foganatositására illetékes biróságnál annyi példányban adandó be, hogy a biróságnál egy példány megtartatván, mindenik alperesnek egy-egy példány jusson. A birósági példányhoz a végrehajtási jegyzőkönyv vagy annak kivonata hiteles másolatban melléklendő. Az igénylő felperes és a végrehajtást szenvedő felzeten értesittetnek. Utóbbi a végrehajtató jogának megvédése végett a perbe beavatkozhat.

A 14. §. esetében az örökös, ha a végrehajtás nem a hagyatékban talált, vagy az örökhagyóról reá szállott ingóságra, hanem az örökösnek tulajdonát képező más ingóságokra intéztetik: ezen ingóságoknak zár alól való feloldása iránt, igénykeresettel léphet fel.

93. §.

Az igénykereset, ha a felhivás keltétől számitott 15 nap alatt adatik be, az igényelt tárgyakat illetőleg, a végrehajtás további folyamára halasztó hatálylyal bir.

Ezen határidő után beadott vagy hiánypótlás végetti visszaadás esetében, ezen határidő után a hiányok pótlásával bemutatott igénykereset folytán, a végrehajtás csak azon esetben függeszthető fel, ha az igénylő a kereset jogosultságát valószinűvé teszi; egyszersmind pedig az igénykereset elvesztése esetére a végrehajtató követelését és járulékait, vagy a mennyiben ez kisebb összeget tenne, az igényelt tárgyak becsértékét biztositékul (42. §.) a biróságnál leteszi.

A felfüggesztési kérelmet elutasitó végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs.

A végrehajtásnak az igénykereset folytán történt felfüggesztéséről, a kiküldött hivatalos felzeten értesittetik.

94. §.

Az igénykeresetek sommás úton tárgyaltatnak és itélet által döntetnek el.

Ugyanazon végrehajtást szenvedő ellen ugyanazon foglalás folytán, vagy ugyanazon tárgynak többszöri lefoglalása folytán beadott több igény-kereset együttesen tárgyaltatik és döntetik el.

Azok, a kik a tárgyalás határnapjáig, az igényelt tárgyakra felülfoglalást vezettek, vagy azt újabban lefoglalták, a tárgyalásra végzés által szintén beidéztetnek; de az igénytárgyalásra beidézés nélkül is megjelenhetnek és védelmüket előterjeszthetik.

Az igénykereset tárgyalására a végrehajtatók a végrehajtásnál közbenjárt képviselőjük által is megidézhetők.

95. §.

Azon igényperekben, melyek a végrehajtás további folyamára halasztó hatálylyal birnak, az igénylő által felhivott tanuk közül csak azok hallgattatnak ki, a kik a biróság területén laknak, vagy kiket a bizonyitó fél a tárgyalás alkalmával, vagy pedig e végből legalább 8 s legfellebb 15 napra kitűzendő újabb határnapon előállit.

96. §.

Az igény bebizonyitása esetében az igényelt vagyon a foglalás alól felmentetik.

Halasztó hatálylyal nem biró igényperekben hozott itélet által megállapitott igénynek azonban, ha az árverés már megtartatott, de a vételár még fel nem osztatott, csak a vételárra van hatálya.

Az igénylő és a végrehajtást szenvedő között való jogviszonyra az igényperben hozott itélet hatálylyal nem bir, s jogaikat egymás ellenében a törvény rendes útján érvényesithetik.

97. §.

Igényperekben az igénylő igazolással nem élhet, s a tárgyalás elhalasztásának csak a felek beleegyezésével, — perújitásnak pedig általában nincs helye. Az első birósági itéletet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen további jogorvoslat nem használható.

Halasztó hatálylyal nem biró igénykereset folytán hozott, habár még nem jogerejű itélet után, a foglalás alól felmentett ingóságokra árverést foganatositani, vagy a netalán megtartott árverésen bejött még meglévő vételárt felosztani nem lehet. — E végből az itélet egy példánya a kiküldöttnek haladéktalanul kézbesittetik.

98. §.

Ha a foglaláskor a fennforgó körülményekből azt lehetett a végrehajtatónak jóhiszemüleg vélelmezni, hogy a lefoglalt tárgyak a végrehajtást szenvedő tulajdonai: a perköltségek kölcsönösen megszüntetendők, ha az igény megállapittatnék is.

99. §.

Azok, a kik a végrehajtás folyamára halasztó hatálylyal biró igénykeresetet inditanak: ha az igény nyilván alaptalannak találtatik; a perköltségekben való elmarasztaláson felül 500 frtig terjedhető pénzbirsággal büntettetnek.

100. §.

A 92—99. §§. intézkedései megfelelően alkalmazandók azon igényperekre nézve is, melyek adó- és közigazgatási ügyekben vagy más, nem a jelen törvény szerint foganatositott végrehajtás folytán lefoglalt ingóságokra támasztatnak.

Ezen igényperek azon járásbiróság előtt inditandók, melynek területén a végrehajtás foganatosittatott.

101. §.

A végrehajtás további folyamára halasztó hatálylyal biró igénykereset beadására szolgáló határidő eltelte után, ha igénykereset nem adatott be, az összes lefoglalt ingóságokra, ha pedig azoknak egy részére vonatkozó igénykereset adatott be, az igénykereset tárgyát nem képező lefoglalt ingóságokra, a további végrehajtási lépések megteendők.

102. §.

A lefoglalt ingóságok rendszerint birói árverés útján adatnak el.

Az árverés határnapját a kiküldött hivatalból foganatositandó végrehajtások esetében jelentkezés nélkül, ellenesetben pedig a végrehajtatónak vagy végrehajtást szenvedőnek szóbeli vagy irásbeli jelentkezésére tűzi ki, és erről hirdetményt bocsát ki.

A hirdetménybe a végrehajtató és végrehajtást szenvedő neve, a végrehajtást és a kiküldetést rendelő végzés, a követelés összege, az árverés helye, napja és órája, az árverezendő ingóságok általános megjelelése és becsértéke teendő ki. Nagyobb értékű és rendkivüli minőségű tárgyak a hirdetményben külön felemlitendők.

A hirdetmény a biróságnál kifüggesztetik, szokásos kihirdetés és kifüggesztés végett, azon község elöljáróságának, a hol az árverés foganatositandó, megküldetik, a végrehajtatónak, a végrehajtást szenvedőnek, és ha több foglaltató van, mindeniknek, a 72. §. esetében pedig a bérbeadónak is kézbesittetik.

Ha az árverezendő ingóságok becsértéke 300 frtot meghalad, az árverési hirdetmény, valamelyik helyi lapba, ilyennek nem létében, a legközelebb helyen megjelenő lapba, — ha pedig a becsérték 2000 forintot meghalad, a hivatalos lapba egyszer beiktatandó. Budapesten a hivatalos lapban tétetik közzé az árverés akkor is, ha a becsérték 300 frton felül van, de 2000 forintot meg nem halad.

Tekintet nélkül az elárverezendő ingóságok becsértékére, mindenik érdekelt félnek jogában áll saját költségére az árverési hirdetménynek az általa kijelölendő lapok útján, esetleg többszörös kihirdetését is eszközölni. E végből a kiküldött a jelentkező érdekelt félnek az árverési hirdetmény egy példányát kiadni köteles. Az ilyen hirdetménynek késedelmes vagy hibás közzététele, az árverés hatályára befolyással nincs.

103. §.

Az árverési határidő, ha a becsérték 2,000 frtot meg nem halad, 8 napnál rövidebb s 15 napnál hosszabb, ellenesetben 15 napnál rövidebb s 30 napnál hosszabb nem lehet. Ezen határidő a hirdetménynek a biróságnál való kifüggesztését követő naptól számittatik.

104. §.

Ha a lefoglalt ingóságok nagy érték-csökkenés, vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tarthatók: a halasztó hatálylyal biró igénykereset beadási határidejének eltelte előtt, vagy ha ilyen kereset már beadatott, ennek eldöntése előtt, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság bármelyik érdeklett fél kérelmére, az árverés foganatositását elrendelheti.

A kérelem felett a biróság a feleknek, az ismert igénylőknek, és ha ezen érdeklетteknek rövid határnapra való megidéztetése akadályba ütközném, a részükre kinevezendő ügygondnoknak, és szükség esetében szakértőknek meghallgatása után határoz. Az árverést elrendelő végzés ellen felfolyamodás nem használható; ha azonban a marasztalt fél vagy az igénylők

részéről a becsérték készpénzben vagy óvadékképes érték-papirokban (42. §.) letététik, vagy a felek között való megállapodás szerint másként biztosittatik: a lefoglalt tárgyak, a megrendelt árverés foganatositásának mellőzésével, a zár alól felmentetnek.

Az árverés elrendelése esetében az árverési határnapot 8 napnál nem hosszabb időre a biróság tűzi ki. Hirlapi hirdetés, — tekintet nélkül az elárverezendő ingóságok becsértékére — csak az érdeklettek által saját költségökre eszközölhető.

Az árverésen befolyt összeg, a halasztó hatálylyal biró igénykereset beadására szolgáló határidő elteltéig, vagy ha ilyen kereset már megindittatott, annak jogerejű eldöntéseig birói letétbe helyeztetik.

105. §.

Hivatalból foganatositott végrehajtás esetében, a kiküldött az árverést is hivatalból (20. §.), ellenesetben pedig csak akkor tartja meg, ha akár a végrehajtató, akár a végrehajtást szenvedő személyesen, vagy képviselője által az árverési határnapon megjelen vagy bejelenti, miszerint magát az árverésen képviseltetni nem akarja, de az árverés foganatositását kivánja.

Az árverés előtt a kiküldött a letéteményezett tárgyakat a biróság főnökének vagy helyettesének utalványára magához veszi, s az árverésre kitűzött napon és órában a helyszinén megjelenvén, a kielégitési összeget és járulékait felszámitja, mi, ha a végrehajtást szenvedő részéről ki nem fizettetik, az árverést azonnal megkezdi.

106. §.

A végrehajtást szenvedőnek jogában áll kijelölni azon sorrendet, melyben az árverés történjék, sőt az összeirt ingóságok helyett más ingóságokat is bocsáthat árverés alá, de ha ezekből a követelés és járulékai ki nem kerülnének, az árverés az összeirt tárgyakra folytattatik.

Ha a marasztalt ezen jogával élni nem akar, az árverés az összeirási sorrend szerint tételenként történik.

A végrehajtás foganatositására illetékes biróság, az érdekeltek valamelyikének kérelme folytán, és szükség esetében, a többi érdeklettek meghallgatásával, gyüjteményeknek, s a körülmények figyelembevételével ugyanazon fajú vagy nemű tárgyaknak együttes elárverezését rendelheti meg, habár azok több külön tétel alatt foglaltattak is le. Az e tárgyban hozott végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs.

107. §.

Minden tárgy a becsáron kiáltatik ki, s ha a becsár meg nem igértetnék, a kikiáltási ár fokozatosan lejebb szállittatik.

Az árverés addig folytattatik, mig igéret tétetik; s ha további igéret nem tétetett, az árverés tárgya a megigért árnak háromszori kikiáltása után, a legtöbbet igérő által megvettnek jelentetik ki, még akkor is, ha más árverelő által igéret nem tétetett.

108. §.

Az árverésnél minden tárgy vételára azonnal készpénzben fizetendő, melynek lefizetése után az elárverezett tárgy a vevő birtokába adatik. — Ha a legtöbbet igérő a vételárt azonnal le nem fizetné, a tárgy azonnal újabban árvereltetik. A fizetést nem teljesitő árverelőnek a netaláni többlethez igénye nincs, ellenben a netaláni kisebb összeget pótolni köteles, és az árverés további folyamában részt nem vehet.

Ha ismert előbbi foglaltató, vagy törvényes zálogjoggal biró hitelező nincs, és se elsőbbségi bejelentvény nem adatott be, se pedig az árverésen befolyt összegnek birói letétben tartása el nem rendeltetett: a végrehajtatónak joga van követelése és járulékai erejéig, az árverésen készpénzfizetés nélkül venni, vagy másoknak a hitelben vételt megengedni. A vételár mindkét

esetben a követelésbe beszámittatik. Ha több végrehajtató van, e jog csak azon esetben gyakorolható, ha ez iránt közös megegyezés jött létre.

Váltóbiztositási visszkereset tárgyában hozott határozat alapján foganatositott kielégitési végrehajtás esetében, a végrehajtató ezen joggal nem élhet.

109. §.

A mennyiben az elárverezendő ingóságok rendkivüli minősége, vagy a fenforgó körülmények külön árverési feltételeknek a megállapitását teszik szükségessé, a bármely érdekelt fél által legkésőbb az árverési hirdetménynek kifüggesztésétől számitott 3 nap alatt beadandó kérelemre, és esetleg a többi érdeklettek meghallgatása után, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság állapitja meg az árverési feltételeket, s arról a kiküldöttet és az érdeklett feleket késedelem nélkül értesiti. Az e tárgyban hozott végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs.

Ha a külön feltételekben részletfizetés állapittatik meg: bármely érdeklett fél kérelmére, az is beveendő az árverési feltételekbe, hogy megfelelő bánatpénz teendő le, és az elárverezett tárgy csak a vételár lefizetése után adatik a vevőnek át.

Az árverési hirdetménynek kifüggesztett példányára reá vezetendő, hogy a megállapitott külön árverési feltételek hol tekinthetők meg; s az árverés ezen feltételek szerint tartatik meg.

Jogában áll a biróságnak a megállapitott külön feltételek lényegét pótlólag kihirdettetni, s a mennyiben szükségesnek mutatkozik, a kitűzött árverési határnap helyett újabb árverési határnapot kitűzni.

Ha külön árverési feltételek állapittattak meg: az árverelni kivánók ezen külön feltételeket az árverésre bocsátás előtt aláirni kötelesek.

110. §.

Az árverésről jegyzőkönyv vétetik fel, mely a feleknek megnevezését, az árverés alapjául szolgáló foglalási jegyzőkönyv ügyszámát, a követelés és járulékainak felszámitását, folyó sorrendben, s a foglalási jegyzőkönyv tételszámainak is feljegyzése mellett, az árverelt tárgyak megjelölését, a vevő nevét, és az eladási árt foglalja magában. Azok, a kik elsőségi igényt jelentettek be (111. §.), az árverési jegyzőkönyvben pontosan megnevezendők.

Az árverési jegyzőkönyv a végrehajtó és a jelenlevő felek vagy képviselőik által aláiratik. (26. §.)

Az árverésen eladott ingóságok, ha csak a 109. §. szerint ellenkező feltétel nem állapittatott meg, azonnal a vevő tulajdonába mennek át, s az árverési eljárás megsemmisitése, a vevő által szerzett tulajdonjogra befolyással nem bir.

Az, hogy az árverés foganatosittatott, a foglalási jegyzőkönyvre feljegyzendő, s ezen feljegyzés a kiküldött által aláirandó.

111. §.

Mindazok, a kik az elárvereztetni rendelt ingóságok vételárából a végrehajtató követelését megelőző kielégittetéshez tartanak jogot, a mennyiben az, hogy részükre a foglalás korábban eszközöltetett, a végrehajtási iratokból ki nem tünik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéseig a kiküldöttnek egy példányban irásban beadni, avagy pedig szóval bejelenteni tartoznak. A szóbeli bejelentésről a kiküldött által külön jegyzőkönyv veendő fel.

Több ilyen szóbeli bejelentés egy jegyzőkönyvbe foglalható.

112. §.

A bérbe- és haszonbérbe-adók kötelesek azon követelés összegét, melyre nézve törvényes zálogjogot igényelnek, az árverés megkezdéseig akkor is bejelenteni, ha a bérleti vagy

haszonbérleti viszonyon alapuló törvényes zálogjog, a végrehajtási jegyzőkönyvben meg van ugyan említve, de a követelés összege ugyanott kitüntetve nincs.

113. §.

Ha elsőségi bejelentvény nem adatott be, s a végrehajtási iratokból tudvalevő korábbi foglaltató sincs: az árverés addig folytatandó, mig a végrehajtató követelése és járulékai fedeztettek, illetőleg, mig az összes lefoglalt tárgyak elárvereztettek.

Ezen esetben a végrehajtató követelése járulékaival együtt, a befolyt vételárból nyugtatvány mellett azonnal kifizettetik, illetőleg törlesztetik; a követelésről szóló eredeti okirat, ha a kifizetés által teljesen hatálytalanná vált, a végrehajtatótól elvétetik s a végrehajtást szenvedőnek kiadatik, ellenesetben pedig a fizetés a végrehajtató által az eredeti okiratra feljegyeztetik, s ennek megtörténte után, az okirat a végrehajtatónak elismervény mellett visszaadatik. Ha a végrehajtató az eredeti okiratot előadni nem tudja: a kiküldött a követelésre eső összeget, a biróságnál teszi le.

A végrehajtató követelésének kielégitése után, a kiküldött a netalán fennmaradt készpénzt a végrehajtást szenvedőnek nyugtatvány mellett kiszolgáltatja, a lefoglalt, de el nem adott tárgyakat birói zár alól feloldja és eljárásáról 3 nap alatt az iratok bemutatása mellett, a kiküldő birósághoz jelentést tesz, mely, ha a végrehajtás megkeresés útján foganatosittatott, az iratokat a megkereső birósághoz teszi át. — A végrehajtást elrendelő biróság a feleket az iratok beérkeztéről végzésileg azon hozzáadással értesiti, hogy azokat a biróságnál megtekinthetik és másolatban kivehetik.

Váltóbiztositási visszkereset tárgyában hozott határozat alapján foganatositott végrehajtás esetében, a befolyt összeg a végrehajtatónak ki nem adatik, hanem birói letétbe helyezés végett, külön jelentéssel haladéktalanul bemutattatik.

114. §.

Ha elsőbbségi bejelentvény adatott be, vagy a végrehajtási iratokból tudvalevő korábbi foglaltató van: az árverés addig folytattatik, mig minden követelés és azok járulékai fedeztettek, vagy mig az összes lefoglalt ingóság elárvereztetett.

Ezen esetben, ha az összes érdeklettek a vételárnak miként való felosztására nézve, magába az árverési jegyzőkönyvbe felveendő egyértelmű megállapodásra jutottak: a vételárfelosztás a megállapodásnak megfelelően a kiküldött által azonnal eszközöltetik; ellenesetben az összes iratok és az esetleg beadott elsőségi bejelentvények a végrehajtás foganatositására illetékes biróságnak 3 nap alatt; a vételár, s esetleg az el nem árverezett letéti értéktárgyak (73. §.) pedig birói letétbe helyezés végett, külön jelentés mellett haladéktalanul bemutatandók.

115. §.

A 102. és következő szakaszok szabályai szerint tartandó meg az árverés akkor is, ha a váltóhitelező által birt kézi-zálogra az 1876. évi XXVII. t.-cz. 106. §-a alapján, vagy kereskedelmi ügyletből eredő követelés fedezésére adott kézi-zálogra az 1875. évi XXXVII. t.-cz. 305. és 306. §-ai alapján rendeltetik el az árverés. — Ezen esetekben se az igények bejelentésére felhivásnak, se elsőség iránti eljárásnak nincs helye. — Az árverés elrendelése és a kézi-zálogok megbecsülése után, a kiküldött az árverési hirdetményt kibocsátani és az árverést foganatositani köteles. — A biztositott követelés a vételárból a kiküldött által kielégitendő, a netaláni felesleg pedig a kifizetett eredeti váltóval az adósnak, esetleg a csődtömegnek kiadandó, vagy akadály esetében, a biróságnál teendő le. (113. §.)

Az ezen eljárás során hozott birósági végzés ellen felfolyamodásnak, a kiküldött eljárása és végzése ellen pedig előterjesztésnek van helye, melyek azonban csakis az árverésen befolyt pénznek kiadatására birnak felfüggesztő hatálylyal.

116. §.

Ha az árverésen befolyt vételárból a végrehajtató követelése járulékaival együtt ki nem telik, a végrehajtató, a végrehajtásnak a kiküldött által folytatását követelheti; s ha ez iránti kérelmét az árverési iratok bemutatásáig közvetlenül a kiküldötthöz intézi: a kiküldött a végrehajtást szenvedőnek ugyanazon járásbirósági területen levő ingóságaira a folytatólagos végrehajtást, újabb kiküldetés nélkül, foganatositani köteles.

Ezen eset kivételével a folytatólagos végrehajtást, mig az iratok a 117. §. szerint a végrehajtást elrendelő birósághoz vissza nem küldettek, a végrehajtás foganatositására megkeresett biróság, az iratok visszaküldése után pedig azon biróság rendeli el, mely az alap-végrehajtást elrendelte.

117. §.

A 116. §. esetein kivül folytatólagos végrehajtás elrendelésének van helye:

a) ha a végrehajtató kimutatja, hogy követelése a korábbi foglalás alkalmával végrehajtás alá vett dolgok által fedezve nincs;

b) ha a lefoglalt ingókra vagy azok egy részére igénykereset indittatott, vagy elsőbbségi igény jelentetett be;

c) ha a lefoglalt dolgoknak, azon alapon, mert végrehajtás alá nem vonathattak, az összeirásból való kitörlése kéretik.

A folytatólagos végrehajtást rendszerint a végrehajtás foganatositására illetékes biróság rendeli el. Az *a)* pont esetében azonban, ha a végrehajtás foganatositására több biróság kerestetett meg, a folytatólagos végrehajtás elrendelésére azon biróság illetékes, mely az alap-végrehajtást elrendelte.

Az *a)* pont esetében jogositva van a biróság a folytatólagos végrehajtással járó költségeket a körülményekhez képest, a végrehajtást szenvedőnek terhére megállapitani, vagy azokat megszüntetni. — Minden más esetben a folytatólagos végrehajtás költségeit, a végrehajtást szenvedő viseli.

Ha a végrehajtató fél folytatólagos végrehajtás elrendelését kéri, még mielőtt az előbb már elrendelt végrehajtás foganatosittatott volna, ez esetben a folytatólagos végrehajtás ugyan elrendelendő, hanem a végrehajtási kérvény költségei a végrehajtást szenvedő fél ellen meg nem állapithatók.

118. §.

A 114. §. esetében, ha a vételár-felosztásra nézve egyértelmű megállapodás nem jött létre, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság az árfelosztás végett rövid időre határnapot tűz; s erre az összes érdekletteket megidézi. A tárgyalásra az érdeklettek a végrehajtásnál közbenjárt képviselőjük által is megidézhetők. Ha lakhelyének nemtudása miatt, valamelyik érdekelt fél a tárgyalásra meg nem idéztethetik, vagy valamely meg nem jelent érdekelt félnek szabályszerű megidézéséről szóló vét-bizonyitvány a tárgyalás napjáig meg nem érkezik: részére hirdetményi idézés nélkül ügygondnok neveztetik, s a mennyiben a tárgyalás az ügygondnok beidézése mellett a kitűzött határnapon megtartható nem volna, legrövidebb időre újabb határnap tűzetik ki.

119. §.

A kielégitési sorrend az érdeklettek meghallgatása után a biró által állapittatik meg, s az e tárgyban hozott végzés, a feleknek azonnal kihirdettetik.

Az árverési költségek minden más követelést megelőzőleg sorozandók.

Ha a végzés ellen a kihirdetéskor felfolyamodás be nem jelentetik: a vételár azonnal felosztatik, a kihirdetéskor bejelentett s 3 nap alatt irásban indokolható felfolyamodás esetében pedig, az iratok 8 nap alatt felterjesztendők.

A felfolyamodásnak csupán azon követelések kifizetésére van halasztó hatálya, a melyeknek kielégitése a felfolyamodás folytán hozandó felsőbb birósági határozattól függ. Azon követelések, melyek a felsőbb birósági határozatra való tekintet nélkül, a vételárból minden esetre kielégitést nyernek, felfolyamodás esetében is azonnal kifizetendők.

A másodbiróság végzése ellen, a mennyiben az első biróság végzése megváltoztattatott, a harmadbirósághoz halasztó hatálylyal biró felfolyamodásnak van helye.

Ezen felfolyamodás a másodbirósági végzés kézbesitésétől számitott 8 nap alatt adandó be.

Azon hitelező követelése, a ki biztositási végrehajtás folytán nyert zálogjogot, a zálogjogi elsőség sorrendjébe soroztatik ugyan, de ha az érdeklettek között ellenkező megállapodás nem jön létre, a megfelelő összeg a követelés iránti per jogerejű eldöntéséig, birói letétbe helyeztetik.

Ha törvényes zálogjoggal biró valamely követelésnek valódisága vonatik kétségbe, a megfelelő összeg birói letétbe helyezése mellett, a követelő a keresetének az illetékes biróság előtt, a végzés jogerőre emelkedésétől, és a mennyiben a követelés még le nem járt, a végzésben kitüntetendő lejárati naptól számitott 30 napi zárhatáridő alatt leendő megindítására utasittatik. Ezen per, az érdeklettek beavatkozási jogának épségben maradása mellett, a végrehajtást szenvedő ellen inditandó.

120. §.

Több végrehajtató találkozása esetében (86—88. §§.), valamint akkor is, midőn ugyanazon ingóságok lefoglalva és felülfoglalva vannak: az árverés — habár annak elrendeléseért csak egy végrehajtató jelentkezik is, — mindazon végrehajtató, foglaltató és felülfoglaltató követelésének kielégitésére elrendelendő, a kiknek a javára az árverési hirdetmény kibocsátása napjáig, a foglalás már foganatosittatott.

121. §.

Ha olyan értékpapirok foglaltattak le, a melyek tőzsdei árfolyammal birnak: azok árverés alá rendszerint nem bocsáttatnak; hanem a kiküldött által az érdeklett felek közbenjöttével, ha helyben tőzsde van, tőzsdei alkusz közvetitésével, ha pedig helyben tőzsde nincs, valamely pénzintézet útján vagy megfelelő más módon, de minden esetre készpénzfizetés mellett adatnak el. Az eladási számla az iratokhoz csatolandó.

A napi közép-árfolyamon alól több mint két száztólival, az eladás csak az összes érdeklettek beleegyezésével eszközölhető.

Ha helyben tőzsde nincs s az értékesités a fentebbi módon eszközölhető nem volna, a kiküldött jelentése alapján, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság az eladás eszközlése végett, a legközelebbi tőzsde székhelyén illetékes járásbiróságot megkeresi.

Ha az értékesités a fentebbi módok egyike szerint sem eszközölhető: a tőzsdei árfolyammal biró értékpapirok is birói árverésen adatnak el.

122. §.

Ha a végrehajtást szenvedőnek a követelése foglaltatott le: a végrehajtató kivánságára a végrehajtást szenvedőnek az adósa nyilatkozni tartozik az iránt; vajjon:

1. elismeri-e, és mennyiben ismeri el a követelést valónak, s kész-e a fizetésre?
2. tart-e valaki és minő igényt a lefoglalt követelésre?
3. le van-e a követelés foglalva, más hitelező részére, s ha igen, minő igény biztositására?

A nyilatkozattételre való felhivás a végrehajtást tudató rendelvénybe foglalandó, vagy ha ezt a végrehajtató később kéri, az adós a nyilatkozatra a kiküldött által külön végzésben hivandó fel.

A nyilatkozat a rendelvénynek, illetőleg a külön végzésnek kézbesitésétől számitott 8 nap alatt, az adós által aláirt beadványban, vagy a kiküldöttnél, szóval adandó elő.

A beadvány vagy a szóbeli nyilatkozatról felvett jegyzőkönyv, melyeknek bélyegét a végrehajtató pótolni köteles, a biróságnak a kiküldött által bemutatandó.

123. §.

Ha a lefoglalt követelés pénzbeli, és a végrehajtatón kivül e követelésre másnak zálogjoga nincs: a végrehajtató a végrehajtás foganatositására illetékes biróságnál kérheti, hogy ezen követelés végrehajtásilag reá ruháztassék.

Ha a lefoglalt követelés a végrehajtató követelését és járulékait meghaladja, más megállapodás hiányában átruházásnak csak azon esetben van helye, ha a végrehajtató a többletet készpénzben kifizeti.

Ha a követelésről okirat van, az átruházás az okiratra vezetendő, mely a végrehajtatónak eredetben kiadatik.

A 80. §. eseteit kivéve, a lefoglalt követelést, a halasztó hatálylyal biró igénykereset beadására szolgáló határidő eltelte, s ha ilyen igénykereset már megindittatott, annak jogérvényes eldöntése előtt, a végrehajtatóra átruházni nem lehet.

A végrehajtást szenvedő a végrehajtásilag átruházott követelés valódiságáért és behajthatóságáért felelős.

Ha a lefoglalt követelés biztositására a zálogjog telekkönyvileg bejegyezve van, az átruházás telekkönyvi bejegyzése végett, az illetékes telekkönyvi hatóság megkerestetik.

124. §.

Ha a lefoglalt követelés az előző szakasz szerint át nem ruházható, valamint akkor is, ha a végrehajtató a lefoglalt követelés átruháztatását nem kivánja: a végrehajtás foganatositására illetékes biróságnál kérheti, hogy a lefoglalt követelésnek behajtására feljogosittassék avagy pedig e végből ügygondnok rendeltessék.

Ha a követelésre másnak is van zálogjoga, vagy a lefoglalt követelés a végrehajtató követelését és járulékait meghaladja, ha csak a felek közt más megállapodás nem jött létre, — a behajtásra ügygondnok rendelendő; ellenesetben a behajtással a végrehajtató bizandó meg.

A lefoglalt követelés behajtása iránti intézkedés elrendelését, a végrehajtató, a halasztó hatálylyal biró igénykereset beadására szolgáló határidő eltelte, vagy az ilyen igénykereset eldöntése előtt is kérheti.

Ha azonban halasztó hatálylyal biró igénykereset indittatott: ennek jogérvényes eldöntéseig a behajtott összeget utalványozni (125. §.), vagy felosztani (126. §.) csak a 80 §. eseteiben lehet.

A megbizott végrehajtató vagy a kirendelt ügygondnok a követelés behajtása iránt saját felperessége alatt van jogositva a pert meginditani; a per meginditásáról azonban a végrehajtást szenvedőt, ha lakhelye tudatik, lakhelyére intézendő ajánlott levélben értesiteni köteles.

A követelés behajtására szükséges költségeket a végrehajtató köteles előlegezni.

125. §.

A behajtással megbizott végrehajtató vagy a kirendelt ügygondnok a követelés behajtása után a végrehajtás foganatositására illetékes biróságnak jelentést tenni, és az ügygondnok a behajtott készpénzt, a jelentés mellett bemutatni köteles.

A biróság, ha a behajtott összegre a végrehajtatón kivül másnak zálogjoga nincs, azt a követelés törlesztésére utalványozza. A törlesztés a követelésről netalán létező okiratra feljegyzendő, s e végből az eredeti okirat bemutatandó.

A végrehajtató ezen utalványozó végzés kézbesitéseig, a behajtott összeggel nem rendelkezhetik.

126. §.

Az ügygondnok által behajtott és bemutatott készpénz felosztására a biróság határnapot tűz ki s a befolyt összeg felosztását a 118. és 119. §§-nak megfelelően eszközli.

Ha a behajtott követelés biztositására a zálogjog telekkönyvileg bejegyezve volt, a kielégitési sorrend a telekkönyvi rangsorozat értelmében állapittatik meg, s e végből a megbizott ügygondnok jelentése mellett, a telekkönyv hiteles kivonatát is bemutatni köteles.

A megbizott ügygondnok azon költségei és díjai, melyek a végrehajtást szenvedő adósa ellen meg nem itéltettek, az árfelosztási eljárás alkalmával állapittatnak meg, és a behajtott összegből első sorban elégittetnek ki.

A 118. és 119. §§-ok szerint eszközlendő az árfelosztás akkor is, ha akár magánfél, akár pedig közpénztár a nála többek részére lefoglalt összeget a birósághoz kivánja letenni. Ezen esetben a pénz azon birósághoz teendő le, melynek kiküldöttje az első végrehajtást foganatositotta.

A letéti beadványhoz valamennyi foglaltatónak a foglalás időrendje szerint összeállitott és a letevő által aláirt kimutatása és a biróság vagy más hatóság, illetőleg ezek kiküldöttjei által kiadott rendelvények eredetiben csatolandók.

127. §.

Ha a behajtott követelés nem pénzbeli, a biróság a jelentés alapján, a behajtott követelés tárgyának árverés utján való értékesitését rendeli meg, s ennek foganatositására kiküldöttet rendel.

Igénybejelentési felhivás kibocsátása ezen esetben nem szükséges; a kikiáltási árul szolgáló becsárt pedig a kiküldött, a mennyiben szükségesnek látja, az állandóan alkalmazott birósági szakértők közül egynek közbenjöttével rendes becslési eljárás nélkül állapitja meg. A befolyt vételárból a kielégités a 125. és 126. §§. szabályai szerint történik.

128. §.

A lefoglalt követelés behajthatlansága esetében a végrehajtatónak jogában áll a végrehajtást szenvedőnek másnemű vagyonára intézendő végrehajtás útján szorgalmazni követelése kielégittetését. A lefoglalt követelés behajtására forditott és biróilag megállapitott költségek és díjak az alap-perbeli követelés járulékaihoz számittatnak.

A fent érintett jog illeti a végrehajtatót akkor is, ha a lefoglalt követelésre nyert zálogjogról lemond, vagy pedig kimutatja, hogy a követelés lefoglalása daczára elegendő fedezettel nem bir. (117. §. *a*) pont).

A zálogjogról való lemondás esetében a végrehajtást szenvedő adósa értesitendő.

129. §.

Ha a végrehajtásilag lefoglalt követelés feltételtől függ, ha a követelés lejárata fél évnél hosszabb időre terjed, ha a követelés viszonszolgálattól függ, ha a végrehajtást szenvedő adósa ellen csőd-eljárás van folyamatban, vagy ha a követelés érvényesitése más okokból nehézségekkel van egybekötve: a biróság a követelésnek birói árverésen való eladását, vagy más módon való értékesitését rendeli el.

Ezen kérelem tárgyában a biróság a végrehajtást szenvedőt, s ha ez nem belföldön tartózkodik, vagy tartózkodási helye ismeretlen, a részére kinevezendő ügygondnokot meghallgatni köteles.

Az árverés az ingóságokra előirt szabályok szerint tartatik meg.

Pénzbeli követeléseknél első kikiáltási árul a követelés névszerinti értéke szolgál; nem kamatozó követeléseknél azonban a lejáratig folyó 6% kamatkülönbözet a névszerinti értékből levonatik.

Másnemű követelések kikiáltási árát a kiküldött, a 127. §. szerint állapitja meg.

Az árverési vevő a visszteher melletti engedményes jogaiba lép; s a követelésről kiállitott okiratok, és a netalán fedezetül szolgáló kézi zálog az árverési vevőnek átadandók. Ha a követelés biztositására a zálogjog bejegyezve van: úgy az elrendelt árverés feljegyzése, mint a hitelező személyében történt változás kitüntetése végett, az illetékes telekkönyvi hatóság, hivatalból keresendő meg.

Az árverési vevő ellen azon harmadik személy, ki kellő időben igénykeresetet meginditani elmulasztotta, igényt nem érvényesithet.

130. §.

Életjáradékok és más bizonytalan ideig, időről-időre részletekben fizetendő követelések, a 129. §. szerint nem értékesithetők, hanem a kielégités, a lefoglalt részleteknek a 123. §. szerinti átruházása vagy a 124. §. szerinti behajtás útján eszközöltetik.

131. §.

A kir. kisebb haszonvételi jog rendszerint az ingóságok végrehajtására előirt szabályok szerint vétetik végrehajtás alá. A becsárt a kiküldött a jövedelmi adó százszoros összege szerint állapitja meg. Ha a jövedelmi adó összege bizonyitható nem volna: ezen jog becsértéke a felek által bemutatandó, esetleg a mennyiben ezen jogok közösen kezeltetnek, a közbirtokosság elnökétől, pénztárnokától, egyes közbirtokossági tagoktól vagy a jog bérlőjétől beszerzendő adatok és felvilágositások alapján állapitandó meg.

Ha azonban a kir. kisebb haszonvételi jog gyakorlata valamely ingatlannal elválaszthatlanul van egybekapcsolva: e jog az ingatlannal vehető csupán végrehajtás alá.

Ingatlanra vezetett végrehajtás esetében a végrehajtó az ingatlannal együtt az attól még el nem választott kir. kisebb haszonvételi jognak végrehajtás alá vételét is kivánhatja.

132. §.

Ha a végrehajtást szenvedőnek, valamely ingatlan vagyonra vonatkozólag élők közötti jogügylet által szerzett joga foglaltatik le, a végrehajtató, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság által végzésileg feljogositandó, hogy a lefoglalt jogot érvényesithesse. A végrehajtás alá vont jogra vonatkozó okiratok, a mennyiben a végrehajtást szenvedőnél találtattak, a jog érvényesithetése végett a végrehajtatónak kiadatnak.

Fentebbi végzés feljogositja a végrehajtatót, hogy a végrehajtást szenvedő javára a tulajdonjogot, vagy más dologi jogot olyan módon érvényesitse, a mint azt a végrehajtást szenvedőnek érvényesiteni jogában állott volna. E végből a végrehajtató, saját felperessége alatt perrel is felléphet. Az e perben biróilag megállapitott költségek és díjak, az alap-perbeli követelés járulékaihoz hozzá számíttatnak

Az érvényesitett tulajdon, vagy más dologi jogra a további végrehajtási lépések, a megfelelő szabályok szerint eszközlendők.

Ezen szabályok alkalmazandók az eljárásra nézve akkor is, ha végrehajtást szenvedőnek valamely ingatlanra vonatkozó zálogvisszaváltási jogára vezettetik a végrehajtás.

133. §.

Ha a végrehajtást szenvedőnek olyan pénzbeli követelése foglaltatott le, melyet középénztárból vagy letétből vehet fel, a végrehajtás foganatositására illetékes hatóság a foglalási eljárás jogerőre emelkedése után, a lefoglalt pénzbeli követelést a végrehajtató részére utalványozza, s ezen utalványozást tárgyazó végzést a kifizetésre illetékes pénztár felett álló hatóságnak (83. §.) küldi meg. Ezen hatóság a pénztárt késedelem nélkül utasitani köteles, hogy az esetleges fizetési időpont bevárása mellett, a fizetést a végrehajtató kezeihez teljesitse.

Az utalványozási végzésben a végrehajtási összeg az utalványozás napjáig kiszámitott járulékaival kiteendő, s az is kitüntetendő, hogy az utalványozás napjától a kielégitésig járnak-e, és ha igen, minő összeg után és hány száztólival számitott kamatok. Ha a követelésről okirat van,

azt a végrehajtató a biróságnak bemutatni köteles a végből, hogy az utalványozási végzés kiadása előtt, az utalványozás által történt fizetés vagy törlesztés ezen eredeti okiratra jegyeztessék fel.

134. §.

Ha biztositási végrehajtás útján lefoglalt ingóságokra szándékoltatik vezettetni a kielégitési végrehajtás: azt a 2. §. szerint illetékes biróság rendeli el.

Ezen biróság, ha egyszersmind a végrehajtás foganatositására is illetékes, a 89. §. szerinti felhivást kibocsátani, s a kielégitési végrehajtás foganatositására kiküldöttet rendelni, ellenesetben pedig e végből a 18. §. szerint illetékes biróságot megkeresni köteles.

A halasztó hatálylyal biró igénykereset beadására szolgáló 15 napi határidő ezen esetekben, a felhivásnak a biróságnál való kifüggesztésének napjától számittatik.

A felhivás kibocsátása előtt netalán beadott igénykeresetek szintén halasztó hatálylyal birnak; azonban ha az igény-keresetben az ellenkező kérelem kifejezetten nem adatik elő, csak a felhivási határidő eltelte után, a netalán beadott többi igénykeresettel együtt tárgyaltatnak és döntetnek el.

Egyébként a kielégitési végrehajtásra nézve fentebb megállapitott szabályok alkalmazandók akkor is, ha a kielégitési végrehajtás előbb már biztositásilag lefoglalt ingóságokra vezettetik.

II. Végrehajtás ingatlanokra.

135. §.

Készpénzbeli követelés behajtása végett ingatlanra vezetendő végrehajtás esetén, a végrehajtási kérvényben az ingatlan a telekjegyzőkönyvi szám pontos megjelölésével kitüntetendő, és ha valamely telekjegyzőkönyvben több telekkönyvi jószágtest foglaltatik, s a végrehajtás nem valamennyi jószágtestre vezettetik: a telekkönyvi helyrajzi számokra való hivatkozással megjelölendő azon jószágtest vagy jószágtestek, melyekre a végrehajtás vezetése kéretik. Egyszersmind a kérvényben a végrehajtás foganatositására illetékes telekkönyvi hatóság is megnevezendő.

Ha a végrehajtás útján behajtandó követelés biztositása végett a végrehajtás alá veendő ingatlanra a zálogjog már korábban bekebeleztetett vagy előjegyeztetett: ezen körülmény, a bekeblezést vagy előjegyzést rendelő végzés számára való hivatkozás mellett megemlitendő.

136. §.

A kielégitési végrehajtás elrendelése esetében, a biróság a végrehajtási zálogjog bekeblezése vagy az előjegyzett zálogjog igazolásának bejegyzése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése végett, a végrehajtási kérvénynek egy-egy példányát, a végrehajtást elrendelő végzéssel ellátva, az illetékes telekkönyvi hatósághoz teszi át.

A megkeresett telekkönyvi hatóság, a mennyiben telekkönyvi akadály fenn nem forog, a végrehajtási zálogjog bekeblezését vagy az előjegyzett zálogjog igazolásának bejegyzését, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzését elrendelni köteles.

137. §.

A végrehajtási zálogjog bekeblezése, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése, ha az ingatlan tulajdonjoga a végrehajtást szenvedő javára csupán előjegyezve van, az előjegyzés igazolásától függő joghatálylyal, ha pedig a végrehajtást szenvedő javára bekeblezett tulajdonjogra másnak a tulajdonjoga van előjegyezve, az előjegyzés nem igazolásától függő joghatálylyal rendeltetik el.

Ezen esetben a végrehajtató a végrehajtási zálogjog feltételes bekeblezését vagy a végrehajtási jog feljegyzését rendelő végzés alapján, a végrehajtást szenvedő javára előjegyzett tulajdonjog igazolása, vagy a végrehajtást szenvedő ellen előjegyzett tulajdonjog kitörlése iránt szükséges lépéseket megteheti, melynek biróilag megállapitandó költségei az alapperbeli követelés járulékaihoz hozzászámittatnak; az árverés elrendelése pedig az igazolást vagy kitörlést rendelő határozat jogerőre emelkedése után kérhető.

Ha a végrehajtató bekebelezett vagy előjegyzett követelésének behajtása iránt folyamatba tett per a telekkönyvbe feljegyeztetett, a feljegyzés után egy harmadik személy javára történt tulajdonjog-bekeblezés vagy előjegyzés a végrehajtási jog feltétlen feljegyzésének s a végrehajtás foganatositásának akadályul nem szolgál.

Ugyanez áll azon esetben is, ha a zálogjog, előzetes peres eljárás nélkül végrehajtható okirat (1871: XXXIV. t.-cz. 11. §., 1874:XXXV. t.-cz. 111. §., 1878: XXV. t.-cz., jelzálogüzlet alapszabály 11. §. és 1879: XXXIX. t.-cz. 2. §.) alapján lőn bekebelezve, mely esetben a zálogjog bekeblezése után egy harmadik személy javára történt tulajdonjog bekeblezés vagy előjegyzés a végrehajtási jog feltétlen feljegyzését és foganatositását szintén nem akadályozza.

138. §.

Ha a végrehajtást szenvedőre örökség, vagy hagyomány útján szállott, de még tulajdonául be nem kebelezett vagy elő sem jegyzett ingatlanra, az 1855. deczember 15-iki telekkönyvi rendelet 74. §-a értelmében, a végrehajtási zálogjog feltételesen kebeleztetik be: a további végrehajtási lépések függőben hagyandók addig, mig a tulajdonjog a végrehajtást szenvedő javára bekebeleztetik. Az e végből szükséges lépések megtételére a végrehajtató a feltételes bekeblezést elrendelő végzés által fel van jogositva. Az e tárgyban felmerült és biróilag megállapitott költségek az alapperbeli követelés járulékaihoz hozzászámittatnak.

139. §.

A végrehajtást elrendelő végzés mind a végrehajtatónak, mind a végrehajtást szenvedőnek kézbesittetik; ha azonban a végrehajtás elrendelése iránti kérelem elutasittatik: a végrehajtási kérvény összes példányainak kiadása mellett, csupán a végrehajtató értesittetik.

Ha a megkeresett hatóság a végrehajtási zálogjog bekeblezése, az előjegyzett zálogjog igazolása, illetőleg a végrehajtás feljegyzése tárgyában, teljesen elutasitólag határoz, csupán a végrehajtató és a megkereső biróság értesittetik.

Ha a végzés a végrehajtást szenvedőnek nem kézbesittethetvén, visszaérkezik: részére hirdetményi idézés nélkül ügygondnok rendeltetik, s a végzés, valamint a végrehajtás további folyamán hozandó határozatok is, mig lakását be nem jelenti, vagy képviseltetéséről nem gondoskodik, az ügygondnoknak kézbesittetnek.

140. §.

A végrehajtás elrendelése tárgyában az erre illetékes biróság által, valamint a végrehajtási zálogjog bejegyzése vagy a végrehajtási jog feljegyzése tárgyában, a telekkönyvi hatóság által hozott végzés ellen, a kézbesitéstől számitott 8 nap alatt mindkét fél felfolyamodást adhat be. A végrehajtást elrendelő végzés ellen beadott felfolyamodáshoz a végrehajtási kérvénynek a felfolyamodó részére kézbesitett példánya csatolandó.

A végrehajtást elrendelő végzésre nézve a másod biróság végérvényesen határoz. A telekkönyvi hatóságnak a zálogjog bekeblezése, az előjegyzés igazolása, és a végrehajtási jog feljegyzése tárgyában hozott végzését megváltoztató másodbirósági határozat ellen azonban 8 nap alatt beadandó további felfolyamodásnak van helye. Ezen felfolyamodásoknak halasztó hatályára nézve, a 37. §. intézkedései irányadók.

141. §.

A végrehajtást elrendelő végzés ellen intézett felfolyamodás felterjesztéséről és a felsőbb birósági határozatról a megkeresett telekkönyvi hatóság értesitendő.

Ha a másodbiróság a végrehajtást elrendelő végzést megsemmisitette, feloldotta, vagy a végzés megváltoztatásával a végrehajtási kérelmet elutasitotta: a végrehajtási zálogjog bekeblezése, az előjegyzés igazolása, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése hivatalból törlendő, és e végből az illető telekkönyvi hatóság értesitendő.

Ha a másodbiróság a telekkönyvi hatóság végzését megváltoztatja: arról a feleken kivül a végrehajtást elrendelő biróságot is értesiti.

A felek értesitésére nézve az általános szabályok alkalmazandók.

142. §.

A végrehajtási zálogjog bekeblezésének vagy a végrehajtási jog feljegyzésének azon joghatálya van, hogy a későbbi tulajdonjog-bekeblezés vagy előjegyzés, a végrehajtás további folyamát meg nem akaszthatja.

143. §.

Ha a közös vagyon tulajdonjoga határozatlan részekben van a tulajdonos-társak nevére bejegyezve, a végrehajtás pedig nem az összes tulajdonos társakat terhelő tartozás behajtására van irányozva: a telekkönyvi hatóság azon végzésben, melyben a végrehajtási zálogjog bekeblezése vagy a végrehajtási jog feljegyzése elrendeltetik, az összes érdeklettek megidézése mellett jegyzőkönyvi tárgyalást rendel, s a tulajdonjog aránya felett, a netalán szükséges bizonyitási eljárás után, itélet által határoz.

Ha ellenkező nem bizonyittatik: valamennyi bejegyzett tulajdonostárs hányada egyenlőnek tekintetik, kivéve, ha valamely elhalt egyénnek házastársa és leszármazói vannak határozatlan részben közös tulajdonosokul bejegyezve; mely esetben az ingatlannak egyik fele a házastárs tulajdonának, másik fele pedig fejenkénti, illetőleg törzsönkénti egyenlő osztályrészekben a tulajdonosokul bejegyzett leszármazók tulajdonának tekintetik.

Ezen esetben árverés csak az itélet jogerőre emelkedése után kérhető.

144. §.

A végrehajtási zálogjog bekeblezését, vagy a végrehajtási jog feljegyzését elrendelő végzésnek a végrehajtást szenvedő részére történt kézbesitésétől számitandó 15 nap eltelte után, a végrehajtató a telekkönyvi hatósághoz egy példányban beadandó kérvényben az árverés elrendeléseért folyamodhatik.

E kérvényben az elárvereztetni kért ingatlanok pontosan megjelölendők, a követelés járulékaival együtt felszámitandó, továbbá a kikiáltási ár megállapitására szükséges adatok (145. §.) és az árverési feltételek tervezete bemutatandó.

Ugyanezen módon az árverés elrendelését a végrehajtást szenvedő is kérheti.

145. §.

A kikiáltási ár megállapitása szempontjából, az elárverezendő ingatlannak a legközelebb mult évbeli állami adójáról (148. §.) kiállitott adóhivatali, vagy ha az adó a községben fizettetik, a községi bizonyitvány bemutatandó.

Ha az ingatlannal együtt a kir. kisebb haszonvételi jog is végrehajtás alá vétetik: a kikiáltási ár megállapitása szempontjából, a 131. §-nak megfelelő adatok is bemutatandók.

A kir. kisebb haszonvételi jog az ingatlannal együtt árverés alá bocsátottnak csak akkor tekinthető: ha ez az árverési hirdetményben világosan kifejezve van.

146. §.

A telekkönyvi hatóság az árverésről, ha azt elrendelendőnek találja, árverési hirdetmény kibocsátása által intézkedik, — ha pedig az árverést elrendelhetőnek nem találja: az árve-

rési kérvényre vezetendő elutasitó végzés kapcsában, a 144. §. szerint beadott iratokat a végrehajtatónak kézbesitteti, megjelölve esetleg az elutasitó végzésben azon hiányokat, melyek az árverés elrendelhetése szempontjából pótlandók.

147. §.

Az árverés elrendelése esetében, a kibocsátandó hirdetménynek a következőket kell tartalmaznia:

a) az elárverezendő ingatlannak a törvényszéki terület, község és telekjegyzőkönyvi szám szerinti pontos megjelölését;

b) a végrehajtatónak és végrehajtást szenvedőnek megnevezését, s azon tőke követelésnek összeg szerinti megjelölését, melynek behajtására a kielégitési végrehajtás irányozva van;

c) a megállapitott kikiáltási árt;

d) az árverés helyét és idejét, utóbbit a naptár szerinti nap és az óra megjelölésével;

e) a venni szándékozók által leteendő bánatpénz összegét;

f) a fizetési határidőket;

g) annak megemlitését, hogy az árverési hirdetmény kibocsátásával egyidejüleg megállapitott árverési feltételek, a hivatalos órák alatt, a telekkönyvi hatóságnál és az illető község elöljáróságánál tekinthetők meg.

Ha az ingatlanok kikiáltási ára az 5000 frtot meghaladja, ugyszintén ha a kikiáltási ár kisebb ugyan, de az ingatlan a telekkönyvi hatóság székhelyén, vagy annak közelében fekszik, az árverés a telekkönyvi hatóság helyiségébe, más helyen fekvő ingatlanok árverése pedig, ha a kikiáltási ár 5000 forintot meg nem halad, az illető községházához tüzendő ki. A végrehajtatónak az árverési kérvényben, a többi érdekletteknek pedig az árverési kérvény elintézése előtt beadott indokolt kérelmére a telekkönyvi hatóság az árverést a helyszinére tüzheti ki akkor is, ha a kikiáltási ár 5000 frtot meghalad.

A hirdetmény kibocsátásával egyidejüleg az árverés elrendelése a telekkönyvbe feljegyzendő.

148. §.

A kikiáltási ár szőlőknél és házosztály-adó alatt álló ingatlanoknál az évi államadó kétszázszoros összegében, házbéradó és földadó alá eső más ingatlanoknál, az évi államadó százszoros összegében állapitandó meg. Az ingatlanok után fizetendő általános jövedelmi pótadó, és a községi adók számitásba nem vétetnek.

Adómentes ingatlanok kikiáltási árának megállapitása végett a végrehajtató, ha az ingatlan a telekkönyvi hatóság székhelyén fekszik, ezen hatóság által állandóan alkalmazott szakértők bármelyike által, ha más helyen fekszik, az illető községelöljáróság két tagja által kiállitott becslevelet az árverési kérvényhez (144. §.) mellékelve bemutatni köteles. Ezen esetben kikiáltási árul a becsár szolgál. (159., 160. §§.)

149. §.

Az ingatlanokkal együtt a 148. §. szerint megállapitandó kikiáltási áron azon tartozékok is elárvereztetnek, melyek az ingatlantól állaguk sérelme vagy nevezetes értékcsökkenés nélkül el nem választhatók. (159. §.)

A mennyiben az árverési feltételek ellenkező kikötést nem tartalmaznak, az ingatlanokkal együtt árvereztetik el, a végrehajtást szenvedőt illető még be nem szedett függő termés is. Ezeknek becsértéke, ha az érdeklettek valamelyike azt birósági szakértő, illetőleg két községelöljárósági tag által (148. §.) kiállitott s az árverés napját 8 nappal megelőzőleg bemutatott becslevéllel igazolja, a kiküldött által az árverés alkalmával a kikiáltási árhoz hozzá számittatik.

Az árverési hirdetménynek a leteendő bánatpénzre vonatkozó intézkedése ez által nem érintetik.

150. §.

Az árverési hirdetmény kibocsátásával egyidejüleg az elárverezendő ingatlanra és értékére való tekintettel s a végrehajtató által bemutatott tervezet figyelembe vétele mellett, a telekkönyvi hatóság akként állapitja meg az árverési feltételeket, hogy egyrészről a végrehajtató kielégitése szükségtelen késedelem nélkül legyen eszközölhető, másrészről a végrehajtást szenvedő és a jelzálogos hitelezők érdekei sérelmet ne szenvedjenek, a vevők versenye pedig ne nehezittessék.

Különösen világos határozatokat kell az árverési feltételeknek magokban foglalniok az iránt, mily összeg legyen az árveréskor bánatpénzül leteendő, mily részletekben, mely időben és hová fizettessék a vételár és mit kell a vevőnek teljesitenie a végett, hogy az árverezendő ingatlant birtokba vehesse, s a telekkönyvi átirás eszközölhető legyen.

Az árverési feltételekbe felveendő, hogy a vevő, a vételár után, az árverés napjától számitva, 6% kamatot fizetni és a vétel után járó kincstári illetéket viselni köteles. Ezen kötelezettségek a vevőt akkor is terhelik: ha azokról az árverési feltételekben emlités nem tétetett.

A mennyiben az árverési feltételekben az ellenkező világosan ki nem tétetett: a bánatpénz készpénzben vagy a 42. §-ban jelzett árfolyammal számitott óvadékképesnek nyilvánitott értékpapirokban teendő le.

151. §.

Az árverésre, ha a megállapitott kikiáltási ár a 2000 forintot meg nem haladja, a hirdetmény kifüggesztését követő naptól számitott legalább hatvan s legfölebb kilenczven napra, ha pedig a kikiáltási ár a 2000 frtot meghaladja, ugyanazon naptól számitott legalább kilenczven és legfölebb százhúsz napra csupán egy árverési határnap tűzetik ki, azon hozzáadással, hogy az ingatlan ezen határnapon, a kikiáltási áron alul is el fog adatni.

152. §.

Az árverési hirdetmény a telekkönyvi hatóságnál való kifüggesztés és az illető községnek, úgy a szomszédos községeknek területén való szabályszerű körözés által tétetik közzé.

Azon község elöljáróságának, a melynek területén az elárverezendő ingatlan fekszik, az árverési hirdetmény egy példánya kifüggesztés végett, az árverési feltételek egy példánya pedig megtekinthetés végett (147. §.) megküldendő.

Ha a kikiáltási ár 300 frtot meghalad, a hirdetménynek a 147. §. *a*) *b*) *c*) *d*) és *e*) pontjaiban foglalt kivonata valamelyik helyi, ilyennek nem létében a legközelebbi helyen megjelenő lapban egyszer, — ha pedig a kikiáltási ár a 2000 frtot meghaladja, a hivatalos lapban háromszor közhirré teendő.

Budapesten a hivatalos lapban — de csak egyszer — teendő közzé az árverési hirdetmény kivonata akkor is, ha a kikiáltási ár 300 frton felül van, de 2000 forintot meg nem halad.

Ezenkivül saját költségére mindenik érdekelt (153. §.) kivánhatja, hogy az árverési hirdetmény, a kikiáltási árra való tekintet nélkül, valamely más közlönyben, vagy többször is közzé tétessék. E végből a telekkönyvi hatóság a jelentkező érdeklett félnek, az árverési hirdetmény egy példányát kiadni köteles. Az ilyen hirdetménynek késedelmes, vagy hibás közzététele az árverés hatályára befolyással nincs.

A hirdetménynek a telekkönyvi hatóságnál kifüggesztett példányára, a kiadó-hivatal főnöke a kifüggesztés napját reájegyezni s aláirásával ellátni köteles. Ezen hirdetményi példány az árverési határnap eltelte után leveendő, és a levétel napjának feljegyzése mellett az iratokhoz csatolandó.

153. §.

Az árverési hirdetmény, mely egyszersmind az árverést elrendelő végzésnek tekintendő, az árverési feltételekkel együtt külön kézbesittetik:

a) a végrehajtatónak;

b) a végrehajtást szenvedőnek;

c) mindazoknak, a kiknek javára, a telekkönyv szerint, zálogjog vagy valamely bekeblezett zálogjogra alzálogjog, vagy más telekkönyvi jog van az elárverezendő ingatlanra bekebelezve vagy előjegyezve; vagy akinek ilyen tárgyú kérvénye, mint elintézetlen, széljegyzésbe vétetett, avagy mint nem jogérvényesen elutasitott, feljegyezve van; ide értve a végrehajtást szenvedő netaláni tulajdonostársát, vagy telekkönyvileg másként érdekletteket is;

d) a kir. adófelügyelőnek.

Ha a kir. kincstár javára nem adó, vagy illetékbeli, hanem másnemű követelés van bekeblezve; a hirdetmény a kir. jogügyek igazgatóságának kézbesitendő.

Az árverési hirdetmény a *b*) és *c*) pont alatt emlitett érdekelteknek a hirdetményi idézés mellőzésével, a keresetre hozott első végzésre előirt szabályok megtartása mellett kézbesitendő.

Ha a hirdetmény kifüggesztésétől számitott 30 nap alatt az árverési hirdetménynek a *b*) és *c*) pontban érdekeltek részére való kézbesitéséről, a szabályszerű vétbizonyitvány be nem érkezik: a telekkönyvi hatóság a nem értesitett érdekeltek képviseletére ügygondnokot rendel. A gondnoki rendelvény kapcsában, az árverési hirdetmény is, az árverési feltételekkel együtt, legalább az árverési határnap előtt 15 nappal kézbesitendő.

Azon érdekeltek részére, kiknek lakhelye nem tudatik, a kézbesités megkisértése előtt is nevezhető ügygondnok.

A kirendelt ügygondnok azon nem értesitett érdekeltet, kinek részére kineveztetett, a végrehajtási eljárás egész folyama alatt, mindaddig képviseli, mig az képviseltetéséről nem gondoskodik.

A mennyiben érdek-összeütközés nem valószinű, ugyanazon ügygondnok több érdekelt részére is kinevezhető; a végrehajtást szenvedő részére azonban, ha a 139. §. szerint ez meg nem történt, mindig külön ügygondnok rendelendő, és pedig, ha a perbeli képviselő tudva van, s a biróság székhelyén lakik, ennek személyében.

Az érdekeltek, az ügygondnok kinevezéséről, lakhelyükre, s ha ez nem tudatnék, azon községbe czímzendő ajánlott levélben értesittetnek, a mely községhez az elárverezendő ingatlan tartozik.

154. §.

A hirdetmény kifüggesztésétől számitott 30 nap elteltével, a telekkönyvi hatóság az előző szakasz szerint netalán szükséges ügygondnoki kinevezéssel egyidejüleg az árverés foganatositására kiküldöttet rendel, kinek a szükséges iratok kiadatnak.

A telekkönyvi hatóság székhelyén foganatositandó árverésre (147. §.) rendszerint egy birósági tag vagy kir. közjegyző, — a helyszinén foganatositandó árverésre pedig rendszerint birósági végrehajtó küldetik ki; — illetőleg a birósági végrehajtó kiküldése végett azon járásbiróság, melynek területén az árverés foganatositandó, megkerestetik.

155. §.

Ingatlanok, a mennyiben törvény szerint egy telekkönyvi jószágtestet képeznek, együttesen bocsátandók árverés alá.

Ha azonban valamely telekkönyvi jószágtest különböző részletszámok alatt bejegyzett több birtok-darabból áll: a végrehajtató jogositva van, árverési kérvényében azon kérel-

met terjeszteni elő, hogy az egyes birtok-részletek külön bocsáttassanak árverés alá. Ezen kérelem felett a telekkönyvi hatóság a tudvalévő lakhelylyel biró telekkönyvi érdeklettek meghallgatása után határoz. A hozott végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs.

A végrehajtató ezen esetben a 144. §-ban megjelölt adatokat akként köteles előterjeszteni, hogy azokból a különböző birtokrészletek kikiáltási ára külön-külön megállapitható legyen.

Több telekkönyvi jószágtestet, ha egyidejüleg árvereltetnek is, együttesen árverés alá bocsátani rendszerint nem lehet. Azonban a végrehajtatónak az árverési kérvényben indokolt kérelmére, és a tudott lakhelylyel biró telekkönyvi érdeklettek meghallgatása után, a telekkönyvi hatóság elrendelheti, hogy az ugyanazon telekkönyvi bejegyzésekkel terhelt ingatlanok, ha ugyanazon telekkönyvben vannak felvéve, vagy természetben egymás mellett feküsznek, együttesen bocsáttassanak árverés alá.

156. §.

Ha valamely ingatlan jószágra több tulajdonostárs közül csak egynek vagy többnek, de nem valamennyinek adóssága miatt intéztetik végrehajtás: rendszerint csak a végrehajtást szenvedő vagy szenvedők hányadára rendeltetik el az árverés.

Ezen szabálytól eltérőleg az egész ingatlanra rendeltetik el az árverés:

a) ha annak kikiáltási ára a 200 frtot meg nem haladja;

b) ha Budapesten olyan ház és beltelek árvereztetik el, melynek kikiáltási ára az 5000 frtot meg nem haladja;

c) ha más helyen olyan ház és beltelek árvereztetik el, melynek kikiáltási ára a 2,000 frtot meg nem haladja.

157. §.

Ha az árverés csupán a végrehajtást szenvedő vagy szenvedők hányadára rendeltetik el: a tulajdonostársaknak jogában áll, a hirdetmény kézbesitésétől számitott 8 nap alatt, a telekkönyvi hatósághoz azon kérelmet terjeszteni elő, hogy az egész ingatlan bocsáttassék árverés alá. Ha ezt a végrehajtást szenvedőn vagy szenvedőkön kivül valamennyi tulajdonostárs hitelesitett és vissza nem vonható beadványban kéri, az árverés az egész ingatlanra elrendelendő, s új árverési határnap kitűzése mellett új hirdetmény bocsátandó ki.

Az újabb hirdetés költségei ezen esetben a tulajdonostársak által viselendők.

Ha ezen költségek a végzés kiadatásától számitott 8 nap alatt nem előlegeztetnek az árverés újabb hirdetmény nélkül a kibocsátott hirdetmény értelmében tartatik meg.

158. §.

Ha a 156. §. eseteiben nem csupán a végrehajtást szenvedők hányadára rendeltetik el az árverés: a végrehajtás alatt nem álló tulajdonostársaknak, vagy ezek bármelyikének jogában áll a végrehajtató követelését magához váltani.

A 156. és 157. §§. eseteiben a végrehajtás alatt nem álló tulajdonostársak vagy ezek, bármelyike, az ingatlanra árverezhet.

Ha a közös ingatlant egy vagy több tulajdonostárs vette meg: a vevő a vételár azon hányadát, mely az ő tulajdon hányadának megfelel, megfizetni nem köteles. A megfizetett vételár felosztása és a terhek kitörlése ez esetben azon módon eszközlendő, mintha csak a többi tulajdonostársak hányada bocsáttatott volna árverés alá.

159. §.

Az elárverezendő ingatlanok tartozéka a helyszinén rendszerint nem iratik össze. A végrehajtatónak azonban jogában áll saját költségére az árverési kérvény mellett a tartozékoknak egy állandóan alkalmazott birósági becsüs, illetőleg két községelőljárósági tag által kiállitott összeirását és becslését bemutatni, mely esetben a tartozékok becsértéke a kikiáltási árhoz hozzá számittatik.

Ha pedig az árverési kérvény mellett előterjesztett iratokból az tünnék ki: hogy az elárverezendő ingatlannak a 148. §. szerint megállapitandó kikiáltási ára legalább 5000 frtot tesz ki, valamint akkor is, ha a végrehajtató, egy állandan alkalmazott becsüsnek vagy két községelőljárósági tagnak bizonyitványával igazolja, hogy az elárverezendő ingatlanon gyár vagy gözmalom, vagy más olyan épitmény van, mely az érték megállapitására döntő befolyással bir: az árverés elrendelése előtt a tartozékoknak a helyszinén kiküldött által való pontos összeirását és azt kérheti, hogy úgy ezeknek, mint az ingatlannak becsértéke hivatalból kinevezendő két szakértő általi szabályszerű becslés utján állapittassék meg Ezen esetben az árverés a helyszini eljárás befejezése után rendeltetik el és kikiáltási árul a becsár szolgál.

160. §.

A végrehajtást szenvedőnek az előző §. setein kivül is jogában áll, az árverési kérvény beadása előtt és az általa viselendő költségeknek előleges fedezése mellett, az ingatlan tartozékainak összeirását és hivatalból kinevezett két szaeértő által való megbecslését a telekkönyvi hatóságnál kérni.

Ha ilyen tartozék-összeirás és becslés eszközöltetik: a felveendő jegyzőkönyv az iratokhoz csatoltatik, s az árverési hirdetmény az eljárás befejezése után bocsáttatik ki; kikiáltási árul pedig a becsérték szolgál.

161. §.

Ha az elárverezendő ingatlanra még jogerejüleg el nem döntött tulajdonjog-igény van telekkönyvileg feljegyezve, s a végrehajtató követelése a tulajdonjog-igény feljegyzése után van telekkönyvileg bekebelezve: az igény jogerejű eldöntéseig, az árverés el nem rendelhető.

Ha a feljegyzett igény iránt a per még folyamatban nincs: az igénylő a végrehajtató kérelmére a pernek záros határidő alatti meginditására utasitandó: jogában állván a végrehajtást szenvedőnek a folyamatban levő vagy meginditandó perbe beavatkozni.

Ha pedig a végrehajtató követelése az igény feljegyzését megelőzőleg van telekkönyvileg bejegyezve: az árverés az igényre való tekintet nélkül rendelendő el és foganatositandó; a vételár azon része azonban, mely az igényt megelőzőleg bejegyzett teher-tételek kielégitése után fenn marad, az igény jogerejű eldöntéseig birói letétben tartandó.

Ugyanezen szabályok alkalmazandók akkor is, ha az elárverezendő ingatlanra valamely tulajdon iránt inditott per van feljegyezve.

162. §.

Ha valamely ingatlanra a végrehajtató követelését megelőző elsőséggel zálogvisszaváltási jog van telekkönyvileg feljegyezve: az árverés azon feltétel alatt rendelendő el, hogy az árverés által a bejegyzett zálogvisszaváltási jog nem érintetik.

Ha azonban a végrehajtató követelése a zálogvisszaváltási jog feljegyzését megelőző elsőséggel van bekebelezve: az árverés a zálogvisszaváltási jogra való tekintet nélkül rendelendő el; s a vételár azon maradványa, mely a zálogvisszaváltási jog feljegyzését megelőző tehertételek kielégitése után fenmarad, birói letétbe helyezendő mindaddig, mig a zálogvisszaváltás kérdése birói itélettel vagy egyezséggel el nem döntetik.

163. §.

Ha az elárverezendő ingatlanra szolgalmi jog van telekkönyvileg bejegyezve: az árverés azon feltétellel rendelendő el, hogy az árverés által a bejegyzett szolgalmi jog nem érintetik.

Ha azonban a szolgalom bekebelezését megelőző követelés van az ingatlanra bekebelezve: az árverés elrendelésével egyidejüleg megállapitandó azon összeg is, mely a szolgalmat megelőző jelzálogos követelések teljes kielégitésére szükségesnek mutatkozik; s az árverési feltételekben kimondandó az is, hogy a mennyiben az ingatlan a szolgalmi jog fentartásával olyan árban adatnék el, mely a szolgalom telekkönyvi bejegyzését megelőző tehertételek fedezete szempontjából megállapitott összeget meg nem üti: az árverés hatálytalanná válik, és az ingatlan a szolgalmi jog fentartása nélkül, a kitűzött határnapon újabban elárvereztetik.

164. §.

Ha az árverés tárgyát szőlő-birtok képezi: a végrehajtatónak vagy a végrehajtást szenvedőnek, avagy a telekkönyvileg érdeklettek bármelyikének kérelmére, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság a szőlőnek hivatalból kinevezett zárgondnok által való kezelését rendelheti el.

Más ingatlannak zárgondnoki kezelése csak azon esetben rendeltethetik el, ha a kérő igazolja, hogy a nélkül az ingatlan az árverésig értékcsökkenés veszélyének tétetnék ki.

165. §.

A telekkönyvi hatóság által kibocsátott árverési hirdetmény, mint egyszersmind árverést elrendelő végzés ellen beadandó felfolyamodásra és ennek halasztó hatályára nézve az átalános szabályok (37. §.) alkalmazandók.

Ezen felfolyamodásban a telekkönyvi hatóságnak az árverés elrendelésére vonatkozó s a hirdetmény kibocsátását megelőző vagy azzal egyidejű intézkedése által okozott sérelmek orvoslása is kérhető.

E mellett az érdekletteknek (153. §.) jogában áll, a megállapitott árverési feltételek módositása, valamint a telekkönyvi hatóságnak az árverés elrendelésére vonatkozó intézkedései által okozott alaki sérelmek orvoslása végett, a telekkönyvi hatósághoz intézett előterjesztéssel élni, mely a hirdetmény kézbesitésétől számitott 8 nap alatt adandó be. Az előterjesztés felett a telekkönyvi hatóság, — szükség esetében a többi érdeklettek meghallgatása után — 8 nap alatt határoz, s a mennyiben az előterjesztést alaposnak találja, megfelelően intézkedik, és szükség esetében újabb árverési hirdetményt bocsát ki.

Az árverési feltételek módositása iránt a 8 napi határidő után előterjesztett kérelem csak akkor vehető figyelembe, ha ahhoz hitelesitve aláirt vagy a telekkönyvi hatóság által jegyzőkönyvbe vett nyilatkozatban az összes érdeklettek (153. §.) hozzájárulnak.

166. §.

Ha a végrehajtási zálogjog bekebelezésének elrendelésekor, ugyanazon végrehajtást szenvedő ellen ugyanazon ingatlanra, valamely más végrehajtató követelésének behajtása czéljából kielégitési végrehajtási eljárás van már folyamatban: a telekkönyvi hatóság, a végrehajtási zálogjog bekeblezését elrendelő végzésben a későbbi végrehajtatónak a korábbi végrehajtatóhoz való csatlakozását kimondja és a csatlakozás elrendeléséről a végrehajtatót, a végrehajtást szenvedőt, és a korábbi végrehajtatót végzésileg értesiti.

167. §.

Ha a csatlakozás elrendeltetett: a mennyiben a korábbi végrehajtató érdekében még az árverési hirdetmény ki nem bocsáttatott, bármelyik végrehajtató kérelmére, a korábbi és ék-

sőbbi végrehajtató követelésének behajtása czéljából s mindkét végrehajtató megnevezése mellett, együttes árverési hirdetmény bocsátandó ki, ha csak egyik vagy másik végrehajtató a kielégitési végrehajtástól való elállását szabályszerűen be nem jelentette.

Ha pedig a korábbi végrehajtató érdekében az árverési hirdetmény már kibocsáttatott: a telekkönyvi hatóság, a csatlakozás elrendelésével egyidejüleg, póthirdetményt bocsát ki, melyben a korábbi végrehajtató érdekében elrendelt árverésnek, a későbbi végrehajtató érdekében való megtartását is kimondja. Ezen póthirdetmény csupán a végrehajtatónak, a végrehajtást szenvedőnek és a korábbi végrehajtatónak kézbesittetik, s a telekkönyvi hatóságnál kifüggesztetik. Saját költségére azonban mindenik érdeklett fél, a póthirdetménynek hirlapi közzétételét a 152. §-ban megállapitott módon eszközöltetheti.

Az árverési határnapot megelőző 15 nap alatt póthirdetmény többé ki nem bocsátható, és ha ezen árverési határnapon az ingatlan el nem adatott: a későbbi végrehajtató kérelmére a 147. és következő §§. szerint újabb árverési hirdetmény bocsátandó ki. Ezen eset kivételével a csatlakozásnak azon joghatálya van, hogy ha a korábbi végrehajtató érdekében elrendelt árverés bármi okból meg nem tartatnék: az árverés a csatlakozott későbbi végrehajtató érdekében tartatik meg.

168. §.

Harmadik személy, a ki valamely ingatlanra vezetett végrehajtás által magát az ingatlanra vagy ennek egy részére vonatkozó dologi jogaiban sértve érzi, a 156., 161., 162. és 163. §§-ban külön szabályozott eseteken kivül, az ingatlan végrehajtás alá vonásának egészben vagy részben megszüntetése iránt, a telekkönyvi hatóságnál a végrehajtató ellen keresetet indithat.

Ezen kereset a jegyzőkönyvi eljárás szabályai szerint tárgyaltatik, és itélet által döntetik el. Az első birósági itéletet helybenhagyó másod-birósági itélet ellen, felebbezésnek helye nincs.

Ha igényének alaposságát a felperes a keresetben, vagy a tárgyalás során hitelt érdemlőleg kimutatja: a telekkönyvi hatóság vagy feltétlenül, vagy megfelelő biztositék (42. §.) letétele mellett, a kereset jogerejű eldöntéseig, az árverést felfüggesztheti.

169. §.

Az árverési határnapon a kiküldött a helyszinén megjelenvén, az árverést, a mennyiben a végrehajtás hivatalból foganatositandó, hivatalból, ellenkező esetben pedig csak akkor foganatositja, ha a végrehajtató vagy a végrehajtást szenvedő képviselve van; vagy ezek egyike irásbeli beadványban, avagy jegyzőkönyvbe vett nyilatkozatban bejelentette, hogy magát az árverésen képviseltetni nem akarja, de az árverés foganatositását kivánja. — A végrehajtást szenvedő az árverésen, mint árverelő, részt nem vehet, kivéve, ha a végrehajtatónak nem személyesen kötelezett adósa, s az ingatlannak árverelését csak azért tartozik eltűrni, mert annak ő a telekkönyvi tulajdonosa.

170. §.

Az árverés megkezdése előtt, a kiküldött a kielégitendő összeget és járulékait felszámitja, mely ha a végrehajtást szenvedő részéről ki nem fizettetik, az árverési feltételeket felolvassa és az árverelni szándékozókat felhivja, hogy a megállapitott bánatpénzt kezeihez tegyék le, avagy pedig annak a biróságnál birói letétbe történt előleges elhelyezéséről kiállitott szabályszerű letéti elismervényt szolgáltassák át, és az árverési feltételeket irják alá.

Ezután az árverés a kikiáltási árral megkezdetik, s folytattatik mindaddig, mig fokozatos igéretek tétetnek. Ha többet igérni senki sem akar: a kiküldött az árverés berekesztésére zár-

határidőt tűz, mely 5 perczнél rövidebb és 15 percznél hosszabb nem lehet, de az árverelők valamelyikének kérelmére egy izben újabb 15 perczczel meghosszabbitható.

Ha újabb igéret tétetik, az árverés folytatandó, s a fentebbieknek megfelelően, az igéret megszüntekor újabb zárhatáridő tűzendő ki.

A zárhatáridő elteltéig bármely árverezni szándékozó időközben is leteheti a bánatpénzt, és tehet igéretet.

A zárhatáridő eltelte után, ha időközben magasabb igéret nem tétetett, az ingatlan a legtöbbet igérő által megvettnek jelentetik ki s ezzel az árverés befejezettnek nyilvánittatik.

171. §.

Ha a kikiáltási ár meg nem igértetnék: a kiküldött a kikiáltási árt fokozatosan lejebb szállitani köteles, mig igéret nem tétetik.

Ha igéret tétetik, a további eljárásra nézve a 170. §. intézkedései tartandók meg. Az ingatlan a legtöbbet igérő által megvettnek jelentendő ki, habár a kikiáltási áron alól igért, és az árverésben csak ő maga vett is részt.

A végrehajtató, ha az árverésnél jelen vagy képviselve van, az árverés felfüggesztését a kikiáltási ár fokozatos lejebb szállitása közben is kivánhatja, de csak addig, a mig az árverelők valamelyike igéretet nem tett. Több végrehajtató érdekében elrendelt árverés esetében, a végrehajtatók e joggal csak együttesen élhetnek.

Ezen felfüggesztési jog nem gyakorolható akkor: ha a végrehajtást szenvedő, az elrendelt árverés megtartását kivánja.

172. §.

Ha ugyanazon határnapon több telekkönyvi jószágtest, vagy ugyanazon telekkönyvi jószágtestnek több részlete külön árverelendő: a végrehajtást szenvedőnek jogában áll meghatározni azon sorrendet, melyben az ingatlanokat árverés alá bocsáttatni kivánja.

Ha a végrehajtást szenvedő ezen jogával élni nem akar; a végrehajtató jelölheti ki azon sorrendet, a melyben az ingatlanok árverés alá bocsátandók, különben az árverési hirdetményben és a telekkönyvben foglalt sorrend tartandó meg.

Ha a több jószágtestnek, vagy ugyanazon jószágtesthez tartozó különböző birtok-részleteknek egy része az árverésen olyan áron adatott el, hogy a telekkönyvi állás figyelembe vételével s egyszersmind az előnyös tételek valószinű összegére való tekintettel, a végrehajtató követelése, járulékaival együtt a már elárverezett ingatlanok vételárából kétségtelenül kitelik: a további árverés felfüggesztendő.

173. §.

Az árverésről jegyzőkönyv vétetik fel, melynek a következőket kell tartalmaznia:

a) az árverés tárgyának, helyének és idejének megjelölését, a kiküldetést tartalmazó végzésre és a kibocsátott árverési hirdetményre való hivatkozással;

b) a kiküldöttnek és a jelenlevő feleknek vagy képviselőinek nevét;

c) a követelés felszámitását és azon körülmény megemlitését, hogy az árverési feltételek felolvastattak;

d) az árverelni szándékozók nevét és lakását;

e) a fokozatos igéreteknek pontos feljegyzését olyan módon, hogy minden igérő neve után, az általa tett igéretek összege beigtatandó;

f) a 171. §. esetében a kikiáltási ár fokozatos leszállitásának kitüntetését;

g) a számjegyekkel és betükkel is kiirt, legmagasabb igéretet s annak felemlítését, hogy ezen legmagasabb igéretnél fogva az árverés tárgya, minthogy a zárhatáridő alatt magasabb igéret nem tétetett, a legtöbbet igérő által megvettnek nyilvánittatott;

h) annak megemlitését, hogy a legtöbbet igérőnek bánatpénze megtartatott; a többi árverelők bánatpénze pedig visszaadatott.

A jegyzőkönyv a kiküldött, a felek, illetőleg képviselőik, a legtöbbet igérő és a többi árverelő által aláirandó. (26. §.)

Azon árverelők, a kik az árverésben többé részt venni nem akarnak, bánatpénzük, illetőleg a letéti elismervény visszavételének igazolása mellett, az árverési jegyzőkönyvet az árverés folyamában bármikor aláirhatják.

174. §.

A vevő, ha valakinek meghatalmazásából, vagy valakivel közösen árverezett, tartozik az árverés befejezésekor megbizóját, vagy tulajdonostársát azonnal megnevezni, s a jegyzőkönyvet ezen minőségének kitüntetése mellett, aláirni.

Ha ilyen nyilatkozat azonnal nem tétetik, valamint akkor is, ha nyilatkozat tétetett ugyan, de a meghatalmazó vagy tulajdonostárs által kiállitott és szabályszerűen hitelesitett külön meghatalmazás azonnal át nem adatott, vagy legkésőbb az árveréstől számitott 8 nap alatt a biróságnak be nem mutattatott, egyedüli vevőnek az tekintetik, a ki az árverésnél a legmagasabb igéretet tette.

A vevő kérelmére és költségére, a kiküldött köteles ideiglenes zárgondnokot kinevezni, kinek tiszte abból áll, hogy addig, mig az ingatlan átadatik vagy zár alá vétetik, az ingatlannak és tartozékainak sértetlen fentartására felügyel.

175. §.

Az árverés befejezése után tartozik a kiküldött az összes iratokat, az árverési jegyzőkönyvet, ugy a bánatpénzül letett összeget vagy értékpapirokat, a telekkönyvi hatósághoz haladéktalanul beadni.

Ha az iratok bármi okból haladéktalanul be nem mutattathatnak, a bánatpénzül letett összeg vagy értékpapir helyben tartott árveréseknél az árverés befejezése után, más árveréseknél pedig a kiküldött hazaérkezte után, külön jelentés mellett azonnal bemutatandó.

A felszámitott árverési költségeket a jelentés beérkezte után, a telekkönyvi hatóság állapitja meg.

176. §.

Ha az árverés sikertelen maradt, a kiküldött a telekkönyvi hatóságnak, az iratok bemutatása mellett, 3 nap alatt jelentést tenni köteles.

A sikertelen árverés napjától számitott hat hónap alatt a telekkönyvi hatóság a végrehajtató vagy a végrehajtást szenvedő kérelme folytán, 30 napra újabb árverési határnapot tűz ki, mely, a 152. §-ban megállapitott módon azon különbséggel teendő közzé, hogy ha a kikiáltási ár 2000 frtot meghaladna is, a hirdetmény kivonata a hivatalos lapba csak egyszer iktatandó be. — A hirdetmény az érdekletteknek, a 153. §. szerint vét-bizonyitvány mellett kézbesittetik, és ha a hirdetmény kifüggesztésétől számitott 15 nap alatt a vétbizonyitvány be nem érkezik: ügygondnok neveztetik ki.

Ezen újabb árverési hirdetmény ellen beadott felfolyamodásnak és előterjesztésnek az árverés megtartására halasztó hatálya nincs.

Ha a sikertelen maradt árverés napjától számitott hat hó alatt újabb árverési határnap kitűzése iránti kérelem elő nem terjesztetett: az árverési feljegyzés kitörlése hivatalból rendelendő el.

Ugyanezen szabályok alkalmazandók akkor is, ha valamely kitűzött árverés, a felek közmegegyezésével halasztatott el.

177. §.

A sikertelen maradt vagy elhalasztott árverési határnaptól számitott hat hó eltelte után, az árverés újabb elrendelése, a telekkönyvi hatóságnál a 144. §. értelmében kérendő. Ezen esetben az árverés elrendelésére és az árverési határnap kitűzésére, a 145. és következő §§. szabályai, — az árverési határnap kihirdetésére és az érdekeltek értesitésére nézve pedig a 152. és 153. §§. intézkedései tartandók meg.

178. §.

Az árverés foganatositásánál felmerült alaki sérelmek miatt, a végrehajtató, a végrehajtást szenvedő, a jelzálogos hitelezők s azon esetben, ha a tulajdonostársak hányada is elárvereztetett, a tulajdonostársak is, az árverési eljárás befejezésétől számitott 8 nap alatt, közvetlenül a telekkönyvi hatósághoz beadandó előterjesztéssel élhetnek; melynek elintézésénél a 165. §-nak ide vonatkozó intézkedései megfelelően alkalmazandók.

Az előterjesztés folytán hozott végzés ellen intézett felfolyamodásra az átalános szabályok alkalmazandók; ha azonban a telekkönyvi hatóság az árverést az előterjesztés folytán megsemmisiti, ezen végzés ellen az árverési vevő is élhet felfolyamodással.

179. §.

Ingatlanokra foganatositott árverés megsemmisitésének, csak a következő esetekben van helye:

a) ha az árverési hirdetmény az érdekelteknek, az ügygondnoknak, és a 185. és 187. §§. eseteiben a korábbi vevőnek éppen nem, vagy nem kellő időben, avagy nem szabályszerűen kézbesittetett (153. és 176. §§., továbbá a 185. és 187. §§.);

b) ha az első árverési hirdetmény legalább 60 nappal az árverés előtt, a további árverési hirdetmény pedig legalább az árverést 15 nappal megelőzőleg a telekkönyvi hatóságnál ki nem függesztetett, s a mennyiben hirlapi hirdetés szüksége forgott fenn, az első árverési hirdetmény a 152. §. szerint, az árverést 15 nappal megelőzőleg, a további árverési hirdetmény pedig a 176. §. szerint, az árverést 8 nappal megelőzőleg közzé nem tétetett;

c) ha a végrehajtási eljárás során, a 140. és 165. §§. alapján kellő időben beadott, s az árverés foganatositására halasztó hatálylyal biró felfolyamodás vagy előterjesztés daczára, az árverés megtartatott;

d) ha az árverés nem a kifüggesztett, kézbesitett vagy közhirré tett hirdetményben megjelölt helyen vagy időben foganatosittatott; avagy ha nem a hirdetményben kitett ingatlan árvereztetett el;

e) ha valaki bánatpénz letétele nélkül árverésre bocsáttatott, vagy a bánatpénz letételére ajánlkozott árverelő, törvényes ok nélkül az árveréstől kizáratott;

f) ha a 170. és a 171. §§-nak a fokozatos igéretekre, a zárhatáridő kitűzésére és az árverés befejezésére vonatkozó szabályai megsértettek;

g) ha a 171., 172. és 185. §§. értelmében az árverés foganatositása felfüggesztendő lett volna, s az árverés még is megtartatott.

Azon ok miatt, mert az árverési hirdetmény nem szabályszerűen, vagy nem is kézbesittetett, az árverés csak akkor semmisithető meg, ha e miatt azon érdekelt fél ad be előterjesztést, a ki a kézbesitési szabálytalanság miatt nem értesittetett.

Azon ok miatt, hogy ügygondnok nem neveztetett, vagy ennek az árverési hirdetmény nem szabályszerüen, vagy nem is kézbesittetett, az árverés megsemmisitésének csak akkor van helye: ha az árverésről külön nem értesitett érdekelt fél (153. §.) ad be előterjesztést.

180. §.

Ha az árverés napjától számitott 8 nap alatt előterjesztés nem adatik be, a telekkönyvi hatóság, ha csak az árverési feltételek ellenkezőt nem tartalmaznak, a vevőnek vételi bizonyitványt ad ki, melynek alapján a vevő a megvett ingatlant birtokába veheti, s a mennyiben ebben a végrehajtást szenvedő vagy bárki más által gátoltatnék, a birtokba vételre nézve, a községi vagy közigazgatási hatóság segédletét veheti igénybe.

Ha a vevő kivánja, a birtokbahelyezés birói kiküldött által, és szükség esetében karhatalom alkalmazása mellett eszközöltetik.

Ha az árverés befejezésétől számitott 8 nap alatt előterjesztés adatik be, a vevő kérelmére és költségére az árverésen eladott ingatlanok a veszély igazolása nélkül is zár alá vétetnek.

181. §.

Ha az elárverezett ingatlan bérbe vagy haszonbérbe van adva: a bérlők vagy haszonbérlők a használati jogot — ha csak az árverési feltételekben más ki nem köttetett, a vevőnek átbocsátani tartoznak; és pedig a haszonbérlők az árveréskor folyamatban levő gazdászati év végével, a szerződés módozatai szerint, lakbérlők pedig a helyi szabályoknak megfelelő, ilyennek nem létében 3 hónapi felmondásra. Az árverés napján esedékes bérösszeg a vevőt illeti. A bérlőnek vagy haszonbérlőnek a bérbeadó elleni, s esetleg a vételárra vonatkozó igénye, sértetlenül fennmarad.

Az árverés napjától, annak jogerőre emelkedéséig esedékes bérösszeget a bérlő vagy haszonbérlő, ha a vevő által az árverés megtörténtéről értesittetett, a végrehajtást szenvedőnek ki nem fizetheti, hanem a biróságnál köteles letenni.

182. §.

Ha az árverés jogerőre emelkedett és a vevő az árverési feltételeknek eleget tett, különösen a vételárt egészen lefizette: az ingatlan tulajdonjogának nevére leendő bekeblezését, a telekkönyvi hatóság hivatalból rendeli el.

A tulajdonjog bekebelezésével egyidejüleg, az összes bekebelezett vagy előjegyzett tehertételek és feljegyzések, azokat kivéve, melyek a 162. és 163. §§. szerint netalán érvényben maradnak és a 183. §. szerint átvállaltattak, hivatalból törlendők.

183. §.

A vevőnek szabadságában áll a jelzálogos hitelezőkkel megegyezni abban, hogy utóbbiak követelései, a mennyiben a vételárból kielégitést nyernének, a birtokon teherképen továbbra is fennmaradjanak. Az ilyen követelések úgy tekintetnek, mintha befizettettek és a hitelezőknek utalványoztattak volna.

184. §.

Az ingatlant terhelő és az árverés napját követőleg esedékes adók és az átruházási illeték, a vevő által viselendők.

Az elárverezett ingatlant a fennálló törvények szerint terhelő szőlő-dézsma, urbéri és más hason természetű váltságnak, úgy a vizszabályozási tartozásnak, az árverés napja után esedékes részletei, a vételárba való betudás nélkül, a vevőt terhelik.

Az előbbi tulajdonosnak másnemű terheiért, ha csak az árverési feltételek ellenkezőt nem tartalmaznak, — a vevő nem felelős.

185. §.

Ha a vevő az árverési feltételeknek a kitűzött időben eleget nem tett, a bánatpénz elvesztésén felül, mely az újabb árverés során befolyandó vételárhoz csatoltatik, s azzal együtt osztatik fel, az érdeklett felek bármelyikének kérelmére, a telekkönyvi hatóság újabb árverést rendel.

Ezen esetben a telekkönyvi hatóság által 30 napra újabb árverési határnap a 176. §. szabályai szerint, tűzetik ki. Az e tárgyban kibocsátott árverési hirdetmény, a 153. §-ban megnevezetteken kivül, a korábbi vevőnek is, és pedig utóbbinak a keresetre hozott első végzés kézbesitésére előirt szabályok szerint, azonban hirdetményi idézés mellőzésével kézbesitendő, és ha az árverést megelőző 15 nap előtt, a szabályszerű kézbesitést igazoló vétbizonyitvány vissza nem érkezett: az előbbi vevő részére külön ügygondnok rendelendő, s annak a hirdetmény legalább 8 nappal az árverés előtt kézbesitendő.

A korábbi vevő az újabban elrendelt árverésen, mint árverelő részt nem vehet.

Ha a vevő az újabb árverési határnapot megelőzőleg, az újabb árverés elrendelése által okozott összes költségek megfizetésén felül, az árverési feltételeknek teljesen és olyan időben tesz eleget, hogy a kiküldött az árverés megtartása előtt értesithető, a telekkönyvi hatóság, ha pedig ezen fizetés az árverés megkezdése előtt, a kiküldöttnél teljesittetik, a kiküldött az elrendelt újabb árverést felfüggeszteni köteles.

186. §.

Ha az újabb árverésen az ingatlan a korábbi vételárnál magasabb árért adatnék el: a többlet a korábbi vevőt nem illeti.

Ellenben, ha az ingatlan olcsóbb áron adatnék el: a korábbi vevő megtériteni köteles azon különbözetet, mely a későbbi és korábbi vételár között fent forog; ebbe azonban az elvesztett bánatpénz beszámittatik.

A megtéritendő különbözet erejéig, a telekkönyvi hatóság a korábbi vevő ellen, bármely érdekelt fél kérelmére, veszély igazolása nélkül is, a biztositási végrehajtást rendelni, s az érdekletteknek, s a korábbi vevőnek jegyzőkönyvi tárgyalás során való meghallgatása után, a korábbi vevő által 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett megtéritendő összeget megállapitani köteles.

Az e tárgyban hozott végzés alapján kielégitési végrehajtásnak van helye, melyre azonban a beadott felfolyamodás halasztó hatálylyal bir.

187. §.

Ha az árverés napjától számitott 8 nap alatt, a telekkönyvi hatósághoz beadott hitelesitett ajánlatba valaki részéről, a megállapitott bánatpénz (147. §.) letétele mellett, a vevő igéretét ennek legalább egy tized részével meghaladó ajánlat tétetik s egyszersmind az ajánlat tevő az általa viselendő újabb árverési költséget előlegezi: a telekkönyvi hatóság az előbbi árverést hatálytalannak nyilvánitva, újabb árverést rendel, melyre vonatkozólag az árverési hirdetmény kibocsátása és kézbesitése tárgyában, a 176. és 185. §§. szabályai alkalmazandók

Az újabb árverés a megállapitott szabályok szerint történik, azon különbséggel, hogy az utólag beadott ajánlat az ajánlattevőre feltétlenül s akkor is kötelező, ha az árverésre meg nem jelent; és ha ennél magasabb igéret nem tétetett: az ingatlan általa megvettnek jelentetik ki. Több ilyen ajánlattevő között annak az ajánlata jön figyelembe, a ki a legmagasabb ajánlatot tette.

Az utólag tett ajánlat az ajánlattevőre kötelező akkor is: ha az annak folytán tartott árverés megsemmisittetvén, újabb árverés rendeltetett el.

A jelen szakasz értelmében megtartott újabb árverés után további utóajánlatnak helye nincsen, és ha ilyen tétetnék is, az a megtartott árverés joghatályára befolyással nem bir.

188. §.

A telekkönyvi hatóság az árverés jogerőre emelkedése után, a sorrendi tárgyalásra hivatalból tűz ki határnapot: s erre a telekkönyv szerint érdekletteket, illetőleg a részükre a végrehajtási eljárás során kinevezett ügygondnokot és a királyi adófelügyelőt, utóbbit azzal idézi meg, hogy az ingatlant közvetlenül terhelő s az árverés napja előtt esedékessé vált állami és községi adóknak, az esedékesség napját és a járulékokat feltüntető kimutatását, valamint az ingatlant terhelő illetékeknek az átruházási jogügylet bejelentési napját is feltüntető jegyzékét a sorrendi tárgyalás határnapjáig annál bizonyosabban mutassa be, mert ha ezt elmulasztaná, és a sorrend tárgyalási határnapra meg nem jelennék: az adók és illetékek az árfelosztásnál mellőztetni fognak.

A mennyiben a végrehajtási eljárás során az ismeretlen tartózkodású jelzálogos hitelezők képviseletére ügygondnok nem neveztetett: az ismeretlen tartózkodású jelzálogos hitelezők képviseletére ügygondnok rendelendő, s a végzés egy példánya annak is kézbesitendő.

Ha a telekkönyvből kitünik, vagy a telekkönyvi hatóság tudomással bir arról, miszerint az elárverezett ingatlant, szőlő-dézsma, úrbéri, vagy más hason természetű váltság, vagy vizszabályozási tartozás terheli: az árfelosztási tárgyalásra a jogositott földbirtokos vagy közbirtokossági képviselő, illetőleg a vizszabályozási társulat képviselője is megidézendő.

Hirdetmény kibocsátása a távollevő vagy ismeretlen hitelezők részére nem szükséges.

A vevő, ha az egész vételárt be nem fizette, a sorrendi tárgyalás határnapjáról szintén értesitendő.

189. §.

A vételárból a jelzálogos hitelezők előtt a következő előnyös tételek, s a következő sorrendben elégitendők ki:

a) a végrehajtatónak és a 166. és 167. §§. eseteiben, a végrehajtatóknak az ingatlan árverés hirdetése és foganatositása körül felmerült s biróilag megállapitott költségei, továbbá a sorrendi tárgyalás bélyeg-költségei, az ismeretlen hitelezők képviseletére rendelt gondnok sorrendi tárgyalási dija és a 164. és 212. §§. esetében, a zárgondnoki költségek és dijak;

b) az elárverezett ingatlant közvetlenül terhelő állami és községi adók, a mennyiben az árverés napját megelőzőleg esedékessé váltak és az árverés napjától visszaszámitott 3 évnél nem régibb időről vannak hátralékban; továbbá az elárverezett ingatlant közvetlenül terhelő és a fennálló szabályok szerint törvényes elsőséggel biró illetékek;

c) a fennálló törvények értelmében, az ingatlant közvetlenül terhelő szőllő-dézsma, urbéri és más hason természetű váltság-összegnek és a vizszabályozási tartozásnak az árverés napját megelőzőleg esedékessé vált, három évnél nem régibb időről hátralékban lévő részletei.

Ha a *c*) pont alatti követelések a vételárból egészen ki nem elégittethetnének: első sorban a vizszabályozási követelések fizetendők: a többi követelések közt pedig aránylagos levonásnak leend helye.

190. §.

Az előnyös tételek kielégitése után, a vételárból a telekkönyvi rangsorozat szerint a jelzálogos hitelezők követelései elégitendők ki.

Ugyanazon telekkönyvi hatóság telekkönyveiben foglalt és egyidejüleg elárverezett több telekkönyvi jószág-testre bejegyzett követelések, a kielégitési sorrendbe azon megjegyzéssel veendők fel, hogy a mennyiben az árfelosztás egyidejüleg történend, azon követelések, a melyeknek teljes kielégitése aránylagos megosztás mellett is teljesithető, a vételárakból aránylag lesznek kielégitendők. — Ugyanezen szabály áll azon jelzálogi követelésekre is, a melyek valamely közös ingatlannak több tulajdonos-társat illető hányadát terhelik.

Ha pedig a jelzálogilag biztositott követelés egyidejüleg árverés alá nem került más ingatlant, vagy valamely közös ingatlannak más tulajdonostársat illető, de el nem árverezett hányadát is terheli: az a vételárból a hitelező kivánsága szerint egészben vagy részben elégitendő ki.

A későbbi jelzálogos hitelezőknek jogukban áll, az előttük levő jelzálogos követelést, az árfelosztásig készpénzzel kifizetve magukhoz váltani.

Ha e joggal több jelzálogos hitelező kiván élni: az elsőség a telekkönyvi bejegyzés sorrende szerint illeti a hitelezőket. — A később bejegyzett jelzálogos hitelező azonban a beváltási jogot a korábbi jelzálogos hitelező ellenében is érvényesitheti, ha annak követelését is készpénzzel beváltja.

Azon jelzálogos hitelező, a ki valamely követelést bevált, a beváltott követelés tekintetében a hitelező jogaiba lép.

191. §.

Ha az elárverezett ingatlanra valakinek javára haszonvételi jog van bejegyezve: a vételár, illetőleg annak a haszonélvezeti jogot megelőző jelzálogos követelések kielégitése után maradványa birói letétbe helyezendő, vagy a 202. §. értelmében gyümölcsöztetendő és a kamatjövedelem a haszonélvezeti jog tartama alatt a haszonélvezetre jogositottnak kiadandó.

Más szolgalom esetében, ha az ingatlan a 153. §. értelmében, a szolgalom fentartása nélkül árvereztetett el: a szolgalmi jog egyenértékéül fizetendő összeg, — bekebelezett haszonbérlet vagy bérlet esetében pedig a bér megszünte esetére a haszonbérlő vagy a bérlő által követelt kártéritési összeg, a hitelező által felszámitott mennyiségben veendők számitásba. Ugyanez áll bejegyzett kikötmények esetében, a kikötmények készpénzbeli egyenértékére nézve is.

A telekkönyvi rendeletek értelmében, valamely összeg szerint meg nem határozott követelés fedezetéül bekeblezett vagy előjegyzett legmagasabb összeg által biztositott követelés ezen legmagasabb összeg erejéig veendő számitásba.

A mennyiben az elárverezett ingatlanra ilynemű követelések vannak bejegyezve: a sorrendi tárgyalást rendelő végzésben a hitelező figyelmeztetendő, hogy ha a tárgyalásra meg nem jelennék és követelését fel nem számitaná: az a sorrendben mellőzendő leszen. A végzés a hitelezőnek hirdetményi idézés nélkül saját kezeihez kézbesitendő, s ha ez nem eszközölhető, részére ügygondnok nevezendő.

192. §.

A jelzálogos hitelezők tőkekövetelésével ugy a 189. §. *b*) pontja szerint az előnyös tételek közé sorozott tőkekövetelésekkel egyenlő sorrendben elégitendők ki:

a) a kamatok, mennyiben az árverés napjától visszaszámitott három évnél nem régibb időből vannak hátra;

b) az árverés napjától tovább folyó kamatok;

c) az árfelosztási képviseletnél felmerült költségek.

Ha a kamatláb a telekkönyvi bejegyzésben kitüntetve nincs, hat száztólinál magasabb kamat nem sorozható.

A perbeli, s az előnyös tételek közé nem utalt végrehajtási költségek a tőkével egyenlő elsőséggel csak akkor soroztathatnak, ha a költségek fedezésére szolgáló biztositéki összeg erejéig a zálogjog szintén bejegyeztetett; és akkor is csak annyiban, a mennyiben e költségek a bejegyzett összeget túl nem haladják. — Egyébként a költségek a költség-bekebelezés sorrendjében, s ha ilyen bekebelezés nincs, esetleg aránylagos levonás mellett, az összes jelzálogi követelések kielégitése után, a vételár maradványból elégitendők ki.

Azon jelzálogos hitelező részére, a ki megidéztetése daczára, az árfelosztási tárgyalásra meg nem jelent, csupán a bejegyzett tőkekövetelés veendő számitásba.

Az árfelosztás napján még le nem járt nem kamatozó jelzálogos követelések olyan összegben elégitendők ki, hogy a fizetett összeg 6% kamatnak hozzászámitásával, megfeleljen a lejáratkor a bekebelezett vagy előjegyzett tőkekövetelésnek.

Olyan bekebelezett kölcsön-követeléseknél, melyek a kamatot, tőketörlesztést és esetleg egyéb járulékokat is egybefoglaló egyenlő fizetési részletek által előre meghatározott számú, bizonyos évek során törlesztetnek le, s melyeknek ezen minőségük a telekkönyvi bekebelezésben is ki van tüntetve: a kamatnak és a kötvényen alapuló egyéb járuléknak a tőkével egyenlő elsősége ellen csak annyiban tehető kifogás, a mennyiben a tőke- és járulék czímén követelt összeg, a bekeblezett tőkét és annak a bekeblezésben kitüntetett kamatlábbal, kamatláb ki nem tüntetése esetében pedig, 6 száztólival számitott három évi kamatait felülmulja.

193. §.

Évi járadékok bekeblezése, vagy előjegyzése esetében az árverés napját megelőző három évről hátralevő összeg a vételárból kielégitendő; a később lejárandó évi járadékok fedezetéül pedig a szükséges tőke a felek megállapodása szerint veendő számitásba és hasznositandó. Ha ez iránt a felek között megállapodás nem jö létre: az előterjesztett javaslatok felett a biróság határoz.

Az elhelyezett tőke a későbbi követelések kielégitésére csak akkor fordittathatik, ha a járadékfizetési kötelezettség megszünik.

194. §.

A sorrendi tárgyalást a kiküldött biró vezeti, s erről a tárgyalás menetét kitüntető jegyzőkönyvet vesz fel.

A tárgyalás azzal veszi kezdetét, hogy a vételárnak birói letétbe helyezett és még a vevőnél fizetetlen része, folyó kamataival együtt, megközelitőleg kiszámittatik; és e kiszámitás eredménye a jegyzőkönyvben kitüntettetik.

Ezután az érdeklettek meghallgatásával a követelések felszámittatnak, illetőleg megállapittatik a kifizetési sorrend tervezete. Ezen tervezetbe a netaláni kifogásokra való tekintet nélkül folyó szám alatt vétetnek fel a felszámitott tételek; ugy azonban, hogy a kifogás alá nem vett tételek külön rovatba, a kifogás alá vett tételek ismét külön rovatba, részben való kifogás esetében pedig, a kifogás alá nem vett rész a fizetendők rovatába, a kifogás alá vett rész pedig a kifogás alá vett tételek rovatába igtattatnak.

A felszámitás addig folytattatik, mig a kifogás alá nem vett tételek által a vételár kimeritve nincs, vagy az összes jelzálogos követelések fel nem számittattak.

195. §.

A felszámitás befejezése után a biró a kifogás alá vett minden tétel tárgyában a kifogást tevőket és az ellenérdeküeket meghallgatva, nyilatkozataikat a netaláni bizonyitékokra való hivatkozás mellett, a jegyzőkönyvbe iktatja, s az általa és a felek által aláirandó jegyzőkönyvet, a telekkönyvi hatóságnak haladéktalanul bemutatja.

196. §.

A telekkönyvi hatóság a bemutatott jegyzőkönyv alapján a kielégitési sorrendet akként köteles megállapitani, hogy az legkésőbb a sorrendi tárgyalás napjától számitott 15 nap alatt elkészitve, az érdeklett felek által leendő megszemlélésre kitétethessék.

A telekkönyvi hatóság a 189-ik §. *a*) pontjában felsorolt előnyös tételekre vonatkozó kifogásokat minden esetben, valamint rendszerint a jelzálogos követelésekre vonatkozó azon kifogásokat is, melyek csupán a telekkönyvi rangsorozat kérdését tárgyazzák, a felvett jegyzőkönyv és a telekkönyvi állapot alapján, a perreutasitás mellőzésével dönti el.

Ha azonban a rangsorozatot tárgyazó kifogások a telekkönyv alapján e nem dönthetők, az ellenérdekű felek egyike,a kereset meginditására zárhatáridő kitűzése mellett utasitandó.

Az adók és illetékek tekintetében, a telekkönyvi hatóság csupán azon kérdés felett dönt, hogy a kimutatásban kitüntetett adók és illetékek a 189. §. szerint az előnyös tételek közé sorozandók-e vagy nem; s e részben, ha szükségesnek látja, az illetékes pénzügyi hatóságot bővebb felvilágositások és adatok beadására utasithatja.

Az adók és illetékek összegére nézve, az érdeklettek a fennálló szabályok értelmében az illetékes pénzügyi hatóságnál kereshetnek orvoslást.

197. §.

Ha valamely jelzálogos követelésnek vagy a 189. §. *c*) pontjában felsorolt valamely követelésnek valódisága vagy összege az adós által kifogás alá vétetett: a hitelező, — a mennyiben a sorrendi tárgyalás során nem igazolta, hogy követelése jogerejű itélet vagy birói egyezség által van megállapitva, vagy törvény szerint előzetes peres eljárás nélkül végrehajtható okiraton alapul, vagy hogy az iránt per van folyamatban, — perre utasitandó.

Ha valamely jogerejű itélet vagy egyezség által meg nem állapitott, vagy előzetes peres eljárás nélkül végrehajtható okiraton nem alapuló, de az adós által kifogás alá nem vett követelés ellen, más hitelező részéről tétetik kifogás; a kifogást tevő hitelező utasitandó perre.

Ha pedig a követelés jogerejű itélet vagy egyezség által megállapitva van, vagy előzetes peres eljárás nélkül végrehajtható okiraton alapul: a kifogások csak akkor vehetők figyelembe, ha a kifogást tevők a kifogások során valószinüvé tették, hogy a követelés a végrehajtató itélet, egyezség vagy okirat kelte után felmerült ténykörülmények által egészben vagy részben megszünt. Ezen esetben akár az adós, akár a hitelező részéről emeltetett kifogás, a kifogást tevők utasitandók perre.

A perre utasitott köteles a végzés jogerőre emelkedésétől számitott 30 napi zárhatáridő alatt az illetékes biróságnál keresetet inditani, és ennek megtörténtét ugyanazon határidő alatt, a telekkönyvi hatósághoz bejelenteni.

Ha valamely telekkönyvi bejegyzés érvényessége vétetik kifogás alá: a kifogást tevő utasitandó perre.

A telekkönyvi bejegyzés érvényessége ellen azonban csak az tehet kifogást, a ki a bejegyzést a telekkönyvi rendeletek értelmében keresettel megtámadni jogositva van.

198. §.

Ha a kifogást tevők kimutatják, hogy a kifogás alá vett követelést megállapitó itélet ellen perújitás vagy semmiségi eljárás tétetett folyamatba: veszély igazolása esetében (42. §.) követelhetik, hogy a folyamatban levő eljárásnak jogerejű birói határozattal való eldönteséig, a kifogás alá vett összeg birói letétben tartassék.

199. §.

A telekkönyvi hatóság által hozott sorrendi végzés ellen, a sorrendi tárgyalás napjától számitott 15 nap elteltétől 8 nap alatt beadandó felfolyamodásnak, és ha a másodbiróság az elsőbiróság végzését megváltoztatta, ennek közlésétől számitandó 8 nap alatt a harmadbirósághoz további felfolyamodásnak van helye.

A felfolyamodásnak halasztó hatálya annyiban van, hogy annak eldöntéseig azon követelések kielégitése nem eszközölhető, a melyeknek a vételárból való kielégithetése, a felfolyamodás folytán hozandó határozattól függ.

200. §.

A felfolyamodási határidő eltelte után, a telekkönyvi hatóság hivatalból intézkedik azon követelések kielégitése iránt, melyeknek kifizetése se a netalán beadott felfolyamodásoktól, se a perre utasitástól nem függ.

Ugyanezen alkalommal tételenkint megállapitja a telekkönyvi hatóság azon összegeket, melyek a perutasitási zárhatáridő elteltéig, illetőleg a meginditott per jogerejű eldöntéseig, vagy a beadott felfolyamodás folytán hozandó végzésig, birói letétben tartandók.

A mint a kifogások egyike vagy másika jogerőre emelkedett határozat, vagy a zárhatáridő letelte által elintézést nyert, illetőleg a felfolyamodás folytán hozott felsőbb birósági határozat jogerejűvé vált: a további kifizetések a telekkönyvi hatóság által időnkint eszközöltetnek.

201. §.

A kifizetés rendszerint akként eszközöltetik, hogy a fizetendő összeg a jogositott részére a letétből utalványoztatik. E végből az illető jogositott azon eredeti okiratot, melyre a fizetés feljegyzendő, ha azt a sorrendi tárgyalásnál be nem csatolta, a telekkönyvi hatósághoz beadni köteles.

Az utalványozás által történt fizetés az eredeti okiratra feljegyeztetik, és ha az okirat a fizetés által hatálytalanná vált, az adósnak kiadatik; ellenesetben pedig a hitelezőnek visszaadatik.

Ha valamely hitelező részére résztörlesztésül a vételárnak összeg szerint meg nem határozható azon maradványa utalványoztatik, mely a kifizetendő, illetőleg letétben tartandó és összeg szerint meghatározott többi követelések kielégitése után fennmarad: az adóhivatal utasitandó hogy ezen maradvány-összeget a kifizetés megtörténte után, a törlesztés feljegyzése végett, a telekkönyvi hatóságnak jelentse be.

A mennyiben a körülmények igénylik, a követelések kielégitését egészben vagy részben a telekkönyvi hatóság akként is eszközölheti, hogy az e végből kitűzendő határnapon az árfelosztás a telekkönyvi hatóság által, vagy fontosabb esetekben az e végből megbizandó kir. közjegyző által eszközöltetik.

202. §.

Azon hitelező részére, kinek követelése ellen alaptalan kifogás emeltetett, a kifogást tevők a birói letét után járó és a hitelezőt illető kamat különbözetet egyetemlegesen megtériteni kötelesek.

A hitelező ebbeli igényeit a 197. §. szerint meginditott perben vagy külön per útján érvényesitheti.

Ha a követelés ellen az adós emel kifogást: a hitelező kivánhatja, hogy ezen kamatkülönbözet két évi időtartamra számitásba vétessék, s követelésének sorrendében sorozva, letétileg biztosittassék. Ha pedig a kifogás valamely más hitelező által emeltetik, azon hitelező, kinek követelése ellen kifogás tétetett, a sorrendi tárgyalás során felvett jegyzőkönyvben követelheti: hogy a kifogást tevő a kamatkülönbözetet, és a perbeli költségeket, a 42. §. értelmében biztositsák, mire a biróság, a sorrendi tárgyalás folytán hozott végzésében, a kifogást tevőket, birói belátás szerint meghatározandó biztositék letételére utasitja.

A végzés ezen része ellen jogorvoslatnak helye nincsen, és ha a kifogást tevők a biztositékot a végzés kézbesitésétől számitott 8 nap alatt le nem teszik: a sorrendben megállapitott összeg, a jogositott kérelmére, a perre utasitás figyelembe vétele nélkül utalványoztatik.

Egyébiránt az érdekelt feleknek jogukban áll megegyezni az iránt, hogy a kifogással megtámadott tétel fedezetéül szolgáló összeg birói letét helyett valamely általuk megálla-

pitott pénzintézetben gyümölcsöztessék, vagy az érdeklettek valamelyikének, az általa esetleg nyujtandó biztosíték mellett kiadassék.

Ha a perre utasitás folytán, a kifogást tevő hitelező által meginditott kereset nyilván alaptalannak találtatik: a kifogást tevő 500 frtig terjedhető pénzbirsággal büntettetik.

203. §.

Nem telekkönyvezett ingatlanokra vezetendő végrehajtás esetében a végrehajtási kérvényben az ingatlanok pontosan körülirandók és kimutatandó, hogy a marasztalt fél a kérdéses javaknak birtokában van.

A végrehajtás foganatositása végett ezen esetben is a telekkönyvi hatóság keresendő meg, mely az ingatlannak a helyszinén összeirására és foglalás alá vételére kiküldöttet rendel el.

A helyszini eljárás alkalmával az ingatlanok tartozékai is összeirandók és ugy ezek, mint maga az ingatlan, hivatalból kinevezendő két szakértő által megbecsülendő. A zálogjogi elsőség a foglalás időpontjától számitandó.

Az árverési hirdetményben azon felhivás is befoglalandó, hogy a kik a lefoglalt javak iránt tulajdoni avagy más igényt érvényesithetni vélnek, igénykeresetüket, ha pedig a vételárból kielégitési elsőséget igényelnek, elsőbbségi bejelentéseiket az első izben kitűzött árverési határnap előtt annál bizonyosabban bejelentsék, minthogy különben igényeik figyelembe vétetni nem fognak. Az első izben kitűzött árverési határnap előtt beadott igénykereset az árverés megtartására felfüggesztő hatálylyal bir.

Egyebekben a telekkönyvezett ingatlanokra vezetendő végrehajtásra megállapitott szabályok a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.

204. §.

A telekkönyvileg bekebelezett tulajdonos jogositva van az illetékes telekkönyvi hatóságnál ingatlan birtokának birói önkénytes árverésen való eladatását kérni, és pedig vagy akként, hogy az önkéntes árverés a jelzálogos hitelezők ellenében végrehajtási árverési jog hatályával birjon, vagy pedig akként, hogy a bejegyzett terhek az árverés után is a birtokon maradjanak.

E kérelem, melyre nézve a 144. §. intézkedései irányadók, a tulajdonosnak, vagy hitelesitett meghatalmazással biró megbizottjának hitelesitett aláirásával látandó el.

Az árverés elrendelése és a további eljárás, a következő szakaszokban megállapitott eltérésekkel, az ingatlanok végrehajtási árverelésére vonatkozó szabályok szerint történik.

205. §.

Ha az árverés akként kéretett, hogy végrehajtási árverés joghatályával birjon: az a jelzálogos hitelezők bármelyikének, az árverési hirdetmény kézbesitésétől számitott 8 nap alatt beadandó kérelme folytán hat hónapi határidőre felfüggesztendő és újabb árverési határnap, csak a hat hónap eltelte után tűzhető ki.

Ugyanezen esetben az önkénytes árverés feljegyzésének joghatályára nézve, a 142. §. intézkedései alkalmazandók, és az elárverezett ingatlan vételárának felosztására nézve, a végrehajtási árverésen befolyt vételár felosztásának szabályai tartandók meg.

206. §.

Ha az árverés akként kéretik, hogy a bejegyzett terhek az árverés után is a birtokon fennmaradjanak: a tulajdonos az árverési feltételeket maga állapitja meg s meghatározhatja azon összeget, melyen alul az árverésen az ingatlan el nem adható.

Az árverés elrendeléséről a jelzálogos hitelezők nem értesittetnek, és az árverés jogerőre emelkedése, illetőleg az árverési feltételek teljesitése után a vevő javára a tulajdonjog a bejegyzett terhek épségben maradásával kebeleztetik be.

207. §.

A 204—206. §§. szabályai alkalmazandók azon esetben is, ha valamely hagyatéki ingatlannak árverés útján való eladását a hagyatéki biróság vagy a gyámhatóság rendeli el, s ennek foganatositása végett a telekkönyvi hatóságot megkeresi.

III. Végrehajtás ingatlanok haszonélvezetére.

208. §.

Ha a végrehajtást szenvedőt, másnak a tulajdonát képező ingatlanra telekkönyvileg bejegyzett haszonélvezeti jog illeti, ezen haszonélvezeti jogra elrendelt végrehajtás esetében, a végrehajtási zálogjog bekeblezése, az előjegyzés igazolása, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése tárgyában, a 135. és 136. §§. intézkedései, a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.

A végrehajtási zálogjog bekeblezése, az előjegyzés igazolása, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzése után a telekkönyvi hatóság a haszonélvezetnek végrehajtási zár alá vételét rendeli el, s a végrehajtató ajánlatának figyelembe vételével, zárgondnokot nevez ki, s ennek bevezetésére és a zár alá vett haszonélvezetnek s tartozékainak leltár melletti átadására kiküldöttet rendel, illetőleg e végből az illetékes járásbiróságot keresi meg. Ugyanazon haszonélvezetre egyidejüleg vagy egymás után foganatositandó végrehajtások eseteiben egy és ugyanazon zárgondnok nevezendő ki.

A végrehajtási zárlat alá vett haszonélvezetnek házi kezelés vagy bérbeadás általi hasznositása iránt, az érdeklettek meghallgatása után a telekkönyvi hatóság határoz, és a zárgondnokot a szükséges kezelési utasitásokkal látja el. (246. §.)

209. §.

A zárgondnoki kezelés alatt befolyt nem pénzbeli jövedelem, a zárgondnok által az érdeklettek beleegyezése szerint, s ha egyértelmű megállapodás létre nem jött, birói árverésen, az ingóságok elárverezésére előirt szabályok szerint, értékesitendő, azon eltéréssel, hogy a zárgondnok az elárverezendő ingóságok jegyzékét és a becsértéket előtüntető becsülevelet (148. §.), kiküldött kirendelése végett, azon illetékes járásbiróságnak köteles bemutatni, melynek területén a haszonélvezet tárgya létezik. A kiküldött az árverési hirdetményt igénybejelentési felhivás nélkül bocsátja ki. A vételár és az árverési jegyzőkönyv a kiküldött által téritvény mellett a zárgondnoknak adatik át, a ki az árverési jegyzőkönyvet, számadását és a készpénzmaradványt, jelentés mellett, még pedig, ha a végrehajtási zárlat egy évnél tovább tart, évenkint a telekkönyvi hatóságnak bemutatni köteles. (248—250., 252. §§.)

Az ingatlan haszonélvezetét terhelő mindennemű folyó adó a végrehajtási zárlat tartama alatt, a zárgondnok által fizetendő.

210. §.

A végrehajtási zárlat folyama alatt bevett jövedelemből, — ha a haszonélvezetre a végrehajtató követelését megelőzőleg másnak a javára, zálogjog telekkönyvileg bejegyezve nincs, — a végrehajtató követelése és járulékai a telekkönyvi hatóság által kielégittetik, s a netaláni maradvány a végrehajtást szenvedőnek kiadatik.

Ha a haszonélvezetre a végrehajtató követelését megelőző más követelés van bejegyezve: az ingatlanok vételár felosztására előirt szabályoknak, a dolog természete szerint való alkal-

mazása mellett, a telekkönyvi hatóság által szabályszerü sorrendi tárgyalás tartatik, s a vételárfelosztás annak szabályai szerint eszközöltetik.

211. §.

A mennyiben az ingatlannak tulajdonjoga a végrehajtást szenvedőt illeti: a végrehajtatónak jogában áll akár az ingatlan állagára vezetendő végrehajtással egyidejüleg, akár a nélkül, annak csupán haszonélvezetére a 208. és 209. §§. szabályai szerint végrehajtást vezetni.

Az ingatlan haszonélvezetére a végrehajtási zálogjog bejegyzését vagy a végrehajtási jog feljegyzését tárgyazó végzésről ezen esetben a bejegyzést vagy feljegyzést megelőző jelzálogos hitelezők is értesitendők.

A haszonélvezetre vezetett végrehajtás az ingatlannak elárverezését nem akadályozza; és ha az ingatlan elárvereztetik, az árverés napján még be nem szedett függő termésre és a mennyiben az ingatlan bérbe adva van, az ezen nap után esedékessé nem vált bérösszegre nézve, a haszonélvezetre vezetett végrehajtásnak hatálya nincsen.

Azon végrehajtatónak a követelése, a ki csupán az ingatlannak haszonélvezetére vezetett végrehajtást, az ingatlan vételárára az összes jelzálogos követelések után sorozandó.

Több ilyen végrehajtató egymás közötti elsőségét a haszonélvezetre vezetett végrehajtás bejegyzésének időpontja határozza meg.

212. §.

A 211. §. szerint a haszonélvezetre vezetett végrehajtás esetében azon jelzálogos hitelezők, a kiknek javára, a függő termés beszedése, vagy a bérösszeg esedékessége előtt magára az ingatlanra jegyeztetett be a végrehajtási zálogjog, vagy jegyeztetett fel a végrehajtási jog: a telekkönyvi hatósághoz beadandó kérvényben követelhetik, hogy a függő termésből befolyt összeg vagy a bérösszeg a végrehajtató követelésének kielégitésére ne fordittassék, hanem egyelőre birói letétben tartassék.

Ha maga az ingatlan a függő termés beszedésének vagy a bérösszeg esedékességének napjától számitott egy év alatt elárvereztetik: a függő termésből bejött összeg vagy a bérösszeg az ingatlan vételárához csatoltatik, s a vételárfelosztás az előző szakasz szabályai szerint történik. A végrehajtási zárlat költségei ezen esetben az elárverezett ingatlan vételárából az előnyös tételek között elégittetnek ki.

Ha pedig az ingatlan ezen egy év alatt el nem árvereztetik: a letétbe helyezett összeg azon hitelező követelésének kielégitésére fordittatik, a ki a végrehajtást a haszonélvezetre vezette.

213. §.

Ha a végrehajtást szenvedőt, valamely ingatlannak haszonélvezete illeti, a nélkül, hogy ezen joga telekkönyvileg bejegyezve lenne: ezen haszonélvezetre, mint ingóságra foganatosittatik a végrehajtás. A haszonélvezet azonban árverés tárgyát nem képezi és a 208. és 209. §§. intézkedéseinek megfelelő alkalmazása mellett, végrehajtási zárlat útján értékesittetik. A zárgondnok kinevezése és a befolyt összeg felosztása, a 18. §. szerint illetékes járásbiróság hatásköréhez tartozik.

Több ilyen végrehajtató közötti elsőség a végrehajtási foglalás foganatositásának időpontjától számitandó.

III. CZÍM.

A végrehajtás egyéb nemei.

214. §.

Ha a végrehajtás tárgyát bizonyos ingó vagyonnak vagy határozott nevű vagy faju ingóságok bizonyos mennyiségének átadása képezi; a kiküldött az ingó vagyont, vagy a határozott faju ingó vagyonnak megállapitott mennyiségét összeirván, a végrehajtató javára végrehajtás alá vettnek nyilvánitja: a végrehajtást szenvedőtől, vagy attól, a ki azokat a végrehajtást szenvedő nevében birlalja, átveszi, s azt elismervény mellett ideiglenesen a végrehajtatónak átadja.

Ha a végrehajtás tárgya nem a végrehajtást szenvedő birlalatában van: az átvétel és átadás csak a birlaló beleegyezése mellett történhetik.

Ha a tárgy birói őrizet alatt létezik, a kiküldött azt, a végrehajtatónak javára, végrehajtás alá vettnek nyilvánitja.

215. §.

A 214. §. eseteiben a kiküldött, ha eljárása ellen előterjesztés nem adatik be: az előterjesztés beadására rendelt határidő után, ha pedig előterjesztés adatik be: az eljárást jóváhagyó birói határozat jogerőre emelkedése után hivatalból hozandó végzésében, a végrehajtás tárgyát a végrehajtató részére átadottnak nyilvánitja, ha pedig a tárgy birói őrizet alatt van, azt a végrehajtató részére utalványozza.

A végrehajtató a 214. §. szerint általa ideiglenesen átvett tárgyakra nézve a jelen szakasz szerinti végleges átadás által nyer teljes tulajdoni, illetőleg használati jogot; — melynek joghatálya azonban a 214. §. szerinti eljárás időpontjától veszi kezdetét.

216. §.

Harmadik személy, ki a 214. §. szerint foganatositott végrehajtás által magát tulajdoni vagy használati jogában sértve érzi: a végrehajtásnak egészben vagy részben megszüntetése iránt a végrehajtató ellen, az előző szakaszban szabályozott végleges átadásig a végrehajtás foganatositására illetékes biróság előtt keresetet indithat.

A kereset a sommás eljárás szabályai szerint tárgyaltatik és itélet által döntetik el. Az elsőbirósági itéletet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen felebbezésnek helye nincs.

Ha igényének alaposságát a felperes hitelt érdemlőleg kimutatja, a biróság vagy feltétlenül, vagy megfelelő biztositék (42. §.) letétele mellett a kereset jogerejű eldöntéseig a végrehajtás tárgyának átadását, vagy utalványozását felfüggesztheti.

Az igény bejelentésére felhivás (89. §.) nem szükséges.

217. §.

Ha a végrehajtás a 214. §. szerint nem eszközölhető a miatt, mert a végrehajtás tárgyát képező bizonyos ingó vagyon, vagy a meghatározott nemű vagy fajú ingóságnak megállapitott mennyisége a végrehajtató birlalásában nincs, a kiküldött a végrehajtás tárgyának készpénzbeli értékét, — a mennyiben e tárgyban a végrehajtás alapjául szolgáló közokiratban intézkedés nem foglaltatik, — a hivatalból kinevezett szakértő közbenjöttével megállapitani, s ezen összeg erejéig a végrehajtást szenvedőnek ingó vagyonára biztositási végrehajtást vezetni köteles.

A kiküldött e tárgybeli jelentésének beérkezte után, ha a lefoglalt ingóságok teljes fedezetet nem nyujtanak, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság, a végrehajtató kérelmére, a megállapitott készpénzbeli egyenérték erejéig, a végrehajtást szenvedőnek más helyen található ingóságaira vagy ingatlanaira is a biztositási végrehajtást elrendelni köteles.

Ugyancsak a végrehajtás foganatositására illetékes biróság a jelentés beérkezése után a feleket hivatalból megidézi, és sommás tárgyalás, szükség esetében szakértői bizonyitás után, a végrehajtás tárgyának készpénzbeli egyenértékét végzés által megállapitja. A végzés ellen halasztó hatálylyal biró felfolyamodásnak, s ha a másodbiróság az elsőbiróság végzését megváltoztatta, a harmadbirósághoz további felfolyamodásnak van helye.

A végzés jogerőre emelkedése után, a végrehajtatónak jogában áll, a biztositási végrehajtás útján lefoglalt dolgokra, vagy a végrehajtást szenvedőnek más vagyonára a megállapitott készpénzbeli egyenérték erejéig kielégitési végrehajtást kérni.

218. §.

Ha a 214. §. szerint a végrehajtás azért nem volt foganatositható, mert azon harmadik személy, kinek birlalatában a tárgy létezik, annak átvételébe és átadásába bele nem egyezett: a végrehajtatónak jogában áll saját választása szerint, vagy a végrehajtást szenvedő ellen, a 217. §. szerint eljárni, vagy az átvételt és átadást ellenző harmadik személy elleni igényét külön per útján érvényesiteni.

219. §.

Ha alperes az itéletben bizonyos ingó vagyonnak, vagy határozott fajú ingóságok bizonyos mennyiségének átadására, avagy azok készpénzben megállapitott egyenértékének megfizetésére köteleztetett: a mennyiben az itélet eltérő intézkedést nem tartalmaz, a választás az itéletben megszabott teljesitési határidő alatt, az alperest, ezen határidő elteite után pedig felperest illeti.

220. §.

Ha a végrehajtás tárgyát valamely ingatlanra vonatkozó tulajdonjog vagy más dologi jog képezi, a biróság a kielégitési végrehajtást elrendelő végzésben a tulajdon- vagy dologi jog bekebelezését megrendeli s ennek foganatositása végett, az illetékes telekkönyvi hatóságot megkeresi.

Ha a tulajdonjog a végrehajtást szenvedő javára előjegyezve, vagy a per, illetőleg a zárlat feljegyezve van: a végrehajtató a végrehajtási kérvényben az előjegyzést elrendelő végzés számára hivatkozni köteles.

Ha a végrehajtás tárgyát képező ingatlan tulajdonjogának átirása végett valamely telekkönyvi helyrajzi szám alatt bevezetett birtok eldarabolása szükséges: az ingatlannak eldarabolandó részleteit kitüntető és a telekkönyvi rendeletnek megfelelő vázlatrajz, a mennyiben a per során ilyen csatoltatott, a megkeresett hatósághoz átteendő. A bejegyzés ezen vázlatrajz alapján, szükség esetében a telekkönyvi rendelet 56. §. *d*) pontja szerint eszközölt meghallgatás után eszközöltetik.

Ha pedig ilyen vázlatrajz a perhez nem csatoltatott: a végrehajtás foganatositása végett megkeresett telekkönyvi hatóság a végrehajtási megkeresés rangsorozatának feljegyzése mellett az eldarabolási vázlatnak a helyszinén szakértő közbenjöttével leendő felvétele végett kiküldöttet rendel, illetőleg a végből az illető járásbiróságot keresi meg. Ezen esetben a kiküldöttnek az összes perbeli adatok kiadatnak s a végrehajtást szenvedőnek a helyszini eljárásra való megidézése tekintetében a következő szakasz intézkedései tartandók meg. A lejegyzéssel kapcsolatos tulajdonjogbekebelezés a kiküldöttnek jelentése alapján a végrehajtási megkeresés

rangsorozatában, — esetleg pedig az előjegyzés, per- vagy zárlatfeljegyzés által nyert korábbi rangsorozatban rendeltetik el és foganatosittatik.

Ha a végrehajtás egyszersmind a birtokbahelyezés tárgyában is elrendeltetett: (221. §.) a helyszini eljárás mindkét irányban együttesen tartandó meg.

221. §.

Ha a végrehajtató a tulajdonjog vagy más dologi jog bekeblezésével egyidejüleg, az ingatlannak vagy a dologi jognak birtokába végrehajtás útján való behelyezést is kér: a végrehajtás foganatositása végett megkeresett telekkönyvi hatóság a végrehajtási bekeblezés megrendelésével egyidejüleg, a birtokba való helyezésnek helyszini eszközlésére kiküldöttet rendel, illetőleg a foganatositás végett, az illetékes járásbiróságot keresi meg.

Ha pedig csupán valamely ingatlannak vagy dologi jognak birtoka és használata képezi a végrehajtás tárgyát: a végrehajtást rendelő biróság a kiküldött kirendelése vagy az illető járásbiróság megkeresése iránt, a végrehajtás elrendelésekor intézkedik.

Ezen esetekben a kiküldöttnek az összes periratok kiadatnak, a ki a végrehajtás foganatositására, általa, a helyszinére kitűzött határnapról a végrehajtást szenvedőt vagy perbeli képviselőjét, a perben megjelölt lakhelyére intézendő s a határnap előtt legalább 8 nappal postára teendő ajánlott levélben értesiteni köteles.

222. §.

Ha a végrehajtás tárgyát valamely munka vagy másnemű teljesités képezi: a végrehajtató a végrehajtási kérvényben kérheti, hogy arra a végrehajtást szenvedő, megfelelő határidő kitűzése mellett, aránylagos pénzbüntetés terhe alatt szorittassék. A pénzbüntetést a biró a végrehajtási végzésben állapitja meg. A munka nem teljesitése esetében a végrehajtató újabb kérelme folytán ezen összeg behajtása végett, a végrehajtást szenvedő ingóságaira vagy ingatlanaira kielégitési végrehajtás rendeltetik el.

Ezen eljárás eredménytelensége esetében, sőt annak előrebocsátása nélkül is, a végrehajtatónak jogában áll a teljesitendett munka készpénzbeli egyenértékének behajtására kérni végrehajtást. A készpénzbeli egyenérték megállapitása és behajtása a 217. §. szerint történik.

Ugyanezen szabályok megfelelő alkalmazásának van helye akkor is, ha a végrehajtást szenvedő valaminek tűrésére vagy abbanhagyására van kötelezve.

A 219. §. intézkedése a jelen §-ban szabályozott végrehajtások eseteiben is alkalmazandó.

IV. CZÍM.

Biztositási intézkedések.

I. Biztositási végrehajtás.

223. §.

A kereset beadásával egyidejüleg, vagy a kereset beadása után felperes külön kérelmére biztositási végrehajtás rendelendő el, ha a kereset tárgyát készpénzbeli követelés képezi s ugy a követelés összege, mint lejárata közokirattal, vagy teljes bizonyerejű magánokirattal vagy törvényes kellékekkel ellátott és el nem évült váltóval van igazolva: a mennyiben felperes a veszély valószinűségét kimutatja.

Ugyanezen előfeltétel alatt feltétlenül marasztaló első birósági itélet alapján, a felebbezési határidő eltelte előtt szintén helye van a biztositási végrehajtásnak.

224. §.

Készpénzbeli követelés iránt inditott perben hozott, feltétlenül marasztaló első birósági itélet alapján, biztositási végrehajtásnak van helye, ha alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal biró felebbezést vagy igazolási kérelmet adott be.

Váltóperekben biztositási végrehajtásnak van helye akkor is; ha a fizetést vagy biztositást rendelő sommás végzés ellen, kellő időben kifogások adattak be.

225. §.

Lejárt, de két évnél hosszabb időről hátralékban nem levő bérpénz vagy haszonbéri öszszeg erejéig a bérbeadó kérelmére, a bérelt helyiségben levő ingóságokra, s a haszonbérelt jószágon levő vagy ahoz tartozó terményekre, gazdasági felszerelvényekre és lábas jószágokra a biztositási végrehajtás a veszély valószinüségének és a követelés összegének igazolása nélkül elrendelendő, ha a bérleti viszony irásbeli szerződéssel vagy másként kimutattatik.

Ugyanezen előfeltétel alatt ugyanezen tárgyakra a haszonbérbeadó kérelmére, a legközelebb lejárandó fél évi haszonbérösszeg biztositására elrendelendő a biztositási végrehajtás, ha a követelés veszélyeztetése kimutattatik.

226. §.

A 223., 224. és 225. §§. eseteiben, ha a per tárgyát nem készpénz, hanem határozott faju vagy nemű ingóságnak bizonyos mennyisége képezi, az ott megszabott feltételek mellett, a per tárgyának valószinű készpénzbeli egyenértéke erejéig, szintén van helye biztositási végrehajtásnak.

Ezen esetben felperes a kérvény mellett azon adatokat is bemutatni köteles, melyekből a per tárgyának valószinű készpénzbeli egyenértéke megállapitható.

227. §.

A kincstárnak, a közalapok és alapitványoknak, törvényhatóságoknak és községeknek pénz- és vagyonkezeléssel megbizott hivatalnokai, tisztviselői s elöljárósági tagjai ellen, a kezelésből eredő követelések biztositására, a per meginditása és veszély kimutatása nélkül is elrendelendő a biztositási végrehajtás, ha az illetékes állami, törvényhatósági vagy községi hatóság megkeresésében a biztositandó készpénzbeli követelés vagy bármely másnemű biztositandó követelésnek készpénzbeli egyenértéke számszerűleg meghatározva van.

228. §.

A biztositás elrendelése iránti kérvény rendszerint a per biróságához adandó be; a 225. §. esetében azonban a biztositási végrehajtás azon járásbiróságnál is kérhető, melynek területén a lefoglalandó ingóságok vannak.

A 227. §. eseteiben, a megkeresvény ingóságokra eszközlendő biztositási végrehajtásoknál azon járásbirósághoz, ingatlanokra eszközlendő biztositásoknál pedig azon birtokbirósághoz intézendő, melynek területén a biztositás foganatositandó. Ha ingók és ingatlanok veendők biztositási végrehajtás alá, a biztositási végrehajtás elrendelésére a birtokbiróság illetékes. Több birtokbiróság vagy járásbiróság területén foganatositandó biztositási végrehajtás esetében, a választási jog a biztositást kérőt illeti.

229. §.

A biztositási végrehajtás elrendelése iránti kérvény vagy megkeresvény az ellenfél meghallgatása nélkül intéztetik el s arról az ellenfél a biztositási végrehajtás foganatositása alkalmával, ha pedig a biztositási végrehajtás csupán ingatlanokra intéztetik, a végrehajtás elrendelésekor értesittetik.

A mennyiben a biztositási végrehajtás elrendelése a veszély valószinűségének kimutatásától függ: a biztositási végrehajtás vagy feltétlenül, vagy azon feltétel alatt rendelhető el, hogy a biztositást kérő a biróság belátása szerint megállapitandó biztositék összegét készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban (42. §.) a biztositási végrehajtás foganatositása előtt letenni köteles.

A 226. §. esetében azon összeget, melynek erejéig a biztositási végrehajtás elrendeltetik, a bemutatott adatok figyelembe vétele mellett, a biróság belátása szerint állapitja meg.

230. §.

A biztositási végrehajtás, ingóságokra foglalás és a becslés által a jelen törvényben megállapitott szabályok szerint, ingatlanokra pedig a zálogjog előjegyzése által foganatosittatik. A 225. §. utolsó bekezdésének esetében a lefoglalt ingóságok átszállitása el nem rendelhető.

A zálogjog előjegyzése végett, az illetékes telekkönyvi hatóság kerestetik meg.

A biztositási végrehajtási zálogolás és becslés joghatálya, a kielégitési végrehajtási zálogolás és becslés joghatályával azonos.

A zálogjog előjegyzésének joghatálya az e részben fennálló jogszabályok szerint itélendő meg.

A biztositási végrehajtás költségeit a biztositási végrehajtást kérő tartozik előlegezni. Ezen költségek, — a mennyiben a biztositási végrehajtás a 234. vagy 235. §-ok szerint, avagy felfolyamodás folytán fel nem oldatik, vagy meg nem semmisittetik, és a mennyiben az alap-perben ellenkező meg nem állapittatik, — azt, a ki ellen a biztositás foganatosittatott, csak akkor és csak azon arányban terhelik, ha, és a mennyiben a perköltségekben elmarasztaltatott.

Ingóságokra biztositási végrehajtást rendelő végzés, azon naptól számitva, a melyen a végzés a végrehajtatónak kézbesittetett, 30 nap alatt foganatositandó. Ellenesetben a végzés hatályát veszti.

231. §.

Jogában áll annak, a ki ellen a biztositási végrehajtás elrendeltetett, a biztositandó összeget készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban (42. §.) a biróságnál letenni, mit ha teljesit, a biztositási végzés foganatositása abban hagyandó, illetőleg az ingókra foganatositott biztositási végrehajtás feloldása vagy a zálogjog előjegyzésének kitörlése hivatalból elrendelendő. Ugyanez teendő akkor is, ha a felek kezesállitás, kézizálogadás, vagy más mód által való biztositásba egyeztek meg.

232. §.

Azon fél, ki ellen biztositási végrehajtás rendeltetett el, a biztositási végrehajtás elrendelő végzés ellen felfolyamodást használhat, a következő esetekben:

a) ha a biztositási végrehajtás a 223—228. §-ok ellenére rendeltetett el;

b) ha a követelés a biztositási végrehajtás elrendelése előtt teljesen fedezve volt.

Ha a felfolyamodáshoz új okiratok csatoltatnak, avagy ha a felfolyamodás tartalmából mulhatlanul szükségesnek mutatkozik, az ellenfél: az iratok felterjesztése előtt, meghallgatandó.

233. §.

Biztositási végrehajtás útján lefoglalt ingóságoknak árverés útján való eladatása az érdekeltek valamelyikének kérelmére elrendelendő, ha azok nagy értékcsökkenés, vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tarthatók.

Ezen esetben az eljárásra nézve a 104. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

234. §.

Ha a követelés iránt per van folyamatban: a megrendelt és foganatositott biztositás a pernek jogerejű birói határozattal való eldöntéseig hatályban marad s azon esetben sem oldandó

fel, ha a biztositást kérő fél az alsó biróságoknak még jogerőre nem emelkedett itélete által keresetével elutasittatott; vagy azon itéletet, melynek alapján a 224. §. szerint biztositási végrehajtás rendeltetett, a felsőbb biróság feloldja, póteljárás rendelése mellett megsemmiti vagy még jogerőre nem emelkedett itélet által megváltoztatja.

Ha azon itélet, melynek alapján a biztositási végrehajtás elrendeltetett, a felsőbb biróságnak jogerőre emelkedett határozata által az egész eljárással együtt megsemmisittetett, vagy alperes a felső biróságnak jogerőre emelkedett itélete által a kereset alól felmentetett: a biztositási végrehajtás feloldandó.

235. §.

A 225. §. esetében, ha a biztositási végrehajtás elrendelésekor a per még folyamatban nem volt: a követelő fél köteles a biztositási végrehajtást rendelő végzés kézbesitésétől, illetőleg a 225. §. utolsó pontjának esetében a lejárattól számitott 30 napi zárhatáridő alatt a pert meginditani; — ellenesetben az ellenfél kérelmére a biztositási végrehajtás feloldatik.

A 227. §. esetében tartoznak az ott elősorolt hatóságok a biztositást rendelő végzés kézbesitésétől számitott 30 napi zárhatáridő alatt, a biztositást szenvedő hivatalnok, tisztviselő vagy elöljárósági tag ellen az illetékes biró előtt a pert, vagy az erre illetékes hatóság előtt a fennálló szabályok szerinti eljárást meginditani, avagy büntető feljelentést tenni, ellenesetben, a biztositási végrehajtás az ellenfél kérelmére feloldatik.

A 30 napi zárhatáridő után beadott kereset vagy meginditott eljárás a biztositási végrehajtás feloldását akkor sem akadályozza, ha a feloldás a per vagy az eljárás meginditása után kéretett.

Ha a biztositást kérő fél a per vagy eljárás meginditását közokirattal nem igazolta: a feloldási kérelem folytán a felek meghallgatása rendeltetik el, s a biztositási végrehajtás feloldandó, ha a biztositást kérő fél a tárgyalás alkalmával, vagy azt megelőzőleg beadott nyilatkozatában a pernek, illetőleg az eljárásnak a zárhatáridő alatti meginditását nem igazolja. Feloldás esetében a biztositást kérő fél az ez által felmerült összes költségekben elmarasztalandó.

236. §.

A ki nyilván valótlan vagy megszünt követelés fedezetére biztositási végrehajtást eszközöltet, minden ez által okozott kárért felelős; s ezen felül a biztositást szenvedő fél kérelmére, 500 frtig terjedhető pénzbirságban marasztalható.

A kártéritési követelés felett, a mennyiben ez a követelés iránti alapperben viszonkereset útján érvényesittetik, a per birósága a főperrel egyidejüleg határoz. Egyéb esetekben az alapperben hozott felmentő itéletnek, vagy a biztositási végrehajtás feloldását rendelő végzésnek jogerőre emelkedésétől számitott három hónap alatt, a biztositási végrehajtást elrendelő biróságnál inditandó meg a kereset, mely az eljárás minőségéhez képest sommás vagy jegyzőkönyvi úton tárgyaltatik és itélet által döntetik el.

Ezen esetekben a kártéritési követeléssel együttesen tárgyaltatik és döntetik el a birságban való marasztalás kérdése is.

Midőn csupán birságban való marasztalás kéretik: a kérelem a fent emlitett három hónapi határidő alatt azon biróságnál terjesztendő elő, mely a biztositási végrehajtást elrendelte. A biróság a feleknek sommás vagy jegyzőkönyvi tárgyalás útján való meghallgatása mellett végzés által határoz. A végzés ellen beadott felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

A 229. §. értelmében letett biztositék a három hónapi határidő eltelte előtt, és ha ezen határidő alatt a kártéritési per vagy a birságban marasztalás iránti eljárás meginditattatott, ezeknek jogerejü eldöntése előtt ki nem adható.

II. Zárlat.

237. §.

Zárlatnak van helye:

a) a per meginditása előtt vagy a per folyama alatt, ha a követelés tárgyát bizonyos meghatározott dolog vagy jog képezi s a zárt kérő a birtokos elleni igényét közokirattal vagy teljes bizonyerejü magánokirattal igazolja s egyszersmind kimutatja, hogy zárlat alkalmazása nélkül igényének érvényesitése veszélyeztetve van;

b) bizonyos meghatározott dolog vagy jog iránt inditott perben hozott feltétlenül marasztaló első birósági itélet alapján, ha alperes a végrehajtásra halasztó hatálylyal biró felebbezést vagy igazolási kérelmet adott be;

c) a 227. §. eseteiben, ha bizonyos meghatározott dolog vagy jog igényeltetik;

d) ha valamely ingó dolognak vagy jognak birtoka vitássá válik s nem állapitható meg hogy ki van a jogszerű birtokban vagy kinek van joga birói oltalomra;

e) a haszonbéri szerződés érvénytelenitése vagy megszüntetése iránt inditott per folyama alatt, ha a haszonbérlő a haszonbérletet odahagyja, vagy a tulajdonos a haszonbérletet vissza venni vonakodik;

f) valamely ingatlanra bekebelezett követeléssel biró jelzálogos hitelező kérelmére, a jelzálogul szolgáló ingatlanra és ennek tartozékaira: ha a jelzálogos hitelező igazolja, hogy lejárt követelése iránt a keresetet meginditotta, s egyszersmind a jelzálog tulajdonosának olyan cselekvényét vagy mulasztását bizonyitja, a mely a jelzálogul szolgáló ingatlan állagának jelentékeny sérelmét vagy értékcsonkulását eredményezi és e miatt a jelzálog által nyujtott biztositékot veszélyezteti.

Ha a zálogjog az előjegyzett tulajdonjognak igazolásától, vagy nem igazolásától függő joghatálylyal van bekebelezve: zárlat elrendelésének hely nem adható.

238. §.

A 237. §. *b)* és *e)* pontjának eseteiben feltétlenül, az *a)* pont esetében pedig akkor, ha a zár alá veendő tárgy iránt per van inditva, vagy a zárlati kérelem beadásával egyidejüleg megindittatik: a zárlat elrendelése iránti kérvény, a per biróságához adandó be.

A 237. §. *a)* pontja esetében, ha a zárlat a per meginditása előtt kéretik, ugy a 237. §. *c)*, *d)* és *f)* pontjainak eseteiben, a zárlati kérvény vagy megkeresvény, ahhoz képest, a mint a zárlat tárgyát ingatlan, vagy ingó vagyon képezi, azon birtokbirósághoz vagy járásbirósághoz intézendő, melynek területén a zárlat foganatositandó. Ha a zárlat ingókra és ingatlanokra szándékoltatik intéztetni, az elrendelésre a birtokbiróság illetékes. Több birtokbiróság vagy több járásbiróság területén foganatositandó zárlat esetében, a választási jog a zárlat-kérőt illeti.

239. §.

A zárlat iránti kérvény vagy megkeresvény a 237. §. *b)* és *c)* pontjainak eseteiben, az ellenfél meghallgatása nélkül, az *a)*, *d)* és *e)* pontok eseteiben pedig rendszerint az ellenfél meghallgatása után intéztetik el. Utóbbi esetekben, a mennyiben a késedelem veszélylyel járna a zárlat előlegesen az ellenfél meghallgatása nélkül is elrendelhető; egyidejüleg azonban a felek meghallgatására határnap tüzetik s ennek folytán az előlegesen elrendelt zárlat fentartása, vagy feloldása végzés által döntetik el. Az előlegesen elrendelt zárlatot feloldó végzés ellen beadott felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

A 237. §. *f)* pontja esetében a zárlat csak az ellenfél meghallgatása és szükség esetében előre bocsátott bizonyitási eljárás után rendelhető el.

A zárlat elrendeléséről az ellenfél rendszerint a zárlat foganatositásakor, ha pedig a zárlat csupán telekkönyvi feljegyzés által foganatosittatik, a zárlatot elrendelő végzés kiadása alkalmával értesittetik.

A 237. §. *a)* és *f)* pontja eseteiben a zárlat vagy feltétlenül, vagy azon feltétel alatt rendelhető el, hogy a zárlatot kérő a biróság belátása szerint megállapitandó biztositék-összeget készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban (42. §.), a zárlat foganatositása előtt letenni legyen köteles.

240. §.

Ha a zárlat csupán valamely ingatlan tulajdonjogának biztositására rendeltetett el: a foganatositás zárgondnok nevezése nélkül a megrendelt zárlatnak telekkönyvi feljegyzése által eszközöltetik; és ezen esetben, a telekkönyvi feljegyzés végett az illetékes telekkönyvi hatóság kerestetik meg. A biróság a zárt-kérőnek határozott kérelmére azonban a tartozékok összeirását s zárgondnoki kezelés alá adását ezen esetekben is elrendelheti.

Ingóságokra, vagy valamely ingatlan használati jogára elrendelt zárlat a helyszinén, a zár alá veendő tárgyak összeirása, megbecslése s a zárgondnok bevezetése által foganatosittatik.

A zárgondnokot a feleknek és ha a zárlat az ellenfél meghallgatása nélkül rendeltetett el, a zárlatot kérőnek ajánlatára a zárlatot rendelő biróság nevezi ki. Zárgondnokul elegendő vagyoni biztositékkal biró, megbizható egyén nevezendő ki; kellő tekintettel arra, hogy a zárgondnok lakhelye és körülményei a zárgondnoki díjak és költségek felesleges szaporodását ne eredményezzék. A mennyiben a zárlat más biróság területén foganatositandó: a zárlatot elrendelő biróság a zárgondnok kinevezését a foganatositás végett megkeresett biróságra bizhatja.

241. §.

A 237. §. *a*), *b*), *c*), *d*) és *e*) pontjának eseteiben a zárlatnak azon joghatálya van, hogy ingatlanokra a telekkönyvi feljegyzés iránti megkeresés megérkeztének időpontjától, ingóságokra a helyszinén foganatositott zárlat esetében pedig a foganatositás időpontjától számitva, harmadik személy a zárt-kérő kárával, a zárlat tárgyára jogokat nem szerezhet.

242. §.

A 237. §. *a*), *b*), *c*) és *d*) pontjainak eseteiben a zár alá vett ingóság, a mennyiben nagy értékcsökkenés, vagy az értékkel arányban nem álló költségek nélkül el nem tartható, a 104. §. szerint elárverezendő. Ezen esetben jogában áll annak, a ki ellen a zárlat elrendeltetett, a zárlat tárgyainak értékét készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban (42. §.) a biróságnál letenni; mit ha teljesitett, a zárlat feloldása hivatalból rendeltetik el. Ugyanez teendő akkor is, ha a felek kezes jótállása, kézi-zálog adása vagy más módon való biztositásba egyeztek meg.

A biztositandó értéket, a mennyiben a felek az iránt meg nem egyeztek, szükség esetében szakértők meghallgatásával, a zárlatot rendelő biróság állapitja meg.

243. §.

A zárlatot rendelő végzés ellen azon fél, a ki ellen a zárlat elrendeltetett, a következő esetekben élhet felfolyamodással:

a) ha a zárlat a 237. §. ellenére rendeltetett el;

b) ha a per tárgya, illetőleg a jelzálogos hitelező követelése, a zárlat elrendelése előtt teljesen biztositva volt.

Ha a felfolyamodáshoz új okirat csatoltatik, vagy ha a felfolyamodás tartalmából szükségesnek mutatkozik, az ellenfél az iratok felterjesztése előtt meghallgatandó.

A zárlat tartamára és feloldására nézve, a 234. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

244. §.

Ha a 237. §. *a*) és *d*) pontjának eseteiben a zárlat elrendelésekor a zárlat alá vétetni rendelt tárgy iránt a per meginditva nem volt, vagy egyidejűleg meg nem indittatik: a zárlatot rendelő végzés kézbesitésétől számitott 30 napi zárhatáridő alatt azon fél, kinek kérelmére a zárlat elrendeltetett, a pert az illetékes biróság előtt meginditani köteles, ellenesetben az ellenfél kérelmére a zárlat feloldatik.

A 237. §. *c*) pontja esetében ugyanezen 30 napi zárhatáridő alatt a zárlatot szenvedő ellen az illetékes biró előtt, a per vagy az erre illetékes hatóság előtt a fennálló szabályok szerinti eljárás meginditandó, avagy bűnvádi feljelentés adandó be, különben a zárlatot szenvedő fél kérelmére a zárlat feloldandó.

Egyébként a zárlat feloldására nézve a 237. §. intézkedései ugy a nyilván valótlan vagy megszünt igény biztositására kért zárlatból folyó felelősségre nézve, a 236. §. intézkedései megfelelően alkalmazandók.

A 237. §. *e*) pontja esetében feloldandó a zárlat akkor, ha a haszonbéri szerződés érvénytelenitése vagy megszüntetése iránt inditott per jogerőre emelkedett birói határozattal eldöntetett.

Ugyanazon szakasz *f*) pontja esetében hivatalból feloldandó a zárlat, ha a zárlatot kérőnek bekeblezett követelése kitöröltetett, vagy a zárlat elrendelésekor folyamatban volt perben alperest felmentő, jogerőre emelkedett birói határozat hozatott. Ha pedig azon ok megszünt, mely miatt a zárlat elrendeltetett, vagy ha a jelzálogos hitelező követelése a 42. §. szerint biztosittatott: a tulajdonos kérelmére, szükség esetében a zárt kérő jelzálogos hitelező meghallgatása után, a zárlat feloldandó.

A feloldást rendelő végzés ellen beadott felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

245. §.

A zárlatot elrendelő biróság a zárgondnokot a szükséghez képest, esetleg a feleknek meghallgatása után, hivatalból, vagy a felek valamelyikének kérelmére, a körülményeknek megfelelő kezelési utasitással látja el, melyet a zárgondnok követni tartozik. Ily kezelési utasitást a biróság intézkedéseig a kiküldött is adhat ki. A kezelési utasitás meg nem tartása vagy a helytelen kezelés esetében a felek a zárlatot elrendelő birósághoz előterjesztéssel élhetnek. A biróság szükség esetében a feleknek és a zárgondnoknak meghallgatása után határoz.

A 237. §. *f*) pontja esetében a zárgondnok oly kezelési utasitással látandó el, mely a tulajdonos rendelkezési jogának lehető épségben tartása mellett, a jelzálog állagának és tartozékainak sértetlenül való fentartása szempontjából megfelelőnek mutatkozik. Ezen esetben a zár alá vett vagyon jövedelme a tulajdonost illeti.

A zárgondnok jogai és kötelességei máskülönben a meghatalmazott jogaival és kötelességeivel azonosak.

246. §.

Ha kötelességeinek a zárgondnok pontosan meg nem felel, vagy megbizhatósága iránt aggályok merülnek fel: állásától bármelyik fél kérelmére, a biróság belátása szerint időközben is elmozditható.

Sürgős esetekben a biróság a zárgondnokot állásától hivatalból is elmozdithatja.

Az elmozditást rendelő végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Az elmozditott zárgondnok helyébe a biróság a felek meghallgatása után nevez ki újabban zárgondnokot, s ennek kinevezéseig a zárlat fentartására szükséges ideiglenes intézkedéseket, a körülmények szerint teszi meg.

Az elmozditás elrendelése esetében a zárlat alá vett tárgyaknak a zárgondnoktól való átvételére és az újonnan kinevezett zárgondnoknak átadására kiküldött rendeltetik. Az átadásnál és átvételnél felmerült nyilván való hiányt valószinüen fedező összeg erejéig, a biróság a jelentés beérkezte után, a zárgondnok ellen biztositási végrehajtást rendel el.

247. §.

Azon esetben, midőn valamely dolog vagy jog jövedelme vagy kezelése vétetett zárlat alá: köteles a zárgondnok a zárlat végeztével, és ha a zárlat egy évnél tovább tart, mindenik naptári év végén, esetleg pedig a biróság rendeletére rövidebb idő alatt is a zárlatot rendelő birósághoz rendesen vezetett számadást bemutatni.

Ha a zárgondnok számadását a határidő lejárta után hivatalból kitűzendő s meg nem hosszabbitható zárhatáridő alatt be nem adná: állásától hivatalból elmozditandó, s egyszersmind ellene a valószinű hiányt fedező összeg erejéig, az érdeklettek bármelyikének kérelmére a biztositási végrehajtás elrendelendő.

248. §.

A zár alá vett tárgy jövedelmét képező ingóságok értékesitése iránt, a zárgondnok a zárlatot rendelő birósághoz javaslatát előterjeszteni köteles.

Az értékesités módozata, esetleg a természetben való megtartás iránt, a biróság a felek meghallgatása után, belátása szerint határoz. Ha a felek az értékesités más módozatába meg nem egyeztek: az értékesités birói árverés útján történik. Az e tárgyban hozott birósági végzés és az árverési hirdetmény ellen felfolyamodásnak és előterjesztésnek helye nincs.

249. §.

A zárgondnok által beadott és a biróságnál megtekinthető évi és végszámadásról a biróság a feleket azzal értesiti: hogy észrevételeiket 30 napi zárhatáridő alatt irásban annál bizonyosabban adják be, minthogy különben a számadás helyesnek fog tekintetni.

Észrevételek beadása esetében a biróság a feleket és a zárgondnokot sommás vagy jegyzőkönyvi tárgyalás útján meghallgatva, a netaláni bizonyitási eljárás után, itélet által határoz. Az első birósági itéletet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen felebbezésnek helye nincs.

250. §.

A zárlat költségeit, ideértve a zárgondnoki díjakat is, a zárlatot kérő tartozik előlegezni. A zárlat tartama alatt felmerülő költségek, a 237. §. *f*) pontjának eseteit kivéve, a zárgondnok kezelése alatt befolyt jövedelemből fedezendők.

Ha a zárlatot kérő a zárlat foganatositása után a szükségesnek mutatkozó és a zárlat alatti jövedelmekből nem fedezhető költségeket a biróság meghagyására a kitűzött határidőben be nem szolgáltatná, a zárlat hivatalból feloldandó.

251. §.

Az iránt, hogy a zárlat által okozott költségeket melyik fél s minő részben köteles viselni, a 232. §. *a*), *d*), *e*) és *f*) pontjainak eseteiben, és a *c*) pont esetében is akkor: ha a zárlat igazolására per indittatik, a biróság rendszerint a per során határoz.

Ha a perben ily határozat nem hozatott, valamint a *b)* pont eseteiben, a zárlati költségek viselésének kérdésében a perbeli itélet jogerőre emelkedése, illetőleg a meginditott másnemű eljárás jogerejű eldöntése vagy esetleg a zárlat feloldása után a per birósága, vagy ha per nem indittatott, a zárlatot elrendelő biróság a feleket sommás vagy jegyzőkönyvi tárgyalás során meghallgatja és végzés által határoz. Az e tárgyban hozott végzés ellen beadott felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

252. §.

A zárlati költségeket a mennyiben zárgondnoki számadásnak van helye, a 249. §. szerint a számadás kérdésével egyidejüleg, egyébként pedig a zárgondnok és a felek költségfelszámitása alapján, szükség esetében a felek meghallgatásával, a biróság állapitja meg.

A zárgondnoki díjak akkor is megállapitás tárgyát képezik, ha a felek részéről észrevételek nem adattak. A zárgondnoki díjak megállapitását tárgyazó végzés ellen, felfolyamodást a zárgondnok is használhat.

A zárlati költségek és zárgondnoki díjak megállapitását tárgyazó végzés ellen beadott felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

253. §.

A jelen törvény 245., 246., 247., 248., 249., 250. és 252. §§-nak a zárgondnoki utasitásokra, a zárgondnok jogai és kötelességeire, a zárgondnok elmozditására, a zárgondnoki számadásokra, a zárgondnoki kezelés alatt befolyt jövedelmi tárgyak értékesitésére, a zárgondnoki számadások elintézésére, a zárlati költségek és zárgondnoki díjak előlegezésére és megállapitására vonatkozó rendelkezései, a jelen törvény 75., 164., 180., 208., 211. és 213. §§-ai értelmében, valamint a hagyatéki eljárás során elrendelt zárlatok eseteiben is, a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.

A zárgondnoki költségek és díjak ezen esetekben a végrehajtás foganatositására illetékes biróság illetőleg a hagyatéki biróság által állapittatnak meg.

254. §.

A fennálló törvényekben előforduló másnemű zárlat (sequestrum) eseteiben, a szokott eddigi eljárás tartandó meg.

Zárhatározatok.

255. §.

Azon napot, melyen jelen törvény hatályba lép, az igazságügyminister állapitja meg.

E napon az 1868. évi LIV. törvényczikk 324—474. §§-ainak hatálya megszünik.

256. §.

A jelen törvény hatályba léptének napján folyamatban levő végrehajtási ügyekre jelen törvény rendeletei rendszerint nem alkalmazandók.

Ezen szabálytól eltérőleg jelen törvény rendeletei alkalmazandók:

a) az egész végrehajtási eljárásra: ha a jelen törvény hatályba lépte napjáig a végrehajtás elrendeltetett ugyan, de foganatositása meg nem kezdetett;

b) az árverés elrendelésére, foganatositására, és az azt követő eljárásra: ha a jelen törvény hatályba léptének napján, az árverés még el nem rendeltetett;

c) a végrehajtás megszüntetése, korlátozása vagy felfüggesztése iránt inditott keresetekre és az igényperekre: ha ezek a jelen törvény hatályba lépte után indittatnak; vagy ha az első tárgyalási határnap a jelen törvény hatályba lépte után tűzetik ki;

d) az elsőbbségi bejelentvények elintézésére és a sorrendi és árfelosztási eljárásra, ha a jelen törvény hatályba léptének napjáig, az elsőségi vagy sorrendi tárgyalásra határnap nem tűzetett.

A jelen törvény 28., 39., 40., 41. és 42. §§-nak intézkedései, a folyamatban levő végrehajtási ügyekben is a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.

257. §.

A 256. §. értelmében a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtási eljárás során a jelen törvény hatályba lépte után hozandó végzések, intézkedések és eljárások ellen semmiségi panasz helyett felfolyamodásnak van helye, melyre nézve a jelen törvény rendeletei a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.

A jelen törvény hatályba léptekor folyamatban levő és a 256. §. *c*) pontja alá nem eső végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti ügy érdemében, az első biróság által hozott végzés ellen felfolyamodásnak és ha a másodbiróság az első biróság végzését megváltoztatja, a másodbirósági végzés ellen további felfolyamodásnak van helye.

A jelen törvény hatályba léptének napján folyamatban levő végrehajtási ügyek, az eljárás tovább folytatása végett, a jelen törvény 18. §-a szerint illetékes birósághoz teendők át.

258. §.

A polgári peres eljárásban, az osztrák-magyar bankot, az 1878-ik évi XXV. t.-cz. alapján, a magyar földhitelintézetet, az 1871-ik évi XXXIV. t.-cz. és az 1879: XLV. t.-cz. alapján, végre a kisbirtokosok országos földhitelintézetét, az 1879 : XXXIX. t. cz. alapján megillető kiváltságos jogok, jelen törvény által nem érintetnek.

Az 1871-ik évi XXXIV. t.-cz. mindazonáltal a következőkben módosittatik:

a) az ingatlanra elrendelt végrehajtás foganatositása végett, az illető telekkönyvi hatóság keresendő meg;

b) az idézett törvény 12-ik §-ának azon intézkedése, hogy ingóságokra a végrehajtás a váltóvégrehajtási eljárás szerint foganatositandó: hatályon kivül helyeztetik;

c) az idézett törvény 16-ik §-ában foglalt jogot, a magyar földhitelintézet és a kisbirtokosok országos földhitelintézete csak akkor gyakorolhatja, ha a különböző telekkönyvi jószágtesteket, ugyanazon jelzálogos követelések terhelik.

259. §.

A jelen törvény hatálya a polgárositott határőrvidékre is kiterjesztetik.

Az igazságügyminister felhatalmaztatik, hogy jelen törvénynek a polgárositott határőrvidéken való életbeléptetése napját külön megállapithassa és az e területen szükséges életbeléptetési és átmeneti intézkedéseket rendeleti úton megállapithassa.

260. §.

Jelen törvény végrehajtásával az igazságügyminister bizatik meg.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

489. szám.

(CXLVIII. ÜLÉS, 981. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. t. cz. némely intézkedéseinek módositása tárgyában" benyujtott törvényjavaslat felett.

Az 1875. évi VII. t. cz. nemcsak a katasteri munkálatokat, hanem az ideiglenes kataster kiigazitását is elrendelvén, az ideiglenes kiigazitás 1875. évi julius hó 1-től 1877. évi május hó végeig tartott. Eme munkálat bevégzése után a becslő-biztosok elméleti és gyakorlati oktatása, azután a járás-leirások összegyüjtése eszközöltetvén, ez és az árterek felvétele az 1878. év őszén fejsztetett be. Az erre következő tél a tiszta jövedelemnek a gyüjtött adatok alapján való kiszámitására és az ártéri kimutatások készitésére forditatott, 1879. év tavaszán pedig a választott- és járási becslők a járás beutazásához fogtak. A járások beutazása 1879. évi szeptember hó végeig mindenütt véget ért. Az ennek eredményekép megállapitott tiszta jövedelmi fokozatok alapján elrendeltetett az osztályba sorozás megkezdése.

Azonban részben a felsőbb közegek tapasztalatai, részben a közönség köréből kiindult panaszok azt árulták el, hogy a becslések sok tekintetben túlzottak és helytelenek voltak, s eme panaszokkal kapcsolatosan, azon hitben, hogy az eddigi adószázalék alkalmaztatik, s igy esetleg adóemelés álland be, az ország minden részéből a közönség aggodalmának nem csekély kifejezés adatott.

A panaszok megvizsgálása, az aggodalmak eloszlatása, és átalában a katasteri munkalat feletti véleményadásra a pénzügyminister ur 1879. évi október hó 29-ére egy szakértekezletet hivott össze.

A szaktanácskozások folyamán kitünt, hogy a kormánynak az adó összegének megállapitására, az országos bizottságnak a tiszta jövedelem arányos leszállitására adandó felhatalmazásra, és a végrehajtási eljárás egyszerüsitésére és gyorsitására vonatkozó, s a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatban kifejezésre jutott megállapodásait az értekezlet is helyeselte, s csak a tiszta jövedelmi fokozatban észlelt hiányok kiigazitásának módja iránt tértek el a nézetek.

A szakbizottság ugyanis a tiszta jövedelmi fokozatok kiigazitását ugy akarta eszközölni, hogy az eddigi katasteri munkálatnak az 1875. évi VII. t. cz.-ben felállitott három fokú bizottság által való letárgyalását kivánta, hogy ezek a mintatereket és a mivelési osztályok számát véglegesen, a tiszta jövedelmi fokozatokat azonban csak előzetesen állapitsák meg. A munkának ilyen beosztását a pénzügyminister ur hosszadalmasnak, költségesnek és czéltévesztőnek találván, a szaktanácskozás szünetelése alatt elrendelte a munkálatoknak az eddigi tapasztalatok alapján a biztosok és a választott becslők által való kijavitását. Eme munkálat ered-

ménye a szakértekezletnek bemutattatott, s annak többsége, ámbár a tiszta jövedelmet akkor is magasnak találta, az elért javitásokat méltányolta, az eddigi munkálatok további felülvizsgálatától elállott, azoknak a kiigazitott alapon való folytatását nem ellenezte és kimondá, hogy a jövedelmi fokozatok végleges elbirálását csak a folytatandó osztályba-sorozás befejezése után tartja egészen helyesen eszközölhetőnek.

A szaktanácskozás zárülése után azonnal összehivattak a járási bizottságok, határoztak az osztályozási vidékek száma felett, megismerkedtek az eddigi munkálatokkal, azután meginditották az ország egész területén az osztályba-sorozást ugy, hogy e munkának $^1/_3$ része a mult év végén már egészen kész volt.

A katasteri munkálatok ily előrehaladottságában tehát a soron kivül elrendelt kiigazitás után is több helyt még mindig igen magasra felvett tiszta jövedelem helyes és arányos megállapithatása czéljából alkalmas eszköznek tekintendő az országos bizottság részére javasolt felhatalmazás.

Az adófelemelés iránt felmerült aggodalmak eloszlatása, a tiszta jövedelem elfogulatlan megállapitása és az egyéni felszólalásoknak gyakorlati irányba és nem a tiszta jövedelem megállapitása elleni törekvésre terelése czéljából kellő biztositékul szolgáland az 1880. évben 39.388,154 frttal előirt földadó összegének — a mintegy 11 millió frtra rugó földtehermentesitési járulék levonása mellett — 29 millió frt maximumban való megállapitása. Tény ugyan, hogy az 1880. évre előirányzott összeggel szemben a fennebbi maximum 600,000 frttal nagyobb, de a különbség elenyészik, ha tekintetbe veszszük, hogy a volt határőrvidéken a nagyterjedelmű kincstári birtokok még megadóztatva nincsenek, továbbá ha szem előtt tartjuk, hogy a 29, illetőleg 40 millió a százalék kiszámitására használtatván, az igy kijövendő kis törtszámok figyelembe vétetni nem fognak; vagyis kétséget nem szenved, hogy a határozott összegben való megállapitás folytán az adó oly százalékban fog kiszabatni, hogy az országra nézve adóemelés nem következend be.

A törvényjavaslatnak ama intézkedése, hogy az adószázalék megállapitása és az adókivetés elrendelése az egyéni felszólalások előtt történjék, gyakorlati szempontokból levén kivánatos, az ellen annyival kevésbbé tehető kifogás, mivel gondoskodva van arról, hogy az egyéni felszólálások elintézése — nehogy hosszú időre nyuljon az ideiglenesség, — midőn a még helyesbités alá eső alapon és összegben szedetik az adó, haladéktalanul és szakadatlanul történjék, továbbá, ha a véglegesen megállapitott adó kevesebb, mint az előzetesen kivetett összeg, a felülfizetés visszatérittessék s végül a községi elöljáróságok mulasztásai miatt a felszólalások el ne késsenek.

Az előre bocsátottak után a bizottság a kérdéses, s az eljárás czélszerű beosztására és a munkálatok haladásának gyorsitására is megfelelő rendelkezéseket tartalmazó törvényjavaslatot a nagyméltóságú főrendi háznak változatlan elfogadásra annak megemlitésével ajánlja, hogy a katasteri munkálatok a kormány által tett számitások szerint az 1884. év végéig teljesen befejeztetnek.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 8-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet a 489. számú irományhoz.

Indokolás

„a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. törvényczikk némely szakaszainak módositását" czélzó törvényjavaslathoz.

Hogy az 1875. évi VII. törvényczikk által elrendelt, a gazdaközönség legbensőbb létérdekeit érintő s épen azért nagyfontosságú új földadó-kataster lehetőleg jól és gyorsan hajtassék végre, és oly mű létesittessék, melynek alapján a törvény követelményéhez képest a földbirtok arányosan adóztathassék meg, a munkálatok eddigi folyamán szerzett tapasztalatok, a törvény némely intézkedéseinek módositását tették szükségessé.

A beterjesztett törvényjavaslat (az ármentesitett területekre vonatkozó módositások kivételével, melyekről külön törvényjavaslat szól) ezen módositásokat tartalmazza.

A földbirtok tiszta jövedelmének helyesen és arányosan való kinyomozása, kivétel nélkül mindenütt igen fontos és rendkivüli nehézségekkel járó művelet, de a mi rendezetlen és felette eltérő gazdasági s annyira változékony éghajlati viszonyaink miatt nálunk sokkal nehezebb, mint bárhol; hogy ezen nagy és nehéz feladat, a mennyire emberi mű elkészitésénél lehetséges, tökéletesen oldathassék meg, a törvény végrehajtására hivatott közegek kitartó és átgondolt munkásságán felül szükséges a munkálatok iránt a földadó-bizottságok s birtokosok meleg érdeklődését felkölteni, s azok buzgó és tárgyilagos közreműködését biztositani, a mi eddig csaknem teljesen hiányzott, mivel a nagy közönség, sőt maguk a földadó-bizottsági tagok is, egyrészről azon téves hitben vannak, hogy a földadó-szabályozás mulhatlanul a földadó emelésére vezet, és másrészről azon aggodalmat táplálják: hogy a mennyiben az 1875. évi VII. törvényczikk rendelete szerint a kiszámitások alapjául szolgáló adatok oly évekből vétettek, a melyek között gazdasági tekintetben több volt a kedvező, mint a későbbiek között, az azok alapján kinyomozott tiszta jövedelem magas volta a földadó és többi adónemek között mutatkozó aránytalanságot még emelni fogja.

Hogy az ilyképen nyilvánult aggodalom s ebből kifolyólag a munkálatok ellen tanusitott ellenszenv megszüntettessék és a törvény főczéljának eléréséhez a földadó-bizottságoknak és általában a földbirtokos-osztálynak annyira kivánatos közreműködése biztosittassék, szükséges az új földadó-kataster eredménye alapján kivetendő földadó összegét előlegesen és pedig oly összegben megállapitani, a mely a jelenleg kivetett összegnek megfelel. (2. §.)

A kivetendő összeg 29.000,000 frtban azért javasoltatik meghatároztatni és ezen összeg megállapitását azért nem gátolja semmi sem, mert az 1875. évi VII. törvényczikk 31. és következő §§-ai alapján folyamatba tett kataster-kiigazitás már befejeztetvén, annak végeredménye teljesen ismeretes, tehát többé nem kétes, de biztos számitások alapján van meghatározva: hogy a kiigazitás mennyivel emelte a földadót,

A földadó összegének előlegesen való megállapitásán kivül azonban elkerülhetlenül szükséges azon irányban is intézkedni: miként a tiszta jövedelem az új földadó-katasterben a tényleges viszonyoknak megfelelő összegben állapittassék meg; e czélból tehát felhatalmazandó a törvény értelmében annak végleges megállapitására hivatott országos földadó-bizottság: hogy azon esetben, ha az 1875. évi VII. törvényczikkben megállapitott évek adatai alapján kinyomozott s általa helyes arányba szedett tiszta jövedelmek, az azóta változott gazdasági viszonyokhoz hasonlitva magasak, azokat a mutatkozó különbözethez mért átlagos százalékkal leszállithassa. (44. §. 2-ik bekezdése.)

Minthogy a kataster-kiigazitás végrehajtása folyamán szerzett tapasztalatok szerint, a birtokosok vélt sérelmeik orvoslása végett legtöbb esetben csak akkor szólalnak fel, midőn a reájuk kivetett adó mérvét már ismerik, és mivel a törvény értelmében a felszólamlások csak a megállapitott tiszta jövedelemnek közszemlére történt kitétele után, tehát az adó kivetése előtt érvényesithetők, a kivetés után benyujtott felszólamlások pedig elkésés czímén elutasittatnak, s igy sok esetben a jogos panasz sem talál orvoslást, a birtokosok érdekeinek megóvása czéljából azért is, mert a felszólamlásnak az adó kivetése előtt, és az adó kivetése után való érvényesithetése, az ezen kettős felszólamlással járó tetemes munkaidő és nagy költség miatt nem javasolható, kivánatos, hogy a felszólamlások akkor nyujtathassanak be, midőn az országos földadóbizottság által megállapitott tiszta jövedelem alapján a földadó már kivettetett. (45. §.)

Ezen három lényeges módositáson kivül a többi leginkább csak az eljárás czélszerű beosztására és a munkálatok haladásának gyorsitására vonatkozik, igy:

a) a 40. §. azon módositása: hogy a helyszini szemle a járási földadó-bizottság többségének határozata, nem pedig bármely bizottsági tag kivánata alapján foganatositható, a bizottság jogkörének és szabad elhatározásának sérelme nélkül meggátolja a munkálatok menetének a bizottság egyes tagjai kénye-kedvétől függő elodázását; igy

b) a járási munkálatoknak egyenesen a kerületi, a kerületieknek az országos földadóbizottság küldöttségeihez való utasitása a dolog érdemén való változtatás nélkül tetemes időnyereséget biztosit; s végre

c) az irodai személyzettel el nem látott járási földadó-bizottsági elnöknek minden oly munka alól való fölmentése, melynél kizárólag továbbitó posta gyanánt működnék, lényeges időkiméléssel van összekötve.

Budapest, 1880. évi november 13-án.

Gróf Szápáry Gyula s. k.,
m. kir. pénzügyminister.

490. szám.

(CXLVIII. ÜLÉS, 980. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „az 1875. évi VII. t. cz. ármentesitett területekre vonatkozó rendelkezéseinek megváltoztatásáról" szóló törvényjavaslat tárgyában.

A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat a költséges munkákkal biztositott árterek adómentességének meghosszabbitásáról és az adómentesség kedvezményének a kataster mellett kivételes módon való érvényesitéséről rendelkezik.

Egyesek és a vizszabályzó-társulatok folytonos áldozattal és küzdelemmel tartják fenn ártereiket, s miután a később teljesitett munkák és befektetések ép oly terhet okoznak, mint az előbbiek, csak a méltányosság követelményeinek tétetik elég, midőn a törvényeinkben előirt módon végrehajtott és fentartott biztositási munkákra nézve a költségek arányában az adómentesség kedvezményének meghosszabbitásáról történik gondoskodás.

A mi pedig az adómentesség kedvezményének érvényesitésére kijelölt módozatokat illeti, a bizottság ismétlésekbe bocsátkoznék, ha a ministeri indokolásban kifejtettek mellett bővebben méltatná, hogy azok — nem pedig az 1875. évi VII. törv.-czikk 18. §-ának harmadik kikezdése — tekinthetők a gyakorlati élet igényeinek helyes és lehető megoldására alkalmasoknak és czélszerűeknek. Sőt, miután a jogosság és méltányosság követelményeinek kielégitése szempontjából a fentartási költségek hasonmérvű számitásának az egyesek által mentesitett árterekre való kiterjesztése is kivánatosnak mutatkozik, az előre bocsátottaknál fogva a bizottság a szóban forgó törvényjavaslatot a nagyméltóságú főrendi háznak elfogadásra oly tiszteletteljes megjegyzéssel ajánlja, hogy ennek kifejezésére a részleteknél kellő figyelem forditandó.

Egyúttal kiemeltetik, hogy a védtöltések épitése iránti kedvnek és buzgalomnak a katasteri munkálatok alatt leendő ápolása czéljából, a törvényjavaslatban a művelési ágakban történő változások az osztályba-sorozás után az új katasternél is tekinteten kivül hagyandóknak mondatnak ki; továbbá a védműveknél felmerülhető költségek beszámitására nézve azon könnyebbités tervelt behozatalát, hogy a befektetett alaptőke 8 százalékának számitása, illetőleg az e czímen járó megfelelő adó visszatéritése a megállapitás, illetőleg collaudálás után — még a 15. §-ban foglalt esetben is — azonnal, ne pedig 7 év mulva legyen érvényesitendő, s csak a fentartási költségekre szorittassék a 6 évi átlag megfelelő adójának visszafelé menő megtéritése, — a bizottság a maga részéről is indokoltnak tartja.

A részletekre nézve — a fennebb emlitett észrevétel mellett — figyelmen kivül nem hagyható, hogy:

1. Noha a 2. §-ban érintett kedvezmény az azon §-okban hivatolt törvényczikkek foly-

tán nemcsak a vizszabályzó társulatokra, hanem az árterek fentartására nagyobb áldozatot hozó egyesekre és kiterjesztettnek tekintendő, mégis kivánatos, hogy világosság kedveért ennek határozott kifejezés adassék.

Ennélfogva inditványoztatik, hogy a 2. §. első sorában »azon társulatoknak adandó meg, melyek« helyett »azon társulatoknak, illetőleg egyeseknek adandó meg, kiknek« tétessék, s ugyanazon §. ötödik sorában »melyek« szó »kik«-kel felcseréltessék.

2. A társulatok által mentesitett árterek fentartási költségeinek kiszámitására meghatározott módozatoknak az előrebocsátottak alapján az egyesek által mentesitett árterekre való kiterjesztése legczélszerűbben ugy történend, ha erre nézve a 17. §-t megelőzőleg egy új §. vétetik fel, melybe, miután a társulati mentesitési költségek megállapitására a 12. §-ban érintett bizottságnak összeállitása csak egyes földrészletek külön mentesitésénél igen költséges volna, s e mellett az ilyes munkálatoknak felvétele legczélszerűbben a helyszinén történhetik, oly rendelkezés is volna felveendő, melynek értelmében egyes földrészletekre vonatkozólag a katasteri igazgató megbizása folytán a bizottsági teendők az illető félre és a járási biztosra átruháztatnak. Uj 17. §-ul tehát a következő szövegezés ajánltatik:

»17. §.

A 9. és következő §-okban leirt módhoz hasonló eljárás követendő az egyesek által emelt védművek különös költségeinek kiszámitásánál, habár azok a betudás tekintetében az 1875. évi VII. t.-cz. 18. §-ának 3. pontja rendelkezése alá esnek is, csakhogy az egyes földrészletekre terjedő mentesitések költségeinek megállapitásánál a 12. §-ban érintett bizottságot a katasteri igazgató megbizása folytán az illető fél és a járási biztos képezhetik.«

3. A fennebbi új §. elfogadása esetén az eddigi 17. §. 18-czal jelölendő.

Budapest, 1881. évi april hó 9-én.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Rudnyánszky József báró s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet a 490. számú irományhoz.

Indokolás

a költséges munkával vizmentesitett területeknél alkalmazandó 15 évi adómentesség meghosszabbitásáról, és az 1875. évi VII. törvényczikk 18. §-a 3-ik bekezdésében foglalt rendelkezésnek megváltoztatásáról" szóló törvényjavaslathoz.

Az 1875. évi VII. törvényczikk a vizszabályozási művelet által terméketlenből termővé alakitott területek után, azon költség fejében, melybe azok mentesitése került, 15 évig tartó adómentességet biztosit ugyan, de mivel az utóbbi évek tapasztalatai szerint, az ily területeknek termő állapotban való tartása újabb és nagymérvű költségek beruházását igényli, méltányos: hogy azok adómentessége a termő állapotban való tartásukhoz szükséges új befektetés arányában meghosszabbittassék.

A törvény 18-ik §-ának 3-ik bekezdése szerint, az oly területeknél, a melyeknek jelen termőképességben tartása folytonosan különös költséget igényel, ezen költségek a rendes gazdálkodási költségek közé számitandók; a törvény ezen intézkedése nagyobb igazságtalanság elkövetése nélkül azonban csak ott hajtható végre, a hol egy ily különös (fentartási) költséget igénylő védmű által kis területek, egyes parczellák termőképessége biztosittatik, ellenben a Duna és Tisza, valamint ezek mellékfolyói mentén alakult társulatok által létesitett védműveknél, melyek nagy területeket mentesitenek s nemcsak több birtokos, hanem több község területére is kiterjednek, a törvény ezen rendelkezésének végrehajtása, még ha a beszámitásnál elkerülhetlenül bekövetkező igazságtalanságtól eltekintetik is, technikailag főleg az alábbi három oknál fogva lehetetlen.

1-ör. Igen sok társulatnál az árterek rendszeresen nem fejlesztettek, hanem a mentesités költségeit viselő terület igen sok esetben alku utján olyformán állapittatott meg: hogy X. község fizet 2000, Y. község 1000 hold után mentesitési költséget, holott X. községnek valójában 4000 hold egyaránt mélyen fekvő ártere van, és a költséget nem csupán ezen 4000 hold birtokosai viselik, hanem viseli az egész község; ily esetekben azon földrészletek, a melyeknek tiszta jövedelméből az 1875. évi VII. törvényczikk 18-ik §-a értelmében, a különös gazdasági költség tulajdonképen levonandó volna, meg nem állapithatók.

Ezen itt felhozotthoz hasonló esetek többé-kevésbé majd mindenik társulatnál fordulnak elő.

2-szor. A mentesitett árterek tiszta jövedelme épen ugy kinyomozandó és kiszámitandó, mint más vizmentes földeké, de azok tiszta jövedelméből azon különös gazdasági költség is levonandó, a melybe azoknak jelen termőképességben tartása kerül, vagyis a mentesités czéljából létesitett védmű évenkinti fentartási költsége.

A szántóföldekre nézve felállitott minőségi osztályok tiszta jövedelmi tételei rendszerint a túlnyomó kiterjedésű mentesitetlen szántóföldek rendes gazdasági költségeire való tekintettel

állapithatók meg, tehát a mentesitett szántóföldek különös költségei levonásának osztályozás által való kifejezése lehetetlen, mert például, ha egy darab mentesitett ártérben fekvő szántóföld jövedelmezősége és gazdasági költségeinél fogva a 3-ik minőségi osztályba esik, a mely osztály 6 frt holdankinti tiszta jövedelemmel állapittatott meg és ugyanezen szántóföld-részletnek van még levonás tárgyát képező holdankinti 45 krajczár különös gazdasági (töltés fentartási) költsége, a következő 4-ik osztály tiszta jövedelmi tétele pedig 4 frt 50 krral van megállapitva, ha ezen parcella különös gazdasági költségének levonása után egy osztálylyal lejebb soroztatik, tényleges tiszta jövedelme ok nélkül 105 krajczárral apad; ellenben, ha a 3-ik minőségi osztályban, mint olyanban, a mely jobban megközeliti, hagyatik meg, nem vonatik le tiszta jövedelméből a valóságos terhét képező különös gazdasági költség; e két eljárásnak tehát egyike sem igazságos, egyike sem méltányos.

3-szor. A törvény 18-ik §-a, a fentebbi okokon kivül, a társulatok költségkivetési kulcsának felette eltérő volta miatt sem hajtható igazságosan végre, mert mig némely társulatnál minden hold után egy és ugyanazon összeg fizettetik, addig más társulatoknál e részben a legkülönbözőbb classificatió dívik.

Ezen, a kataster elveivel többnyire homlokegyenest ellenkező osztályzatok a kataszternek törvény szerint felállitott osztályaiba igazságosan össze nem vonhatók, már csak azért sem, mert sok esetben azt eredményeznék: hogy a társulatok hozzájárulási kulcsa szerint, az egyes mentesitett földrészletek után kivetett különös költség azok gazdasági tiszta jövedelmét túlhaladván, az ily földrészletek katasterileg nem volnának osztályozhatók.

Az 1875. évi VII. törvényczikk 18. §-ának rendelkezése tehát betüszerinti értelemben nem, hanem csak úgy hajtható végre, ha

1-ször, a társulatok ártereiknek rendszeres fejlesztése útján kimutatják mindazon földrészleteket, a melyek az ő védműveik által mentesittettek és a mentesités költségeihez hozzájárulnak;

2-szor, ha kimondatik: hogy a társulatok kiszámitott (liquidált) különös (védműfentartási) költsége, a mentesitett ártérben fekvő egyes földrészletek között, azok katasteri tisztajövedelmének arányában osztatik fel, és végre

3-szor ha a munkálatok technicumára nézve azon eljárás követtetik, hogy a mentesitett árterek katasteri tiszta jövedelme, tekintet nélkül azok különös (fentartási) költségeire, kiszámittatván, azok az igy kiszámitott tiszta jövedelemnek megfelelő osztályokba soroztatnak és az adókivetés alapjául szolgáló katasteri munka-részekben azon rovatok után, a melyekben a földrészletek osztályszerinti tiszta jövedelme ki van tüntetve, még két rovat nyittatik, a melyek elsejébe minden ármentesitett földrészletnél a különös (fentartási) költség czímén levonandó összeg, másodikába pedig az ezen levonás után fennmaradó és az adókivetés tulajdonképeni alapját képező tiszta jövedelem vezettetik be.

Minthogy azonban ezen egyedüli helyes eljárás első feltétele a rendszeres ártérfejlesztés az új kataszter szerinti adókivetés életbeléptetéseig előreláthatólag igen sok társulatnál nem lesz befejezve, a társulatok különös (fentartási) költségeinek betudása csak úgy vihető keresztül, hogy a mentesitett területek az árterek rendszeres fejlesztéséig, tekintet nélkül különös (fentartási) költségeikre, adóztassanak ugyan meg, de a befizetett adónak azon része, mely az emlitett költség czímén megállapitott és a tiszta jövedelemből le nem vont összeg után apadásba jönne, az illető vizszabályozó vagy ármentesitő társulatnak készpénzben megtérittessék, esetleg annak mint ilyennek, közös tartozásába betudassék.

A törvényjavaslatnak a különös gazdasági (védműfentartási) költség kiszámitására vonatkozó szakaszaiban foglalt eljárási módozat különös indokolást nem szükségelvén, pótlólag csak annyi jegyeztetik meg e részben, hogy az alaptőkének 8%-a azért vétetik számitásba, mert

alaptőke gyanánt csak a tényleg befektetett összeg vétetett, annak előállitása pedig a társulatoknak tetemes kiadásába került.

Végre méltányos, hogy az oly társulat, mely mentesített ártereinek jelen termőképességben tartása végett ismét nagy összegeket kénytelen befektetni, különös költségeinek újonnan való kiszámitását (liquidátióját) kivánhassa; ezen kiszámitás pedig csak azért ejthető meg a collaudirozás befejezését követő 7-ik évben, mert a nagyobbitott vagy újabban létesitett védmű évenkinti igazitására, tatarozására, tisztitására és az ahoz szükséges anyagszereknek évenkinti beszerzésére vagy jó karban tartására megkivántató összeg kiszámithatására legalább hat befejezett év költség-átlagának ismerete szükséges.

Budapesten, 1880. évi november 13-án.

Gr. Szapáry Gyula s. k.,
m. kir. pénzügyminister.

491. szám.

(CXLIX. ÜLÉS, 985. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi április hó 12-én tartott

CCCLXXXV. ülése jegyzőkönyvéből.

5505. Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi minister a ministerelnök ur távollétében, kihirdetés végett benyujtja az ő Felsége a király által legkegyelmesebben szentesitett következő törvényczikkeket:

1. „a Belgiummal 1881. január hó 12-én Bécsben a közönséges bűntettesek kölcsönös kiadatása iránt kötött államszerződés beczikkelyezéséről“,

2. „a Budapesti tudományegyetem orvoskari intézetek folytatólagos kiépitéséről“,

3. „a Budapest fővárosi rendőrségről“,

4. „A honvédelmi ministerium 1881. évi költségvetéséhez szükséges póthitelről.“

Ezen legkegyelmesebben szentesitett törvényczikkeket a ház hódoló tisztelettel legott kihirdettetvén és hasonló kihirdetés czéljából a főrendekhez átküldeni határozza.

Molnár Aladár *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

I. melléklet a 491. számú irományhoz.

$\frac{1215.}{M. E.}$ 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a Belgiummal 1881. évi január hó 12-én Bécsben, a közönséges bűntettesek kölcsönös kiadatása iránt kötött államszerződés beczikkelyezése tárgyában.

(Kihirdettetett az országgyülés mindkétházában 1881. évi april hó 12-én.)

Ő Felsége az ausztriai császár és Magyarország apostoli királya és Ő Felsége a belgák királya közt a közönséges bűntettesek kiadatása tárgyában Bécsben, 1881. évi január hó 12-én kötött államszerződés, miután az országgyülés által elfogadtatott s utóbb a szerződő felek részéről szokott módon megerősittetett, ezennel az ország törvényei közé iktattatik.

Szövege a következő:

Sa Majesté l'Empereur d'Autriche, Roi de Bohème etc., et Roi Apostolique de Hongrie, et Sa Majesté le Roi des Belges, ayant résolu d'un commun accord de conclure une nouvelle Convention d'extradition, ont nommé pour Leurs Plénipotentiaires á cet effet, savoir:

Sa Majesté l'Empereur d'Autriche et Roi Apostolique de Hongrie:

le Sieur Henri Baron de Haymerle, Son Conseiller intime, Son Ministre de la Maison Impériale et des affaires étrangères, Commandeur de Son Ordre de François-Joseph avec plaque, Chevalier de Son Ordre de la Couronne de fer IIIe classe, etc., etc.;

Sa Majesté le Roi des Belges:

le Sieur Louis Comte de Jonghe d'Ardoye, Grand Officier de Son Ordre de Léopold, Chevalier de Ie classe de l'Ordre de la Couronne de fer etc., Son Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire près Sa Majesté l'Empereur d'Autriche et Roi Apostolique de Hongrie. etc. etc.

Ő Felsége az ausztriai császár, Csehország királya stb. stb. és Magyarország apostoli királya és Ő Felsége a belgák királya, kölcsönös beleegyezéssel elhatározván új kiadatási szerződést kötni, e végből teljhatalmazottjaikká kinevezték és pedig:

Ő Felsége az ausztriai császár és Magyarország apostoli királya:

Báró Haymerle Henrik urat, valóságos belső titkos tanácsosát, a császári ház és a külügyek ministerét, a Ferencz-József-rend csillagos középkeresztesét, a vaskorona-rend III-ad osztályú lovagját stb., stb.;

Ő Felsége a belgák királya:

Ardoyei Jonghe Lajos gróf urat, a belga Lipótrend nagy-tisztjét, a vaskorona-rend első osztályú lovagját stb., rendkivüli követét és meghatalmazott ministerét Ő császári és apostoli királyi Felségénél stb. stb.;

lesquels, après s'être communiqué leurs pleins pouvoirs, trouvés en bonne et due forme, sont convenus des articles suivants:

a kik, jó és kellő alakban talált teljhatalmazásaik közlése után, a következő czikkekben állapodtak meg:

Article I.

Les Gouvernements des Hautes Parties contractantes s'engagent à se livrer réciproquement, sur la demande que l'un d'eux adressera à l'autre, à la seule exception de leurs nationaux, les individus poursuivis ou condamnés par les autorités judiciaires de l'une des Parties contractantes pour un des actes punissables mentionnés à l'article II. ci-après, et qui se trouveront sur le territoire de l'autre Partie.

L'extradition n'aura lieu que pour une action punissable, commise hors du territoire de l'Etat auquel l'extradition est demandée et qui, d'après la législation de l'Etat requérant et de l'Etat requis peut entraîner une peine d'un an d'emprisonnement ou une peine plus grave.

Lorsque l'action punissable motivant la demande d'extradition, aura été commise hors du territoire de l'Etat requérant, il pourra être donné suite à cette demande, si la législation du pays requis et celle du pays requérant autorisent la poursuite d'actes de ce genre, même quand ils ont été commis à l'étranger.

I. czikk.

A magas szerződő felek kormányai kötelezik magukat, hogy egyiküknek a másikhoz intézendő megkeresésére, a szerződő felek egyikének birói hatóságai által, a következő II. czikkben emlitett büntetendő cselekmények miatt üldözött vagy büntetett, és ezen fél területén tartózkodó egyéneket, saját állampolgáraik egyedüli kivételével, egymásnak kölcsönösen ki fogják adni.

Kiadatásnak csak oly büntetendő cselekmény miatt lesz helye, mely a kiadás végett megkeresett állam területén kivül követtetett el, és mely a megkereső és megkeresett állam törvényei szerint egy évi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztés büntetést von maga után.

Ha a büntetendő cselekmény, a melylyel a kiadatási kérelem indokoltatik, a megkereső állam területén kivül követtetett el, az ez iránti megkeresés teljesithető, ha a megkereső és megkeresett ország törvényei megengedik az ilyen cselekmények üldözését akkor is, ha azok külföldön követtettek el.

Article II.

Les actions punissables à raison desquelles l'extradition sera accordée sont les suivantes:

1°. L'homicide volontaire, assassinat, parricide, infanticide, empoisonnement.

2°. Les menaces d'attentat contre les personnes et les propriétés, si les menaces ont été faites avec ordre ou sous condition et si elles donnent lieu à extradition d'après la législation des Hautes Parties contractantes.

3°. Les coups portés et les blessures faites volontairement quand il en est résulté une maladie paraissant incurable ou une incapacité permanente de travail personnel, la perte ou la privation de l'usage absolu d'un membre ou d'un organe, une mutilation grave, ou la mort sans intention de la donner.

II. czikk.

A kiadatás a következő büntetendő cselekmények miatt fog engedélyeztetni.

1. Szándékos emberölés, gyilkosság, szülőgyilkosság, gyermekgyilkosság, mérgezés.

2. Személy- és vagyon elleni merénylettel való fenyegetés, ha a fenyegetéssel meghagyás vagy valamely feltétel teljesitése volt összekapcsolva, és ha e miatt a magas szerződő felek törvényei szerint kiadatásnak van helye.

3. Szándékos ütések és testi bántalmazások, ha ezek következtében a sérült előreláthatólag gyógyithatlan betegségbe esett, vagy állandóan munkaképtelenné lett, ha a sérült valamely tagját, vagy szervét elvesztette, vagy a tagok és szervek valamelyike teljesen használhatlanná lett, ha súlyosan megcsonkittatott, vagy ha a halál, bár ölési szándék nélkül, bekövetkezett.

4°. L'avortement.

5°. L'administration volontaire et coupable, même sans intention de donner la mort, de poison ou d'autres substances pouvant la donner ou altérer gravement la santé.

6°. L'enlèvement, le recel, la suppression, la substitution ou la supposition d'enfant.

7°. L'exposition ou le délaissement d'enfant.

8°. L'enlèvement de mineurs.

9°. Le viol.

10°. L'attentat à la pudeur avec violence.

11°. L'attentat à la pudeur commis même sans violence, pourvu que par rapport au sexe et à l'âge de la personne qui en a été l'objet et aux autres circonstances particulières au cas, un pareil attentat donne lieu à extradition d'après la législation des Hautes Parties contractantes.

12°. L'attentat aux moeurs, en excitant, pour satisfaire les passions d'autrui, la débauche ou la corruption de mineurs de l'un ou de l'autre sexe, lorsque celui qui se rend coupable de cet attentat est le père ou la mère, le tuteur ou l'instituteur de la personne débauchée.

13°. Les attentats à la liberté individuelle et à l'inviolabilité du domicile, commis par des particuliers.

14°. La bigamie.

15°. La contrefaçon ou falsification d'effets publics ou de billets de banque, de titres publics ou privés; l'émission ou mise en circulation de ces effets, billets ou titres contrefaits ou falsifiés, le faux en écriture ou dans les dépêches télégraphiques et l'usage de ces dépêches, effets, billets ou titres contrefaits, fabriqués ou falsifiés.

16°. La fausse monnaie, comprenant la contrefaçon et l'altération de la monnaie, l'émission et la mise en circulation de la monnaie contrefaite et altérée.

17°. La contrefaçon ou falsification de sceaux, timbres, poinçons et marques, l'usage de sceaux, timbres, poinçons et marques contrefaits ou falsifiés, ainsi que l'usage préjudiciable de vrais sceaux, timbres, poinçons et marques.

4. Magzatelhajtás.

5. Méregnek vagy más a halált előidézhető, vagy az egészséget súlyosan megtámadható szereknek szándékos és bűnös, habár ölési szándék nélkül való beadása vagy alkalmazása.

6. Gyermekrablás, a gyermek eltitkolása, eltüntetése, kicserélése vagy becsempészése.

7. Gyermek kitevése vagy elhagyása.

8. Kiskoruak elrablása.

9. Erőszakos nemi közösülés.

10. Szemérem elleni erőszak.

11. Szemérem ellen, habár erőszak nélkül elkövetett merénylet, feltéve, hogy az annak tárgyát képező egyénnek nemére és korára, és az eset egyéb körülményeire való tekintettel, ily merénylet miatt a magas szerződő felek törvényei szerint kiadatásnak van helye.

12. Egyik vagy másik nembeli kiskoruak csábitása mással nemi közösülésre vagy fajtalanságra, ha a tettes az elcsábitott személy atyja vagy anyja, gyámja vagy tanitója.

13. A személyes szabadságnak és magánlaknak megsértése magán személyek által.

14. A kettős házasság.

15. Közhitelpapirok vagy bankjegyek, köz- vagy magán-kötelezvények utánzása és meghamisitása; ezen utánzott vagy hamisitott papirok, jegyek és kötelezvények kibocsátása vagy forgalomba hozása, okiratok vagy távirati sürgönyök meghamisitása és ezen utánzott, koholt vagy meghamisitott sürgönyök, papirok, jegyek vagy kötelezvények használata.

16. A pénzhamisitás, beleértve a pénz utánzását és hamisitását, valamint az utánzott vagy hamisitott pénz kibocsátását és forgalomba hozását.

17. Pecsétek, bélyegek, fémjelzések és jegyek utánzása vagy meghamisitása, az utánzott vagy meghamisitott pecsétek, bélyegek, fémjelzések és jegyek használata, valamint az igaz pecsétek, bélyegek, fémjelzések és jegyek kárositó használata.

18°. Le faux témoignage en justice, la fausse déclaration de la part d'experts ou interprètes, la subornation de témoins, d'experts ou d'interprètes.

19°. Le faux serment.

20°. Le détournement et la concussion de la part de fonctionnaires publics.

21°. La corruption de fonctionnaires publics ou d'arbitres.

22°. L'incendie.

23°. Le vol avec violence (rapine), le vol sans violence.

24°. L'extorsion.

25°. L'escroquerie et les tromperies.

26°. Les soustractions frauduleuses, les détournements et l'abus de confiance.

27°. La banqueroute frauduleuse et les fraudes commises dans les faillites.

28°. Les actes attentatoires à la sécurité de la circulation sur les chemins de fer.

29°. La destruction totale ou partielle de constructions, de chemins de fer ou d'appareils télégraphiques.

30°. La destruction ou la dégradation de tombeaux, de monuments et d'objets d'art; la destruction ou dégradation de livres et de registres publics ou de documents et d'autres objets destinés à l'utilité publique.

31°. Les destructions, détériorations ou dégâts de denrées ou autres propriétés mobilières.

32°. La destruction ou dévastation de récoltes, plantes, arbres ou greffes.

33°. La destruction d'instruments d'agriculture, la destruction ou l'empoisonnement de bestiaux ou autres animaux.

34°. Les actes volontaires et coupables, dont aura résulté la perte, l'échouement, la destruction ou la dégradation de bâtiments de mer ou autres navires.

35°. Le recèlement des objets obtenus à l'aide d'un vol, d'une soustraction frauduleuse, d'un détournement, d'un vol avec violence (rapine), ou d'une extorsion.

Sont compris dans les qualifications précédentes les tentatives ainsi que les faits de

18. A hamis tanuzás biróság előtt, szakértők és tolmácsok hamis nyilatkozata, a tanúk, szakértők és tolmácsok megvesztegetése.

19. A hamis eskü.

20. Közhivatalnokok által elkövetett sikkasztás és zsarolás.

21. Közhivatalnokok vagy választott birák megvesztegetése.

22. A gyujtogatás.

23. Lopás erőszakkal (rablás), lopás erőszak nélkül.

24. Zsarolás.

25. Csalás.

26. Sikkasztás és hűtlen kezelés.

27. Csalárd bukás és a bukás alkalmával elkövetett csalások.

28. A vasuti közlekedés biztonsága elleni merényletek.

29. Vaspályához tartozó tárgyak és távirdai készülékek teljes vagy részbeni lerombolása.

30. Sírok, nyilvános emlékszobrok és művészeti tárgyak megsemmisitése vagy rongálása, nyilvános könyvek és lajstromok vagy okiratok és más közczélra szolgáló tárgyak megsemmisitése vagy rongálása.

31. Élelmi szerek vagy más ingó dolog megsemmisitése, megrontása vagy elpusztitása.

32. A függő termés, növények, fák és oltóágak megsemmisitése vagy elpusztitása.

33. Mezőgazdasági eszközök megsemmisitése, marhák vagy más állatok elpusztitása és megmérgezése.

34. Szándékos és büntethető cselekmények, melyekből tengeri hajó vagy más hajó elveszése, elmerülése, megsemmisülése vagy megrongálása bekövetkezett.

35. Orgazdaság, lopott, sikkasztott, rabolt vagy kizsarolt dolgokra vonatkozólag.

Ide értetnek a fentebb megjelelt cselekmények kisérletei, valamint az azokban való

complicité et de participation, lorsqu'ils sont prévus par la législation des Hautes Parties contractantes.

részesség, ha ezek a magas szerződő felek törvényhozásai szerint büntetendők.

Article III.

Il est expressément stipulé que l'étranger dont l'extradition aura été accordée ne pourra dans aucun cas être poursuivi ou puni pour aucun délit politique antérieur à l'extradition ni pour aucun fait connexe à un semblable délit, à moins qu'après avoir été acquitté ou absous, ou, en cas de condamnation, après avoir subi sa peine ou en avoir obtenu la remise, il n'ait eu, pendant un mois, la faculté de quitter le pays ou n'y soit retourné par la suite.

Ne sera pas réputé délit politique ni fait connexe à un semblable délit l'attentat contre la personne du Chef d'un Etat étranger ou contre celle des Membres de sa famille, lorsque cet attentat constituera le fait soit de meurtre soit d'assassinat, soit d'empoisonnement.

III. czikk.

Különösen megállapittatik, hogy az idegen, kinek kiadatása engedélyeztetett, semmi esetben sem üldözhető vagy büntethető bármely a kiadatást megelőző politikai büntetendő cselekmény miatt, sem ily büntetendő cselekménynyel kapcsolatos cselekmény miatt, kivéve, ha felmentetése vagy az eljárás megszüntetése vagy pedig elitélés esetén a büntetés kiállása vagy elengedése után egy havi ideje volt az országot elhagyhatni, vagy ha később oda visszatért.

Sem politikai büntetendő cselekménynek, sem azzal kapcsolatban álló büntetendő cselekménynek nem tekintetik valamely idegen államfő személye vagy családjának tagjai ellen intézett merénylet, ha ezen merénylet vagy szándékos emberölés, vagy gyilkosság, vagy mérgezés tényálladékát állapitja meg.

Article IV.

La demande d'extradition devra toujours être faite par la voie diplomatique.

IV. czikk.

A kiadatás iránti kérelem mindig diplomatiai uton terjesztendő elő.

Article V.

L'extradition sera accordée sur la production de l'original ou d'une expédition authentique soit du jugement ou de l'arrêt de condamnation, soit du mandat d'arrêt émané d'une autorité judiciaire ou de tout autre acte ayant la même force que ce mandat.

Ces actes devront être délivrés dans les formes prescrites dans le pays requérant et contiendront la désignation de l'action punissable et de la peine dont elle est passible.

Les pièces seront autant que possible accompagnées du signalement de l'individu réclamé et s'il y a lieu d'autres données pouvant servir à vérifier son identité.

Dans le cas oú il y aura doute sur la question de savoir si l'infraction, objet de la poursuite, rentre dans les prévisions de la présente Convention, des explications seront de-

V. czikk.

A kiadatás engedélyeztetni fog, ha elômutattatik eredetben vagy hiteles kiadmányban az elitélést tartalmazó itélet vagy határozat, vagy valamely birói hatóság által kiadott elfogatási parancs, vagy végre valamely más ezen parancscsal azonos hatálylyal biró okirat.

Ezen okiratok a megkereső államban előszabott alakban állitandók ki, és az okiratokban a büntetendő cselekmény, valamint az erre szabható büntetés megjelölendő.

Az iratok, a mennyire lehetséges, a kiadatni kért egyén személyleirásával és ha még más a személyazonosság megállapitására használható adatok vannak, azokkal is felszerelendők.

Ha kétséges, vajjon az üldözés alapját képező büntetendő cselekmény a jelen szerződés határozatai alá tartozik-e, felvilágositások fognak kéretni, és a kiadatás iránt megkeresett

mandées et, après examen, le Gouvernement à qui l'extradition est réclamée statuera sur la suite à donner à la demande.

Article VI.

En cas d'urgence, l'arrestation provisoire d'un individu poursuivi pour l'un des faits prévus dans l'article II. de la présente Convention devra être effectuée sur avis, transmis par la poste ou par le télégraphe, de l'existence d'un mandat d'arrêt, à la condition toutefois que cet avis sera régulièrement donné par voie diplomatique au Ministère Impérial et Royal des affaires étrangères de la Monarchie austro-hongroise si l'inculpé s'est réfugié en Autriche ou en Hongrie, et au Ministère des affaires étrangères de Belgique, si l'inculpé s'est réfugié en Belgique.

Cette arrestation sera facultative si la demande émanant d'un tribunal ou d'une autorité administrative de l'une des Parties contractantes est directement parvenue à une autorité judiciaire ou administrative de l'autre.

Il sera statué sur cette demande suivant les lois du pays aux autorités duquel l'extradition aura été demandée.

Article VII.

L'étranger arrêté provisoirement aux termes de l'article précédent, sera mis en liberté si, dans le délai de trois semaines à compter du jour de l'arrestation il ne reçoit communication de l'un des documents mentionnés dans l'article V. et transmis par la voie diplomatique.

Article VIII.

Les objets volés ou saisis en la possession de l'inculpé, les instruments et autres objets, ayant servi à commettre l'acte punissable, ainsi que tout autre pièce de conviction, seront, suivant l'appréciation de l'autorité compétente, remis à la Puissance réclamante en même temps que l'individu réclamé. Cette remise aura lieu même dans le cas où l'extradition déjà accordée ne pourrait être effectuée par suite de la mort ou de la fuite du coupable.

kormány ezek megbirálása után fog a megkeresés teljesitése iránt határozatot hozni.

VI. czikk.

Sürgős esetben, a jelen szerződés II. czikkében emlitett cselekmények miatt üldözött egyén, az elfogatási parancs létezéséről posta vagy távirat utján érkezett tudósitás alapján letartóztatandó, mind a mellett azon feltétel alatt, hogy ezen tudósitás szabályszerűen diplomatiai uton és pedig — ha a vádlott Ausztriába vagy Magyarországba menekült, az osztrák-magyar Monarchia császári és királyi külügyi ministeriumához, ha pedig Belgiumba menekült, Belgium külügyi ministeriumához intéztetett légyen.

Ha a megkeresés a letartóztatás iránt közvetlenül jutott az egyik szerződő fél biróságától vagy közigazgatási hatóságától a másik fél biróságához vagy közigazgatási hatóságához, a letartóztatás elrendelhető.

Ezen megkeresés felett azon ország törvénye szerint hozandó határozat, a melynek hatósága a kiadatás iránt megkerestetett.

VII. czikk.

Az előbbi czikk értelmében ideiglenesen letartóztatott idegen egyén szabad lábra fog helyeztetni, ha a letartóztatás napjától számitott három hét alatt vele az V. czikkben emlitett és diplomatiai uton átküldött okiratok egyike sem közöltetik.

VIII. czikk.

A lopott, vagy a vádlott birtokában talált tárgyakat, az eszközöket és más tárgyakat, melyek a büntetendő cselekmény elkövetésénél eszközül szolgáltak, valamint minden más bizonyitékot, az illetékes hatóság, belátásához képest, a megkereső hatalmasságnak a követelt egyénnel egyidejüleg ki fogja szolgáltatni. Ezen kiszolgáltatás akkor is meg fog történni, ha a már engedélyezett kiadatás a bűnösnek halála vagy szökése folytán nem teljesithető.

Elle comprendra aussi tous les objets de la même nature que le prévenu aurait cachés ou déposés dans le pays accordant l'extradition et qui seraient découverts ultérieurement.

Sont réservés toutefois les droits que des tiers auraient acquis sur les objets en question lesquels devront être rendus aux ayants droits sans frais, après la conclusion du procès.

Article IX.

Si l'individu réclamé est poursuivi ou condamné dans l'Etat requis pour une infraction autre que celle qui a motivé la demande d'extradition, son extradition pourra être différée jusqu'à ce que les poursuites soient terminées, et en cas de condamnation, jusqu'à ce qu'il ait subi la peine ou que celle-ci lui ait été remise.

Dans le cas où il serait poursuivi ou détenu dans le même pays à raison d'obligations par lui contractées envers des particuliers, son extradition aura lieu néanmoins, sauf à ces particuliers à faire valoir leurs droits devant l'autorité compétente.

Article X.

L'individu extradé ne pourra être poursuivi ni puni dans le pays auquel l'extradition a été accordée, ni extradé à un pays tiers pour un crime ou un délit quelconque antérieur à l'extradition et non prévu par la présente Convention, à moins qu'il n'ait eu, dans l'un et l'autre cas, la liberté de quitter de nouveau le pays susdit pendant un mois après avoir été jugé, et en cas de condamnation, après avoir subi sa peine ou après avoir été gracié ou qu'il n'y soit retourné par la suite.

Il ne pourra pas non plus être poursuivi ni puni du chef d'un crime ou d'un délit prévu par la Convention antérieur à l'extradition, mais autre que celui qui a motivé l'extradition, sans le consentement du Gouvernement qui a livré l'extradé et qui pourra, s'il le juge convenable, exiger la production de l'un des documents mentionnés dans l'article V. de la présente Convention. Le consentement de ce Gouvernement sera de même requis pour permettre l'extradition de l'inculpé à un pays tiers. Toutefois ce consen-

Kiszolgáltatandók egyszersmind az ily természetű mindazon más tárgyak is, melyeket a vádlott a kiszolgáltató államban elrejtett vagy letéteményezett, s melyek később felfedeztetnek.

A harmadik személyek által a kérdéses tárgyakra szerzett jogok mindenkor fentartatnak és a tárgyak a per befejezése után a jogositottaknak minden költség nélkül visszaadandók.

IX. czikk.

Ha a kiadatni kért egyén a megkeresett államban más, mint a kiadatás iránti megkeresést indokoló büntetendő cselekmény miatt üldöztetik vagy itéltetett el, kiadatása elhalasztható addig, mig az eljárás befejeztetett, vagy ha elitéltetett, mig büntetését ki nem állotta, vagy az neki el nem engedtetett.

Azonban, ha ugyanezen országban magánosokkal szemben elvállalt kötelezettségei teljesitése miatt üldöztetik, vagy le van tartóztatva, kiadatásának helye lesz; fenmaradván az érdekelt magánosoknak, hogy jogaikat az illetékes hatóság előtt érvényesithessék.

X. czikk.

A kiadott egyén a kiadás előtt elkövetett és a jelen szerződésben meg nem emlitett valamely büntetendő cselekmény miatt azon országban, melynek részére a kiadatás engedélyeztetett, sem bűnvád alá nem fogható vagy büntethető, sem valamely harmadik országnak ki nem adható, kivéve ha mindkét esetben a bűnvádi eljárás befejezése vagy ha elitéltetett, büntetésének kiállása vagy megkegyelmeztetése után egy havi ideje volt ezen országot ismét elhagyhatni, vagy ha ezután oda visszatért.

A kiadott egyén a kiadatás előtt elkövetett, habár a jelen szerződésben felemlitett oly bűntett vagy vétség miatt sem fogható bűnvád alá, vagy büntethető, a mely nem képezte a kiadatás alapját; ha csak ebbe az őt kiadott kormány bele nem egyez, mely kormány a jelen szerződés V. czikkében emlitett okiratok valamelyikének felmutatását kivánhatja. Ezen kormány beleegyezése ahhoz is kikérendő, hogy a vádlott egy harmadik országnak kiadathassék. Mind a mellett ezen beleegyezés nem

tement ne sera pas nécessaire lorsque l'inculpé aura demandé spontanément à être jugé ou à subir sa peine ou lorsqu'il n'aura pas quitté dans le délai fixé plus haut le territoire du pays auquel il a été livré.

Article XI.

L'extradition n'aura pas lieu:

1°. Si l'acte punissable à raison duquel l'extradition est demandée a été commis hors des territoires des Hautes Parties contractantes, lorsque cette même demande est faite également par le Gouvernement sur le territoire duquel l'infraction a eu lieu.

2°. Si l'individu dont l'extradition est demandée a été déjà poursuivi et mis hors de cause, condamné ou absous dans le pays requis pour l'infraction qui a motivé la demande ou bien si du chef de cette infraction il y est encore poursuivi.

3°. Si depuis les faits imputés les poursuites ou la condamnation, la prescription de l'action ou de la peine est acquise d'après les lois du pays dans lequel l'étranger se trouve.

Article XII.

S'il s'agit de transporter par le territoire d'une des Hautes Parties contractantes un individu dont l'extradition aurait été accordée à l'autre Partie contractante par un Gouvernement tiers, la première ne s'y opposera pas, à moins que l'individu en question ne lui appartienne par sa nationalité et, bien entendu, à la condition que l'infraction donnant lieu à l'extradition soit comprise dans les articles I. et II. de la présente Convention et ne rentre pas dans les prévisions des articles III. et XI.

Pour que le transport d'un criminel conformément au présent article soit accordé, il suffira que la demande en soit faite par la voie diplomatique avec production en original ou en copie authentique d'un des actes de procédure mentionnés à l'article V. Le transit aura lieu, quant à l'escorte, avec le concours d'agents du pays qui a autorisé le transit sur son territoire.

szükséges, ha a vádlott maga önként kivánta, hogy fölötte itélet hozassék, vagy hogy büntetését kitölthesse, vagy ha a fent kitett határidő alatt nem hagyta el azon ország területét, melynek kiadatott.

XI. czikk.

Kiadatásnak nincs helye:

1. Ha a büntetendő cselekmény, melynek alapján a kiadatás kéretett, a magas szerződő felek területén kivül követtetvén el, ugyan ily kérelmet terjesztett elő azon ország kormánya is, melynek területén a cselekmény elkövettetett.

2. Ha azon egyén, kinek kiadatása kéretett, azon büntetendő cselekmény miatt, melylyel a kiadatás iránti kérelem indokoltatik, a megkeresett országban már bűnperben állott és az eljárás megszüntettetett, vagy az illető elitéltetett vagy felmentetett, vagy még perben áll.

3. Ha a vádbeli cselekmény elkövetése után, vagy az üldözés vagy elitélés után, az eljárás vagy a büntetés azon ország törvényei szerint elévült, melyben az idegen tartózkodik.

XII. czikk.

Ha a magas szerződő felek egyikének területén át kell oly egyént kisérni, kinek kiadatása a másik szerződő fél részére egy harmadik kormány által engedélyeztetett, az első nem fogja azt ellenezni, feltéve, hogy a kérdéses egyén nem az ő állampolgára, hogy a kiadatás alapjául szolgáló büntetendő cselekmény a jelen szerződés I. és II. czikkében benfoglaltatik, és hogy ez nem esik a III. és XI. czikk intézkedései alá.

Arra nézve, hogy valamely vádlott átkisérése a jelen czikk értelmében megengedtessék, elegendő, ha az eziránti kérelem diplomatiai uton az V. czikkben emlitett eljárási okiratoknak eredetben vagy hiteles másolatban való csatolása mellett előterjesztetik. Az átkisérés, a mi a kiséretet illeti, azon ország közegeinek közreműködésével foganatositandó, a mely a területén való átkisérést megengedte.

Article XIII.

Lorsque dans la poursuite d'une affaire pénale non politique un des Gouvernements contractants jugera nécessaire l'audition de témoins domiciliés dans l'autre Etat ou tout autre acte d'instruction, une commission rogatoire sera envoyée à cet effet par la voie diplomatique et il y sera donné suite, en observant les lois du pays sur le territoire duquel l'audition des témoins ou l'acte d'instruction devra avoir lieu.

XIII. czikk.

Ha a szerződő kormányok egyike nem politikai bűnvádi ügyben, a másik államban lakó tanuk kihallgatását vagy más vizsgálati cselekmény teljesitését tartja szükségesnek, e végből a megkeresés diplomatiai uton teendő meg és ennek hely fog adatni azon ország törvényei szerint, melynek területén a tanuhallgatás vagy a vizsgálati cselekmény eszközlendő.

Article XIV.

Si dans une cause pénale non politique la comparution personnelle d'un temoin est jugée necessaire ou désirable, le Gouvernement de l'Etat sur le territoire duquel se trouve ce dernier l'engagera à se rendre à l'assignation, qui lui sera adressée à cet effet de la part des autorités de l'autre Etat.

Les frais de la comparution personnelle d'un témoin seront toujours supportés par l'Etat requérant et l'invitation qui sera envoyée à cet effet par la voie diplomatique indiquera la somme, qui sera allouée au témoin à titre de frais de route et de séjour, ainsi que le montant de l'avance que l'Etat requis pourra, sauf remboursement de l'Etat requérant, faire au témoin sur la somme intégrale.

Cette avance lui sera faite aussitôt qu'il aura déclaré vouloir se rendre à l'assignation.

Aucun témoin, quelle que soit sa nationalité, qui, cité dans l'un des deux pays, comparaîtra volontairement devant les juges de l'autre pays, ne pourra y être poursuivi ou détenu pour des faits ou condamnations criminels antérieurs, ni sous prétexte de complicité dans les faits, objets du procès où il figurera comme témoin.

XIV. czikk.

Ha nem politikai bűnvádi ügyben valamely tanunak személyes megjelenése tartatik szükségesnek vagy kivánatosnak, azon állam kormánya, melynek területén ez tartózkodik, őt fel fogja szóllitani, hogy a másik állam hatóságai részéről hozzá intézendő felhivásnak feleljen meg.

A személyes megjelenés költségeit mindig a megkereső állam viseli, és a diplomatiai uton küldendő felhivásban meg fogja jelölni az összeget, mely a tanunak utiköltség és időmulasztás fejében utalványoztatni fog, valamint azon előleget, melyet a megkeresett állam a megkereső állam terhére az egész összegből kifizethet.

Ezen előleg neki azonnal ki fog adatni, mihelyt kijelentette, hogy a felhivásnak meg fog felelni.

A két ország valamelyikéből idézett tanu, a ki a másik ország biróságai előtt önként megjelen, ott, bármily honosságú legyen is, nem üldözhető és le nem tartóztatható, sem előbbi büntetendő cselekmények, sem elitélés folytán, sem pedig azon ürügy alatt, hogy ő azon perben, melyben mint tanu szerepelni fog, a büntetendő cselekménynek részese.

Article XV.

Si dans une cause pénale non politique les tribunaux d'un des Etats contractants jugent utile ou nécessaire la communication de pièces

XV. czikk.

Ha valamely nem politikai bűnvádi ügyben a szerződő államok egyikének biróságai czélszerűnek vagy szükségesnek tartják oly bizo-

de conviction ou de documents, qui se trouveraient entre les mains des autorités de l'autre Etat, la demande en sera faite par la voie diplomatique.

Le Gouvernement requis y donnera suite en tant que des considérations spéciales ne s'y opposent. Le Gouvernement requérant devra aussitôt que possible restituer les pièces.

nyitási eszközök, vagy okiratok közlését, melyek a másik állam hatóságainak birtokában vannak, az ez iránti megkeresés diplomatiai úton teendő meg.

A megkeresett kormány ennek helyt fog adni, ha csak különös tekintetek akadályul nem szolgálnak. A megkereső kormány, mihelyt lehetséges, a közleményeket vissza fogja adni.

Article XVI.

Les deux Gouvernements renoncent réciproquement à toute réclamation ayant pour objet le remboursement des frais occasionnés sur leurs territoires respectifs par l'extradition des prévenus, accusés ou condamnés, ainsi que par la remise des objets indiqués à l'article VIII. de la présente Convention, par l'exécution des commissions rogatoires, l'envoi ou la restitution des pièces de conviction et des documents.

Les frais du transport et de l'entretien, à travers les territoires intermédiaires, des individus dont l'extradition aura été accordée, demeurent à la charge du Gouvernement requérant.

Seront de même à la charge du Gouvernement requérant les frais d'entretien et de transport à travers le territoire de l'autre Puissance contractante occasionnés par le passage d'un individu dont l'extradition aurait été accordée au Gouvernement requérant par un tiers Etat.

Au cas ou le transport par mer serait jugé préférable, l'individu à extrader sera conduit au port que désignera l'Agent diplomatique du Gouvernement requérant, à la condition toutefois que le port désigné se trouve dans les limites de l'Etat requis. Les frais du transport par mer seront toujours à la charge du Gouvernement requérant.

XVI. czikk.

A két kormány kölcsönösen lemond azon költségek megtéritésének követeléséről, melyek a területükön a vádlottak, vagy elitéltek kiadása folytán, a jelen szerződés VIII. czikkében emlitett tárgyak visszaküldése, megkeresések teljesitése és a bizonyitási eszközök, valamint az okiratok megküldése és visszaküldése folytán felmerültek.

A kiadott egyének átkisérési és élelmezési költségei, a két állam közötti területen a megkereső kormányt terhelik.

Ugyancsak a megkereső kormányt terhelik a másik hatalmasság területén való átkisérés és élelmezés folytán felmerülő költségek oly egyén után, kinek kiadása a megkereső kormánynak egy harmadik állam által engedélyeztetett.

Ha a tengeren való szállitás czélszerűbb lenne, a kiadandó egyén azon kikötőhöz fog szállittatni, melyet a megkereső állam diplomatiai ügynöke ki fog jelölni, feltéve, hogy a kijelölt kikötő a megkeresett államban fekszik. A tengeren való szállitás költségei mindig a megkereső kormányt terhelik.

Article XVII.

La présente Convention sera exécutoire à dater du onzième jour après sa publication dans les formes prescrites par les lois en vigueur dans les territoires des Hautes Parties contractantes.

XVII. czikk.

A jelen szerződés a magas szerződő felek területein érvényes törvények által megszabott kihirdetés után való tizenegyedik naptól fogva lép hatályba.

Dès ce même jour la Convention du 16. juillet 1853. et les Conventions additionnelles du 18. mars 1857. et 13. décembre 1872. cesseront d'être en vigueur.

Elles seront remplacées par la présente Convention qui continuera à être en vigueur jusqu' à l'expiration d'une année après dénonciation de la part de l'une des Hautes Parties contractantes.

La présente Convention sera ratifiée et les ratifications en seront échangées à Vienne aussitôt que faire se pourra.

En foi de quoi les Plénipotentiaires respectifs ont signé la présente Convention et y ont apposé le sceau de leurs armes.

Fait à Vienne, le douzième jour du mois de janvier de l'an de grâce mil huit cent quatre-vingt un.

Ezen naptól kezdve az 1853. évi julius hó 16-án kötött szerződés, valamint az 1857. évi márczius 18-án és 1872. évi deczember hó 13-án kötött pótszerződések hatályukat vesztik.

Helyükbe lép a jelen szerződés, mely hatályban marad még egy évig az egyik magas szerződő fél felmondása után.

A jelen szerződés jóvá fog hagyatni, és a jóváhagyások, mihelyt lehetséges, Bécsben ki fognak cseréltetni.

Minek hiteléül mindkét fél teljhatalmazottja a jelen szerződést aláirta és azt pecsétjével ellátta.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvan egyedik évi január hó tizenkettedikén.

(L. S.) B^{on} ***Haymerle*** *m. p.*
(L. S.) Cte de ***Jonghe d'Ardoye*** *m. p.*

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, **megerősitjük** és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi ápril hó nyolczadikán.

Ferencz József *s. k.* (*P. H.*) ***Tisza Kálmán*** *s. k.*

1251./M. E. 1881.

II. melléklet a 491. számú irományhoz.

Mi Első Ferencz József

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a budapesti tudomány-egyetemi orvoskari intézetek folytatólagos kiépitéséről.

(Kihirdettetett az országgyülés mindkét házában 1881. évi április hó 12-én.)

1. §.

A budapesti magy. kir. tudományegyetem orvoskari intézetei s több tanszékének elhelyezésére, az üllői-uti orvoskari telepen a sebészeti és II. belgyógyászati kórodák meglevő épületei között egy központi épület, ugyanazon telek ősz-utcza felőli részén, az I. belgyógyászati kóroda részére új épület létesittetik, s az ugyanott részben már elkészült kórodai főző, mosó és fertőzetlenitő intézet teljesen kiépittetik.

Ezen épületek elkészültével a fővárosi IV. ker. hatvani- és újvilág-utczában fekvő orvoskari épület kiürittetvén, ez továbbis a budapesti egyetemi alap tulajdona marad és felhasználása iránt, a törvényhozás annak idején fog intézkedni.

2. §.

A vallás- és közoktatásügyi minister felhatalmaztatik, hogy az 1. §-ban kijelölt épitkezések eszközlésére megkivántató költséget a megállapitott költségvetések szerint *hétszáz tizennyolczezer nyolczszáz ötvenhárom* forint erejéig, valamint ezen összeg után az épités tartama alatt járó 5% időközi kamatokra szükséges összeget, a budapesti egyetemi alap törzsvagyonát képező értékpapirok megfelelő részének elárusitása utján fedezhesse.

Az egyetemi alap által az államnak e czélra és ily módon nyujtandó kölcsön után az épités befejezésétől számitandó 37 éven át 5% kamat és 1% tőketörlesztési hányad fizetendő.

3. §.

A 2. §-ban emlitett kölcsön kamatainak és törlesztési hányadának fedezésére az egyetemi orvoskari dékáni hivatal házbére czím alatt (a házbérkrajczárokkal együtt) a költségvetésben eddig fölvett s e czélra forditandó 3,105 forinton felül szükséges összeg az állami költségvetésbe veendő fel.

4. §.

A jelen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi minister és a pénzügyminister bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva **helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük** s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által **megtartatjuk.**

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi április hó tizenegyedikén.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

III. melléklet a 491. számú irományhoz.

$\frac{1252}{M. E.}$ 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztettek szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a Budapest-fővárosi rendőrségről.

(Kihirdettetett az országgyülés mindkét házában 1881. évi április hó 12-én.)

I. FEJEZET.

A fővárosi rendőrség hatásköréről.

1. §.

Budapesten »fővárosi rendőrség« elnevezés alatt, egységes szervezettel rendőrség állittatik fel, melyet saját közegei által az állam kezel, s melynek működési köre az 1872. évi XXXVI. t. cz. alapján megalakult főváros összes bel- és külterületére terjed ki. (1872. évi XXXVI. t. cz. 1. és 20. §§.)

2. §.

A fővárosi rendőrség feladata: működési területén a személy- és vagyon-biztonságot megóvni, a békét és közrendet fentartani, a büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállitani, az ezek ellen vétőket kipuhatolni és megfenyités végett az illetékes biróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni, s általában a figyelő, megelőző és felfedező rendőrség feladatait a jelen törvény keretén belől teljesiteni.

3. §.

A figyelő, megelőző, felfedező s általában a közigazgatási rendőrség teendőiben, a fővárosi rendőrség, a törvény keretén belől, saját hatás- és jogkörében jár el. Midőn más hatóságok által az emlitett teendőkre nézve megkerestetik, annak megfelelni tartozik; eljárását azonban ez esetben is saját hatás- és jogköre szabályozza.

Működésében a fővárosi rendőrség szolgálatra kész pártatlan erélylyel és emberszerető kimélettel köteles eljárni.

Büntethető cselekmények eseteiben az előnyomozást a törvény és az azt pótló szabályok és gyakorlat szerint teljesiti, s általában az illetékes biróságokkal és kir. ügyészekkel közreműködni, ezeknek hivatalos ügyekben hozzá intézett megkereséseit teljesiteni, különösen pedig a rendőri segédletet szolgáltatni tartozik.

4. §.

A fővárosi rendőrség közvetlenül a belügyminister alatt áll.

A fővárosi törvényhatóságot azonban minden törvényes intézkedéseiben támogatni, a fővárosi szabályrendeleteknek s a városi hatóság jogerőre emelkedett határozatainak és intézkedéseinek megszegését lehetőleg meggátolni, az áthágást elkövetőket kinyomozni és feljelenteni, általában a szükségesnek mutatkozandó végrehajtásnál a rendőri segédkezést nyujtani, illetőleg a karhatalmat szolgáltatni köteles.

A fővárosi bizottság vagy hatóság és a fővárosi rendőrség között a kölcsönös hatáskörre nézve előállható nézetkülönbség esetében a belügyminister dönt, ki az illetékességi összeütközések alkalmának lehető megelőzése czéljából, a kétségnek tért engedő kérdésekben a kölcsönös hatáskört — mindkét fél meghallgatásával — rendeletileg is megállapithatja.

5. §.

A fővárosi rendőri működés jogalapját képezik:

a) a törvény;

b) az egyes ministeriumok által kiadott rendeletek;

c) a fővárosi törvényhatóságnak a belügyminister által jóváhagyott s általa a rendőrségnek kiadott szabályrendeletei.

6. §.

A fővárosi rendőrség a hatáskörét érintő törvények, kormány- és szabályrendeletek végrehajtásának czéljából, a szükséghez képest hirdetményileg és külön rendelkezések által is intézkedhetik, s ezen intézkedéseinek hatályát a körülmények által igényelt időtartamhoz kötheti.

7. §.

Különösen feladatai közé tartozik a fővárosi rendőrségnek:

a) a szabad közlekedésnek biztositása utczákon, utakon, téreken, a Dunán, — s bármely okból eredett közlekedési akadálynak rögtöni elháritása;

b) intézkedni a személy- és helyi árúszállitásnak minden néven nevezendő közegeit és eszközeit illetőleg mindazok iránt, mik közlekedés közben a rend, személy- és vagyonbiztonság, kényelem, s általában a nagy közönség jogos igényeinek biztositására avagy zsarolások és bántalmazások elleni gyors és sikeres megóvására megkivántatnak;

c) a főváros területén a nyilvános szini előadásokra vonatkozó engedélyek adása — a magyar nemzeti szinház kivételével — a tisztán rendőri felügyelet gyakorlása pedig a nemzeti szinházat illetőleg is — a fővárosi rendőrség hatáskörébe tartozik;

d) rendelkezőleg intézkedni a közerkölcsiség és szemérem érdekeinek megóvása iránt.

A főváros törvényhatóságának ez irányban eddig fennállott azon joga, hogy a kéjnőtelepekre vonatkozó engedélyek a rendőrség által csak vele egyetértőleg adathatnak, nézetkülönbség esetében pedig a belügyminister dönt, továbbra is fentartatik;

e) mindennemű nyilvános előadások, mutatványok, tánczvigalmak, fáklyás és egyeb menetek a fővárosi rendőrségnél jelentetnek be, s a mennyiben azokhoz a fennálló törvények vagy törvényes gyakorlat szerint engedély kivántatik, adja az engedélyeket; az üzletszerű ily előadásokért az 1875. évi XXV. t. cz. 7. és következő §§-ai által megállapitott díjakon kivül fizetendő díjak minimumát és maximumát — a belügyminister jóváhagyása mellett — a fővárosi közgyülés, az engedélyek kiállitásáért és a rendőri segédletért járó díjakat pedig, szintén belügyministeri jóváhagyás mellett, a fővárosi rendőrség állapitja meg. Egyes concret eset-

ben, a fentebbiek szerint megállapitott szabályrendelet korlátai között, a fővárosi rendőrség alkalmazza a díjtételeket, s az előadás díját a főváros, az engedély kiállitása és a rendőri segédlet díját pedig a rendőralapba szolgáltatja be;

f) törvényes hatáskörében életbelépteti a béke és közrend fentartására, s ha az megzavartatott, annak helyreállitására esetenként szükséges intézkedéseket.

8. §.

Oly esetekben, melyekre nézve sem törvény, sem kormányrendelet vagy fővárosi szabályrendelet intézkedést nem tartalmaz, s melyekből a fővárosi rendőri területen tartózkodók élet- vagy testi biztonsága, egészsége, személyes szabadsága vagy vagyonára nézve közvetlen veszély támadhatna, nemcsak jogában, hanem kötelességében is áll a rendőrségnek ideiglenes és bizonyos meghatározott helyre és időre szóló intézkedéseket tenni, s e végből bizonyos cselekményekre szoritó vagy azoktól eltiltó kötelező rendeleteket kiadni, melyeknek áthágására 50 frtig terjedhető pénzbeli büntetést szabhat.

Ily rendelkezések csak akkor kötelezők, ha falragaszok által közhirré tétettek, ha pedig csak egy meghatározott helyre vagy utczára vonatkoznak, ott szembetünő helyen addig felragasztva maradnak, mig hatályuk tart.

Ilynemű rendeletek ellen, a mennyiben czél- vagy törvényszerüségük kétségbe vonatnék, a fővárosi törvényhatóság fölterjesztés, magánosok pedig felfolyamodás utján a belügyministernél orvoslást kereshetnek; azok áthágása azonban az 1880: XXXVII. t. cz. 42. §-a alapján kiadott bel- és igazságügyministeri rendeletben körülirt eljárás szerint büntetendő.

9. §.

A fővárosi rendőrségnek joga van oly esetekben, a melyekben valaki azt, mit törvény, kormányrendelet, fővárosi szabályrendelet, vagy a jelen törvény alapján tett rendőri intézkedések szerint tennie kellene, elmulasztja, vagy azt, mitől tartózkodnia kellene, cselekszi, — ha abból az élet-, vagy testi- és vagyonbiztonságra nézve veszély keletkezhetnék, az illetőnek költségére saját rendőri közegei, sőt egy harmadik személy által is teljesittetni, illetőleg a tilalomnak érvényt szerezni. Ily esetekben a rendőrség az áthágót vagy mulasztót megfenyités, s a felmerült költségek és károk megtérittetése végett, az illetékes biróság vagy hatóságnak feljelentheti.

10. §.

Hasonlóképen joga van a rendőrségnek, bizonyos tárgyaknak használatát megakadályozandó, azokat zár alá venni, vagy valamely üzletnek folytatását ideiglenesen beszüntetni, ha a közbiztonsági tekintetek azt sürgösen igénylik. Köteles azonban az ily ideiglenes megelőző intézkedést az illetékes biróságnak vagy hatóságnak azonnal bejelenteni.

11. §.

Azon hatóságok alatt, melyek a kihágásokról szóló magyar büntetőtörvénykönyv (1879. évi XL. t. cz.) 34. §. 2-ik pont, 35. 42. 49. 50. 61. 62. 65. 69. 70. 74. 76. 77. 78. 81. 86. 102. 107. 108. §. 4-ik pont, 109. 113. 114. 115. 116. 119. 120. 121. 122. 124. 131. és 132. szakaszaiban megjelölt intézkedésekre, tilalmakra, rendelkezésekre jogositvák, vagy melyeknek bizonyos esetek büntetés terhe alatt feljelentendők, a fővárosi rendőrség területén — a mennyiben törvény, kormány- vagy szabályrendelet mást nem rendel, — a fővárosi rendőrség értendő.

12. §.

A fővárosi rendőrséggel esetről esetre hivatalból közlendők a területén létező iparhatóságok részéről kiadott minden iparüzletekre vonatkozó engedélyek és iparjegyek.

13. §.

A fővárosi rendőrség idézésére mindenki köteles megjelenni, és a hozzá intézett kérdésekre — a mennyiben törvényes mentő okok fenn nem forognak — válaszolni.

Az idézést a kapitányi hivatalok irásban adják ki, s abban, ha az által a kihallgatás sikere nem koczkáztatik, az idézés oka is megjelölendő. Kik az idézésnek kellő indokolás nélkül meg nem felelnek, a rendőrség szükség esetében azoknak irott határozat alapján való elővezettetését is elrendelheti.

14. §.

Addig is, mig a bünvádi eljárás törvény által szabályozva lesz, a fővárosi rendőrség bűntettek és azon vétségek eseteiben, melyeknek birói eldöntése a királyi törvényszékek hatásköréhez tartozik: a törvényes gyakorlat; a járásbiróságok hatáskörébe tartozó vétségek és kihágások eseteiben: az 1880: XXXVII. t. cz. alapján kiadott igazságügyministeri rendeletek; a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozó kihágások eseteiben pedig: a hasonló alapon kiadott belügyministeri rendeletek értelmében hajtja végre az előnyomozást, a tettesek vagy alaposan gyanusitottak elfogatását, letartóztatását, elkerülhetlen szükség esetében a házkutatást, személymegmotozást és lefoglalást.

15. §.

Mindenki köteles a hivatalos egyenruhában levő, vagy egyenruhát szolgálatban viselni nem köteles, de magát igazoló rendőrségi közegnek, a törvény nevében hozzá intézett felszólitására azonnal a rendőrség legközelebbi hivatalos helyiségében megjelenni. A felszólitó rendőrségi közeg köteles a felszólitottal együtt megjelenni a hivatalos helyiségben. Azt, ki a felszólitásnak nem engedelmeskedik, a rendőrség elővezetni köteles.

16. §.

Ha verekedés vagy népcsődülés alkalmával, valamely bűntett vagy nagyobb beszámitás alá eső vétség követtetett el, a rendőrségi közeg jogositva van mindazokat bekisérni, kik abban résztvettek, vagy a részesség gyanujával alaposan terheltetnek.

Ha ez eszközölhető nem volna, a bekisérés egy vagy több tettes, vagy alaposan gyanusra szoritható.

17. §.

A fővárosi rendőrség bekisérhet továbbá:

a) ha a kihágást elkövető a rendőrségi közeg részéről történt megintés után is folytatja a kihágást;

b) ha a kihágás oly természetű, hogy az közbotrányt okozott, vagy ha az előidézett rendetlenség vagy csendzavarás csak a tettes elfogatásával szüntethető meg;

c) ha az illető a hivatalos kötelességét teljesitő rendőrségi közegnek tettleg ellen szegül, vagy azt bántalmazza;

d) ha a kihágást elkövető vagy az elkövetés alapos gyanujával terhelt egyén a rendőrségi közeg felhivására nevét vagy lakását be nem mondja, vagy ha a bemondás valódisága iránt a rendőrségi közegnek alapos gyanuja van; mely esetben az az illetővel lakására mehet, vagy azt a legközelebbi rendőri állomásra kisérheti, mi a fél kivánságára és költségére kocsin is történhetik;

e) ha a rendőrségi területről kiutasitott egyén, a tilalom daczára visszajön.

18. §.

Koldusok feltétlenül, csavargók, rendes foglalkozás nélkül levő, vagy a közbiztonságra veszélyesnek ismert egyének gyanus körülmények között bármikor, de különösen éjszakának idején, járó-kelő alakosok, mutatványosok, korcsma-zenészek és énekesek stb. pedig, habár engedélylyel birnak is, bárminemű kihágás esetében rögtön bekisérhetők.

19. §.

Az előző szakaszban általánosságban emlitett osztályokba tartozókul különösen megjelöltetnek:

a) csavargó koldusok, kik illetőségi helyüket elhagyva, a főváros területén törvényes engedély nélkül alamizsnát gyüjteni járnak;

b) kik szolgálat, vagy munkakeresés ürügye alatt csavarognak a nélkül, hogy valahol munkát vállalnának;

c) házalók, kik engedélylyel ellátva nincsenek, vagy kik annak korlátait áthágják;

d) bohóczok, mindennemű mutatványosok, utczai vagy korcsmai zenészek, kik előadási engedélylyel nem birnak, vagy a nyert engedélyt áthágják és magukat rendetlenül viselik;

e) hamis vagy gyanus utlevelekkel, vagy igazolványokkal ellátott, valamint oly egyének, kik a hatóságok tévutra vezetése vagy zsarolás czéljából álneveket használnak, vagy más hamis körülményeket adnak elő, vagy ugyanezen czélból álruhákban vagy más módon átalakitva jelennek meg;

f) azok, kik olyan tárgyakat vagy árúkat hordanak magukkal, melyeknek törvényszerű birhatása vagy használata iránt alapos kétség vagy gyanú forog fenn;

g) tiltott mesterségekkel vagy tiltott játékokkal foglalkozók;

h) olyanok, kik csoportosan csavarognak, a lakosokat fenyegetik, vagy testi sértések vagy lopások elkövetésére alkalmas eszközökkel vannak ellátva;

i) kik az elősorolt osztályokhoz tartozó egyéneknek üzletszerüleg lakást adnak, vagy azokat mint szállásadók fel nem jelentik, vagy azoknak felfedezését vagy elfogását meghiusitani igyekeznek;

k) kik másokat csavargásra, koldulásra buzditanak és arra tanitanak, vagy a koldulás eredményében részt vesznek.

20. §.

A megelőző szakaszokban körülirt eseteken kivül is bekisérhet a rendőrség oly egyént, ki éjjel, gyanut ébresztő körülmények között és oly eszközök birtokában találtatik, melyek közönségesen valamely büntett elkövetésénél használtatnak.

21. §.

Házkutatást és személymotozást birói felhivás nélkül csak az esetben foganatosithat a fővárosi rendőrség, ha veszély van a késedelemben, vagy ha oly egyénről van szó, ki a rendőrség előtt mint szokásos tolvaj vagy orgazda ismeretes.

A házkutatást és személymotozást ez esetben a főkapitány vagy helyettese rendeli el és az eredmény az illetékes biróságnak 24 óra alatt tudomására hozandó.

22. §.

Oly házakban, melyek a közönség előtt mindig nyitva állanak, — mint vendégfogadókban, kávéházakban, csapszékekben, csárdákban, s hasonló nyilvános helyiségekben, — a magánszemélyeknek külön bérbe adott lakrészeknek kivételével, vasuti indóházakban és kocsikban, továbbá a Dunán levő bárminemű hajón; végre zsibárusoknál: a rendőrség birói rendelet nélkül is foganatosithat kutatást, ha oka van hinni, hogy ily házban vagy helyeken a büntett vagy kihágás elkövetésének gyanujával terhelt egyén tartózkodik, vagy a büntett vagy kihágás bebizonyitására, vagy a tettes felfedezésére szolgáló nyomokra akad.

Ugyanez áll azon helyiségekre nézve is, melyekről a kihágásokról szóló magyar büntetőtörvény 87. §-a szól.

Ily esetekben a kutatást a főkapitány vagy helyettese, illetőleg saját kerületére nézve a kerületi kapitány rendeli el.

23. §.

Segélykiáltásra, vagy valamely lakó közvetlen és indokolt felhivására, vagy midőn valamely vétkes üldözés közben valamely házba menekült, végre tüz- vagy árviz-veszély esetében, bármely szolgálatban levő rendőrségi közeg magánházba is léphet, hogy ott a körülmények szerint kötelességét teljesithesse.

24. §.

Ha a házkutatás katonaság vagy honvédség által használt épületekben eszközlendő, az eleve az ottani parancsnoknak bejelentendő, s az ez által kijelölt tiszt jelenlétében hajtandó végre.

25. §.

Midőn a katonaság vagy honvédség által használt épületbe való behatolás egy menekülő tettes közvetlen üldözése folytán történik, a behatolás az illető házi parancsnoknak eleve bejelentendő, s a további eljárás annak, vagy egy általa kirendelt tisztnek közbejöttével eszközlendő.

26. §.

Az elfogás lehetőleg erőszak alkalmazása nélkül, a rendőrközeg kezének a tettes vállára helyezésével, e szavakkal történik: »a törvény nevében foglyom«.

27. §.

Elfogás esetében általában tartozik a rendőrközeg az elfogottat — ha az elfogatási parancs mást nem tartalmaz — a legközelebbi állomásra kisérni, hol neve, polgári állása és lakása iránt kikérdeztetvén, feleletei feljegyeztetnek, s vele elfogatásának oka közöltetik.

28. §.

Az elővezetés vagy elfogás alkalmával a bilincs elővigyázati és biztonsági szempontból csak azon esetekben alkalmazható, melyek az 1871: LII. törvényczikk 5. §-a alapján 1872. évi január 26-ikán 2082. száma alatt (Rendeletek Tára 1872. 37. sz.) kiadott igazságügyministeri rendelet III. czikkében felsorolvák, s a bilincs azonnal leveendő, mihelyt az annak alkalmazására okot szolgáltatott szükség megszünt.

29. §.

A bekisért egyén az illetékes rendőri közeg által azonnal, vagy ha a bekisérés éjjel történt, másnap reggel kihallgatandó, s ha ennek alapján fogva tartása szükségesnek bizonyulna, letartóztatandó, és a letartóztatás, valamint annak indoka 24 óra alatt az illetékes birónak bejelentendő.

A rendőri letartóztatás, ha csak a rendőrség által e végett megkeresett illetékes biró azt határozatilag ki nem mondja, három napon túl nem tarthat, s a letartóztatott a biróságnak átadandó.

Éjjeli letartóztatás eseteiben, ha a letartóztatott az őrhelyen biztositékot ad az iránt, hogy másnap reggel megjelenik, az őrség vezetője által szabadon bocsájtható.

30. §.

A rendőrség támadás ellen, védelmül és tettleges ellenszegülés legyőzésére, kényszereszközöket alkalmazhat, végső szükség esetében pedig fegyverét is használhatja.

31. §.

A főkapitány vagy helyettese jogaihoz tartozik, szükség esetében a sorkatonaság vagy honvédség közreműködését igénybe venni.

Ezek igénybevétele csak végső esetben történhetik, midőn a rendőrség a rend és béke fentartására merőben elégtelen.

32. §.

Ha a rendet és közbékét komolyan veszélyeztető nagyobb mérvű népcsoportosulás vagy tényleges lázadás esetében, a sorkatonaság vagy honvédség segélye igénybe vétetik, ennek tényleges fellépése előtt a fővárosi rendőrség egyik megbizott, s külső jel — nemzeti szinü vállszalag — által felismerhető tisztje, a veszélyes összecsoportosulás vagy lázadás helyén a zavargókat dobszó vagy harsona általi figyelmeztetés után a »törvény nevében« békés szétoszlásra hangosan és azon hozzáadással hivja fel, hogy engedetlenség esetében a fegyveres erőnek rögtöni alkalmazása fog bekövetkezni.

A felhivás, a mennyiben a körülmények engedik, még kétszer és utoljára ismételtetik.

33. §.

E figyelmeztetések siker nélkül maradván, a rendőrtiszt a vezénylő katona- vagy honvédtisztet felhivja, hogy a törvénynek erővel szerezzen foganatot.

34. §.

A vezénylő tiszt e felhivásra a katonai szabályzatok szerint saját felelősségére intézkedik, s érvényt szerezvén a törvénynek, s helyreállitván a rendet, a további teendők iránti intézkedést ismét a polgári hatóságnak adja át.

35. §.

A királyi törvényszékek hatásköréhez utalt büntetendő cselekmények esetében, a fővárosi rendőrség a tettest vagy alaposan gyanusitottat, vagy bűntársat, folytonos üldözés közben más törvényhatóság területén is üldözheti és elfoghatja; köteles azonban ezt az illető közigazgatási hatóságnak, vagy ha az távol volna, vagy más akadály támadna, az illető községelőljáróságnak bejelenteni.

A főkapitányság vagy valamely biróság irásbeli meghagyására, a fővárosi rendőrség más törvényhatóság területén is tehet nyomozásokat vagy elfogatásokat oly bűntettek és vétségek eseteiben, melyek a budapesti kir. törvényszék illetékességéhez utaltattak, vagy azokkal összeköttetésben vannak.

A rendőr ez esetben az illető közigazgatási vagy birói hatóság előtt kiküldetését — rendkivüli sürgős eseteket kivéve — igazolni, s beleegyezését eleve kikérni tartozik, mely, ha az igazolás rendben van, meg nem tagadható.

Az illető hely- vagy törvényhatóság a rendőrt ezen működésében gyámolitani köteles.

36. §.

Azon esetekben, melyekben az eljárás csak a magán fél kivánatára inditható meg, a endőrség hivatalból nem járhat el.

A szükséges oltalmat azonban ily esetekben is tartozik a rendőrség nyujtani.

37. §.

A mennyiben ezen vagy más törvény intézkedést nem tartalmaz, a rendőri eljárás eddigi szabályai és gyakorlata tartandók meg.

38. §.

A fővárosi rendőrség személyzete, midőn egyenruhát visel, ugy magára, valamint az általa bekisértekre és ez általa használt kocsikra nézve, minden nyilvános vámokon vámmentességet élvez.

II. FEJEZET.

A fővárosi rendőrség szervezete.

39. §.

A fővárosi rendőrség a központi hivatalból (főkapitányság), s a főváros közigazgatási kerületeinek figyelembe vételével megfelelő számú rendőri kerületekből (kerületi kapitányságok), s esetleg rendőri kiküldöttségekből (expositura) áll.

A főváros területén átfolyó Duna, esetleg külön rendőri kerületet képezhet.

40. §.

Ezen rendőri kerületek (kerületi kapitányságok) hatásköre az eljárás gyorsitása s a közönség kényelme czéljából akként állapitandó meg, hogy azokban mindennemű rendőri működés — a mennyiben annak természete központi tárgyalást és intézkedést nem igényel — közvetlenül a kerületi kapitányságnál történhessék.

41. §.

A fővárosi rendőrség élén a főkapitány áll.

A rendőrség többi személyzete áll:

a) tiszti személyzet: rendőrtanácsosokból, kerületi kapitányokból, a bejelentési hivatal főnökéből s helyetteséből, főkapitányi titkárból, rendőri biztosokból, rendőri orvosokból, fogalmazókból, gyakornokokból, pénztárnok, házgondnok és ellenőrből, irnokokból, megfelelő kezelési közegekből, díjnokokból, végre rendőr-oktatóból;

b) a rendészet különböző feladatainak megfelelőleg szervezett gyalog és lovas rendőrökből;

c) szolgákból.

42. §.

A főkapitányt a belügyminister előterjesztésére a király nevezi ki, a fővárosi rendőrség többi tisztviselőit s a rendőrtiszteket a belügyminister.

Az őrvezető és közrendőröket a főkapitány nevezi ki, kielégitő próba után és belügyministeri jóváhagyás mellett; a szolgákat a főkapitány fogadja fel.

A főkapitány ezen kinevezéseknél és felfogadásoknál, a kiszolgált altisztek alkalmazásáról szóló 1873: II. t. cz. 5. §-át pontosan megtartani köteles.

43. §.

Ha valaki a rendőrségnek valamely intézkedése által magát megsértettnek érezné, a mennyiben a törvény mást nem határoz, a belügyministerhez folyamodhatik; bünügyi, vagyoni és fegyelmi tekintetben pedig a fővárosi rendőrség ugyanazon törvények, különösen az 1870: XLII. és az 1876: VI. t.-czikkek intézkedései alatt áll, melyek a közigazgatási tisztviselőkre nézve érvényben vannak.

44. §.

Az, ki a 42., illetőleg az 52. §. értelmében a fővárosi rendőrséghez alkalmaztatik, hivatalának, illetőleg szolgálatának tartama alatt nem lehet a budapesti esküdtszék tagja, és semmiféle üzletet nem folytathat, különös rendőri felügyelet alatt álló üzletnek pedig birtokosa vagy haszonélvezője neje, vele egy háztartásban élő szülei, vagy gyermekei sem lehetnek.

45. §.

A fővárosi rendőrség fegyelmi hatósága:

I. a tiszti személyzetet illetőleg első fokon:

a) a főkapitányra nézve a közigazgatási bizottság fegyelmi bizottsága;

b) a tiszti személyzet többi tagjaira nézve a főkapitány;

másod fokon:

a) a főkapitányra nézve a belügyminister;

b) a tiszti személyzet többi tagjaira nézve a közigazgatási bizottság fegyelmi bizottsága, melynek tárgyalásaihoz a főkapitány vagy megbizottja meghivandó, s ki ha nyilatkozni kiván, meghallgatandó, — s ki, ha kivántatik, nyilatkozni tartozik;

harmad fokon:

a belügyminister.

II. A rendőrség egyéb személyzete a szolgálati fegyelem szempontjából saját tisztei alatt áll, kik a belügyminister által megállapitandó szabályok szerint járnak el, de ha rang- vagy hivatalvesztésről van szó, akkor határoz:

a) első fokon:

a rendőrség kebelében alakitott fegyelmi bizottság;

b) másod fokon:

a főkapitány.

A hivatalvesztésre szóló határozat a belügyminister jóváhagyása alá bocsátandó.

A rendőrség kebelében alakitott fegyelmi bizottság egy rendőrtanácsosból vagy helyettséből, mint elnökből, s két rendőrtisztviselőből áll.

46. §.

A szolgálati általános és részletes utasitásokat, — tekintettel a jelen törvény 40. §-ára — a fegyelmi bizottság (45. §.) egybeállitásának módozatait s az annak adandó hatáskört, a fegyelmi szabályokat, azok áthágásainak büntetését s az eljárást, mely ez alkalommal megtartandó, továbbá a rendőrök és szolgák felfogadásának, elbocsátásának vagy nyugdíjazásának, vagy megjutalmazásának feltételeit, a szakoktatás tárgyait és mérveit, a rendőri orvosok kötelességeit, szóval a fővárosi rendőrség összes működésének részleteit, a törvény keretén belől a belügyminister állapitja meg.

A fővárosi rendőrség összes költségeiről a belügyminister évenkint részletes költségvetést terjeszt a törvényhozás elé.

Az ezen törvény alapján eszközlendő első szervezés személyzeti létszámát, a járandóságokat, a dologi kiadásokat és összes költségeket, a jelen törvénynek kiegészitő részét képező mellékelt kimutatás tünteti elő.

47. §.

A rendőrség azon tagjai, az őrmestertől lefelé, kik a jelen törvény alapján szervezett fővárosi rendőrségben megelégedésre 5 évig szolgáltak, 40 frtnyi, kik 10 évig szolgáltak 80 frtnyi, kik 15 évig szolgáltak 120 forintnyi, kik 20 évig szolgáltak, 160 frtnyi évenkinti személyes szolgálati pótlékot nyernek, mely saját, ugy mint özvegyeik és gyermekeik nyug- vagy ellátási díjába beszámittatik.

A rendőrségi összes személyzetre, valamint özvegyeik és kiskorú árváikra nézve, ugyanazon nyugdíj- és eltartási szabályok alkalmazandók, melyek az államszolgálatban általában érvényesek.

Azon rendőrnek nyugdíjazásánál, ki szolgálatközben szenvedett sebesülés következtében szolgálatképtelenné válik, szogálati éveihez 10 év hozzászámitandó.

Különösen figyelemre méltó esetekben az illető ennél nagyobb kedvezményben is részesithető, mely azonban tényleges illetményein túl nem terjedhet.

Azoknak nyugdíjazásánál, kik a rendőrségnél már régebben szolgálnak, s mint hivatásuk betöltésére alkalmasok, ezen törvény életbelépte után véglegesen kineveztetnek, a szolgálati év azon naptól számittatik, a melyben az államrendőrség szolgálatába állottak.

48. §.

Azok, kik az első szervezésnél, — bár fegyelmi uton elbocsáthatók nem lennének is — nem alkalmaztatnak, szolgálati éveik számához képest legalább ¼ évi, legfeljebb ½ évi fizetésükkel végkielégitésben részesittetnek.

49. §.

A fővárosi rendőrség egész területén megkivántató hivatalhelyiségek, őrházak s fogházak számára szükséges telkek és épületek, — a mennyiben a helyi viszonyoknak megfelelő méltányos feltételek alatt megszerezhetők nem volnának — törvényes uton lesznek kisajátitandók.

50. §.

A fővárosi rendőrség polgári intézmény, melynek őrségi személyzete azonban belszervezetében szigorú katonai fegyelmi szabályok alatt áll. Működésében e személyzet a felebbvalóktól nyert utasitások szerint jár el, s a mennyiben törvény vagy utasitás alapján közvetlen eljárásra jogositva nincs, nemcsak a törvény, rendelet vagy szabályrendelet ellen elkövetett minden sértést, hanem általában tapasztalt szabályellenességet, hiányt vagy fogyatkozást is, az illetékes hatóság értesithetése végett, közvetlen felebbvalójának azonnal feljelenteni tartozik.

51. §.

A fővárosi rendőrség tiszti személyzete azon esküt, vagy fogadalmat teszi le, melyet a többi állami közigazgatási hivatalnokok letesznek, az őrségi személyzet pedig, mielőtt tényleges szolgálatba lépne, a főkapitány vagy helyettese előtt élő szóval a következő esküt vagy fogadalmat tartozik letenni:

»Én N. N., az 1881. évi XXI. törvényczikk alapján kinevezett fővárosi rendőr, esküszöm vagy fogadom az élő Istenre, hogy Ő cs. és apostoli királyi Felségéhez és az ország alkotmányához hű leszek, hogy a fővárosi rendőrség területén a személy és vagyonbiztonságát, a békét és közrendet teljes tehetségemhez képest fentartandom, s annak megsértését meggátlandom, a szolgálatot felmondás nélkül s a felmondási idő letelte előtt el nem hagyom, s általában a fővárosi rendőr minden kötelességét, mint ezt a törvény és felebbvalóim hivatalos utasitásai elémbe szabják, félretéve minden kedvezést vagy szeretetet, félelmet, haragot vagy rosszakaratot, híven és pontosan teljesitendem, Isten engem ugy segéljen.«

A letett esküről jegyzőkönyv vezettetik, mely megőrzendő és melyet a felvett rendőr is aláír.

52. §.

A főkapitány, vagy távollétében helyettese felhatalmaztatik, hogy a fővárosi rendőrség területén létező nagyobb üzletek, vállalatok, intézetek és társulatok kérelmére, a rendőrség rendszeresitett létszámán felül, a kérelmezők költségére pótrendőröket vehessen fel s vétethessen eskü alá, hogy a tüzetesen meghatározandó intézeti vagy vállalati, vagy társulati helyiségekben, a főkapitánytól a törvény keretén belől nyert utasitások szerint a biztonságot, a békét és rendet fentartsák.

Az ekként felvett rendőrök a többiekkel hasonló ruházat és felszerelésben részesülnek, fegyelmi és minden szolgálati tekintetben ugyanazonos szabályok alatt állanak, s a meghatározott helyiségekben a fővárosi rendőrség jogaival és kötelezettségeivel birnak.

Ezen pótrendőröknek a díjazásra való igényük, ha szerződésileg más nem köttetett ki, az illető félnek, melynek kivánságára felvétettek, irásbeli felmondása után három hóval szünik meg. Működésük azonban felmondás után, a felmondó fél kivánatára azonnal megszüntethető, a mikor a rendőrségi ruházat és felszerelés is beszedendő.

53. §.

A fővárosi rendőrség költségei fedeztetnek:

a) az egyesitett főváros által fizetendő járulékból; ezen évi járulék azon összegből álland, mint a melyet ez idő szerint rendőri járulék czímén tényleg fizet.

Ez összeg addig fel nem emelhető, mig a szükséglet annyira szaporodni nem fog, hogy az állam is ugyanannyit fizetend, mint a főváros. Ezen időpont beálltával a további költségtöbbletet a főváros és az állam egyenlő részben viselendi;

b) azon birságokból, melyeknek hováforditása iránt törvény vagy szabályrendeletek másképen nem intézkednek;

c) a szini előadások, tánczvigalmak, mutatványok, stb. után, az esetleg szükséges engedélyek kiállitásáért és a rendőrsegédletért járó, a belügyminister előleges jóváhagyásával megállapitott díjszabás alapján kiszabandó díjakból; valamint azon díjakból, a melyeket a rendőrségnek magánérdekben igénybevételeért magánosok fizetnek;

d) a belügyminister költségvetésében e czélra felvett összegekből.

III. FEJEZET.

Általános és átmeneti intézkedések.

54. §.

Az eltolonczozandókkal való bánásmódra nézve fennálló szabályok, további intézkedésig érintetlenül maradnak.

55. §.

A jelen törvény életbelépte előtt a fővárosi rendőrség területén, illetőleg annak egyes részeiben érvényben levő közrendészeti szabványok és fővárosi szabályrendeletek, a fővárosi törvényhatóság által összegyüjtendők, és a netalán szükségessé vált módositásokkal, az 1872. évi XXXVI. törvényczikk értelmében jóváhagyás végett a belügyminister elé terjesztendők.

A jóváhagyás megtörténtével, a belügyminister azokat törvényszerű kihirdetés és életbeléptetés végett a fővárosi törvényhatóságnak megküldi, a fővárosi rendőrséggel pedig közli.

56. §.

A fővárosi törvényhatóságnak szabályalkotási joga alapján felelősséggel járó kötelessége maradván a közrendészet minden ágát éber figyelemmel kisérni, s a mutatkozó hiányokat pótolni, e végből az 1872. évi XXXVI. t. cz. 67. §-a alapján a tanács és közgyülés tagjaiból külön állandó közrendészeti bizottságot fog felállitani, s annak javallatára, a mennyiben törvény vagy kormányrendelet, vagy az előző §-ban emlitett szabályrendeletek nem intézkednek, a szükséges szabályokat meghozandja, s azokat jóváhagyás és a fővárosi rendőrséggel leendő közlés végett, a belügyministernek egyenként bemutatandja.

57. §.

Másrészről a fővárosi rendőrségnek is kötelessége a közrendészet terén mutatkozó hiányokra úgy Budapest főváros törvényhatóságának figyelmét felhívni, mint a belügyministerhez előterjesztést intézni, s mindkét esetben tüzetes és indokolt inditványokat tenni.

58. §.

A belügyminister felhatalmaztatik, hogy azon módozatokat, melyek szerint a kormányrendeleteknek és törvényhatósági szabályrendeleteknek, valamint a jelen törvény 6-ik szakasza értelmében a rendőrség által kiadható rendeleteknek érvényes kihirdetése eszközlendő lesz, a főváros törvényhatóságának meghallgatásával rendeleti uton állapithassa meg.

59. §.

Azt, hogy a fentebbiek szerint összegyüjtött s újra kihirdetett, valamint a jelen törvény alapján jövendőben hozandó fővárosi rendőri szabályrendeletek közül, melyek és esetleg mily módositásokkal birjanak a Margitszigeten is érvénynyel, a szigettulajdonos meghallgatásával a belügyminister határozza meg.

Ezen kivétel a Margitszigetre nézve azonban csak addig tart, mig az az 1872 : XXXVI. törvényczikk 140. szakasza értelmében közmulatóhely marad.

60. §.

A fővárosi rendőrségi területnek kiterjesztése csak a törvényhozás utján történhetik.

61. §.

A belügyminister utasittatik, hogy a szervezet életbeléptetése czéljából szükséges költségeket a 46. §-ban megjelölt kereten belől utólagos elszámolás mellett megtegye, az első rendszeres költségvetést pedig az 1882. évre szóló költségvetéssel terjeszsze elő.

62. §.

A jelen törvény végrehajtásával, ugy a szükséges átmeneti intézkedések megtételével, a belügyminister bizatik meg.

Budapest fővárosi rendőrség személyzeti létszáma és költségvetése.

I.

Főkapitányi hivatal személyzete.

1 *főkapitány* 4000 frt fizetés és 1000 frt szolgálati pótlék, 600 frt szálláspénz, 600 frt lóbeszerzési és tartási átalány	6,200 frt
1 *rendőrtanácsos* a közigazgatási és rendőri ügyek vezetője, 2000 frt fizetés, 400 frt szálláspénz	2,400 »
1 *főkapitányi titkár* az elnöki ügyekre, 1200 frt fizetés, 300 frt szálláspénz .	1,500 »
2 *fogalmazó* 600 frt fizetés és 300 frt szálláspénz	1,800 »
4 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	2,800 »
4 *díjnok* 40 frttal havonkint	1,920 »
Azon közigazgatási rendőri ügyekre, a melyek a főkapitányságnál kezeltetnek:	
4 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	4,800 »
Azon törvénykezési ügyekre, melyek a főkapitányságnál kezeltetnek :	
1 *rendőrtanácsos* 1800 frt fizetés, és 400 frt szálláspénz	2,200 »
2 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	2,400 »
3 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	2,100 »
2 *díjnok* havi 40 frttal	960 »

A főkapitányi hivatalhoz.

3 *gyakornok* 300 frttal	900 frt
3 *hivatalszolga* 350 frttal	1,050 »
1 *pénztárnok* és *házgondnok* 1200 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	1,500 »
1 *ellenőr* 800 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	1,100 »
1 *díjnok* 40 frttal	480 »
1 *rendőri főorvos*	1,000 »

Kezelő személyzet.

1 *iktató* 1000 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	1,200 frt
1 *kiadó* 1000 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	1,200 »
1 *levéltárnok* 1000 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	1,200 »
3 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	2,100 »
10 *díjnok* havi 40 frttal	4,800 »
1 *börtönőr* és *házfelügyelő* 800 frt fizetés	800 »
2 *rendőr*	
	46,410 frt.

II.

Bejelentési hivatal.

1 *főnök*, kerületi kapitányi ranggal, 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz . . .	1,900 frt
1 *főnökhelyettes* 1000 frt fizetés 300 frt szálláspénz	1,300 »
2 *fogalmazó* 900 » » 300 » »	2,400 »
1 *iktató-kiadó* 600 » » 180 » »	780 »
2 *irnok* 500 » » 175 » »	1,350 »
28 *díjnok* havi 40 frttal	13,440 »
	21,170 frt.

III.

Kerületi kapitányságok.

I. kerületi kapitányság.

1 *kerületi kapitány* 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz	1,900 frt
1 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	1,200 »
1 *kerületi orvos*	600 »
1 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	700 »
1 *díjnok* havi 40 frttal	480 »
1 *szolga* 350 frt fizetés	350 »
1 *polgári biztos*	
1 *rendőr*	

II. kerületi kapitányság.

1 *kerületi kapitány* 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz	1,900 frt
1 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	1,200 »
1 *kerületi orvos*	600 »
1 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	700 »
1 *díjnok* 40 frt havonkint	480 »
1 *szolga* 350 frt fizetéssel	350 »
1 *polgári biztos*	
1 *rendőr*	

III. kerületi kapitányság.

1 *kerületi kapitány* 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz	1,900 frt
1 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	1,200 »
1 *kerületi orvos*	600 »
1 *díjnok* havi 40 frttal	480 »
1 *szolga* 350 frt fizetéssel	350 »
1 *polgári biztos*	
1 *rendőr*	

IV., V. kerületi kapitányság.

1 *kerületi kapitány* 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz	1,900 frt
2 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	2,400 »
1 *kerületi orvos*	600 »
2 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	1,400 »
2 *díjnok* havi 40 frttal	960 »
1 *szolga* 350 frt fizetéssel	350 »
1 *polgári biztos*	
1 *rendőr*	

VI., VII. kerületi kapitányság.

1 *kerületi kapitány* 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz	1,900 frt
3 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	3,600 »
1 *kerületi orvos*	600 »
3 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	2,100 »
3 *díjnok* havi 40 frttal	1,440 »
1 *szolga* 350 frt fizetéssel	350 »
5 *polgári biztos*	
3 *rendőr*	

VIII., IX. kerületi kapitányság.

1 *kerületi kapitány* 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz	1,900 frt
2 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	2,400 »
1 *kerületi orvos*	600 »
3 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	2,100 »
1 *szolga* 350 frt fizetéssel	350 »
1 *polgári biztos*	
3 *rendőr*	

X. kerületi kapitányság.

1 *kerületi kapitány* 1500 frt fizetés, 400 frt szálláspénz, 200 frt lótartási átalány	2,100 frt
1 *fogalmazó* 900 frt fizetés, 300 frt szálláspénz	1,200 »
1 *kerületi orvos*	400 »
2 *irnok* 500 frt fizetés, 200 frt szálláspénz	1,400 »
2 *díjnok* havi 40 frttal	960 »
1 *szolga* 350 frt fizetéssel	350 »
1 *polgári biztos*	
2 *rendőr*	
	47,690 frt.

IV.

Rendőrség.

1 *oktató* és *főfelügyelő* 1000 frt fizetés, szabad szállás	1,000	frt
1 *lovassági felügyelő* 800 frt fizetés	800	»
1 *gyalogsági felügyelő* 800 frt fizetés	800	»
20 *polgári biztos* (detectiv) szálláspénz beszámitásával, a központban pr. 600 frt	12,000	»
30 *polgári biztos* az alkapitányságoknál, à 600 frt, szálláspénz beszámításával	18,000	»

Az egyenruházott rendőrség létszámában:

a) *a gyalogságnál:*

1 *őrmester* 600 frt fizetéssel	600	frt
7 *ellenőr* 500 frt fizetéssel	3,500	»
25 *czímzetes ellenőr* 450 frt fizetéssel	11,250	»
55 *I-ső osztályú rendőr* 450 frt fizetéssel	24,750	»
167 *II-od osztályú rendőr* 400 frt fizetéssel	66,800	»
208 *I-ső osztályú közrendőr* (poroszló) 360 frt fizetés	74,880	»
92 *II-od osztályú közrendőr* (poroszló) 300 frt fizetés	27,600	»

b) *a lovasságnál:*

1 *őrmester* 700 frt fizetéssel	700	frt
2 *szakaszvezető* 500 frt fizetéssel	1,000	»
2 *tizedes* 550 frt fizetéssel	1,100	»
60 *lovas rendőr* 450 frt fizetéssel	27,000	»
Összesen	271,780	frt.

Az első osztályú gyalog rendőrök és czímzetes ellenőrök, mennyiben szabad szállást a laktanyában nem nyerhetnének, 120 frt szálláspénzt kapnak; ugyanez áll a felügyelők, őrmesterekre és ellenőrökre nézve, kik hasonló körülmények között 150—180-ig terjedő szálláspénzt kapnak.

Ezen szálláspénzekre fedezetül a dologi kiadásoknál 12,000 frt van felvéve.

A lovas rendőrök 200 frtnyi lóátalányt kapnak, mely a rangfokozatoknál 300 frtig felemeltettetik. Ennek fedezeteül a dologi kiadásoknál 13,100 frt van felvéve.

V.

Dologi kiadások.

I.	Házbérekre	72,158	frt	56	kr.
II.	Szálláspénzekre	12,000	»	—	»
III.	Évi ruházatra	44,411	»	—	»
IV.	Fegyverzetre	4,000	»	—	»
V.	Ló-átalány	13,100	»	—	»
VI.	Berendezésre	8,000	»	—	»
VII.	Fütésre	9.500	»	—	»

VIII. Világitásra	8,500 frt	—	kr.
IX. Tisztogatásra	4,500 ›	—	›
X. Gyógykezelésre	2,000 ›	—	›
XI. Jutalmakra	1,500 ›	—	›
XII. Irodai kiadásokra	10,000 ›	—	›
XIII. Előre nem látható egyveleges szükségletekre	10,760 ›	—	›
	200,429 frt	56	kr.

Észrevétel:

A tolonczok őrizetére és felügyeletére szükséges személyzet, a rendőrségi létszámba osztatik ugyan be, azonban mint ›Toloncz-kiadás‹ külön fedezendő.

Sommás költségvetés.

I. Főkapitányi hivatal	46,410 frt.
II. Bejelentési hivatal	21,170 ›
III. Kerületi kapitányságok	47,690 ›
IV. Rendőrség	271,780 ›
V. Dologi kiadás	200,429 ›
	587,479 frt.
1880. évi költség	468,709 frt
Jelenleg előirányoztatik	587,479 ›
Tehát több	**118,770** frttal.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak valliván, ezennel királyi hatalmunknál fogva, helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi ápril hó tizenegyedikén.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

IV. melléklet a 491. számú irományhoz.

1253./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a honvédelmi ministerium 1881. évi költségvetéséhez szükséges póthitelről.

(Kihirdettetett az országgyülés mindkét házában 1881. évi april hó 12-én.)

1. §.

A honvéd-legénységi élelmezés javitásából 1881-ik évre felmerülő költségek fedezésére, a honvédelmi ministeriumnak 83,542 forintnyi póthitel engedélyeztetik; mely a honvédelmi ministerium 1881. évi költségvetésében, az 1880. évi LVII. törv.-czikk 2. §-ának 21. fejezetében, ennek

II. czíme alatt . . . . 1,615 frt
és IV. czíme alatt . . . . 81,927 frt
összeggel felszámitható.

2. §.

Ezen törvény végrehajtásával a honvédelmi és pénzügyi ministerek bizatnak meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva, helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi april hó tizenegyedikén.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

492. szám.

(CXLIX. ÜLÉS, 986. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Pótjelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. törvényczikk némely intézkedéseinek módositása tárgyában" beadott törvényjavaslat felett.

A hármas bizottság a nagyméltóságú főrendi ház 981. szám alatti határozata folytán — melynek értelmében a földadó kivetése csak a felszolamlások befejezése után mondatik ki kötelezővé — a kérdéses törvényjavaslatot újból tárgyalás alá vévén, ama határozatnak megfelelőleg az egyes szakaszoknál a következő módositásokat hozza javaslatba.

1. A 2. § második bekezdése első sorából »*felhatalmaztatik, hogy*« elhagyandó, harmadik sorában pedig »*vethesse ki*« helyett »*számitatja ki*« teendő.

2. A 9. §. második kekezdése második sorából »—*ban nyert felhatalmazás*« elhagyandó, a harmadik sorban »*adókivetést*« és a 6-ik sorban »*az adókivetés megtörténtét*« helyett »*adórészletes kimutatását*« teendő.

3. A 11. §. hamadik kikezdése első sorában »*adókivetésének*« »*adórészletes kimutatásának*« kifejezéssel felcserélendő.

4. A 16. §-ból a második és harmadik bekezdés elhagyandó.

Egyébként a többi szakaszok a folyó évi ápril hó 8-án kelt jelentésben felhozattaknál fogva változatlan elfogadásra ismételten ajánltatnak.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 11-én.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

493. szám.

(CL. ÜLÉS, 988. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Minister elnök levele, melylyel a Méltóságos förendek értesittetnek Rudolf császári királyi Főherczeg trónörökösnek Stefánia királyi herczegasszonynyal május 10-kén történendő egybekeléséröl.

1888. / M. E. — Magyar királyi ministerelnök.

Nagyméltóságú elnök ur!

Rudolf trónörökös ur ő Fenségének, Stefánia királyi herczegnő ő Fenségével leendő ünnepélyes egybekelésének időpontja folyó évi május hó 10-ére tüzetvén ki: van szerencsém Nagyméltóságodnak előleges tudomására hozni, miszerint a főudvarmesteri hivatalnak folyó hó 6-ról 1972. szám alatt kelt értesitése szerint, a magyar országgyülésnek üdvözlő küldöttsége Schönbrunnban folyó évi május hó 8-án (vasárnap) délelőtti féltizenegy órakor fog az ottani várkastély nagy termében ünnepélyesen fogadtatni, s hogy ő Fenségeik május hó 18-án délután 4 órakor Budapestre érkeznek s május 23. reggeli 8 óráig itt időzendnek.

Az összes ünnepélyességek sorrendjét, mihelyest az véglegesen megállapitva, illetőleg legfelsőbb helyütt elfogadva leend, nem késendem Nagyméltóságoddal annak idején közölni. Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem nyilvánitását.

Budapesten, 1881. évi april hó 8-án.

Tisza s. k.

Nagyméltóságú székhelyi Mailáth György valóságos belső titkos tanácsos, kamarás és főrendiházi elnök urnak, az aranygyapjas rend vitézének s a Szent István-rend nagykeresztesének.

494. szám.

(CL. ÜLÉS, 988. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Ministerelnök megküldi Rudolf csász. kir. föherczeg egybekelése alkalmával Bécsben és Budapesten tartandó ünnepélyek sorrendjét.

1326.
M. E.

Magyar királyi ministerelnök.

Nagyméltóságú elnök ur!

Midőn szerencsém lenne Nagyméltóságoddal az ő Császári és Királyi Fensége Rudolf főherczeg trónörökös urnak, Stefánia belga királyi herczegnő és szász herczegnő ő Fenségével való egybekelése alkalmával Bécsben és Budapesten tartandó ünnepélyességek sorrendjét közölni, egyuttal folyó hó 8-án 1188. szám alatt kelt átiratom kapcsán bátor vagyok Nagyméltóságod becses figyelmét azon körülményre felhivni, hogy miután az országgyülés küldöttsége a belga királyi pár ő Felségeik által május hó 7-én, a fenséges trónörökös pár által pedig május hó 8-án fog fogadtatni, s 7-én az udvari bálra az országgyülés küldöttségének tagjai meg fognak hivatni, az országgyülés küldöttségének már folyó évi május hó 6-án kellend Bécsben megérkeznie.

Megjegyzem, hogy az ünnepélyes bevonulásnál és az esküvési szertartásnál alkalmas helyekről a küldöttség számára gondoskodva leend.

Végül kérem Nagyméltóságodat, hogy a küldöttség tagjainak névsorát további intézkedhetés végett velem mielőbb közölni sziveskedjék.

Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem nyilvánitását.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 15-én.

Tisza Kálmán s. k.

Nagyméltóságú székhelyi Mailáth György valóságos belső titkos tanácsos, kamarás és főrendi házi elnök urnak, az aranygyapjas rend vitézének s a Szent István rend nagykeresztesének.

I. melléklet a 494. számú irományhoz.

Ő császári és kir. Fensége Rudolf főherczeg trónörökösnek Stefánia belga kir. herczegnő és szász herczegnő ő Fenségével való egybekelése alkalmával Bécsben tartandó ünnepélyességek sorrendje.

Csütörtökön, 1881. május hó 5-én.

A belga uralkodó család megérkezése Salzburgban délutáni 4 órakor.

Fogadás a pályaudvaron s a kir. palotában stb.

Ebéd esti 6 órakor.

A hölgyek ajándékának átnyujtása ebéd után.

Fáklyásmenet éjjeli zenével.

A város kivilágitása.

Pénteken, 1881. május hó 6-án.

A belga uralkodó család elutazása Salzburgból délelőtti 9 órakor.

Tisztelgés, ugy mint a megérkezés alkalmával.

Reggeli utközben.

Fogadás a tartományok határain.

A helybeli hatóságok tisztelgései mindazon állomásokon, melyeken az udvari különvonat megállapodik.

Dísz-századok oly helyeken, hol katonaság állomásozik.

Megérkezése az udvari különvonatnak Bécsben a nyugati vaspályán délután 4 órakor, Ő császz. és apost. kir. Felsége, s Ő Fensége a trónörökös általi fogadás ugyanott.

A hatósági főnökök tisztelgése.

Dísz-század a pályaudvaron.

Kocsizás Schönbrunnba.

Üdvözlés ő Felsége a császárné s királyné, valamint az összes császári család részéről a schönbrunni nagy galleriában.

Az udvari és állami méltóságok tisztelgése.

Ugyanazok, továbbá a leendő trónörökösnő udvartartásának, valamint a jelenlévő kiséreteknek bemutatása.

Kis családi ebéd a rózsaszínű szobában és
udvarnagyi ebéd a Gizella-féle helyiségekben esti 7 órakor.

Szombaton, 1881. május hó 7-én.

Kihallgatások és tisztelgések a belga Felségeknél.
Családi ebéd ő csász. és kir. Fensége Károly Lajos főherczegnél.
Nagy udvari bál a várpalota szertartási termeiben.

Vasárnap, 1881. május hó 8-án.

Az összes üdvözlő küldöttségek tisztelgése a fenséges mátkapárnál, a schönbrunni nagy galleriában délelőtti fél 11 órakor.
Családi ebéd és
udvarnagyi ebéd Schönbrunnban, délutáni 4 órakor.
Kocsizás a praterbe a népünnepélyhez.
Este esetleg Ő csász. és kir. Fensége Victor Lajos főherczegnél thea családi körben.

Hétfőn, 1881. május hó 9-én.

A fenséges arának ünnepélyes bevonulása a Theresianumból a várpalotába, déli 1 órakor.
Dísz-ebéd a várpalota szertartási termében, esti 6 órakor.
A város kivilágitása.

Kedden, 1881. május hó 10-én.

Esküvő az Augusztinusok udvari templomában, délelőtti 11 órakor.
Cercle a szertartási teremben, délutáni 1 órakor.
Kis családi ebéd a Sándor-féle szobában, esti 5 órakor.
Az új házasok átköltözése Laxenburgba.

II. melléklet a 494. számú irományhoz.

Ő cs. kir. Fensége Rudolf főherczeg trónörökös, cs. és kir. ö Fensége Stefánia főherczegnő trónörökös nejének budapesti tartózkodása alkalmával rendezendö ünnepélyességek sorrendje 1881. május havában.

Szerdán, 1881. május hó 18-án.

Ő csász. és kir. Fensége a trónörökös és fenséges nejének megérkezése Budapestre, délután 4 órakor.

Fogadás a pályaudvaron.

A magyar főváros kivilágitása.

Tüzijáték a lánczhidon.

Csütörtökön, 1881. május hó 19-én.

Testületek tisztelgése Ő csász. és kir. Fenségeiknél, valamint az ajándékok átnyujtása a kir. várlakban, délelőtti 11 órakor.

Estély az udvarnál 8 órakor este.

Pénteken, 1881. május hó 20-án.

Dísz-előadás a nemzeti szinházban, esti $^1/_2$8 órakor.

Szombaton, 1881. május hó 21-én.

Polgári bál a vigadó-termekben, esti 9 órakor.

Vasárnap, 1881. május hó 22-én.

Dísz-előadás a népszinházban, esti $^1/_2$8 órakor.

Hétfőn, 1881. május hó 23-án.

Elutazás Budapestről, reggel 8 órakor.

Tisztelgés a pályaudvaron.

495. szám.

(CL. ÜLÉS 989. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

A budapesti ügyvédi kamara felterjesztése a polgári törvénykezési rendtartásról szóló törvényjavaslat tárgyában.

Nagyméltóságú Elnök Ur!

Méltóságos Főrendek!

A budapesti ügyvédi kamara még az 1879. évi február hóban vette a jelenlegi igazságügyi Minister urnak leiratát, melyben véleményadásra hivja fel a kamarát azon törvényjavaslat felett, a melyet a polg. törvénykezési rendtartás tárgyában az előbbeni igazságügyi Minister ur, majd pedig a jelenlegi igazságügyi Minister ur az országgyülés elé terjesztett.

Ezen felhivás folytán az ügyvédi kamara 1879. évi szeptember 22-én kelt, ·/. alatt tisztelettel ide mellékelt felterjesztésében indokoltan kifejtette azon nézetét, hogy igazságszolgáltatásunk szomoru állapotának szülőoka az irásbeliség, hogy az irásbeliség alapjára fektetett bármi új reformkisérletekkel segiteni nem lehet, hogy ily kisérletek a helyzetet csak egyre rosszabbá teszik, s hogy igazságszolgáltatásunk viszonyai csakis a szóbeli közvetlen eljárás behozatala által javithatók. Ebből kiindulva, kimutatta az ügyvédi kamara mindazon érvek tarthatlanságát, melyek a javaslatban a szóbeliség behozatala ellen felhozattak. Utalt különösen arra, hogy a törvényhozás, a tudomány képviselői, az összes ügyvédi kamarák mind elismerték már a szóbeliség behozatalát sürgető fentemlitett nézet helyességét és évek óta sürgetik annak behozatalát. Kimutatta ügyvédi kamaránk, hogy az e részben fenforgó pénzügyi tekintet sem olynemű, hogy a szóbeliség behozatalának elodázását indokolhatná, — és mindezek tekintetéből a beterjesztett törvényjavaslatot mellőztetni és a szóbeliségre fektetett peres eljárást mielőbb behozatni kérte.

A törvényjavaslatra általában vonatkozó ezen nézeteinek kifejtése és indokolása mellett az ügyvédi kamara a törvényjavaslat részleteire nézve is előadta véleményét és kimutatta, hogy ezen javaslat akarna némi bajokon segiteni, de nem akar a nagy bajokon segiteni, hogy reformjai minimalis kérdésekre irányulnak, és hogy ezekben is a szövegezés veszélyes pongyolasága és aggodalmat keltő rendszertelensége több bajt fog okozni, mint a mennyi jót tőle legvérmesebb védői remélyenek.

A képviselőház jogügyi bizottsága a törvényjavaslatot tárgyalás alá vevén, erre vonatkozó jelentésében maga is azon véleménynek adott kifejezést, hogy a polgári perjog gyökeres reformja a szóbeliség és közvetlenség elvére fektetendő s ezen nézetét részletesebben is indokolta; ennek daczára azonban mégis oly javaslatot terjesztett a képviselőház elé, a mely az irásbeliségre fektetett perjogot fentartja s azon csak egyes változtatásokat eszközöl.

A képviselőház ezen javaslatot némely módositásokkal elfogadta s hozzájárulás végett a Méltóságos Főrendek elé terjesztette, ugy, hogy jelenleg törvénykezésünk sorsa a Méltóságos Főrendek határozatától függ, miért is a budapesti ügyvédi kamarának mély tisztelettel alulirt

választmánya jelen kérvényével a Méltóságos Főrendekhez járul azon nagy csapás elháritása érdekében, mely a kérdéses javaslatban törvénykezési viszonyainkat fenyegeti.

A budapesti ügyvédi kamarának mély tisztelettel alulirt választmánya ugy van meggyőződve, hogy ezen javaslat, ha törvényerőre emelkedik, nemcsak hogy nem fog javitani igazságügyi állapotainkon, nemcsak hogy ismét elodázza a szóbeliség behozatalát s ezzel törvénykezésünknek egyedül helyes alapokra fektetését, hanem új bonyodalmakat s nehézségeket fog előidézni a törvénykezés terén s állami igazságszolgáltatásunkat ismét compromittálja.

A javaslat védői azt állitják, hogy annak intézkedései a jelenlegi törvénykezési rendszer »kirivó hiányait orvosolni« fogják s igy javitani fognak törvénykezési viszonyainkon.

Szerény nézetünk szerint ez végzetes tévedés.

Az 1849-ik év óta ez már az ötödik kisérlet, a mely arra irányul, hogy az irásbeli eljárás valami újabb formák életbeléptetése utján javittassék: eddig is minden ily kisérlet alkalmával az helyeztetett kilátásba, hogy az újabb perrend az előbbinek »kirivó hiányait orvosolja« és hogy »tetemes javitást képez a törvénykezés terén«: a tapasztalás azonban mindig azt bizonyitotta, hogy e remény az irásbeliség alapján egészen hiú, bebizonyitotta, hogy az eredmények az irásbeli új perrend mellett mindig ugyanazok, melyek a régi mellett voltak.

Ez történt, midőn az 1849-iki perrend helyébe az 1852-iki hozatott be; ugyanez történt, midőn 1861-ben az új eljárás behozatalát még azok is a javitás reményével nézték, a kik különben nem helyeselték azt, hogy az országbirói értekezlet inkább politikai, mint igazságszolgáltatási szempontból indult ki; a remény azonban ismét hiú volt s az újabb irásbeli perjog ismét általános panaszok tárgya lett. Az 1868-ki törvényszéki rendtartás szintén azzal lett ajánlva, hogy az haladást képez az irásbeliség terén; alig azonban, hogy életbe lépett, az elégedetlenség ismét általános lett s ismét láttuk, hogy az eredmények ugyanazok, mint az előbbeni perrendeknél.

Az elfogulatlanul gondolkozókat már ezen három évtized tapasztalatai is megtanitották, hogy az irásbeliség elvére fektetett perrendek, ha egyes intézkedéseikre nézve eltérők is, eredményeikben mégis azonosak és ugyanezt tanitja a perjognak egyetemes történelme is, mely kimutatja, hogy irásbeli alapon a törvénykezés csak rosz lehet és hogy javitás csakis a szóbeliség alapján létesithető.

Vizsgáljuk különösen, hogy mi az, a mit a most előterjesztett javaslatban mint egyik főjavitást dicsérnek fel s a mitől annyi jót várnak annak pártolói?

Élénk emlékezetünkben van még, hogy midőn az 1868-ki perrend terjesztetett az országgyülés elé, akkor az előbbi perjog ellen különösen az hozatott fel, hogy sürgős elintézést igénylő némely törvénykezési kérdéseknél, kivált a végrehajtás stádiumában, fölötte hátrányos az, hogy a felsőbb forumokhoz intézett jogorvoslat az érdemleges kérdések elbirálásával vegyesen intéztetik el ugyanazon felsőbb biróságok által és hogy ez az eljárást hosszadalmassá teszi. Ezen »kirivó hiány orvoslására« hozatott be a külön semmitőszék intézménye ugy, hogy az alaki kérdések és némely más oly ügyek, melyeknél a gyorsaság szempontja főfontossággal bir, közbevetett jogorvoslat esetében közvetlenül ezen új forum által intéztessenek el. Akkor ezen intézkedés az irásbeli perjog tetemes javitásaként ajánltatott, és most a novella ajánlói mit dicsérnek fel leginkább, mi az, a mit mint legújabb javitmányt tűntetnek fel az irásbeli perjog terén? Nem egyéb, mint azon állapotnak visszaállitása, mely ellen 1868 előtt oly általános volt a panasz; nem egyéb, mint a külön semmitőszéknek eltörlése, melyet pedig 1868-ban mint csalhatatlan gyógyszert mutattak be az irásbeliség hiányainak orvoslására.

Mindez szembeszökőleg bizonyitja, hogy az irásbeliség elvére fektetett perrendek utján a törvénykezés bajait orvososolni egyszerüen lehetetlen.

De a Méltóságos Főrendek elé terjesztett törvényjavaslat nemcsak hogy nem alkalmas arra, hogy általa törvénykezésünk javittassék, hanem kétségtelen és az eddigi tapasztalatokkal bebizonyitott tény az, hogy minden új eljárás behozatala, a törvénykezés formáin való minden változtatás megzavarja a törvénykezés rendes menetét, az átmeneti nehézségek egész sorát teremti meg, évek kellenek hozzá, mig biró és ügyvéd az új formákba bele tanul, évek kellenek hozzá, mig a judicatura a nehézségeket kiegyenliti: addig pedig az egész törvénykezés menete számtalan akadályba ütközik, rendkivül nehézkes, az árát pedig a közönség adja meg.

Mi jogosit arra, hogy feltegyük, hogy a novella által behozandó új formák nem fogják ezen mindig tapasztalt nehézségeket megszülni? — Szembeszökő, hogy mindezen hátrányok okvetlenül be fognak következni és semmivel sem volna igazolható, ha törvénykezésünk ismét kitétetnék ezen előrelátható zavaroknak azért, hogy az 1868 előtti állapotot, mint állitólagos jobbitmányt újabban megpróbálhassuk.

Tartunk tőle, hogy az irásbeliséggel tervezett ezen legújabb kisérlet, ha törvény erejére emelkedik, igazságszolgáltatásunkat teljesen compromittálja.

Igazságügyi kormányzatunk eddigi eljárása és mulasztásai ugyis oda vitték már a dolgot, hogy a nagy közönség nemhogy panaceát látna az állami igazságszolgáltatásban, hanem mindinkább elidegenedik attól és kihat ez a királyi birák iránti érzelmekre is, kikben a közönség az állami igazságszolgáltatást megtestesitve látja, de kihat főleg az ügyvédekről való véleményre, kikkel a közönséges igazságügyi kérdésekben közvetlenül érintkezik.

Hogy ez igy van, hogy a nagy közönség az állami igazságszolgáltatást s ennek okából a birákat és ügyvédeket perhorrescálja, de sőt, hogy a nagy közönség, ha nem is tudja, de ösztönszerüleg érzi, hogy mind ennek oka az irásbeliség: arra nézve ecclatans bizonyitékot képez az u. n. tőzsdebiróság. A közönség megteremtette magának a tőzsdebiróságban a szóbeliséget, ragaszkodik hozzá kereskedő és producens egyaránt, kirekesztette ebből a birót és az ügyvédet s midőn újabban kisérlet tétetett arra, hogy legalább egy magasabb állású biró helyeztessék a tőzsdebiróság élére, ez ellen is felriadt az egész közönség, nyilvánvaló bizonyitékát adván annak, hogy eddigi igazságügyi politikánk mennyire fokozta a birói kar iránti bizalmat, daczára annak, hogy a mi birói karunk Európa bármely birói karával bátran kiállhatja a versenyt.

A nagy közönség nem kérdezte, hogy a szóbeliségnek »melyik alakját« hozza be, nem tartott az irásbeliségnek azon védőivel, a kik egyre hangoztatják, hogy a szóbeliség behozatala sok mellékkérdés eldöntését teszi szükségessé és sok előkészületi időt igényel.

A nagy közönség a dolog lényegét nézte behozta a szóbeliség lényegét, hogy a biró közvetlenül hallja a felek vagy megbizottjaik szóbeli előadását, közvetlenül lássa a bizonyitékokat és az ezek utján nyert benyomások alapján mondjon itéletet.

A tőzsdebirósághoz, ezen abnormis és jogi szempontból annyi kifogás alá eső intézményhez való szivós ragaszkodásával hazai közönségünk rég elitélte már az egész irásbeliséget és megmutatta, hogy helyes igazságszolgáltatást a szóbeliség és közvetlenség alapján tart egyedül létesithetőnek.

Ezen indokok azok, melyek a budapesti ügyvédi kamara tisztelettel alulirt választmányát arra késztetik, hogy a Méltóságos Főrendekhez azon tiszteletteljes kérelemmel járuljon, hogy az eléjük terjesztett törvényjavaslatot elfogadni ne méltóztassanak és ez uton elháritsák azon újabb csapást, mely igazságszolgáltatásunkat ezen javaslattal fenyegeti.

Forditsa az igazságügyi kormányzat erejét a szóbeli közvetlen eljárás behozatalára és

akkor megszabadul igazságszolgáltatásunk bajainak kútforrásától: az irásbeliségtől. Az ország csakhamar élvezhetni fogja a szóbeliség áldásait, s akkor érdemes lesz kitenni igazságszolgáltatásunkat az újitás átmeneti nehézségeinek; de ne történjenek újabb kisérletek egy rég elitélt rendszerrel, ne tétessék ki ily kisérlet kedvéért igazságszolgáltatásunk újabb bonyodalmaknak.

Midőn ezeket az egész törvényjavaslatra vonatkozólag a Méltóságos Főrendek elé terjeszteni bátorkodunk, nem mellőzhetjük, hogy magas figyelmüket ezen javaslatnak egyik részletes intézkedésére, illetőleg a képviselőház egyik lényegesb módositására fel ne hivjuk.

A javaslat 11-ik és 13-ik §§-ai a sommás eljárás alá tartozó ügyek körét határozzák meg és az iránt intezkednek, hogy ezen eljárásnál a felek, ha személyesen megjelenni nem akarnak, kivel képviseltethetik magukat.

A képviselőház jogügyi bizottsága a sommás eljárás alá tartozó ügyek körét tágitván, különösen pedig az eddigi 300 frt helyett 500 frt értékig menő bizonyos ügyeket is ezen eljárás körébe utalván, képviselet tekintetében azt inditványozta, hogy az irásbeli beadvány sommás eljárás alá tartozó ügyekben is ügyvédi ellenjegyzéssel legyen ellátandó, és hogy ha a felek a tárgyalásnál személyesen megjelenni nem akarnak, vagy megjelenni akadályoztatva vannak, akkor magukat rendszerint csak ügyvéd által képviseltethessék, kivételnek csak a házastárs, bizonyos rokonok és a képviselendő gazdatisztje tekintetében lévén helye.

A képviselőház a sommás eljárás alá tartozó ügyek körének inditványozott tágitását elfogadta, a képviselet tekintetében azonban a javaslatot oda módositotta, hogy a beadványok ügyvédi ellenjegyzésére vonatkozó intézkedést elejtette és egyáltalán megengedte, hogy a személyesen meg nem jelenő fél magát a tárgyalásnál bárki által képviseltesse.

Ha ezen módositás törvényerőre emelkednék, az nem képezne egyebet a zugirászat rendszeresitésénél.

Ha egyrészt a sommás eljárás alá tartozó ügyek köre oly mértékben tágittatik, mint azt a 13. §. javasolja, másrészt pedig megengedtetik, hogy mindezen ügyekben a feleket szóval és irásban bárki képviselhesse, akkor hiábavalók lesznek mindazon törvényes rendszabályok és büntetések, melyek a zugirászat megakadályoztatását czélozzák, mert az ekként tágitott téren a tájékozatlan közönséget még inkább fogja veszélyeztetni s pusztitani a zugirászok serege, ezen felelősség nélküli problematikus existencziák, kiknek káros hatását a hatóság mindennap látja, de kiket felfedezni s utólérni ritkán képes.

Ha a törvényhozás ugy volna meggyőződve, hogy a felek képviseletét ily tág körben lehet felelősség nélkül, sőt névtelenül működő egyénekre bizni: vajjon mi czélból szervezett volna akkor ugyanezen törvényhozás a felek képviseletére rendelt ügyvédi kart, melynek a felek képviseletét csak magasabb szellemi műveltség és hosszasabb gyakorlat igazolásának feltétele alatt és az általánosnál sokkal szigorubb felelősség és kivételes fegyelem mellett engedi meg?

A törvényhozás, mely minden rendezett államban arra törekszik, hogy az ügyvédi karban distingualt emberek álljanak az igazságügy szolgálatában, ezen saját czéljának compromittálása nélkül nem tehet oly intézkedést, mely tág kaput nyit arra, hogy ugyanazon igazságszolgáltatási functiókban minden legkisebb garantia nélküli egyének járjanak el.

Az igazságszolgáltatás legfontosabb érdekei kötelességünkké teszik ez irányban felszólalni, ha mindjárt lesznek is a kik ezen felszólalásunk indokát saját érdekeinkben fogják keresni.

Az ügyvédi kar érdeke a helyes igazságszolgáltatás érdekeivel azonos. — A mely államban az igazságszolgáltatás helyes alapokra van fektetve és helyesen van szervezve: ott az ügyvédi karnak állása és helyzete mindenütt megfelelő.

Mi nem kivánunk egyebet a helyes igazságszolgáltatás érdekeinek megóvásánál: a kép-

viselőház emlitett módositása azonban az igazságszolgáltatás jól felfogott érdekeivel homlokegyenest ellenkezik.

Ha a képviselőház jogügyi bizottságának javaslata alkalomszerüleg máskép indokoltatott, arról az ügyvédi kar nem tehet. Kamaránk az igazságügyi Minister urhoz benyujtott előterjesztés 14-ik lapjának végén tisztán az igazságszolgáltatás érdekeinek szempontjából meritett érvekkel mutatta ki annak szükségét, a mit a felek képviselete tárgyában a képviselőház jogügyi bizottsága javasolt.

A tárgyalás ügyvédekkel aránytalanul gyorsabb, mint a felekkel, az ügyek alapos elbirálása könnyebben eszközölhető jogtudók előadása nyomán, mint tudatlan felek szóbeszéde folytán. — A perlekedési hajlam nagyobb a tájékozatlan, mint a kellő jogi tanácscsal ellátott feleknél. A sommás ügyek felebbezését megszorító intézkedések mellett a felek jogtudó védelme kétszeresen szükséges.

Az ügyvédek általi visszaélések ellen garantiát nyujt az ügyvédi rendtartásban szabályozott fegyelem, mignem ügyvéd képviselők visszaélései ellenében a közönségnek épen semmi biztositéka nincs.

Mindezen alapján azon tiszteletteljes kérelemmel járulunk a Méltóságos Főrendekhez, hogy azon esetben, ha a javaslat részletes tárgyalásába bocsátkozni méltóztatnának, akkor a 11. §. tekintetében a képviselőház módositványát mellőzni és a képviselőház jogügyi bizottságának javaslatát elfogadni méltóztassanak.

Mély tisztelettel maradván

a Nagyméltóságu Elnök urnak

és a Méltóságos Főrendeknek

Budapesten, 1881. april 14-én.

Alázatos szolgái:

A budapesti ügyvédi kamara választmánya:

Dr. Siegmund Vilmos *s. k.*,
titkár.

Hodossy Imre *s. k.*,
elnök.

Melléklet a 495. számu irományhoz.

Kegyelmes Urunk!

Hódolatteljes tisztelettel vettük Excellentiád hivatalbeli elődjének m. év február hó 5-ik napján $\frac{367}{\text{I. M. E.}}$ sz. a. kelt leiratát, a melyben véleményadásra hivattunk fel azon törvényjavaslat felett, a melyet a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában Excellentiád elődje, majd újabban Excellentiád is az országgyülés elé terjesztett.

Mi e törvényjavaslatot beható tanácskozás tárgyává tettük és a következőkben van szerencsénk véleményes jelentésünket elsőben is a törvényjavaslatról általában, majd pedig annak részleteiről Excellentiád elé terjeszteni.

Megvalljuk, hogy azok után, a miket a hazai közönség a polgári per reformjára nézve már évtizedek óta hangoztat, azt hittük, hogy Excellentiád szakitani fog az irásbeli per alapelveivel. Hittük ezt azért, mert nem tartottuk lehetségesnek, hogy az a sok keserű és indokolt panasz, a melyre az irásbeli per mindennap okot ad, Excellentiád szine elé el ne jusson és Excellentiádat az irásbeliséggel való szakitásra rá ne birja.

Annál fájdalmasabban érintett, hogy ezen reményünkben csalatkoztunk és hogy azt kell tapasztalnunk, hogy a velünk közölt javaslat egész ridegségükben fentartja a mai perrend alapelveit. Fentartja a közvetett, az irásbeli eljárást, érvényben hagyja a megkötött bizonyitást.

Excellentiáddal szemben, a kiben hódolatteljesen tiszteljük a hazai jog egyik elsőrendű mívelőjét, fájdalmas kötelesség — de kötelességünk kijelenteni, hogy a velünk közölt javaslat a legnagyobb csapás, a mely ez idő szerint a polgári per reformját érhette. Mert, ha a javaslat törvényerőre emelkedik, előreláthatólag legalább is egy, de valószinüleg két évtizedig el lesz odázva a szóbeliség perrendje; az országnak legalább egy évtizedig tespedni, a birói és ügyvédi karnak pedig sanyarogni fog kelleni oly elvek uralma alatt, a melyeket, nem szép, de igaz szó, előbb-utóbb megutál mindenki, a ki velök hosszabb időn át foglalkozni kénytelen. Nincs civilisált állam, mely az irásbeliséget fentartásra érdemesnek találná, és ezért annál sujtóbb, hogy Excellentiád a velünk közölt javaslatban nálunk továbbra is érvényben akarja hagyni azt, a mit a művelt Európa ritka egyhangusággal régesrégen elitélt.

A csapás nagyságánál és Excellentiád iránti tiszteletünknél fogva nem vonhatjuk ki magunkat azon indokok részletezése alól, melyek Excellentiádat az irásbeliség fentartásánál vezérelték.

A javaslat indokai szerint Excellentiád az irásbeliséget első sorban azért tartja fenn, mert a szóbeliség behozatala nálunk ez idő szerint még tekintélyes ellenzőkre talál.

Azt hiszszük, hogy ezen ellenzők, közelről és egyenként véve őket szemügyre, tekintélyes voltukból sokat veszitenek.

Mert voltakép három igaz tekintély van, a mely törvényalkotásnál figyelembe jön; első sorban maga a törvényhozás, ezután a tudomány és a gyakorlati szakférfiak nyilatkozata.

Tudtunkkal ezek közül egyik sem ellenzi a szóbeliséget, hanem épen ellenkezőleg, mindegyik szakadatlanul és évek óta határozottan annak haladéktalan behozatalát sürgeti.

A törvényhozás mindjárt az alkotmány helyreállitása után határozottan kijelentette, hogy a végleges perrendnek a szóbeliség elvein kell nyugodnia. Az akkori kormány előterjesztései, az országgyülés tárgyalásai semmi kétséget sem hagynak fenn az iránt, hogy a mai perrendet merőben ideiglenes alkotásnak vették; feladatul tűzvén neki előkésziteni a szóbeli perrendet, mert köz volt a meggyőződés, hogy a helyes igazságszolgáltalás követelményeinek csak ez bir megfelelni.

Nem tért el ettől a felfogástól a törvényhozás későbben sem, a midőn az első folyamodású biróságok szervezésének nagy munkájába fogott. Ezt is kiválókép azért hajtotta végre, hogy vele a szóbeli perrend talapzata le legyen rakva. Ismeretesek e részben törvényeink enunciatiói. A minden évben a szóbeliséget sürgető parliamenti felszólalásokra nem feladatunk részletesen kiterjeszkedni, bár ezek is mutatják a törvényhozás irányát. Elég tényként constatálni, hogy törvényhozásunk a polgári per reformját a szóbeliség behozatalában látja, és hogy minden organisatorius institutióban, melyet eddig létesitett, végczélkép ez lebegett szeme előtt. Azt hiszszük, hogy már a törvényhozás iránti tartozó tekintet is követelné, hogy a reform kérdésében a szóbeliség irányától el ne térjünk. Ha van tekintély, mely jogászok előtt nyom, első sorban a törvényhozásé az, annál inkább, mert azt csak nem lehet feltételezni, hogy a törvényhozás népszerüséghajhászásból követelné a szóbeliséget.

Hogy a tudomány képviselői között a szóbeliség behozatalának egyetlenegy tekintélyes ellenzője sincsen, azt senki Excellentiádnál jobban nem tudja. Hisz ha valaki, akkor Excellentiád ismeri az e téren való nézeteket és igy felmentve érezhetjük magunkat azon enunciatiók részletezésétől, a melyeket a tudomány a szóbeliség érdekében tett.

Elegendő lesz röviden rámutatnunk a magyar tudományos akadémiára. Régen meg vannak ott győződve az irásbeliség tarthatatlanságáról; ez időszerint már a tudományos művelésre se tartják érdemesnek, a mint ezt az akadémia pályadíj tűzései, és még inkább a pályanyertes munkák bizonyitják. Nem hallottunk egyetlen egy hangot sem, mely ott az irásbeliség mellett szót emelt volna, de azt tudjuk, és elismeréssel fogja feljegyezni az utókor is, hogy ép ezen illustris társulat kebeléből jöttek a legvehemensebb támadások az irásbeli per ellen; a közelmultban ép itt hangoztatta az akadémiának közhelyeslése között annak egyik kiváló tagja, a kiben egyuttal birói karunk egyik díszét tiszteljük, hogy nagy ideje már valahára a minden ízében kárhozatos és erkölcsrontó irásbeliséggel szakitani és a szóbeli per megteremtéséhez haladéktalanul hozzá fogni.

A tudomány másik gyúpontja, a tudományegyetem, nem maradt el az akadémia mögött. Tankönyvekben fejtegeti a szóbeliség előnyeit, tanszékein hirdeti annak fölényét. És ha Excellentiád ez objectiv és tisztán tudományos tevékenységet figyelemre nem méltatná, ott vannak a per tudományos művelői, a kik — és ebben hivatásukhoz híven — hol könyvekben, hol monografiákban a szóbeliség előnyeit hangoztatják, behozatalát halaszthatatlan teendőnek mondják.

A harmadik tényező, a mely a per reformjánál figyelembe jő, a birói és ügyvédi kar. A birói kar mai, e részben szerencsétlen szervezeténél fogva testületileg nem nyilatkozhatik. De a hány kitünősége e karnak közzé tette nézetét, mindmegannyi a szóbeliség behozatalát elodázhatlan szükségnek vallja. Ismeretesek Excellentiád előtt e nagytekintélyű fényes dolgozatok; nem kell őket egyenként felsorolnunk. A mi pedig az ügyvédi kart illeti, erről elegendő módon tudva van, hogy az, a mióta megnyilott a discussio tere, a szóbeliségnek rendithetlen

hive és apostola volt. Az igazságnak nyilt és méltóságteljes szolgáltatását kértük, a midőn még az absolut hatalom intézte hazánk sorsát és remény meghallgatásra nem, legfeljebb gúny jutott osztályrészül; ma sem tehetünk le róla, hisz az előttünk fekvő javaslat is mutatja, hogy a polgári per ma megint oly mostoha gyermeke az igazságügyi kormánynak, a milyen régenten volt. Kértük a szóbeliséget, a midőn csak ügyvédi egyletek utján nyilatkozhattunk, és kérjük ma, a midőn a kamarákban törvényes képviseletet kapva, azon meggyőződésre kellett jönnünk, hogy karunk némely érdekeinek ápolása önmagában véve teljesen hatálytalan az igazságügy javitására.

Négy éves fennállásunk óta nincs kamara, a mely igazságügyi bajaink főforrását nem az irásbeliségben látná, nincs, a mely a szóbeliség behozatalát majd évi jelentéseiben, majd alkalmi feliratokban ne kérelmezte volna.

Végig tekintettünk azoknak a során, a kiknek nézete a per reformjában súlylyal birhat. Törvényhozás, tudomány és gyakorlat egyenként, majd egyes képviselőit a jogászgyülésen egyesitve, ritka egyhangusággal a szóbeliség behozatalát sürgetik. Megvalljuk, legszorgosabb utánnézésünk mellett sem tudtunk felfedezni sem egyént, sem corporatiót, a mely behozatalát lehetlennek tartaná; nyomára sem tudtunk jönni azon tekintélyeknek, a kik az előttünk fekvő javaslat indokai szerint a szóbeliség behozatalát ellenzik. Nem is sejtjük, hogy kik lehetnek e tekintélyek, csak annyit tudunk, hogy nézeteikkel eddig sem a törvényhozás, sem a tudomány, sem a gyakorlat terén nyilvánosan elő nem állottak. Őszintén megvalljuk, teljes lehetetlennek tartjuk, hogy azon kiváló férfiak közül, a kik Excellentiád tanácsában ülnek, csak egy is ellenezné a szóbeliség behozatalát. A javaslat feletti véleményadásra megkérve, jogászi tételességgel a javaslat felett nyilatkoztak. De ha principiális élességgel akként áll eléjök a kérdés, kivánatos és lehetséges-e a szóbeliség behozatala; válaszuk, — meg vagyunk győződve, határozottan igenlő fogott volna lenni.

A második indok, a mely Excellentiádat az irásbeliség fentartásában vezérli, az, hogy a szóbeliség birósági szervezetünk lényeges átalakitása, nevezetesen a kir. táblák decentralisatiója s legalább 10—12 másodbiróság szervezete nélkül életbe nem léptethető; ez által pedig a szóbeli eljárás oly jelentékeny állandó és részben átmeneti költségeket venne igénybe, melyeket ez idő szerint rá nem fordithatni.

Ez az indok végelemzésben a költség nehézségében culminál. Elismerjük, hogy mai körülményeink között nevezetes argumentum, a mely komoly megfontolást követel. De épp ezért mélyen fájlaljuk, hogy ezen indok mérlegelésére teljesen hiányzik a számbeli materiále. Még approximativ összegében sincs jelezve az a költségtöbblet, a melyet a szóbeliség igénybe venne, ugy, hogy a költség kérdésében ma is az a bizonytalan félhomály, hogy ne mondjuk teljes sötétség uralkodik, a mely e kérdést a javaslat megjelenése előtt dominálta volt. Ez a sötétség pedig akkora, hogy csak annyit lehet kivenni benne, hogy némelyek váltig drágának, mások ismét olcsónak mondják.

Azon nézetben vagyunk, hogy ideje a költség kérdésével részletesen foglalkozni. Ha ezt megteszszünk, nyomban kiderül, hogy a kérdés minden helyes ok nélkül lett oly heves vita tárgyává téve. Mert az, drága-e avagy olcsó a szóbeli eljárás, voltaképp attól függ, minő módon és minő rendszerben akarjuk behozni; hogyan állitjuk össze a tanácsokat, minő mérvben fogadjuk el a bizonyitás közvetlenségét, minő terjedelemben adunk felebbvitelt. Függ tehát a költség olyasmitől, a minek megállapitása voltakép saját hatalmunkban áll.

Persze, ha első fokban ötös tanácsot, harmadik fokban is teljes fellebbezést, minden forumban pedig feltétlen közvetlen bizonyitást statuálunk, államháztartásunk a szóbeliség költségét el nem birja. De nincs állam, mely ilyenforma szertelen, hogy ne mondjuk képtelen módon szabályozná a szóbeli pert; nemcsak a költség, de még ennél is sokkal nyomósabb érvek, köztük

első sorban igazságügyi érvek ellene szólanak a szóbeliség elveinek ily túlzott dédelgetése ellen.

Más államok példáját tartva szem előtt, meg vagyunk győződve, hogy nálunk sincs szükség ily túlhajtásokra. Különösen meg vagyunk győződve, hogy kitünően berendezett szóbeli eljárást kaphatunk a mai birói személyzettel, következőleg a mai költséggel.

Ezt közelről és egyenként nézve, szembeötlik, hogy a polgári per terhe az első folyamodású biróságokra nehezedik; az igazságügyi tárcza legjelentékenyebb részét ezek veszik igénybe. Azon nézetben vagyunk, hogy a mai birói személyzet első fokban minden személyszaporitás nélkül elbirja a szóbeli pert, különösen akkor, ha behozatnék a polgári fizetési meghagyások intézménye. Sőt ugy vagyunk meggyőződve, hogy ha pusztán a polgári peres eljárástól függne a birák létszáma, a szóbeliség behozatalával mai számukat nevezetesen lejebb lehetne szállitani. Mert nincs semmi, a mi bizonyosabb volna, mint az, hogy a szóbeli per lényegesen apasztja a birói teendőket. Ma az előkészitő és közbenszóló végzések és sürgetések elveszik a biró idejének és munkaerejének fele részét. Ez szóbeli eljárásnál egészen elesik. Ma az érdemleges itélethozatal a feneketlen tagadások, a bizonyitási materiale oszthatatlanságánál és a hosszas perstudiumnál fogva jóval több időt vesz igénybe, mint a mennyi a szóbeli végtárgyalásra fog kelleni. Nem tartjuk ennélfogva kétségesnek, hogy első fokban személy-, következőleg költségszaporodás előállani nem fog.

Legfőbb fokban a kir. Curia biráinak mai létszáma a szóbeli perre szintén nem fog elégtelennek bizonyulni. Mert feltesszük, a mint másként nem is lehet, hogy a kir. Curiát a bizonyitás kérdése terhelni nem fogja, teljes fellebbezés három fokban nem kivánatos, nem is lehetséges. A kir. Curia itélőszéke elé tehát több-kevesebb körülirással jogkérdések fognak kerülni, a mi a mai teljes felebbezés mellett felkerülő ügyeknek alighanem elenyészt csekély töredékét fogja tenni. Igaz, hogy a polgári törvénykönyv hiánya azt az aggodalmat keltheti, hogy a gyakorlatban majd minden kérdést jogkérdésnek fognak minősitni akarni. De ez egyrészt még sem lehetséges minden esetben, másrészt pedig az életnek mindennapi, következőleg legfontosabb kérdéseire mégis csak van irott jogunk, — ingatlan jog, kereskedelmi váltó jog, — hogy pedig a nem irott joggal űzhető visszaéléseknek lehet elejét venni, arról a külföldön való némi körültekintés teljesen megnyugtat. Indokoltnak tartjuk ennélfogva azon nézetünket, hogy valamint első, ugy legfőbb fokban a birák mai létszáma elegendő lesz. És minthogy ez a döntő kiadás, költségszaporodástól tartani nem lehet.

Marad a közbenső, a második forum. — Ez egyebütt is sok nehézséget okoz, de sehol oly exorbitans fontosságra nem emelkedett, mint minálunk. Szinte hihetetlen, de tény, hogy egyetlen egy biróságnak, a kir. táblának szerencsétlen szervezete elég erős ok arra, hogy miatta valamennyi más biróság, az ügyvédség és az élet egy szerencsétlen és senkit ki nem elégitő eljárás nyüge alatt szenvedjen. A javaslat semmi kétséget sem hagy fenn az iránt, hogy mai napság minálunk a szóbeliség kérdése voltaképp a királyi tábla kérdése. Kénytelenek vagyunk tehát véle tüzetesebben foglalkozni.

Nem tagadjuk, hogy a szóbeliség behozatalával ezen a forumon lényeges szervezeti változtatásokat fog kelleni tenni. Az sem szenved kétséget, hogy a decentralisatio helyes keresztülvitele nagy organisatorius művelet lesz. De ezt, hogy t. i. a szervezés munkával jár, nem tekinthetjük oknak arra, hogy magát a szervezést elejtsük.

Elevenen áll előttünk az első folyamodású biróságok szervezésének ideje. Az egy nagy organisatorius művelet volt; kiterjedt az egész országra, közvetlenül megragadta annak minden egyes faluját. Fáradságos munka volt azokra nézve, a kik concipiálták, tövisekkel teljes azokra nézve, a kik végrehajtották. De az akkori kormány és törvényhozás elejébe állott annak a viharos és csakugyan tekintélyes ellenzésnek, a melylyel a szervezés az országgyülésen, muni-

cipiumokban találkozott, és megcselekedte az organisatió nagy művét, mert meg volt győződve, hogy vele a nemzeti consolidatio és ezzel tán a nemzet leendő nagyságának egyik talpkövét rakja le. Mivé törpül a közelmultnak e nagy alkotása mellett a kir. tábla decentralisatiója? Amaz kiméletlen erővel belenyult számtalan históriailag jogosult hatalmi sfärába, több városnak és vidéknek sértette az érdekét, mint a mennyinek biróságot adhatott, — emennél, a ki érdekelve van, azoknak a száma nem közeliti meg a százat sem, okkal-móddal kimélni lehet a szerzett jogokat, a főváros vele mitsem veszt, a vidék pedig örömmel és hálával fogja fogadni; és osztozni fog ebben az örömben az egész ország, mert köz az érzés, hogy a mely napon megtörik a királyi táblának szertelenül meggyült egysége, az nap meg lesz törve az a legfőbb, sőt a javaslat szerint az egyetlen akadály, mely minket az észszerű igazságszolgáltatástól elválaszt.

Drágább lesz-e az új szervezetben a második fórum, számszerűleg nem tudjuk. De bizonyos, hogy az átmeneti költség figyelmet sem érdemel. És bár alig szenved kétséget, hogy a második forumhoz teljes felebbezést kell adni, még sem tudunk okot, miért kellene a forumot okvetlen drágábbnak szervezni. A mit idevágólag az első forumra nézve felhoztunk, nagy részben erre is talál. A birák létszámát legalább a polgári per miatt alig fog kelleni lényegest szaporitani és igy nincs ok, a mely a költség kérdését aggodalmasnak feltüntetné.

De feltéve, hogy a szóbeliség behozatalával az igazságszolgáltatás költsége 4—500,000 frttal emelkednék, ezt az aránylag csekély összeget döntő akadálynak nem ismerhetjük el. Behozhatjuk megtakaritásokkal. Nem tudunk egyébként idevágólag sem letenni a reminiscentiákról. Ha nyolcz év előtt, a midőn az óriás deficitek már félreismerhetlenül előre vetették árnyékukat, megvolt az erő a nemzetben megcselekedni azt, a mit az országra üdvösnek tartott, ha milliókba került is; nem tudjuk elképzelni, hogy ma nem volna meg az erő és képesség a hasonlithatlanul csekélyebb műveletnek végrehajtására, feltéve, hogy a kormány annak végrehajtását erősen akarja. Az energia a közjó előmozditásában nem sülyedhet ily rövid idő alatt ekkorát. Meg vagyunk győződve, hogy ha Excellentiád a polgári perre is oly személyes gondot fordit, a minőben a jog egyébb ágai részesülnek és elhatározottan a reform élére áll, sem tekintélyes ellenzőkkel, sem financiális nehézségekkel találkozni nem fog.

Eddig azon indokokkal foglalkoztunk, a melyek a javaslat szerint a szóbeliségnek behozatalát lehetetlenné teszik.

Azt hisszük mindezen indokokra nézve, hogy sem a tekintélyes ellenzők, sem az organisatorius és financziális aggodalmak végeredményben döntők nem lehetnek. Ezek utóvégre is alkalmi argumentumok.

A döntő kérdés az, megfelel-e az irásbeli per a nemzeti jólét követelményének vagy sem.

Alig tudjuk elhinni, hogy erre a kérdésre igenlő választ lehessen adni.

Azt ugyan nem mondjuk, hogy egyesek magukat az irásbeli per alatt jól ne érezhetnék. Megengedjük azt is, hogy Excellentiád előtt egyesek akként nyilatkoztak, hogy ez az irásbeli eljárás nem is olyan rosz, a milyennek hiresztelik. Megjegyezzük azonban, hogy mindig vannak, a kik minden eljárásra rámondják, hogy türhető.

A kinek pere soha sem volt, vagy kinek tisztességes ellenfele volt, vagy a kinek nagy vagyon jutott osztályrészül, az könnyen rámondja, hogy a mai per türhető, különösen, ha azt hiszi, hogy ezzel még kedves dolgot is mond. Az egészséges emberre nézve a más betegsége mindig türhető, és még vannak az országban boldogok, a kiket az irásbeli per súlya közvetlenül nem ért.

Ámde a nemzet nagyja nem áll ily boldogokból, és a ki munkájával keresi kenyerét, a kire nézve életérdek, hogy pénzei befolyjanak, azok közül egyik sem fogja a mai eljárást jónak, vagy csak türhetőnek is mondani.

Mi, a kik a mindennapi életben mozgunk, és annak szive verését, mint a magunkét

érezzük, nem nagyitunk, ha azt mondjuk, hogy nincs állami institutió, a mely annyi elkeseredést és nyomort szülne, a mely az erkölcsök és a jogérzet elzordonulását oly nagyban elősegitené, mint a mai irásbeli perünk.

És ez máskép nem is lehet.

Az az adós, a ki mai nap fizetni nem akar, azt erre gyorsan és biztosan rá nem kényszerithetjük. Ha a hitelező azt kérdi tőlünk, vajjon meddig huzódik el ügye, nem válaszolhatunk neki mást, mint azt, hogy biz ez végelemzésben az adós tetszésétől függ. Különösen a 300 frtot meghaladó ügyekben a hitelező az adós kegyelmén áll. Ennek egyebet se kell tennie, mint felhasználni az irásbeli per nyitjait és kibuvóit és bizonyos lehet benne, hogy hitelezője legalább is két évig, de sok esetben 4—5 évig jogát meg nem találja. Ha az adós igénybe veszi a törvényes és jegyzőkönyvi halasztásokat és a perrend megengedte alkereseteket és közbenszóllólag előfordulható kérvényeket, ha vakon tagad és arczátlan módon kifogásol, ha a felebbvitel lajtorjájába szünet nélkül belekapaszkodik, a hitelezőnek nincs mit tennie, mint várnia, mert csakugyan olyan az irásbeli perünk, hogy az adósnak azon puszta kijelentése, hogy most szóba sem akar állani a felperessel, az adósnak egy pár havi haladékot biztosit olyan az irásbeli per bizonyitási eljárása, hogy a legalaptalanabb tagadás, a melyről mindenki meg van győződve, hogy nyilvánvalóan a per huza-vonájából ered, az adósnak megint hónapokat biztosit és olyanok a mi felebbviteli forumaink, hogy őket egy-két évnek leforgása előtt megjárni nem lehet. Felebbvitel dolgában a javaslat ugyansegiteni akar és eltörli a semmitőszéket. De minden jóslehetség hogy ez bajainkon lényegesen segiteni nem fog. Mert a javaslat nélkül mondhatjuk, fenntartja az irásbeliséget, ennek pedig a végnélküli felebbvitel benne fekszik a természetében. Az irásbeli eljárás ugyanis a pert sok stadiumokra osztja, mindegyikét sanctiókkal látja el. A felek többször találkoznak a biró előtt, a biró többször határoz. Gyakoriabbak ennélfogva a fél mulasztásainak, a biró tévedéseinek, következőleg a perorvoslatoknak esetei. Ezt a semmitőszék eltörlése nem változtatja meg; és ha a külön semmiségi panasz el is fog esni forum hiányából, nem tudjuk, nem kapunk-e a mai egyszeres semmiségi panaszunk helyébe fokozatos semmiséget a forumok pluralitásánál fogva. Csudálatos játéka a sorsnak! A semmitőszék annak idején tudvalevőleg jó részt azért hozatott be, hogy kevesebb legyen a felebbvitel, és a felsőbb forumban gyorsabb az eljárás.

És mit mutat a tapasztalás? azt, hogy egy ügyet 17 — mondd tizenhétszer lehetett a kir. Curia elé vinni. — Ma a javaslat a másik túlságba esik, eltörli a semmitőszéket, mert ugy van meggyőződve, hogy csak ez gyorsitja az eljárást. — A javaslat ép ugy téved, a mint tévedtek tiz év előtt. Mert a felebbvitelek száma függ az első, a második biró előtti eljárás természetétől; az eljárás a logikai prius, a melyen a felebbvitel megered. És a mig ez az eljárás rosz, mesterkélt és akadékoskodó lesz, — olyan lesz, hogy forma miatt a lényeg veszendőbe megy számtalanszor, a felebbvitelek száma mindig túlságos sok és olyan lesz, hogy számát mesterségesen apasztani nem lehet. Kérdezze meg Excellentiád a semmitőszék tagjait, nem-e számtalanszor, ismételjük, számtalanszor adtak helyet olyan semmiségi panaszoknak, a melyeket törvény szerint el kellett volna utasitani. De helyt adtak nekik, mert ugy látták, hogy különben a fél az eljárás rosszasága miatt alapos jogától elesik. — És ez ezentúl is igy lesz, mert ezentúl is érvényben lesz az az eljárás, a birónak a melynél első fokban legfőbb gondja nem az, hogy az igazság kiderittessék, hanem az, hogy az eljárási formalitásoknak elégség tétessék.

A per hosszadalmas voltát el lehetett viselni oly korban, a melyben a föld, a munka, a kereskedelem meg volt kötve, hitel jóformán nem is volt. De ma mások az élet viszonyai és ha a hitelező nem tudja megkapni pénzét, annak következése nagyon is gyakran az, hogy ő maga is elbukik, ha pedig el nem bukik, ezentul vagy épen nem ad, vagy drágábban ad másoknak

pénzt. Az ingatlan hitel pangása egyik részben irásbeli eljárásunk lassuságának a következménye. Kérdezze meg Excellentiád a magyar földhitelintézetet, fenn tudna-e állani és tudna-e 5% pénzt adni, ha jogait az irásbeli per védené. És a kisbirtokosok földhitelintézete keletkezésének egyik conditió sine qua non-ja kezdettől fogva az volt, hogy a mai lassu eljárás alól fel legyen mentve. Nincs abban semmi nagyitás, de nyilván fekszik, hogy az exorbitáns kamatlábnak, a sehol oly irtóztató arányban elő nem forduló előleges kamatlevonásoknak és cauteláknak, sőt az ingatlan uzsorának egyik szülőoka mai peres eljárásunk. Ezer meg ezer tönkre jutott földmíves család sinyli meg ezen a réven justitiánk lassuságát.

Az iparos és kereskedő osztályra az eljárás még vészthozóbban hat. Nem szenved semmi kétséget, hogy nálunk jó részt azért bukik el annyi kereskedő és iparos, mert künnlevő activ követeléseit behajtani nem tudja. Kivánja be Excellentiád a tönkre jutott kereskedő és iparosok csődleltárait, és meg fog döbbeni azokon a mesés mennyiségű be nem hajtott activ követeléseken, a melyek bennök szerepelnek. Pedig a legtöbb követelés hitelezéskor jó volt, de rosszá vált, mert az adós fizetni nem akart, a hitelező pedig a lassu és foganatlan peres eljárás terére lépni nem mert. Ezer meg ezer iparos és kereskedő ment a rossz követelések miatt tönkre, a kik fennállanának még ma is gazdasági központok lennének, ha az igazságszolgáltatásban jobb védelmet találtak vagy legalább remélyhettek volna.

Az eljárás lassusága és vele foganatlan volta forgalmunkat más irányban is sujtja. Okult rajta sok külföldi czég, és Magyarországra vagy drágábban ad el, vagy pedig éppen egészen megszünteti a hitelt. Vannak egyes üzletágak és czégek és éppen a jobbak közül valók, a melyek bevallottan a lassú és foganatlan justitia miatt szakitották meg az üzleti összeköttetéseket.

Csakis polgári justitiánk rendkivüli nehézsége szülhette azt a nagy tekintélyt, melyet magának a fővárosi tőzsdebiróság kivivott. Államilag gondolkozó és érző emberen a szégyenpir kell, hogy végig fusson, ha látja, hogy a kir. igazságszolgáltatás mily megalázó szerepet játszik a börzei igazságszolgáltatás mellett. Kérdezze meg Excellentiád az alföld földbirtokosait, miként veszik meg tőlük terményeiket. A fővárosi gabonakereskedő egy métermázsáért 9 frtot ad, ha a termelő magát a tőzsdebiróságnak aláveti, ellenkező esetben csak nyolczat. Kérdezze meg Excellentiád az előrelátó pesti házbirtokosokat, nem-e szintén a tőzsdebiróságot kötik ki bérlőikkel való per esetére, mert sajnosan tapasztalták, hogy az állami eljárás mellett, ha a lakó nem akar kihurczolkodni, a per elhuzódhatik, a mint megtörtént az eset, 7/4 évig és a lakó ki nem mozditható.

Tetézi mai eljárásunk tűrhetetlen voltát a bizonyitás tételessége. Távol vagyunk attól, hogy a bizonyitás feltétlen szabadságát követelnénk, de való igaz, hogy a tételesség azon túlzott mértéke, a melyet a javaslat is fentart, a mai sanyarú állapotok egyik főforrását, az életnek egyik elsőrendű csapását képezi. A kinek ma nincs tételes bizonyitéka, az jogát hiába keresi. Ámde ez a tételes bizonyiték sok esetben meg sem szerezhető; megszerzése esetén pedig annyi ész és pénzerőt kiván, a mennyit a közönség legnagyobb részénél, az irni, olvasni nem tudó földművesnél, a nőknél, az erre rá nem érő iparosnál, kereskedőnél feltételezni nem lehet. Megszerzésének költségét és fáradtságát könnyen csak a jobbmódú, a tanult ember birja el; a középrendre megszerzése túlságos terhet ró, a melynek súlya alatt jogok mindennap veszendőbe mennek. — Tapasztalásból, mindennapi tapasztalásból mondjuk, hogy a védelmünket kereső félnek védelmet nem adhatunk, mert perrendszerű bizonyitékot magával nem hozott. Hoz magával annyi bizonyitékot, hogy lehetetlen jogáról meggyőződve nem lennünk; meg van róla győződve a biró is, ha őt a fél privatim felkeresi. Még sem lehet rajta segiteni, mert bizonyitéka nem tételes bizonyiték. Lehet-e rajta csodálkozni, ha a fél erős gyűlöletet és megvetést érez az olyan jogszolgáltatás ellen, a mely nemcsak lehetővé teszi, de még meg is követeli, hogy jogától

akkor is elessék, ha ügyvéd, biró egyaránt meg vannak arról győződve, hogy igaza van. Lehet-e azon megütközni, hogy az erkölcs és jogérzete alászáll, ha a fél, az egész falu vagy vidék közönsége azt látja, hogy a jogtalanság nyugodtan élvezi a vagyont, a jog pedig sem ügyvédben, sem biróban védelmet nem talál.

Mai bizonyitási eljárásunk egy másik fonáksága az a szertelen szabadalom, a melyet benne a fél a per rendszerű bizonyiték felhivásában élvez. Ebben ugyan az irásbeli per szempontjából van logika, mert ha a fél csak perrendszerű tételes uton bizonyithat, jogmegtagadás nélkül alig lehetett őt a perrendszerű bizonyitékok használatában korlátozni. De mit jelent ez a gyakorlatban? Azt, hogy nincs az életnek az a tere, a melyen a szemérmetlen tagadozás és vakmerő hazudozás oly csunyán burjánoznék, mint éppen az igazságszolgáltatás forumán. És a bámulatos benne voltaképp nem az, hogy mindez megtörténik, hanem hogy megtörténhetik a nélkül, hogy a hazudozót a legcsekélyebb joghátrány érhetné. Bármennyire is meg legyen a biró arról győződve, hogy a hazug védelem pusztán csak huza-vonából adatik elő, nincs semmi hatalma ellene, az ellenfélnek pedig tétlenül várnia kell, még adósának tetszeni fog tisztességesen védekezni. A ki az életet ismeri, meg fogja Excellentiádnak mondani, hogy a mai bizonyitási eljárásnak ez erénytelensége az igazságszolgáltatás egyik legfőbb megmételyezője, a ki pedig a dolgok mélyébe lát, hozzá fogja azt is tenni, hogy az irásbeliség titkos eljárás alatt másként nem is lehet.

Végezetül még röviden megemlékezünk azon módról, a melyen ma nálunk itéletet hoznak. Távol vagyunk attól, hogy a birói karban a jellemet, a becsületes jóakaratot kétségbe vonnánk. Bizalommal vagyunk a hozzánk közeleső kir. törvényszékek tagjaihoz és a felebbviteli forumokra nézve tartózkodás nélkül elismerjük, hogy a jó itélethozatal érdekében megtörténik mindaz, a mi a mai rendszer mellett egyáltalán megtörténhetik. De nem tehetnek róla az egyesek, ha a mai rendszer rosz, oly rosz, hogy rosszaságának elementáris erejével megbénitja, hogy ne mondjuk tönkre silányitja nem ugyan az egyes birót, de a tanácsot itéletének meghozatalában. Az előadó biró, bármily kitünő és jellemes, mégis csak ember és nem másoló vagy recitáló gép; ember, a ki saját individualitásának, időleges jó vagy rosszullétének, több, nagyobb munkakedvének bélyegét visszanyomhatlanul rásüti előadmányára. Minden utógondolat vagy roszhisszemüség nélkül elejt valamit, a mit lényegesnek nem tart, a lényeges jogkérdést saját belátása szerint csoportositja. És a tanács, mit tegyen, határoz az előadmányhoz képest, akkor is, ha hozzájárul, akkor is, ha megváltoztatja, a peranyag teljes ismerete nélkül. Mily védtelen a fél és mily véletlenektől függ ilyenkor a jog sorsa, részletesen fejtegetni nem akarjuk. Ez a biróságok beléletébe vág, a kiktől pedig hermetice el vagyunk zárva. Csak arra kérjük Excellentiádat, kérdezze meg felsőbb biróságaink vezetőit, hogyan megy a polgári perek referálása, mi garantiát ad az irásbeli per az alapos itélethozatalra. Ne kivánja be tőlük a véleményt irásban, mert, vannak dolgok, miket birói toll le nem ir. De kérdezze meg őket bizalmasan, és oly adatokat fog kapni, a melyeket Excellentiád szintén aligha fog irásbeli közlésre alkalmasaknak tartani.

Nem folytatjuk azon állapotok leirását, a melyeket a szóbeli per előidéz. Tudva van Excellentiád előtt, hogy a birói és ügyvédi kar szellemi tespedése és elkedvetlenedése, az ügyvédi kar nyomasztó helyzete szorosan az irásbeli per corrollariuma. Tudva van Excellentiád előtt az is, hogy egyiknek sincs meg a tekintélye és becsülete, a mely őket megilleti. Mindakettő arra van kárhoztatva, hogy enmagukban világos dolgokat értelmetlen titkos uton keressen; a közönség a perben az igazság nyilt és közvetlen szolgáltatása helyett, rejtélyt rejtélyre lát halmozva. Csuda-e ha az embereket az eljárás eredménye szerint iténi meg, ha azt hiszi, hogy voltakép az ügyvédek és birák értelmetlenek, tehetetlenek vagy éppen lelkiismeretlenek. Nem hisszük, hogy volna állam, melyben a birói és ügyvédi kar, más szavakkal az igazság-

szolgáltatás olyannyira alá szállt volna a közbecsülésben, mint a hogy minálunk alászállt. A mi szenvedésen és veszteségen a félnek az eljárás rosszasága miatt keresztül kellett menni, azt bűnül szereti a birónak és ügyvédnek róni fel, és alig van ügyvéd és biró e hazában, a ki felette állana a gyanusitások és megszólalásoknak, a kinek nevét még olyanok is meg ne szólanák, a kik ezt másokkal szemben tenni óvakodnak. Az eredmény az, hogy az emberek félnek ügyvédtől, birótól egyaránt, és a kit a végszükség, vagy specialis ok rá nem kényszerit, nem is fordul egyikhez sem. A reális keresetek száma ijjesztő módon apad, az emberek kezdenek okosak lenni s nem keresik jogaikat, mert azt tapasztalják, hogy a mit per segélyével kapnak, az nem csorbittatlan joguk, hanem nagyon is sok esetben zaklatás, kín és költség.

Azon nézetben vagyunk, hogy ezen nyomorult állapotok szülőokával. az irásbeliséggel szakitani kell.

A velünk közölt javaslat ezt nem teszi. Akarna némi bajokon segiteni, de nem akar a nagy bajokon segiteni. Reformjai minimális kérdésekre irányulnak és ezekben is a szövegezés veszélyes pongyolasága, melyről később részletesen, és aggodalmat keltő rendszertelensége több bajt fog okozni, mint a mennyi jót tőle legvérmesebb védői reméllenek. És mit érnének, ha jók is, egyes újitásai, ha a javaslat szerint is épp úgy, mint a módjában lesz az adósnak az ügyet kénye-kedve szerint halasztani, ha feneketlen tagadásokkal és hazudozásokkal biróságot, ellenfelet csak ugy bosszanthat, mint ma, ha a perek elintézésében csak oly kevés garantia lesz, mint ma.

A javaslatról általánosságban nincs több mondani valónk. Mi a justitiára nézve csapásnak, elejtését kivánatosnak tartjuk. Inkább tűrjük, ha mindjárt egy pár évig is a mai perrend nyügét, azon reményben, hogy Excellentiád bajaink alapos orvoslásához hozzá fog, semhogy egy új bonyodalmas és hosszadalmas irásbeli per uralma alá lépjünk és évek hosszú során át újra ki legyünk téve azon jogbizonytalanságnak, a melyet minden processualis ujitás magával hoz.

És ezzel felterjesztésünket voltaképp be kellene fejeznünk. Rosszalva az alapelveket, felmentve érezhetjük magunkat a részletek alól. De nehogy annak a feltevésnek némi plausibilitása legyen, mintha mi csak jelszó hangoztatási viszketegből követeljük a szóbeliséget, a komoly részletes munkától ellenben, ha elénk áll, fázunk, belementünk a javaslat részletes vitatásába is. Öröm és lelkesedés nélkül tettük, tudva, hogy vele a közjót elő nem mozditjuk. De megtettük kötelességből és közöljük im részletes nézeteinket, ismételvn is arra kérve Excellentiádat, adjon mihamarább alkalmat rá, hogy egy egészséges és észszerű elveken nyugvó perrend felett hasonló részletességgel nyilatkozhassunk.

Első czím.

A javaslatnak a birósági szervezetet és a birói hatáskört tárgyazó fejezetére általában megjegyezzük, hogy az ide vonatkozó intézkedéseket külön törvényben véljük megteendőnek. Kivánatossá teszi ezt nemcsak e kérdések részben közjogi természete és a rendszeresség; nemcsak azon körülmény, hogy előnyösebb, ha a polgári és büntető igazságszolgáltatás, e tekintetben gyakran közös természetű intézkedései egy törvényben, egyenlő elvek szerint nyernek megoldást: hanem főkép azon tapasztalat, melyet a javaslat is igazol, hogy a szorosan vett perrendben a contentiosus eljárás kérdései levén előtérben, a szervezetre és a hatáskörre vonatkozó, magukban véve ép oly fontos intézkedések, akaratlanul is csak mellesleges, kevésbbé alapos és kimeritő rendezésben részesülnek.

Szabadjon e tekintetben a német birodalmi törvényhozásra hivatkoznunk, ama törvényhozásra, mely javaslatunkra méltán nagy befolyást gyakorolt. S bár a némettel azonos alapokon nyugvó 1876-iki ausztriai perrendjavaslat ezen intézkedéseket szintén a peres eljárás keretébe vette fel; ez ama javaslat indokainak világos kijelentése szerint (14. lap) csak azért történt,

mert a szomszéd állam a perrendtartási tervezet bemutatását csak röviden megelőzőleg, 1873-ban szabályozta a büntető eljárást és szervezetet. Ausztriában tehát új rendelkezések szüksége vagy czélszerűsége fenn nem forgott. De hazánkban, hol egyidejüleg állunk a polgári és büntető eljárások revisiója küszöbén, lehetőnek is ajánlatosnak is tartjuk a közös elveknek együttes és egyöntetü törvényesitését.

Nem gátolhatja ezt azon körülmény, hogy a büntető eljárás köztudomás szerint a szóbeliség elvein fog alapulni, holott a polgári perben talán még évek hosszú során át az irásbeliséggel leszünk kénytelenek beérni. Mert a büntető és a polgári igazságszolgáltatás kétségtelenül ugyanazon szervezetben fog kezeltetni; és a hatáskör tekintetében mindenesetre még igy is számosak lesznek az érintkezési pontok. A felhozott körülmény tehát a külön törvény szükségessége iránti meggyőződésünket nem gyengithette.

A mi a czím részleteit illeti,

a 2. §. harmadik bekezdése azt rendeli, hogy a felfolyamodások következtében fölterjesztett, továbbá a járásbiróságtól felebbvitt azon ügyekben, melyeknél további perorvoslatnak helye nincs, a királyi tábla öttagú tanácsban itél. Véleményünk szerint ezen intézkedés szükségtelen és könnyen zavarokra szolgáltathat okot. A felső biróságok határozatainak megnyugtató voltát nem kizárólag a nagyobb tanácsban találja a jogkereső közönség, hanem inkább a birák nagyobb tudományában, bővebb tapasztalataiban és az ügy újolagos megvitatásában. A javaslat behatóbb vizsgálata mutatja, hogy a 289. §. azon rendelkezése, hogy a másod biróság végzései ellen további jogorvoslatnak rendszerint helye nincs, csak az aránylag kevésbbé fontos határozatokat érinti; mert a 290. §-ban foglalt kivételek oly terjedelmüek, hogy bátran állithatni, miszerint a fontosabb közbeszóló intézkedések ellen is kétfokú felebbvitelnek lesz helye. A fennmaradó kevésbbé fontos esetek számára a háromtagú tanácsot is eléggé megbizhatónak tartjuk. A javasolt intézkedés keresztülvitelét azon körülmény is nehezitené, hogy ama kérdés, vajjon valamely határozat a felebbvitel tekintetében mily elbánás alá esik, előzetesen nem mindig dönthető el a kellő biztonsággal. Különös nehézséggel járna ez a javaslat bonyodalmas meghatározásaival szemben, melyeknél fogva előzetesen vizsgálandó volna, hogy 1. törvényszéktől vagy járásbiróságtól, — 2. járásbiróságtól helybenhagyás esetében nem felebbezhető, — 3. járásbiróságtól feltétlenül felebbezhetetlen, — 4. járásbiróságtól felebbezett »más« ügygyel van-e dolgunk. Végre birósági személyzetünk köztudomású elégtelensége sem teszi ajánlatossá a rendszabályt.

A 3. §. oly intézkedést tartalmaz, melyet elvben élénken helyeslünk. Hazai jogunk mindig bőven meritett a felsőbb biróságok principialis jelentőségü határozataiból, s a jogegység megóvása még rendszeres törvénykönyvek mellett is csak ugy lehetséges, ha a főbiróságok enuntiatiói kellő gonddal gyüjtetnek és közöltetnek. Nem szükséges bizonyitanunk, hogy mostani döntvénygyüjteményeink nem felelnek meg azon igényeknek, melyeket az ily munkákhoz fűzni jogositva volnánk. Azért örömmel üdvözöljük a szakasz odairányuló törekvését, hogy döntvényjogunk ismét a planum tabulare magaslatára emeltessék. A kitüzött czél azonban csak ugy lesz elérhető, ha az elvi határozatok számára a legnagyobb nyilvánosság biztosittatik. Azért a javaslatban foglaltakon kivül oly intézkedések felvételét vagyunk bátrak inditványozni, melyeknél fogva a hivatalból sajtó alá rendezendő döntvények és az azoknak alapul szolgált esetek hű leirása az ország összes biróságaival és ügyvédi kamaráival közöltetnének.

Az 5. §. oly intézkedéssel volna kiegészitendő, hogy az a fölötti határozat, valjon valamely ügy a polgári peres utra tartozik-e, a biróságoknak biztosittassék. Ajánljuk e végből a német szervezeti törvény 17. §-ának receptióját.

E §. 6. pontját tekintettel a javaslat 8. §-ára fölöslegesnek tartjuk.

A 8. §. második bekezdésére megjegyezzük, hogy szükséges volna oly határozmány felvétele, mely világosan kimondja, hogy a törvényes képviselő jóváhagyó nyilatkozatának elő-

terjesztése, illetőleg a per újból meginditása végett kitűzendő határidő a törvényes határidőnél hosszabb nem lehet.

A 9. §. az eljárás felfüggesztését csak azon esetben rendeli, ha a praejudicialis jogviszony iránt támasztott per más biróságnál van folyamatban. Azt tartjuk, hogy e megszoritás csak tévedésből került a javaslatba, mert az intézkedés rátiója az ugyanazon biróságnál folyó perek tekintetében is áll. Azért e megszoritás elejtését kérjük annál inkább, mert a német törvény 139. §-a és az osztrák javaslat 219. §-a, melyek a magyar szöveg forrásai, e korlátozást nem ismerik.

A 13. §. nincs tekintettel a hitbizományi ügyekben követendő eljárás tárgyában 1869. év ápril 7-én kelt igazságügyministeri rendelet 1. §. *d*) pontjára és 2. §-ára. E rendelet szerint az alapitó inditványozhatja, a ministerium pedig kirendelheti azon biróságot, mely a törvényben megnevezett teendőket teljesiti. A javaslat nem mondja meg világosan, fentartani vagy megszüntetni akarja-e az idézett rendeletet. Bármelyik esetben is tüzetes rendelkezést tartunk szükségesnek.

E §. 2. bekezdését, mint illetékességi és biróküldési esetet szabályozót, a következő fejezetben véljük elhelyezendőnek.

A 14. §-ban a személyes birói illetékesség általános meghatározását nélkülözzük. A legtöbb törvényhozás szükségesnek tartotta a definitiót, s kivánatosnak tartjuk mi is annak kimondását: hogy a személyes illetékesség valamely személynek bizonyos helyen való perbevonhatását jelenti. Utalunk e tekintetben az 1850. junius 16. osztrák törvény 5. §-ára és az osztrák javaslat 25. §-ára.

A 16. §. első bekezdését törlendőnek véleményezzük. Házassági jogunk és törvénykezésünk mai állapotában a tényleges elválás, sajnos, oly gyakori, hogy méltánytalannak tetszik a férj személyes illetékességét kényszeriteni a nőre, ki talán évek óta nem lakik férjével.

A 17. §. második kikezdésében e szavak helyett: »székhelyük illetőleg ügyvezetésük« tüzetes meghatározását óhajtanók az eseteknek, melyekben az egyik vagy másik állapitja meg az illetékességet. A mostani szövegezés mellett kétséges, valjon a két forum vagylagosan vagy subsidiarie illetékes-e?

A 18. §. külföldiek elleni vagyonjogi keresetekben az illetékességet azon helyen állapitja meg, hol alperes ingatlan vagyonnal bir. Mi e megszoritást nem tartjuk indokoltnak, s kiterjesztetni kivánjuk olyképen, hogy bárminemű vagyon létezése lehetővé tegye a külföldinek e helyen való perelhetését.

A 19. §. csak a »telepüzlet köréből« vagy a »gazdasági üzlet köréből« folyó keresetekre nézve ad helyt a telep birósága illetékességének. Mi ezt szükségtelen megszoritásnak tartjuk. A hol az iparos, kereskedő, gazdákodó állandó üzlettel bir, ott, ha nem is személyesen legalább tág hatalmú megbizottja által folyton jelen van, többnyire rendelkezhetik védelmi eszközökről és gondoskodhatik képviseletről. A hitelező számára megállapitandó azon előny, hogy adósát ily helyen perelheti, alperesre nem jár méltánytalansággal. Sok esetben, mikor ugyanis alperes külföldön lakik, a 14. §. ugy is a telepre fog alkalmaztatni. Azért az üzletből folyó megszoritást elhagyandónak véleményezzük.

A 20. §. sajnálattal tapasztaljuk, hogy az 1860: LIV. t. cz. 35. §-ának második bekezdése, mely a könyvkivonati és számlaköveteléseknek kiváltságos illetékességet biztosit, a javaslatban egészen mellőztetett. A mostani törveny rendelkezése valóságos forgalmi szükségnek felel meg. Mutatják ezt az 1877. XXII. t. cz. körül tett tapasztalatok. Az ezen törvény ellen felhozható legsúlyosabb panaszok egyike az, hogy illetékességi rendszere túlnyomóan a forum domicilii-re van fektetve. Nagyméltóságod előtt a nevezett törvény rövid hatálya óta ismételve kérvényeztek iparosok és kereskedők e sérelem tárgyában. Bizton várható, hogy a javaslat

20. §-ának változatlan törvényre emelése esetében a panaszok még nagyobb terjedelemben ismétlődnének. Sürgősen kérjük tehát a mostani törvény 35. §-ának fentartását.

A 21. §-ban nélkülözzük a condictionális perek illetékességének szabályozását. Az eddigi gyakorlat ellentétes határozatokra vezetett, a szerint, a mint az ilynemű keresetek kártéritésieknek vétettek vagy nem; mire nézve egyébként az elmélet sem talált általános elvet. Ily körülmények között azután megesett, hogy biróságaink pl. a külföldinek tett tartozatlan fizetés iránti keresetet maguktól el-, és a külföldi személyes birósághoz utasitották, ugy hogy a vagyonában Magyarországon sérelmezett magyar polgár idegen jog szerint nyert volna itéletet. Szükségesnek tartjuk tehát a 21. §-nak olyképeni kiegészitését, hogy abban a condictiók is helyt foglaljanak.

E szakasz második bekezdése, mely a bérleti viszonyból származó perekre nézve a bérlemény helyének biróságát rendeli illetékesnek, ide a 75. §. *d)*—*i)* pontjait subsummálja. De a 75. §. *d)* pontja bérleti ügyekre egyátalában nem vonatkozik; a nevezett §. *k)* és *l)* pontjai alá foglalt, itt fel nem sorolt perek pedig közvetlenül a bérleti viszonyból erednek. A *d)* pont felvétele és a *k)* és *l)* pontok kihagyása tehát egyaránt indokolatlan. Azért kérjük a szakasz olyszerű módositását, hogy az a 75. §. *e)*—*l)* pontjaira terjeszkedjék.

A 23. §-ba felveendőknek véleményezzük a közszerzemény iránti pereket is, ha azok a közszerző halála után indittatnak.

A 24. §. a felhivási kereseteket azon biróság elé utasitja, mely a felhivás folytán inditandó perre nézve lesz illetékes. Azonban nem mindig lehetséges előzetesen eldönteni, mely biróság lesz a jövőben folyamatba teendő perre nézve illetékes; a szakasz tehát controversiákra és perorvoslatokra szolgáltatna alkalmat. Inditványozzuk azért e határozatlan intézkedés mellőzését, és a jelenlegi perrendtartás 38. §-ának megtartását.

A 27. §. a törvényszékekre ruházza a birtokbirósági hatáskört. Kétség támadhat és támadt már eddig is, valjon a birtokbiróság ugyanazt jelenti-e, a mit a »telekkönyvi hatóság«? valjon az ugynevezett telekkönyvi per birtokbirósági vagy telekkönyvi hatósági illetékesség alá tartozik-e? Tekintve, hogy jelenleg a járásbiróságok is szerepelnek mint telekkönyvi hatóságok, az első kérdés nemleges eldöntése esetében a telekkönyvi bejegyzések körüli perek gyakran elvonatnának azon biróságtól, mely a telekkönyvet vezeti. Ezen és hasonnemű kétségek eloszlatása végett kérjük a két fogalom tüzetes meghatározását.

A 30. §-ban idézett 63. §. rendszeresen itt volna elhelyezendő.

A 32. §-t, mely semmi rendelkezést nem tartalmaz, elhagyandónak véleményezzük.

A 35. § azon intézkedését, hogy a területenkivüliség jogát élvező külföldiek csak belföldi ingatlanaik tekintetében perelhetők a belföldi biróság előtt, kiterjeszteni óhajtjuk a vagyonra különbség nélkül. A dologi keresetnél, melyet e §. szabályoz, az illetékesség tekintetében még kevésbbé látjuk helyét az ingó és ingatlan közötti különbségtételnek, mint a 18. §-ban.

Egészen mellőzendőnek tartjuk a javaslat 36. §-át, mert egy, közjogi viszonyokat érintő, igen kényes kérdést elégtelenül old meg. Mostani jogunk szerint a felséges uralkodóház tagjai magánjogi viszonyaik tekintetében a rendes biróságok elé tartoznak. Csak egy felsőbirósági határozatot ismerünk, mely ellenkező értelemben döntött. E jogállapot e magas személyekre nézve mi megaláztatással sem jár, mert a biróságok ő Felsége a király nevében osztanak igazságot. Jogunk ezen állása szerint a javaslat részletezéseinek czélja nem lehet. De a javaslat korlátozásai, még az ellenkező nézet elfogadása esetében is, egészen önkényesek és tökéletlenek. Mi nem tudunk elvet föltalálni az oly megkülönböztetésben, mely a királyi ház tagjainak pl. lakbérleti perét a rendes biróságok elé utasitja, — a fogadós és utas közötti jogviszonyból eredő pereket pedig onnan elvonja.

A 43. §. *b)* pontjában a biró akadályoztatásának esetei közé felveendőnek tartjuk azon esetet is, melyben a birótól elvált házastárs van a perben érdekelve.

A 44. §. utolsó bekezdésében a »legközelebbi hasonhatáskörű« kitételt, mint homályosat, e kifejezéssel véljük felcserélendőnek: »a határos területek hasonhatáskörű biróságainak egyike«.

Az 50. §. ellen észrevételünk nincs. De nem hallgathatjuk el abbeli panaszunkat, hogy az iránt, mely államok vannak Magyarországgal szerződéses vagy tényleges viszonosságban, hivatalos kimutatás nem létezik. Ily körülmények között a bizonyitás és védekezés szertelen nagy nehézségekkel jár. Bátorkodunk tehát azon kérelmünknek kifejezést adni, hogy ezen államok sorozata időnként közzététessék.

Második czím

E czím legnagyobbrészt fentartja a jelenlegi perrendtartás rendelkezéseit, melyek ellen alapos panaszok tudomásunkra nem jutottak. Az egyetlen lényeges újitás a szavatossági alkereset megszüntetése és helyébe a perbejelentés intézményének felvétele.

E változtatást örömmel vesszük, s reá vonatkozó észrevételeinket az illető szakasznál leszünk bátrak előterjeszteni.

Az ügyfelekről lévén szó, szabadjon felszólalnunk egy nagy sérelem ellen, melyet mi magyar honpolgárok a külföldiekkel szemben szenvedünk. Mig ugyanis tőlünk sok idegen államban a perbiztositék kiméletlenül követeltetik, addig a külföldi a magyar honpolgárt a legalaptalanabbul perelheti, képviseltetésre kényszeritheti, a nélkül, hogy legalább a költségek, melyeknek külföldön behajtása gyakran lehetetlen s mindig nehéz, előzetesen biztosittatnának. Csak sajnálattal kérünk oly intézkedést, melynek a czivilizált népek jogéletéből mielőbb eltünnie kellene; de látva, hogy a magyar törvényhozás liberalitása némely idegen törvényhozás szükkeblüségét legyőzni képes nem volt: épen a viszonosság kikényszeritése végett vagyunk kénytelenek javasolni, hogy az azt fentartó államok polgáraival szemben nálunk perbiztositék legyen követelhető.

A részletek tekintetében az 58. és 59. §-okra az azokkal szerves összefüggésben álló 64. §-nál fogjuk észrevételeinket megtenni.

A viszonkereset eseteit felsoroló 62. §. könnyen úgy értelmezhető, mintha a kellékek együttes létezése volna annak feltétele. Ebbeli kételyek kizárása végett javasoljuk, hogy e szakaszok *a) b) c) d)* pontjai a »vagy« szóval köttessenek össze. Ugyanezen okból inditványozzuk, hogy a

63. §-ban a szakasz »kellékei« helyett ez tétessék: »a kellékek valamelyike«.

A javaslat 64. §-a az eddigi szavatossági alkereset helyett a per-bejelentés intézményét hozza be, mit már a czímhez tett általános megjegyzésünkben haladásnak jeleztünk. A mostani eljárás szerint a szavatosság kérdése egész külön eljárás utján, incidentaliter tárgyaltatik, mi fölötte zavaróan hat a főper gyors lebonyolitására. Ehhez járul a mostani törvény azon hiánya is, hogy a szavatossági alkeresetnek csak a rendes perben ad helyet, a sommás ügyet pedig szavatosság esetében a rendes eljárásra utasitja. A javaslat itt is segit és lehetővé teszi a szavatosnak a sommás főperbe vonását.

Ezen előnyök mellett annál sajnálatosabbnak tartjuk, hogy a javaslat figyelmét nem terjesztette ki az ugynevezett mellékinterventió intézményére is. Gondoskodik arról, mi módon folyjon be a perbe azon harmadik személy, ki magát valamely kereset által jogközösségnél vagy törvénynél fogva felperesi minőségben érdekeltnek véli (58. §.); intézkedik arról is, miképen biztositsák a felek pervesztés esetére egy harmadik elleni szavatossági igényeiket. (64. §.) De figyelmen kivül maradt azon eset, midőn a harmadiknak érdekében van, hogy a folyamatban

levő per a peres felek valamelyike mellett vagy ellen dőljön el, s ezen irányban kell befolyást érvényesitenie. A perrendek legnagyobb része módot nyujt ezen befolyás gyakorlására, s az intézmény, ha nem is mint rendszeres institutio, régi perjogunkban sem egészen ismeretlen. Azon interventio, melyet Frank perfoglalásnak nevez (litis alinea occupatio), a mely által a kincstár vagy az adományos a perben álló feleket »eltolhatta«, nálunk a beavatkozás egyik fajának tekintetett ugyan, de bizonyára helytelenül; mert a beavatkozási jog főkelléke, a jogközösség, ahhoz nem volt szükséges. A felhozottaknál fogva és tekintettel arra, hogy a mellékinterventio a pereket is kevesbitené, kérjük a német perrendtartás 63. § ának vagy más hasonló rendszabály receptióját; természetes levén, hogy inditványunk elfogadása esetében az új intézmény az 58., 59., 64. és 65 §-okkal külön fejezetbe volna beosztandó.

A 67. §-ba tollhibából került »királyi ügyészség« szavak »kincstári ügyészség« kitétellel volnának felcserélendők.

A 68. §-ban az ügyvéd általi képviseltetés kényszerét kiterjesztetni óhajtjuk a száz forintot meghaladó minden perekre. Kamaránknak Nagyméltóságod előtt levő utolsó felirata már foglalkozott e kérdéssel. Az általános igazságügyi szempont, melyre a javaslat birálatánál helyezkedtünk, s melylyel a jól felfogott ügyvédi érdek ellentétbe sohasem jöhet, megóv bennünket azon váddal szemben, mintha ezen inditványunkat karunk külön érdekei sugallnák. A sommás tárgyalás naponkénti szemléletére alapitott tapasztalataink arról győztek meg, hogy e perek lebonyolitása ügyvédekkel aránytalanul gyorsabb, mint a felekkel. Meggyőződésünk, hogy az ügyvédi kényszer az ügymenet gyorsitását segitené elő. De szól javaslatunk mellett egy mélyebb indok is. Népünk perlekedési viszketegének egyik főoka a becsületesen alkalmazott szakértői tanács hiánya, s mi ügyvédek élő tanuságot tehetünk Cicero bölcs mondása mellett. Potius ignoratia juris litigiosa est, quam scientia. Igaz, hogy a sommás eljárásban e felvilágositó teendőre némileg a biró is vállalkozhatik. De ép oly kétségtelen, hogy az ügyekkel túlhalmozott magyar biró ennek annyi időt, a mennyit épen a tudatlan fél kitanitása kiván, nem szentelhet; kétségtelen az is, hogy az ilyen oktatást, melyet a roszakarat könnyen captatiónak magyarázhat, a biró, kinek a per kimenetelére utalni nem szabad, a kellő nyomatékkal nem is adhat. Inditványunk mellett szól azon körülmény is, hogy a javaslat a sommás ügyek fellebbezését tetemes megszoritásoknak veti alá, minek folytán a jó védelem kétszeresen szükséges. A netaláni visszaélések ellen elegendő biztositékot nyujt az ügyvédi rendtartás 47. §-a, mely szerint »az ügyvéd köteles közbenjárását vagy a képviselést megtagadni oly ügyben, mely meggyőződése, vagy a fél kijelentett szándéka szerint mások jogainak kijátszását czélozza«. A ki meggondolja, hogy a német birodalomban az ügyvédi kényszer 150 frtot meghaladó ügyekben kezdődik; nálunk pedig, sokkal kisebb vagyonosság mellett, a javaslat szerint csak 500 frton felüli értéknél foglalna helyet: kivánságunkat túlzottnak nem találhatja.

Harmadik czím.

Az eljárásra vonatkozó czím nagyban és egészben az 1868: LIV. t. cz. rendszerét tartja fenn. E rendszer elleni panaszainkat jelen alázatos felterjesztésünk bevezető részében előadtuk már. Magától értetődik, hogy a mit a szóbeliség érdekében felhozni szükségesnek véltünk, részletes alkalmazását főkép az eljárást tárgyazó czímben találja. Nem akarjuk ebbeli észrevételeinket itt ismételni. De annyit felemlitendőnek tartunk, hogy a javaslatnak ezen és a következő (bizonyitási) czíménél bőséges alkalma lett volna, ha nem is a szóbeliséget behozni, de legalább oly intézkedéseket tenni, melyek által az előkészittetik. Sajnálattal tapasztaltuk, hogy ez irányban a javaslat egészen tétlen.

A szóbeliség azon csekély elemeit, melyeket mostani sommás eljárásunk tartalmaz, mi máris igen becses vivmánynak tekintjük. A jogkereső közönség naponta jeleit adja ezen per

iránti előszeretetének, midőn oly ügyletekben, melyek, ha vitásokká válnak, a rendes utra tartoznának, a sommás eljárásra compromittál.

Minden oda utal tehát, hogy a sommás eljárást fejleszteni, azt a perek több nemeire alkalmazni kellene. Nem tagadhatni, hogy a javaslat ezen irányban tesz is némi kezdeményező lépéseket, midőn a sommás biróság hatáskörét, a mennyiben azt a peres összeg határozza meg, 500 frtra emeli, a mostani törvény kevésbbé szabatos intézkedéseit világosabbakká teszi és a mezőgazdasági forgalomból támadó perek egy részét ide utasitja.

Köszönettel veszszük e javitásokat. De kénytelenek vagyunk kimondani, hogy a javaslat némely új rendelkezése nagyon is alkalmas arra, hogy a jó szándékot részben meghiusitsa, s hogy a hatáskör-bővitésnek a másik oldalon nem ritkán megszoritás felel meg.

A 75. §. 2) *a)* pontja a mostani perrendtartáshoz képest tetemesen megszoritja a felek szerződési jogait. Mig ugyanis az 1868: LIV. t. cz. feltétlenül megengedi, hogy a felek a sommás perutat kiköthessék, s e tekintetben csak azon korlátozás létezik, mely némely ügyek természetéből foly; addig a javaslat a compromissio érvényét két feltételhez köti. Egyik az, hogy csak »készpénzbeli kölcsönről« szóló ügyleteknél akarja azt megengedni; a másik abban áll, hogy a sommás perutnak »ugyanazon okiratban« kell kikötve lennie.

Nézetünk szerint egyik korlátozás sem felel meg a forgalom és az igazságszolgáltatás érdekeinek. A kölcsönügyletek sem nem egyszerüebbek, sem nem gyakoriabbak, mint a gazdasági élet egyéb transactiói, s ha anyagi jogunkat tekintjük, a kölcsönkövetelés ellen emelhető kifogások mivel sem egyszerüebbek, mint pl. az adás-vevésből származó keresetek ellen felhozhatók. De ha ezt mellőzzük is, a sommás eljárás kiköthetését a kölcsön szerződésekre akarjuk szoritani, még akkor sem találjuk indokolhatónak annak tisztán a pénz-kölcsönügyletekre való korlátozását. Nem tartjuk elfogadhatónak, hogy pl. a haszon-kölcsönből eredő perek egyenesen kizárassanak. A javaslat szerint nem lesz a sommás perut kiköthető, ha pl. értékpapirok adatnak kölcsön, s a teljesités ugyanazon nemű dolgokban történik, nem akkor sem, ha a kölcsön adott elhasználhatatlan, de az adós hibájából megsemmisült dolog értéke követeltetik. A nevezett intézkedést tehát egyenesen a jogszolgáltatás érdekeibe ütközőnek kell kijelentenünk.

Hasonló szempontok alá esik a másik megszoritás: az ugyanazon okmányban való kikötés szükségessége. Gyakoriak azon esetek, mikor az ügylet nem egy, hanem több okmányban foglaltatik, különösen ha távollevők között levélileg, talán hosszabb alkudozások után jött létre. Nem képzelhetünk okot, melynél fogva az ily ügyletekből a rövidebb perutat megtagadni lehetne; valamint mi sem szól a mellett sem, hogy sommás eljárásnak való önkénytes alávetés, ha később külön okmányban történt, hatálytalan legyen.

Kérjük tehát e korlátozások elejtését.

Ugyanazon szakasz *d)* pontja a két évnél nem régibb kamatok, életjáradék, tartási és élelmezési kötelezettségek iránti keresetek számára csak azon esetben engedi a sommás perutat, ha a főkötelezettség teljes hitelű okiraton alapszik. De a teljes hitelű okmány az illető főkötelezettségnek csak egyik bizonyitó eszköze, s van számtalan más bizonyiték, mely azt ép oly kétségtelenné teszi, pl. a törvény, a beismerés stb. Az okiratnak ily túlsúlyt adni nem felel meg a jogkereső felek érdekének, s szerencsésebbnek tartjuk a mostani törvény rendtartás 93. §. *c)* pontjának szövegezését, mely azt rendeli, hogy a főkötelezettségre nézve »kétség fenn ne forogjon«.

A szakasz *e)* pontját nem csupán a lakbérleti, hanem a bérleti viszonyokra átalában óhajtanók alkalmaztatni.

A szakasz *g)* pontja után új pont felvételét javasoljuk, mely a haszonbérlet felmondásának érvényessége és érvénytelensége iránti keresetek számára is biztositja a sommás perutat.

E §. *h)* pontjából kihagyandónak véljük az »irásbeli« szót. Ha a haszonbérletből való

elmozditás iránti kereseteknél (g) pont) nem szükséges irásbeli szerződés, a jogegyenlőség megkivánja, hogy ez a haszonbérlet átadása iránti kereseteknél se legyen előfeltétel.

A szakasz o) pontjánál elhagyatni kérjük azon megszoritást, hogy a fogadósok és utasok közötti perek csak addig vihetők sommás utra, »mig az utas az ellátási helyen tartózkodik«. Mert azon körülmény, valjon az utas helyben tartózkodik-e vagy nem, legföllebb az illetékességre, de nem hatáskörre birhat befolyással, s az adós holléte az ügy természetét egyáltalában nem érinti.

Végül sajnálatunkat kell a fölött kijelentenünk, hogy a jelenleg sommás utra tartozó perek nagy része, pl. a szállásadás, fuvarozás, munkabérek és díjak irántiak indokolás nélkül mellőzvék. Kérjük e tekintetben a szakasz kiegészitését legalább azon terjedelemben, a mint ez a mostani törvény 93. §-ában foglaltatik.

A 78. §. azt rendeli, hogy az illetékességi kifogás az első tárgyalás kezdetén teendő meg; ha a tárgyalás a felek által elhalasztatik, a kifogás fentartható. De nem intézkedik a javaslat a tárgyalás hivatalból történő elnapolásának esetéről, mikor a felek gyakran nem is nyilatkozhatnak. Ezen gyakori eshetőségre nézve is kérünk rendelkezést.

A 79. §. szerint a rendes eljárásban érvényesitendő illetékességi kifogáshoz »a kereseti példány eredetben vagy egyszerű másolatban melléklendő.« Ezen intézkedés czélját nem érthetjük. A javaslat 113. §-a szerint ugyanis a kereset elsődpéldánya a percsomóhoz csatoltatik; a 79. §. második bekezdése szerint pedig az illetőségi kifogások is a percsomóhoz tétetnek. A keresetlevél újbóli bemutatása tehát nem szükséges.

A szakasz második bekezdése szerint az illetékességi kifogásra külön határidő nem tűzetik, annak beadásáról tehát felperes csak a perfelvétel napján fog értesülni Azért gyakran lehetetlen lesz a kifogásokra el nem készült félnek, az illetékességi kérdést azonnal és még ugyanazon nap a kellő alapossággal letárgyalni. Ajánlatosabbnak tartjuk tehát ezen eljárás olyképeni szabályozását, hogy az illetékességi kérdés tárgyalására a pertárnok 8 napi határidőt tűz, mely tárgyalás 3 nap alatt befejezendő.

A 84. §. a befejezett perek előadása számára fentartja azon »nyilvánosságot«, melyet jelenleg birunk. A jogkereső közönség általános meggyőződését véljük tolmácsolni, ha tisztelettel kijelentjük, miszerint e nyilvánosság mi biztositékot sem nyujt az előadás hiányai és tévedései ellen. Nem szólunk ezuttal arról, miként kezelik némely törvényszékek a törvényt, mily akadályok gördittetnek a gyakorlatban a felek jelenléte ellen. Csak azt kivánjuk felemliteni, hogy az érdekeltek ezen néma jelenléte sok esetben rosszabb a teljes kizáratásnál. Már a jelenlegi rendszer keretében is lehetségesnek tartjuk annak behozatalát, hogy — legalább a felsőbiróságoknál — a feleknek egy-egy rövid felszólalás engedtessék. Ily törvényhozási intézkedés nagy megelégedést szülne.

A 94. §. második bekezdésében körül volna irandó az egyedül megjelent alperes védekezési módja. Különösen a rendes eljárású ügyekre nézve netaláni kételyek elháritása végett ki volna mondandó, hogy a kifogások akár perirat alakjában, akár külön jegyzőkönyvben terjeszthetők elő.

A 95. §. intézkedése helyett a megfelelő változtatással a váltóeljárás 26. §-ának átvételét javasoljuk.

A 105. §. a felektől megtagadja az egyenes kérdezési jogot, a valóság kideritésének és a tanu megbizhatósága kitudásának e fontos eszközét. Ajánljuk a német perrendtartás 362. §-ának, mely a netaláni visszaélések ellen is intézkedik, átvételét.

Végre a 122. §. utolsó azon intézkedését, hogy 30 napi halasztásnál hosszabb határidő nem adható, és 123. §. hasonló rendelkezését, melyek a felek, illetve ügyvédeik rendelkezési jogát ok és indokolás nélkül korlátozzák, egyszerűen kihagyatni inditványoznak.

Negyedik czím.

A bizonyitásról.

A törvényjavaslat a bizonyitás kérdésében megmaradt perrendünk álláspontján. Fentartja a törvényes bizonyitás rendszerét és rajta csak imitt-amott tesz változtatást. E változtatások közül a legtöbb a német birodalmi perrendből lett átvéve. Sajnálni csak azt kell, hogy a javaslat beérte a legcsekélyebbszerű fogyatkozások orvoslásával, eleve is lemondván arról, hogy a bizonyitás tekintetében megadja a gyakorlati életnek azt a szabadabb mozgást, a melyről mai nap már általán el van ismerve, hogy az igazság kideritésére mulhatlanul szükséges.

Távol vagyunk attól, hogy a per legfontosabb stadiumában, a bizonyitásban souverain mód szabad mérlegelő jogot kivánnánk a biróságnak adni. A jogbiztonság követeli, hogy a beismerés, az okiratok és az eskü dolgában a mérlegelés szabadsága több nevezetes irányban meg legyen kötve. Azt hisszük azonban, hogy ily tételes bizonyitó szabályok mellett tekintettel kellett volna lenni azon számos esetre, a melyekben a felek ily tételes bizonyitékkal elő nem állhatnak. Ez esetek mindennapiak; előállanak a forgalom gyorsaságából és szabadságából; a felek vagy tanúk elhalálozásából, eltávozásából okiratok elveszéséből. Postulatuma a gyakorlati életnek, hogy ily esetekben is lehessen a birót, ha tételes uton nem lehet, a bizonyitékok szabad mérlegelése segélyével valaminek igaz vagy nem igaz voltáról meggyőzni.

Egy oly törvény alkotásánál, a mely minden jel után itélve, legalább egy évtizedre akarja peres eljárásunkat szabályozni, nézetünk szerint nem lett volna szabad, ridegen a tételes bizonyitási elmélethez ragaszkodni. Végleges perrendünk utóvégre mégis csak a szóbeliség és szabad mérlegelés elvein fog sarkallani. A helyes törvényhozó politika már ma is arra inthette volna a javaslatot, hogy az átmenetet készitse elő és újitásaiban a végleges perrend elvei felé haladjon.

Sajnáljuk, hogy a törvényjavaslat az ez irányban való haladásról lemondott. Elvben a bizonyitás szabadságát csak ugy mellőzi, a mint ezt perrendünk mellőzte volt.

Pedig alig szenved kétséget, hogy a bizonyitás szabadságára mai nap jobban elő van készitve a talaj, mint a hogy tiz év előtt volt, perrendünk behozatalakor. Akkoriban justitiánk első fokban a sok esetben jogképzettség nélküli szolgabirák, városi és megyei biróságok kezében nyugodott. Szervezetlen birói kar és aránylag kevesebb garantiát nyujtó szintén szervezetlen ügyvédi kar mellett a bizonyitás tételességének volt értelme, nehogy a jogok épenséggel a levegőben lógjanak avagy a feneketlen bizonyitási kisérletek labyrinthusban eltévelyegjenek.

Ámde azóta a viszonyok mégis csak megjavultak. A birósági fokok értelmi és felelősségi niveauja általában, de különösen első fokban lényegest emelkedett.

Eljöttnek hittük volna az időt arra nézve, hogy legalább a bizonyitás kérdésében az első folyamodású biróságok szervezésének hasznát vegyük.

Azt az ellenvetést, hogy irásbeliség mellett a szabad bizonyitás nem foghat helyet, csak megszoritással ismerhetjük el. Igaz, hogy a szabad bizonyitás a maga tökéletességéhez sok olyasmit tételez fel, a mi nálunk nem igen van meg. Feltételez közvetlen tárgyalást, közvetlen bizonyitást és az ezzel járó és a biróság minden tagját megillető széles kérdő jogot. — De ez idő szerint a javaslattal szemben nem is azt kivánjuk, hogy a szabad méltatást a maga tökéletességében hozza be. Helyén valónak tartottuk volna azonban, hogy egy tiz esztendei uralomra szánt törvényben egyrészt ne legyenek benn a törvényes bizonyitási elmélet azon sértő kinövései, a melyek a jogérzéssel meg nem férnek, és hogy meg legyenek adva másrészt a szabadabb méltatás mindazon esetei, a melyek a per irásbeli berendezése mellett lehetségesek.

Láttuk, hogy mai irásbeli eljárásunk keretén belől sikerrel érvényesül a szabad mérlegelés a köztudomás, a vélelmek, a kifogás alá eső tanúk, a szakértői vélemény, a pót, becslő és az ajánlkozott főeskű eseteiben. Ha a lefolyt tiz esztendőben e téreken a jogbiztonság megrendüléséről figyelembe jövő panasz nem hallatszott, indokoltnak tartjuk a következtetést, hogy a szabadabb mozgás azon téreken sem fog panaszra okot szolgáltatni, a melyekre behozandónak tartjuk.

Panasz annál kevésbbé lesz, mert az életnek igen fontos esetcire nézve, jelesül a beismerés, okiratok és eskü dolgában tételes bizonyitási szabályokat magunk is szükségeseknek tartunk. De e mellett nézetünk szerint a szabad méltatásnak már ezuttal is nem csak lehet, de egyuttal kell is két irányban tért engedni. Elsőben is kevesbiteni kell a mai tételes formalistikus szabályok nagy számát, másrészt pedig kimondani, hogy a biróság mindazon esetekben, a melyekben tételes szabály nincs, principialiter szabadon mérlegeli a felek előadásait és bizonyitékait.

A javaslatnak bizonyitási czímét különösen ezen kettős szempontból vettük vizsgálat alá.

Az »**Általános határozatok**«-ról szóló első fejezetben a bizonyitási kötelezettséget statuáló 135. §-nak érintetlen hagyása után, kimondandónak véljük azt a két főelvet, a mely a bizonyitási eljárást szabályozza. Azt t. i., hogy a mennyiben a perrend tételes bizonyitási szabályt ir elő, azt a biró köteles alkalmazni; minden más esetben pedig szabadon mérlegel. E czélból a 135. §. utánra javaslatba hozunk egy új szakaszt. Elfogadásra ajánljuk a német birodalmi perrendnek 259. §-át, a mely szerint a biróság a perbeli tárgyalás és bizonyitás összeredménye után szabadon itéli meg, való-e valamely tény vagy sem. Azt a tényt azonban köteles valónak venni, a mely a perrendbe fölvett tételes bizonyitó szabálynál fogva teljesen be van bizonyitva. Szabad méltatás esetében a biróság köteles e szabad meggyőződését indokolni.

A vélelmeket szabályozó 136. §. érdeméhez ezuttal észrevételünk csak az, bár alkottatnék meg mihamarább a polgári törvénykönyv. Csak annak megalkotása után lesz ennek a szakasznak concrét értelme; csak akkor fogjuk tudni, melyek a mi törvényes vélelmeink.

A 137. §-ban törlendőnek javasoljuk azt a rendelkezést, mely szerint a köztudomás csak az itéletben állapitható meg. A köztudomás bizonyitás dolgában közkincs; nem késlelteti az eljárást, sőt gyorsitja, ha közbenszóló végzésben, birói eljárás közben is alkalmazást talál.

A 138. §. alkalmából kijelentjük, hogy ez időszerint beérjük azon bizonyitó módokkal, a melyek ezen szakaszban fel vannak sorolva. Eljárásunk irásbelisége és közvetettsége a rendes perben nem engedi meg, hogy a felek kikérdeztetését új bizonyitó módként javaslatba hozzuk.

Elfogadva ekként a 138. §. érdemét, csak kettőt jegyzünk meg. Elsőben külön bizonyitó módképen kivánjuk felemlittetni a szakértő véleményt, melyet a javaslat ismer ugyan, de a birói szemlével azonosit. Másodsorban pedig a közvetett bizonyitás fogalmának szabadabb szövegezését kivánnók.

Az esetlegességi elvet statuáló 139. §-t változatlan fentartjuk, mert a lefolyt tiz év ezen elvnek megnyugtató módon való kezelése mellett tanúskodik és mert az irásbeli per ez elv sanctiói nélkül el nem lehet.

A 140. §. első alineáját változatlanul elfogadjuk, hasonlag a másodikat is. Azt hisszük azonban, hogy a második alinea inkább az okirati fejezetbe, a 160. §. utánra való, mert a benne foglalt rendelkezés, bár a bizonyitás keretén túllép, mégis csak egy speciális bizonyitó módnak, az okiratinak, egy speciális esetére vonatkozik.

A **beismerésről** szóló II-ik fejezetben a biróság előtti beismerést szabályozó 141. §-hoz principiális helyességénél fogva hozzájárulunk.

A 142. §-t irásbeli eljárásunk szempontjából helyesnek tartjuk; kivánatos csak annak

kiemelése volna, hogy sommás eljárásban a biró kérdő jogánál fogva határozott tagadás elmulasztása miatt hallgatag beismerésnek helye ne legyen.

A 144. §-ban nem látni helyes okát, miért tekintessék csak a »folyamatban levő más perben« tett beismerés biróságon kivüli beismerésnek. És ezért a »folyamatban lévő« megszoritást törlendőnek tartjuk.

A 145., 146., 147. §§-ok a mai eljárásra és kifejlett 10 éves gyakorlatunkra való tekintettel, változatlan megmaradhatnak jövendőre is. Legfelebb kivánatos volna annak kiemelése, hogy a kifogás nem esik a minősitett beismerés fogalma alá.

Az **okiratokról** szóló III-ik fejezetben:

a 148. §. a közokiratoknak teljes bizonyitó erőt ad mindaddig, mig az ellenfél hamisságukat vagy szabálytalanságukat be nem bizonyitja. Ha ezt a polgári per keretén belől szabad tennie, nem látni okát, miért ne bizonyithassa be az okirat tartalmának valótlanságát. A közokirat bizonyitó ereje nem terjedhet odáig, hogy az ellenbizonyitást jogilag lehetetlenné tegye. És a 148. §. valószinüleg csak redactionalis elnézésből hagyta el az általunk ezennel javaslatba hozott megengedését a tartalom valótlansága bizonyitásának.

A 150., 151., 152., 153., 154. és 155. §§-okhoz nincs észrevételünk.

A 156. §. azon rendelkezését kissé tekervényesnek és indokolatlanul költségesnek tartjuk, mely szerint a könyvekkel való bizonyitás »*a hitelesitett* kivonatnak *másolatban* való« becsatolása által történik. Minthogy tagadás esetében mégis csak maga a *könyv dönt*, és a tagadás a gyakorlat tanusága szerint nem mindig áll elő, elengedhetőnek tartjuk a hitelesitett kivonatnak becsatolását. Ehhez képest a »*hitelesitett*« és a »*másolatban*« szónak törlését hozzuk javaslatba.

A 157. §. érdeméhez nincs észrevételünk. Kivánatosnak tartjuk azonban, hogy az e szakaszban foglalt eljárás kiterjesztessék azon esetre is, a melyben a bizonyitó fél *ellenfelének* könyveivel kiván bizonyitani és e végből felmutatásukat kéri. E végre elegendő volna annak kimondása, hogy a 157. §-hoz hasonló eljárás követendő a kereskedelmi törvény 34. §-a esetében is.

A 158., 159., 160., 161., 162., 163. §§-hoz nincs észrevételünk.

A 164. §. első alineájában kételyek eloszlatása végett czélszerűnek tartjuk annak határozott kiemelését, hogy az *eredetiek* felmutatásáért való kérvény a legközelebbi perirat beadására kitűzött *első* határidőnek első felében adandó be.

Túlszigorúnak tartjuk a második alinea azon sanctióját, mely szerint a tárgyaláson fel nem mutatott okirat itélethozatalnál figyelembe nem jöhet. A fél sokszor legjobb igyekezete mellett sem teremtheti elő a tárgyalási napra az eredetit; vagy azért, mert elveszett, vagy eltévedt, zálogba van adva, vagy rendelkezése alól egyébként elvonva. E mellett lehetnek, sőt szoktak lenni perkörülmények, a melyek a becsatolt másolat hűségét valószinűvé, sok esetben kétségtelenné teszik. Tanú vallhatott akként, hogy ő a fel nem mutatott eredetinek aláirásánál jelen volt: biróságon kivüli beismerés foroghat fenn és ezt kiegészitőleg gyakoriak az olyan perkörülmények, a melyek az ellenfél tagadásait vagy aggályait merőben rosszhiszeműeknek tüntetik elő. Túlszigorú ily esetekben azon formális bizonyitási szabály, hogy az eredetinek fel nem mutatása azonos az okirati bizonyiték feltétlen elvesztével. Kivánatos az enyhébb és szabadabb felfogásnak tért nyitni, és ez értelemben kimondani, hogy fel nem mutatás esetében a biró a per körülményeihez képest figyelmen kivül hagyhatja az okirati bizonyitékot.

A 165., 166. és 167. §§-hoz nincs észrevételünk.

A 168. §-ban kivánatosnak hisszük annak kimondását, hogy a bizonyitó fél alkeresettel *saját* okiratának kiadását is követelhesse, ha ez az ellenfél birtokában van. Kivánjuk továbbá a *közös okirat fogalmának némi determinatióját.* A gyakorlat e részben nagyon is kénytelen a sötét-

ben tapogatódzni. Ha egyebütt czélszerűnek, sőt szükségesnek tartották a közösség fogalmának determinatióját, — ez nálunk sem lehet felesleges. Ajánljuk ezért a német birodalmi perrend 387. §-át. Szerinte:

Az ellenfél köteles azon okiratot előterjeszteni, 1. a melyet az anyagi jog szerint köteles volna a bizonyitó félnek ki-, illetve átadni, — ugyszintén azt is, a mely tartalmánál fogva a bizonyitónak és ellenfelének közös okirata; — közös az okirat pedig mindazon személyekre nézve, a kiknek érdekében fel lett állitva, vagy a kiknek kölcsönös viszonyait szabályozza vagy tanusitja. Közöseknek tekinthetők azon irásbeli tárgyalások is, a melyek valamely jogügylet tekintetében az érdekeltek vagy valamely közös meghatalmazottjuk közt folytak.

Az alkereslet beadásánál itt is kiemelendőnek tartjuk az *első* határidő első felét.

Az okirat elő nem terjesztésének és *az eskü megtagadásának sanctioja* a javaslat szerint abban áll, hogy az okiratnak az ellenfél által állitott tartalma bebizonyitottnak tekintetik. Álláspontunkhoz hiven indokolatlannak tartjuk ezt a formalistikus bizonyitási tételt. Lehetnek perkörülmények, ép olyformán, mint az eredeti okirat elő nem terjesztésénél, a melyek kétségtelenné teszik, hogy az ellenfél által állitott tartalom való nem lehet. És ezért e helyütt is, követve a franczia és német jogot, az elő nem terjesztés, illetve eskü megtagadás következtetését szabad mérlegelés alá véljük bocsátandónak, útmutatáskép kiemelvén, hogy a biróság a *per körülményeihez képest* az ellenfél által állitott tartalmat bebizonyitottnak tekintheti.

A *169.* §. elejtendő.

Kivánatosnak tartjuk, már a járásbiróságok hatáskörének kiterjesztése következtében is, hogy *sommás eljárásban szintén lehessen eredetiek és közös okiratok* előterjesztését követelni, mint a rendes eljárásban. E czélból ezt *külön szakaszban* kimondandónak véljük annak kiemelésével, hogy az ide czélzó petitum sem külön kérvény, sem alkereset, — hanem az eljárás természetéhez képest a tárgyalási jegyzőkönyvben terjesztendő elő. A materialis sanctiók természetesen ugyanazok lennének, mint a rendes eljárásbeliek.

A **tanukról** szóló IV. *fejezetben:*

A *170.* §. fentartja azt a tételes szabályt, hogy *két tanunak vallomása teljesen bizonyit.* Ez idő szerint e szabályt még mi is fenntarthatónak véljük, bár ki kell jelentenünk, hogy belső érvekkel nem igen védhető, mert hisz két classicus tanu is *tehet* hamis vallomást. Nézetünk szerint a teljes bizonyitó erő formalistikus szabályának csak a beismerésnél és az okiratoknál van belső jogosultsága, mert ezeknél megfelel a gondolkozás törvényének, hogy a ki mit beismer, alá- vagy megir, az ő ellenében teljesen való legyen; van értelme a formalis teljes bizonyitéknak az eskünél is, mert a mai felfogás az, hogy a mire ember a földi és földöntúli sanctio nyomása alatt megesküdött, az való legyen, ne járhasson el felette szabadon a biró, ha már egyszer megitélte. A két tanu vallomásának teljes bizonyitó erejére ily argumentum nincs — és Ausztriát kivéve, nincs is nevezetesebb törvényhozás, mely a teljes bizonyitó erőt feltétlenül kimondaná. Mindamellett a 170. §-t fentarthatónak véljük, mert megszokott rendelkezés, — és ha eddigelé bajt nem szült, nem szül tán a jövendőben sem.

A *171.* §. *feltétlenül kizárja a tanuskodástól azokat, a kik hamis tanuságért vagy hamis esküért* már büntetve voltak. — Igaz, hogy vallomásuktól majdnem elválaszthatatlan a hamis vallomás gyanuja. De még igazabb, hogy abból, *mert egyszer bűnöztek, nem következik* még, hogy másodszor is bűnözni fognak. Ha kizáratásukat az eskü szentsége követeli: vannak esetek, melyekben kihallgatásukat viszont az anyagi igazság kideritése követeli. — A pro és contra érvek ereje önmagától is compromissumra utal. Arra, a mely a büntető eljárásban és a legtöbb polgári perben már általán el is van fogadva, és mely abban áll, hogy az ilyen tanu kihallgatható, de vallomása egyenesen a birói belátás mérlegelése alá bocsáttatik. Mi is ezt ajánljuk elfogadásra, ezen tanuknak a *173.* §-ba való elhelyezését javasolván. Teszszük ezt annál

nyugodtabban, mert mint a 183. §-nál előadandjuk, a biró és az *ellenfél kérdő jogának kiszélesitésében* elegendő garantiát vélünk birni arra nézve, hogy a tanuk vallomása csak azt a bizonyitó erőt fogja kapni, a melyet megérdemel.

A *172.* §. *a)—c)* pontjaiban az *ellenfél kifogása folytán feltétlenül kizárja a tanuságtételtől a meghatalmazottakat, érdekelteket, az ellenségeskedésben* vagy perben állókat. — Eltekintve a rendelkezések egynémelyikének véghetetlen nyujtható természetétől — elég a „közvetve vagy közvetlenül kárt vagy hasznot várók"-ra utalni, és figyelmen kivül hagyva a perben állással üzhető visszaéléseket, — az *a)—c)* pontokat ezen szakaszból törlendőknek, és a bennök felsorolt tanukat a *173.* §-ba *áthelyezendőknek* tartjuk. Mert ezen tanuk önmagukban véve mind alkalmasak az igazság vallására; kihallgatásukat ennélfogva csak az igazság kideritésének rovására lehet mellőzni. A biró tiszte lesz az ellenök felhozott kifogások értéke felett határozni és ezekhez képest vallomásukat mérlegelni.

A *d)—e)* pontot, mely a fel- és lemenőket, a házastárst és a jegyest kizárja, helyesnek tartjuk. A házassági-, *váló- és köteléki perekben,* valamint a születés, házasodás és halálozás tényeire azonban kivánatos volna kivételt statuálni. A dolog természeténél fogva rendszerint csak a közelálló rokonok ismerik azon körülményeket, a melyek a válóperre vezetnek, ők ismerik a családban előfordult születéseket és elhalálozásokat. Ha az ellenfél kifogása folytán a tanuságtételtől feltétlenül ki volnának zárva, sok perben a bizonyitó fél elesnék minden bizonyitékától. Ehhez képest, követve a franczia és német jogot, javasoljuk, hogy házassági perekben, valamint a status kérdésekben a *d)* alatti pontban felsorolt tanuk kihallgathatók legyenek, vallomásuk mérlegelése a biró szabad belátására bizatván.

A *173.* §. a megelőző szakaszoknál előadott javaslatainkhoz képest tetemesen kiszélesedik.

E helyütt még csak azt a tanut kivánjuk a 172. §-ba felvétetni, *a ki az életnek legfontosabb, mert leggyakoribb tanuja. Értjük a semminemű kifogás alá eső egyes tanut,* azt t. i., a ki a vitás ténynél nem másodmagával volt jelen. Szembeötlik, hogy vallomását a biró szabad mérlegelése alá kell bocsátani, és őt ennélfogva a 173. §. élére állitani.

A *174.* §-hoz nincs észrevételünk.

A nem létező tanukról rendelkező 175. §-ban a második alineát, a mely az ügyvédre biróságot rendel, már kifejtett nézeteinkhez képest töröltetni kivánjuk.

A *176.* §-nál a franczia és német jogot követve, javaslatba hozzuk, hogy az *idézvényen a tanuval röviden jeleztessék azon tény, vagy viszony, a mely iránt ki lesz hallgatandó.* Módot akarunk ezzel a tanunak adni arra, hogy készülhessen vallomására, *élesithesse emlékezetét,* megnézhesse könyveit vagy a vitás tárgyat. A javaslatba hozott rendelkezés egyébként gyakorlatunkban nem ismeretlen. Igényperekben rendszerint utasitják a tanut a lefoglalt tárgyak megtekintésére.

A *177.* §-hoz nincs észrevételünk.

A *178.* §-nál kivánatosnak tartanók, ha a sommás eljárásban megkeresés esetében az érdekelt felek kérdőpontokat terjeszthetnének elő. Ez idő szerint a kérdőpontok hivatalból szerkesztetnek és a dolog természetében fekszik, hogy epigrammatikus rövidségök a felekre nézve megnyugtató nem lehet.

A *179.* §-hoz nincs észrevételünk.

A *180.* §-nál a törvény terjesztése szempontjából kivánatosnak tartanók, hogy az *életbeléptetendő büntető törvénynek* a hamis tanuzásra vonatkozó szakaszai olvastassanak fel.

A *181.* §-nál a tanu vallomás szabadsága és foganatos volta érdekében kivánatosnak tartanók annak kimondását, *hogy minden tanu külön-külön és a később kihallgatandók távollétében hallgatandó ki.*

A *182.* §-hoz nincs észrevételünk.

A *183.* §-ban külön kiemeltetni kivánnók azt, hogy mind a biró, mind pedig az ellenfél *a tanuhoz megbizhatóságának* kinyomozása végett is intézhessen kérdéseket. Értékes adatokat szolgáltathat ez a vallomás hűségének megitéléséhez. Kivánatos ezenfelül még azért is, mert a tanuk *kizárását a legfontosabb esetekben elejtendőnek javasoltuk.* A midőn ezt a bizonyitó fél javára javasoltuk, az igazság követelményén kivül azért is tettük, mert az ezennel az ellenfél javára javaslatba hozott kérdő jogban megfelelő ellensúlyt láttunk.

Az igazság kideritése sok esetben a kérdés közvetlenségében fekszik. Ebből a szempontból, e részt is a szabad államok felfogását követve, a fél ügyvédjének a *közvetlen* kérdő jogot ép ugy megadandónak véljük, mint magának a birónak meg van adva. Azért is, mert az ügyvédi állás önállósága és függetlensége követeli.

A 183. §. utánra egy új szakaszt hozunk javaslatba, a mely szerint a biróság *esetleg hivatalból is elrendelheti a tanú vagy tanúk ismételt újbóli* kihallgattatását és ellentétes vallomás esetében szembesittetésöket. A rendelkezés meg van a *franczia és német* jogban. Nálunk még nagyobb szükség van rá. *Mert rendes eljárásunk* közvetettségénél fogva gyakran megesik, hogy a kiküldött biró, vagy pedig annak tollnoka, *kérdőjogával nem él ugy, a mint vele az itélőtanács* véleménye szerint kellett volna élni. Kivánatos, mert az ügy felvilágositására szolgál, hogy a kihallgattatás az ügy ily állásában ismételhető legyen. A *szembesités értékére* nézve a büntető eljárásra utalunk. Igaz, hogy értéke magában véve incommensurabilis, de az élet mégis a mellett tesz tanuságot, hogy figyelembe jövő módon elősegiti, ha nemis a hamis vallomás nyilt visszavonását, de sok esetben többé-kevésbbé fontos rectificatióját. Az pedig kétségtelen, hogy a *pervesztes félnek*, valamint az igazat valló tanúnak nagy *megnyugvására szolgál*, ha az igazság kideritésének ezen utolsó remediuma is igénybe lett véve.

A 184., 185. §§-okhoz nincs észrevételünk.

A 185. §. utánra egy új szakaszt hozunk javaslatba, a mely a német birodalmi perrend 339. §-ának mintájára rendelné, hogy sommás eljárásban az ügy letárgyalása után a biróság *az ellenfél kérelmére mellőzheti az olyan új tanúk kihallgatását*, a kiknek kihallgattatása a per elintézését késleltetné, ha egyuttal a biróság azon nézetben van, hogy a bizonyitó fél csak *durva hanyagságból vagy huza-vona czéljából nevezte meg későn e tanúit.* Az új tanúkkal nálunk is űzött visszaélések sürgetően követelik ez intézkedést, a mely nélkül az ellenfélnek csak némi megátalkodottsága esetében a pert be se lehet fejezni.

A 186. §. az ismételten *engedelmetlen* tanúra pénz- vagy fogságbüntetést rendel. Sok tekintetben czélhozvezetőbb lesz az *elővezettetés*, azért is, mert sok esetben a *költséges fogságot* vagy *behajthatlan birságot* nélkülözhetővé fogja tenni. Ezért javaslatba is hozzuk. A *pénz- és fogságbüntetés repressiv* intézkedésképp megmaradna.

A 186. §. végén határozottan kimondatni óhajtjuk, hogy a *marasztaló végzés ellen a tanú* felfolyamodással élhet. Szükséges ez azért, mert a büntetés rászabható azon tanúra is, a ki vallomást tenni vonakodik. Már pedig, tekintettel a következő szakaszra és különösen annak általunk javaslatba hozandó kiterjesztéseire, sok olyan tanu van, ki vallomását jogosan megtagadhatja. Az *orvos*, az *ügyvéd*, a *lelkész*, az, a ki *becsületében vagy vagyonában* sérelmet vallhat, adott esetben nem fog vallani, mert vallomásra magát kötelezettnek nem tartja. A szóban forgó nagy érdekek követelik, hogy az első biró tévedései ellen orvoslást kereshessen a felsőbb birónál.

A 187. §. nézetünk szerint, *nagyon szűkre* vonja azon tanúk körét, a kik a tanúskodást jogosan megtagadhatják. Javaslatba hozzuk, hogy a *lelkész*, az *ügyvéd*, a *közjegyző,* az *orvos,* a *szülésznő* szintén megtagadhassák a tanúskodást mindarra nézve, a mit velök vagy a titok pecsétje alatt, vagy pedig egyébként hivatalos állásukra való tekintetben közöltek. Megrendülne

a felsoroltak irányában a közbizodalom, ha vallásra kényszerithetők volnának. Már pedig a társadalomnak erre a közbizodalomra szüksége van. Ugyanezen szempontból kivánjuk, hogy az ügyvéd fele ügyében csak akkor bocsátható tanuzásra, ha ezt a fél nyiltan megengedi.

Vonatkozással a 187. §-nak utolsó alineájára, mely szerint bizonyos rendü érdekeltség alapján a tanuskodást meg lehet tagadni, a német birodalmi perrend 350. §. nyomán *egy új szakaszt* hozunk javaslatba, a mely szerint *a fel- és lemenő rokonok, a házastárs, jegyes, továbbá azok, kik a perből közvetlen kárt reméllenek,* nem tagadhatják meg a tanuskodást, 1. oly jogügyletnek *alkotására és tartamára* nézve, a melynek *alkotásánál tanúkép* jelen voltak; 2. *családtagoknak születése, házasodására és halálozására* nézve, 3. oly tényekre nézve, a melyek a családi viszonyok által feltételezett vagyoni kérdésekre vonatkoznak, 4. *a vitás jogviszonyra vonatkozó azon tényekre nézve,* a melyeket ők maguk, mint a perben álló félnek jogelődei vettek foganatba. Hasonlag nem tagadhatják meg a tanúskodást a *köztisztviselő*, az ügyvéd és az ezen cathegoriába esők sem, ha a *titoktartás kötelezettsége alól fel lettek oldva.*

A 188., 189., 190. §§-okhoz nincs észrevételünk.

Netáni czélnélküli zaklatások könnyebb elkerülésére, ugyszintén az ellenfél nagyobb megnyugtatására, a vallani nem akaró kötelezendő volna arra, hogy jogos megtagadása okát tegye valószinüvé. A ki hivatalos esküt tett, mint a köztisztviselő, ügyvéd, ez alól persze fel volna oldandó, a hivatalos esküjére való utalás elegendő lévén.

A **birói szemléről** szóló V. fejezet voltaképen kettős bizonyitó módot szabályoz. Elsőben magát a birói szemlét, másodszor a szakértők véleményét. Igaz, hogy az utóbbi rendszerint birói interventio mellett foglal helyet, és hogy viszont a birói szemle rendszerint szakértők támogatásával foganatosittatik. Mindamellett azonban nem szabad őket azonositani, valamint, a hogy a dolog természeténél fogva nálunk is számtalan eset volt, melyben a biróság szakértők nélkül maga végezte a szemlét, és volt olyan, melyben a szakértők biróság közbenjötte nélkül s a nélkül, hogy általán valamit megszemléltek volna, adtak véleményt.

A *birói szemlénél* a biróság saját tapasztalatával akar a vitás tárgyról meggyőződést szerezni. Ehhez a feleknek beleszólásuk nincs; hivatalból foganatositható és ha szakértőket tart a biróság szükségeseknek, ezeket a biróság *hivatalból maga* nevezi ki.

A *szakértők* ellenben lényegileg a tanubizonyiték fogalma alá esnek; és a feleknek beleszólási joguk van a véleményezés elrendeléséhez, a szakértők személyéhez. A bizonyitás súlypontja nem a szemlében fekszik, mert hisz a szemle tárgya sokszor nincs is meg, hanem a szakértők személyének a felek akaratától függő megválogatásában, véleményök előterjesztésében és a felette való tárgyalásban.

Javasoljuk ehhez képest, hogy e két bizonyitó mód külön-külön fejezetekben szabályoztassék, a melyek elseje aztán a birói szemlét szabályozná. Erre egy szakasz elegendő volna, a mely kimondaná, hogy a tárgyalás befejezése után a biróság elrendelheti a szemlét, ha szükségesnek találja, bár nem kérték is a felek. Kimondaná egyuttal, hogy a szemle foganatositásához a biróság szakértőt vagy szakértőket hívhat meg.

Az általunk javaslatba hozott új fejezet a *szakértők* véleménye általi bizonyitást szabályozná, és ebben a javaslatnak 192—200. §§-ai a fönnebbiekből folyó és alább még felsorolandó módositásokkal megmaradhatnának.

A 192. §. azon rendelkezését, mely szerint a *felek abstinentiája esetében is három szakértő szükséges,* a sommás eljárás alá eső ügyekben nagyon költségesnek tartjuk. Javasoljuk, hogy ilyenkor a sommás biró beérhesse egy szakértővel is. Azért is, mert különösen a vidéken nem igen találni mindenre három szakértőt.

A 193. §-nál kiemeltetni óhajtjuk, *hogy a szakértők véleményével való bizonyitás, a menynyiben a jelen fejezet mást nem rendel, általában* a tanúk általi bizonyitás szabályai szerint foly.

Kiemeltetni kivánjuk egyuttal azt, hogy a *szakértő ellen érdekeltsége* alapján meg lehessen azon kifogásokat tenni, melyeket a 43. §. szerint a biró személye ellen lehet tenni. Kivánatossá teszi ezt a birói hatalomhoz közel járó befolyás, melyet a szakértő véleménye a per eldöntésére gyakorol.

A 194., 195. §§-okhoz a fönnebb előadottakból folyókon kivül nincs észrevételünk.

A 196. §-t a 183. szakasznál előadottakhoz képest megváltoztatni kivánjuk.

A 197., 198., 199., 200. §§-okhoz nincs észrevételünk.

Az **esküről** szóló VI-ik fejezetben a 201. §-nál az eskű szentsége szempontjából, s nehogy egykönnyen profanáltassék, javaslatba hozunk egy új alineát, a mely szerint a biróság *olyasmire esküt ne rendelhessen, a minek ellenkezőjét teljesen beigazoltnak tartja.*

A 201. §. *b)* pontjában tágitandónak véljük azt a rendelkezést, mely szerint esküt csak »*saját érzéki tudomás*« alapján lehet tenni. Távol vagyunk attól, hogy eskünek bárminemű tudomás alapján helyet adjunk; de viszont azt hisszük, hogy az érzéki tudomás, bár mindenha a főeset lesz, mégis csak szűk, és hogy sok eset van, a melyben kivánatos, hogy a »tudat és meggyőződés« alapján is lehessen eskünek helyt adni. Ez esetek tudvalevőleg különösen akkor állanak elő, a *midőn az örökös jobb meggyőződése ellenére megtagadja örökhagyójának aláirását*, avagy pedig a *kölcsön felvételét.*

Helyén levőnek tartjuk, hogy ilyenkor az örökösnek esküt lehessen itélni arra, hogy *tudta és meggyőződése szerint nem igaz*, hogy a vitás aláirás örökhagyójának aláirása, nem igazhogy örökhagyója a kölcsönt felvette. Több döntvényünk van, a mely ezen tudat és meggyőződés szerinti esküt recipiálta, és ezért neki az új perrendben is helyet kivánunk adni.

E czélból a 203. §. utánra egy új szakaszt hozunk javaslatba, a mely mind az érzéki tudat, mind pedig a meggyőződés szerinti eskünek törvényes formáját megállapitaná. E részben is *követve a franczia és német jogot*, elfogadásra ajánljuk a német birodalmi perrend 424. §-át, a mely szerint: ha a vitás tény az *eskükötelesnek saját ténye* vagy pedig érzéki észlelése alá esett, az eskü arra szövegezendő, hogy a vitás tény *igaz* vagy nem igaz. Ha pedig a vitás *tény nem volt az eskükötelesnek* saját ténye, sem pedig érzéki észlelése alá nem esett, az eskü, a mennyiben a biróság helyét látja, akként szövegezendő, hogy az eskü-kötelesnek gondos vizsgálódásaiból és lelkiismeretes nyomozásaiból szerzett meggyőződése szerint a vitás tény igaz, vagy nem igaz. Szükségesnek tartjuk *a gondos vizsgálódást és lelkiismeretes nyomozást az esküszövegbe* expressis verbis felvenni, hogy az érdekeltek ez enyhébb esküszöveget nagyon könnyelműen ne vehessék.

A 204. 205. §§-hoz nincs észrevételünk.

A 206. §-ban azon rendelkezés, hogy a törvényes képviselő akkor tesz esküt, ha képviseltje ezt letenni nem képes, könnyen csak a korhiányból előálló esküképtelenségre magyarázható. Ennek elkerülésére a »letenni nem képesek« helyébe ajánljuk azt, hogy »le nem tehetik.«

207. §-hoz nincs észrevételünk.

208. §-ban a felek szabad rendelkező jogának és az eskü egyességi természetének megóvása szempontjából kiemeltetni kivánnók, hogy a biróság azt az *esküszöveget* nem módosithatja, a melyre nézve a *felek közt eltérés nincsen.*

A 209., 210., 211., 212., 213., 214., 215. §§-hoz nincs észrevételünk.

A 216. §-ban helyeseljük, hogy a *póteskü nincs* többé a *fél* bizonyiték-fogalmához kötve. De éppen, mert a javaslatbeli részbizonyitékot helyesnek tartjuk, törlendőnek véljük a második alineát, a hol a félbizonyiték formalistikus mérlegelése mivel sem indokolt recep-tiót talált.

A 217. §-hoz nincs észrevételünk.

A 218. §-ban, a már a 168. §-nál előadottakhoz képest az eskü megtagadás sanctióját

csak abban tartjuk megállapithatónak, hogy a biróság a felfedező eskü tárgya iránt előadottakat valóknak veheti. Kivánjuk egyuttal, hogy a felfedező eskü nemcsak külön keresettel és alkeresettel, hanem a per tárgyalása során is helyt foghasson.

A 219., 220., 221., 222., 223., 224., §§ hoz nincs észrevételünk.

A 225. §. nézetünk szerint a halál általi hitelesitést meg nem indokolható *formalistikus ridegséggel* szabályozza. *Az anyagi igazság érdekében* fekvőnek tartjuk és azért javaslatba is tesszük, hogy az esküköteles halála esetében a felek a vitás tényt mindazon módon bizonyithassák, a melyen azt az eskü kinálása vagy megitélése előtt bizonyithatták volna.

Ötödik czím.

A birói határozatokról.

A most érvényben lévő p. t. r. revisiója a jelen czím kétrendbeli fejezete körül sem nevezhető szerencsésnek.

Olyan körülmények között, midőn nem novella alkotása czéloztatik, hanem egy *törvényegész* adatnék: a mai p. t. r. kisebb hibáinak ignorálása, eme kisebb hibák helyreigazitásának elmulasztása sem menthető.

Ily elnézésre mutat a p. t. r. 245. §-ának változatlan felvétele a 226. §-ba.

A biró ma is hivatalból kutat tényeket s alkalmaz némely bizonyitékot. Különösen az utóbbi a rendes eljárásban is előfordulhat. Kár tehát egyedül »a per folytán kifejtett tények és előadott bizonyitékok«-ról szólni. Ily szerkezet mellett a szakasz zavarólag hathat.

E szakasz annak idején az osztr. ideigl. perrendből (annak 294. §-a) vétetett át s az itteni szövegből kivehetőleg a törvényhozói intentió arra megy ki, hogy a biró *magán-tudomása* szerint nem hozhat határozatot.

Az ős-régi szabály a mi szerkezetünkben hasznavehetlen.

De a jelen czímben foglalt reformok sem tekinthetők elégségeseknek.

A törvényjavaslat több helyen a német birodalmi perrend intézkedéseire vall.

Ebből azonban különösen egyet, a 227. §. feledni látszik, a mi az irásbeli rendszer mellett is igen értékesithető volna s ez az ugynevezett Theil-Urtheil, a mit magyarul akként adhatnánk vissza, hogy »részleges itélet«.

Az alperes 100 frtnyi követelésből 50-et beismer, a többire nézve bizonyitási eljárás tétetik folyamatba, a mi többször igen is elhuzódik.

A beismert 50 forint a másik ötven forint sorsának kárát vallhatja.

Közel fekvő, hogy a beismert 50-re nézve előbb mondja ki a biró az itéletet, mint a keresetnek még csak ezután igazolandó többi részére.

A legegyszerűbb példával jelzett felfogás a kereseti cumulatió esetében és a viszonkereset körül is értékesithető. Az egyik igény ne huzódjék a másik miatt.

Ezt tartja a német birodalmi perrend 273. §-a.

Igen hasznositható még az irásbeli per keretében is.

A német birodalmi perrend analog intézkedései az itélet hozatala körül, minő kiválólag annak 275. §-a, már igen messze vezetnének. Ezek már a szóbeliségre játszanak át. Azokat nem vonhatjuk a jelen keretbe, de annyival inkább kivánjuk a javaslat 227. §§-ának a »részleges-itélet«-tel való kiegészitését.

Ehhez képest a javaslat 230. §-a is módositandó volna, mely a p. t. r. 230. §-ával szószerint megegyezőleg azt rendeli, hogy minden jogügy *ugyanezen egy itélet* által *döntentő* el.

Ezen módositás mellett a szakasz további szövege, mely nem engedi, hogy »egyes kérdés eldöntése vagy a marasztalási összeg kitudatása a végrehajtási eljárásra tartassék fenn«, igen szépen megfér.

A 230. §. ezen második rendelkezésének felvétele a mai birósági gyakorlat nyomán jár s a p. t. r. 256. §-ának második mondatának elejtését tette szükségessé, a mely szerint egyes kérdés eldöntését a végrehajtási eljárásra lehetett *volna* utalni. A javaslat a tekintetben nem reformál, nem mond újat, hanem a létező joggyakorlat elvét adja vissza. De legalább az elejtett szöveg helyére egy másikat tesz. A végbement javitás szembeszökőleg adva van.

Nem igy járt el azonban a 256. §. tartalmával egyébként.

A p. t. r. 256. §-a ugyanis azt mondja (első mondat), hogy minden itélet akként szerkesztessék, hogy végrehatjható legyen.

Ez a gyakorlatban sok bajt okozott. Az egyszerüen jogkijelentésre irányuló kereseteket sokszor meghiusitotta. Azokra azonban az életben sokszor van szükség.

A javaslat az idézett szöveget el is ejtette, de abban a hibában szenved, hogy a felett mélyen hallgat.

Pedig hát a javaslat a p. t. r. teljes *revisiója* akar lenni.

És ezen hallgatás következményekkel jár.

Ama törvényi kijelentés majdnem közönséges szóllásmóddá vált.

Ha annak a hibás volta felismertetik, s meggyőződtek arról, hogy ép annak az ellenkezője áll, ugy ezt a codificatornak különösen akkor, midőn revidiál, ki is kell mondania.

A német birodalmi törvény 231. §-a következőleg szól:

»Auf Feststellung des Bestehens oder Nichtbestehens eines Rechtsverhältnisses, auf Anerkennung einer Urkunde oder auf Feststellung der Unechtheit derselben kann Klage erhoben werden, wenn der Kläger ein rechtliches Interesse daran hat, dass das Rechtsverhältniss oder die Entscheidung alsbald festgestellt werde.«

Ilyenféle szakasznak nem kicsinylendő haszna lenne. Nem csak tisztázná a fogalmakat, de a perrend egy-más terére is kihatása volna.

Gondoljunk csak a felhivási perekre.

Ezeknél egy per helyett kettővel van dolgunk.

Ezeket a fenti keresetek kézzelfoghatólag egy lehető minimumra fognák szoritani.

A mi az ötödik czím első fejezetében foglalt azon intézkedéseket illeti, a melyek az ügyvédi osztályra vonatkoznak: sérelmi feliratunkra hivatkozunk. Nem akarunk e helyütt új recriminatiókba bocsájtkozni.

II. FEJEZET.

A p. t. r. 260. §-a változatlanul vétetett át a javaslat 239. §-ába.

Ebben a szakaszban a magán-utoni kézbesités is, melyet a felperes közbenjöttével a hivatalos közeg teljesit, megemlittetik.

Azonban ezen a kézbesitő közegek sokszor hanyag eljárására tekintettel, fontossá válható kézbesitési mód igen szük keretben emlittetik fel, t. i. csak az idéző végzés kézbesitésénél.

Ebből a gyakorlat azon következtetést vonta, hogy más esetekben, más mint az idéző végzés kézbesitésénél, a fél utjáni kézbesitésnek nincs is helye.

Pedig megeshetik, hogy e per folyamán a bujkáló, háznéppel vagy ép lakással sem biró felet, a hivatalos kézbesitő fel sem is találhatja és ilyenkor a magánfél nem intézhetné törvényesen akként a kézbesitést, hogy ez az ő közbejöttével sikeresen eszközöltessék?

Oly szerkezetet kérünk tehát, mely az aggályt eloszlassa.

A 248. §. az ügygondnok-rendeléssel (247. §.) kapcsolatban oly rendelkezést tartalmaz, mintha »a hon *nem talált* s háznéppel nem biró alperes«-re nézve a hirdetmény általi idézésnek »*mindjárt* a keresetlevél elintézésekor« volna helye.

Pedig hát az a dolog menete, hogy a keresetlevél sikertelen kézbesitéséről *jelentés* tétetik s a további eljárás csak annak az alapján ered meg.

A 247. §. *a*) és *b*) pontja esetében követendő eljárás nem ugyanegy. Az *a*) pont esetében (ismeretlen tartózkodás) igen is lehet »*mindjárt*« a kereset-levél elintézésekor ügygondnokat s hirdetményt rendelni, de nem igy a *b*) pont esetében.

A jelen fejezetből még csak a 249. §-t emeljük ki.

Itt a megsemmisitési kereset azon az alapon, hogy felperes alperesnek előtte tudvalevő lakhelyét elhallgatta s hirdetményi eljárást eszközölt, azon megszoritásnak van alávetve, hogy legkésőbb 10 év alatt érvényesitendő.

Az általános magánjogi elévülés alapján ezen korlátolás mellőzendő volna. Ugyszintén mellőzendő volna azon kijelentés, hogy: az eljárás megsemmisitése harmadik személy által jóhiszemüleg szerzett jogok sérelmére nem szolgálhat.

Hatodik czím.

A perorvoslatokról.

Kiváló fontosságot véliink a javaslat perorvoslati részének tulajdonithatni, mert a törvénykezési rendtartásnak két sarkalatos elve, egyrészt a jogos igény, hogy mindenki minél rövidebb idő alatt megtalálja igazságát, másrészt pedig, hogy a felek a biró emberi tévedései ellen minél inkább biztosittassanak, és ennek biztositásául minél több garantiát nyerjenek, sehol sem egyeztető oly nehezen össze, mint épen a perorvoslatok, azok terjedelme és egész rendszere kérdésénél.

Czélellenes perorvoslati rendszer könnyen oda vezethet, hogy az, mi az igazság egyik főfontosságu garantiájaként nyujtatik, épen az anyagi igazság érvényesitése időbeli megakadályozásának eszközeül használtatik fel. A törvényhozónak tehát oda kell törekednie, hogy összhangba hozza az anyagi igazság biztositékait a per gyorsasága követelményeivel, mi tagadhatatlanul a legnehezebb feladatok egyike. Ennek természetes következménye a perorvoslati rendszer kimagasló fontossága, mit azon további körülmény is emel, mely szerint a perorvoslati rendszer az eljárás egészére, valamint az eljárás tükrét képező birósági szervezetre a legdöntőbb befolyást gyakorolja.

Élénk tanujele ennek többek között azon mozgalom, mely a német birod. perrendtartás alkotását megelőzte. Az egymást több mint egy évtizeden át sürüen követett javaslatok főkülönbözősége a perorvoslatok rendszerében és részleteiben nyilvánult legélénkebben. A gazdag irodalom pedig, melyet az időnként közzétett javaslatok a szellemileg termékeny németeknél előidéztek, majdnem kiválólag a perorvoslatok körül csoportosult. A perorvoslatok kérdése minden új törvényalkotási kisérletnél nálunk is előtérbe nyomul ugy magánál a törvényhozónál, mint a hazai jogfejlődés iránt érdekkel viseltető közönségnél. Mindenütt hangosan követeltetett a perorvoslatok reformja, majd a per gyorsasága, majd pedig a birói tévedés ellen szükséges biztosíték érdekében

Az előttünk fekvő törvényjavaslat a perorvoslatok főfontosságú voltát szintén elismeri, és azokra kiváló figyelmet fordit. Perrendtartásunk perorvoslati részét gyökeresebb reform tárgyává óhajtja tenni, semmint az 1868 : LIV. t. cz. egyéb részeit. Az anyagi igazság követelményének az igazolási ok a törvény szigorú szavai daczára eddigi gyakorlatuk által is követett enyhébb felfogása, valamint a semmiségi kereset és felfolyamodás mint kisegitő perorvoslatok behozatala, — a per gyorsasága érdekének pedig a külön semmiségi panasz eltörlése által akar megfelelni. Az ügyekezetet, peres eljárásunk perorvoslati részét gyökeres revisio tárgyává tenni, örömmel

üdvözöljük, mert az, mi nálunk mai napság perorvoslatnak neveztetik, a röviden már érintett ellentétes érdekeket kiegyeztetni nem képes.

Mielőtt a javaslat ezen részének egyes §§-aira, és azok intézkedéseire megjegyzéseinket előterjesztenők, szabaduljon előzőleg nehány általános megjegyzést tennünk, és pedig mindenekelőtt egyet a javaslat terminologiájára vonatkozólag.

Nem helyeselhetjük, ha gyakorlati törvényben ugyanazon fogalom megjelölésére különböző kifejezések felváltva használtatnak. A javaslat czíme »perorvoslatok«-ról szól, de mindjárt a czím első §-a a feleknek felebbviteli »jogorvoslatot« ád. Igaz, hogy gyakorlatunkban mindkét kifejezés egyaránt el van terjedve; perorvoslat vagy jogorvoslat ugy gyakorlatban, mint elméletben ugyanazon fogalmat megjelölő kifejezésnek szokott tekintetni. Ugy vagyunk azonban meggyőződve, hogy a törvénynek nyelvészetileg egyáltalán lehető legszabatosabban kell szerkesztve lenni, különösen pedig kettős terminologiák kerülendők. A javaslat egyik vagy másik kifejezését tarthatja helyesebbnek, de mindkettőt változatosan használni hiba. Nézetünk szerint a perorvoslat kifejezése az, mely azt, mit vele mondani akarunk, helyesebben jelöli meg, mert nem általánosságban a jogok, hanem a peres eljárásban, a perben szenvedett sérelmek orvoslásáról van szó.

Az 1868 : LIV. t. cz., mi aperorvoslatok terminologiáját illeti, szabatosabb, nemcsak azért, mert az általunk helyesnek hitt kifejezést fogadja el, hanem és különösen, mert magának a kifejezésnek használatában mindvégig következetes.

A második általános megjegyzés a javaslat által perorvoslatoknak elismert orvoslati módok terjedelmére vonatkozik. A javaslat a perorvoslatok megjelölése alá vonja az u. n. átszármaztató (devolutiv) hatályt nem gyakorló orvoslati módokat is (igazolás, perújitás). Ez által a javaslat nem fogadja el az újabb német elmélet és gyakorlat álláspontját, mely a perorvoslat egyik főismérvének az átszármaztató hatályt tekintvén, annak fogalma alól kiküszöböli mindazon orvoslati módokat, melyek e hatályt nem gyakorolják. Ezen utóbbi álláspontot fogadta el a következetesség és rendszer tekintetében méltó mintaképet szolgáltató német birod. perrend is. Hosszas elméleti, tehát hivatásunkon kivül fekvő fejtegetésekhez vezetne, ha a perorvoslat fogalmának és terjedelmének bonczolásába akarnánk bocsájtkozni; és ha azt akarnók vizsgálat tárgyává tenni, hogy csakugyan a devolutiv hatályban kulminál-e a perorvoslat fogalma. Mellőzzük e kérdés kifejtését, megjegyezvén, hogy nézetünk szerint a javaslat helyesen cselekedett, midőn a perorvoslatok fogalmát német elmélet és gyakorlat daczára tágabb értelmében vette, és annak keretébe a devolutiv hatályt nem gyakorló orvoslati módokat is belé vonta. De másrészt nem helyeselhetjük, hogy a javaslat ezen álláspontot a szintén perorvoslatnak tekintendő semmiségi kereset tekintetében következetesen keresztül nem vitte, mert a javaslat általunk helyeselt álláspontjából a semmiségi kereset perorvoslat, ép ugy, mint a szintén kereset alakjában érvényesitett perújitás, és ugyanazért a perorvoslatok keretébe lett volna beékelendő.

Végre egyik legcardinálisabb jellemvonása a javaslati perorvoslati részének a külön semmitőszék eltörlése. Ezzel a javaslat az összes jogászközönség helyeslésével fog találkozni. A külön semmitőszék birósági szervezetünk keretében jogosultsággal nem bir. Ezt bizonyitani akkor, midőn a gyakorlatban naponta érezzük ezen természetellenesen ugró birósági fok nyomasztó hatását, midőn az általa előidézett visszásságok, per huza-vonó czélzatokat elősegitő természete, és mégis oly csekély befolyása az igazság kipuhatolására és érvényesitésére kötetekre terjedhető kifakadásokra provocál, felesleges.

Áttérünk a javaslat egyes intézkedéseire. Homályosnak tartjuk a javaslat 254. §-ának szerkezetét, és ugy találjuk, hogy a »rendszerint« kifejezés értelemzavarra okot szolgáltatólag van használva. Nem egészen kétségkivüli ugyanis ezen pont szerkezetéből, hogy a »rendszerint« kifejezése csupán a felebbviteli beadvány példányainak számára, avagy arra is vonatkozik-e,

hogy a felebbvitel csakis irásban adható be. Nem oszlatja el e kételyt a 255. §. sem, mely szerint sommás ügyekben, midőn a határozat kihirdettetik, jogában áll a feleknek a felebbvitelt a kihirdetéskor szóval bejelenteni, mert a javaslat egyik, különben helyes újitása szerint, ezen nyombani bejelentés nem kötelező, és a felebbvitel záros határidő alatt a kihirdetés után is érvényesithető. Ezzel szemben még mindig kétséges marad tehát, hogy sommás eljárásban, ha a felebbvitel nem a kihirdetés alkalmával jelentetik be, ha a felek a perorvoslatot csakis irásilag érvényesithetik-e?

Azon értelmezés szerint, melyet a 254. §. ezen pontjának tulajdonithatni vélünk, a felebbvitel (akár egyik, akár pedig másik neméről legyen szó) a kihirdetéskor való bejelentés esetétől eltekintve, sommás eljárásban is parancsolólag csak irásban volna érvényesithető. Ezzel nem érthetünk egyet, mert sommás eljárásban a felek a javaslat 68. §-ának eseteitől eltekintve, magukat képviseltetni kötelesek nem lévén, nem következetes, ha a felebbvitel érvényesitése végett, és illetve a felebbviteli beadvány elkészitésére való tekintettel, melyre a fél rendszerint önmaga nem képes, közvetve ügyvéd igénybevételére kényszerittetnek. A javaslat ezen rendelkezése nem következetes azért sem, mert sommás eljárásban maga a kereset szóval is előterjeszthető lévén, nincs ok e részt a felebbvitel tekintetében kivételt tenni, és legkevésbbé, ha fontolóra vétetik, hogy a javaslat szerint legalább a felebbezést indokolni nem szükséges (263. §.) Még homályosabb a 254. §. második pontja. A. beperli B-t, C-t és D-t. Pervesztes lesz; felebbezi az első itéletet. Van 3 ellenfele, kiknek mindegyike külön ügyvéd által képviseltetik. Ki kapja a felebbviteli beadvány másod példányát, és ki az első helyen nevezett? Ha csupán B. kap példányt, többiek pedig csak felzetet, akkor ez intézkedés nézetünk szerint jogosultsággal nem bir. Ha pedig mindegyik külön ügyvéd által képviselt ellenfélnek példányt kell kapni, akkor az érthetően megmondandó lenne.

A 255. §. abbeli rendelkezését, mely szerint sommás eljárásban a határozat kihirdetésekor szóval bejelentett felebbvitel a *birói határozatra* reá vezettetik, és a biró és a felek által aláiratik, a gyakorlatban, mai tényleges állapotunkat tekintve, kivihetetlennek tartjuk. — Nem lehet ugyanis e §. rendelkezését másként érteni, mint ugy, hogy a felebbvitelnek a birói határozatra való rávezetése nyomban a határozat kihirdetésekor lenne eszközlendő, mert a javaslat nem szándékolhatta a feleknek e czélból való újbóli beidéztetését. A szóban levő §. ezen rendelkezésének szükségképeni alapföltétele tehát az, hogy sommás eljárásban a határozat a biró által nyomban irásba is foglaltatik. Mai sommás eljárásunknál azonban ezt lehetetlennek tartjuk. — Budapesten (és a vidéken, különösen nagyobb forgalmú városokban sem állanak e részt sokkal jobban) a sommás biró egy-egy napra tiz, néha ennél is több ügy tárgyalását kénytelen kitűzni. Csak fáradságot kell venni, bármely biró tárgyaló termébe belépni, és könnyen meggyőződhetni, hogy emberileg még csak annyit sem követelhetünk mai tényleges viszonyaink között a sommás birótól, hogy egy contumatiából hozott itélet blanquettejét nyomban a kihirdetéskor kitöltse. Még kevésbbé léphetünk ily igénynyel fel akkor, midőn egy csak némileg terjedelmesebb indokolással ellátott határozatról, avagy ha csupán maga a határozat rendelkező része foglalandó nyomban irásba, oly határozatról van szó, mely például különböző szövegű eskük formájának és azok le vagy le nem tételének következményeinek irásba foglalását igényli. Mindaddig, mig sommás biráink száma nem szaporittatik, avagy a jelenlegi munkahalmazaton másképen segitve nem lesz, a javaslat ezen rendelkezése a gyakorlatban oda fog vezetni, hogy biró és felek in bianco fogják a felebbviteli záradékot aláirni a nélkül, hogy maga a határozat irásilag fixirozva lenne. Nézetünk szerint ilyen állapotot előidézni nem szükséges. Ha tehát a javaslat a felebbvitel bejelentése tényének fixirozása által itt-ott, ámbár birói karunk becsületére csak szerfelett ritkán előfordult visszaéléseket óhajt megakadályozni, akkor ezen czél ép oly sikerrel érhető el akkor, ha a felebbviteli záradék magára a jegyzőkönyvre vezettetik, és ott iratik alá.

A 256. §-ra megjegyzésünk nincs.

Egyetértünk a 257. §. első bekezdésének rendelkezésével is, de nem ugyanezen §. második bekezdésével, mely szerint az első biróság által akkor is hivatalból visszautasitandó a felebbviteli beadvány, ha a felebbvitel törvényileg ki van zárva. A nélkül, hogy ezuttal a felebbvitel tekintetében a javaslat által alkalmazásba vétetni kivánt korlátozásokra bővebben kiterjeszkedni akarnánk, már e helyütt szükségesnek látszik utalni arra, hogy a javaslat több esetben a további felebbvitelt kizárja.

Ámde különösen a felebbezés eseteinél nem mindig kétségtelenül áll a kérdés, hogy olyan esetről van-e szó in concreto, melyben a további felebbvitel törvényileg ki van zárva. Vegyünk egy alighanem legszaporábban előfordulható gyakorlati esetet maga a javaslat alapján. Ugynevezett teljes bizonyitó erővel (jl. 152. §.) adóslevél alapján készpénzbeli kölcsön iránt inditott járulékok nélkül 500 forintot meg nem haladó sommás perekben a javaslat 277. §-a szerint két egybehangzó itélet ellen további felebbezésnek helye nincs. Mennyi gyakorlati kétség merülhet fel ezen legegyszerübb esetben is! Kétséges lehet, avagy legalább nem mindig nyilvánvaló, hogy például tartalmilag sajátkezüleg irt és aláirt kötelezőről van-e szó, vita tárgya lehet, hogy az egész kereseti összeg készpénzbeli kölcsönre irányul-e vagy sem stb. Mindezen kételyek következetesen kétségessé teszik azt is, hogy van-e a két egybehangzó itélet ellen további felebbezésnek helye, és mi nem lennénk hajlandók, ezen kérdésnek eldöntését tisztán az első biró discretiójára bizni. Nem lehetvén czélunk elméleti fejtegetésekbe bocsátkozni, nem hivatkozunk arra, hogy hirneves processualisták a fennforgó kérdés tekintetében azon véleményen vannak, hogy nem az alsó biró, kinek perbeli tevékenysége a bejelentett felebbvitel folytán fel van függesztve, hanem a felebbvitel folytán határozathozatalra hivatott felső biró hatásköréhez tartozik az a felett való határozathozatal, hogy törvényileg egyátalán helye van-e a felebbvitelnek vagy sem. Nem szándékunk a javaslat rendelkezéseit az elmélet mértékével mérni, sőt készségesen elismerjük, hogy ezen elméleti álláspont helyesen mellőztetik ott, hol arról van szó, hogy bizonyos naptár szerint meghatározott időn belől lett-e a felebbvitel érvényesitve vagy azon túl. Ennek elbirálása bátran bizható az első biróra, mert a határidő be vagy be nem tartása nyilvánvaló valami, melyre nézve tévedések csak ritkán fognak előfordulhatni. Másként áll a kérdés, midőn nem csak arról van szó, hogy eltellett-e a 8, vagy 15 nap, hanem arról, hogy ilyen vagy olyan kereset, ilyen vagy amolyan okmány alapján forog-e fenn? Ekkor már veszedelmesnek látszik előttünk, az első biró nem mindig megbizható belátására bizni, hogy mivé qualificálja perünket, és hogy következve azt törvényileg esetleg tévesen további felebbezéssel meg nem támadhatónak jelentse ki.

Az első biró a javaslat mellett a kérdés másik oldalára is tévedhet. Mint nézete szerint felebbezhetőt felterjeszti az ügyet, ámbár a felső biró annak érdemleges elintézésébe — miután azt törvény szerint felebbezhetlennek tartja — nem bocsájtkozik. Ha ezen esetben a felső biró és nem az alsó volt hivatva az ügy felebbezhetősége tekintetében határozni, ugy a másik esetben is csak a felső, és nem az alsó biró itélheti meg, hogy felebbezhető-e a per vagy nem? A javaslat nem helyeselt rendelkezése arra sem alkalmas, hogy a felső birót munkahalmaztól megkimélje, mert a visszautasitó végzés ellen a folyamodás kizárva nem levén, de nem is lehetvén, sem idő, sem pedig fáradság tekintetében előnyt nem nyujt. Sőt ellenkezőleg, szaporitani fogja a javaslat a perorvoslatokat mindazon esetekben, melyekben a felfolyamodás folytán az ügy felebbezhetőnek fog elismertetni. Végre a pernyertes felet különben sem éri hátrány, ha a felebbezhetőség megitélése nem az első biróra bizatik, mert két egybehangzó itéletről levén szó, kielégitését a további felebbezés nem akadályozza. Ugyanazért a §. ezen második bekezdését törlendőnek véleményezzük.

A 258. és 259. §§-ra észrevételünk nincs.

A 260. §. rendelkezésével is egyetértünk, mert általa meg van az alkalom adva a felebbvitt ügy lehető gyors elintézése elől minden kelletlen akadályt eltávolitani. Mai eljárásunk mellett ugyanis nem ritkák az esetek, hogy a felső biró, különösen a semmiségi panaszok eseteiben, felvilágositás végett és azért küldi vissza az iratokat, mert a felebbvivő olyan, az eljárásra vonatkozó panaszpontokat érvényesit, melyek iránt maguk az ügyiratok kellő tájékozást nem nyujtanak. Az iratok leküldése és néha hónapok multával való visszaterjesztése az ügy végelintézését érzékenyen hátráltatja. A javaslat 260. §-a ezen bajon mindenesetre elismerésre méltó törekvéssel igyekszik segiteni, habár kétséges, hogy a gyakorlatban ez által az éppen ecsetelt bajok hatályosan orvosoltatni fognak. De az nem lesz a törvényhozó, hanem a törvényt kezelő hibája.

A 261. §. a perorvoslati tan egyik legbonyodalmasabb részét, a perorvoslatokról eleve való lemondást tárgyazza. A perorvoslatokról való előleges lemondás tana a legkülönbözőbb controversiák kiapadhatlan forrása. Az e controversiákra való kitérés sem lehet itt helyén. A javaslat értelmeként csak az eleve való lemondás (értve ez alatt szerződésszerű lemondást ante sententiam latam) nem bir hatálylyal. Következve, hatálylyal bir a biróság előtt post stententiam latam formaszerüleg kijelentett azon szándék, hogy a kijelentő fél felebbviteli jogosultságát igénybe nem veszi, arról lemond. Ha a javaslat is igy értelmezi a 261. §-t, akkor e részt is tökéletesen egyetértünk ugyan, de éppen az előadott okból az »eleve« kifejezés helyett a kifejtettek értelmének megfelelő szabatosabb fogalmazást ajánlunk.

A javaslat 262—280. §§-ai a felebbviteli legfontosabb perorvoslatról, a felebbezésről intézkednek. Osztjuk a javaslat abbeli új intézkedését, hogy sommás eljárásban a felebbezés nem mindjárt a kihirdetéskor, hanem 8 napi határidőn belül jelenthető be. Helyesnek tartjuk ezen rendelkezést ugyanazon okokból, melyek a javaslat indokaiban felhozvák.

A felebbviteli indokok alkalmából szabadjon egy nézetünk szerint fontos körülményt kiemelni. A felebbviteli indokokat tartalmazó beadvány jellegénél fogva tagadhatatlanul perbeszédnek tekintendő, mely a határozattal meg nem elégedő félnek engedtetik.

Igaz, hogy új ténykörülmények a felebbviteli beadványban többé nem érvényesithetők. De szabad tere van abban a per jogkérdése minden irányban való fejtegetésének. A felebbvivő felebbviteli beadványában egészen új, eddigelé nem érvényesitett jogi fejtegetéseket vehet igénybe, melyek a per jogkérdéseit egészen más oldalról világitva meg, a felső biró meggyőződésére befolyást gyakorolhatnak. Az ellenfélnek ezen fejtegetésekre többé szava nincs, és mi ebben a a perbeli egyenlőség elvét érzékenyen sértve látjuk. Czélszerűnek hiszszük tehát, ha az ellenfélnek megengedtetnék, rövid záros határidő alatt »ellenindokokat« adni. Ez által a per elbirálása nem szenvedne túlságos hátráltatást, mert az ellenindokot kötelezőnek nem óhajtván tenni, ha az ellenfél ebbeli jogosultságával élni nem akar, akár az indokok kézbesitésének napján bejelentheti rövid kérvényben, hogy ellenindokokat adni nem óhajt, és a felterjesztés minden fennakadás nélkül eszközölhető. Ha pedig az ellenfél szükségesnek látja ellenindokainak előterjesztését, akkor az ő beleegyezésével és érdekében szenvedi a felterjesztés azon néhány napi hátráltatást, mely az ellenindokok beterjesztésére szükséges.

Ezen ajánlott újitással kapcsolatosan ki kell terjeszkednünk a javaslat 272. §-ára, melyre egyuttal az összefüggés érdekében e helyütt mondjuk el nézetünket. A 272. §. szerint a másodbiróság az első birósági itéletet, (helyesebben a felső biróság az alsó birósági itéletét) ha az ellen csak az egyik fél élt felebbezéssel, a felebbező hátrányára meg nem változtathatja. A javaslat fő, egyes részeiben eredményes igyekezete: alaptalan felebbezések megakadályozása és a felebbviteli eljárás gyorsitása az anyagi igazság veszélyeztetése nélkül. A 272. §. rendelkezése erre nem alkalmas eszköz, mert egyenesen felesleges felebbezésekre nyujt alkalmat. A mai állapot e részt ugyanaz, melyet a javaslat 272. §. fenntart. Felebbezni csak önállóan lehet. És

mit tanit a tapasztalat? Azt, hogy gyakran felebbezünk azért, mert nem tudjuk, nem fog-e ellenfelünk is felebbezni.

Akárhányszor megtörténik, hogy megnyugodnánk az itéletben, ha tudnók, hogy ellenfelünk is igy cselekszik. De mert ezt nem tudjuk, felebbezünk csupán azért, mert ha már az itélet az ellenfél valószinű felebbezése folytán jogerőre nem emelkedik és a végbefejezés elodáztatik, legalább el ne zárassunk a mód és lehetőség elől, hogy az itélet ránk sérelmes pontjai is megváltoztassanak. Akárhányszor megtörténik, hogy ellenfelünk is hasonló helyzetben van mint mi. Ő sem felebbezne, ha csak bizton tudná, hogy én nem felebbezek, de mert azt nem tudja, felebbez ő is ugyanazon gondolat által vezéreltetve, mely az én felebbezésemet eredményezte. Az eredmény az, hogy két felebbezés van ott, hol alkalmas intézmény mellett felebbezés épen nem lenne.

A javaslat elismerésre méltó intentióinak megvalósitására tehát, a *felebbezési csatlakozás* intézményének elfogadásában igen hathatós eszközt látnánk, mert csakis ezen intézmény mellett tartjuk lehetőnek, hogy az ugynevezett óvatosságból benyujtott felebbezések napvilágot ne lássanak. Magát az intézményt irásbeli eljárás mellett épp oly könnyen keresztül vihetőnek tartjuk mint szóbeli eljárásnál, még pedig kapcsolatosan az ellenindokok jogosultságával. A felebbező ellenfélnek megadnók a jogosultságot, hogy az ellenfél felebbezésének kézbesitésétől számitandó záros határidő alatt a felebbezéshez csatlakozhasson, és csatlakozásában egyuttal ellenindokait is előterjeszthesse. Azt hisszük, hogy ezen reform által igazságszolgáltatásunknak jó szolgálat tétetnék. Természetes, hogy a csatlakozás és ellenindokok benyujtására kiszabott határidő elmulasztása miatt az igazolás ki lenne zárandó.

A javaslat 265. és 266. §§-aira megjegyzésünk nincs, ámbár kivánatosnak tartanók, ha a pertárs felebbezésének hatálya szabatosabb meghatározást nyerne.

A 267. és 277. §§-okra az összefüggés érdekében együttesen óhajtunk megjegyzést tenni, mivel mindkét szakasz egy czél felé irányuló rendelkezést tartalmaz. Czélja e §§-nak egyrészt hogy az ügyek bizonyos neménél és csoportjánál a követelő fél minél előbb jusson ahhoz, a mit nyert, másrészt pedig, hogy a perorvoslat igénybevétele a 267. §-nál indirecte, a 277. §. esetében pedig directe korlátoztassék.

A 267. §. szerint, tekintet nélkül a felebbezésre, már az első biró itélete végrehajtható 200 forintos sommás perekben, bérelt lak átadása vagy visszabocsátása iránt inditott perekben és a tartás, életjáradék, valamint élelmezés iránti perekben a kereset beadását megelőzőleg fél évre hátralevő s a per folyama alatt lejárt követelésre nézve. Az első biró itéletének ezen véghajthatóságát csakis az első esetben, vagyis a 200 frtos sommás perek tekintetében nem helyeseljük, mert eltekintve attól, hogy számok mindig önkényesek, a per bonyolult vagy egyszerű volta teljesen független annak substratumától, és a közönséges pénzkövetelést tartalmazó 200 forintos perekben a sürgősség azon mértéke, mely a többi idézett eseteknél e rendelkezést indokolja, fenn nem forog. Per huza-vonásoknak a javaslat ez által elejét venni nem fogja, mert az, ki csupán húzni akarja a pert és egyebet nem, erre a javaslat mellett is bő alkalmat fog találni.

Ha az előleges végrehajthatóság, melyre különben e helyütt bővebben kiterjeszkedni nem akarunk, olyan intézmény, melyet elfogadandónak hiszünk, akkor fogadjuk azt el egészben és mindenestől.

Nem látunk azonban okot arra, hogy ugyanazon eljárás keretén belül a 200 frtos per mostohább avagy előnyösebb sorsban részesittessék, mint az, melynek substratuma 2000. Másrészt azonban a 267. §. *b)* pontját kiterjesztendőnek véljük a haszonbérekből származó követelésekre is, mig ugyanezen §. *c)* pontját csakis a kereset beadásáig lejárt esetekre ajánljuk. — Minthogy a javaslat szerint a felsorolt perekben az első biró itélete feltétlenül végrehajtható,

egészen felesleges a marasztaló itélet rendelkező részében kimondani, hogy az itélet egészben vagy kijelölendő részében a kötelezettség teljesitésére kitűzött határidő eltelte után a felebbezésre való tekintet nélkül felebbezhető. A §. ezen része tehát egészen elhagyandó.

A 277. §. már idézett intézkedése a duo conformes intézményt óhajtja behozni. (A 276. §. eseteit e helyütt tekinteten kivül hagyjuk). Mai viszonyaink között még azon terjedelemben sem pártolhatjuk e korlátozást, melyben azt a javaslat behozni czélozza. Nem pártoljuk pedig azért, — ámbár máskülönben e korlátozás jogosultságát elismerjük, -- mert határozottan félintézkedés az, ha az mondatik, hogy egy ilyen 500 frtos perben lehet a harmadbirósághoz felebbezni, egy amolyan 500 frtos perben azonban nem. Ellenmondást látunk abban, ha akkor, midőn egy szintén ugynevezett teljhitelű okmány alapján árúk vételára czímén 100 frt követeltetik, a pert két egybehangzó itélet ellen is felvihetem, akkor pedig, midőn egy hasonló okmány alapján 500 frt készpénzbeli kölcsön megtéritésére pereltetik, két biróság egybehangzó itéletében meg kell nyugodni. Annak volna jogosultsága, ha a javaslat az ugynevezett felebbezési összegre (summa apellationis) alapitaná a korlátozást, mert akkor tudnánk, hogy az 500 frtos perben, ha két egybehangzó itélet van, csak két forum létezik, a 600 frtosban pedig föltétlenül három forum. De korlátozás a per összege és a mellett egy oly minősége alapján, mely egymaga is vitás lehet, nemcsak következetlen, de czélellenes is, és ezen intézkedése által a javaslat éppen nem fogja elérni azt, a mit elérni szándékol. Sőt meggyőződésünk, hogy a javaslat 277. §-a a gyakorlatban zavarokra fog okot szolgáltatni arra nézve, hogy olyan ügyről van-e szó, mely további felebbezéssel meg nem támadható, vagy nem, mi által tekintve, hogy a javaslat a kérdés elbirálását az első biróra bizza, ennek a felebbezést hivatalból visszautasitó végzését pedig nem qualifikálja olyannak, mely felfolyamodás utján megtámadható nem lenne, csak újabb esetleg tehát két perorvoslat igénybevételét fogja eredményezni a helyett, hogy azt egészen kizárná.

A javaslat 277. §-a e szerint a felső biróságok munkahalmazatán könnyiteni nem fog. A mi pedig magát azon kérdést illeti, hogy bizonyos összegű perekben czélszerű-e két egybehangzó itélet ellen a további felebbezést feltétlenül kizárni vagy nem, erre *igazságügyünk mai tényleges állapota mellett* »nem«-mel felelünk mindaddig, mig statistikai adatokkal, tehát számokkal ki nem mutattatik, hogy minő arányban változtattatnak meg vagy oldatnak fel nálunk a Curia által a két egybehangzó itélet elleni felebbezés folytán az egybehangzó alsóbirósági itéletek. A kérdés csakis ilyen statistikai adatok alapján volna elbirálható. Sajnáljuk, hogy a nyilvánosság e tekintetben is a statistikai adatok merő hiányában van.

A 269. §. taxative sorolja fel azon eseteket, melyek az első birósági itélet semmiségét vonják maguk után. A felsorolt egyes esetek tényleg sokkal szabatosabbak, mint jelenlegi perrendünk semmiségi esetei. Névszerint egészen kihagyvák a végrehajtási eljárásban panasz alapjául szolgálható okok, mert a végrehajtási stádiumban szenvedett sérelmek elleni orvoslati módok a végrehajtási eljárást szabályozó külön törvényben találnak felvételt. A rendszeresség érdekében ezt is helyesnek találjuk. A semmiségi okok taxativ felsorolásának szükségét szintén elismerjük, ámbár az egyenkénti felsorolás a tökéletességre igényt sohasem tarthat.

A *g*), *i*) és *k*) alatti pontokban felsorolt semmiségi esetekben megengedett, és az eljárás megsemmisitését maga után vonó perorvoslat concurrál a javaslat által nyujtott megsemmisitési, helyesebben *semmiségi keresettel* (Nichtigkeitsklage). A javaslat megsemmisitési keresete lényegileg a 249. és 280. §-ban talál szabályozást és illetve felvételt. Ezen keresetet eddigi perrendünk nem ismeri ugyan, de mi annak, mint a jogbiztonság érdekében szükséges kisegitő perorvoslatnak behozatalát, még nagyobb terjedelemben tartjuk czélszerűnek, semmint a javaslat teszi. Magának a semmiségi kereset intézményének behozatala kérdésében tehát a javaslattal egyetértünk. De nem értünk egyet a javaslattal akkor, midőn a semmiségi keresetet behozza, a nélkül,

hogy annak közelebbi szabályozásáról gondoskodott volna. Maga az intézmény nálunk új lévén, az idézett két §. nem lesz képes azon kételyeket eloszlatni, melyek minden új intézmeny elmaradhatlan követői Nem helyeseljük továbbá, hogy a javaslat a semmiségi kereset tekintetében csak mellékesen és olyan helyeken intézkedik, a hová az épen nem tartozik. A 249. §. semmiségi keresete ugyanis (érvénytelen hirlapi idézés) a birói határozatokról szóló czímben, a 280. §. semmiségi keresete pedig (törvényes képviselő mellőzése, harmadik személy meghatalmazás nélküli eljárása) a perorvoslatokról szóló czím felebbezési fejezetében van fölvéve és hiányos módon szabályozva. Egyik sem tartozik azon helyre, melyen felvételt talált. A javaslat jellemzett és általunk helyesnek hitt álláspontjától a semmiségi kereset, ámbár ennek segitségével ép úgy a kereset alakjában nyujtatik bizonyos perbeli sérelmek ellen orvoslás, mint a perújitás eseteiben: *perorvoslat*. Az igazolást és perujitást perorvoslatnak elis. erő javaslat tehát következetlen, midőn ugyanilyennek a semmiségi keresetet el nem ismeri.

Czélszerűnek tartanók továbbá, ha aanak alapján is adatnék semmiségi kereset, mert a határozat meghozatalánál érdekelt biró vett részt, mert a fél esetleg csak akkor juthat a biró érdekelt voltának tudomására, midőn az ez által szenvedett sérelmet egyéb perrendbeli segédeszközökkel többé el nem hárithatja.

Visszatérve magára a 269. §. *g*), *i*), *k*) pontjai semmiségi okának a semmiségi keresettel való versenyére, az e pontok alapján az eljárás megsemmisitésére nyujtott felebbezés a gyakorlatban csak a legritkább esetben fog érvényesittetni, mert annak érvényesitése a 8, illetve 15 napos határidőhöz levén kötve, az érvénytelenül hirlapilag idézett, a törvényes képviselő, vagy az, kinek nevében valaki meghatalmazás nélkül járt el, csak a legritkább esetben lesz azon helyzetben, hogy felebbezését az arra kiszabott rövid határidő alatt érvényesithesse. A leggyakoribb eset az lesz, hogy magáról a semmis, ámbár alakilag érvényes itéletről akkor fog tudomást szerezni, midőn ellene már a végrehajtás kisértetik meg, tehát midőn perjogilag res judicatával áll szemben. Hatályos orvoslást e szerint csakis semmiségi kereset utján fog nyerni. Ugyanezekért az a *g*), *i*), *k*) pontoknak kiváló gyakorlati fontosságot nem tulajdonitunk.

Az *n*) pont szerint semmiségi okul szolgál, ha az itélet rendelkező része (tenor sententiae) annyira érthetetlen, hogy alaposan felül nem vizsgálható. Hogy érthetetlen-e az itélet vagy nem, relativ. Az individuum értelmi képességétől és tehetségétől függ. »A« nagyon is érthetőnek, »B« pedig merőben érthetetlennek tarthatja ugyanazon itéletet, és utóbbi esetleg az *n*) pont alapján felebbezni fog az általa érthetetlennek hitt itélet ellen, holott talán ezt nem tenné, ha kételyei más uton oszlattatnának el. Ha tehát a javaslat felesleges perorvoslatokat kerülni akar, akkor egyik alkalmas eszköz erre az, ha megengedi az itélet *értelmezését* ép ugy és lényegileg ugyanazon szabályok szerint, a mint és a mely szabályok mellett a határozat kijavitását és pótlását megengedte (jav. 236. és 237. §§-ai). Ez által bizonyosan számtalan, az *n*) pontra alapitott felebbezésnek fogja elejét venni, mert akkor a kételyben levő fél első sorban minden esetre az olcsóbb és kényelmesebb utat fogja igénybe venni, hogy többé-kevésbbé alapos kételyét eloszlassa. Végre a 269. §. *o*) pontjára az a megjegyzésünk, hogy csupán a per eldöntésére lényeges befolyást gyakorolt eljárási szabályok mellőzése lenne semmiséggel sanctionálandó. Ily értelemben ajánljuk a kérdéses pont átdolgozását, annál is inkább, mert a javaslat kifejezése »e miatt a peres ügy alapos eldöntése lehetetlenné vált«, a pont alkalmazását ugyszólva lehetetlenné teszi.

A 270. és 271. §§. ellen észrevételünk nincs. A 272. és 273. §§-okra már illő helyen tettünk megjegyzéseket.

A 274. §. a tényleges állapoton nem fog sokat segiteni és esetleg evidentiális zavarokat fog a biróságnál előidézni. A felebbezési határidő betartásának következetessége és egyöntetüsége érdekében azonban ezen §. ellen sem teszünk kifogást.

A 275. §. intézkedése önmagában és függetlenül nem vehető szemügyre. Kapcsolatos szemügyre kell venni a javaslat 80. §-át és a 285. §. *i)* pontját. Ezek összefüggő tekintetbe vételével a javaslatban az illetékesség kérdésében használható perorvoslatokat következőkép látjuk szabályozva:

1. *Rendes eljárásban* a birói illetékesség kérdésében hozott végzés (akár adatik hely a kifogásnak, akár nem) felfolyamodás utján támadható meg.

2. *Sommás eljársában.*

a) Ha a kifogásnak hely adatott, a végzés ellen felperes felfolyamodással élhet;

b) ha a kifogás elvettetik, alperes az ellen csakis az itélet elleni felebbezésben kereshet orvoslást, és ez esetben a másodbiróság az illetékesség kérdésében és az ügy érdemében együttesen határozván, itéletének azon része ellen, mely az illetékesség kérdését tárgyazza, további felebbezés csak a 40. §. eseteiben (midőn a rendes birói illetékességtől eltéresnek helye nincs) engedtetik meg. A javaslat ebbeli rendelkezéseivel érdemileg egyetértünk, ámbár azokban az annyira kivánatos egyetöntetüséget a perorvoslatok igénybevétele tekintetében nélkülözzük. Egyetértünk ezen rendelkezésekkel az egyöntetűség hiánya mellett is azért, mert általuk gyakorlatilag az eljárást megröviditve látjuk. Kifogásunk e helyütt csak az, hogy a javaslatból az idézett rendelkezéseket három elszórt §-tól kell combinálni. Kivánatosnak tartjuk tehát ezen rendelkezésekre vonatkozólag az összefüggő szövegezést.

A 276. §. a perek bizonyos csoportjánál ismét korlátozza két egybehangzó itélet ellen a további felebbezést. E helyütt csupán annyit jegyzünk meg, hogy épen nem látunk, de a javaslat sem hoz fel okot arra nézve, hogy miért nem ád két egybehangzó itélet ellen további felebbezést a semmiségi kereset eseteiben. A semmiségi kereset, mint perorvoslat, természetére nézve legközelebb áll a perújitáshoz, és azzal sok tekintetben egy és ugyanazon elbirálás alá esik. Ezek tekintetében a két egybehangzó itélet elleni további felebbezést ép oly kevéssé óhajtjuk korlátoltatni, mint az újitott perben.

A 277. §-ra már elmondottuk nézetünket. A 278. §, rendelkezésével egyetértünk. De kifogásunk van a 279. §. ellen, nem az irányban, mintha a legfőbb itélőszék tevékenységét két egybehangzó itélet ellen alap nélkül igénybe vevő felet büntetlenül kivánnók hagyni, hanem azért, mert a birságért első sorban az ellenjegyző ügyvéd tétetik felelőssé. Jogos és méltányos, hogy az, ki alap nélkül provocálja a legfőbb itélőszék tevékenységét, és ugyanezt egyéb teendőitől elvonja, megfelelően büntettessék. A nélkül, hogy a processuális büntetések tanára kiterjeszkedni akarnánk, mai viszonyaink között abban sem látnánk különös veszedelmet, ha a két egybehangzó itélet elleni felebbezés bizonyos aránylagos cautio letételétől tétetnék függővé, avagy az esetleges pénzbüntetés behajthatlanság esetére szabadságbüntetésre lenne átváltoztatható. De összeegyeztethetlennek tartjuk mai állapotunkkal azt, hogy e felelősség első sorban az ügyvédet terhelje. Tény, hogy az ügyvéd a per első birája, és hogy az ügyvéd saját nézetével az ügyfélre bizonyos befolyást képes gyakorolni. De ép ugy tény az is, hogy ügyvédi rendtartásunk mellett az ügyvéd a javaslat 279. §-a alapján könnyen olyan helyzetbe hozathatik, hogy vagy hivatása szent kötelességét kell megsértenie, vagy pedig tetemes áldozatot koczkáztatnia. Közli a féllel az elsőbirósági itéletet helybenhagyó második itéletet, egyuttal ajánlja neki a két egybehangzó itéletben való megnyugvást, a további felebbezést merőben alaptalannak találván· A fél azonban az ügyvéd jóakaró tanácsa daczára felebbezni akar, és utasitja őt a két egybehangzó itélet elleni további felebbezés benyujtására. Nincs kedve 500 frtot koczkáztatni, és a felebbezést ellenjegyezni. Lemond a képviseletről. Ha a fél nem menti őt fel nyomban a képviselettől, tartozik érdekeit az ügyvédi rendtartás alapján 30 napon belül fentartani. A felebbezést azonban már 8 és illetve 15 nap alatt be kell nyujtania.

Vagy eleget tesz tehát hivatása kötelességeinek és akkor aránytalan nagy összeget kell

koczkáztatnia, vagy pedig nem tesz eleget kötességének, és akkor készülhet egy védbeszédre fegyelmi birósága előtt, hogy esetleg egy, még nagyobb kártéritési összeg veszélye ellenében magát fedje. Meggyőződésünk, hogy vagy az ügyvédrendtartás azon anomáliáját kell eltörölni, mely szerint az ügyvéd akarata ellenére van kényszeritve bizonyos időn belül egy ügyet képviselni, vagy pedig, ha ezen intézkedés továbbra is fentartandónak véletik, akkor nem tehető az ügyvéd egy olyan birságért felelőssé, melyet esetleg csakis szigorú kötelességérzete folyományaként tartoznék viselni.

A 280. §-ra lényegileg már elmondottuk nézetünket. E helyütt csak annyit jegyzünk még meg, hogy nem találjuk czélszerűnek azt, hogy a javaslat a semmiségi kereset beadására 10 évi határidőt szab. Külföldi törvények bátran szabhattak ilyen aránylag rövid időt, de nem mi, és különösen nem, ha a lakbejelentés hivatalos ellenőrzésének ugyszólván merő hiányát és a kézbesitések körül előforduló rendetlenségeket veszszük tekintetbe. Mi tehát a rendes elévülési időt ajánljuk.

A javaslat 281—291. §§-ai a felfolyamodás perorvoslatáról intézkednek. A javaslat felfolyamodása lényegileg megfelel a német birodalmi perrend »sofortige Beschwerde«-jének és 1876. évi osztr. javaslat recursjának. Szabály, hogy minden, a biró itéletét megelőzött végzés által okozott sérelem az itélet ellen használható felebbezés által orvoslandó. De a biró végzései esetleg olyan természetüek, melyek ellen nyomban kell, hogy orvoslás nyujtassék, ha az orvoslás hatályos akar lenni. Ilyen értelemben a felfolyamodás mint kisegitő perorvoslat jogosultságát minden törvényalkotás elismeri. Egyetértünk tehát a javaslattal akkor, midőn ezen kisegitő természetű perorvoslatnak szintén helyt ad. De nem értünk egyet azon iránynyal, melyben e perorvoslat a javaslatban szabályozást nyer, mert a javaslat felfolyamodása nem ezen kisegitő természeten sarkal.

A javaslat, mint már kiemeltük, azon helyesnek elismert beosztást követi, hogy a végrehajtási eljárást és az ez eljárásban használható perorvoslatokat magától a peres eljárástól és a peres eljárás folyamában használható perorvoslatoktól elválasztja, és igy mindegyiket külön-külön szabályozza. Midőn tehát a peres eljárásban a 281—291. §§-okban szabályozott felfolyamodásról van szó, mi ez alatt csakis magában a peres eljárásban hozott végzések elleni perovoslatot érthetjük. Hogy azon végzéseket, melyek az itéletig hozattak és felfolyamodással megtámadhatók, külön taxative kell felsorolni, ezt maga a javaslat 283. §-a beismeri és voltaképen a fejezetnek a 283. §-nál kellene kezdődnie.

A kifejtettek folyományaként a 281. §. első bekezdését tökéletesen feleslegesnek, sőt a felfolyamodás mint kisegitő perorvoslat természetét felforgatónak hisszük. A mi álláspontunkból a per folyama alatt hozott azon végzések, melyek felfolyamodás utján megtámadhatók, taxative lévén felsorolandók, ezen álláspontból következetesen a javaslat 284. §-át is mint feleslegest töröltetni véleményezzük és legkevésbbé sem értünk egyet avval, ha a javaslat elébb egy általános szabályt állit fel (281. §.) aztán a szabály alól egy általános kivételt tesz (283. §.), utána a szabályként felállitott kivétel kivételeit egyenként felsorolja és végre taxative sorolja fel azon kivételeket, melyek a kivétel által nem érintetnek. A javaslatnak 281—285. §§-ai tehát a 282. §. kivételével gyökeresen átdolgozandók lennének olyképen, hogy szabályként az volna felállitandó, hogy felfolyamodásnak csakis a törvényben világosan megengedett esetekben van helye. E végett nem lenne épen szükséges az egyes eseteket egy §-ban felsorolni, hanem elegendő lenne, ha a törvény a maga helyén kimondaná, hogy a határozat felfolyamodással megtámadható, mint ezt többek között a német birodalmi perrend is teszi.

A javaslat 286. §-a a feleknek a pertárnok és rendes perekben bizonyitási eljárás felvételével megbizott birósági tag eljárása és intézkedése által okozott sérelmek miatt előterjesztést ád. A javaslat ezen újitásával, azon megjegyzés mellett, hogy a szakasz következő

szavait: »mindenesetre azonban csak az e. b. itélet hozatala előtt«, mint zavarokra okot szolgáltató megszoritást, törültetni véleményezzük, ismét egyetértünk, fentartandónak vélvén azonban, a mit külön kifejezni nem szükséges, a felek jogosultságát, hogy ugyanazon sérelmet, mennyiben az előterjesztés által orvoslást nem nyernek, az átszármaztató hatályt gyakorló és törvény szerint nyujtott perorvoslat igénybevételével is érvényesithessék.

A 292—300. §§-ai az igazolást szabályozzák.

A jl. 292—293. §§-aiban az igazolás eseteit szabatosabban látjuk meghatározva, mint jelenlegi perrendünk 306. §-ában. Helyesebbnek találjuk különösen a javaslat »vétkes« mulasztás kifejezést, mint a jelen törvény el nem hárithatott akadályát. A javaslat ez által azon enyhébb visszahelyezési rendszert fogadja el, melyet az anyagi igazság érdekében az 1868: LIV. t.-cz. szigorú szavai daczára eddigi gyakorlatunk is követett. Ez által a biró belátásának törvényileg tágabb tér van engedve arra nézve, hogy minő körülmények között tekintheti a mulasztást concret esetben vétlennek. E részt a biró belátásának kell, hogy tágabb tér engedtessék, és ha a javaslat ez okból kiván csupán annyit, hogy a mulasztás vétlen volta hitelt érdemlőleg mutattassék ki, akkor ezen bizonyitási tanukban különben ismeretlen kifejezéssel is egyetértünk. A 292. §-nak az 1874. XXXIV. t.-cz. 71. §-ára való hivatkozása azonban mint nem oda való elhagyandó. E mellett a jogbiztonság érdekében ki volna mondandó az is, hogy másodszori igazolásnak csakis akkor van helye, ha elháríthatlan akadály bizonyittatik, mert a másodszor mulasztó fél nem tarthat többé igényt a törvény azon elnézésére, melyet az első izben mulasztottnak az anyagi igazság érdekében megadandónak vélünk.

A 294. §. lényeges újitása abban áll, hogy az esetre, ha a félnek a mulasztás nem a mulasztás napján jutott tudomására, vagy az akadály nem a mulasztás napján meg,szünt az igazolási kérelem a mulasztásnak tudomására jutásától vagy az akadály megszüntétől számitott 15 nap, de legkésőbben, a mulasztástól számitott fél év alatt adandó be. A 299. §. szerint azonban a 15 nap után beadott igazolási kérelemnek halasztó hatálya nincsen. A javaslat indokai maguk elismerik,hogy a fél éven belül érvényesitett igazolás esete ugyanazonos eddigi perrendünk 315. §. *a*) pontjának perújitási esetével, és azt azért vonta az igazolás körébe, mert itt megfelelőbb helyen levőnek találta. Nem értünk egyet a javaslattal. Mi az eddigi rendszert e tekintetben sokkal egyszerübbnek találjuk. Tudjuk az eddigi rendszer mellett, hogy az igazolást minden esetben 15 nap alatt kell érvényesiteni, és ha ennyi idő alatt nem érvényesittetett, már csak perújitással élhetne. Felfüggesztő hatálya a 15 napon tul beadott igazolásnak a javaslat szerint nincs. Az egész tehát csupán rendszer kérdése, a kettő közötti külömbség tehát csak abban fog nyilvánulni, hogy a jl. szerinti féléven belüli igazolás nehezebb lesz, mint az 1868: LIV. t.-cz 315. §. *a*) pontjának perújitási esete ma. Ez utóbbi alapján ugyanis ugy a törvény értelme, mint e részbeni birósági gyakorlatunk szerint a perujitás feltétlenül megadatik. A javaslat szerinti féléves igazolásnál esetleg még azt is hitelt érdemlőleg kell kimutatni, hogy a mulasztás a félnek nem a mulasztás napján jutott tudomására, vagy az akadály nem a mulasztás napján és mikor szünt meg. Mi azonban az igazolás és perújitás eseteit nem óhajtjuk megnehezíteni. Ha eként a javaslat szóban forgó újitásától eltekint, és e részt az eddigi rendszerhez tér vissza, mit kivánatosnak tartunk, akkor a 299. §. első bekezdése elesik. Ezen visszatérést az eddigi rendszerhez annál is inkább ajánljuk, mert a javaslat perújitása többnemű, eddigi rendszerünkben ismeretlen korlátozásoknak van alávetve, és igy az igazolás elmulasztásán alapuló perujitás nem lévén, a mulasztás következményének elháritása szerfelett megnehezitve látszik, mit pedig az anyagi igazság érdekében kivánatosnak nem tartunk.

A 294. §. második bekezdését oda óhajtjuk módosittatni, hogy hivatalból csakis az elkésetten beadott kérelem legyen visszautasitható. Indokaink ugyanazok, melyeket már a felebbezésnél kifejtettünk. A 298. §-nál annak óhajtunk világos kifejezést adatni, hogy az igazolási kérelem a törvény nyujtotta biztositási intézkedéseket nem érinti.

A 295. §-al, különösen pedig annak a költségmegtérítést szabályozó méltányos rendelkezésével egyetértünk.

Czélszerűnek tartjuk továbbá a 296. §. és 297. §-t is, utóbbit természetesen csakis a javaslat álláspontjából. Nincs megjegyzésünk a 298. §. második bekezdésére sem, miután czélszerűnek tartjuk azon rendelkezést, mely szerint a felebbezés és igazolás versenye esetében elébb az igazolás kérdése döntendő el, mivel az igazolás nagyobb terjedelmű orvoslási módot nyujtván, a vele versenyző felebbezést, tehát a felső biró tevékenységét adott esetben egészen feleslegessé teheti.

A 300. §-ban a »panasz« kifejezése tévedésből talált felvételt, mert nem panasz, hanem »kérelem« ellenjegyzéséről van szó. Egyebekben ezen § tekintetében ismét utalunk a 279. §-nál kifejtettekre, megjegyezvén, hogy az ügyvéd néha csak akkor győződik meg az igazolási kérelem merő alaptalanságáról, midőn az ügy tárgyalása már javában folyik. Különben a gyakorlat tanusitja, hogy az igazolás csak felette ritkán vétetik per huzavona czélok elérésére igénybe. Az időt nyerni akaró félnek erre még a javaslat szerint is annyi kényelmes alkalma van, hogy az igazolásra bizonyára legutoljára fog gondolni. Felesleges tehát ezen a méltányos elnézésen alapuló perorvoslat igénybe vételét pénzbirsággal való fenyegetés által nehéziteni.

A javaslatnak a *perújitást* tárgyazó 301—310. §§-aira csak nagyon kevés mondani valónk van.

Jelenlegi állapotunkkal szemben a jav. perujitása része is többé-kevésbbé gyökeres újitásokat vesz czélba. A 301. §. *i)* pontja tényleg szabatosabban határozza meg azt, mit jelen perrendünk 315. §-ának *b)* pontja tartalmaz. A jav. 301. §-ának 2. pontja két irányban tér el eddigi törvényünktől. Először mennyiben a perújitás érvényesitését az itélet jogerőre emelkedésétől számitandó 10 évre szoritja, (ugyanannyi időre van a 3. pont perújitási esete is szoritva) és másodszor, mennyiben a propter noviter reperta kérelmezett perújitás esetében hitelt érdemlő kimutatását kivánja meg annak, hogy a perújitást kérő fél az újonnan feltalált bizonyitékot az alapperben nem használhatta.

Egyik megszoritással sem értünk egyet, különösen nem a másodikkal, mert kötött bizonyitási elméletünk mellett nehéz, gyakran éppen lehetetlen lesz annak hitelt érdemlő kimutatása, hogy az új bizonyiték az alapperben nem használtathatott. Sőt a gyakorlatban előfordulnak tényleg olyan esetek is, hogy egy kezeink között lévő bizonyitékot az alapperben szándékosan és azért nem használtunk, mert ugy voltunk meggyőződve, hogy az olyan körülményre vonatkozik, mely magára a perre befolyással nem bir. Csak későn, midőn pervesztesekké lettünk, szerzünk tudomást a biró ellenkező nézetéről, vagyis arról, hogy a biró éppen ezen általunk lényegtelennek hitt körülményre sulyt fektetett. Ilyenkor a bizonyitéknak az alapperben való nem használhatásáról, tehát a javaslat szerint perújitásról szó sem lehet. Helytelennek találjuk, ha ez alapon a szintén praetori természetű perújitás utja elzáratik. mely ellen pedig az *i)* pont sem nyujt segitséget, mert esetleg maga a fél lehet az, ki e bizonyitékra súlyt nem fektet.

A 302. §. rendelkezése ellen kifogásunk nincsen.

A 303. §. *b)* pontját czélszerütlennek és időt rabló perelgetésekre okot szolgáltatónak hisszük. Hogy minek alapján döntetett légyen el a per, az egyáltalán és különösen nálunk a birói határozatok megszokott sovány indokolása mellett nem mindig világos. Azonkivül a concrét jogvita nem mindig egy körülmény, hanem néha és a leggyakoribb esetekben a tények lánczolata alapján nyert elbirálást. E szerint a gyakorlatban nehéz, sokszor egyenesen lehetetlen lesz meghatározni, hogy ez vagy amaz kifejezetten beismert ténykörülmény idézte-e elő a biró azon meggyőződését, melynek itéletében kifejezést adott. Ha tehát ez alapon a perújitás megtagadtatik, első sorban a felett fog a meddő vita folyni, hogy ezen beismert ténykörülmény alapján döntetett-e el a per vagy nem. Ehhez csoportosulnak még a viták, hogy volt-e a meg-

bizottnak ezen tény beismerésére külön meghatalmazása vagy nem, minek bizonyitása a lehetetlenségek országába fog tartozni, mert ha a biróság szine előtt egy ténykörülményt kifejezetten beismerünk, a biró nincs jogositva kérdezni, hogy van-e erre ügyfelünktől külön meghatalmazásunk.

A 304. §-t, mint nézetünk szerint üdvös újjitást, egész tartalma szerint helyesnek tartjuk.

A jav. 305. §-a ellenében azonban az 1868 : 54. t. cz. 318. §-át helyesebbnek hisszük. Egyébként, midőn már egyszer megújitott perről van szó, akkor elismerjük magunk is azon követelmény jogosultságát, hogy az újitó fél kimutassa, miként újonnan feltalált bizonyítékát sem az alap-, sem pedig az újitott perben nem használhatta. A másodszor újitott perben nem gyakorolhatni többé azon méltányos elnézést, melyet az első újitásnál a jogbiztonság veszélyeztetése nélkül gyakorolhatónak véltünk.

A jav. 306—308. §§-ai az 1868 : 54. t. cz. 319—321. §§-ainak változatlan átvételei. Nincs észrevételünk.

Helyes újitást igyekszik a javaslat 309. §-ában behozni. Vonatkozik e §. a büntetendő cselekményre alapitott perújitási esetre akkor, ha a bűnvádi kereset bármely okból elenyészett. Eddig hasonló esetekkel szemben remedium nem létezett. A jav. megadja a remediumot az által, hogy az újitott per ez esetben a bünvádi eljárás nélkül is megindítható. Helytelen és könnyen félremagyarázható azonban a javaslat további szövegezése, mely szerint a perben az újitott per birája itél a *bűnösség kérdése felett* is, de csak annyiban, mennyiben a cselekménynek az újitott perre befolyása van. Ezt szerencsétlen szövegezésnek tartjuk. A polgári biró a bünösség kérdése fölött ez esetben sem fog itélni, és ha a jav. azt akarja, hogy itéljen ezen kérdés felett, akkor ezzel nem értünk egyet. A polgári biró csakis a polgári igények felett fog itéletet hozni, és itélni fog az esetben azon tények valódisága fölött, melyek valótlansága egyebekben, ha ugyanis a bünvádi kereset el nem enyészett volna, csakis büntető eljárás folytán lenne megállapitható. E §-t tehát szabatosabban ajánljuk szövegezni.

Hetedik czím.

A helyes alapokon nyugvó eljárási törvénynek véleményünk szerint olyannak kell lennie, hogy az az ügyek túlnyomó többségére nehézség nélkül alkalmazható legyen. A külön eljárási nemek sokasága ellentétben van az általános perrendtartás eszméjével és a jogszolgáltatás magasabb igényeivel. Ezen szempontból tekintve a javaslatot, az eltérő eljárási nemekkel foglalkozó czím világos tanuságot tesz arról, hogy a javaslat követte rendszer tökéletlen. Oly javaslat, mely hét fejezetet kénytelen a külön eljárásra tartozó ügyeknek szentelni, akaratlanul is beismeri, hogy rendszerén belül az ügyek nagy részét kellően ellátni nem lehet. A javaslat törvényre emelése a külön eljárások tetemes szaporodását jelentené, mert az e tekintetben túltesz nemcsak minden előttünk ismert újabb törvényen, de még az 1868: LIV. t.-czikken is, melyeket javitani vállalkozott.

Mellőzve van ugyan a mostani törvénynek a községi biráskodásról szóló fejezete; de csupán azért, mert e forumot, sokkal nagyobb terjedelemben, az 1877 : XXII. t. cz. rendezte. Mellőzve van az örökösödési eljárásról szóló fejezet is; de ezen eljárás szabályozását külön törvénynek tartja fenn. Ellenben külön és új eljárást állapit meg a birtok-háboritási és az építkezés körül felmerülő bizonyos ügyek számára.

A hetedik czím továbbá egész sorát tartalmazza az olyan intézkedéseknek, melyek nem perjogi természetüek. Megvalljuk, hogy e pontban még legszivesebben lemondunk a rendszeresség merev keresztülviteléről, mert anyagi jogunk elhanyagolt állapotában jobbnak tartjuk, ha a szükséges intézkedések, bár nem kellő helyen is, megtétetnek, mint ha egészen elmaradnak. De

mindamellett aggodalommal jelezzük, hogy a javaslat már létező anyagi jogi törvényeket is lényegesen változtat. Ezt igy mellesleg, egy eljárási törvény alkalmából tenni, véleményünk szerint veszedelmes. Azért az illető részleteknél bátrak leszünk anyagi jogunk érintetlensége mellett felszólalni mindaddig, mig annak netalán szükséges reformja tüzetes munkálat tárgyává tétetik.

A czímre vonatkozó általános megjegyzéseinket bezárólag szabadjon még arra utalnunk, hogy a polgári ügyekben követendő procedura-nemek máris oly sokfélék, hogy ehhez hasonló állapotot a sokkal tetemesebb gazdasági forgalommal biró népeknél is hiába keresnénk.

A javaslatban foglaltakon és az ahhoz hir szerint még hozzá csatolandó (váltói és kereskedelmi) perrendeken kivül külön-külön eljárás alá tartoznak a házassági perek, az ugynevezett kisebb peres ügyek, a gazda és a cseléd-, az iparos és a segéd közötti viszonyokból származó perek, az iparvédjegyek, minták, szabadalmak és a tőzsdei ügyletek körüli vitás kérdések. Ezen ügyek nagyobb része ezen felül nem is a rendes, hanem külön biróságok, sőt közigazgatási hatóságok elé van utasitva. A perrendtartási munkálat egyik hálás feladata lett volna, egységet hozni e zavarba, s minden peres ügy számára biztositani a rendes biróságok forumát. Sajnáljuk, hogy ezen irányban mi rendelkezéssel sem találkozunk.

A javaslat 7. czímének részleteit illetőleg a következő megjegyzéseket vagyunk bátrak előterjeszteni.

A vásári biráskodásról szóló 311. §. e biróság illetékessége alól kiveszi a kisebb peres ügyeket. Ezt indokoltnak nem találhatjuk. A vásárok, kivált a vidékiek, forgalma az esetek túlnyomó többségében az 1877: XXII. t.-cz.-ben foglalt összegű ügyletekből áll. Ezen ügyektől a vásári gyors eljárást megtagadni bizonyára nem felel meg azon szándéknak, mely a nevezett törvényt- de annak sem, mely jelen javaslat ezen fejezetét sugalmazta. Azon körülmény, hogy ezen ügyek gyorsabb ellátása már biztositva van, súlylyal nem birhat, ha meggondoljuk, hogy a sommás (tehát szintén gyorsabb) eljárás alá eső ügyek tekintetében nem tétetett kivétel. Az egész intézkedés azon anomaliát fogja maga után vonni, hogy a nagyobb (tehát a járatos felfogás szerint fontos) ügyekben a vásári rögtönitélés fog helyet találni; holott a kisebb (járatos felfogás szerint bagatell) perekben a procedura hosszadalmasabb lesz. Különösen feltünő az a 20 forintot meghaladó ügyeknél, melyek 50 forintig a járásbiró mint bagatellbiró, azonfelül a járásbiró mint vásári biró előtt lesznek perelendők. Ezen okokból a szakasznak az 1877: XXII. t.-cz.-re vonatkozó megszoritását elejteni kérjük.

A 312. §. szövegezését a mostani törvény 182. §-ához képest határozottan szerencsétlennek kell nyilvánitanunk. A szakasz fogalmazása általában homályos, az oly kifejezések pedig, mint: »kiállitott«, »nyerstermények« stb. csak többértelmű magyarázatra fognak alkalmat szolgáltatni. A mostani törvény 482. §-a egyszerűbben és kielégitőbben szabályozza a vásári biróság causalis illetékességét. Azért a bizonytalan eredményű újitás helyett a mostani perrendtartás szövegét ajánljuk fentartani annál inkább, mert oly panasz, hogy a jelenlegi törvény fogalmazása elégtelen volna, tudomásunkra nem jutott. A mennyiben a vásári biróságok hatáskörének szükitéséről volna szó, mit mi nem elleneznénk, a prt. 482. §-ának egyik-másik pontja egyszerüen ki volna hagyható.

A 314. szakasz a vásári biráskodás alól kiveszi a kötbér-követeléseket. Mi ezen intézkedést kiterjeszteni óhajtanók a bánatpénzre és a kártéritési igényekre is. Az elsőre, mert a kötbérrel rokon természetű; mindkettőre, mert az ebbeli ügyeket oly sürgőseknek, hogy rögtöni elbirálást igényelnének, nem ismerhetjük el.

A 317. §-t azon intézkedéssel kérjük megtoldatni, hogy a makacssági itélet kézbesités nélkül azonnal végrehajtható legyen.

A 320. §. helyett a mostani perrendtartás 492. §-át kérjük fenntartani. A foglalást követő

teendőket a rendes végrehajtási eljárás szerint teljesiteni szükségtelen, mert a vásári biróság itélete ellen perorvoslatnak helye nincs (322. §.). A vásári biróság itélete folytán lefoglalt tárgyak azonnali eladatása pedig már csak azért is ajánlatos, mert vásár idején kellő számú vevők is lesznek a helyszinén.

Szabadjon e fejezethez még megjegyeznünk, hogy a vásári forgalom igényei, melyek a jelen fejezet rendkivüli szigorát szülték, véleményünk szerint azon kivételes intézkedést is szükségessé tennék, hogy a roszakaratú adós ellenében bizonyos korlátok között a személyi végrehajtás is alkalmazható legyen. A vásári kereskedés nagyrészt oly egyének kezében van, kiknek már foglalkozása magával hozza a helyről helyre való költözködést, kiket tehát illetőségüknél rendszerint hasztalanul keresne a hitelező. Ily egyének vagyonának nagy része rendszerint készpénzből és egyéb könnyen elrejthető ingóságokból áll. Rendes végrehajtási eljárásunk legalább is kétséget hagy fenn arra nézve, vajjon a végrehajtást szenvedett személyes megmotozása megvan-e engedve. Igy az esetek túlnyomó többségében az adós készpénze, értéktárgyai stb. hozzáférhetetlenek. A vásárosnál az ebből támadó veszély természetesen még nagyobb, mint a rendes forgalomban. A személyi végrehajtás ezen kivételes esetekben tetemesen elősegitené a jogbiztonságot.

A 323. §. a választott biróság elé vihető ügyeket állapitván meg, csupán azokban nem engedi meg a választott biráskodást, melyek a 40. §. szerint külön illetékesség elé utalvák. A milyen kétségtelen, hogy a vitás kérdéseknek bizalmi férfiak által való eldöntése a feleknek joga; a mily kétségtelen az is, hogy viszonyaink között, rendes biróságaink túlterheltetése folytán, kivánatos az ily szerződések lehetővé tétele; ép oly elvitázhatatlan, hogy minden jogállam féltékenyen ügyel arra, hogy a rendes biráskodás hatásköréből és az általános törvények uralma alól csak oly ügyek legyenek elvonhatók, melyekben kizárólag magánjogi, a felek feltétlen rendelkezése alatt álló kérdések képezik a per tárgyát. A javaslat 40. §-a nézetünk szerint nem meriti ki ezen esetek sorozatát. Igaz ugyan, hogy e szakasz *c)* pontjának e kifejezése »nem vagyonjogi viszonyok« elég bő arra, hogy az alá esetleg mindenféle jogviszony subsumnaltathassék; de bizonyos ügyek, daczára vagyonjogi természetüknek, oly benső összefüggésben vannak az állami és társadalmi jogrend legfontosabb érdekeivel, hogy azokat a rendes biróságok hatásköréből kivenni ezen érdekek koczkáztatása nélkül nem lehet. Azért a tüzetes felsorolását óhajtjuk a választott biróság elé nem vihető ügyeknek, s kimondatni kérjük, hogy a 40. §-ban foglaltakon kivül választott biróság nem járhat el azon perekben:

a) melyekben állami, községi vagy hitfelekezeti vagyon képezi a per tárgyát;

b) melyek status kérdésekre vonatkoznak;

c) melyek gyámság, gondnokság alatt állók vagy távollevők jogaira vagy kötelezettségeire vonatkoznak;

d) oly ajándék vagy hagyomány iránti perekben, melyekben az örökösök törvényes része érintetik;

A 324. §. első bekezdése a rendes biróságok tagjait kizárja a választott biróságokból. Mi ezt indokolatlannak tartjuk. A jogkereső közönség eddig is szivesen hivatkozott e közegek szaktudó judiciumára, s a jogász kétségkivül legnemesebb feladatainak egyikét teljesiti, midőn nem hivatalos minőségében is közreműködik a megzavart jogrend helyreállitásánál. Mi nem félünk attól, hogy e nobile officium ellátása a közszolgálat rovására fog gyakoroltatni; s ha ez kivételképen mégis megtörténnék, egyéb törvények, pl. a fegyelmi, hivatvák a bajon segiteni, De e csupán lehetséges visszaélés nem igazolja a szakasz rendelkezését, melyet csak jogszolgáltató közegeink elleni bizalmatlanság sugalhatott s mely azokat egy kétségkivül hasznos működéstől egészen eltilt.

A 326. §. az ott szabályzott felhivás közlését facultative a birósági végrehajtókra ki-

vánja bizni. A végrehajtói intézmény, mai szervezetében, az ilynemű functiókra berendezve nincs. Azért e közléseket vagy biróság vagy közjegyző által véleményezzük teljesitendőknek.

A 330. §-t olyképen óhajtanók kiegészittetni, hogy a választott biróság előtt önkényt megjelenő tanu, ha annak hitbevétele a felek által nem kivántatik, maga a választott biróság által legyen kihallgatható.

A 333. §. *c)* pontjából, összhangzásban a 324. §-hoz tett észrevételünkkel, az e §-ra való vonatkozást kihagyandónak véleményezzük.

Ugyanazon szakasz nyolczadik bekezdése a költségek tárgyában felebbezett választott birósági itéletet *megsemmisittetni* rendeli. Sokkal czélirányosabbnak tartjuk, ha a felsőbiróság az itéletet e részben csupán megváltoztatja.

A 334. §. a választott biróság itélete alapján a végrehajtást azon biróságnál rendeli kérelmezendőnek, melyhez a per »választott biróság esetén kivül« tartoznék. E rendelkezés folytán az ügy végrehajtási stádiumában illetékességi kérdés fog előállani, melynek megoldása végtelenül hátráltatja a kielégitést. A dolog természetének megfelelőbbnek tartjuk, ha az rendeltetik, hogy a végrehajtás elrendelésére azon hely birósága illetékes, hol a lefoglalandó tárgyak léteznek; ha pedig több helyen léteznének, azok bármelyike.

A felhivási perekkel foglalkozó fejezetre kevés észrevételünk van.

Kétség támadhat arra nézve, valjon felhivási perekben helye van-e az igazolásnak; azért oly intézkedést tartunk szükségesnek, mely e perorvoslatot ezen eljárásban is megengedi.

Az épitkezési felhivást szabályozó 351. §. csak a felhivási kereset meginditására jelöli ki az illetékesnek a járásbiróságot, kifogások esetében pedig az »illetékes« biróságnál, tehát esetleg a törvényszéknél rendeli a pert folytatandónak. Az ide tartozó ügyek sürgős volta nézetünk szerint kivánatossá tenné, hogy az egész per sommás eljárás szerint láttassék el.

A birtokháboritási perek körüli eljárást szabályozó rész az 1852. ideigl. polgári perrendtartásra támaszkodik. A birtoknak kiváltságos sérthetetlenségéből következik, hogy annak védelme czéljából gyors eljárásról is gondoskodunk. De némi kétségeink vannak arra nézve, mily helyet kell a birtokpereknek a javaslat rendszerén belül tulajdonitanunk. Mig ugyanis a javaslat 75. §-ának *m)* pontja szerint e perek sommás utra tartoznak, ugyanesak a javaslat 360—365. szakaszai számukra egész külön eljárást állapitanak meg. Igen valószinű, hogy ez a gyakorlatban zavarokat fog szülni; azért kötelességünknek tartjuk ezen ellenmondást kiemelni.

Nagyobb aggodalmaink vannak a javaslat azon intézkedései ellen, melyek érvényben lévő jogunkat érintik. Régibb törvényeink, különösen az 1802 ; XXII. és 1807 : XIII. t.-czikk szerint kétségtelen, hogy a magyar anyagi magánjog, eltérve a rómaitól, a birtokvédelmet nem adta meg oly mértékben, hogy a rosszhiszemű, talán bűntetten alapuló birtokot is feltétlenül pártfogása alá vette volna. Az idézett első törvény 1. §-a a másodiknak 1. §-a kötelességévé teszi az eljáró alispánnak, hogy csak a háboritó cselekedet *törvénytelensége* esetében (cognita facti illegalitate) járjon el. Ha tehát nyomban kideríthető, hogy a birtokban levő, pl. tolvajt, a jogos tulajdonos vagy birtokos »háboritja«, mit jogtalanságnak nevezni alig lehet, előbbi a sommás visszahelyezést nem követelheti. Még kétségtelenebbnek mutatkozik magánjogunk ezen elve, ha figyelembe vesszük az idézett 1802 : XXII. törvényczikk 4. §-át. mely az esetben, ha bérlő a bérbeadó által háborittatik, egyenesen utasitja a biróságot, hogy a bérlő által vállalt kötelezettségek teljesitését vagy nem teljesitését vizsgálja, tehát valóságos jogi kérdés tárgyalásába bocsátkozzék.

Hazai jogunk ezen állásában alig indokolható a javaslat 361. §-ának az ideigl. polgári

perrendtartás 620. §-ával majdnem szószerint megegyező azon rendelete, hogy a tárgyalás *minden* jogkérdés mellőzésével, kizárólag az utolsó birtokállapotra s a háboritás tényére szoritkozik. Azon helyzetnél fogva, melyet a birtok az osztrák magánjogban elfoglal, az ideigl. polg. perendtartás következetesen rendelkezett; de a magyar birtokjog szempontjából a javaslat helytelen szigort alkalmaz.

A 360. §. második bekezdését a nagyobb egyszerűség kedvéért úgy óhajtanók módosittatni, hogy a birtokháboritási kereset a birtokháboritás tényétől számitott egy év alatt inditandó meg.

A 361. §. második bekezdése szintén eltér mostani jogunk intézkedéseitől, rendes eljárásra utasitván az 500 frtot meghaladó kártéritési követelést, kivéve a beismerés esetét. Mostani jogunk szerint a közvetlenül a háboritásból eredő kártéritési igényeket (damna ipso occupationis actu enata) az összegre való tekintet nélkül a visszahelyezési perrel együttesen rendeli elintézendőknek, s csak a vesztett hasznot és a távolabbi kárt (damnum emergens) kell rendes eljárás útján követelni. Mi itt is jobbnak tartjuk a fenálló törvény rendelkezését; mert a magából a háboritás tényéből származó vagyoni kár a ténynyel együttesen könnyen felismerhető és megállapitható, arra nézve a nyomban kihallgatható tanúk szintén nyilatkozhatnak, s mindenesetre könnyebben megállapitható, mint az előbbi állapot helyreállitása után. mikor talán már az erőszakoskodás nyomai is eltüntek.

Az előleges bizonyitást szabályozó VI. fejezet mi változtatást sem tesz a jelenlegi törvényen. Nekünk sincs elvi észrevételünk.

De a törvény használatánál észlelt szövegezési hiányok közül néhányat mégis fel kell hoznunk. A 366. §. azt rendeli, hogy előleges bizonyitás kérésénél folyamodónak *kimutatnia* kell, hogy bizonyitékaitól eleshetik. A kimutatás kifejezést biróságaink (a törvény betűje szerint nem helytelenül) ugy értelmezték, hogy a nevezett körülménynek perrendszerűen bebizonyitottnak kell lennie. Ez a felhozott esetben majdnem lehetetlen, már csak azért is, mert többnyire *jövőben* előállható tényekről van szó. Az előleges bizonyitást, mely az ellenfélre kárral alig jár, megengedhetőnek tartjuk a bizonyiték-elvesztés *valószinűvé tételénél is.*

A 368. §. viszont túlságosan könnyűvé teszi az ellenfél megidéztetésének mellőzését. Az, hogy az ellenfél tudva nincs, legalább is valószinűvé volna teendő.

A bizonyitási eljárásra vonatkozó czímnél tett észrevételeinkhez képest a 366. §. második bekezdését a szakértői szemlével véljük megtoldandónak.

A javaslat 376. §-a a házassági perekre nézve érintetlenül hagyta az 1868: LIV. és XLVIII. t.-czikkeket. E törvények csak az illetékességre nézve rendelkeznek, az *eljárásra* nézve pedig nem mondanak egyebet, mint hogy a két felekezetű evangelikusok házassági ügyében az 1791 : XXVI. t.-cz., illetőleg az 1876. márczius 6-iki utasitás szolgáljanak irányadásul; az izraeliták házassági pereiben pedig az eljárás szabályozására az igazságügyministerium hatalmaztatott fel.

De az idézett utasitásnak a peres eljárást illető rendelkezései fölötte sommázatosak, s innen van, hogy a törvényszékek különböző eljárást követnek. Az egyöntetűség kedvéért kivánatos volna, hogy a tapasztalás szerint teljesen sikertelen békéltetési kisérletek mellőzésével, vagy legalább egyszeri kisérletre szoritásával, ezen perekben a jegyzőkönyvi eljárás alkalmaztassék. Miután továbbá a házasságvédő rendszerint egyik fél részéről sem számithat a tényállás közlésére, s igy csakis a felek perbeszédeiben találhat támpontokat: kimondatni kérjük, hogy a házasságvédő a felek előterjesztései után adja elő perbeszédét.

A »zárhatározatok« czímű fejezet legfontosabb része az, mely a pesti árú- és értéktőzsde választott biróságára és a hasonló szervezetű egyéb biróságokra vonatkozik. Már a czímhez tett általános észrevételeinkben volt szerencsénk előadni, hogy a külön biróságok sokaságát az igaz-

ságszolgáltatás magasabb érdekei szempontjából károsnak tartjuk. Ezen elvi megjegyzésünket a most nevezett biróságokkal szemben is ismételjük. Nem szükség mondanunk, hogy aggodalmaink nem származnak azon, maguk terén kitünő és lelkiösmeretesség tekintetében kifogástalan személyek iránti bizalmatlanságból, kik e biróságokat alkotják. Nem befolyásolja véleményünket még azon sértő mód sem, melylyel e testületek, világos törvény ellenére, az ügyvédet a közreműködéstől eltiltják. E sérelem miatt ismételve panaszkodtunk a Nagyméltóságod vezetése alatt álló ministeriumnál, s panaszkodunk ezuttal is; ezzel a dolog személyes oldala reánk nézve el van végezve. Midőn a tőzsdebiróságok institutióját, mint olyant, vizsgáljuk, tisztán tárgyilagos, a jogszolgáltatás tökéletesitésének szempontja vezérel. E szempontból súlyos aggodalmaink vannak a nevezett biróságok ellen.

Elismerjük, hogy a pesti tőzsdebiróság felállitásakor e kivételes rendszabálynak volt némi jogosultsága. Az 1861—1867-iki időszakban történt ez, justitiánk legszomorúbb napjaiban, mikor az igazságügyi helyzet változására már csak azért sem lehetett remény, mert a törvényhozás bizonytalan időre szünetelt. A jogszolgáltatás pangó állapota inditotta a kormányt és a főváros kereskedőit a rendkivüli intézmény létesitésére, hogy legalább a kereskedelem egy része számára biztositsanak szaporább törvénykezési eljárást. Akkori proceduránk legkirivóbb hibája a lassuság volt, mit főkép ez eljárási törvény teljes hiánya okozott. Természetes volt tehát, hogy az új biróság szervezésénél az eljárás gyorsitása lett az uralkodó szempont, s minden egyéb jogügyi tekintet háttérbe szorult. Akkoriban az ebből támadó veszély nem aggasztott senkit, mert csak futólagos rendszabályt láttunk benne. Ama korszak alkotásait ugyanis egytől egyig az ideiglenesség jellemzi; hisz az időt egész provisoriumnak nevezi történelmünk. Az ideiglenesség czélzatával teremtett intézmények közé tartozik a pesti tőzsdebiróság is. Állandó, az országos birósági szervezetbe illesztendő alkotásnak nem tekintette senki, olyannyira nem, hogy a mostani perrendtartás szervezeti részeinek készültekor a tőzsdebiróság egyszerüen figyelmen kivül maradt.

Mindnyájan emlékezünk ennek következményeire. Az ország rendes biróságai, hivatkozással az 1868: LIV. t.-cz. 1. §-ára és az életbeléptető rendeletre, a formaliter meg nem szüntetett és azért tovább működő tőzsdebiróság itéleteinek végrehajtását megtagadták. A tőzsdei körökben ebből támadt izgatás következménye, fájdalom, nem az országos törvény kérlelhetlen foganatositása, hanem az 1870: II. t.-cz. lőn, mely e biróságokat egyszerűen reactiválta. Az intézmény ideiglenes természetét azonban e törvény is hangsúlyozta, mert az érintett rendelkezés világosan »a törvényhozás végleges intézkedéseig« mondja magát hatályosnak.

A perrendtartás életbeléptetése óta igazságügyi szervezetünk gyökeres változásokon ment keresztül. Az 1870: IV. t.-cz. alaptételekként mondotta ki, hogy a »birói hatalom ő Felsége a király nevében gyakoroltatik«;« hogy »az itélő birákat, az igazságügyminister ellenjegyzése mellett, a király nevezi ki«; hogy a biró bizonyos mértékben birni tartozik az állam hivatalos nyelvét; hogy a birónak jogi képzettséget kell kimutatnia; hogy a biró nem folytathat kereskedést vagy iparüzletet. Ezen elvek alapján foganatba is ment a szervezés, s ma, a jogszolgáltatás roppant hasznára majdnem be is van fejezve. E teendő óriás nehézségekkel járt, számtalan egyéni és helyi érdekeket érintett és sértett; de az egyesek igényeinek, a mint illik, hátrálniok kellett az igazságszolgáltatás követelményei előtt. Csak a tőzsdebiróságok javára volt kivétel. Ott még mindig nem itélnek a király nevében; a birákat nem a fejedelem nevezi ki, hanem a kereskedelmi minister; a biróság tagjai nem mindannyian birnak kellő jártassággal az ország hivatalos nyelvében: jogi képzettségről szó sincs, sőt a jogásztalanság igen lényeges qualificatió; végre mindannyian kereskedéssel és iparral foglalkoznak. Látni való, hogy e szervezet kiáltó ellentétben van államunk alaptörvényeivel.

Ezek, ugy hiszszük, nyomós okok a tőzsdebiróságoknak mai szervezetükben való fentartása ellen. Elvi szempontból nem képzelhetünk erősebb argumentumot, mint az állam sarkalatos

jogszabályai és valamely egyes hatóság szervezete közötti ellentétet; elvi szempontból a tőzsdebiróságok fennállása alapjaiban meg van ingatva, ha sikerült kimutatnunk, hogy nélkülözik azon biztositékokat, melyek az ország hason hatáskörű magistraturáit a nép véleményében a tisztelet és bizalom legmagasabb polczára emelik.

Megvalljuk azonban, hogy küzdelmünk talán nem volna oly elszánt, vagy legalább nem olyan heves; hogy »elméleti« aggodalmainkkal könnyebben meghajolnánk egy pénze és befolyása által hatalmas osztály követelései előtt: ha az intézmény, daczára törvényellenes szervezetének, érdemben kellően megfelelne ama magasztos hivatásnak, melyet jogszolgáltatásnak nevezünk. De a tőzsdebiróságokról, fájdalom, ezt sem mondhatjuk. Ezuttal nem lehet feladatunk a tőzsdei judicatura részletes méltatása; némileg felesleges is ez, mert Nagyméltóságod kétségkivül tudomással bir e törvénykezés óriás fogyatkozásairól. Nagyméltóságod az ezen birálathoz szükséges anyagot is könnyebben megszerezheti, mint mi, kik a közvetetlen észleléstől el vagyunk zárva, s csak azon itéletekre vagyunk utalva, melyek néha-néha a sajtó utján nyilvánosságra kerülnek, vagy melyekhez magánuton férünk. Egyet azonban még ily körülmények között is szabadjon kimondanunk és ez az: hogy az 1869: IV. t.-cz. 19. §-ának azon parancsát, hogy »a biró a törvények, a törvény alapján keletkezett és kihirdetett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és itélni«, — az ország egy biróságának sem szabadna elengedni. A tőzsde alapszabályai a tőzsdei birákat felmentik e kötelesség alól, s mi ezt igen nagy veszedelemnek tekintjük, annál nagyobb veszedelemnek, mert a napfényre került itéletek nagy része bizonyitja, hogy a tőzsdebiróság bőségesen használja szerencsétlen privilegiumát.

Valahányszor a tőzsde statuma és az ország törvényei között igazi vagy látszólagos ellenmondás merül fel, a pesti tőzsdebiróság az utóbbiak mellőzésével következetesen az előbbit alkalmazza. Igy cselekszik az ügyvédi képviselet dolgában is. Szemben az 1874. 31. törvényczikkel, mely mind a tőzsde alapszabályainál, mind az 1870. II. t. cz.-nél ujabb keletü, mindig a tőzsde-rendtartás 27-ik §-ára hivatkozik, mely igy szól: »Vertretung durch Advocaten ist ausgeschlossen.«

Ezen intézkedés czél- és jogellenes voltát több izben kimutattuk már; de a dolog principialis jelentősége oly nagy, hogy azt ismételve szóba hozni kötelelességünk. Perben jogtudó képviseletet használhatni, nem az ügyvédek javára kigondolt kedvezés, hanem igazságügyi követelmény és oly sarkalatos polgári jog, hogy némely alkotmány-törvényen külön kifejezést is nyert; megvonása, a jogbiztonság egyik fontos garantiájának megtagadása. Egészen mellőzve tehát azon kérdést, valjon az ügyvédek kizárása ezeknek anyagi kárával jár-e vagy nem: a tőzsdebiróság szabálya és gyakorlata jogtalanság, mert a jogi állam egyik cardinális tételébe ütközik.

E gyakorlat hidi lábon áll nemcsak tételes törvényünkkel, hanem a haladott államböleselet tanaival is; mert a tudomány legfényesebb képviselői az ügyvédi hatáskörnek nem megszoritását, hanem terjesztését, különösen a közigazgatási forumok előtti érvényesülését, követelik. Hazai viszonyaink sem igazolják a tőzsdebiróság szűkkeblü felfogását. Bizonyitják ezt az ország összes többi hatóságai, melyek előtt akadálytalanul működünk, s melyek közül egy sem emelt szót az ügyvéd rendtartás idézett határozata ellen, egy sem merte a törvénytől az engedelmességet megtagadni.

De mellőzve mindezeket: az 1874: XXXI. t.-cz. 38. §-ában biztositott ügyködhetés *jogositvány*, melynek akadályozása vagy nehezitése ép oly szigoru tekintetek alá esik, mintha az ipartörvény feltételeinek eleget tett egyén az ipar vagy kereskedés üzésében gátoltatnék. Mit szólnának a kereskedelmi kamarák, ha akadna hatóság, mely czéhbeli vagy egyéb megszoritáshoz kötné valamely mesterség folytatását, s ennek igazolásául régi statumokra hivatkoznék? Nem kétkedünk, hogy jog és törvény ellen valónak bélyegeznék ezen eljárást, kivált

ha e hatóságok épen azokat zárnák ki, arravalóságukat tanulmányokkal és vizsgákkal igazolják. Ilyen elvért küzd az ügyvédség a tőzsdebirósággal szemben. Igazait védelmezi. S ha vannak, kik e mozgalmat kicsinylik, s azt puszta kenyérkérdés szinében tüntetik fel, azok ellenében elég annyit mondanunk: hogy jogunk van követelni, hogy egy, karunkat törvény szerint megillető jövedelemforrástól önkényesen el ne zárassunk.

Ezen okokból, s azért is, mert a kereskedelmi törvény és a gyorsabb kereskedelmi eljárás a tőzsdebiróságok létezési okát eltávolitották, az intézmény megszüntetését kell javasolnunk. Csak azon esetre, hogy ez teljesithető nem volna, tesszük a javaslat ide vágó, általunk helyeselt intézkedéseire azon észrevételeket, hogy kivánatos volna az elnökséget jogtudó egyénekre bizni, és hogy a 380. §. 8-ik bekezdése olyképen volna módositandó, hogy fellebbezés esetében biztositás csak feltétlenül marasztaló határozat alapján legyen elrendelhető.

Fenti észrevételeinket Excellentiádnak kegyes figyelmébe ajánlva
mély tisztelettel vagyunk

Nagyméltóságodnak alázatos szolgái

a budapesti ügyvédi kamara.

Budapesten, 1879. szeptember 22.

496. szám.

(CL. ÜLÉS, 990. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kérvénye a balassagyarmati ügyvédi kamarának a magyar országgyülés Méltóságos Főrendi házához, a perrendtartási törvényjavaslat tárgyában.

Budapesten.

160. sz.
1881.

A B.-Gyármati ügyvédi kamarától.

Méltóságos Főrendi Ház!

Midőn a balassa-gyarmati, ügyvédi kamara alulirt választmánya a Méltóságos Főrendek törvényhozó gyülésében legközelebb napirendre kitüzendő perrendi novelláris törvényjavaslat tárgyában szót emel: teszi azt teljes bizalommal azon ép oly hazafias, mint elfogulatlan, higgadt és bölcs magatartás iránt, mely a magyar Főrendeket mindenkor kitünteté; de teszi azon magas jogi szempontokból is, melyek felé Magyarországnak Európa közepén haladnia kell, hogy lépést tarthasson szomszédaival a gyakorlati jogélet terén és hódolva az újabb kor vivmányainak: egy eszközzel ismét többet szerezzen jogbiztonsága és ettől elválaszthatlan anyagi érdekei megvédésére.

A fenn érintett törvényjavaslat elvetése, avagy részbeni megváltoztatása végett emelünk tehát szót a 12-ik órában s reményljük, hogy indokolt kérelmünket a magas főrendiház kegyes figyelmére méltatja.

Elvetni kérjük a törvényjavaslatot azért, mert abban a perrendszer nem levén a szóbeliség és közvetlenség elvére alapitva: egyes előnyei szemben a jelenlegi törvénynyel. nem tekinthetők oly lényegeseknek, a melyeknek kedvéért talán csak pár évi használat végett, a mostani, — bár hiányos gyakorlatot fölcserélni s az igazságszolgáltatás összes közegeit az átmenet újabb inconvenientiáinak kitenni érdemes lenne.

És ámbár a javaslat több intézkedése, különösen a mely szerint az ügyvédnek a legfelsőbb törvényszék tárgyalásaira bocsájtása is kimondatik: nyilvánvaló haladás és vívmánynak mondható; részünkről föntjelzett cardinális hibája miatt azt elejtetni czélszerű és szükségesnek tartjuk; a mennyiben az mégis a Méltóságos Főrendi Ház részéről tárgyalás alapjául

általánosságban elfogadtatnék: kérjük megváltoztatását a javaslat 11. §-ának, mely szerint az ügyvédi ellenjegyzés és képviselet kötelező volta a sommás biróság illetékességi körének jelentékeny kiterjesztése daczára, általában mellőztetik.

E részben ismétlések kikerülése végett — csatlakozva a budapesti társkamarának a Méltóságos Főrendekhez előbbről benyujtott kérvényben pragmatice kifejtett álláspontjához: szabad legyen még röviden megjegyeznünk, hogy bármi czél vezette is a mélyen tisztelt képviselőházat, midőn a jogügyi bizottság tapintatos javaslata mellőzésével a fennebbi szakaszt jelen szerkezetében megalkotni iparkodott; de hogy e czél az egyedül megnyugtató salus reipublicae elvének megfelelhetne: bátrak vagyunk kétségbe vonni.

Mert vajjon elérhető lesz-e a törvényjavaslat hivatkozott szakasza szerint, hogy az egyes biróságok elé utalt nagy terjű perek gyors, jó és olcsó elintézést nyerjenek? Erre bizonynyal egyetlen gyakorlati jogász sem fog igennel válaszolni.

Hogyan is lehetne gyors az oly eljárás, a mely megengedi, hogy a peres felek sokszor a legcomplicáltabb jogi kérdésekben is ügyvéd közbenjötte nélkül adhatván be kereseteiket, azok — a törvény ismeretének hiánya miatt minduntalan kiegészités és pótlásra szoruljanak, avagy pervesztés és perújitásra vezessenek.

S hogyan lenne olcsó az oly képviselet, mely az ügyletek akadályoztatása esetén a laicus meghatalmazottakat bocsátja a biró elé? Mert csak jámbor lélek hiheti, hogy az ily megbizottak saját ügyeik elhanyagolásával ingyen fognák (bármily rosszul is) gyakorolni a mások képviseletét; ha pedig díjért teszik azt, akkor fellépésük törvénybe ütköző. Ugy de ismervén az életet, elmondhatjuk, hogy mig egyrészt a törvényjavaslat kérdéses dispositiója mintegy provocálná, sokszor a gyanutlanok részéről is a folytonos törvénysértést; viszont ezen törvénysértések megtorlása megkettőztetné biróságaink jobb ügyre szentelhető munkáját s megterhelné fölös kiadásokkal a kincstárt; végeredményében pedig mégis csak a közönség fizetné meg az árát; mert permanenssé tétetnék a szakértetlen s ugy a fél, mint az állam arányában felelősségnélküli ügyködés — a zugirászat.

De ezen bajokon kivül, ha sanctionáltatik a 11. §.; azzal több rendbeli fennálló törvény — nevezetesen az 1874. évi XXXIV. törvényczikk 39. és 70. §§. 3. és 4. pontjai tétetnek illusoriussá.

Végül meg kell jegyeznünk, hogy ha az igazságszolgáltatás oly fontos terén elfogadnák azon elvet, hogy a felek képviseletében a szakértőkre törvényes szükség nincs, csak kivételesen, akkor ezen elv további következtetéseiben túlzás nélkül oda vezetne, miszerint az állampolgárok lelki üdvének gondozása sem igényel egyházi férfiakat, az egészségügy kuruzsló sarlatánokra, a közoktatás pedig naturalista kontárokra bizható stb. s ilykép drága egyetemeinket bátran bezárhatnók. De mert ily insinuátiót egyetlen polgárosodott nemzet sem tűrne el szó nélkül: ugyan azért nem hisszük mi sem, hogy a törvényjavaslat általunk feltüntetett, sérelmes szerkezete meg ne változtassék.

Sajnos dolog, Méltóságos Főrendek, hogy az ügyvédi kar többször hallatott hasonló felszólalásait divattá vált azzal gyanusitani és tenni hatálytalanná, miszerint az ügyvédek Cicero pro domo sua, saját érdekükben beszélnek.

De ha ezen érdek a közérdekkel megegyez: tekintve azon testületet, melyről itt szó van, úgy hisszük, az mégis csak figyelemre méltó!

Avagy nem az ügyvédi kar-e az Magyarországon, mely — jelenlegi szorongatott helyzetében is, minden nemes és hazafias ügyet első sorban pártol? — és nem az ügyvédi kamarák voltak-e, melyek a birói függetlenség, az állampolgárok jogai és szabadságának ezen palladiuma mellett évi felterjesztéseikben egyértelmüleg küzdöttek?

De szerénytelennek tartanók az öndicséretet és érdemeink elősorolását annak demonstrálásául, hogy az ügyvédi kar az állam és társadalomban oly nélkülözhetlen tényezőt képez, mely egyesek tagadhatatlan hibái mellett is a kormány és törvényhozás részéről megbecsülést és támogatást érdemel; a mint hogy minden nagy nemzet a legrégibb időktől a legújabb korig becsülte és támogatta is a nehéz hivatását betöltő ezen testületet.

Ajánljuk még egyszer indokolt kérésünket a Méltóságos Főrendiház magas figyelmébe, s mély tisztelettel vagyunk:

Balassa-Gyarmaton, 1881. évi április hó 24-ik napján.

A balassa-gyarmati ügyvédi kamara választmánya:

Kövy Tivadar *s. k.*,
elnök.

Farkas Ferencz *s. k.*,
titkár.

497. szám.

(CL. ÜLÉS, 991. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Fiume város közönségének folyamodványa a város és kerületének közjogi állása végleges rendezését illetőleg.

Nr. 2039. szám.

Mélyen tisztelt főrendiház!

Tizenkét év mult el azóta, hogy Fiume számára ideiglenes állapotot alkottak. És e rendkivüli helyzet megszüntetésére annál kevésbé gondoltak mindeddig, mivel annak végső elintézésére a törvény három külön tényezőt jelöl ki.

Jóllehet az ősi alkotmány már az egész országban visszaállittatott, Fiumére mégis — és csakis Fiumére — részben egy korlátlan hatalom súlya nehezedik, mit leginkább a törvénykezés terén tapasztalunk; de érezzük annak súlyát még az által is, hogy többnyire kellemetlen s szabálytalan alakokban mutatkozik és ezt — jogaink megsértése nélkül tovább el nem viselhetjük.

Szent kötelességünk minden erőnkből oda törekedni, hogy visszaállittassék Fiumében az alkotmányos állapot érintetlenül, egész teljességében és a kellő tekintettel Fiume autonomiájára, valamint hogy eltávolittassanak a vele összeférhetetlen és itt még folyvást fennálló intézmények.

Nincs szándékában e képviselőtestületnek elszámlálni itt mindazon elvitázhatatlan jogokat, a melyeket régi, az 1779.; 1807., 1822., 1825. és 1848. években kelt törvények és oklevelek biztositanak e városnak. Történeti mult-

Eccelsa Camera dei Magnati!

Dodeci anni sono trascorsi da quando si attuó uno stato provvisorio per Fiume. N'e si vuole addivenire ad una cessazione di questo stato di cose straordinario, poiché si esige la concorrenza dei tre fattori chiamati per legge ad esternarsi.

Sebbene l'avitica costituzione sia stata ripristinata in tutto il Regno, pure a Fiume e solamente in Fiume, gravita ancora in parte il sistema di un potere illimitato, che si riscontra principalmente nelle istituzioni legislative. Questo peso viene maggiormente risentito, poiché accompagnato da spiacevoli anomalie le quali né devono né possono piu oltre venire tollerate senza ledere i nostri diritti.

E nostro sacro dovere di adoperarci con tutte le nostre forze, onde a Fiume venghi ripristinato uno stato costituzionale pieno ed intatto, con debito riguardo alla sua autonomia ed allontanate quelle istituzioni, allo stesso contrarie, che qui tuttor sussistono.

Non sta nella mente della Rappresentanza di Fiume di riepilogare gli inconcussi diritti di questa cittá derivanti dalle antiche leggi e da diplomi emanati negli anni 1779., 1807., 1822., 1825. e 1848; — né tampoco il soffer-

jának visszaidézésére sem akar kiterjeszkedni, ezuttal fölösleges ismétlések lennének ezek mindazok után, miket annyiszor volt alkalma elősorolni régi törvények és okiratok idézésével ama megdönthetlen jogi alapot illetőleg, mely szerint Fiume egyenesen Szent István koronájához tartozik. Sokkal ismeretesebb e kérdésnek jogi oldala, hogysem azt vitatni vagy épen megtámadni lehetne.

Mi tehát kiindulva az 1868: XXX-ik törvény bennünket illető 66. §-ának első kikezdéséből, kifejezést óhajtunk adni úgy annak értelmében, idevonatkozó nézeteink és szándékunknak.

Fiume közjogi helyzetét az 1868. évi XXX-ik törvényczikk 66. §-ának első bekezdése erősiti meg, mihez Horvátország is hozzájárult, mert e törvény által kiegyezést hozott létre Magyarországgal.

Jóllehet elismeri Fiume, hogy ezen törvényczikk 66. §-a megerősiti és világosan meghatározza e város, valamint kikötője és kerületének politikai hovátartozását, t. i. hogy mint külön terület Szent István koronájához tartozik (separatum sacrae regni coronae adnexum corpus) mindazonáltal jogot tart arra, hogy ezen hovátartozásának, mint elvitázhatatlan államjogának egy külön törvénybe való iktatását sürgesse, hogy igy Mária Terézia 1779. évi april hó 23-án kiadott oklevelére és az 1807. évi IV-ik törvényczikkre vonatkozva még, egyszer megerősitessék Fiume város és kerületének, mint Szent István koronája külön területének közvetlen Magyarországhoz való csatoltatása. Ugyanazon 66. §. kimondja azt is, hogy Fiume külön autonomiáját, valamint törvényhozási és kormányzati viszonyait illetőleg Magyarország országgyülése s Horvát-Szlavon és Dalmátországok országgyülése és Fiume városa közt küldöttségi tárgyalások utján közös egyetértéssel megállapodás lesz eszközlendő.

Ez az éppen, a mi komoly aggodalomba ejt bennünket, mert a legkisebb reményt sem tápláljuk az iránt, hogy egy újból megkezdett alkudozás az eddiginél jobb eredményhez vezessen. Bizva reméljük azonban, hogy a mélyen tisztelt Főrendi Ház szintén el fogja ismerni azt, miszerint

marsi col risalire ai tempi della nostra storia. Sarebbe questa una ripetizione superflua, dopo le tante volte, che si ebbe occasione a pronunciarsi nel argomento, collo enumerare le leggi ed i diplomi risguardanti la incontestabilitá della immediata pertinenza di Fiume alla sacra Corona di santo Stefano. Cotali emanazioni sono indiscutibili, ne ponno essere ignorate e tanto meno intaccate.

Noi ci dipartiamo dalla legge XXX: 1868. in quanto di noi accenna il §. 66., p. s. onde a tenore di questo, fare sentire i nostri intendimenti e le nostre vedute in proposito.

La posizione. di diritto publico di Fiume viene ad essere confermata nel. §. 66. p. 1. della legge XXX: 1868, quindi consenziente pure la Croazia, la quale stipulo mediante questa legge un definitivo comune accordo coll' Ungheria.

Fiume pure riconoscendo, che in questo §. 66. di legge viene confermata e precisata la pertinenza politica di Fiume col suo porto e distretto quale corpo separatamente annesso alla Corona Ungarica (separatum sacrae regni coronae adnexum corpus) trova pertanto di suo diritto il pretendere, che tale pertinenza, quale indiscutibile ed incontrastabile diritto di stato, abbia a venire inarticolata mediante una legge speciale onde una volta di piu, richiamandosi al Diploma di Maria Teresa 23. Aprile 1779, ed all' articola di legge IV: 1807. sia confermata la annessione diretta di Fiume e del suo distretto all Ungheria, quale corpo separato della sacra Corona di Santo Stefano.

Il medesimo § 66 di legge vuole pure che riguardo alla speciale autonomia di Fiume e dei suoi rapporti legislativo amministrativi, sia da raggiungersi, mediante negoziazioni di deputazioni regnicolari, un comune accordo tra il parlamento ungarico, la dieta Croate-Slavona Dalmatica e la cittá di Fiume.

E' qui che insorger potrebbero le nostre giuste apprensioni, giacché Fiume nutre ben minime speranze di vedere un altra volta le nuove negoziazioni coronate di migliore successo. Senonche noi fidenti nutriamo la speranza, che anche l'Eccelsa Camera dei Magnati trovera la

a többször említett törvényczikk azon intézkedésének hatástalan volta fölött nem lehet többé szemet hunyni, mely az alkudozások módját határozza meg és hogy azon intézkedést e szerint vagy eltörölni, vagy módosítani kell.

Hogy mily uton módon segitsen a mélyen tisztelt Ház a törvény e czéltalan intézkedésén, annak kijelölésére, de még kevésbbé meghatározására mi nem érezzük magunkat hivatottaknak.

Minthogy azonban Fiume nem kételkedik a mélyen tisztelt Főrendi Ház helyes eltökélésében, sem bölcsességében, mely bizonyára azt fogja sugallni, hogy viszonyaink végleges rendezését többé halasztani nem szabad, nem lehet: arra bátorkodik kérni egész komolysággal e város képviselőtestülete a mélyen tisztelt Házat, hogy kegyeskedjék haladék nélkül intézkedni, miszerint sorsunk s jövendőnkre végre egy állandó kor derüljön fel.

verità nel ricnnoscere, che finalmente non sia piú oltre lecito d'ignorare l'inefficacia della disposizione del piu detto articolo di legge, in quanto concerne la modalita delle negoziazioni; e che per naturale conseguenza debba venire abrogata, rispetivamente mutáta la detta disposizione.

Quale sará l'espediente che l'Eccelsa Camera troverá di sostituire a questa disposizione? noi non ci arroghiamo di segnalare e tanto meno di definire. Siccome pero Fiume non puó ne deve dubitáre della giustezza dei propositi dell Eccelsa Camera ne della saggezza Sua che dovra suggerire non doversi ne potersi piú oltre temporeggiare nel definire i nostri rapporti; cosi questa Rappresentanza con serio intendimento invoca: onde l'Eccelsa Camera voglia disparre venisse senza altro induggio, inaugurata un epoca di stabilitá dei nostri destini.

Mélyen tisztelt Főrendiház!

Az előadottakból bizonyosan teljes meggyőződést szerezhetett magának a nemzeti képviselet minden tagja, hogy mennyire tarthatatlan a jelenlegi ideiglenes állapot Fiumében.

Ennélfogva kötelességének tartja a városi képviselő testület kijelölni mindazon helytelenségeket, melyeknek azonnali megszüntetése több mint kivánatos.

Teljesen visszás állapot az, hogy mig Fiume kerületével együtt a korona külön területeként ismertetik el, s igy semmi közössége sincs a határos horvát megyével, addig ezt »Fiume megyének« nevezzék.

Ép oly indokolatlan az is, és pedig ugyanazon okoknál fogva, hogy megengedtessék ezen horvát megye ugyancsak horvát illetőségű hatóságának továbbra is itt Fiumébau tartani székhelyét. Hasonlókép csorbitja Fiume autonomiai jogait a közoktatás ügyeket illetőleg a horvát gymnasiumnak itt fentartása és még egy oly épületben, melyet maga a város tart fenn.

Eccelsa Camera dei Magnati!

Dal premesso avranno certamente attinto i. Rappresentanti la Nazione il corvincimento, quanto sia incompatibile l'athiale stato di cose provvisorio in Fiume.

Egli è intanto, che la Rapresentanza trova di sou dovere l'accenare a quelli inconvenienti, che dovrebbero e tartosto cessare.

Egli è un anomalia, che nel mentre Fiume col suo distretto é riconosciuto quale corpo separato della Corona, e non ha quindi alcunché di comune col limitrofo Comitato Croato, questi abbia tuttavia da portare il nome di, »Comitato di Fiume.«

E parimenti inconsulto per le ragioni si abbia a permettere piu oltre, che le autorità di questo Comitato Croato appartenante alla giurisdizione della Croazia, abbiano ad avere la loro sede a Fiume. Cosi pure vengono pregiudicati i diritti autonomi di Fiume relativi all'istruzione, colla presenza ancora in Fiume, ed in un edefizio di cui la Rappresentanza e l'amministratrice, —

Ezen horvát gymnasium ki van vonva minden itt alakult hatóság felügyelete alól. — Nem hallgathatjuk el végre azt sem, hogy Fiume részben még folyvást az absolutistikus korszakból fenmaradt törvények szerint igazgattatik; elég azt emliteni, hogy midőn a magyar büntető törvény behozataláról volt szó, különös módokat kellett alkalmazni, hogy általa a fiumeiek kiváltságai s a horvátok képzelt jogai meg ne sértessenek.

Fiume már most magyarhoni város, az ő törvényhozási és kormányzati viszonyai tehát az anyaország alkotmányának és törvényeinek szellemében rendezendők. Kivételt csakis az ő helyi viszonyaiból s autonomiájából származó körülmények képezhetnek.

Nem kételkedünk e szerint, hogy a mélyen tisztelt Főrendiház becses figyelmére fogja méltatni kérésünket s igy megszüntetni ez ideiglenes állapotot. Elvitázhatatlan jogainknak tudatában a következőkért esedezik az alólirott városi képviselő testület:

1. Szólitsa fel a Főrendi Ház a kormányt, hogy terjesszen eléje egy törvényjavaslatot, mely hivatkozva Mária Terézia 1779. évi april 23-án kelt oklevelére az 1807. évi IV. t.-czikkre továbbá az 1868. évi XXX. törvényczikk ezeket megerősitő 66. §-ának első pontjaira, még egyszer és külön törvénybe iktassa Fiuménak közvetlenül Magyarországhoz való tartozását, mint »separatum sacrae regni adnexum corpus«.

2. Dolgozzon ki a kormány egy más törvényjavaslatot, mely véglegesen meghatározza Fiume törvényhozási és kormányzati viszonyait tekintettel az ő autonomiájára.

3. Hogy addig is hatalmaztassék fel a kormány mindannak megszüntetésére, mi Fiume autonomiájával összeférhetetlen.

A szabad Fiume város és kerületének képviselő testülete, 1881. évi április hó 13-án.

del Gimnasio Croato, che non trovasi in qualsiasi rapporto di dipendenza dalle autorità qui costituite. — Non possiamo infine sottacere come Fiume viene sempre ancora retta in parte con leggi ereditate dai tempi assolutisti; basti il dire, che per introdurre il Codice penale in questa città, si dovettero calcare vie tali, da non urtare i diritti dei Fiumani e le pretese illusorie dei Croati.

Fiume è ormai Citta ungarica, e quindi i suoi rapporti amministrativo-legislativi, salvo le cardinzioni particolari e le parte spettante alla cerchia della sua autonomia, devona essere regalate nello spirito che addimandano la Costituzione e le leggi del Regno.

L'Eccelsa Camera — non lo dubitiamo — vorrà prendere in benigna considerazione le nostre domande, e di tal fatta decretare il toglimento del provisorio. — E suffragata dalla convinzione degli indiscutibili suoi diritt, questa Rappresentanza iusta: Voglia conchiudere quest' Eccelsa Camera.

1. Sia dato incarico al Governo di sottomettere all' Eccelsa Camera un progetto di legge, nel senso, che-richiamandosi al Diploma di Maria Teresa del 23 aprile 1779, all'articolo di legge IV: 1807, nonchè al conferman te §. 66. p. 1. della legge XXX. 1868. — venga una volta di piu inarticolata midiante legge speciale, la pertinenza diretta di Fiume all' Ungheria, quale — »separatum sacrae regni adnexum corpus«

2. Venga incaricato il Gaverno di sottoporre altro progetto di legge, concernente la regolazione definitiva dei rapporti amministrativo legislativi circa la speciale autonomia di Fiume.

3. E per intanto venga autorizzato il Governo, di fare cessare in Fiume tutto cio chè è incompatibile colla sua posizione autonoma.

La Rappresentanza della libera citta di Fiume e sou distretto. Addi 13 aprile 1881.

A polgármester: — Il Podestà:
Giov Ciotta s. k.
A községi tanács jegyzője: — Il segretario municipale:
Ernesto Brelich s. k.

497/a. szám.

(CLI. ÜLÉS 992. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. t. cz. némely intézkedéseinek módositása tárgyában benyujtott törvényjavaslat 2. és 9–18-ik §§-ra vonatkozólag.

A bizottságnak f. évi april hó 11-én a földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. t. cz. némely intézkedéseinek módositását tárgyazó törvényjavaslat 2., 9—19-ig terjedő szakaszainak a főrendi ház f. évi 981. sz. alatti határozatában a bizottság véleményétől eltérőleg elfogadott elv szerint történendő módositása tárgyában szerkesztett pótjelentése a f. évi 986. sz. alatti határozattal oly utasitással adatott ki a hármas bizottságnak, hogy azt a pénzügyminister ur személyes közbenjöttével tárgyalja.

Az ennek megfelelőleg eszközölt tárgyalás folytán meggyőződött a bizottság, hogy a folyó évi april 8-án kelt jelentése utolsó előtti pontjában előadott ama véleményének fentartása, — mikép az, hogy adókivetés elrendelése az egyéni felszólalások elintézése előtt történjék, gyakorlati szempontból kivánatos, s az ellen annyival kevésbbé tehető kifogás, mivel gondoskodva van arról, hogy az egyéni felszólalások elintézése — nehogy hosszú időre nyiljék az ideiglenesség, midőn a még helyesbités alá eső alapon és összegben szedetik az adó, haladéktalanul és szakadatlanul történjék, továbbá, ha a véglegesen megállapitott adó kevesebb, mint az előzetesen kivetett összeg, a felülfizetés visszatérittessék, s végül a községi elöljáróságok mulasztásai miatt a felszólalások el ne késsenek — annyival is inkább igazolt, mivel a kataszteri munkálatok feladata lévén az adózásban a változott gazdasági viszonyok folytán beállott nagyobbmérvű aránytalanságok megszüntetése, ugy az igazság és méltányosság követelményeiből folyik, hogy a már felderitett aránytalanságok megszüntetése akkor, midőn a munkálatok folyamában, részint közvetve, részint közvetlenül igénybe vehetett felszólamlások kellő biztositékot nyujtanak arra, hogy az egyéni felszólalások elintézésekor az osztályba sorozás ellen támasztható jogos kifogások a ki nem fogásolt munkák csekély százalékát képezhetik, az érdekeit a fennebbiekkel a méltányosság és czélszerűség kivánalmaihoz mérten megvédeni képes kisebbség javára, épp a többség rovására el ne odáztassék.

Ez s ama körülmény, mikép az esetben; ha a helyesbitett adó kivetése az egyéni felszólamlások elintézése után történik, az esetleg terhelőbb kivetés elodázása czéljából számos indokolatlan felszólamlásra adatnék alkalom, miből pedig csakis a kataszteri munkálatok befejezésének lassitása, s következőleg a többség jogos érdekeinek megsértése, s ugy ebből, valamint a kétszeri kivetésből az állampénztár indokolatlan megterheltetése következnék, — inditja a bizottságot arra, hogy a fennebbi 986. sz. alatti határozatban a dolog érdemére való kiterjesz-

kedésre is nyujtott felhatalmazással élve, a f. évi 981. sz. alatti határozatban kijelentett elv gyakorlati alkalmazását a pénzügyminister közvetitő inditványára a netaláni helytelen kivetésekből folyó nagyobb mérvű aránytalanságok ellensúlyozása érdekében olykép javasolja, hogy a 2. §. végére a következők vétessenek fel: »*Ha azonban egyes földbirtokosoknál az ekkép kivetett földadó összege az ugyanezen birtokra a megelözött évben kivetett földadó összeget 10%-nál többel meghaladná, ezen adótöbblet részletenkénti lefizethetésére az illető birtokos kérelmére 6 százalék késedelmi kamat mellett az adófelügyelő által legfölebb három évre terjedö halasztás adandó; az adófelügyelői végzés a közigazgatási bizottsághoz, innen a pénzügyi közigazgatási biróságboz, ennek életbe léptéig a pénzügyministerhez felebbezhető.*« — A törvényjavaslat többi szakaszai változatlan elfogadásra újból ajánltatnak.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 26-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.
Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyzö.

498. szám.

(CL. ÜLÉS, 993. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház közjogi és törvénykezési bizottságának a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. törvényczikk módositása tárgyában benyujtott törvényjavaslat felett.

Az anyagi jogszabályok kellő érvényesithetése az eljárás czélszerű berendezésétől tételeztetik fel.

Kétséget nem szenved tehát, hogy a törvényhozás egyik kiváló teendője a polgári törvénykezési rendtartás helyes megállapitása. Az e czélból szentesitendő szabályok feladata első sorban az anyagi jogszabályok kellő érvényre emelése. Mindazonáltal az eljárás egyszerűségének, gyorsaságának és olcsóságának biztositása mindama követelmények, melyek érvényre emelését a birói jogsegélybe helyezendő bizalom ébresztése és ápolása, nemkülönben annak a lehető legcsekélyebb anyagi áldozatok mellett leendő igénybe vehetése szempontjából a jogbiztonság alapján nyugvó magasabb állami érdekek is elodázhatlanul parancsolják.

Tagadhatlan, hogy oly államok törvényhozásainak, melyek, mint a miénk is, a polgári anyagi jogszabályok codifikálása előtt kénytelenek a polgári törvénykezési rendtartás megállapitásával foglalkozni, egy, a feladatának és a fennebb kiemelt követelményeknek minden tekintetben megfelelő törvénykezési rendtartás biztositása iránti munkálkodása, eltekintve egyebektől már azért is felette megnehezittetik, mivel az alaki törvénynek jutván osztályrészeül az anyagi szabályok lehető egyöntetűségének — a cultur-államok jogbiztonságához igényelt — eszközlése, fentartása és megóvása is, a felek érdekeinek és a jogbiztonságban rejlő állami érdekek kiegyenlitése nem csekély akadályokba ütközik.

A bizottság feladatán túl terjeszkednék, ha részletesen bocsátkoznék az ezen akadályok elháritásának orvoslása iránt felmerülhető nézet-külömbségek méltatásába; figyelmen kivül azonban nem hagyhatja, hogy az 1868. évi LIV. t. cz. életbelépte óta a polgári igazságszolgáltatás ellen — a gyakorlat által felszinre hozott visszásságok mellett — felmerült panaszok és a panaszok alapossága, illetőleg orvoslása iránti nézetkülönbségek jobbára a fennebb ecsetelt nehézségekre vezethetők vissza.

Egyrészt a ministeri indokolásban foglaltakból, másrészt magának a dolognak természetéből minden további fejtegetés nélkül is kitünik, hogy a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatnak amaz intézkedései által, melyeknél fogva a fennálló birósági szervezet mellett részben az egyes biróságok, mint telekkönyvi hatóságok által tárgyalt telekkönyvi kitörlési perek nagyobb fontosságuk folytán a társas biróságokhoz, mint birtok-biróságokhoz utaltatnak kivétel nélkül, továbbá a szavatossági perek kiküszöböltetvén, helyükbe az egyszerű perbejelentés, illetőleg

perbehivás intézménye fogadtatik el és kapcsolatosan ama visszásság is megszüntettetik, hogy a sommás per szavatosság fenforgása esetén rendes perutra teendő át, az anyagi igazságnak kellő biztonsága ellenében, illetőleg az eljárás egyszerűsitése és gyorsitása tekintetéből emelhető panaszoknak vétetik eleje. Szintúgy nem szorul bővebb indokolásra a törvényjavaslatban tervelt ama pótlás, mely szerint az első biróságoknak is megadatik azon jog, hogy ha az ügyet érdemleges határozatra megérettnek nem találják, póttárgyalást rendelhessenek, illetőleg az anyagi igazság lehető felderitése eme póttárgyalás utján necsak a felebbviteli, hanem az eljárás gyorsasága és olcsósága szempontjából támasztható kifogások elháritása czéljából már az első biróságok által eszközöltethessék; ama változtatás által pedig, melynél fogva a pertári eljárás helyett közmegegyezéssel választott jegyzőkönyvi tárgyalás esetén végiratnak és ellenvégiratnak adatik hely, továbbá a felek egymásnak halasztásokat engedhetnek, az eljárás gyorsitása czéljából a felek érdekének sokszor megfelelőbb jegyzőkönyvi tárgyalás igénybe vehetése elé görditett nehézségek háríttatnak el.

A kérdéses törvényjavaslat az eskü általi bizonyitásnál 18 év helyett az eskü letehetésére a tanuzási életkornak megfelelőleg 16 évet állapit meg, továbbá az új büntető törvénykönyvvel egybehangzólag megadja az ellenfélnek ama jogot, mikép követelhesse azt, hogy az eskü kivétele mellőztessék annál, ki nyereségvágyból elkövetett valamely büntetendő cselekmény, avagy hamis eskű miatt bűnösnek itéltetett. Ezen két rendbeli intézkedés perjogunk, illetőleg büntető törvénykönyvünk rendszerének megfelelő pótlásnak levén tekintendő, kifogás ellenük, — valamint ama rendelkezés ellen sem tehető, melynek értelmében az emlitett büntetendő cselekmény avagy hamis eskű miatt elitélteknek az ellenfél által kinált, avagy vissza kinált főeskü letétele megengedtetik, minthogy csak az elitéltnek ellenfelét sujtaná, ha ő egyéb bizonyiték hiányában a főeskű által bizonyithatástól, vagyis az anyagi igazság felderitésétől, azért esnék el, mert ellenfele nyereségvágy miatt elkövetett bűntettben, vagy hamis esküvésben bűnösnek itéltetett.

A törvényjavaslatban szabatosan meghatároztatik, hogy az itéletben megszabott teljesitési határidő ugy a feltétlen, valamint az eskütől feltételezett marasztalás esetén mely napon veszi kezdetét, valamint az esetek különféleségе szerint az is, hogy a birói határozat mikor emelkedik jogerőre. Mindkét intézkedés ugy a felebbvitel, mint a végrehajtás szempontjából nyilván való hiányt pótol, s a jogbiztonságot veszélyeztető határozatlanságnak megszüntetését czélozza.

A választott birósági eljárás a gyakorlati életben kirivó visszásságokat tüntet fel.

Eme visszásságok a biróságok alakitásának szövevényes voltában, a birák lemondása, vagy távol maradása folytán az eljárásnak meghiusitásában, ugyszintén az ezen biróságok által maguk részére megállapitott díjak magasságában nyilatkoztak. A törvényjavaslat gondoskodik arról, hogy a biróságok alakitása az eljárás gyorsitása czéljából egyszerűbben eszközöltethessék, a birák lemondása, vagy távolmaradása folytán az eljárás meg ne hiusittassék, továbbá a biróságok magas díjai leszállittathassanak.

A felhivási és különösen a számadási perekre nézve a törvénykezési rendtartás intézkedései hézagosaknak és hiányosaknak mutatkoztak. A törvényjavaslat határozmányai értelmében ezek orvoslása szempontjából a számadási perek két különböző faja az 1877. évi XX. törvényczikk határozmányai figyelembe vétele mellett — a dolog természetének megfelelőleg különittetett el. Ez s ama körülmény, hogy a felhivási keresetben a legjobb tudomás szerint felszámitandó ama összeg, melyben alperes a számadás elő nem terjesztése esetén elmarasztalandó, nemcsak az eljárás egyszerűsitése és gyorsitása szempontjából ajánlja a kérdéses határozmányok elvi elfogadását, hanem egyszersmind ama visszásság megszüntetése czéljából is, hogy az 1868 : évi LIV. törvényczikk jelenleg érvényben levő intézkedései mellett, melyek szerint a felhivó követelését legjobb tudomása szerint akkor számitja fel, midőn az ellenfél ellene már nem védekezhetik, az anyagi igazság megsértésére, esetleg költséges perlekedésre vezethetnek.

A holttá nyilvánitási eljárásnál szintén megfelelő javitásokat tartalmaz a szóban forgó törvényjavaslat. Egyszerűsiti és gyorsitja ezen ügyeknek felülvizsgálatát, megszünteti az anyagi magánjog szempontjából mindenesetre nem csekély jelentőségű visszásságot, melynél fogva a vélelmezett elhalálozási nap az eljárás gyorsabb, vagy lassubb esélyeitől tétetik függővé, és végre a tényleg megtörtént elhalálozásnak tanúk általi bizonyitását tárgyazó eljárás szabályozása által egy élénken érzett hiányt pótol.

A törvényjavaslat a semmitőszéknek a legfőbb itélőszékkel leendő egyesitése mellett a jogorvoslati rendszer szabályozását tűzi ki legfontosabb feladatául.

A tapasztalás bebizonyitotta, hogy az alaki kérdések és némely más jogorvoslattal megtámadott oly ügyek közvetlen elintézésére, melyeknél a gyorsaság szempontja főfontossággal bir, az 1868. évi LIV. törvényczikk alapján felállitott külön semmitőszék jelenlegi hatáskörében, miután az igazságszolgáltatás egyöntetűségének veszélyeztetése nélkül a fokozatos felebbviteli biróság elintézése alá a többnyire kapcsolatos anyagi sérelmekkel együtt minden aggály nélkül bocsátható alaki, legcsekélyebb kérdésekben is csak a felebbviteli jogorvoslatok minőségének és számának szaporitására ad alkalmat, a mellett, hogy kitűzött czéljának a gyorsaság biztositásának nem felel meg, az eljárás egyszerűsitésének is nem csekély akadályul szolgál. Félreismerhetlen ugyan ama kiváló érdem, melyet a semmitőszék és ennek egyes kitünő tagjai jelen bölcs vezénylet alatt eme csakis az alakiságokra kiterjedő elszigetelt törvényes hatáskörön belül is az igazságszolgáltatás terén kivivtak. De ép eme biróság testületi és egyéni kiválósága és jelessége most, — midőn az anyagi magánjog codificálatlansága mellett az itéletek érdeme elleni felebbezések megszoritása, illetőleg e felebbezési biróságok leszállitása számos aggályokkal járna, sőt az állam és egyesek érdekeinek az eljárás egyszerűsitése és gyorsitása szempontjából igényelt kiegyenlitése is nem a kétfokú biróság és azok felébe a semmitőszék, hanem czélszerű korlátok közt az alaki kérdésekkel is foglalkozó háromfokú biróság fentartásával ugymint a váltó-, bánya-, urbéri- és büntető-perekben szentesitve van, mutatkozik az anyagi igazság érdekében mellőzhetlennek, felette kivánatossá teszi, hogy annak hatásköre a vitás elvi kérdések eldöntésére jelenleg szintén javaslatba hozott felhatalmazás segélyével, az alakiságok mellett a királyi legfőbb itélőszékkel való egyesitése következtében az anyagi kérdésekre is kiterjesztessék, és a jogorvoslati rendszer megfelelőleg szabályoztassék. Ezekből tehát kiindulva, helyeslendőknek találta a bizottság a törvényjavaslatnak azon intézkedéseit, melyek az 1868. évi LIV. törvényczikknek — a semmitőszék egyesitése és a jogorvoslati rendszernek a semmiségi kereset körvonalozása mellett — az alaki és anyagi sérelmekre kiterjedő felebbezés és felfolyamodványra való módositását vannak hivatva szentesiteni.

Nem kerülte ugyan el a bizottság figyelmét az sem, hogy 100 frt készpénzbeli összeget, avagy értéket meg nem haladó sommás egyszerűbb peres ügyben sommás uton hozott első birósági itéletek ellen beadott felebbezés a kielégitési végrehajtásra halasztó hatálylyal nem bir; — mindazonáltal ugy ezen, valamint a felfolyamodványokra és felebbezésekre nézve a törvényjavaslat egyéb, a kérdések fontosságához mért álláspontjára helyezkedve, ezek ellen elvi kifogást nem tesz; mivel ez intézkedéseknek czélja, hogy egyszerűbb ügyekben a felebbezés az eljárás nem igazolt halasztására felhasználható ne legyen, s külömben is a végrehajtási eljárásnak ehhez való módositása és pótlása a folyható viszásságokat a legcsekélyebbre leszállitani alkalmasak.

A törvényjavaslat egy másik, szintén nevezetes újitásaul tekintendő az egyes biróságok hatáskörének újabb körvonalozása. E részben figyelmet érdemel, hogy mig az által a sommás eljárás alá tartozó ügyek 500 frt készpénzbeli összegig, vagy értékig kiterjesztetnek: az önkéntes alávetés korlátoztatik, a haszonbérleti viszonyból felmerülő kártéritési és munkadíj iránti keresetek, melyek, rendszerint bonyodalmasak, a mennyiben a követelés 500 frt értéket vagy

összeget meghalad, a rendes eljárásra utaltatnak. Az egyszerűbb pereknek a sommás eljárás alá bocsátása a gyorsaság és költségkimélés, a bonyolultabb pereknek a rendes eljárásra terelése az anyagi igazság érdekében levén kivánatos, az e részbeli intézkedések további indokolása birói szervezetünk szem előtt tartásával felesleges.

Az illetékességére, és hatáskörére korlátlan, valamint a felelősségére nézve eddigelé teljesen függetlenitett tőzsdei biróság illetékessége s a kereskedelmi törvény megállapodásaira való figyelemmel, hatásköre és eljárásának főbb mozzanatai — a jogorvoslatok, nemkülömben ezen biróság tagjainak felelőssége — tüzetesen szabályoztatnak; s igy az egyesek érdeke és a jogbiztonság követelménye közt a gyakorlati élet viszonyainak megfelelő összhang létesittetik, a mely összhang teszi épen kivánatossá eme szabályzatok elfogadását.

A törvényjavaslat az igazolás és perujitásra nézve is tartalmaz némi módositó rendelkezéseket; de ezek az 1868. évi LIV. törvényczikkben kifejezésre jutott visszásságok megszüntetésére elégségeseknek nem tekinthetők. A megjelenés és perirat beadása elmulasztásának igazolása, a mennyiben 15 nap alatt nem eszközöltethetnék, helytelenül képezi perújitási eset tárgyát. Ennélfogva szükségesnek látszik az anyagi igazság, gyorsaság, egyszerűség és olcsóság elvébe egyaránt ütköző fenebbi esetnek a maga helyére, illetőleg az igazolás alá sorozása. Nehogy azonban az igazolási kérelmek nagyobb mérvű visszaélésekre használtassanak fel, a konoksági büntetés megállapitásán kivül kimondandó, hogy a főügy további folyamában és a végrehajtásra csak a 15 nap alatt beadott igazolási kérelemnek van halasztó hatálya, s az igazolásnak a felfolyamodványok irányában való alkalmazása kizárandó. Eme változtatásnak megfelelőleg kellő módositást igényelnek a perújitásra vonatkozó rendelkezések is. Ezek megállapitásánál azonban figyelmen kivül nem hagyhatók a tárgyalás alatt levő törvényjavaslattal inditványozott módositások sem. Ezek közül a polgári törvények szerinti elévülési határidő helyett a semmisitési eljárás határidejével egyöntetűen megállapitott határidő azon okból mutatkozik czélszerűnek, mivel a perújitás határidőt az anyagi törvényekben megállapitott különböző határidőtől függővé tenni már a felek érdekében sem tanácsos; a perújitásnak esküvel eldöntött perekben az eskü által bizonyitott ténykörülmény érintetlenül hagyása mellett való megengedése pedig önmagában hordja igazolását, s végül a bűnvádi kereset elévülésén kivül a tettes halála, elmebetegség és megkegyelmezés is gátolhatván a bűnvádi eljárás lefolyását, az anyagi igazság felderitése teszi kivánatossá, hogy a perújitás ezen, vagy más okok esetén is meginditathassék és a bűnősség ténykérdése felett a per birósága itélhessen.

A törvényjavaslat az irásbeliség állitólag egyik legkirivóbb árnyoldalát képező előadói rendszer ellenébe a rendes perekben az alsó és felső- a sommás perekben pedig a felsőbbbiróságoknál a felek képviselőit az előadás kiegészitésének kérelmezhetésére szándékozik feljogositni. Ezt illetőleg nem is terjeszkedik ki a bizottság bővebben arra, miként eme felhatalmazás, mely előre láthatólag leginkább a felsőbb biróságoknál vétetnek igénybe, a szóbeliség és irásbeliség félszeg egybevetése volna, ugy az egyik, mint másik rendszer lényegével homlokegyenest ellenkeznék. Kétségbevonhatlan azonban, hogy az nemcsak az eljárás lassitására, s költségesebbé tételére vezetne, de a mellett, hogy annak a gyakorlatban mi hasznos eredménye sem volna, a felsőbb biróságot túlterhelné, s a kellő anyagi eszközzel nem rendelkező féllel szemben az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megingatására, s a birák és ügyvédek közti káros összeütközésekre szolgálhatna alkalmul. Ezek s ama körülmény, hogy a törvénykezés nyilván levén, az előadó ellenőrzése s a biróság felelősségre vonása a felek előtt nyitva áll, elégséges indokok arra, hogy a bizottság a kérdéses felhatalmazáshoz s az avval kapcsolatos határozmányokhoz való járulást elvben sem hozhatja javaslatba.

A törvényjavaslat a felemlitetteken kivül a szükséges átmeneti és életbeléptetési rendelkezéseket is tartalmazván, a bizottság az előrebocsátottak alapján a nagyméltóságú főrendiháznak azt általánosságban elfogadásra oly tiszteletteljes megjegyzéssel ajánlja, hogy a főpapi

hagyatékokra és a törvényesen helybenhagyott lakbérszabályoknak alkalmazására vonatkozó intézkedések természetüknél fogva nem szorulnak bővebb igazolásra.

Mielőtt azonban a bizottság a fennebbiekben jelzettek alapján és azokon túl is, a részletekre vonatkozó módositványait előterjesztené, hivatva érzi magát a budapesti ügyvédi kamara választmányának a törvénykezési rendtartás módositását czélzó törvényjavaslat tárgyában, a ház elnöke ő Nagyméltóságához benyujtott s általa rövid uton a bizottsághoz utasitott kérvény érdemében is nyilatkozni.

A kérvény tüzetesen a semmitőszék fentartását és a törvényjavaslat elvetését, s esetleg a sommás eljárásban is az ügyvédi képviseltetés kötelezettségének kimondását czélozza. Az előre bocsátottak felmentik a bizottságot a semmitőszék fentartása és a törvényjavaslat elvetése iránti kérelem mellőzésének indokolásától. A mi pedig a kötelező ügyvédi képviseltetésnek a sommás eljárásra leendő kiterjesztését illeti, a bizottság azon nézetben van, hogy a feleket kényszeriteni arra, hogy a kevés alakisággal járó eljárásban is ügyvédi segélyt vegyenek igénybe, midőn a biró az anyagi igazság kinyomozására amugy is utalva és kötelezve van, a birói hatalom alapos és megbizható gyakorlásának kétségbe vonása vagy a felek szabad rendelkezési képességének indokolatlan megszoritása volna; nem is számitván azt, hogy a sommás eljárás fennebb ecsetelt kiterjesztése nem csekély mérvben nyeri abban jogosultságát, hogy az egyszerű kérdésekben szükséges birói segélyeknél minden felesleges, tehát a képviseltetési kiadás is mellőztethetvén, egyesek ne terheltessenek ott, hol a jogbiztonság érdeke azt mulhatlanul nem kivánja; mig a zugirászat terjedésének akadályozására nézve amugyis törvényszerű intézkedések állanak fenn.

A részletekre a bizottság észrevételei következők:

1. Az eljárás egyszerűsitése és gyorsitása czéljából kivánatosnak mutatkozik, mikép az esetben, midőn a telekkönyvi kitörlés iránti kereset a birtok-biróságot nem képező telekkönyvi hatóságnál nyujtatik be, ez általa az illetékes birósághoz a kereset elbirálásához mulhatlanul szükséges telekjegyzőkönyvi hitelesitett kivonattal felszerelten tétessék át; továbbá, hogy a nem telekkönyvi hatósághoz, mint birtok-birósághoz közvetlenül benyujtott telekkönyvi kitörlési perek eldöntéséhez szükséges telekjegyzőkönyvi kivonatok hivatalból megszerzése a biróság kötelességévé tétessék.

Eme szempontokból a 6-ik §. második bekezdése következő szövegezésben ajánltatik elfogadásra:

„A telekkönyvi kitörlés iránti keresetet felperes a telekkönyvi hatóságnál is beadhatja, a telekkönyvi hatóság azonban a perfeljegyzés eszközlése után a keresetet az illető telekjegyzőkönyv hitelesitett kivonatával együtt a birtokbirósághoz teszi át. Ezen eseten kivül a birtokbiróság ily perekben a telekjegyzőkönyvi kivonatot hivatalból szerzi be.«

Miután a leltározás, becslés és zárlat iránti dologi cselekményekre illetékes biróság meghatározásáról »a végrehajtási eljárásról szóló törvényjavaslat« illetőleg a hagyatéki eljárást tárgyazó törvények kimeritőleg rendelkeznek, egyuttal a 6. §. harmadik bekezdésének elhagyása inditványoztatik.

2. A 11. §-ban, mely sommás eljárásnál a keresetek, nyilatkozatok és kérelmek beadásáról és a felek képviseltetéséről rendelkezik, nincs gondoskodva arról, hogy a felek, vagy megbizottjaik által a peres, illetőleg vegrehajtási ügyekben ügyvédi ellenjegyzés nélkül a királyi járásbiróságokhoz intézett beadványok miként állitandók ki. Miután pedig az eljárás folyamára ebből számos hátrányok és viszásságok származhatnak, ezek megelőzése czéljából az idézett §. ötödik bekezdéseül a birói gyakorlat által szentesitett megállapodásokhoz képest a következők felvétele javasoltatik:

»Irásbeli beadványok, melyeket a felek, vagy megbizottjaik peres, illetve végrehajtási ügyekben a királyi járásbiróságokhoz ügyvédi ellenjegyzés nélkül nyujtanak be, az 1868. évi

LIV. törvényczikk 167. és 168. §-ainak megfelelőleg állitandók ki, vagy szabályszerűen hitelesitendők. Az ezen kelléket nélkülöző beadványok hivatalból utasitandók vissza.«

Ugyancsak a 11. §-nál az első bekezdésből eme szók »keresetüket pedig irásban is beadhatják«, mint feleslegesek, elhagyandók, a második bekezdésben »meghatalmazott« »megbizott« — a harmadik bekezdésben »meghatalmazottja« »megbizottjával« felcserélendő; minthogy a polgári perrendtartás a »meghatalmazott« kifejezést egyéb intézkedéseiben csupán a gyakorló ügyvédekre való vonatkozással használja, egyéb közbenjárókat megbizottaknak nevezvén.

3. Az ép most emlitetteknél fogva a 12. §. utolsó előtti sorában, »mint meghatalmazottak« helyébe »mint megbizottak« teendő, és a mindjárt következő inditvány folytán eszközlendő kihagyásoknak megfelelőleg a hivatkozás a 15. §-ban 47. §-ról 45. §-ra, a 16. §-ban pedig 58. §-ról 56. §-ra helyesbitendő.

4. Az idézett törvényczikk 107. §-a után: 17. és 18. §-ok, melyekben a rendes perekben az alsó- és felső — sommás perekben pedig a felső biróságoknál a felek képviselőinek az előadás kiegészitésének kérelmezésére adni szándékolt felhatalmazás és annak érvényesitése nyer szabályozást, az ezen jelentés általános részében kifejtetteknél fogva törültetni inditványoztatik, s ennek folytán a 19—62. §-ok 17—60. sorszámmal lesznek jelölendők.

5. A volt 21. jelenleg 19. §. második bekezdése ötödik sorában eme nyomdahiba »meghosszabbitják« helyesebben »meghosszabbithatják«-ra kijavitandó.

6. A régi 24. most 22. §-ban a hivatkozások a sorszámok változása folytán kijavitandók, és pedig a 23. §-ról a 21. §-ra, s a 19. §-ról a 17. §-ra.

7. A 25. most 23. §. megállapodásával az 1868. évi LIV. törvényczikknek nem csak 253., hanem részben 254. §-a is igényelt pótlását nyervén, az ezen §. előtti eme kifejezés helyébe »az idézett törvényczikk 253. §-a helyett« »az idézett törvényczikk 253. és 254. §-ai helyett« teendő, vagyis az 1868. évi LIV. törvényczikk 254. §-a is hatályon kivül helyezendő, mindazon által oly hozzáadással, mikép annak a sommás perekre vonatkozó határozmányai teljes érvénybe tartása czéljából a 23. §. harmadik bekezdésénél eme szavak után »itélet kézbesitését«, »vagy kihirdését« szurandó.

8. A 26. most 24. §-ban a hivatkozás 52. §-ról 50. §-ra helyesbitendő, s miután az általános részben kifejtetteknél fogva az igazolás szabályozására az 1868. évi LIV. törvényczikk határozmányai helyébe, újabb megállapodások fognak alább javaslatba hozatni, az 1868. évi LIV. törvényczikk hatodik czíme IV. fejezetének hatályon kivül helyezése czéljából, az 50. §. után »az idézett törvényczikk hatodik czímének I., II. és III. fejezetei helyett« »az idézett törvényczikk hatodik czímének I., II., III. és IV. fejezetei helyett« szövegezéssel felcserélendő.

9. A 28. most 26. § ban a sommás ügyekben szóval bejelentett felebbvitelről felveendő jegyzőkönyv csak a biró által rendeltetik aláiratni. De nem hagyható figyelmen kivül, mikép a felebbvitel a fél részére nem csak előnyöket biztosit, hanem p. o. — konokság esetén, — terheket is ró. Ugy a felek érdeke, mint a biróságnak minden gyanusitástól való megóvása szükségessé teszi tehát, hogy a kérdéses jegyzőkönyvet necsak a biró, hanem a felebbvitellel élő fél is aláirja. Ennélfogva javasoltatik, hogy az emlitett §. második bekezdésében »vezettetik s« után »a felebbvitellel élő fél és« szurassék.

10. A 34. most 32. §. harmadik pontjában az 1868. évi LIV. törvényczikkre történő hivatkozások helyesek, a fennebb tett, illetőleg alább teendő módositások folytán azonban a 24., 72., 74. és 78. §§-ok helyett a 22., 80., 82., 86. §§-okra teendő hivatkozás.

11. Szintugy kijavitandó a hivatkozás a 41. §. most 39. §. *g)* pontjánál 26-ról 24. §-ra, továbbá a 43. most 41. §-nál 40—42. §-ról 38—40. §-ra, s végül a 45. most 43. §-nál a második bekezdésben 41. §-ról 39. §-ra, és a harmadik bekezdésben 40—42. §-ról 38—40 §-ra.

12. A 46. most 44. §. s a 48. most 46. §-nál a 34. §. helyett 32. §-ra javitandó a hivatkozás.

13. A bizottság már jelentésének általános részében kifejezte, hogy a felfolyamodványokra és felebbezésekre nézve a törvényjavaslatnak a vitás kérdések fontosságához mért álláspontjára helyezkedve, azok lényege ellen kifogást nem tesz. E szempontból kiindulva, nincs észrevétele a 49. most 47. §. ama rendelkezése ellen, mely a kevésbbé bonyolult, illetőleg egyszerűbb sommás perekben az első birósági itéletet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen, további felebbezést kizár. Minthogy azonban a követelés avagy érték számszerű megállapításában kellő biztositékot arra nézve nem lát, hogy a természetüknél fogva bonyolultabb kártéritési igények — és pedig a követelés illetőleg érték nagyságától eltekintve — kivételben részesittethessenek, tisztelettel inditványozza, hogy a 47. §. második sorába ezen szavak után »meg nem halad« közbeszurassék »ide nem értve a kártéritési pereket«.

14. Az 51. most 49. §-nál a 49. §. helyett 47. §-ra teendő hivatkozás, s eme kitétel »a 49. §. korlátain kivül megengedett", mint felesleges, szabatosság kedveért elhagyandó.

15. Az 52. most 50. § ban a 41. §-ra való két rendbeli hivatkozás 39. §-ra, az 53. most 51. §-ban a 34. §-ra történő utalás 32. §-ra javitandó.

16. Hasonlólag kijavitandók a hivatkozások az 56. most 54. §-ban 54-ről 52-re, a 60. most 58. §-ban 41-ről 39-re, és a 61. most 59. §-ban 60-ról 58-ra.

17. Az igazolás kérdésének tüzetes szabályozására nézve a jelentés általános részében kifejtettek folyományául »az idézett törv.-czikk 311. §. helyett« és a 63. §-ul ajánlott szövegezés törlése mellett a következők ajánltatnak:

IV. FEJEZET.

Igazolás.

61. §.

Valamely tárgyalási határnapnak, vagy perirat, beadási határidőnek, továbbá felebbezési eskű jelentkezési határidőnek, vagy eskű-letételi határnapnak elmulasztása esetében igazolásnak van helye: ha a mulasztó fél hitelt érdemlőleg kimutatja, hogy a mulasztás vétlen volt.

Azon mulasztás, melyet a fél megbizottja szándékosan vagy vétkes gondatlanságból okozott, vétlen mulasztásnak nem tekintetik.

62. §.

Az előző §-ban nem emlitett határidő és határnapoknak, továbbá azon határidőknek elmulasztása miatt, a mely alatt végirat vagy ellenvégirat, a tanukihallgatás és szemle feletti észrevételeket tárgyazó periratok a felebbezési indokok és a birói illetőség elleni kifogások beadandók, nemkülönben esküküvételnél, tanúk vagy szakértők kihallgatásánál és birói szemlénél való jelenlétnek, az igazolási kérelem tárgyalására kitűzött határnapoknak, végre igazolás megadása folytán kitűzött újabb határnapoknak vagy határidőknek elmulasztása esetében igazolásnak helye nincsen.

63. §.

Az igazolási kérelem az elmulasztott határidő utolsó napjától számitott 15 nap alatt, ha pedig a mulasztás a félnek nem a mulasztás napján jutott tudomására, vagy az akadály nem a mulasztás napján szünt meg: a mulasztásnak tudomására jutásától, vagy az akadály megszüntétől számitott 15 nap alatt két teljesen felszerelt példányban, s ha több ellenfél van a megfelelő számú felzetekkel ellátva adandó be. Az elmulasztott határnaptól vagy határidőtől fél év eltelte után igazolást kérni többé nem lehet. Ezen határidő lejárta után, vagy a törvény által meg nem engedett esetekben benyujtott igazolási kérelem hivatalból visszautasitandó.

Az igazolási kérelem rendszerint a perbiróságnál, azon esetben pedig, ha a megkeresett hatóság által a kitűzött esküteételi határnap elmulasztása miatt kéretik az igazolás, a megkeresett biróságnál adandó be; utóbbi által azonban elintézés végett a perbirósághoz teendő át.

64. §.

Az igazolási kérelem felett járásbiróságoknál szóbeli, törvényszékeknél jegyzőkönyvi tárgyalás tartatik. Utóbbi esetben a felek nyilatkozataikat a tárgyalás napján tartoznak a jegyzőkönyvbe bevezetni. Az igazolás kérdésében eskü általi bizonyitásnak helye nincsen. Az igazolást kérő az ellenfélnek okozott költségekben, az igazolás megadása esetében is elmarasztalandó.

65. §.

Midőn sommás eljárásban valamely tárgyalási határnap elmulasztása miatt kéretett igazolás, ennek megadása esetében az ügy érdeme újabb határnap kitűzése nélkül azonnal tárgyalandó. Minden más esetben a biróság, az igazolás megadása esetében, az elmulasztott határnap vagy határidő helyébe újabbat tűz ki.

66. §.

Az igazolást megadó végzés ellen felfolyamodásnak csak akkor van helye:

a) ha az igazolási kérelem a 63. §-ban előirt véghatáridő után adatott be; vagy

b) ha az igazolásnak oly határidő vagy határnap mulasztása esetében adatott hely, melyben az igazolás törvény szerint kizárva van.

67. §.

Az elmulasztott határidőtől vagy határnaptól számitott 15 nap alatt beadott igazolási kérelemnek a főügy további folyamára, a hozott határozat jogerőre emelkedésére és a végrehajtásra halasztó hatálya van. Ezen esetben az igazolási kérelem beadása előtt elrendelt vagy foganatositott végrehajtás az igazolás kérdésének jogerejű eldöntéséig azon állapotban marad, melyben az igazolási kérvény beadásakor volt.

Ha a meg nem jelenés folytán hozott itélet ellen felebbezés és egyszersmind megjelenési határidő elmulasztása miatt igazolás adatik be, első sorban az igazolás kérdése döntendő el.

68. §.

Az elmulasztott határidőtől vagy határnaptól számitott 15 nap eltelte után beadott igazolási kérelemnek sem a per további folyamára, sem a végrehajtásra halasztó hatálya nincsen.

Az igazolási kérelemnek helytadó végzés ellen a 66. §. esetében beadott felfolyamodásnak az újabb határidő vagy határnap kitűzésére nézve halasztó hatálya van.

Ha a halasztó hatálylyal biró igazolás merőben alap nélkül kéretik, a kérelmező 500 frtig terjedhető pénzbirsággal büntettetik.

E birságért való felelősségre nézve a 60. §. intézkedései alkalmazandók.«

18. Az igazolásra nézve javaslatba hozott változtatásoknak illetőleg a jelentés általános részében kifejtetteknek megfelelőleg »az idézett törvényczikk 316. §-a helyett« »az idézett törvényczikk 315., 316., 317., 318. §§-ai helyett« szövegezé steendő s a 64. §. helyett következő új szakaszok iktatandók be:

69. §.

Perújitásnak van helye:

1. az itéletnek jogerőre emelkedésétől számitott fél év alatt, ha a fél a perben a miatt lett ügyvesztessé, mivel az ügyvéd a döntő ténykörülményeket kellő helyen felhozni, vagy tagadni, avagy a rendelkezésére bocsátott bizonyitékot előadni elmulasztotta.

2. Az itélet jogerőre emelkedésétől számitott 10 év alatt, ha a pervesztes fél lényegileg a per tárgyára vonatkozó olyan új bizonyitékot hoz fel, melyet az alapperben nem használt.

3. szintén az itélet jogerőre emelkedésétől számitott 10 év alatt az 1868. évi LIV. törvényczikk 321. §. és a jelen törvény 73. §. eseteiben.

70. §.

Az előző §. 1. pontjának esetében azon ügyvéd, ki mulasztása által a perújitásra okot szolgáltatott, szintén megidézendő, s ha a mulasztása alapján a perújitásnak hely adatik, a mindkét félnek okozott költségek megtéritésében elmarasztalandó. A költségekben való elmarasztalás által az ügyvédnek ezen felőli kártéritési kötelezettsége (1879. évi XXV. t. cz. 71. §.) érintetlenül marad.

71. §.

A birói egyezség által befejezett perekben perújitásnak helye nincsen.

Az ellenfél által letett esküvel eldöntött perekben az 1868: LIV. t.-cz. 321. és a jelen törvény 73. §-ának eseteit kivéve, perújitásnak csak annyiban van helye, a mennyiben az eskü által bizonyitott ténykörülmény valóságának kérdés alá vétele nélkül, más okból kéretik a perújitás.

72. §.

A 69. §. 2. pontja alapján perújitásnak rendszerint csak egy izben van helye, s ha a egyik fél perújitást használt, azzal a második fél rendszerint nem élhet.

Ha azonban azon fél, a ki még perújitással nem élt, az újitott perben részben vagy egészben pervesztessé lőn, s a per érdemére vonatkozó új bizonyitékot talál, ezen bizonyiték alapján a pert megújithatja, de tartozik hitelt érdemlőleg kimutatni, hogy ezen bizonyitékát se az újitott, se az alapperben nem használhatta.

19. Az új szakaszok elfogadása esetén a 65—102. §§-ok 73—110. §§-okkal jelölendők.

20. A 69. most 77. §-nál szabatosság kedveért e szók helyett »következő esetekben« »következő alaki sérelmek esetében« teendő, s a hivatkozások 71-ről 79-re, 41-ről 39-re, 26-ról 24-re, 52-ről 50-re, 65-ről 73-ra helyesbitendők.

21. A 70., most 78. §-nál a hivatkozás 69-ről 77-re javitandó, a 71., most 79. §-nál pedig 67. §. helyett háromhelyt a 75. §-ra történhetik hivatkozás.

22. A 74., most 82. §. intézkedése, mely szerint, ha a kitűzött határidőben a számadás előterjesztetett, a felhivási keresetbe foglalt esetleges marasztalási kérelem többé figyelembe nem vétetvén, az előterjesztett számadás keresetnek tekintetik és a számadás kérdése a rendes eljárás szerint tárgyaltatik és döntetik el, a bizottság nézete szerint kielégithetőnek nem tekinthető. Ugyanis az esetben, ha a felhivó az előterjesztett számadást helyesli, további érdemleges tárgyalás szüksége nem forog fenn. A javaslatba hozott intézkedés tehát csak arra az esetre volna elfogadható megoldási módnak tekinthető, midőn a felhivónak az előterjesztett számadásra észrevételei vannak. Figyelemmel eme körülményekre, valamint arra, hogy az eljárás gyorsitását és egyszerűsitését vonja maga után az, ha nem a felhivó által kifogásolt számadás, hanem a kifogások érdemében előterjesztendő kereset képezi az elkerülhetlen peres eljárás alapját, — továbbá, mert az e czélból intézhető kereset benyujtásának a kitűzött záros határidő elmulasztása esetén a felhivottnak e zaklatásoktól való megvédése igényli, hogy a beterjesztett számadás itéletileg helybenhagyottnak mondassék ki, s a számadó fél a felelősség terhe alól felmentessék; a 82. §. első bekezdése helyett a következő szövegezés elfogadása inditványoztatik: »Ha a kitűzött határidőben a számadás előterjesztetett, a felhivási keresetbe foglalt esetleges marasztalási kérelem többé figyelembe nem vétetvén, a felhivó a számadás előterjesztéséről értesittetik, s neki a számadás elleni netaláni kifogások előterjesztését tárgyazó kereset beadására határidő tűzetik ki: s ha ezen határidő alatt a kereset be nem adatik, a számadó kérel-

mére a számadás itéletileg helybenhagyottnak nyilvánittatik, s a számadó fél a további felelősség terhe alól felmentetik Ha a kitűzött határidőben a kereset előterjesztetett, az a rendes eljárás szerint tárgyaltatik és döntetik el.«

Egyuttal megjegyeztetik, hogy ezen §. második bekezdésében a hivatkozás 72-ről 80. §-ra javitandó.

23. Helyesbitendők a hivatkozások 76., most 84. §-nál 73-ról 81-re, a 80. most 88. §-nál 73. 75. 77. 78. és 79. §-ról 82 83. 85. 86. és 87. §§-okra, a 83., most 91. §-nál 81-ről 89-re.

24. A 87., most 95. §. második bekezdésénél »meghatalmazott« a 11. §-ra tett észrevétel folytán »megbizott«-tal cserélendő fel.

25. Kijavitandók a hivatkozások 88., most 96. §-nál 86-ról 94-re; 89., most 97. §-nál 86-ról 94-re, 88 ról 96-ra, 52 ről 50-re, 65-ről 73-ra; 90., most 98-nál 86-ról 94-re; a 92., most 100. §-nál 39-ről 37-re, 49-ről 47-re.

26. A 101., most 109. §-nál az utolsó előtti sorban »az e tárgyra vonatkozó« elé szabatosság kedveért »a fennálló törvények és« iktatandó.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 23-án.

Szögyény László s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

I. melléklet a 498. számú irományhoz.

Indokolás,

a polgári törvénykezési rendtartásra vonatkozó törvényjavaslathoz.

Az 1868. évi LIV. t.-cz. által életbe léptetett polgári törvénykezési rendtartás alkalmazásba vétele után, csakhamar több rendü hiányokat tüntetett fel; s épen ezért ezen törvény módositása és revisiója több oldalról, s folytonosan sürgettetett.

A megfelelő előmunkálatok és szakbizottsági tanácskozmányok alapján, az 1872/5. országgyülés folyama alatt, 553. szám alatt be is terjesztetett e tárgyban egy törvényjavaslat, mely előzetes tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz utasittatott. A bizottság a törvényjavaslatot beható tárgyalás után általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadta ugyan, de mielőtt a részletes tárgyalást megkezdette volna, az előadót oda utasitotta, hogy a törvényjavaslatot bizonyos megállapitott elvek figyelembe vételével dolgozza át.

A bizottság előadója az átdolgozott tervezetet el is készitette, de az többé azon országgyülés folyama alatt tárgyalás alá nem vétethetett.

Tudatában annak, hogy a magánjog terén a helyes igazságszolgáltatásnak mily fontos tényezője az eljárást szabályozó alaki törvény, törvénykezési rendtartásunk hiányainak orvoslását kiváló gondja közé sorozván az igazságügyi kormány, — a mult országgyülésre 521. szám alatt, a törvénykezési rendtartás tárgyában, 571. sz. alatt pedig a végrehajtási eljárás tárgyában, két rendes törvényjavaslatot terjesztett be; melyek azonban egyébbi teendők miatt a jogügyi bizottságban sem tárgyaltattak.

Ezen két törvényjavaslat alapján a megfelelő módositásokkal lőn összeállitva a jelen törvényjavaslat, mely az előbbiek tárgyain kivül a váltói peres eljárásra, a kereskedelmi peres eljárásra, a kiskoruság meghosszabbitása, atyai hatalom megszüntetése és gondnokság alá helyezés iránti birósági eljárásra is kiterjed.

Az e tárgybeli előterjesztésnél kiindulási pontul két lényeges körülmény kellett, hogy szolgáljon.

Elsőben is figyelembe kellett venni azt, miszerint a tiszta szóbeliség és közvetlenség elvére alapitott egészen új törvénykezési rendtartásnak, ez idő szerinti előterjesztése és keresztülvitele czélszerűnek és lehetőnek nem mutatkozott.

Eltekintve ugyanis attól, hogy a szóbeliség és közvetlenség elvének alkalmazása nálunk ez idő szerint még tekintélyes ellenőrzőkre talál: egy ezen rendszerre alapitott új törvénykezési rendtartásnak ez idő szerint való előterjesztése ellen leginkább harczol azon körülmény, hogy birói szervezetünk lényeges átalakitása nélkül a szóbeliség és közvetlenség

elvére alapitott új törvénykezési rendtartás életbe nem léptethető; — ez pedig és általában a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló eljárás oly jelentékeny, részben állandó, részben átmeneti költségeket venne igénybe, melyet a jelen államháztartási viszonyok közepette e czélra forditani nem lehet.

Másod sorban figyelembe veendő volt az, miszerint a törvénykezési rendtartásnak a gyakorlati élet által kimutatott hiányai oly számosak, miszerint e törvény némely intézkedéseinek novelláris uton való megváltoztatásával a megfelelő orvoslást és javitást eszközölni lehetetlen. Az ezen törvény módositására vonatkozó előmunkálatok meggyőző bizonyitékát képezik annak, hogy szűk keretbe szoritott módositással az észlelt bajokon segiteni nem lehet, mert például azon törvényjavaslat, a mely az 1872—1875. országgyülésre, az 1868. évi LII. t.-cz. módositása tárgyában beterjesztett, 124. §-ra terjed.

A most emlitett törvényjavaslat kerete felette szüknek mutatkozott.

Törvénykezési rendtartásunk bajainak egyik igen nevezetes kútforrása jogorvoslati rendszerünkben fekszik; de a bajok e része, nemcsak ott keresendő, a hol az emlitett javaslat általános indokolása keresi, hogy nincs megakadályozva az, hogy apró ügyekben a per huzása szempontjából a marasztalt fél fellebbezéssel ne élhessen, sőt mód nyujtatik arra, hogy a felebbezés mellett ugyanazon ügyben mindhárom biró itélete ellen semmiségi panasz is használtathatik; hanem keresendő főleg jogorvoslati rendszerünk azon helytelenségében, mely szerint az anyagi jogsérelem orvoslata, a felebbezés, az alaki jogsérelem orvoslásától a legridegebb merevséggel lett elválasztva, s a kir. Curiának önálló osztályát képező külön semmitőszék állittatott fel, melynek hatáskörébe a perbeli sérelmek közül csupán, az alaki sérelmek orvoslása utaltatott.

Nem szenved kétséget, hogy a semmitőszék azon korlátozott hatáskörben, melyet számára az 1868. évi LIV. t.-cz. megjelölt, teljes buzgalommal és nem jelentéktelen eredménynyel igyekezett a magánjogi igazságszolgáltatás javitásához hozzájárulni, s hogy különösen a hatáskörébe utalt alaki kérdésekben a helyzetet javitani, s döntvényeivel a törvénykezési rendtartás hiányait orvosolni, hézagait pótolni, határozatlan intézkedéseit megállapitani törekedett.

De ezen, az eljárási alakszerűségekre szoritkozó hasznos szolgálat, szemben azon hátrányokkal, melyek az alaki és anyagi sérelem orvoslata elválasztásának merevségéből kézzelfoghatólag következnek, nem indokolhatja a külön semmitőszéknek fentartását; és az igazságügyi bizottság is, mely a többször emlitett törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadta, a részletes tárgyalást megelőző átdolgozás egyik vezérelvéül épen azt tűzte ki, hogy a külön semmitőszék megszüntetendő, és ennek megfelelően a törvénykezési rendtartás jogorvoslati rendszere gyökeresen átalakitandó.

A külön semmitőszéknek a szóbeliség és közvetlenség elveire alapitott perrendtartás keretében is csak ugy van helyes értelme: ha az ügy érdemleges eldöntését illetőleg, a két folyamodású birósági rendszer fogadtatik el, és a semmitőszék mint harmad folyamodású legfelsőbb forum a felebbviteli biróság felébe állittatik, hatásköre pedig nem csupán az alaki jogsérelmek orvoslására szorittatik, hanem a vitakérdés érdemére is annyiban, hogy a másodbiróság itéletét megsemmisithesse, és újabb itélet hozatalát rendelhesse el akkor, ha a vitakérdés érdemleges eldöntésénél az anyagi törvény helytelenül alkalmaztatott.

Ezen elven alapul a franczia code de procedure, és az annak mintájára készült perrendtartások.

Több állam törvényhozása mutatja azonban, miszerint a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett perjogokban is mellőztetik a franczia eljárásnak megfelelő semmiségi panasz jogorvoslata, s e helyett a másod birósági itélet ellenében, a felülvizsgálati jogorvoslat

engedtetik meg; mely szerint, ha a felebbezési biróság az anyagi jog szabályait alkalmazta helytelenül, a harmad folyamodású biróság nem megsemmisiti, hanem megváltoztatja a másod birósági itéletet. E rendszer van elfogadva az új német birodalmi perrendtartásban, és az a legújabb osztrák törvényjavaslatban is.

Ha a fentebbiekből folyólag, legalább is komoly megfontolást érdemel azon kérdés, vajjon egy, tisztán a szóbeliség és közvetlenség elvein nyugvó új törvénykezési rendtartásban a másod birósági itélet ellen felülvizsgálati jogorvoslat vagy semmiségi panasz engedtessék-e meg: akkor kétségtelen, hogy lényegileg az irásbeliség alapelveire fektetett törvénykezési rendtartásunk, s az ezzel kapcsolatos három fokozatos biráskodási rendszer mellett, a semmiségi panasz azon rendszerének fentartása, mely az 1868. évi LIV. törvényczikkben foglaltatik, s mely a külön semmitőszéket a per érdemére ki nem terjedő s csupán az alakisági kérdésekre, korlátozott hatáskörrel az első-, másod- és harmad folyamodású biróságok felé helyezi, és igy négy, esetleg hat folyamodásu biráskodást állapit meg, czélszerűen fenn nem tartható; mert sem a helyes igazságszolgáltatás, sem az okszerű gazdálkodás elveivel nem egyeztethető össze, hogy ugyanazon per a hármas biráskodási fokozat mindenikén keresztül, az anyagi és alaki kérdések megbirálása tárgyában, külön birói hatóságok elé utaltassék, az előadónak és a határozatra hivatott tanácsnak különkülön, tehát nyilván megkettőztetett dolgot adjon.

De a peres kérdések eldöntésénél az alakiság kérdésének az anyagi jogszabály helyes alkalmazásának kérdésétől való oly merev elkülönitése, mint a minő semmitőszékünk mellett az 1868. évi LIV. törvényczikkben keresztül vive van, a helyes igazságszolgáltatás követelményeinek nem felelhet meg, mert a perjog alakszerűségeinek kérdésére szoritott semmitőszék, ha a legkiáltóbb anyagi igazságtalanságot lát is az általa felülvizsgált perben, az alakiság kérdésén felül nem emelkedhető hatásköre nem engedheti, miszerint az anyagi igazság érvényre emeléséhez hozzájárulhasson; mig ellenkezőleg, ha a törvénykezési rendtartás casuisticus szabványai alá sorolható alaki sérelem forog fenn, meg kell semmisitenie az eljárást, bár nyilván való, hogy ez által az anyagi igazság helyes kiszolgáltatása, a legkisebb részben sem fog elősegittetni, sőt gyakran csak késleltettetik, néha talán egészen meg is hiusittatik.

De az alaki és anyagi jogsérelem orvoslásának oly merev elkülönitése, mint azt az 1868. évi LIV. törvényczikk páratlanul teszi, a jogbiztonság veszélyeztetésével is járhat. A gyakorlati esetek különféleségeit figyelembe véve, nem lehet mindenkor egész biztonsággal megállapitani azon határvonalat, mely megállapitaná: hol kezdődik az anyagi és hol végződik az alaki jogsérelem. Ily esetekben a felek és képviselőik nélkülözik azon biztos iránytűt, melyet a jogorvoslat megválasztásánál használniok kellene; és igy vagy a helytelen jogorvoslat-használás esélyeinek teszik ki az ügyet, vagy pedig biztos tudatában a jogsérelemnek, nehogy ez azért maradjon orvoslatlanul, mert nem helyes jogorvoslatot választott, a vagylagosan megengedett jogorvoslat mindenikével fognak élni. Ez a mellett, hogy a birói teendőket szaporitja, magára az igazságszolgáltatásra is káros hatású. Az ilyen ügy előbb a semmitőszéknél, azután ha a semmiségi panasz elvettetik, a kir. táblán, illetőleg a legfőbb itélőszéknél kerül eldöntés alá; és épen azért, mert az alaki és anyagi jogsérelem közötti határvonal nem állapitható meg mindig teljes biztossággal, az eltérő birói felfogás nem zárja ki annak lehetőségét, hogy a fenforgó sérelmet, a semmitőszék a felebbezés folytán véli orvoslandónak, a felebbezési hatóságok pedig ellenkezően azt hiszik, hogy a fenforgó sérelem alaki és igy annak orvoslása az ő hatáskörükhöz nem tartozik. Ebből folyólag a jogorvoslat merev elkülönitése oda vezethet, hogy a tényleg fenforgó sérelem sem egyik, sem másik uton nem nyerhet orvoslást. E részben a nézeteltérés lehetőségét kétségtelenül bizonyitják azon számos esetek, melyekben a felebbezési hatóságok a hozzájok felterjesztett pert előzetesen hivatalból teszik át a semmitőszékhez, mert

hivatalból észlelendő semmiségi esetet látnak fennforogni; a semmitőszék pedig az áttett pert azzal küldi vissza, hogy hivatalból eszközlendő semmiségi eset fenn nem forog.

Hogy ez által a perek gyors lefolyása mennyire van akadályozva, azt bővebben fejtegetni felesleges.

Nem szenved ugyan kétséget, hogy a per folyamában, az itélet előtt, és a végrehajtási eljárásban megengedett jogorvoslatokat illetőleg, a gyakorlat üdvösnek bizonyitotta be perrendtartásunknak azon intézkedését, hogy ezen esetekben a semmitőszék a fokozatos felebbezés mellőzésével, közvetlenül és végleg eldönti a kérdéseket. Ámde mig egyfelől ezen előny koránt sincs arányban azon hátránynyal, mely a pereket illetőleg abból származik, hogy az anyagi és alaki jogsérelmek orvoslata mereven elkülönittetik: addig másfelől nem szenved kétséget, hogy a fentjelzett előny a külön semmitőszék nélkül is elérhető az által, hogy a perfolyamban az itélet előtt, és a végrehajtási eljárásban megengedett jogorvoslatok eldöntése, a fokozatos másod biróság hatáskörébe akként utaltatik, hogy miután ezen kérdésekben nem az ügy érdemének eldöntéséről van szó, a másod birósági határozat ellen további jogorvoslat rendszerint nem engedtetik.

A fentebbiek alapján, de még figyelembe véve azt is, hogy külön semmitőszékre és külön legfőbb itélőszékre akkor sem fog szükség lenni, ha a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett törvénykezési rendtartás hozatik be, — mert akár a semmiségi panasz, akár a felülvizsgálat rendszere fogadtatik el, csak három és nem négy folyamodású biróságra lesz szükség; a czélszerűségi szempont figyelembe vétele mellett nem mutatkozott lehetőnek, hogy törvénykezési rendtartásunk jogorvoslati rendszere és a külön semmitőszék fentartassék, hanem utóbbinak megszüntetése mellett, a törvénykezési rendtartás jogorvoslati rendszerének és az ezzel kapcsolatos intézkedéseknek gyökeres átdolgozása mutatkozott szükségesnek.

Ezen átdolgozásnál a fentebb kifejtettek alapján vezérelvül az szolgált, hogy az érdemleges birói határozatok ellen fokozatos felebbezés engedtetik meg, és ugy az anyagi, mint az alaki jogsérelemnek a felebbezés folytán való orvoslása a fokozatos felebbezési hatóságok hatásköréhez utaltatik. Végzések ellen általában felfolyamodási jogorvoslatot enged a törvényjavaslat, tüzetesen megjelölve azon végzéseket, melyek ellen ezen jogorvoslatnak helye nincsen; s általános szabályul felállitva, hogy a másodbiróság e felfolyamodás folytán hozzá felterjesztett ügyekben végérvényesen dönt, kivéve azon tüzetesen megjelölt pár esetet, melyekben az ügy minősége teszi szükségessé, hogy a másodbirósági végzés ellen harmadbirósághoz további felfolyamodás engedtessék.

A jogorvoslatok szabályozásánál figyelembe vétetett az is, miszerint, a mennyire az alapos igazságszolgáltatás érdekével összeegyeztethető, a jogorvoslatok megfelelő korlátozása eszközöltessék.

E szempontból a törvényjavaslat 267. §-ában meghatározott esetekben, t. i. sommás perekben, ha a marasztalás tárgya 200 frt értéket meg nem halad, továbbá a bérelt lak átadása vagy visszabocsátása iránti perekben, ugy bizonyos életjáradék és élelmezés iránti perekben az első biróság marasztaló itélete, a beadott felelebbezés esetében is végrehajthatónak van inditványozva, és a 277. §-ban kimondva, hogy azon sommás perekben, melyeknek tárgya 200 frt készpénzt, vagy 200 frt értékű ingóságokat meg nem halad, az első birósági itéletet helybenhagyó másodbirósági itélet ellen, további felebbezésnek helye nincsen.

A törvényjavaslatban a jogorvoslati rendszernek és az azzal összefüggő intézkedéseknek gyökeres átdolgozásán felül, mostani törvénykezési rendtartásunk többi része is tüzetes revisio alapján lett átdolgozva, s a gyakorlati élet tapasztalati adatai által kimutatott jelentékenyebb hibáknak kijavitása, ugy a mutatkozó hézagoknak pótlása, eszközöltetett.

Nevezetesen a törvénykezési rendtartás életbeléptetése óta a birói hatalom gyakor-

lásáról szóló 1869. évi IV. és az első folyamodású biróságok szervezését tárgyazó 1871. évi XXX. és XXXI. törvényczikkek folytán, az első birósági szervezés lényeges változáson menvén keresztül, törvénykezési rendtartásunk vonatkozó szabványai az időközben változott birói szervezettel összhangzásba hozattak.

A birói illetőség kérdése kimeritőbben és tüzetesebben szabályoztatott, mint a most érvényben levő törvénykezési rendtartásban szabályozva van. E részben nemcsak a gyakorlat által kimutatott hibák és hézagok, hanem különösen az is figyelembe vétetett, hogy a birói illetőség az e részben más törvényhozások által általában elfogadott vezérelvek szerint szabályoztassék, mit különösen kivánatossá tesz azon körülmény, mert a lényegesen eltérő szabályozás a belföldi biróságok itéleteinek a külföldön való végrehajtása elébe gördithet akadályokat.

Az egyes biróságok hatásköre szabatosabban megállapittatván, egyszersmind 300 forint összeg vagy értékről 500 forintra terjesztetett ki. Ezt különösen szükségessé tette azon körülmény, hogy az időközben hozott 1875-ik évi XXXVI. t.-cz. által a törvényszékek száma tetemesen leszállittatott; másfelől pedig az 1877. évi XXII. t.-cz. folytán a csekélyebb jelentőségü ügyek nevezetes része fogván a járásbiróságoktól elvonatni, a törvényszékek teendői pedig ugyanezen törvény által szaporodván, nem csak czélszerűnek, hanem szükségesnek is mutatkozik, hogy a járásbirósági hatáskör kiterjesztessék.

A tulajdonképeni perbeli eljárást, a sommás és rendes eljárást, a bizonyítást, a birói határozatokat és ezek kézbesitését tárgyazó intézkedések, az alapelvnek és rendszernek érintetlenül hagyása mellett csupán a szükségnek megfelelően módosittattak és pótoltattak; az igazolást és perújitást tárgyazó rendelkezések pedig a gyakorlati élet által szükségesnek előtüntetett lényegesb változtatásokkal lettek átdolgozva.

Hasonlóan lényegesb változtatást tartalmaz a törvényjavaslat a vásári biráskodásra, melynek hatásköre megszorittatott, a választott birósági eljárásra és a számadási perekre, melyek szabatosabban és a tapasztalás által kimutatott lényeges hibák és hézagok figyelembe vétele mellett lettek szabályozva. Az épitkezési és birtokháboritási ügyekben követendő eljárás újonnan szabályoztatott, mi által igen érzett hiány lett pótolva; a tőzsdebiróságok hatásköre pedig szabatosabban meghatároztatott, s felvétettek azon intézkedések, melyek ezen kivételes biróság előtti eljárásra vonatkozólag, a jogbiztonság szempontjából szükségeseknek mutatkoztak. A lényegesb változtatások, pótlások és csekélyebb jelentőségü módositások azon kerete, melyet a fennt vázoltak előtüntetnek, szükségessé tette, hogy a törvényjavaslat nem az 1868. évi LIV. t.-cz. egyes fejezeteit és szakaszait megváltoztató és pótló novellaris törvényjavaslat alakjában, hanem oly alakban terjesztessék elő, hogy az 1868. évi LIV. t.-cz. változatlanul átvett szakaszai, a változtatott, pótolt és módositott szakaszokkal egy egészszé legyen összeállitva.

Ezen alak ugy a törvényjavaslat tárgyalását, mint az annak alapján hozandó törvény alkalmazását felette megkönnyiti. A tárgyalás egyszerüsitésére szolgálhat az is, hogy a törvényjavaslat azon szakaszai, melyek az 1868. évi LIV. t.-czikkből változatlanul vétettek át, és a vonatkozó szakaszok megjelölésével vannak kitüntetve.

A törvényjavaslatnak VIII-ik fejezete, mely a végrehajtási eljárást tárgyazza, úgy a rendszer, mint a beosztás tekintetében lényegesen eltér, az 1868. évi LIV. törvényczikk vonatkozó intézkedéseitől.

A gyökeres változtatás indokolásául szolgál egyfelől azon körülmény, hogy az 1868. évi LIV. törvényczikknek a végrehajtási eljárást tárgyazó részét nem csak az egyes intézkedések, hanem a rendszer és a beosztás tekintetében is, a gyakorlati élet annyira hibásnak és hézagosnak mutatta, hogy az átdolgozás által czélszerűen javitható alig lett volna. De másfelől azon körülmény, hogy jelenben a váltó végrehajtási eljárás külön van szabályozva,

a jogszolgáltatás terén jelentékeny bonyodalmaknak képezvén kútforrását, czélszerűnek mutatkozott a végrehajtási eljárást akként szabályozni, hogy az alkotandó törvény nemcsak a köztörvényi, hanem a lehető szűk körre szoritott, s magába a törvényjavaslatba a megfelelő helyeken beillesztett eltérésekkel a váltóbeli végrehajtásokra is alkalmazható legyen.

E részben irányadóul szolgált az, hogy a végrehajtási eljárás lehetőleg egyszerűsittessék, a jogbiztosság megóvása mellett lehető olcsóvá tétessék, s a végrehajtási eljárás mesterkélt elhúzásának útja lehetőleg elzárassék.

A mai forgalmi viszonyok közepette az egyszerűsitett és a mesterkélt elodázás lehető kizárásával szabályozott végrehajtási eljárás — mint a magánjogi igazságszolgáltatás egyik nevezetes tényezője — oly kivánatos, hogy azt indokolni nem is szükséges. Kétségtelen igazságot képez, hogy azon eljárás egyszerűsitése és gyorsitása, melylyel a marasztalt, vagy más jogczímen végrehajtás alatt álló kötelezett fél az államhatalom beavatkozása mellett, a már teljesiteni kellendett kötelezettség betöltésére szorittatik, a forgalmi hitel megszilárditásának egyik nevezetes emeltyűjét képezi, a mire kivált tőke-szegény országban kiváló súly fektetendő. Az eljárásnak lehető olcsóvá tételét ugy a végrehajtatónak, mint a végrehajtást szenvedőnek jól felfogott érdeke teszi kivánatossá.

Vezérelvül szolgált ezeknél fogva a törvényjavaslat e czímének gyökeres átdolgozásánál, hogy a végrehajtási eljárás a jogbiztonság szükséges garantiáinak feláldozása nélkül legyen egyszerű, a kiméletet nem tekintő rögtönös eljárás veszélyeinek kikerülése mellett legyen lehető gyors, és mellőztessenek a felesleges költségek. Különösen a végrehajtási eljárás során használható jogorvoslatok szabályozásánál kiválóan szem előtt tartatott, hogy a kötelezettnek a jogbiztonság nem igényelte jogorvoslatok roszhiszemű felhasználásával, a kényszervégrehajtás jogosulatlan elodázására alkalom ne nyujtassék.

Bármennyire kétségtelen, hogy a végrehajtási eljárásnak önállóan működő végrehajtói közegekre való bizása mellett általán véve fontos okok harczolnak, mindamellett viszonyainkat és a rendelkezésre álló közegek szakképzettségét figyelembe véve, nem mutatkozik czélszerűnek a végrehajtási eljárásnak a birósági végrehajtókra való oly módon bizása, hogy a biróság által egyszerű végrehajtási záradékkal ellátandó végrehajtható közokmány alapján, a végrehajtási eljárás önálló vezetése, a birósági végrehajtók ügyköréhez utaltassék, és a biróságnak a végrehajtási eljárás során való intézkedése, az érdeklettek fellépésétől tétessék függővé. Egy ily gyökeres reform, mely nálunk egészen ismeretlen, az adott körülmények között csak a bonyodalmakat fogta volna nevelni, és pedig minden valószinűség szerint a nélkül, hogy ez által a birósági teendők kevesbedtek volna, mert épen az eljárás ismeretlensége és a közegek nem teljes megbizhatósága azt fogta volna eredményezni, hogy a birósági intézkedés nagyon gyakran vétetett volna igénybe. — Ennélfogva a törvényjavaslat ragaszkodik az életbe átment azon rendszerhez, hogy a végrehajtás a biróság által rendeltetik meg, s esetleg a foganatositás végett illetékes biróság, a végrehajtás elrendelésére illetékes biróság által megkerestetik, — a birósági végrehajtók pedig, mint a végrehajtás foganatositására illetékes biróságok rendszerinti kiküldöttjei, teljesítik a végrehajtási lépéseket. E mellett azonban a kiküldött jogköre lehetőleg tágittatott azon czélból, hogy a végrehajtási eljárás során a birósági teendők kevesbittessenek.

A törvényjavaslat ezen czíme, mely a biztositási végrehajtásra és a zárlatra, mint a tulajdonképeni végrehajtás sikerét biztositó előleges intézkedésekre is kiterjed, négy fejezetre oszlik.

Az általános határozatokat tartalmazó első fejezetben a végrehajtás elrendelésének előfeltételei és módozata, a végrehajtás elrendelésére és foganatositására illetékes biróságok, a végrehajtás foganatositásának általános szabályai, a végrehajtásnak a kiküldött részéről való

beállitása, a csődnek a foganatositott végrehajtásra való hatálya, a végrehajtás egészbeni vagy részbeni megszüntetése és felfüggesztése iránti keresetek és ezeknek esetleges halasztó hatálya, a végrehajtási eljárás során használható jogorvoslatok, nevezetesen a birósági végzések elleni felfolyamodás, és a kiküldött eljárása, végzései és intézkedései elleni előterjesztés, ugy ezeknek halasztó hatálya, a végrehajtás további folyamának felfüggesztése azon esetben, ha a végrehajtás alapjául szolgáló birói határozat még jogerőre nem emelkedett, más birói határozat által hatályon kivül tétetik, a visszvégrehajtás esetei és módozata és azon kérdés nyer megoldást, hogy a végrehajtásra halasztó hatálylyal nem biró felebbezés, igazolás, perújitás vagy semmitési per esetében, ha az esetleges visszvégrehajtási igény veszélyeztetése kimutattatik, az elrendelt végrehajtás foganatositása biztositék-nyujtástól tétethetik függővé.

A második fejezet, mely a készpénzbeli követelés behajtására irányzott kielégitési végrehajtásnak szabályait tartalmazza, az ingóságokra, ingatlanokra és haszonvételekre vezetendő végrehajtások tekintetében, az esetek különféleségeinek szem előtt tartásával szerkesztett kimeritő szabályokat állit fel. Az eljárás egyszerűségének, gyorsaságának és olcsóságának szempontjából megemlitendő már itten, hogy az ismeretlen igénylőknek csupán haszontalan költséget és felesleges időveszteséget okozó hirlapi hirdetmény általi felhivása teljesen mellőztetett; hogy az igényperbeli eljárás oly módon szabályoztatott, miszerint az e téren sajnosan észlelt visszaéléseknek lehetőleg eleje vétessék, s az igénypereknek gyors lefolyása biztosittassék; hogy az activ követelések lefoglalása, s a lefoglalt activ követeléseknek átruházása, vagy behajtás, esetleg árverés útján értékesitése kimeritően van szabályozva; hogy az ingatlanokra vezetett végrehajtási eljárás szabályai, a telekkönyvi rendelettel összhangba hozattak, a költséges helyszini becslési és tartozék-összeirási eljárás rendszerint mellőzendőnek állapittatott meg, hogy az árverés elrendelése a kiküldöttként működő egy birósági tag vagy kir. közjegyző teendő körébe utaltatott, hogy elegendő hosszú határidőnek biztositása mellett, rendszerint csak egyetlen árverési határnap kitűzése van előirva, hogy az ingatlan vételárának felosztása, valamint az ingatlanok haszonélvezetére vezetett végrehajtás is tüzetes szabályozást nyert.

A fentebb jelzetteken s a részlet során méltánylandó egyéb egyes intézkedéseken felül, a végrehajtási eljárás általános javitásának szempontjából kiváló figyelmet érdemel a második fejezet IV-ik része, mely az eskü alatti vagyon-felfedezés szabályozásával új biztositékot kiván felállitani arra nézve, hogy a készpénzbeli követelés behajtására irányzott végrehajtás esetében, a végrehajtást szenvedő a követelés fedezetéül szolgálható vagyonát eskü alatt felfedezni legyen köteles, s ez által megelőztessék az, hogy a végrehajtás alatt álló adós vagyonát, a következmények minden félelme nélkül vonhassa el a végrehajtás elől. Az eskü alatti vagyonfelfedezési kötelezettségnek kényszeritő eszközéül, miután ezen esetben a pénzbirságnak behajthatlansága miatt nincs sikere, a fogságot mellőzhetlenül kell alkalmazni, de csak oly módon, hogy csakis azon végrehajtást szenvedő ellen legyen fogságnak helye, a ki vagyonát felfedezni és e felfedezésére, esetleg tehát arra, hogy semmi végrehajtás alá veendő vagyona nincsen, az esküt letenni vonakodik. Ebben szembeszökőleg nyilvánul a különbség a személyes végrehajtás és az eskü alatti vagyonfelfedezés között; mert mig a személyes végrehajtás a fedezettel nem biró adósnak fogság alá vonását feltétlenül eredményezi, és igy méltatlan zaklatásoknak is tág tért nyujt, addig az eskü alatti vagyonfelfedezés mellett csak az kerülhet fogság alá, a ki az e tárgyban hozott birósági határozat jogerőre emelkedésének daczára vagyonát felfedezni, s felfedezését esküvel erősiteni vonakodik, a mi épen ezért a jóhiszemű adós zaklatására fel nem használható. Az általános hitel biztositása szempontjából ezen intézkedések felvétele, mely a külföldi tapasztalatok szerint czélszerűnek bizonyult, és a személyes végrehajtás eltörlése daczára legközelebb is a német birodalmi perrendtartásban fentartatott, bizonyára üdvös eredményü fog lenni nálunk is.

A harmadik fejezet a végrehajtás egyéb nemeinek, a negyedik fejezet pedig a biztositási végrehajtásnak és a zárlatnak szabályozását tartalmazza. E kérdések szabályozásánál is kiváló gond fordittatott arra, hogy az esetek különbféleségeire kiterjeszkedő kimeritő intézkedések felvétele által, a bizonytalanságnak eleje vétessék, s e tekintetben különösen figyelmet érdemelnek a javaslat azon intézkedései, melyek a zárgondnok jogkörét, számadási kötelezettségét, a zárgondnok esetleges elmozditását, a zárgondnoki díjak és költségek megállapitását tárgyazzák.

A perrendtartásnak tulajdonképeni kiegészitő részét képező örökösödési eljárást tárgyazó törvényjavaslat szintén munkában van; mig azonban ez előterjeszthető s törvényerőre emelhető lesz, az 1868. évi LIV. t.-cz. IX. czímének az örökösödési eljárást tárgyazó VII. fejezetét a jogorvoslatok tárgyában szükségesnek mutatkozó és a zárhatározatok között felvett intézkedésekkel, ideiglenesen érvényben tartani kellett.

Ezen általános előterjesztés után áttérek a törvényjavaslat tartalmazta változtatások és pótlások közül a lényegesebbeknek és fontosabbaknak rövid részletes indokolására.

A 2. §-nál figyelembe vétetett, hogy a jogorvoslati rendszer átdolgozásából folyólag, a másodbiróság részint a felfolyamodás folytán felterjesztett ügyekben, részint azon felebbezett kérdések felülvizsgálatánál, melyekben a további felebbezés kizárva van, végérvényesen dönt; s ennélfogva megállapittatott, hogy ezen esetekben a kir. tábla akkor is öt tagú tanácsban határozzon, ha az ügy járásbiróságtól terjesztetett fel.

A 3. §. az igazságszolgáltatás egyöntetüsége szempontjából egyes vitás jogkérdéseknek eldöntés előtt az egyesült polgári tanácsok teljes ülése elé terjesztését szabályozza. Ha ilynemű intézkedések szükségeseknek és czélszerüeknek mutatkoznak oly államokban, melyekben rendszeres magánjogi törvénykönyv van, nálunk ennek czélszerüségét és szükségességét kétségbe vonni még kevésbbé lehet, különben is a semmitőszéknek e részbeni gyakorlata tényleg czélszerűnek bizonyult.

A 6. §-ban szabályozva lőn azon eset, midőn az ügynek eldöntése a büntető törvények által tiltott cselekmény bebizonyitásától és beszámitásától függ ugyan; azonban a bűnvádi eljárás a tettes halála, avagy más ok miatt többé meg nem inditható. Ezen esetre a dolog természetéből folyólag a polgári biró hatáskörébe kelle utalni, hogy döntsön azon kérdések felett, melyek különben a büntető biró elébe tartoztak volna; de csak annyiban, a mennyiben azt a polgári ügy elbirálása szükségessé teszi.

A 8., 9. és 10. §§-ban az eljárás félbeszakitása, felfüggesztése és egyesitése, az 1868. évi LIV. t.-cz. 11., 12. és 13. §§-nak megfelelő módositásával szabatosabb megoldást nyer.

A 12-ik §-ban a birtokbirósági hatáskör szabatosabban megállapittatván, kimondatott, hogy a telekkönyvi kitörlési perek is a birtokbiróság hatásköréhez tartoznak. Ezt különösen azon körülmény tette szükségessé, mert telekkönyvi hatósággal járásbiróságok is vannak felruházva; a telekkönyvi kitörlési pereket pedig fontosságuknál fogva egyes birósági elintézésre utalni czélszerünek nem mutatkozik.

A 14—40. §§-ban a birói illetőség kérdése van sokkal kimeritőbben és tüzetesebben szabályozva, mint a most érvényben levő törvénykezési rendtartásban. — E szabályozásnál nemcsak a gyakorlat által kimutatott hibák és hézagok, hanem különösen az is figyelembe vétetett, hogy a birói illetőség az e részben más törvényhozások által általában elfogadott vezérelvek szerint szabályoztassék; mit különösen kivánatossá tesz azon körülmény, mert a lényegesen eltérő szabályozás a belföldi biróságok itéleteinek a külföldön való végrehajtása elébe gördithet akadályokat. — Nemcsak a személyes általános birói illetőség van tüzetesebben szabályozva, hanem a 19. §-ban a telep illetősége is megállapitást nyer; a 20. §-ban a szerződési, a 22. §-ban a sommás birtokháboritási, a 23. §-ban az örökösödési, a 25. §-ban a

számadási perbeli, a 27. §-ban a birtokbirósági és a 29. §-ban az előjegyzés igazolási illetőség szabatosabban körüliratik. — A 35. §-ban a nemzetközi jog elvei szerint, a területen kivüliség jogát élvezőknek, a 36. §-ban a csász. és kir. ház tagjainak illetősége szabályoztatik és a 40. §-ban tüzetesen meghatároztatnak azon esetek, melyekben a megállapitott birói illetőségtől eltérésnek helye nincsen.

A 43. és 44. §-ban a birói érdekeltség esetei és az e tárgyban való kifogás, melyet mostani törvénykezési rendtartásunk a birói illetőség elleni kifogások keretébe helytelenül utalt, külön van szabályozva, és megállapitva, hogy a biróküldési jogot, nem mint eddig, az igazságügyminister, hanem a legfőbb itélőszék gyakorolja. — Ezen változtatást eléggé indokolja az, hogy a biróküldés kérdésének alapját leggyakrabban a birói érdekeltség megállapitása képezi, ennek a birói hatóság köréből elvonása, és az administratió hatáskörébe való utalása pedig czélszerűnek nem mutatkozik.

Az 52. §. a keresetlevél küllapjának kellékeit szabatosabban irja elő; az 53. §. pedig a hiányosan beadott keresetnek vagy másnemű beadványnak rövid záros határidő kitűzése mellett hiánypótlás végett leendő visszaadását szabályozza, kimondván azon, különösen az elévülésre nézve is igen fontos elvet, hogy a kitűzött zárhatáridő alatt hiány pótolva beadott kereset vagy más beadvány jogi hatályára nézve ugy tekintendő, mintha első izben helyesen lett volna beadva. — Ezen intézkedés indokolásául elég legyen azt kiemelni, miszerint a jogbiztonság kivánja, hogy apró alaki hibák utólagos kijavitására a perjog módot nyujtson, nehogy az anyagi igazság lényegtelen alakszerüségeknek áldoztassék fel.

Az 57. §-ban a meginditott per egyoldalu letétele csak is az ellenirat beadásáig vagy az első tárgyalás megkezdéseig van megengedve. — Ha alperes a perbe belebocsátkozik (litis contestatio) akkor a per közössé válván, a felett egyik fél egyoldalúan nem rendelkezhetik. — Ezzel egyszersmind mellőztetik mostani törvénykezési rendtartásunk azon anomaliája, mely szerint a letett, tehát tulajdonképen biróilag el nem döntött perben perújitással lehet csupán fellépni.

A 62-ik §-ban a viszonkereset esetei tüzetesebben lőnek szabályozva, eloszlattatván ez által azon aggályok és pótoltatván azon hézagok, melyeket mostani törvénykezési rendtartásunk 76. §-a fenthagyott.

A 64. és 65. §§-ban a szavatossági perek kiküszöböltetnek, s ezek helyébe az egyszerű perbejelentés intézménye fogadtatik el. A tapasztalás mutatta, mennyire bonyolitja a peres eljárást az, ha a felperes és alperes közötti jogviszony elbirálásának közébe egy másik, az alperes és a szavatos között fennálló jogviszony elbirálása ékeltetik. — Felperesnek semmi köze a szavatossal, mert ha lenne, akkor azt, mint alperestársat fogta volna perbe idézni; az alperes pedig a szavatos elleni igényének fentartása szempontjából eleget teszen, ha azt, a ki ellen esetleg szavatossági igényt kiván érvényesiteni, a pernek ellene lett folyamatba tételéről egyszerűen értesiti, s ezáltal módot szolgáltat arra, hogy szavatosa az ő védelmét átvállalhassa. Arra azonban semmi szükség nincsen, hogy az esetleg igen egyszerü alapper eldöntése azon ok miatt kesleltessék, mert az alperes és szavatos közötti azon kérdés, hogy utóbbi tartozik-e szavatossággal vagy pedig nem, vita tárgyát képezi, s esetleg talán csak igen hosszú bizonyitási eljárás során dönthető el.

A szavatossági pernek a perbejelentés általi helyettesitése igen egyszerűsíti az eljárást, s megszünteti azon jelenbeni anomáliát, hogy a sommás per, ha szavatosság esete forog fenn. rendes perútra teendő át.

A 67-ik §. a törvényes képviselet eseteit szabatosabban irja körül; mig a 68-ik §. az ügyvédi oklevéllel birókon kivül a biráknak, kir. ügyészeknek, kir. közjegyzőknek, nyilvános jogtanároknak és jogtudoroknak is megadja azon jogot, hogy saját s atyai hatalmuk alatt álló gyermekeik s illetve meghatalmazás esetében, nejök ügyeiben ügyvédi képviselet mellőzésével eljárhatnak.

A 75. §-ban a sommás eljárás alá tartozó ügyek tüzetesebbben iratnak körül s az egyes birói rendes hatáskör 300 frt értékről 500 frt értékre emeltetik. Tekintettel arra, hogy a törvényszékek száma a törvényhozás által kevesbittetett, továbbá tekintve azt, hogy kivált némely törvényszéknek területe igen nagy s a székhely a közlekedési utak rosszasága miatt csak nehezen hozzáférhető, az egyes birói hatáskör ezen felemelése annálinkább indokoltnak mutatkozik, mivel a kisebb polgári peres ügyekben való eljárást szabályozó 1877. évi XXII. t. cz. által a járásbiróságok teendői kevesbedni, ellenben pedig a törvényszékek teendői szaporodni fognak.

A 93. §-ban az 1868. évi LIV. t. cz. 108. §. által csupán a felsőbb biróságoknak megadott azon jog, hogy a tárgyalás kiegészitésére további bizonyitási eljárást rendelhessenek, az első biróságoknak is meg van adva. Ezt az eljárás gyorsitása és egyszerüsitése teszi szükségessé, mert jelenben az első biróságok a felek által előadottak alapján, az ügyet akkor is érdemleges itélettel kötelesek ellátni, ha semmi kétség sem forog fenn az iránt, hogy a másodbiróság a kellően ki nem fejtett perben az itéletet feloldani és póteljárást rendelni fog.

A 96. §-ban meg van állapitva, hogy azon peres ügyekben, a melyekben a tárgyalási vagy pertári határnapra egyik fél sem jelent meg, az ügynek újra felvételét bármelyik fél három év alatt kérheti; ezen határidő eltelte után pedig a per ugy tekintetik, mintha meg nem indittatott volna. Ezen rendelkezés lényeges hézagot pótol, mert épen az elévülés kérdésének megbirálhatása szempontjából a perjognak kell megállapitani azon korlátot, a melyen belül az egyszer meginditott per az időleges szünetelés daczára feleleveníthető. És ezen intézkedés joghátránynyal egyik félre sem jár, mert azon fél, a ki nem akarja, hogy a meginditott per három évig a törvény kedvezménye mellett szüneteljen, ezen három évi határidőn belül a pernek folyamatba tételét bármikor kérheti.

A 97. és 98. §§. szinte hézagot pótolnak, a mennyiben a perbeli birói egyességek kötésére tüzetes szabályozást állapitanak meg, s rendes perekben, egyesség kötése esetében, az ügyvéd általi képviseltetést mellőzhetőnek rendelik.

A 118., 122., 123. és 126. §§-nál előforduló változtatások a pertári eljárás egyszerüsitése és gyorsitása szempontjából szükségesnek mutatkozott intézkedéseket tartalmaznak.

A 133. és 134. §§. a jegyzőkönyvi eljárás esetében is megengedi a végiratot és ellenvégiratot, továbbá a halasztást a 249. és 280. §§-ban emlitett semmiségi keresetek eseteiben és akkor, ha a felek a jegyzőkönyvi tárgyalást, a pertári eljárás helyett maguk választották. Ezen esetekben nem forognak fenn oly indokok, melyek miatt a felektől a hosszabb határidő megállapitási és halasztási jogosultság megvonandó lenne.

Utóbbi esetben a végirat és ellenvégirat megengedése fontos a miatt, mert ha ez — mint jelenben van — kizáratik, a felek ezen egyszerübb eljárási mód választását épen a miatt veszik igen ritkán igénybe, mert a végirati és ellenvégirati joguktól magukat elzárni nem akarják.

A 140. §-ban két nevezetes változtatás foglaltatik. Elsőben is meg van engedve a birónak, hogy a mennyiben valamely vitás kérdés a külföldi törvények szerint döntendő el, a biró az általa ismert külföldi törvényt akkor is alkalmazhassa, ha az a felek által nem bizonyittatott. Ezt a külfölddeli érintkezés gyakori volta teszi szükségessé, — melynek figyelembe vételével valójában nem volna indokolható, hogy például egy Bécsben kelt végrendelet alaki kellékeinek megbirálásánál a magyar biró az általa jól ismert osztrák polgári törvénykönyvet ne alkalmazhassa, vagy a felek oda legyenek utalva, hogy esetről esetre a külföldi törvényeknek költséges és felesleges bizonyitékait állitsák elő.

A másik változtatás az, hogy mig most a külföldi okiratoknak bizonyerejét illetőleg, a viszonosság esetről esetre bizonyitandó, a törvényjavaslat szerint az e részbeni viszonosság

vélelmezendő, s a külföldön kiállitott okiratok az illető állam polgáraira nézve csak akkor nem tekinthetők érvényeseknek, ha bizonyittatik, vagy köztudomású, hogy az illető állam polgárai a Magyarországban kiállitott okiratokat, Magyarország polgáraira nézve érvényeseknek el nem ismerik. A mai kor hangos követelménye, hogy a jogszolgáltatás terén lehetőleg romboltassanak le azon válaszfalak, melyek az egyes államok kölcsönös segély-nyujtásának útjában állanak. E szempontnak hódol a változtatás, midőn figyelembe véve azt, hogy a Magyarországban kiállitott okiratok bizonyitó ereje a külföldön rendszerint elfogadtatik, a viszonosságot feltételezendőnek, s a külföldi okiratokat bizonyitékul elfogadandóknak rendeli, mig a viszonosság fent nem léte nem köztudomású vagy nem igazoltatik.

Ez által a felek nehézkes és költséges bizonyitástól mentesittetnek.

A 149., 150., 151. és 152. §§-ban a magánokiratoknak általában, és különösen a kölcsönökről kiállitott adósleveleknek bizonyitó ereje van tüzetesen szabályozva.

A magán-okiratnak bizonyitó erejére elégséges, ha azt a kiállitó önkezüleg aláírta, s csupán a kölcsönökről kiállitott adósleveleket illetőleg kivánja meg a törvényjavaslat, az okirat teljes bizonyitó erejéhez azt, hogy az vagy a kiállitó által önkezüleg irassék és aláirassék, avagy pedig a csupán önkezüleg aláirt adóslevél két tanuval előttemeztessék.

A teljes bizonyerőt illetőleg ezen szigor a kivételes tekintet alá eső kölcsön-jogügyleteknél indokolható ugyan, de annak egyáltalában minden magánokiratra kiterjesztett fentartása egyértelmü az élet viszonyainak figyelmen kivül hagyásával. Hisz tapasztalati adatok mutatják, hogy a mai forgalmi viszonyok közepette igen gyakran köttetnek jogügyletek levélváltásokkal, melyeket az érdeklettek aláirnak ugyan, de szövegét nem önkezüleg irják. Ezen okiratok bizonyitó erejét tehát a törvényhozás elfogadni kénytelen, ha csak az élet és törvény között szükséges összhang rovására nem akar intézkedni.

A 155—159. §§. a kereskedelmi könyvek által való bizonyitás kérdését, az 1875. évi XXXIII. t.-cz. megfelelő intézkedéseivel összhangzóan szabályozzák.

A 183. §-ban a tanuk kihallgatása, a 196. §-ban pedig a birói szemle teljesitése tüzetesebben szabályoztatván, a 197. §-ban kimondatik, hogy a biróság, ha a szakértők véleményét kielégitőnek nem találja, tőlük újabb véleményt kérhet, vagy más szakértőket alkalmazhat. — Azon körülmény, hogy gyakran a vitakérdés eldöntésének alapjául csakis a szakértői vélemény szolgálhat, okvetlenül szükségessé teszi, hogy a biróság, a mennyiben az előtte fekvő szakértői véleményt az ügy alapos eldöntésének biztos alapja gyanánt elfogadhatónak nem tartja, vagy ugyanazon szakértőktől, vagy esetleg más szakértőktől is újabban kérhessen véleményt.

A 187. §-ba az 1874-ik évi XXXIV. t. cz. 49. §-a és az 1874-ik évi XXXV. t. cz. LVII. §-a alapján hézagpótlólag felvétetett, hogy az ügyvédek és a kir. közjegyzők a tanuskodást jogosan megtagadhatják azon körülményekre nézve, melyek tekintetében őket a törvény titoktartásra kötelezi.

A 203. §. szerint azon életkor, melynek betöltésével az esküre bocsátásnak helye van, a 16-ik életév betöltésében azért lőn megállapitva, hogy a 171. §-nak a tanuság-tételre való bocsátását tárgyazó rendelkezésével összhang létesittessék. Ugyanezen szakasznak azon változtatása, hogy a nyereségvágyból elkövetett büntetendő cselekmény, vagy hamis eskü miatt elitéltek főesküre bocsáthatók, abban leli indokolását, mert a főeskü az ellenfél által kináltatik, vagy kináltatik vissza, — tehát csak az elitéltnek ellenfelét sujtaná, ha ő egyéb bizonyiték hiányában, a főeskü által bizonyithatástól azért esnék el, mert ellenfele nyereségvágy miatt elkövetett büntettben vagy hamis esküvésben bűnösnek itéltetett.

A 208. §. azon intézkedését, hogy a biróság feljogosittassék az eskü szövegét módositani, és a bizonyitandó döntő ténykörülményre szoritkozó szabatosb szerkezetben megállapitani, szüksé-

gessé tette azon körülmény, mert a felek által gyakran lényegtelen mellékkörülmények mesterséges beszövését tartalmazó, vagy nem világos szövegezéssel biró eskük ajánltatnak, s az ennek folytán megtett és letett eskü gyakran hamis esküvés iránti bünfenyitői eljárásnak nyujt tápanyagot.

A 215. §. nevezetes eltérést tartalmaz az 1868. évi LIV. t.-cz. 235. §-ától. Ha ugyanis a bizonyitandó ténykörülményről csupán a bizonyitó ellenfele bir közvetlen tudomással, az eskü ennek megitélendő, s ő vagy az esküt letenni, vagy arra megesküdni köteles, hogy a kérdéses ténykörülményről tudomása nincsen. Ha ellenben a ténykörülményről csak a bizonyitó félnek van tudomása, a főeskü részére csak akkor itélhető meg, ha abba az ellenfél beleegyezik. Ezen változtatás megfelel a főeskü általi bizonyitás azon vezérelvének, hogy az, a kit a bizonyitási teher illet, más bizonyiték hiányában azt követelhesse, hogy a ténykörülményről tudomással biró ellenfele esküt tegyen.

A főeskü általi bizonyitás lényege épen abban áll, hogy a bizonyitó kinálja meg az esküvel ellenfelét; és igy egyfelől, ha a visszakinálás esete helyt nem foghat, igazságos, hogy a bizonyitó ellenfele vagy tegye le az esküt, vagy esküdjék meg arra, hogy neki a kérdéses ténykörülményről tudomása nincsen; másfelől pedig, ha a ténykörülményről csak a bizonyitónak van tudomása, nem lévén alkalmazható a főeskü általi bizonyitás főkelléke, az ellenfél megkinálása, ezen esetben a főeskü megitélhetését az ellenfél beleegyezéséhez kellett kötni. Ezen változtatás által czélszerűbben oldatik meg a kérdés, mint a mostani törvénykezési rendtartásunkban, mely a két lényegesen különböző esetet meg nem különböztetve — mindkét esetben a főeskü megitélhetését, a per körülményei szerint, a birói belátástól teszi függővé.

A 216. §. szerint a részbizonyiték kiegészitése végett póteskünek van helye, ha valamelyik fél nyomós, de nem teljes bizonyitékokat hozott fel. A póteskűre vonatkozó ezen változtatás szükségesnek mutatkozott, mert hogy mi legyen tulajdonképen a fél-bizonyiték, tekintettel a bizonyitékok különböző nemeire, alig állapitható meg, és az új kereskedelmi törvény is a kereskedői könyveket nem fél, hanem részbizonyitéknak nyilvánitja.

A 218. §-ban a felfedező eskü, továbbá az, hogy ily eskünek mikor van helye, végre az e tárgybani külön kereset és alkereset, úgy utóbbinak beadási határideje, tüzetes szabályozást nyer.

A 223. §. szerint, ha az, a kinek az eskü jogérvényesen megitéltetett, a 202. §-ban emlitett büntethető cselekményekért a per folyama alatt itéltetnék el; feljogosittatik az ellenfél kérelmezni, hogy az eskü kivételének mellőzésével, az itélet hatályon kivül tétele mellett, az ügynek folytatólagos sommás vagy jegyzőkönyvi tárgyalása elrendeltessék, s annak folytán az ügy itélet által újabban döntessék el. Ezen új intézkedés felvétele szükséges, mert megtörténhetik, hogy azon fél, a kinek eskü itéltetett, az ügynek itélet alá bocsátása után marasztatik el hamis eskü vagy más büntetendő cselekmény miatt, s annál fogva a per során az esküre bocsátás elleni kifogás érvényesithető nem volt. És mert az elmarasztalás azonnali tudomására jutását feltételezni nem lehet, ezen folytatólagos eljárás megengedendőnek mutatkozik mindazon esetekben, melyekben a jogerejű elmarasztalás a per meginditása után történt; mig ellenkezőleg a per-meginditást megelőző jogerejű elmarasztalásból meritett kifogás, csakis a per során érvényesithető. Ha a bűnfenyitői marasztalás még jogerőre nem emelkedett itélet által mondatott ki, az ellenfél részére azon jogot, hogy az eskü-letételnek az itélet jogerőre emelkedéseig való felfüggesztését kérelmezhesse, azért kell megadni, hogy a jogerejű elmarasztalás utólagos bekövetkezése esetében, a folytatólagos eljárás és az itéletnek hatályon kivül tétele kérelmezhető legyen.

A 227. §. szerint az eljárás befejezése után a peres ügy itélet által döntetik el, s ezen kivül itélet hozatik azon esetekben, melyekben ezt a törvény kifejezetten rendeli. Ezen esetek az alantabb éritendő semmitési eljáráson kivül azok, a melyekben mostani törvény-

kezési rendtartásunk 294. §-a felebbezést engedett meg. Ezen eseteknek itélet általi eldöntését a jogorvoslat szabályozásának egyszerűsitése tette szükségessé. Minden más esetben végzés hozatik. Annak kimondása, hogy a határozat helytelen elnevezése az ügy minőségét meg nem változtatja, azért mutatkozott szükségesnek, nehogy ily helytelen elnevezés esetében az eljárás megsemmisitése, s újabb határozathozatalnak megrendelése által, az eljárás szükségtelenül hosszabbá tétessék.

A 233. és 234. §§-ok az ügyvédi díjak és költségek megállapitását szabályozzák. Mostani törvénykezési rendtartásunk azon intézkedése, hogy az ügyvéd díjai és költségei saját fele irányában a perben mindenesetre megállapitandók, czélszerűnek nem mutatkozott; mert a perben a fél az e részben vele érdekellentétben levő ügyvéd által képviseltetik; de nem is kielégitő az intézkedés, mert az itélethozatal utáni képviselet költségeire ki nem terjed. Ennélfogva csak elhalasztást eszközlő előleges megállapitási eljárás mellőzésével czélszerűbbnek mutatkozott annak kimondása, hogy egyesség hiányában az ügyvéd díjait a per birája előtt inditandó külön keresettel érvényesitheti, mely sommás vagy jegyzőkönyvi uton tárgyaltatik és itélet által döntetik el. Annak kimondása, hogy ha a fél meg nem jelent, úgy tekintendő, mintha a megállapitást a biróságra kivánta volna bizni, szükséges azért, hogy azon fél, a kinek más kifogása nincsen, minthogy a felszámitott költségeknek birói megállapitás alá való bocsátását kivánja, e végből megjelenni köteles ne legyen, és hogy azon fél, a ki csak azért nem jelenik meg, mert a gyakorlat folytán azon nézetben van, hogy a felszámitott összegek ugyis birói megállapitásnak tárgyát képezik, meg nem jelenése folytán érzékenyen ne károsittassék.

A 235. §. szabatosan meghatározza, hogy az itéletben megszabott teljesitési határidő, vagy a feltétlen, valamint az eskütől feltételezett marasztalás esetében, mely napon veszi kezdetét, valamint az esetek különfélesége szerint azt is, hogy a birói határozat mikor emelkedik jogerőre. — Mindkét intézkedés nyilván való hiányt pótol, s utóbbi azért is kiváló fontosságú.

A 236. és 237. §§-ban az itélet kiadványaiba becsuszott név, szám vagy tollhibák kiigazitására, és a kérelem valamely pontját illetőleg intézkedést nem tartalmazó itélet kiegészitésére nézve szükséges eljárási szabályok vannak felvéve. A kiegészités, mint az itélet alkatrésze, csakis itélet által rendelhető el. Azon intézkedés, hogy a kiegészités iránt beadott kérvény halasztó hatálylyal nem bir, szükséges azért, nehogy az ily kérelemmel az ügymenet késleltetésére visszaélni lehessen.

A 238., 240., 241., 243. §§-ok a birói határozatok kézbesitésére vonatkozó s bővebb indokolást nem igénylő pótlásokat és változtatásokat tartalmaznak.

A 248. §-ban ismeretlen örökösök idézésére vonatkozó szabályok vétettek fel. Annak, hogy az örökösök ismeretlenek, a haláleset felvétellel vagy a hagyatéki biróság hivatalos bizonyitványával való igazolása, a jogbiztonság szempontjából kivántatik.

A 249. §-ban mostani törvénykezési rendtartásunknak megfelelően kimondva van, hogy ha felperes alperesnek tudvalevő lakhelyét elhallgatja és hirdetményi idézést eszközöl, az egész eljárás semmis, és felperes 500 frtig terjedő pénzbirságban marasztalható; egyuttal azonban megállapittatik azon eljárás, mely mellett a semmiség az itélet jogerőre emelkedése után érvényesithető. E részben contradictorius eljárás mellőzhető nem lévén, a megsemmisités kérelmezésére kereset, s annak folytán sommás vagy jegyzőkönyvi tárgyalás tartása, és a kérdésnek itélet által való eldöntése van előirva. — Hogy egyfelől e kereset megindításában a jogosult korlátozva ne legyen, de másfelől a kereset meginditása felette hosszú idő után ne történhessék, ki van mondva, hogy a semmisitési kereset a helytelen eljárás tudomásra jutásától számitott 30 nap alatt, legkésőbb azonban az itélet jogerőre emelkedésétől 10 év alatt adandó be. A szakasz utolsó bekezdésének intézkedését a jogbiztonság teszi szükségessé.

A 250. §. a postai uton való kézbesitést azon esetre korlátozza, ha a fél a vevényt a kézbesités napjának kitétele mellett sajátkezüleg aláirja; minden más esetben a küldemény a községben illetékes kézbesitő közegnek adatik át, ki a kézbesitést szabályszerüen teljesitve, a vétbizonyitványt közvetlenül a biróságnak küldi be. Ezen intézkedés szükséges azért, mivel kivált a vidéken a postai kézbesitések nem hit alatt szolgáló egyének által teljesittetnek; ezekre tehát oly fontos következményű eljárás, mint az el nem fogadott végzés otthagyásának tanusitása, kiszegzés stb. nem bizható; s különben is a postai ügykezelés hátrányára volna, ha a postai közegek ilyen teendőkkel terheltetnének.

A törvényjavaslat VI. czímének I., II. és III. fejezetei azon álláspont figyelembe vételével, melyet a külön semmitőszék megszüntetése s ebből folyólag a jogorvoslati rendszer átalakitása szükségessé tett, — újonnan átdolgoztatván, e részben az általános indokolás során előterjesztettek figyelembe vételével, a részletes indokolás a nevezetesebb egyes intézkedésekre szoritkozhatik.

A járásbirósági itéletek ellen a felebbezés bejelenthető ugyan a 255. §. szerint azonnal az itélet meghirdetéskor, de e jogositvány mellett a 262. §. világosan megadja azon jogot, hogy az itélet a kihirdetéstől vagy kézbesitéstől számitott 8 napon belül felebbeztethessék. Ezen változtatás indokolva van az által, hogy a vesztes félnek a meggondolásra s esetleg jogi vélemény kikérésére, az ügyvédnek vagy megbizottnak a megbizóval való érintkezésre elegendő idő engedtessék, minek elzárása csak a felebbezett ügyek szaporitását eredményezheti. E mellett a változtatás az ügymenetet nem is késlelteti, mert mostani törvénykezési rendtartásunk szerint is a szóval meghirdetett itélet ellen azonnal bejelentendő felebbezés indokolására 8 napi határidő van engedve.

A 264. §. szerint, hacsak az ellenkező világosan kifejezve nincsen, az itéletnek valamennyi pontja felebbezettnek tekintendő. Ezen intézkedést indokolja az, hogy ez által az ügymenet egyszerűsbittetik, mintha ellenkezőleg az mondatik, hogy ha az itélet több pontból áll, világosan megjelölendő, hogy a felebbezés mely pontokra terjesztetik ki. Ugyanezen szakasznak azon intézkedése, hogy az itélet bármely pontja ellen használt felebbezésnek az eskü-letételre halasztó hatálya van, abban találja indokolását, hogy a felebbező ellenfele a felebbezésről rendszerint csak az eskü jelentkezési határidő után értesittetik és az is megtörténhetik, hogy bár az itéletnek csak egyes pontjai felebbeztettek, a másodbiróság valamely hivatalból észlelendő semmiségi panasz folytán az itéletet egészben megsemmisiti.

A 267. §. szerint 200 frt összeget vagy értéket meg nem haladó követelés, továbbá bérelt laknak átadása vagy visszabocsátása s bizonyos életjáradékok s élelmezési követelések iránt inditott sommás perekben az első birósági itélet elleni felebbezésnek a kielégitési végrehajtásra halasztó hatálya nincsen. Czélja ezen intézkedésnek az, hogy ezen jelentéktelenebb s rendszerint egyszerűbb ügyekben a felebbezés az ügy húzására felhasználható ne legyen, s az ebből egyes esetekben netalán felmerülhető sérelmek megelőzése tárgyában a végrehajtási eljárást tárgyazó törvényjavaslatba intézkedés vétetik fel az iránt, hogy ilyen esetben, ha veszély igazoltatik, a végrehajtás elrendelése megfelelő biztositástól tétethetik függővé, esetleg a végrehajtást szenvedőnek megengedtethetik, hogy a fizetést birói kézhez letétel által teljesitse.

A 269. §-ban az eljárás semmiségét maga után vonó semmiségi okok vannak felsorolva s megjelölve azon esetek, melyek felebbezés esetében hivatalból figyelembe veendők. Az *a*)—*n*) pontokban tüzetesen felsorolt semmiségi okokon kivül szükségesnek mutatkozott az *a*) pont tartalmazta azon általános semmiségi ok felvétele is, ha a törvénykezési rendtartás lényeges szabályai megsértettek vagy figyelmen kivül hagyattak, és e miatt a peres ügy alapos eldöntése lehetetlen vált. Az 1868. évi LIV. t.-cz. alapján kifejlődött birósági gyakor-

lat, mely a 299. §. 1-ső pontja alá vonta a semmiségi okok egész sorozatát, egy ilyen általános szabály felvételét eléggé indokolja, mely minden veszély nélkül felvehető akkor, ha a per érdeme és az alaki kérdések felett ugyanazon biróság határoz.

A 275. §. szerint a birói illletőség kérdésében a másodbiróság rendszerint végérvényesen határoz s a határozatnak a birói illetőséget tárgyazó része ellen további jogorvoslatnak csak azon esetekben van helye, a melyekben a 40. §. szerint a birói illetőségtől való eltérés meg nem engedtetik. Tekintettel arra, hogy a birói illetőség kérdése által maga az ügyérdem még el nem döntetik, és a jelen törvényjavaslatban a birói illetőség szabályai tüzetesebben vannak megállapitva, ezen kérdésekben a másod birósági határozat elleni további jogorvoslat kizárása eléggé indokolva van.

A 276. §-ban a helybenhagyó másodbirósági itélet elleni további felebbezés a semmisitési eljárás során és azon esetekben van kizárva, a melyekben mostani törvénykezési rendtartásunk 294. §-a szerint két egyenlő végzés ellen további felebbezésnek helye nincsen.

A 277. §. szerint pedig teljes hitelű adóslevél alapján 500 frtot meg nem haladó kölcsön iránt inditott perekben van, a két egyenlő alsó birósági itélet ellen a további felebbezés kizárva. Ezen esetekben a jogorvoslat megszoritását a kérdésnek rendszerinti egyszerűsége indokolja.

A 280. §-ban a megsemmisitési eljárás van szabályozva azon esetre, ha valamely önképviseletre nem jogositott vagy jogi személy törvényes képviselőjének mellőzésével inditott pert vagy idéztetett perbe, és ha valamely félnek nevében egy harmadik meghatalmazás nélkül járt el. Ezen esetekben a sérelem az itélet jogerőre emelkedése után is orvoslandó lévén, az czélszerűen csak a semmitési eljárás rendszeresitésével eszközölhető. Az eljárásra nézve a 249. §-ban megállapitottak az e szakasznál felhozott indokokból alkalmazandók.

A 281. §. megállapitván azon általános szabályt, hogy felfolyamodásnak rendszerint minden első birósági végzés ellen van helye, az e részbeni kivételek a 283—285. §§-ban foglaltatnak. Mostani törvénykezési rendtartásunk mutatja, mily igazságtalanságokra és helytelenségre vezet azon álláspont, mely a végzés elleni jogorvoslatot általában kizárja, és taxative kivánja elősorolni azon végzéseket, a melyek ellen jogorvoslat megengedtetik. Ezért a javaslat az ellenkező álláspontot foglalja el; de hogy a végzések elleni felfolyamodásokkal visszaélés ne történhessék, a per folyama alatti közbeszóló végzések tekintetében világosan rendeli, hogy azok ellen külön felfolyamodásnak helye nincsen.

A 287. és 288. §§-ban szabályul felállittatván, hogy a felfolyamodásnak halasztó hatálya nincsen, e szabály kivételéül rendeltetik, hogy rendes perekben a birói illetőségi kifogást elvető végzés elleni felfolyamodás elintézése előtt, az első biróság az ügy érdemében nem hozhat itéletet, és hogy azon végzés ellen, mely által birói letét kiutalványoztatik, vagy pénzbirság, avagy fogságbüntetés alkalmaztatik, halasztó hatálylyal biró felfolyamodásnak van helye. Az első eset most is igy van szabályozva, az utóbbi két esetben a halasztó hatályt a határozat fontossága indokolja.

A 289. §. azon általános szabályt állapitván meg, hogy a másodbirósági végzés ellen további jogorvoslatnak helye nincsen, a 290. §. felsorolja azon fontosabb végzéseket, melyek ellen, további felfolyamodás engedtetik. Tekintettel arra, hogy a birósági végzések által az ügy érdeme rendszerint nem döntetik el, az eljárás egyszerűsitése teszi szükségessé, hogy a másodbirósági végzések ellen további jogorvoslat ne engedtessék meg. A 290. §. 1., 2. és 3. pontjainak eseteiben azonban meg kellett engednie a másod birósági végzés ellen a további felfolyamodást, mert ezen végzések által a per érdemébe vágó intézkedések tétetnek. Ugyanezen §. 4. pontja a 275. §. rendelkezésének felel meg; miért is elégséges az ezen szakasznál felhozott indokolásra utalni.

A 292—300. §§-ban az igazolásra vonatkozó intézkedések újabb szabályozást nyertek. Mostani törvénykezési rendtartásunk 315. §-nak *a*) pontjában foglalt perújitási eset, mely sajátlag perújitást nem képezhet, megfelelő helyére, az igazolás körébe vétetett át s a 292. és 293. §§-ban az igazolás esetei szabatosan körvonaloztatván, a 294. §-ban kimondatott, hogy az igazolás az elmulasztott határidő utolsó napjától számitott 15 nap alatt, ha pedig a mulasztás a félnek később jutott tudomására, vagy az akadály később szünt meg, innét számitott 15 nap alatt, mindenesetre azonban az elmulasztott határnap vagy határidőtől számitott fél év alatt adandó be. Nehogy azonban az igazolási kérelmek nagyobb mérvű visszaélésekre felhasználhatók legyenek, a 300. §-ban megállapitott konoksági büntetésen felül, a 398. és 399. §§-ban kimondatott, hogy a főügy további folyamában és a végrehajtásra csak azon igazolási kérelemnek van halasztó hatálya, mely az elmulasztott határidőtől vagy határnaptól számitott 15 nap alatt adatik be.

A 301. §-ban az új bizonyiték alapján való perújitás azon újabb bizonyitékokra van korlátozva, melyekre nézve a perújitó hitelt érdemlőleg kimutatja, hogy azokat az alapperben nem használhatta.

Az 1868. évi LIV. törvényczikk 315. §-a *e*) pontjának eltérő rendelkezése, mely új bizonyiték esetében a perújitást ezen korlátozás nélkül megadandónak rendeli, a jogbiztonság szempontjából nem szükséges s csak a perújitásoknak szükségtelen szaporitására szolgáltat alkalmat. A perújitás kérelmezésének ideje a polgári törvények szerinti elévülési határidő helyett, a semmisitési eljárás határidejével egyöntetűen, 10 évben állapittatott meg, mert a perújitás processualis határidőt az anyagi törvényekben megállapitott különböző elévülési határidőtől függővé tenni czélszerűnek nem mutatkozik. Esküvel eldöntött perekben a 304. §. a letett eskü hamisságának bizonyitása nélkül is megengedőnek rendeli a perújitást, a mennyiben ez az eskü által bizonyitott ténykörülmény valódiságának kétségbevonása nélkül más okból kéretik. Ezen változtatás szükséges a végből, mert a peres kérdések eldöntése több különböző ténykörülménytől függhetvén, gyakran megtörténhetik, — hogy az eskü által bizonyitott ténykörülmény érintetlenül hagyása mellett, — ettől független vagy épen későbbi ténykörülményeknek újabban talált bizonyiték általi igazolása képezi a perújitás alapját. A 309. §. megállapitja, hogy ha a bűnvádi kereset a tettes halála, elévülés vagy más ok miatt elenyészett, a perújitás bűnvádi eljárás nélkül is megindithető, mely esetben a bűnösség ténykérdése felett a perbiróság itél. Az 1868. évi LIV. törvényczikk 322. §-nak ezen pótlását ezen körülmény tette szükségessé, mivel a bűnvádi kereset elévülésén kivül a tettes halála vagy más körülmények, például elmebetegség, megkegyelmezés is gátolhatják a bűnvádi eljárás lefolyását.

A 311—350. §§-ban a váltói peres eljárásokra vonatkozó intézkedések foglaltatnak.

A törvényjavaslat ezen részének alapjául az 1876-ik évi november hó 30-ik napjáról a váltóeljárás tárgyában kibocsátott igazságügyministeri rendeletnek a váltói peres eljárásra vonatkozó intézkedései vétettek; oly módon, hogy a perbeli eljárás általános szabályainak változtatott intézkedései következtében szükségesekké vált és egyébkint czélszerűnek mutatkozó módositásokkal és pótlásokkal lőn e rendelet tartalma a törvényjavaslat keretébe beillesztve.

A váltói eljárásra tartozó ügyekben felmerült ügyvédi díjak és költségek megitélése ránti kereseteknek váltói eljárásra való utalása, a 311. §-ban mellőzve van; mert az ügyvédi díjak és költségek megitélése iránti keresetekre nézve, a 233. §. úgy is általában rövid jegyzőkönyvi eljárást ir elő; és igy a váltói ügyekben felmerült díjak és költségekre nézve váltói eljárást megállapitani annál kevésbé mutatkozott volna indokoltnak, mert ez által elvonatott volna a lehetőség, hogy az ügyvéd ugyanazon perbiróság előtt lefolytatott váltói és másnemű ügyeikben felmerült költstégeit és díjait egy keresetben követelhesse.

A 221-ik §-ban megállapittatik, hogy sommás végzés kibocsátásának csak akkor van helye, ha az alperesnek az osztrák-magyar monarchia területén belül és pedig az első végzések kézbesitésére előirt szabályok szerint a nélkül kézbesithető, hogy e végből hirdetményi idézés lenne szükséges. Ennélfogva nincs helye sommás végzés hozatalának a 248-ik §-ban szabályozott hirdetményi idézés esetében, valamint akkor sem, ha annak kézbesitése az osztrák-magyar monarchia területén kivül lenne eszközlendő. — Hirdetményi idézés esetében a sommás végzés kibocsátása azért mutatkozott mellőzendőnek, mert a sommás végzés tartalmazta előzetes elmarasztalás azon feltevésen alapszik, hogy az alperes, ha kifogásai vannak, azokat a végzés vételétől számitott három nap alatt elő fogja adni, s ez által az ügyet újabb birói eldöntés tárgyává teendi. Ámde hirdetményi idézés esetében nincs meg a kellő biztositék az iránt, hogy az ily módon idézett ismeretlen tartózkodású alperes a kibocsátott sommás végzésről kellő időben fog értesülni; a kinevezett ügygondnok pedig gondnokoltjának jogviszonyait nem ismervén, azt sem tudhatja, tegyen-e és minő kifogásokat; mig a rendes tárgyalásra kitűzött s esetleg meghosszabbitható határnapig inkább valószinű, hogy alperes az idézésről értesülhet, védelméről gondoskodhatik, esetleg az ügygondnoknak utasitást adhat, vagy utóbbi e nélkül is szerezhet védelmi adatokat. — Az osztrák-magyar monarchia területén kivül kézbesitendő fizetés-meghagyás mellőztetett a végből, mert e részben külföldön eltérő jogszabályok állván fent, az illető külföldi az itteni eljárási törvények nem ismerése mellett, nem tudván a sommás végzés joghatályát, a kellő módon előterjesztendő kifogásoknak kellő időben való be nem adása által gyakran érzékeny sérelmet szenvedhetne.

A 323. §-ban a kifogásoknak ügyvédi ellenjegyzés nélkül való beadása azért engedtetett meg, mert különben tekintettel a kifogások beadására szolgáló határidő rövidségére, azok, a kik oly helyen laknak, a hol ügyvéd nem székel, jogaik gyakorlatában lehetnének akadályozva. Ezen intézkedés kapcsolatban a 328. §. azon rendelkezésével, hogy a kifogások a tárgyalás első napján, a midőn az alperesnek már ügyvéd által képviselve kell megjelenni, módosithatók és pótolhatók, lehetővé teszi, hogy a váltóperbeli eljárás gyorsaságának sérelme nélkül alperesek jogai kellő védelemben részesülhessenek. A 324. és 325. §§. azon módositott intézkedései, hogy az alperesek némelyike ellen, vagy az együtt beperesitett váltók némelyikére nézve is elkülönitett sommás végzés legyen kibocsátható, úgy szinte, hogy különben alperesek részéről beadott kifogások esetleg elkülönitve legyenek tárgyalhatók, a váltóeljárás igényelte gyorsaságban találja indokolását.

A 339. §-nak a hirdetményi idézésre vonatkozó rendelkezései szükségesek a végből, hogy egyfelől mód nyujtassék arra, miszerint az ismeretlen tartózkodása váltókötelezettek, és az ismeretlen örökösök ellen a kereset a váltójogi rövid elévülési határidőn belül akadálytalanul meginditható legyen, másfelől pedig a hirdetményi idézés által való visszaélés lehetőleg meggátoltassék.

A 349. §. azon rendelkezése, mely szerint az alapperbeli itélet jogerőre emelkedétől számitott három hónap alatt ügyvédi vétség miatt váltóeljárás alá tartozó ügyekben is megengedtetik, a perújitás abban talál jaindokolását, mert a váltóperbeli eljárási szigor az alapperben kell hogy irányadó legyen; de ez nem indokolja azt, hogy a köztörvényi eljárás alá tartozó ügyekben az ügyvédi vétség miatti perújitás, mely a köztörvényi eljárás alá tartozó ügyekben meg van engedve, de halasztó hatálylyal úgy sem bir, teljesen kizárassék.

A 351—370. §§-ban a kereskedelmi peres eljárás az e tárgyban 1875. deczember 1-én kibocsátott igazságügyministeri rendelet vonatkozó intézkedései alapján, s a köztörvényi eljárásra vonatkozó módositások figyelembe vételével lőn szabályozva.

A kereskedelmi birósági hatáskör megállapitására nézve a 353. §. azon változtatást tartalmazza, hogy a kereskedelmi törvény 258. §. 1., 2. és 4. pontjaiban, valamint a 259.,

260. és 261. §§-ban felsorolt kereskedelmi ügyletekből felmerülő keresetek a kereskedelmi biróságok hatáskörébe utaltatnak, ha alperes kereskedő, tekintet nélkül arra, hogy czége be van-e jegyezve avagy pedig nem. A kereskedelmi törvény a czég bejegyeztetését minden kereskedőnek kötelességévé tévén, az, a ki ezen kötelezettségét teljesiteni elmulasztja, nem részesithető azon előnyben, hogy a reá nézve kereskedelmi ügyletet képező ügyletekből felmerülő peres kérdésekben kereskedelmi biróság elé idézhető ne legyen.

A 354. §. 8. pontjában egyfelől a kereskedők között, másfelől a czégvezetők, kereskedelmi megbizottak, vagy a kereskedősegédek között ezen viszonyból származó minden keresetek, a kereskedelmi biróság elé utaltatnak; mi által az 1872. évi VIII. t.-cz. tartalmazta ipartörvény 98. §-ának intézkedése alul a kereskedősegédek kivétetvén, ez a szorosabb értelemben vett iparosokon kivül csak a kereskedői tanonczokra marad hatályban. A kereskedősegédeknek nem ritkán igen fontos állása és a felmerült kérdések hordereje és bonyodalma teszi kivánatossá, hogy ezeknek peres ügyei az iparhatóságok vagy iparbizottságok hatásköre alól elvonassék. Ugyanezen szakasz 12. pontjában a gyár és kereskedelmi védjegyek, árújegyek, mustra és minta törvényes oltalmára nézve fennálló szabályoknak, valamint a szabadalmi jognak megsértéséből felmerülő kártéritési keresetek, szintén a kereskedelmi biróságok hatásköréhez soroztattak: minek indokául ezen kérdéseknek a kereskedelemre való jelentősége szolgál.

A 355. §-ban a kir. járásbiróságoknak a kereskedelmi ügyekben való hatásköre megszorittatott annyiban, hogy a biztositási és kiadói ügyletekből felmerülő kereskedelmi keresetek a járásbiróságoktól egészen elvonatván, ezek az értékre való tekintet nélkül, a kir. törvényszékek hatásköréhez utasittattak. Ezen rendelkezésnél a biztositási és kiadói ügylet jelentősége, és az vétetett figyelembe, hogy ez által a kereskedelmi törvénykönyv e részbeni új intézkedéseinek lehető egyöntetű alkalmazása, könnyebben és hamarább elérhető leszen.

A kereskedelmi eljárás alá tartozó ügyekben a birói illetőség általános szabályai általában alkalmazhatók lévén, a 357. §-ban csakis azon czélszerűségi indokokkal támogatott eltérő szabályozás lőn felvéve, hogy a 354. §. 2., 5., 6. és 7. pontjaiban felsorolt perek kizárólag azon törvényszék illetőségéhez utaltatnak, melynél az illető czég bejegyeztetett vagy bejegyzendő lett volna, és hogy ezen illetőség fennáll akkor is, ha a czég kitöröltetett. Ezen perekben a kizárólagos illetőség megállapitásából folyik, hogy a 40. §. szerint ezen megállapitott kizárólagos illetőségtől eltérésnek helye nincsen. Minden más kereskedelmi eljárás alá tartozó perekre nézve a 358. §. kifejezetten kimondja, hogy a köztörvényi eljárás útján megindított kereset nem utasitható vissza hivatalból azon ok miatt, mert e per kereskedelmi eljárás elé tartoznék. Ez által természetesen nem érintetik alperesnek azon joga, hogy az előirt határidőben a birói illetőség elleni kifogását ezen esetben is megtehesse.

A 369. és 370. §§-ban a rendes eljárástól azon eltérés lőn felvéve, hogy az eskü letételi jelentkezést tárgyazó kérvény három nap alatt adandó be; megsemmisitési kereset, és a 301. §. 2. és 3. pontja szerinti perújitás pedig az itélet jogerőre emelkedésétől számitott öt év alatt inditandó meg. Ezen rövidebb határidők a kereskedelmi eljárás röviditésében találják indokolásukat, mig a 370. §. második bekezdésének intézkedését, különös tekintettel a kereskedelmi papirokra (354. §. 9. pont) a kereskedelmi forgalom biztonsága teszi szükségessé.

A 372. §-ban a vásári biróságok hatásköre szűkebb korlátok közé vétetett, mint a minőt az 1868. évi LIV. törvényczikk 482. §-a megállapit. A forgalmi és közlekedési viszonyok alakulása a tulajdonképeni vásárok jelentőségére felette csökkentőleg hatott; s ez eléggé indokolja, hogy a kivételes jellegű vásári biráskodás hatásköre az országos- és hetivásárok alkalmával kiállitott nyerstermények és lábas jószágokat, úgy 200 frt értéket meg nem haladó más kiállitott árúczikkeket tárgyazó jogügyletekre szorittassék. Ezzel a mindennapi forgalom igényei

eléggé megvédetnek s megelőztetik az, hogy nagyobb fontosságu kereskedelmi ügyleteknek elbirálása a vásári biróságok előtti alakszerűtlen eljárásra utaltassék. A 380. §-ban a vásári biróságok marasztaló itéleteinek végrehajtása annyiban módosittatott, hogy a vásár helyén talált ingó javak azonnal lefoglalandók ugyan, de a vásár helyén nyomban való eladás, csupán azon esetre szorittatik, ha a lefoglalt tárgyak el nem tarthatók. Ezen eseten kivül az azonnali árverés szükségtelen és igazságtalan szigornak mutatkozik.

A 383.—397. §§-ok a választott biróság előtti eljárás, az észlelt hiányok figyelembe vételével s a jogorvoslati rendszer változására való tekintettel, tüzetes szabályozást nyert. A választott biróság alakitása egyszerűbbé tétetett s kellő gond fordittatott arra, hogy valamelyik fél által választott biró lemondása vagy távolmaradása miatt, az eljárás meghiusitható ne legyen. A választott birósági eljárás gyorsitása végett a 388. §-ban kimondatott, hogy ha a biróság a felekkel egyetértőleg az eljárás módját meg nem állapithatja, jegyzőkönyvi tárgyalásnak van helye, úgy, hogy a periratok 15 nap alatt, a végirat és ellenvégirat 8 nap alatt igtatandó jegyzőkönyvbe. A 393. §. *f)* pontjában kimondatott, hogy a választott biróság maga részére díjakat nem állapithat meg, mert ez által meg nem engedhető önbiráskodás gyakoroltatnék.

A 398.—410. §§-ban a felhivási és számadási perekben való eljárás szabatosabban lőn szabályozva s különösen a számadási perek két különböző fajára nézve, a mint t. i. vagy a számadásnak a számadásra kötelezett részéről való előterjesztése, vagy a számadó által beadott számadás helyeslése kérelik, — a dolog természetének megfelelően különittettek el az intézkedések. Különös figyelemre méltó, hogy a 403. §. szerint, midőn a számadást követelő ad be felhivási keresetet, már ezen keresetében tartozik legjobb tudomása szerint felszámitani azon összeget, melyben alperest marasztalni kivánja azon esetre, ha a számadást elő nem terjesztené. Ezzel eléretik azon czél, hogy a felhivási keresetben az esetleges marasztalás kerete meg van állapitva, s azon alperes, a ki a határozott kérelem daczára sem terjeszti elő azon számadást, melyet előterjeszteni kötelessége, önmagának tulajdonithatja, ha nem védekezőnek tekintetik, és a felhivási kereset tartalmazta kérelemhez képest marasztatik. Ez mindenesetre czélszerűbb, mint az 1868: LIV. törvényczikk 520. §-nak intézkedése, mely szerint a felhivó követelését legjobb tudomása szerint akkor számitja fel, midőn az ellenfél az ellen már nem védekezhetik, minek alapján a semmitőszék ki is mondotta, hogy az ezen felszámitás alapjáni megállapitás csak biztositási jogot ad, de maga a követelés külön per-uton érvényesitendő.

A 411. §-ban az épitkezési felhivás szabályozása vétetett fel. Ezen szakasz intézkedését indokolja azon körülmény, hogy annak, a ki épitkezni akar, rövid eljárás mellett mód nyújtassék annak megállapitására, vajjon szomszédjának a tervezett épitkezés ellen van-e és ha igen, minő alapokon nyugvó kifogása, nehogy a költséges épitkezés közben vagy épen befejezte után támasztott kifogások által esetleg jelentékeny hátrányokat szenvedjen.

A 416. §. azon újitása, hogy a holttá nyilvánitási ügyek azon esetben, ha az elhalálozás bebizonyitottnak mondatott ki, a kir. itélő táblához, és innét közvetlenül a legfőbb itélőszékhez felterjesztendők: indokolva van az által, mert a tapasztalás mutatja, hogy a hivatalból kirendelt házasságvédő vagy gondnok azon kötelességének, hogy az itéletet felebbezze — sok esetben csak ismételt birósági meghagyások után felel meg. A változtatás tehát a holttá nyilvánitási ügyek elintézése körül ez által felmerült késedelmet elenyészteti s az által, hogy az ügynek a kir. táblától a legfőbb birósághoz való közvetlen felterjesztését rendeli meg, ezen ügyek lefolyását jelentékenyen gyorsitja.

A 418. §-ban kimondatik, hogy holttá nyilvánitás esetében, elhalálozás napjának nem azon nap tekintendő, mely napon a holttá nyilvánitási itélet jogerőre emelkedett, hanem

a holttá nyilvánitás előfeltételét képező időtartam leteltét, illetőleg halálveszély idejében ennek napját követő nap. Az 1868. évi LIV. t. czikknek ellenkező intézkedést tartalmazó 528. §-a az osztrák polg. tkönyv 278. §-ából vétetett át, melynek helytelenségét úgy az elmélet, mint a gyakorlat kimutatja. És minthogy valamely elhalt vagy holttá nyitvánitott egyén után az öröklési jog attól van függővé téve, hogy az öröklésre hivatott az örökhagyót túlélje; a holttá nyilvánitás esetében vélelmezett elhalálozási napot, nem szabad a holttá nyilvánitási eljárás lefolyásának gyorsabb vagy lassubb esélyeitől függővé tenni. A 419. §. midőn a tényleg megtörtént elhalálozásnak tanuk által, bizonyitását tárgyazó eljárást szabályozza, egy nagyon érzett hiánynak pótlását eszközli.

A 420—473. §§. a kiskorúság meghosszabbitása, az atyai hatalom megszüntetése és a gondnokság alá helyezés iránti eljárás szabályozását tartalmazza.

Ezen eljárás szabályozásának alapjául az e tárgyban 1878. ápril 20-án kibocsátott igazságügyi ministeri rendelet azonban részben nem jelentéktelen változtatásokkal vétetett alapul.

Azon vezéreszméből kiindulva, hogy a kiskorúság meghosszabbitásának a meghosszabbitott kiskorúság megszüntetésének, az atyai hatalom gyakorlata megszüntetésére, a gondnokság alá helyezésnek és az elrendelt gondnokság megszüntetésének kérdései nem tisztán magánjogi jellegüek; az eljárás oly módon lőn szabályozva, hogy a határozat alapjául szolgáló tényállás kideritésénél a biróság egyáltalában ne legyen kötve a felek előterjesztéséhez, hanem megtehesse mindazon intézkedéseket hivatalból is, a melyek a tényállás alapos felderitésére vezethetnek. — Különösen a törvényjavaslat 428., 429. és 430. §§-ai tartalmazzák azon intézkedéseket, a melyek a fentebbi vezéreszméből kiindulva, szükségeseknek mutatkoznak. — Még továbbmegy e részben a törvényjavaslat 453-ik §-a, mely azon esetben, ha állami elme gyógyintézet, avagy állami törvényhatósági vagy közkórházi jelleggel felruházott kórház igazgatóságának jelentése érkezik a birósághoz az iránt, hogy valamely elmebeteg gyógykezelés végett az intézetbe bevétetett, az eljárásnak hivatalból való meginditását irja elő. E kérdések fontosságának kellő méltatásán alapszik a 421., 436. és 448. §§. azon intézkedése, mely a kiskorúság meghosszabbitásának, a meghosszabbitott kiskorúság megszüntetésének és a gondnokság alá helyezésnek kérdéseiben az árvaszéki ügyésznek is kereset inditási jogot ad, mig az utóbbi szakasz azon rendelkezése, mely az 1877-ik évi XX. t.-cz. 28. §-a *b*) és *c*) pontjának eseteiben a gondnokság alá helyezendő házastársának is kereseti jogot ad: a most idézett törvény 31. §-ának kézzel fogható hiányát pótolja.

Kiváló figyelmet érdemel még a 459. §. rendelkezése, mely szerint az 1877-ik évi XX-ik t.-cz. 28. §. *a*), *b*) és *c*) pontjain alapuló gondnokság alá helyezési kérdésekben, ha a késedelem veszélye mutatkozik, a biróság akár az érdeklettek kérelmére, akár hivatalból az itélet hozatala előtt bármikor zárlatot rendelhet, ha pedig első biróságilag gondnokság alá helyezés elrendeltetett, a zárlatot hivatalból megrendelni tartozik. Mindkét esetben a zárlat közhirré teendő, telekkönyvileg feljegyzendő, és ha később a gondnokság alá helyezés jogerőre emelkedett birói itélettel kimondatik, ennek joghatálya a zárlat elrendelését tárgyazó hirdetménynek, a hivatalos lapba való beigtatását követő naptól számitandó. Szükségesek ezen intézkedések azért, mert e nélkül a gondnokság alá helyezés nem ritkán minden gyakorlati eredmény nélkül maradna; mig igy a zárlat alkalmazása által megelőzhetővé válik az, hogy addig, mig a gondnokság alá helyezési eljárás folyamatban van, annak gyakorlati hatálya előzetesen kijátszhatóvá ne váljék. Ezen szakasznak ezen további intézkedése, hogy az 1877. évi XX. t.-cz. 28-ik §. *a*) pontjának eseteiben a gondnokság alá helyezésnek vagy az elrendelt zárlatnak hirlapi közzétételét követő nap eltelte előtt kötött jogügylet érvényesnek tekinthető-e vagy nem? az e részben fennálló törvények szerint itélendő meg, — azért volt felveendő, nehogy külön-

ben azon következtetésnek legyen helye, hogy a közzétételt megelőzőleg kötött jogügyletet azon alapon, mert a cselekvési képesség elme-betegség által kizárva volt, megtagadni nem lehetne. A zárlatot elrendelő végzés mint ideiglenes intézkedés ellen, melynek hatálya ugyis attól függ, hogy a gondnokság alá helyezés jogerőre emelkedett birói határozattal elrendeltetik-e? felfolyamodás azért nem engedtetik, mert e tekintetben, a fennforgó körülmények helyes méltánylása legczélszerűbben azon első biróságokra bizható, a mely előtt az eljárás folyamatban van, s mert a zárlat feltételes joghatálya miatt abból tulajdonképeni jogsérelem senkire sem hárulhat.

A 474—480. §§-ban a birtok-háboritási ügyekben követendő eljárás azon szempont figyelembe vételével szabályoztatik, hogy a tényleges birtok megvédése kellő és gyors oltalomban részesittessék. Minthogy ezen ideiglenes birtok-kereset a jogkérdést nem érinti, s rendszerint csak közvetlenül a háboritás ténye után hozható könnyen tisztára, a 474. §-ban megállapittatott, hogy ezen kereset a háboritás megtudásától számitott 30 nap alatt, de legkésőbb, a háboritástól számitott egy év alatt inditandó.

A 475. és 477. §§-ban megállapitott pénzbirságokat a birtoknak a per folyama alatt vagy az itélet után megujitott háboritásától való megvédését teszi szükségessé. A 478. §-nak azon intézkedése, hogy az első birósági itéletnek azon része, mely a birtokállapot megvédését vagy visszaállitását tárgyazza, azonnal, a felebbezésre való tekintet nélkül végrehajtandó: az eljárás kivételességében, az igényelt gyorsaságban s a kérdésnek rendszerinti egyszerüségében találja indokolását.

A törvényjavaslat 489. §-a felsorolván azon végrehajtható közokiratokat, melyeknek alapján kielégitési végrehajtásnak van helye, a 490. §. az esetek különféleségéhez képest megállapitja azt, hogy a végrehajtás elrendelésére mely biróság illetékes.

A 491. §. meghatározza, hogy külföldi biróságoknak megkeresései vagy végrehajtási záradékkal ellátott végrehajtható közokmányai alapján, minő feltételek mellett van helye a végrehajtás elrendelésének. Azon előfeltételek, melyekhez a törvényjavaslat a külföldi biróságok határozatainak, vagy a külföldi biróságok előtt kötött perbeli birói egyezségeknek a belföldön való végrehajtását köti: lényegileg összevágnak az új német birodalmi perrendtartásnak rendelkezéseivel, a mit eléggé támogat azon körülmény, hogy az osztrák tartományok után épen ezen állammal állunk leggyakoribb forgalmi összeköttetésben. A viszonosság előfeltételének kikötése abban találja indokolását, hogy alig volna eszélyes dolog, ha hazánkban a végrehajtási jogsegély megadatnék oly államok határozatai alapján, a mely államok a mi biróságaink itéletei alapján hasonló jogsegélyt nem nyujtanak. — Az államszerződések eltérő intézkedéseire való utalás szükséges azért, hogy ez által mód nyujtassék oly nemzetközi szerződések kötésére melyek a külföldi itéleteknek belföldön és a belföldieknek külföldön való végrehajtását megkönnyitik. A 492. §. az osztrák-magyar monarchia másik államában hozott itéletek és egyezségek alapján, ezen államok biróságainak megkeresésére a végrehajtás elrendelését a viszonosság előfeltétele alatt már felette megkönnyiti, s csupán azon egy esetben rendeli a végrehajtást mellőzendőnek, ha azon cselekmény, mely a végrehajtás útján érvényesittetni szándékoltatik, hazai tiltó törvénybe ütközik. E könnyités azon közjogi kapocsban és azon élénk forgalmi összeköttetésben találja magyarázatát, mely hazánk és a monarchia másik államának országai között létezik, s mely a kikötött viszonosság esetében, egyik államnak épen úgy, mint a másiknak javára válik. Horvát-, Szlavon- és Dalmátországok birósági itéleteinek stb. végrehajtásáról külön intézkedni azért nem szükséges, mert ezen társországok biróságai közjoguan szerint külföldi biróságoknak nem tekinthetők. Valamely magyar honosnak személyállapota (status) felett a végrehajtható határozat-hozatala a hazai biróságok kizárólagos hatásköréhez tartozónak lévén tekintendő: az e tárgyban hozott külföldi itéletnek a belföldön való végrehajtását a törvényjavaslat 493. §-a meg nem engedhetőnek nyilvánitja.

A 494—500. §§. a végrehajtási kérelem kellékeit tüzetesen felsorolják és a végrehajtás elrendelését szabályozzák. Az eljárás egyszerüsitése szempontjából van előirva, hogy a biróság, a mennyiben saját hivatalos irataiból kipuhatolható, hivatalból tartozik azt kinyomozni, hogy a végrehajtási kérelem alapjául szolgáló határozat kézbesittetett-e és nem adatott-e az ellen be, halasztó hatálylyal biró jogorvoslat?

Az 501—505. §§. intézkednek azon esetről, ha a jogositott vagy a kötelezett személyében változás történt. — Ha a végrehajtás alatt álló időközben meghal: a végrehajtást, tekintettel az érvényben levő magánjogi szabványokra, feltétlenül megengedni csak azon vagyontárgyakra lehet, melyek az örökhagyó hagyatékában találtatnak, vagy az örökhagyóról az örökösre természetben átszállottak. Ha tehát ezen esetben a végrehajtás nem ilyen vagyonra, hanem az örökösnek saját vagyonára vezettetett: az 584. §. kifejezetten is megengedi az örökösnek, hogy saját vagyonának a végrehajtási zár alól való feloldását, igényper útján kérelmezhesse. — Ha pedig a végrehajtató az örökösnek saját vagyonára kivánja a végrehajtás elrendeltetni: ennek az 503. §. szerint csak az örökös meghallgatása után, és csak annyiban adható hely, a mennyiben a fennálló anyagi jogszabályok szerint, az örökös az örökhagyó tartozásaiért felelős. Az 504. §. a végrehajtás foganatositását azon esetben, ha a jogositott hal meg időközben, oly módon szabályozza, hogy egyfelől a végrehajtás veszélyt hozható késedelem és fennakadás nélkül legyen foganatositható, de másfelől az örökösöknek, s ezek között a netalán ismeretleneknek érdekei is kellően megvédessenek.

Az 506. §. azon rendelkezése, mely szerint a végrehajtás foganatositására, ha e végből telekkönyvi bejegyzés szükséges, az illető telekkönyvi hatóság, minden más esetben pedig azon járásbiróság illetékes, melynek területén a végrehajtás foganatositandó — jelentékeny tényezőként fog ahhoz járulni, hogy a végrehajtási eljárás egyszerüsittessék, és hogy mellőztessenek azon, eddig sajnosan észlelt bonyodalmak, melyek az által okoztattak, hogy ugyanazon végrehajtást szenvedő ellen ugyanazon tárgyakra különböző birói hatóságoknak, járásbiróságnak, törvényszéknek — Budapesten pedig a kereskedelmi és váltótörvényszéknek kiküldöttjei is egyidejüleg teljesitettek birói végrehajtásokat; és hogy ha a végrehajtás ingókra és ingatlanokra foganatositandónak rendeltetett el, az ingóságokra vezetendő végrehajtás foganatositása végett is a dologi biróság kerestetett meg, a mely gyakran igen hosszú idő mulva intézkedett s sok esetben a végrehajtás foganatositásával a megkereső járásbiróságot bizta meg. — Minthogy a végrehajtás foganatositásának ugyanazon birói hatóságnál való központositása az eljárás egyszerüsitését nagyban — előmozditja, ugyanezen szakasz szerint Budapest fővárosában azon végrehajtások, a melyek nem telekkönyvi bejegyzés által teljesitendők, az igazságügyminister által e végből megbizandó, egy vagy két járásbiróság hatáskörébe utaltatnak. Az 507. §. azon intézkedése, mely szerint, ha a végrehajtás csupán az azt elrendelő biróság mint telekkönyvi hatóság által foganatositandó a végrehajtási kérvény a biróság telekkönyvi igtató-hivatalába nyujtandó be, szinte az eljárás egyszerüsitését és azt fogja eredményezni, hogy ezen esetben a végrehajtató már a végrehajtási kérvény beadásának időpontjában szerzi meg a telekkönyvi rangsorozati elsőséget.

Az 508.—516. §§. intézkedései, melyek a végrehajtást rendelő végzések kiadmányozását, a végrehajtás foganatositásának a kiküldött általi megkezdését, a végrehajtás foganatositásának idejét, és általános szabályait tárgyazzák, tüzetes indokolást nem igényelnek. Az 512. §-nak azon intézkedése, mely szerint a végrehajtási jog a követelés jogczímére és minőségére való tekintet nélkül, a rendes elévülési határidő alatt, tehát 32 év alatt, a hol pedig az osztrák polgári törvénykönyv van életben, 30 év alatt évül el, czélszerünek mutatkozik azért, mert a birói határozatokban vagy a biróság előtti egyezségekben a követelések az előbbi jogczím különbözőségeitől többé nem függő alapot nyernek: mert a végrehajtási jognak rövid

idő alatt való elévülése oda kényszeriti a végrehajtatót, hogy az elévülés félbeszakitása miatt magának felesleges költséget és a biróságoknak felesleges munkát okozó végrehajtásokat kisértsen meg, akkor is, a midőn annak eredménytelenségét önmaga is előre látja; és mert, hogy egy példára utaljak, nem igazságos, hogy egy kölcsön-kötelezvény alapján hozott köztörvényi marasztaló itélet 32, illetőleg 30 év alatt bármikor végrehajtható legyen, mig ellenkezőleg a szigorúbb váltóbeli marasztaló határozat végrehajthatósága 3 év alatt évüljön el.

Az 517. §. szerint a költségeket a kiküldött állapitja ugyan meg, de ezen megállapitás az 515. §. szerint a biróság által hivatalból vizsgáltatik felül. Szükséges ez a végből, hogy a netaláni visszaéléseknek eleje vétessék; s épen ezért kellett a túlságosan megállapitott és kifizetett költségvisszatéritésre nézve esetleg az ügyvédnek és a kiküldöttnek felelősségét is megállapitani.

Az 519. §-ban megoldást nyernek azon esetek, a melyekben a kiküldött az elrendelt végrehajtás foganatositását felfüggeszteni köteles, ha közokirattal igazoltatnak oly tények, melyek a végrehajtási jog megszüntét, vagy előleges szünetelését vonják maguk után. Minthogy azonban e részben a kiküldöttet döntő határozati joggal felruházni nem lehet: kötelességévé van téve, hogy a vonatkozó közokirat bemutatása mellett, 24 óra alatt a biróságnak jelentést tegyen, s a biróság az 520. §. értelmében, a felfüggesztett végrehajtás folytatását van jogositva megrendelni.

Az 521. §. a végrehajtást szenvedő ellen elrendelt csődnek a végrehajtásra való hatályát szabályozza. Tekintettel arra, hogy azon ténykérdés, vajjon és mennyiben foganatosittatott a kielégitési végrehajtás a csődhirdetmény kifüggesztése előtt? sok esetben nehezen volna tisztára hozható: célszerübbnek mutatkozott annak kimondása, hogy a csődhirdetmény kifüggesztésének napján foganatositott végrehajtásnak nincsen hatálya. A bizonytalanság megelőzése szempontjából ugyanez elv alkalmaztatott a csőd kifüggesztésének napján a telekkönyvi hatóságokhoz érkezett végrehajtási megkeresvényekre is. — Másfelől azonban a kételyek elháritása végett kifejezetten kimondatik ezen szakaszban, hogy a csődhirdetmény kifüggesztésének napját megelőzőleg foganatositott végrehajtásnak további folyamára az elrendel csődnek befolyása nincsen.

A végrehajtásnak egészbeni vagy részbeni megszüntetésére vagy felfüggesztésére irányzott keresetek szabályozása az 522. és 523. §§-ban nyer megoldást. E keresetek meginditását zárhatáridőhöz fűzni nem lehet, mert a kereset alapjául szolgáló ténykörülmények a végrehajtási eljárás folyamában is bármikor bekövetkezhetnek. Ha a végrehajtás itélet alapján rendeltetik el: a kereset megindithatónak van mondva nemcsak oly tények alapján, melyek az itélet hozatala után következtek be, hanem olyanok alapján is, melyek oly időben történtek, hogy a per során már érvényesithetők nem voltak; mert ha például valaki az ügynek itélet alá bocsátása után biróságon kivül kiegyezkedik, de a per beállitását a felek elmulasztják, igazságtalan volna, hogy e meghozandó itélet alapján elrendelendő végrehajtás ellenében orvoslást ne nyerhessen. Az ilyen kereset meginditása folytán a végrehajtás további folyama külön kérelemre csak akkor függesztendő fel, ha a kereset közokirattal, vagy hitelesitett magánokirattal bizonyitott ténykörülményen alapul, avagy pedig ha a végrehajtást szenvedő a végrehajtandó összeget vagy értéket készpénz, avagy óvadékképes állampapirok letétele által biztositja. Ezen intézkedés, valamint az 523. §-ban megszabott konoksági birság szükséges a végből, hogy a különben könnyen lehető visszaélések megelőztessenek.

Az 526—530. §§. a végrehajtási eljárás során használható jogorvoslatoknak szabályozását tartalmazzák. A kiküldött eljárása, végzése és intézkedése ellen a kiküldő biróság által elintézendő előterjesztésnek, a birósági végzések ellen pedig felfolyamodásnak adatik hely

Utóbbi jogorvoslatra nézve a polgári törvénykezési rendtartás intézkedései általában alkalmazandók lévén, e kérdésekben a kir. itélő tábla rendszerint végérvényesen határoz. Tekintettel arra, hogy a végrehajtási eljárás során hozott végzések nem vitás kérdéseket döntenek el, hanem a jogérvényes itélet vagy egyezség tartalmazta kötelezettség-kényszer foganatositásának alakszerüségeit tárgyazzák: bizonyára nem szolgál a jogbiztonság rovására, hogy ezen esetekben a kir. táblai végzések ellen, további felfolyamodás rendszerint nem engedtetik. A körülmények által indokolt kivételeket a törvényjavaslat egyes intézkedései tartalmazzák.

A végrehajtási eljárás során használható jogorvoslatok halasztó hatályának megállapitásánál figyelembe vétetett az, hogy lehetőleg elzárassék módja annak, miszerint jogorvoslatok utján a kötelezettség teljesitése elodázható legyen. Ennélfogva úgy az előterjesztésnek, mint a felfolyamodásnak csupán az árverés foganatositására, a lefoglalt követelésnek a végrehajtatóra való átruházására, készpénz kiutalványozására és a marasztalási tárgynak átadására van halasztó hatálya; sőt ingóságokra vezetett végrehajtások eseteiben, a biróság végzése elleni felfolyamodás rendszerint csak a vételár kifizetésére, s nem egyszersmind az árverés megtartására bir halasztó hatálylyal. Ezen intézkedések, kapcsolatban az 529. §. azon tartalmával, hogy a másodbiróság által elrendelt árverés, készpénz-kiutalványozás stb. tárgyában hozott újabb első birósági végzés ellen jogorvoslatnak helye nincsen; az igazságszolgáltatásunk hitelén érzékeny csorbát ejtő mesterkélt elodázásoknak bizonyára elejét fogják venni.

Tekintettel arra, hogy a jelen törvényjavaslat némely esetekben az első birósági itélet elleni fellebbezésnek sem ad a végrehajtásra nézve halasztó hatályt, hogy halasztó hatály nélküli igazolást ismer, és hogy a perújitásnak, semmisitési eljárásnak halasztó hatálya nincsen, az 531. §-ban szükséges volt intézkedni az iránt, hogy a megrendelt végrehajtás beállittassék akkor, ha a fent emlitett eljárások során oly első vagy másodbirósági — de még jogerőre nem emelkedett határozat hozatott, mely a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot megváltoztatta, feloldotta, vagy megsemmisitette.

Ezen esetekben, valamint akkor is, ha a végrehajtás megszüntetését vagy felfüggesztését kimondó, még nem jogerejű itélet hozatott, azon alap, melyen a végrehajtás nyugszik, bár még nem jogerejű, későbbi határozattal megdöntve lévén; az igazság és czélszerüség egyaránt követelik, hogy a végrehajtásnak befejezése elhalasztassék. Ha pedig az érintett birói határozatok jogerőre is emelkedtek, és igy a végrehajtási eljárás alapja feltétlenül megdőlt akkor az 532. §. szerint, a mennyiben a végrehajtás már foganatosittatott, viszvégrehajtásnak van helye, mely azonban a jogbiztonság szempontjából harmadik személyeknél jóhiszemüen szerzett jogait nem érintheti. Az 533. §. intézkedik az 531. §. szerint beállitott végrehajtás folytatása tárgyában azon esetekben, ha azon későbbi határozat, mely a beállitás alapjául szolgált, nem emelkedett érvényre, hanem joghatályúvá vált azon előbbeni birói határozat, melynek alapján a végrehajtás elrendeltetett.

Kiváló figyelmet érdemel az 534. §., mely a végrehajtást szenvedőnek megengedi, hogy ha ő a végrehajtás alapjául szolgáló itélet ellen halasztó hatálylyal nem biró felebbezést vagy igazolást használ, vagy perújitást, avagy semmisitési pert indit, a mennyiben esetleges visszkövetelésének veszélyeztetését kimutatja, követelheti, hogy a kielégitési végrehajtás a végrehajtató által nyujtandó biztositástól tétessék függővé; ilyen biztositás nem nyujtása esetében pedig neki megengedtessék, hogy a végrehajtási összeget vagy tárgyat, illetőleg ennek egyenértékét birói kézhez tegye le. A perjogban bizonyos rendes és rendkivüli jogorvoslatok halasztó hatály nélkül engedtetnek meg a végből, hogy ezek a már megitélt követelés érvényesitésének elodázására roszhiszemüen fel ne használtassanak. De, mert a halasztó hatálylyal nem biró ily rendes és rendkivüli jogorvoslatokat használó fél nyertes lehet; a mennyiben kimutatja

azt, hogy visszkövetelési igénye veszélyeztetve van: joggal követelheti, hogy ellenfelének a végrehajtás csak akkor engedtessék meg, ha az ő viszkövetelési igényét biztositja; ha pedig ellenfele ezt nem teszi, neki álljon jogában az összeget vagy értéket birói kézhez letenni. Utóbbi intézkedés az, hogy a végrehajtás alatt állónak mindenesetre fizetnie kell, fizetni vagy végrehajtatónak, vagy a biróságnak kezeihez, — elegendő biztositékot nyujt arra nézve, hogy az 534. §. mig egyfelől módot nyujt arra, hogy a végrehajtást szenvedő igazságtalan károsi-tástól mentesittessék, másfelől a kielégités elodázására roszhiszemüen fel nem használható; nem, annál kevésbbé, mivel világosan ki van mondva, hogy az e tárgybeli kérvénynek csak akkor van halasztó hatálya, ha a marasztalás összege, tárgya vagy egyenértéke a birói kézhez valósággal letétetett.

Készpénzbeli követelés behajtására irányzott végrehajtások eseteiben, a forgalmi hitel emelése szempontjából kiváló súly lévén arra fektetendő, hogy a követelés kényszer-végre-hajtás útján minél könnyebben és minél előbb érvényesithető legyen: a végrehajtatónak az 535. §. megadja azon jogot, hogy választása szerint a végrehajtást szenvedőnek ingóságaira vagy ingatlanaira, vagy egyidejüleg mindkét minőségű vagyonaira vezethessen végrehajtást; és mert ugyanezen oknál fogva meg van engedve, hogy a végrehajtás egyidejüleg különböző biróságok területén levő vagyonokra vezettessék: az 536—538. §§. a megfelelő intézkedéseket tartalmazzák arra nézve, hogy ha egyik biróság területén foganatositott végrehajtás során a követelés kielégitést nyer, a többi végrehajtások beállittassanak.

Ingóságoknak végrehajtás alá vonása helyszini összeirás által teljesittetik; a fenn-jelzett indokból a kijelölési jog a végrehajtatót, hivatalból teljesitett végrehajtások eseteiben pedig a végrehajtót illetvén. Az 539. §. azon intézkedése, hogy a foglalás mellőzendő, ha az ingóságok oly csekély értéket képviselnek, hogy abból előreláthatólag nem több, mint az árverési költség kerülne ki, abban találja indokolását; mert ezen esetben a foglalás tényleges eredményre ugy sem vezetne, a jelentéktelen ingóságoktól a végrehajtást szenvedő megfosz-tatnék a nélkül, hogy a végrehajtató az által bármit is nyerne.

Az 540. §. rendelkezést tartalmaz arra nézve, mely esetben lehet a végrehajtást oly ingóságokra vezetni, melyek nem a végrehajtást szenvedő birlalatában találtatnak. Az intézkedés által eléretni czéloztatik, hogy a végrehajtást szenvedő tulajdonát képező, de másnak birlala-tában levő ingó vagyon a végrehajtás alul feltétlenül elvonható ne legyen, s a roszhiszemü elvonás esetében, a birlaló kártéritési kötelezettsége megállapittassék.

Minthogy magánjogunk szabványai szerint a házastársak között kötelező vagyon-közösség vagy vagyon-egység nincsen: az 541. §. megállapitja, hogy a házasság tartama alatt a házastársak közös tényleges birtokában levő ingóságok bármelyik házastárs ellen vezetett végrehajtás esetében lefoglalhatók; természetesen fennmaradván a másik házastársnak azon joga, hogy igényper útján érvényesithesse az őt megillető tulajdonjogot. A foglalásnak a családi viszony igényelte korlátai az 541. §-ban szinte megállapitvák.

Az 543—545. §§. a végrehajtás alá nem vonható tárgyakat illetőleg jelenbeni per-rendtartásunknak megfelelően intézkednek; a 546—552. §§. pedig a közszolgálatban levők fizetéseinek, nyugdíjainak, illetményeinek, stb. korlátolt végrehajtás alá vonására nézve az 1876. évi XXXI. törvényczikk intézkedéseit veszik át, megtoldva azon közérdek indokolta rendelke-zéssel, hogy e részben eltérő egyezmények, és a végrehajtást szenvedő részéről való lemondás hatálylyal nem bir; s hogy a fizetésre eszközlött végrehajtásnak áthelyezés, magasabb fize-tésbe lépés esetében, úgy a nyugdíj és végkielégitési jutalékra is hatálya van. Utóbbi intéz-kedésnek kifejezett felvételét az tette szükségessé, hogy mellőztessenek azon költségek, melyek az ismételt végrehajtások vezetése körül felmerülnek. A nyilvános számadásra kötelezett vállalatoknál alkalmazottak illetményeinek, továbbá a napidíjaknak és munkabéreknek bizonyos

korlátig a végrehajtás alól való mentesitését figyelmen kivül nem hagyható méltányossági tekintetek, és az indokolja, hogy az ilyen még a jövőben kiérdemlendő illetményeknek egészben való végrehajtás alá vonása szükségszerüen azt eredményezné, hogy a végrehajtást szenvedő az alkalmazásból elbocsáttatnék, s a végrehajtató kielégitést még sem nyerhetne. Az 556. §-nak korlátozó intézkedéseit a jótékonysági illetmény természete, az 557. §-ban foglalt korlátozást a közérdeknek és a végrehajtató érdekének méltányos kiegyenlitése, az 558. §. rendelkezését a biztositási díjak jogi természete, végre az 559. §. korlátozását agricultur érdekeinknek szem elől nem téveszthető megvédése indokolja. Az 560. §. rendelkezése a kereskedelmi törvénykönyv idevonatkozó intézkedéseinek szükségszerű folyományát képezi.

Az 562. §. a felülfoglalást, az eljárás egyszerüsitésének szempontját szem előtt tartva, szabályozza. Az 564. §-ban a törvényes zálogjog tüzetesb körülirásánál a földbirtokosok jogos érdekeinek megvédése tartatott szem előtt. Az 565. §. azon rendelkezése, hogy a készpénz, arany- és ezüstnemüek, értékpapirok letételét a felek ellenőrizni, s esetleg a letétel elmulasztása esetében kártérités igényeinek különbeni elvesztése mellett bejelenteni tartoznak, szükségesnek mutatkozott azért, mert a biróságok a kiküldötteket a végrehajtási eljárás gyors folyamát gátló rendelkezések nélkül nem ellenőrizhetik oly joghatálylyal, mint azt a felek tehetik, és saját érdeküknek tenni hivatva is vannak.

Az 567—570. §§. a lefoglalt ingóságoknak szoros zár alá vételét és elszállitását oly módon szabályozzák, hogy a végrehajtató jogos érdekének figyelemben tartása mellett a végrehajtást szenvedőnek, a korább foglaltatónak és az igénylőnek jogai is kellően méltányolva legyenek. — Ezért mutatkozott szükségesnek, hogy a lefoglalt ingóságoknak nagy költséget okozó, s gyakran felesleges, nem ritkán csakis bosszantásra czélzó elszállitását, esetleg a végrehajtást szenvedő meghallgatása után a biróság rendelhesse csupán el, s hogy a követelésnek vagy a becsértéknek biztositása esetében úgy a szoros zár, mint az elszállitás mellőzendő.

Az 571—575. §§. a végrehajtást szenvedő követeléseinek lefoglalására nézve szükséges rendelkezéseket tartalmaznak. Az 572. §. azon intézkedése, hogy váltóbeli és más oly követelések, a melyek csak a követelésről kiállitott okirat birtokosai által érvényesithetők, csakis azon esetben vétethetnek foglalás alá, ha az okirat megtaláltatik: szükséges azért, mert a tapasztalás mutatja, hogy ilyen követelések a nélkül, hogy az okirat megtaláltatnék, gyakran vételnek végrehajtás alá, mi csak bonyodalmakat szül a nélkül, hogy tényleges eredményre vezethetne. Az 573. §-ban a kereskedői könyveken alapuló követelés lefoglalására nézve megállapitott rendelkezésnél, a kereskedelmi törvénynek vonatkozó rendelete figyelembe vétetett. Az 576. §. rendelkezését pedig az egyszerűsités és a költségkimélés indokolják.

Az ugyanazon végrehajtást szenvedő ellen egyidejűleg vagy egymásután teljesitendő több végrehajtásból keletkezhető bonyadalmaknak elejét venni vannak hivatva az 577—580. §§. tüzetes rendelkezései; különösen azon intézkedés, hogy az ugyanazon végrehajtást szenvedő elleni több végrehajtás foganatositásával, lehetőleg ugyanazon egy kiküldött bizandó meg.

Jelenbeni végrehajtási eljárásunkban sajnosan észlelt hibákat tartalmaztak azon intézkedések, melyek az igényperekre és az elsőségi bejelentésekre, ugyanezek tárgyában kibocsátandó hirdetményekre vonatkoznak. Az egészen különböző természetű két tárgynak, igénypernek és elsőségi kérdésnek összefoglalása zavarokra adott alkalmat; a hirdetményeknek hirlapi közzététele nemcsak felesleges költségeket okozott, de késleltette is az eljárást, és pedig a nélkül, hogy a jogbiztonság szempontjából erre szükség lenne. Az, a ki a lefoglalt ingóságokat mint sajátját igényli, rendszerint nem a hivatalos lap hirdetményéből értesül a foglalásról, s mindenesetre csak magának tulajdonithatja, ha sajátját kellő óvatosság és elővigyázat nélkül bizva idegen kézre, a foglalás tényéről nem értesül. Ezen észlelt bajok mellőzése és a végrehajtási eljárásra halasztó hatálylyal biró igényperek gyors lefolyásának biztositása képezik

azon szempontot, mely az 581—592. §§. intézkedéseinek megállapitásánál irányadó volt. Ezért mellőztetik a 93. §. szerint kibocsátandó felhivásnak hirlapi közzététele, s e helyett azon költséggel nem járó mód fogadtatik el, hogy a felhivás egy példánya a szokásszerű meghirdetés végett, az illető község-elöljárósághoz küldendő meg, a mi a valódi igénynyel birók értesülésének bizonyára nyujtja annyi biztositékát, mint a költséges hirlapi hirdetés. Ezért van az 585. §-ban kimondva, hogy a végrehajtás további folyamára halasztó hatálylyal csak azon igénykereset bir, mely a foglalás hefejezésétől számitott 15 nap alatt adatik be; de másfelől a jogbiztonság megóvása szempontjából megállapittatik az is, hogy az ezen határidő eltelte után meginditott igénykereset alapján is felfüggeszthető a végrehajtás, ha az igénylő kereseti jogosultságát valószinűvé teszi s egyszersmind az igénykereset elvesztése esetére megfelelő biztositékot ad. Az igényperbeli eljárás egyszerüsitése és gyorsitása szempontjából van megállapitva, hogy az igénykereset csupán a végrehajtató, s többszöri foglalás esetében valamennyi végrehajtató ellen együttesen intézendő, hogy a végrehajtató és végrehajtást szenvedő közötti jogviszony az igényper útján el nem döntetik s ennélfogva a végrehajtást szenvedő a tárgyalási határnapról csupán a végett értesittetik, hogy a végrehajtató jogának megvédése végett a perbe beállhasson; hogy halasztó hatálylyal biró igényperekben az igénylő által hivatott tanuk közül csak azok hallgattatnak ki, a kik a biróság területén laknak, vagy a kiket a hivatkozó fél legalább 8 nap s legfeljebb 15 napra kitűzendő határnapon előállit, végre, hogy igényperekben az igénylő igazolással nem élhet, perújitásnak pedig általában nincsen helye. Másfelől a jogbiztonság megóvása szempontjából van kimondva az, hogy ha valamely halasztó-hatálylyal nem biró igényperben hozott, még nem jogerejű itélet által az igény megállapittatik: az árverés foganatositása, vagy a megtartott árverésen befolyt még meglevő vételár felosztása felfüggesztendő. Az 582. §. intézkedését az önképviseletre nem jogosultak érdekének megóvása tette szükségessé.

Az ingó árverési eljárást szabályozó 592—602. §§. a mostani végrehajtási eljárás rendelkezéseitől csak részben térnek el. Ha az elárverezendő ingatlanok becsértéke 1,000 frtot meghalad, az árverési hirdetménynek egyszer a hivatalos lapba való igtatása van megrendelve, hogy igy a vevők versenyére nagyobb alkalom nyujtassék. Mód van adva az érdekletteknek, hogy saját költségükre terjedtebb kihirdetést eszközölhessenek; tüzetesebben van szabályozva a nagy értékcsökkenés vagy aránytalan költségek nélkül el nem tartható ingóságok árverése, megállapittatván az érdeklettek jogainak megóvása szempontjából, hogy ha a becsérték az érdeklettek valamelyike részéről letétetik vagy biztosittatik, a megrendelt árverés foganatositása mellőzendő. A kedvezőbb eladás létesithetése szempontjából meg van engedve a biróságnak, hogy valamely érdeklett fél kérelmére — esetleg a többiek meghallgatása után a tételenkénti árverés helyett tömeges árverést rendelhessen, hogy az elárverezendő ingóságok rendkivüli minősége, avagy a körülmények által igényelt külön árverési feltételeket állapitson meg.

Az elsőbbségi bejelentvények és ezeknek elintézése úgy az árverésen befolyt vételár felosztása és a folytatólagos végrehajtás elrendelésének esetei a 603—611. §§-ban van megállapitva. Az elsőségi bejelentés alakszerűséghez kötve nincsen; az árverés megkezdéseig a kiküldöttnél szóval is bejelenthető. A végrehajtási iratokból tudva levő korábbi foglaltatók elsőbbségi igényüket bejelenteni nem kötelesek. Ha a végrehajtató követelését megelőző korábbi foglaltató az iratokból ki nem tünik és elsőbbségi bejelentvény nem adatott be; valamint akkor is, ha a vételár-felosztásra nézve az érdeklettek között megállapodás jött létre, a vételárt a kiküldött osztja fel: ellenkező esetben azt a biróságnak bemutatva, a biróság az összes érdeklettek meghallgatása után állapitja meg a sorrendet, s a végzésnek vagy vonatkozó részeinek jogerőre emelkedéséhez képest eszközli a kifizetést. A jogbiztonság szempontja

igényelte, hogy az általános szabálytól eltérőleg, a sorrend tárgyában a kir. tábla által hozott végzés ellen, a mennyiben az első birósági végzés megváltoztattatott, további felfolyamodás engedtessék, és hogy a felfolyamodásoknak a vonatkozó tételek kifizetését illetőleg halasztó hatály engedtessék. A folytatólagos végrehajtás szabályozásánál figyelembe vétetett, hogy a folytatólagos végrehajtás, a mennyiben annak esete fent forog, lehető gyorsan és akadályok nélkül legyen foganatositható. Ezért az esetek tüzetes szabályozása mellett, ha az árverés eredménye szerint a végrehajtató követelése ki nem kerül, a kiküldött az ugyanazon birósági területen levő más ingóságokra újabb kiküldetés nélkül foganatosithatja a folytatólagos végrehajtást; egyébként pedig ezt rendszerint a végrehajtás foganatositására illetékes biróság rendeli el, kivéve ha az iratok már a megkereső birósághoz visszaküldettek; vagy ha a végrehajtás foganatositása végett több biróság kerestetett meg és a folytatólagos végrehajtás azon indokból kéretik, mert a követelés a korábbi végrehajtások által fedezve nincsen. Ezen esetekben, a dolog természetéből folyólag, a folytatólagos végrehajtás elrendelése azon biróság hatásköréhez tartozik, mely az eredeti végrehajtást elrendelte.

A tapasztalás azt mutatván, hogy activ követeléseknek birói árverésen való eladása rendszerint nem vezet kielégitő eredményre, a lefoglalt activ követelésekre vonatkozó további eljárást szabályozó 614—622. §§-ban szabályként van felállitva, hogy a lefoglalt activ követelés vagy a végrehajtatóra átruháztassék, vagy pedig annak behajtásával a végrehajtató, esetleg, a mennyiben kivüle mások is érdekelvék, gondnok bizassék meg. Behajtási megbizás esetében, ha a végrehajtatón kivül más nincsen érdekelve, a behajtott összeg felosztására határnap tűzetvén ki, az elsőségi kérdések oly módon intéztetnek el, mint az ingóságok árverésén befolyt vételárra nézve megállapitva van. Ha valamely bekeblezett követelés foglaltatik le, ennek behajtása is a fentebbiek szerint történik; minthogy azonban ezen esetben a kielégitési elsőség a telekkönyvi rangsorozattól függ, világosan kimondandónak mutatkozott, hogy ezen esetben a kielégitési sorrend a telekkönyvi rangsorozat értelmében állapittatik meg, és e végből a telekkönyv hitelesitett kivonata bemutatandó. A 614. §. intézkedése szükséges a végből, hogy azon végrehajtató, a ki activ követelést foglalt le, tájékozhassa magát a nyert fedezet esetleges értéke iránt, s további lépéseit ehhez alkalmazhassa. — A 621. §. kivételesen megengedi, hogy a lefoglalt követelésnek birói árverésen, avagy egyébként való értékesitését a biróság elrendelhesse, ha a követelés érvényesitése az idézett szakaszban felsorolt, avagy más okból nehézségekkel lenne összekötve. — Ezen esetekben, miután a végrehajtatónak mielőbbi kielégittetésre van joga, igazságtalan volna, hogy az árverés kizárásával követelésének érvényesitésétől hosszú időre elzárassék. — A 622. §-ban világosan ki van mondva, hogy életjáradékokból és más időről-időre bizonytalan ideig részletekben fizetendő követelésekből az árverés és értékesités mellőzésével, csak átruházás vagy behajtás útján szorgalmazhatja a végrehajtató követelése kielégitését. — Ezen intézkedés abban találja indokolását, mert oly követelés, melynek mennyisége meg nem határozható, megfelelő eredmény reményével értékesithetőnek nem tekintethetik.

A 623. §-ban ki van mondva, hogy a királyi kisebb haszonvételek az ingóságokra előirt szabályok szerint vétetnek végrehajtás alá. — Igaz ugyan, hogy a királyi kisebb haszonvételek az ingatlannak tartozékát képezik, de mert nincs kimondva, hogy e tartozék az ingatlantól elválaszthatlan, az életben a királyi kisebb haszonvétel igen gyakori esetben képezvén külön adásvevés tárgyát, ma már igen sok ily jog van a birtoktól elkülönitve. — Ennélfogva az egyöntetü eljárás biztositása szempontjából mutatkozott szükségesnek annak megállapitása, hogy a királyi kisebb haszonvételi jog minden esetben mint ingóság veendő végrehajtás alá.

A 624. §. azon intézkedését, mely valamely ingatlanra élők közötti jogügyet által

szerzett jognak foglalás alá vételét tárgyazza, szükségessé tette azon körülmény, hogy nálunk még ez idő szerint is ingatlanok igen gyakran szereztetnek a nélkül, hogy a telekkönyvi átirás eszközöltetnék; sőt ha a szerző időközben adósságokba bonyolódik, az átirás szándékosan mellőztetik a végből, hogy ezen vagyonérték a hitelezők elől elvonassék.

A 626. §. a biztositási végrehajtás útján lefoglalt ingóságokra vezetendő további végrehajtási lépéseket szabályozza. Ezen esetben a kielégitési végrehajtás a 490. §. szerint illetékes biróság által rendeltetvén el, egyidejüleg ezen biróság az igénybejelentési felhivást kibocsátja, és a halasztó hatálylyal biró igénykereset beadására szolgáló 15 napi határidő a felhivás kifüggesztésének napjától számittatik. — Szabályul van kitűzve, hogy a felhivás kibocsátása előtt beadott és szinte halasztó hatálylyal biró igénykereset tárgyalására csak 15 nap lejártával tűzetik határnap. Miután azonban a biztositási végrehajtás foganatositása és a kielégitési végrehajtás elrendelése között igen hosszú időköz lehet és az igénylő igazságosan nem kényszerithető oda, hogy igénye ezen hosszú idő alatt érvényesithető nem lévén, függőben tartassék: meg van határozva, hogy ha az előbb beadott igénykeresetben az azonnali tárgyalás kifejezetten kéretik: a tárgyalásra a felhivás kibocsátása előtt is határnap tűzendő ki.

Készpénzbeli követelés behajtására a végrehajtásnak ingatlanokra való elrendelését, továbbá a végrehajtási zálogjog bekeblezését, esetleg az előjegyzett zálogjog igazolását és a végrehajtási jog feljegyzését a 627—631. §§. tárgyazzák. Az idevonatkozó intézkedések a telekkönyvi rendelet szabványainak és az 507. §. azon rendelkezésének felelnek meg, hogy a végrehajtás csupán az azt elrendelő biróság mint telekkönyvi hatóság áttal foganatositandó: a kérvény a telekkönyvi hatóság igtató hivatalába adandó be. Ezen esetben a végrehajtás elrendelése és a végrehajtási zálogjog bekebelezése, esetleg az előjegyzés igazolása és a végrehajtási jog feljegyzése egy és ugyanazon végzésben rendeltetik el. Azon esetekre, ha a tulajdonjog a végrehajtást szenvedő javára csupán előjegyezve van, avagy ellene mint bekeblezett tulajdonos ellen másnak tulajdonjoga van előjegyezve, valamint azon esetre, ha a végrehajtást szenvedőre örökség vagy hagyomány útján szállott ingatlan még tulajdonául bekeblezve nincsen: a 630. és 631. §§. a telekkönyvi rendelet szabályainak megfelelően intézkednek.

A végrehajtási zálogjog bekeblezése, illetőleg feljegyzése után a további teendőket, az árverési határnapok kitűzését, s az árverés foganatositását a telekkönyvi hatóság kiküldöttje teljesiti. Ez által az ingatlan végrehajtási eljárás egyszerüsittetik, és a biróságnak teendői jelentékenyen kevesbittetnek. Minthogy azonban az ingatlan végrehajtási eljárás során a kiküldöttre fontos teendők vannak bizva: a 632. §. megállapitja, hogy a jelzett további teendőkre egy birósági tag vagy kir. közjegyző küldendő ki, s csupán a telekkönyvi hatóság székhelyén kivül teljesitendő árverés tettleges foganatosításával bizhatók meg a birósági végrehajtók.

A 634. és 635. §§. a végrehajtást elrendelő s a végrehajtási zálogjog bekeblezését, illetőleg a végrehajtási jog feljegyzését tárgyazó végzések elleni felfolyamodás jogorvoslatát szabályozzák. A felfolyamodás beadásának határideje az utóbb emlitett végzésekre nézve a telekkönyvi rendtartás intézkedésétől eltérőleg 8 napban, az egyöntetüség kedvéért, és azért lőn megállapitva, mert a 607. §. eseteiben a végrehajtás és telekkönyvi bejegyzés egy és ugyanazon végzés által rendeltetik el; tehát ugyanazon végzés különböző részei ellen különböző felfolyamodási határidő megállapitása czélirányos nem lenne.

A 637. §. megszünteti mostani végrehajtási eljárásunk azon anomáliáját, mely szerint ha az ingatlan határozatlan hányadban van, a végrehajtást szenvedő nevére irva, a végrehajtató az összes érdeklettek ellen arány-megállapitási rendes pert tartozik lefolytatni. — Az összes érdekletteknek hivatalból kitüzendő jegyzőkönyvi tárgyaláson való meghallgatása, s a a kérdésnek a netaláni bizonyítási eljárás után, esetleg a szakaszban felállitott s a dolog természetén alapuló jogvélelem alkalmazása mellett itélet általi eldöntése, mind a jogbiztonságot eléggé megvédi, minde' n pedig a kérdésnek lehető gyors tézését biztosit'

A 638—656. §§. az árverés elrendelése iránti jelentkezést, az árverés elrendelését, a hirdetmény kibocsátását és kézbesitését, az árverési feltételek és a kikiáltási ár megállapitását tárgyazó szabályokat tartalmazzák.

A végrehajtatónak és esetleg a végrehajtást szenvedőnek jelentkezésére a kiküldött rendszerint becslés és helyszini tartozék-összeirás mellőzésével rendeli el az árverést; ennek foganatositására egyetlen határnapot tűz ki, és pedig ha a kikiáltási ár 1000 frtot meg nem halad, legalább 60 és legfeljebb 90 napra, ha pedig a kikiáltási ár 1000 frtot meghalad, legalább 90 és legfeljebb 120 napra. — Az árverési határnap kitűzése végetti jelentkezés alkalmával bemutatandó a telekkönyvi kivonatnak 15 napon belül, de mindenesetre a végrehajtási jog feljegyzése után hitelesitett kivonata, a kikiáltási ár megállapitására szükséges adatok, az árverési feltételek tervezete, és végrehajtási jog bejegyzését tárgyazó végzésnek a végrehajtást szenvedő vagy a részére kinevezett ügygondnok részére való kézbesitést tanusitó vétbizonyitvány. — A végrehajtást szenvedőnek jogában áll a most emlitett végzés kézbesitésétől számitott 8 nap alatt az általa viselendő költségeknek előleges fedezése mellett a tartozékoknak szabályszerü helyszini összeirását, és szabályszerü birói becslés eszközlését kérni, de ha a végrehajtást szenvedő ezen jogával nem él: a tartozék-összeirás és becslés mellőzésével a kikiáltási ár a jelentkezés alkalmával bemutatott adatok, névszerint az adónak 100-szoros, illetőleg 200-szoros összege, adómentes ingatlanoknál pedig a telekkönyvi hatóság által állandóan alkalmazott becsüsök által, vidéken pedig a községelőljáróság két tagja által kiállitott becslevél alapján a kiküldött által állapitandó meg. — Ha azonban az ingatlan kikiáltási ára 5000 frtot meghaladna, vagy igazoltatik, hogy az ingatlanon gyár vagy más oly rendkivüli épitmény van, mely az érték megállapitására döntő befolyású: a végrehajtató kérelmére helyszini tartozék-összeirás és becslés rendelendő el, és az árverési hirdetmény ennek megtörténte után bocsátandó ki. — Az árverési hirdetmény egyúttal az árverési végzés helyét pótolja; tehát ennek az érdeklettek esetleg az ügygondnok részére való kézbesitése és meghirdetése tüzetesen van szabályozva.

Mindezen intézkedéseknél kiválóan szem előtt tartatott, hogy az ingatlan végrehajtási eljárás a szerfeletti költségek terhe alul mentesittessék, és megelőztessék azon gyakran észlelt baj, hogy kivált kisebb ingatlanoknál az előnyös tételek a vételárt kimeritvén; az első helyen bekeblezett jelzálogos hitelező követelésének kielégitésére semmi sem maradt. — Ezért mellőztetik rendszerint a tartozék helyszini összeirása és a helyszini becslés; ezért van az egyetlen árverés rendszere elfogadva, úgy azonban, hogy erre elegendő hosszú határidő tüzetik; mi ellen alapos aggály annál kevésbé merülhet fel, mivel a tapasztalás mutatja, hogy az első árverés a költségeket tetemesen szaporitó merev formalismussá vált; a vevők rendszerint csak a másod-árverésre jelentek meg.

A 649—651. §§-ban, azon esetre, ha a végrehajtást szenvedő valamely ingatlannak csupán határozott hányadbani tulajdonostársa, szabályul az van felállitva, hogy csak is az ő hányadára rendelendő el az árverés. — De akkor, midőn egészen jelentéktelen ingatlanoknak hányadáról, vagy természetben meg nem osztható kisebb ingatlanoknak hányadáról van szó, a fentebbi elvontan helyes szabály alkalmazhatásának a gyakorlati élet jól felfogott érdeke áll útjában. — Egy 150 frtos földnek tényleg ki nem szakitott negyedrészét, egy vidéki 1200 frtos ház és belteleknek ⅕-ét, egy budapesti 4000 frtos háznak ⅛-át, bizonyára senki sem fogja illő áron megvenni, arra legfeljebb a tulajdonostárs és az érdeklett jelzálogos hitelező fog árverelni, s épen ezért az ily ingatlanoknak egészben való árverése annál inkább megengedendőnek mutatkozott: mert a vagyonközösséget senki folytatni nem tartozván, azt a mint egyfelől a végrehajtás előtt a tulajdonostársak megszüntethették volna, ugy másfelől az árverés után annak megszüntetését követelheti a vevő is, a mi házaknál utóvégre is legtöbb

esetben az egésznek elárverezésével fog eszközöltetni. — A tulajdonostárs érdeke eléggé meg van védve ezen esetben az által, hogy a végrehajtató követelését magához válthatja, hogy az ingatlanra árverelhet, és a vételárnak őt illető hányadát nem köteles befizetni.

A 654., 655. és 656. §§. telekkönyvi rendtartásunk intézkedéseinek kellő figyelembe vételével szabályozza az árverés elrendelését akkor, ha az ingatlanra tulajdonjog-igény, avagy folyamba tett per, továbbá zálog-visszaváltási jog van feljegyezve, avagy pedig szolgalmi jog bekeblezve. — A 657. §. módot ad arra, hogy a szőlő-birtok vagy értékcsökkenés veszélyének igazolása esetében másnemű ingatlanság is, a végrehajtási eljárás folyama alatt, az elértéktelenitéstől zár alá vétel által óvassék meg.

A 658. §. a kiküldött intézkedései és végzései elleni előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodást és az árverési feltételek módositását tárgyazó kérvényt szabályozza. — Az előterjesztésnek felfolyamodással való összekapcsolását megrendelni azért mutatkozott szükségesnek, mivel kivált telekkönyvi hatósággal felruházott járásbiróságoknál a kiküldött birósági tag vagy ugyanaz vagy hasonhatáskörű egyes biró levén azzal, a ki az előterjesztés elintézésére hivatva van: a kiküldött intézkedései és végzései által netalán okozott sérelemnek az előterjesztés folytáni orvoslására biztosan számitani nem lehet, — de különben is ezen esetben a felfolyamodásnak az árverés megtartására úgy is halasztó hatály lévén, tulajdonitandó az által, hogy az előterjesztés felfolyamodással összekapcsoltatik, az eljárást rövidittetni is fogja; sőt tekintve azt, hogy az árverési határnap aránylag elég hosszú időre tűzetik ki, számitani lehet arra, hogy miután az ügyviteli szabályokba felveendő leszen miszerint az ily felfolyamodások a másodbiróságoknál soron kivül lesznek elintézendők, az árverési határnap bekövetkeztéig az előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodás legtöbb esetben jogérvényesen felül birálva leszen; a mi természetesen az előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodások eseteit tetemesen meg fogja kevesbiteni.

A 659. és 660. §§-ban a végrehajtatók csatlakozása azon esetben, ha ugyanazon ingatlanra többen vezetnek végrehajtást: azon nézpont figyelemben tartásával szabályoztatik, hogy a felesleges költségek, szükségtelen újabb hirdetmény kibocsátása stb. mellőztessék. A 661. §. az ingatlan végrehajtás által netalán sérelmet szenvedett harmadik személy érdekeinek megóvására nyujt módot. Ilyen eset lehet például, ha a végrehajtást szenvedővel azonos nevű harmadik személy ingatlanaira vezettetik végrehajtás. Hogy az ilyen kereset az ügy elhuzására felhasználható ne legyen, másfelől azonban a kimutatott jogos igénytől a sikeres megvédés el ne vonassék: a biróság belátására van bizva, hogy az igény alaposságának kimutatása esetére az árverést vagy feltétlenül, vagy megfelelő biztositék letétele mellett felfüggeszthesse.

A 662—668. §§. az árverés foganatositása körüli eljárásra vonatkozó s jó részben az eddigi eljárásnak megfelelő szabályokat, a szükségesnek mutatkozó pótlásokkal tartalmazzák. Tekintettel arra, miszerint annak megállapitása, hogy a kikiáltási áron alul a birtok csak akkor üttetik le, ha legalább két átverelő van: az árverés eredményének biztositékául azért nem tekinthető, mert minden vevőnek módjában áll maga mellett még egy másik árverelőt felléptetni, s tekintve azt, hogy ezen korlátozó intézkedés az árverezni szándékozók részvételét csökkentené, a 664. §-ban a kétely mellőzése szempontjából világosan kimondatott, hogy az ingatlan a kikiáltási áron alul akkor is leütendő a legtöbbet igérőre, ha ő volt az egyedüli árverelő. Az árverés megtartásának lehető biztositékául — mi a versenyt jelentékenyen emeli — az is meg van állapitva, hogy a kikiáltási ár fokozatos leszállitása közben a végrehajtató igéret-tétel előtt is csak akkor van jogositva az árverést felfüggeszteni, ha a kikiáltási ár fokozatosan ennek felén alul szállittatott le. A 667. §-ban a meghatalmazott általi árverés szabályoztatván, a hitelesitett különös meghatalmazás bemutatására 8 napi határidő azért

adatott, mert kivált vidéken foganatositott árveréseknél szabályszerű meghatalmazás kiállitása nehézségbe ütközik; s lehetnek esetek, melyekben a venni szándékozó azt, hogy vevőül ő kiván fellépni, a meghatalmazás hitelesitésével előlegesen tudomásra hozni nem is akarja. Egyébiránt azon intézkedés, hogy a meghatalmazó vagy vevő társ a leütéskor azonnal megnevezendő, és hogy ha 8 nap alatt a meghatalmazás be nem mutattatik, egyedüli vevőnek az igérettevő tekintendő, úgy a bonyodalmaknak, mint a visszaélés lehetőségének elejét veszi.

A 669. §. az árverés sikertelensége vagy elhalasztása esetében az újabb árverés kitűzését szabályozza. Egyszerűsités szempontjából a kiküldött az iratokat három hónapig magánál tartja, és jelentkezésre újabb határidőt tűz, mely azonban tekintettel arra, hogy már egy hosszabb árverési határnap volt kitűzve, 30 napra tűzendő ki. A 3 hó eltelte után a kiküldött az iratokat visszamutatja, és az árverés feljegyzése töröltetik, újabb árverés ezen esetekben a telekkönyvi hatóságnál kérendő, s oly módon tűzendők ki a határnapok, mint az első árverésre megállapitva van.

A 670. és 671. §§-ban az árverési eljárás elleni jogorvoslat kérdése van megoldva. Tekintettel arra, hogy az árverési vételek bizonytalansága a vevők versenyére felette lankasztólag hat, figyelembe véve az árverési eljárás lényeges mozzanatait, tüzetesen meg vannak állapitva azon esetek, melyekben az árverés megsemmisitendő.

A 672. §. azon intézkedése, hogy előterjesztéssel kapcsolatos felfolyamodás esetében a vevő kérelmére a zárlat veszély igazolása nélkül elrendelendő, indokolását találja abban, mert különben a jogorvoslat csupán a birtokban maradás és használhatás szempontjából alaptalanul és igen gyakran használtatnék. A 673. §. a vevőnek a bérlővel szembeni jogait a térleti viszony követelményeinek megfelelően szabályozza.

A 677. és 678. §§. a feltételeket meg nem tartó legtöbbet igérő elleni visszárverés elrendelését, foganatositását és következményeit tárgyazzák. A feltételeket meg nem tartó árverelő jogos igénynyel nem birhat arra, hogy kötelezettségének nem teljesitéséből esetleg hasznot húzzon, és ezért világosan ki van mondva, hogy ha az ingatlan újabban magasabb árért adatnék el; a többlet őt nem illeti. Szabályozva van az is, hogy a korábbi vevő által megtéritendő különbözet erejéig bármely érdekelt fél kérelmére, biztositási végrehajtás rendelendő; s a megtéritendő összeg az érdekeltek meghallgatása után végzésileg állapitandó meg. A kérdés egyszerüsége ezen esetben a rendes peres eljárás alakszerüségeit mellőzhetővé teszi.

Fontos intézkedést tartalmaz a 679. §., mely szerint ha a birtok a kikiáltási ár kétharmadán alul adatott el, s 8 nap alatt a bánatpénz letétele, és az általa viselendő újabb árverési költségek előlegezése mellett oly ajánlat tétetik, mely a legtöbbet igérőnek ajánlatát ennek egy negyed részével meghaladja, a leütés hatálytalannak nyilvánitandó és 30 napra újabb árverés tűzendő ki. Más törvényhozások példájára való tekintettel ezen intézkedésnek felvétele czélszerűnek mutatkozik azért, mert gyakran elegendő komoly venni szándékozók hiányában ingatlanok igen olcsó áron adatnak el; s sokan, a kik az árverés eredményéről utólagosan nyernek értesülést, hajlandók a birtok valódi értekét inkább megközelitő magasabb igéretet tenni, a mi úgy a végrehajtást szenvedőnek, mint a jelzálogos hitelezőknek érdekében áll. De ezen intézkedés azt is fogja eredményezni, hogy a komoly venni szándékozó, nehogy az eredményt kétessé tegye, nem fogja a versenyhiányt kiaknázni, meg fogja igérni a kikiáltási ár két harmadrészét, vagy esetleg olyan összeget, hogy az ezen szakasz szerinti felül-igérettől tartani ne kelljen. Viszont azon körülmény, hogy az utólagos igérő a bánatpénz letétele mellett, legalább egy negyed részszel tartozik többet igérni, biztositékot nyujt a vevőnek arra nézve, hogy valami egészen jelentéktelen összeg felüligérete által, vétele meghiusittatni nem fog.

A 680—694. §§. az elárverezett ingatlan vételárának felosztására vonatkozó eljárást,

lényegében jelenbeni eljárásunknak megfelelően, azonban a szükségesnek mutatkozott szabatosbitásokkal és pótlásokkal szabályozzák. A 680. §. szerint a sorrendi tárgyalásra a kir. adófelügyelő rendeltetik meghivatni, mert habár ezen tárgyalásoknál a kincstárt a törvényhatósági ügyészek képviselik; miután ezeknek az adó és illeték-hátralékok nyilvántartása nem tartozik hatáskörükhöz, a kincstár érdeke követeli, hogy a sorrendi tárgyalást rendelő végzés az adófelügyelőnek kézbesittessék, ki azután saját hatáskörében foghat intézkedni, hogy a képviseletre hivatott törvényhatósági ügyészség, az adó és illeték-kimutatások beküldése mellett, a megjelenéssel megbizassék.

A jelzálogos hitelezők előtt kielégitendő előnyös tételek közé a végrehajtató költségei közül csupán az árverés hirdetése és foganatositása körül felmerültek soroltatnak, mert csak ezeket lehet olyanoknak tekinteni, a melyek mint a jelzálog értékesitése végett szükségesek, a jelzálogos hitelezők előtti kielégitést méltán igényelhetnek. A 681. §-nak az élők közötti vagyonátruházási illetékre vonatkozó megszoritó intézkedését indokolja azon körülmény, mert különben rövid időközökben egymásután ismételt többszöri vagyon-átruházás által a jelzálogos hitelezőknek előbb szerzett jogai meghiusittathatnának. A szőlő-dézsma, urbéri és más hason természetű váltságok és vizszabályozási költségeknek hátralékai, csak annyiban soroztatnak az előnyös tételek közé, a mennyiben 3 évnél nem régiebbek; mert ezeknek messzebb kiterjedő kiváltságot adni, mint az állami adóknak, nem lehet, és azon jogositott, a ki a hátralékokat felszaporodni engedni, a károsodást önmagának kell, hogy tulajdonitsa.

A 682. §. az egyetemleges jelzálogokból folyó igazságtalan károsodások megelőzése szempontjából rendeli, hogy ha több jószágtest vételára egyidejüleg kerül árfelosztás alá, az ezekre egyetemleg bejegyzett tehertételek a jelzálogok vételárából aránylag elégitendők ki. Ha azonban az ily ingatlanok árverése és árfelosztása nem egyidejüleg történik: az egyetemleges zálogjoggal biró hitelezőt, tekintettel telekkönyvi törvényeinkre, nem lehet korlátozni abban, hogy követelését az elárverezett ingatlan vételárából egészen követelje; hanem a későbbi hitelezőknek a károsodás elleni megóvása szempontjából mégis felvétetett azon intézkedés, hogy ezek jogositva legyenek, a sorrendi tárgyalásig az egyetemleges jelzáloggal biró és előttük bekebelezett jelzálogos hitelező követelését magukhoz váltani.

A jelzálogos követelésekkel egyenlő rangsorozatban csupán az árverés napját megelőző három évről hátralévő és az árverés napjától tovább folyó kamatok sorozása és kifizetése van rendelve; mert habár néha megtörténik, hogy adóssági pereknek ingatlan végrehajtással való befejezése három évnél hosszabb időt veszen igénybe: ezt oly kivételes esetnek kell tekinteni, a melynek rendszerint a hitelező vagy képviselője részéről való mulasztás vagy nem elég gondos utánjárás az oka; s ilyen ritka kivételek miatt hosszabb időre való kamathátralékoknak a tőkével egyenlő elsőséggel való sorozását a későbbi jelzálogos hitelezők érdekének szem előtt tartásán kivül azért sem tanácsos megállapitani, mert ez az ingatlan hitel csökkenésére szolgál; a mennyiben, ha például 5 évi kamatnak ad a törvény kielégitési elsőséget, mindenki, a ki már terhelt valamely ingatlanra akar kölcsön adni, az előző tehertételeket öt évi kamatokkal együtt fogja számitásba venni. Ugyancsak az ingatlan hitel-megóvása és a telekkönyv nyilvánosságának megvédése szempontjából mellőztetett a perköltségeknek a tőke rangsorozatába való sorozása; mellőztetett annál inkább, mivel a kölcsönadók a perköltségeknek a tőkével egyenlő rangsorozatát biztosithatják az által, ha a zálogjog bekeblezése alkalmával az esetleg felmerülő perköltségek fedezési összegét is bekebeleztetik.

A 685. §-ban világosan ki van mondva, hogy a sorrendi tárgyalást a biró vezeti, mert a kifizetési sorrend tervezetének megállapitása ily módon egyszerübben és könnyebben eszközölhető, mintha a tárgyalás birói vezetés nélkül a felekre bizatik. A 687. §-ban a sorrendi végzés elkészitésére a tárgyalás napjától számitott 8 nap van adva; mert a tapasztalás

mutatta, hogy a mostani eljárásban e végből megszabott 3 nap nem elegendő. A 688. §. tüzetes szabályozást tartalmaz arra nézve, hogy a sorrendi tárgyalás során tett kifogások következtében az esetek különbféleségéhez képest a felek melyike utasitandó perre. A 690. §. a sorrendi végzést illetőleg, ha az első biróság végzése a másodbiróság által megváltoztatott, kivételesen a harmadbirósághoz további felfolyamodást enged; mit a sorrendi végzés kiváló fontossága eléggé indokol. A sorozott követelések kifizetésére vonatkozó intézkedéseknek, (691. és 692. §§.) szem előtt tartatott az, hogy ha a beadott felfolyamodás vagy a perre utasitás csupán a sorrendbe utóbb sorzott egy vagy több követelést érinti, e miatt el ne halasztassék az előbb sorozott azon követelések kifizetése, a melyekre a felfolyamodás, vagy perre utasitás eredménye befolyással nem lehet; a további kifizetések pedig fokozatosan eszközöltessenek, a mint a felfolyamodás elintézése vagy a perek egyikének vagy másikának eldöntése, esetleg a per meg nem inditása, a sorozott követeléseket egyikét vagy másikát kifizethetővé teszi. Azon intézkedés, hogy a kifizetés rendszerint a felek részére kiadandó utalvány folytán az adóhivatalnál történjék, a pénzkezelés biztosságában találja indokolását; kivételesen azonban a kifizetésnek a biróság vagy a kir. közjegyző általi foganatositása is felvétetett; mert némely telekkönyvi hatóság székhelyén, nem lévén adóhivatal, a kifizetés utalványozás által czélszerűen nem eszközölhető; nagyobb vételárak felosztásánál pedig a kir. közjegyzők megbizhatók a nélkül, hogy a felmerült költségek általi terheltetést a felek megéreznék. A 693. és 694. §§. az alaptalan kifogásokat támasztóknak a kamat-különbözet megtéritésére s ennek, úgy a perköltségeknek biztositására vonatkozó kötelezettségét s ha nyilván alaptalan per indittatott, 500 frtig terjedhető konoksági büntetés alkalmazhatását állapitják meg. Ezen intézkedések szükségesek a végből, nehogy alap nélkül meginditott ilyen perek által mások minden sujtó következmény nélkül akadályozhatók legyenek abban, hogy jogos követelésükhöz hozzá juthassanak.

A 695—698. §§. az önkényes árverést tárgyazzák. Az 1868. évi LIV. t.-cz. 462. §-a csupán a bekeblezésekkel és betáblázásokkal terhelt ingatlanok önkényes árvereztetéséhez ad a tulajdonosnak jogot; ezen intézkedéstől eltérőleg, jelen törvényjavaslat az önkényes árverésnek két módozatát állapitja meg: egyiket úgy, hogy a jelzálogos hitelezők kielégittetésüket csupán a vételárból követelhessék; másikat pedig úgy, hogy a netaláni tehertételek az árverési vevőre is átmenjenek. Első esetben az önkényes árverésnek és az ezt követő vételár-felosztásnak, a végrehajtási árverésre és árfelosztásra előirt szabályok szerint kell történni, nehogy a jelzálogos hitelezők jogaikban sérelmet szenvedjenek. És mert megtörténhetnek, hogy a tulajdonos az önkényes árverést oly időpontban kérné, a midőn az eladásra épen kedvezőtlen körülmények forognak fent, a 696. §. bármelyik jelzálogos hitelezőnek feltétlenül megadja azon jogot, hogy az árverésnek félévre való elhalasztását kérelmezhesse. Ennél hosszabb elhalasztási időt vagy épen az önkényes árverés ellenezhetésének jogát a jelzálogos hitelezőknek megadni azért nem czélszerű, mert egyfelől módot kell adni az adósságokkal terhelt ingatlan tulajdonosának, hogy a több oldalróli végrehajtások megelőzhetése végett önmaga kérhesse az ingatlannak eladását; másfelől pedig a félévi elhalaszthatáshoz való jog elegendő időt ad a jelzálogos hitelezőknek, hogy az árverésre előkészülhessenek. Ezen határidő alatt, ha az önkényes árverési jog meg nem adatnék is, módjában állana a tulajdonosnak hitelezőinek egyikével egyértelmű megállapodásra jutva, a végrehajtási árverést vinni keresztül, a mit a jelzálogos hitelezők meg nem akadályozhatnak. A második esetben, ha az önkényes árverés a terhek érintetlenül hagyása mellett kéretik, a tulajdonosnak feltétlen jog adatik az árverési feltételek megállapitására, s azon összeg meghatározására, melyen alul az ingatlan el nem adható; mert ezen árverés a telekkönyvileg érdeklettek jogaira befolyással nincsen; s épen ezért mellőztetik a jelzálogos hitelezők értesitése is.

Az ingatlanok haszonvételére és függő terméseire vezetett végrehajtás szabályozását a 699—704. §§. foglalják magukban. Azon esetben, ha az ingatlannak csupán haszonélvezete s nem egyszersmind tulajdonjoga illeti a végrehajtást szenvedőt (hitbizomány, özvegyi jog), a végrehajtás ezen módozata kiváló fontossággal bir. Az ily haszonélvezet leggyakoribb esetben az időtartamot illetőleg is bizonytalan levén, annak lefoglalása és árverési uton való értékesitése sem a hitelezőknek, sem a végrehajtást szenvedőnek jól felfogott érdekeivel nem egyeztethető össze. Ezért van a törvényjavaslatban a végrehajtás azon módozata megállapitva, mely szerint a haszonvétel zár alá vétetik, a zárgondnok által vagy házilag vagy bérletileg kezeltetik és a befolyt jövedelem azután a végrehajtatónak, s ha a telekkönyvbe bejegyzett haszonvételt telekkönyvi bejegyzések terhelik: az ingatlan vételár-felosztás szabályainak alkalmazása mellett a hitelezőknek kielégitésére fordittatik.

Ha pedig a végrehajtást szenvedőt a tulajdon és a haszonvétel is illeti: a 702. §. jogot ad a hitelezőnek, hogy a haszonvételre, akár az ingatlanra vezetendő végrehajtással egyidejüleg, akár a nélkül vezessen végrehajtást; de mert az ilyen végrehajtás mások jogainak sérelmére nem szolgálhat: világosan ki van mondva, hogy ez az ingatlannak árverését nem akadályozza s ezen esetben az árverés napján még be nem szedett függő termésre és esedékessé nem vált bérösszegre a haszonélvezeti végrehajtás hatálylyal nem bir.

Minthogy ezen esetben a haszonélvezetre vezetett végrehajtás által felmerült zárlati költségek a függő terméssel együtt eladott ingatlan értékét emelik; ezen költségeknek az előnyös tételek közé sorozása indokolt, azon rendelkezés pedig, hogy azon végrehajtató követelése, a ki csupán a haszonélvezetre vezetett végrehajtást, az összes jelzálogos hitelezők követelése után sorozandó, a jelzálogos hitelezők jogait nem érinti. Ha azonban maga az ingatlan nem árvereztetik el, a 703. §. szerint azon jelzálogos hitelező, a kinek javára a végrehajtási jog korábban van bejegyezve, mint a függő termés elválasztatott és a bérösszeg esedékessé vált, követelheti, hogy a függő termés jövedelme, vagy a bérösszeg a végrehajtató követelésének kielégitésére egyelőre ne fordittassék, hanem letétbe helyeztetvén, ha maga az ingatlan egy év alatt elárvereztetik, az ingatlan vételárához csatoltassék.

Ezen intézkedés által, egyfelől azon jelzálogos hitelezők érdeke, a kik a függő termés elválasztása, vagy a bérösszeg esedékessége előtt már végrehajtási joggal birnak, kellőleg megóvatik; másfelől pedig megszüntettetik azon helytelenség, mely fennáll jelenben, hogy a függő termésre sem a jelzálogos, sem a személyes hitelező biztosan végrehajtást nem vezethet. Az elválasztás vagy esedékesség napján még végrehajtási joggal nem biró jelzálogos hitelezőnek ezen jog azért nem adatik meg, mert ha a végrehajtó a haszonvételre végrehajtást nem vezetett volna, az elválasztás vagy esedékesség perczében azzal a tulajdonos rendelkeznék a nélkül, hogy a végrehajtási joggal nem biró jelzálogos hitelező az elválasztott termésből, vagy beszedett bérösszegből kielégittetést követelhetne.

A 705—711. §§-ban az általános indokolás során már okadatolt eskü alatti vagyonfelfedezésnek szabályozása tartalmaztatik. — Azon adós ellenében, a ki az e tárgyban hozott birói határozat jogerőre emelkedése daczára vagyonát felfedezni és felfedezésére az esküt letenni vonakodik, hogy a törvény rendelkezésének hatálya biztosittassék, a fogságot kell, mint kényszeritő eszközt, alkalmazni, miután az ellen, a kinél végrehajtási alap nem találtatik, pénzbirság alkalmazása sikertelen lenne. — A törvényjavaslat ezen fogság leghosszabb tartamát fél évben állapitotta meg; mert az elégnek mutatkozik arra, hogy a törvényben előirt vagyon-felfedezési kötelezettségnek hatályos kényszer-eszközévé legyen; s épen mert a fogság által a végrehajtást szenvedő csupán a vagyon-felfedezésre szándékoltatik szorittatni, mihelyt vagyonát felfedezte és az esküt letette, szabadon bocsátandó. A 710. §. korlátozó intézkedése, mely szerint vagyon-felfedezés és fogság ismételve csak akkor alkalmazható, ha kimutattatik, hogy a végrehaj-

tást szenvedő később vagyont szerzett, az által van indokolva, nehogy a vagyon-felfedezés ismétlése czéltalan zaklatásnak képezze kutforrását. A 711. §. 1. pontjának kivételét a mentelmi jog, a 2. pontot a közérdek, a 3. pontot a dolog természete indokolja.

A készpénzbeli követelés behajtására irányzott kiváló horderejű végrehajtáson kivül a végrehajtás egyéb nemei: ugymint bizonyos ingó vagyonnak vagy határozott fajú ingóságok bizonyos mennyiségének átadása, valamely ingatlanra vonatkozó tulajdoni vagy más dologi jog megszerzése, valamely ingatlannak vagy dologi jognak birtokába való behelyezés, valamely munka vagy másnemű teljesités, valaminek türése vagy abban hagyása — a jelen fejezetben lényegében az 1868. évi LIV. t. cz. intézkedéseinek megfelelően szabályoztatik; e mellett azonban a szükségesnek mutatkozott pótlások és módositások a törvényjavaslatba felvétettek.

Ha a végrehajtás tárgyát bizonyos ingó vagyonnak, vagy határozott fajú ingóságok bizonyos mennyiségeinek átadása képezi: a kiküldött ezeket elismervény mellett azért adja a végrehajtatónak csupán ideiglenesen át, mert a végrehajtás netaláni helytelenségének és szabálytalanságának előterjesztés és folyamodás útjáni orvosolhatására módot kell a törvénynek nyujtania. E mellett figyelembe veendő, hogy a végrehajtási eljárással harmadik személyek jogai is sértetnek, melynek megvédése iránt a 714. §. rendelkezik. E védelem illusoriussá válnék akkor, ha a végrehajtás tárgya a végrehajtatónak azonnal átadatnék s feltétlen rendezése alá bocsáttatnék.

A 715. §. azon esetben, ha a végrehajtás tárgya meg nem találtatik, megengedi a végrehajtatónak, hogy a végrehajtás tárgyának hivatalból kinevezett egy szakértő közbejöttével megállapitandó értéke erejéig azonnal biztositási végrehajtást intézzen; s azután a biróság sommás tárgyalás s esetleg rendszeres szakértői bizonyitás után végzésileg állapitja meg a végrehajtás tárgyának egyenértékét. A végzés ellen halasztó hatálylyal biró felfolyamodás engedtetik, s ha a másodbiróság megváltoztató határozatot hoz, további felfolyamodásnak van helye. A végzés jogerőre emelkedése után a megállapitott készpénzbeli egyenérték kielégitési végrehajtás útján hajtatik be. Czélja ezen intézkedésnek egyfelől az, hogy mellőztessék az 1868. évi LIV. t.-czikk 384. §-ának azon intézkedése, mely szerint ezen esetben a végrehajtató a végrehajtás tárgyát — akár van arra szüksége, akár nem, megszerezni köteles s kiadásait s kárainak megtéritését csak azután követelheti; másfelől pedig, hogy eleje vétessék annak, miszerint a végrehajtható határozattal biró hitelező a készpénzbeli egyenérték iránt egy újabb alakszerű pert legyen kénytelen lefolytatni, midőn az egyenérték a felek meghallgatása és esetleg rendszeres szakértői bizonyitás után könnyen megállapitható. A jogorvoslat iránti intézkedés a végzés fontossága által indokoltatik. Azon esetre pedig, ha alperes már az itéletben bizonyos vagyon átadására vagy a megállapitott készpénzbeli egyenérték fizetésére vagylagosan köteleztetett: a 717. §. azt rendeli, hogy a választási jog a teljesitési határidő alatt az alperest, ezen határidő után pedig felperest illeti. Ezen intézkedést fel kellett venni a kétely elháritása végett és azért, mert szemben azon marasztalttal, ki a vagylagos marasztalás egyikét sem teljesiti, a végrehajtató nem lehet azon bizonytalan helyzetben, hogy ne tudja, mire vezetheti a végrehajtást.

Ha valamely ingatlannak vagy dologbeli jognak birtokába való helyezés képezi a végrehajtás tárgyát: a 719. §. szerint a kiküldött a helyszinére kitűzött végrehajtási határnapról a végrehajtást szenvedőt vagy perbeli képviselőjét ajánlott levélben előre értesiteni köteles. Ez szükségesnek mutatkozik a végből, mert a birtokba-helyezésnél az ingatlan azonossága, hatása és más fontos kérdések veendők figyelembe, tehát a végrehajtató jelenlétének biztositása szempontjából, a határnap előzetes tudtul adását igényelheti annál inkább, mivel itt a dolog természetéből folyólag a végrehajtási határnap előleges bejelentése veszélylyel nem jár.

A 720. §. szerint valamely teljesités, türés vagy abbanhagyásra irányzott végrehajtásnál a végrehajtást szenvedő erre pénzbirsággal szoritandó; de a végrehajtatónak ugyan-

ezen eljárás eredménytelensége esetében, mint annak előrebocsátása nélkül is jogában áll, a készpénzbeli egyenérték erejéig biztositási, és az egyenérték megállapitása után kielégitési végrehajtást oly módon vezetni, mint azon esetre, ha a végrehajtás tárgyát valamely ingóságnak átadása képezi, a 715. §-ban megállapitva van.

A marasztalás daczára késedelemben lévő végrehajtatónak ezen jogot megadni azért kellett, mert a munkateljesités igen gyakran felette sürgős, tehát a végrehajtató érdeke megkivánja, hogy ő esetleg a munkát más által teljesittetve, a végrehajtást szenvedőtől a készpénzbeli egyenérték megtéritését követelhesse a nélkül, hogy előbb őt a munka teljesitésére pénzbirsággal szorittatni legyen kénytelen.

A jogszolgáltatás biztonsága követeli, hogy a jogkereső félnek a törvény által mód és alkalom nyujtassék, bizonyos esetekben előleges biztositékot nyerni az iránt, hogy megitélendő igénye kényszer-végrehajtás útján érvényesithető leend. Ilyen előleges biztositási intézkedés mostani eljárási szabályunknak megfelelően kettő van felvéve, t. i. a biztositási végrehajtás és a zárlat; mindkettő azonban tüzetesebben szabályoztatik a jelen törvényjavaslatban, mint az 1868. évi LIV. t.-czikkben szabályozva van.

A biztositási végrehajtás esetei a 721—725. §§-ban vannak felsorolva. Teljes bizonyerejü okirattal igazolt készpénzbeli követelés iránt, veszély igazolása esetében, csak a kereset beadásával egyidejüleg, vagy a kereset beadása után engedtetik meg a biztositási végrehajtás; — mert miután eddigi eljárásunk is helyesen csak lejárt követelésre engedett biztositási végrehajtást, a kereset folyamatba tételét épen úgy, mint a váltó-eljárásnál eddig is volt, a biztositás feltételéül tüzni, már csak az egyszerüsités szempontjából is czélszerünek mutatkozott. Feltétlen marasztaló itélet alapján halasztó hatálylyal biró fellebbezés vagy igazolás beadása esetében, veszély igazolása nélkül elrendelendő biztositáson kivül, a törvényjavaslatba még felvétetett, hogy feltétlenül marasztaló első birósági itélet alapján, veszély esetében a fellebbezési határidő eltelte előtt is elrendelendő a biztositási végrehajtás, mert egy még nem jogerős első birósági itélet bizonyára nyujt annyi alapot a biztositás elrendelésére, mint egy teljes bizonyitó erejű magán okirat. Ha a per tárgyát nem készpénz, hanem határozott fajú ingóságoknak bizonyos mennyisége képezi: ennek a biróság által megállapitandó egyenértéke erejéig ugyanazon feltétel erejéig adatik hely a biztositási végrehajtásnak, mint készpénzbeli követeléseknél. Ezen kiterjesztést a forgalom igénye indokolja. — Lejárt bérleti és haszonbérleti követeléseknél veszély igazolása nélkül csak azon tárgyakra engedtetik meg a biztositási végrehajtás, a melyre a bérbeadónak vagy haszonbérbeadónak törvényes zálogjoga van; haszonbérleti követeléseknél azonban ugyanazon tárgyakra veszély igazolása esetében a legközelebb lejárandó félévi haszonbérösszeg erejéig is hely adatik a biztositási végrehajtásnak. Utóbbi intézkedés agricultur érdekeink figyelembevételével azért vétetett fel, — hogy a haszonbérbeadónak mód adassék veszély esetében megakadályozni azt, hogy a haszonbérlő a törvényes zálogjoggal terhelt ingóságokat a haszonbérösszeg esedékessége előtt eltávolithassa, elidegenithesse és ez által a haszonbérbeadót tetemesen megkárosithassa. Lakbérleteknél ilyen intézkedés nem szükséges; mert a tulajdonosnak a kézi zálog eltávolitását, a kiköltözést tényleg megakadályozni hatalmában áll. A 725. §. tartalmazta új intézkedés a közérdek megóvásában találja indokolását.

A 727. §. rendeli, hogy a mennyiben a biztositási végrehajtás a veszély kimutatásától függ: az vagy feltétlenül vagy azon feltétel alatt rendelendő el, hogy a biztositást kérő a biróság megállapitásától függő biztositéki összeget tegyen le. Ezen intézkedés felvétele azért mutatkozott szükségesnek, mert a veszély kimutatásának biztos adatait megállapitani alig lehet s mert ugy a biztositásnak elegendő alap nélkül való elrendelése, mint az elrendelés előfeltételének túlszigorú megbirálása érzékeny jogsérelmet okozhat. A biztositék leté-

telétől függő biztositási végrehajtás elrendelése, kapcsolatban azon következményekkel, melyek a nyilván valótlan vagy megszünt követelés fedezetére kért biztositás esetében, a kérvényezőt sujtják, módot fog adni a birónak, hogy e feltétel alatt akkor is elrendelje a biztositási végrehajtást, ha a veszély-kimutatásnak praegnans adatai nem feküsznek előtte; mert a biztositást kérő által leteendő biztositék garantiát nyujt arra nézve, hogy alaptalanul és szükségtelenül nem fog a biztositási végrehajtás foganatosittatni.

A 729. §. jogot ad annak, a ki ellen biztositási végrehajtás rendeltetett, hogy akár a foganatositás előtt, akár a foganatositás után, a biztositandó összeget készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirokban letegye. Ezen intézkedés a biztositási végrehajtás alatt álló érdekében vétetett fel, hogy módjában álljon ezen úton a biztositási végrehajtás alól menekülni, esetleg pedig a foganatositott biztositás feloldását vagy a zálogjog előjegyzésének törlését eszközöltetni.

A 730. §. mellőzi a mostani eljárásunkban ismert kifogást; hanem azon félnek, a ki ellen a biztositási végrehajtás rendeltetett, felfolyamodási jogot enged azon esetre, ha a biztositási végrehajtás a törvény rendelete ellenére rendeltetett el, vagy ha a követelés már az előtt teljesen fedezve volt. A kifogások helyett a felfolyamodás azért tétetett, mert ez az eljárást egyszerüsiti, a jogorvoslatokat egyöntetüvé teszi; azon rendelkezés pedig, hogyha a felfolyamodáshoz új okiratok csatoltatnak, a felterjesztés előtt az ellenfél meghallgatandó, a kifogások feletti tárgyalását elegendően pótolja.

A 732. §. megállapitja, hogy a foganatositott biztositási végrehajtás a pernek jogerejü birói határozattal való eldöntéseig hatályban marad, tehát azon esetben sem oldandó fel, ha az alsóbiróságnak még jogerőre nem emelkedett itéletével a biztositást kérő, keresetével elutasittatott, vagy azon itélet, melynek alapján a biztositási végrehajtás rendeltetett, feloldva, póteljárás rendelése mellett megsemmisitve vagy még jogerőre nem emelkedett itélet által megváltoztatva lett. A biztositási végrehajtásnak az a czélja, hogy a hozandó itélet végrehajtása előlegesen biztosittassék. Ha tehát egyszer a törvényben előirt feltételek létezése esetében a biztositási végrehajtás megrendeltetett és foganatosittatott: czélszerünek mutatkozik annak hatályát a közbeeső, de még nem jogerejü ellenkező birói határozatok daczára fentartani addig, mig a per jogérvényes birói határozattal el nem döntetik. Az ellenkező rendelkezés a biztositások gyakori feloldása és ismételt elrendelésére vezetne, s gyakran azt eredményezné, hogy a hitelező már biztositott követelésétől csak azért esnék el, mert a másodbiróság nem úgy határozott, mint az első és harmadbiróság.

Minthogy bérleti követeléseknél és a 725. §. eseteiben a biztositási végrehajtás kereset meginditása nélkül is megrendelhető; a 733. §. intézkedik, hogy ezen esetekben 30 napi zárhatáridő alatt, a követelés érvényesitése iránt kereset inditandó, avagy megfelelő más eljárás teendő folyamba. Ha ez nem történik, akkor a foganatositott biztositás feloldandó, melyre nézve az idézett szakasz a szükséges intézkedéseket tartalmazza.

Azon sérelem elháritása szempontjából, mely abból következik, ha nyilván valótlan vagy megszünt követelés fedezésére eszközöltetik biztositási végrehajtás, a 734. §. meghatározza a biztositást kérőnek kártéritési felelősségét és azt, hogy a biztositást kérő ezen felül 500 forintig terjedhető pénzbirságban marasztható. A kárkövetelés érvényesitése és a birság kiszabása tárgyában az idézett szakasz, a dolog természete által indokolt egyszerübb eljárást állapit meg.

A zárlat eseteit a 735. §. sorolja fel. Az *a)* pontban foglalt zárlati eset megfelel az 1868. évi LIV. t.-cz. 324. §-ának. A *b)* pont szerint zárlatnak van helye, egyedileg meghatározott dolog vagy jog iránt inditott perben hozott feltétlenül marasztaló első birósági itélet alapján, ha alperes halasztó hatálylyal biró felebbezéssel vagy igazolással él, mert ezen esetben a kielégitési végrehajtás sikerének zárlat alkalmazása általi biztositása ép oly alapon

nyugszik, mint egyedileg meg nem határozott pertárgyra nézve, ugyanezen esetben a biztositási végrehajtás elrendelése. A *c)* pont esetét a közérdek megóvása, a *d)* pont esetét pedig az indokolja, hogy ha a birtok vitássá válik, és meg nem állapitható, kit illet a valódi birtok; épen a birtok vitás volta teszi a zárlatot nélkülözhetetlenné. Az *e)* pont szerint a jelzálogos hitelező kérelmére a jelzálog állagának és tartozékának biztositására veszély igázolása esetében elrendelendő zárlat szükséges azért, hogy ez által mód nyujtassék arra, hogy a jelzálogos hitelezők a jelzálog állagának és tartozékának elértéktelenitésétől megóvassanak; a mi, kivált ha jelzálog erdőből vagy szőlőből áll, kiváló fontosságú.

A 736. §. megállapitván a zárlat elrendelésére illetékes biróságot, a 737. §-ban ki van mondva, hogy a zárlat csupán a 735 §. *b)* és *c)* pontjainak eseteiben rendelendő el, az ellenfél meghallgatása nélkül, az *a)*, *d)* és *e)* pontok eseteiben pedig rendszerint az ellenfél meghallgatandó, s csak, ha a késedelem veszélylyel járna, rendelhető el a zárlat előlegesen, ezen meghallgatás nélkül. A zárt kérő ellenfelének meghallgatása azért szükséges, hogy a biró az ellenfél védveinek meghallgatása után dönthessen a felett, vajjon a zárlat esete fenforog-e? Ez által a zárlat elrendelése utáni kifogási eljárás mellőzhetővé válik. És mert, ha a késedelem veszélylyel jár, a zárlat meghallgatás nélkül előlegesen is elrendelhető: a meghallgatás rendszeresitése semmi érdeket nem veszélyeztet. Azon intézkedés, hogy a 735. §. *a)* és *e)* pontjának eseteiben a zárlat, vagy feltétlenül vagy biztositék-nyujtásnak feltétele alatt rendelendő el, ugyanazon alapon nyugszik, mint a biztositási végrehajtásra vonatkozó megfelelő intézkedés.

A zárlatot rendelő végzés elleni jogorvoslat a 741. §-ban oly módon van szabályozva, mint a biztositási végrehajtást rendelő végzés elleni jogorvoslat, itt tehát elégséges az utóbbinál felhozott indokolásra utalni.

A 743. §. a zárgondnoknak adandó kezelési utasitást, a zárgondnok jogait és kötelességeit, a 744. §. a zárgondnoknak elmozditását; a 745. §. a zárgondnok számadási kötelezettségét, a 746. §. a zár tartama alatt jövedelemként befolyt ingóságok értékesitését, a 747. §. a zárgondnoki számadások elintézését, a 748—750. §§. pedig a zárgondnoki díjak és költségek kérdését szabályozzák. Mindezen rendelkezések mostani törvénykezési rendtartásunkban élénken érzett hiányt pótolnak s a dolog természetéből folyván, bővebb indokolást nem igényelnek.

A 751. §. netalán felmerülhető kétely elháritása szempontjából kifejezetten rendeli, hogy a zárgondnoki utasitásokra, a zárgondnok jogaira és kötelességeire, a zárgondnok elmozditására, a jövedelmi tárgyak értékesitésére, a zárgondnoki számadások elintézésére, a zárgondnoki költségek és díjakra vonatkozó intézkedések, a dolog természetének megfelelően alkalmazandók azon zárlati esetekben is, melyeknek a kielégitési végrehajtás során van helye.

A 752. §. azon intézkedését, mely a törvény hatályba léptének megállapitására vonatkozik, indokolja azon körülmény, hogy tekintettel azon előintézkedésekre, melyeket a semmitőszék és legfőbb itélőszék megszüntetése mellett, a m. kir. legfőbb itélőszék újjá szervezése igényel, a törvény életbeléptének határnapját magában a törvényben czélszerűen meghatározni alig lehet.

A 753. §-ban az 1868. évi LIV. törvényczikknek azon intézkedései tartatnak fenn, melyeket azon körülménynél fogva, mivel nem ezen törvényjavaslat szerinti eljárásokat tárgyaznak, részben pedig átmeneti jellegöknél fogva az átdolgozott törvényjavaslat keretébe czélszerűen beilleszteni nem lehetett.

A 754. §-ban az örökösödési eljárást illetőleg az 1868: LIV. t. cz. 559—594. §§-nak ideiglenes érvényben tartása mondatik ki, addig, a mig e tárgyban a már folyamatban levő előmunkálatok alapján új törvény hozatik. A jogorvoslati rendszer átalakitása folytán nélkülözhetlen intézkedések e szakaszba felvétettek s egyszersmind megváltoztattatott az 1868: LIV. t. cz. 581. §-ának azon helytelen intézkedése, hogy a gyakran igen fontos perre utasitó végzés ellen jogorvoslatnak helye nincsen.

A 755. §-ban a szabad királyi s törvényhatósági joggal felruházott és a rendezett tanácsi városoknak jog adatik, hogy a bel- és igazságügyminister helybenhagyása mellett lakbérleti szabályokat állapithassanak meg. A lakbérleti ügyeknek a helyi viszonyokhoz mért czélszerű szabályozása ezen ügyekben az eljárást felette megkönnyiti s sok bonyodalomnak veszi elejét, a ministeri jóváhagyás pedig elegendő kezességet nyújt arra nézve, hogy a czélnak meg nem felelő vagy épen az igazság követelményeibe ütköző szabályrendeletek megállapittatni nem fognak.

A 755. §-ban a pesti árú- és értéktözsdének, valamint a vidéki termény és gabona csarnokoknak külön birósága fent tartatik, mert e biróságoknak, mely kivált a terménykereskedés nevezetes emeltyűjét képezi, mellőzése czélszerűnek nem mutatkozik. Azonban e kivételes biróságok létjogosultságának figyelemben tartásával, hatáskörük világosan az 1875. évi XXXVII. t. cz. 258., 259. és 260. §§-ban foglalt kereskedelmi ügyletekre korlátoltatott s a 757—759. §§-ban felvett intézkedések által e hatáskör megtartásának és a jogbiztonság egyébb lényeges követelményeinek biztositékai megállapittattak. Nevezetesen kimondatott, hogy e biróságok itéletei ellen 3 nap alatt beadandó felfolyamodásnak van helye s a hatáskör áthágása, úgy a megjelölt egyéb lényeges alaki sérelmek esetében, az eljárás megsemmithető. Hogy azonban e felfolyamodás visszaélés alapját ne képezze, kimondatott ezen ügyek soronkivüli elintézése és az, hogy e kivételes biróságok biztositási végrehajtást rendelhetnek el. Szabályoztatott az igazolás-megsemmitési eljárás és perujitás kérdése, megállapittatott: hogy az itélet alapján kielégitési végrehajtást csak a rendes biróságok rendelhetnek el és tekintettel arra, hogy a biróságok hatásköre nem csupán kereskedőkre szorittatott, s tekintettel azon nagy területre, melyre e biróságok hatásköre kiterjed, a 756. §-ban a feleknek korlátlan képviseltetési jog engedtetett; végre a 760. §-ban a birák és birósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871. évi VIII. t. cz. e kivételes biróságok biráira is kifejezetten kiterjesztetett.

A 761—763. §§-ban a foganatban levő perekre és végrehajtásokra nézve a szükséges átmeneti intézkedések vannak megállapitva. Ezen átmeneti intézkedések szabályozásánál vezérelvül az szolgált, hogy a folyamatban levö ügyekben a további eljárás, a mennyiben ez bonyodalom és a jogbiztonság koczkáztatása nélkül történhetik, az új eljárási szabályok szerint folytattassék. Minthogy azonban jelen törvényjavaslat a végrehajtási eljárásra nézve gyökeres reformokat állapit meg: a törvény hatályba léptének napján függőben levő végrehajtási ügyekre jelen törvényjavaslat intézkedéseit feltétlenül alkalmazni nem lehet; hanem a végrehajtási eljárás egyöntetűségének előnyeit szem előtt tartva, s figyelembe véve a végrehajtási eljárás egyes önálló részeit (foglalás, árverés, árfelosztás, igényper, végrehajtás megszüntetése és felfüggesztése iránti kereset) a 762. §. *a*) *b*), *c*) és *d*) pontjaiban tüzetesen meg van állapitva, hogy a folyamatban talált végrehajtási ügyekre a jelen törvényjavaslat rendelkezései minő mérvben alkalmazandók.

A folyamatban levő, és a korábbi jogszabályok szerint folytatandó végrehajtási ügyekben használandó perorvoslatokra nézve a 763. §-ban ki van mondva, hogy e részben a jelen törvény rendeletei a dolog természetének megfelelően alkalmazandók; mert a jelen törvényjavaslatnak ide vágó czélszerűbb intézkedéseit a folyamatban levő végrehajtási ügyekre is alkalmazni lehet, a nélkül, hogy ez által bonyodalmak idéztetnének elő.

A 763. §. második bekezdésének rendelkezését indokolja az eljárás egyszerüsitésének, s minden nem telekkönyvi bejegyzés által teljesitendő végrehajtások összpontositásának czélszerüsége, ide értve a folyamatban levő végrehajtási ügyeket, jelesen a váltóvégrehajtási ügyeket is. — Különben is a törvényjavaslat 506. §-ból következik, hogy a törvényszékeknél alkalmazott birósági végrehajtók a járásbiróságokhoz lesznek beosztandók, minek folytán a törvényszékek nem fognak oly közegekkel rendelkezni, melyek az ily végrehajtási eljárások teljesitésére hivatva vannak.

A törvényjavaslatnak a perorvoslatokra vonatkozó intézkedéseiből folyólag a magyar kir. Curia két önálló osztályának, a semmitőszéknek és a legfőbb itélőszéknek egyesitése válván szükségessé, — e tekintetben, figyelembe véve egyfelől azt, hogy kivált a felsőbb biróságok birói szervezetének gyakori megbolygatása úgy az igazságszolgáltatás, mint a birói függetlenségnek megóvása szempontjából lehetőleg mellőzendő; továbbá, hogy a magyar kir. Curia birói létszáma mindaddig meg nem állapitható, mig az új eljárási törvény életbeléptetése utáni igazságügyi statistikai adatok nem állanak rendelkezésre; végre figyelembe véve azt is, hogy a kir. itélőtáblák szervezésének kérdése is a legalaposabb megfontolást igényli, midőn a törvényjavaslat 764-ik §-a megbizza az igazságügyministert, hogy jelen törvény hatályba léptének napjától számitott két év mulva a m. kir. Curia és a kir. táblák — tehát az egész felsőbb biróság újabb szervezése iránt törvényjavaslatot terjesszen elő, addig, mig ennek folytán a törvényhozás a szervezetet állandóan megállapitandja, a magyar kir. Curiát, a semmitőszék és legfőbb itélőszék összes birói tagjainak egyesitésével, tehát a legfelsőbb biróságok birói tagjainak és a létszámnak egyelőre érintetlenül hagyásával létesiti.

A semmitőszékhez előadás végett ideiglenesen beosztott királyi táblai birák a királyi táblánál előállandó munkatöbblet figyelembe vételével oda visszahelyezendők lesznek; és ha netalán a m. kir. Curia birói létszáma e mellett is nagynak mutatkoznék; ezen ideiglenesen a megüresendő állomások be nem töltésével lehetend segiteni.

A 766., 767. és 768-ik §§-ban a kisajátitási, a Curia biráskodási, a fegyelmi birósági és azon egyéb ügyek nyernek megfelelő szabályozást, melyek a kir. semmitőszéknek, vagy a m. kir. Curia két osztályának hatásköre alá külön törvény által utasittattak. A 769. §. félreértések kikerülése végett kimondván, hogy a polgári peres eljárásban az osztrák magyar bankot és a magyar földhitelintézetet megillető kiváltságos jogok a törvényjavaslat által nem érintetnek: megállapitja egyszersmind azon módositásokat, melyek a törvényjavaslat folytán a fentebbi kiváltságokat tárgyazó külön törvényekben szükségesnek mutatkoznak.

A 770. § ban kimondatik, hogy a törvény hatálya a polgárositott határőrvidékre is kiterjed. Ezt, tekintettel az oly annyira kivánatos jogegységre, indokolni nem szükséges, és a kiterjesztés, tekintve azt, hogy a törvénykezési rendtartás egészen tüzetes revisió alá vétetett, nehézségbe nem is ütközik. Csupán az életbeléptetési és átmeneti intézkedéseknek megfelelő külön szabályozása mutatkozik szükségesnek, mely az ottani viszonyok kellő méltánylatát igényli s ezért tartalmazza a 770. §. azon intézkedést, hogy e területre nézve az életbeléptetési nap külön leend meghatározandó és az életbeléptetési s átmeneti intézkedések rendeleti uton megállapitandók. A 771. §. tartalmazta felhatalmazások szükségesek azért, mert a kereskedelmi és váltóügyekben követendő peren kivüli eljárást és az ügyviteli szabályokat az új törvényben kellend alkalmazni.

Kelt Budapesten, febr. 22. 1879.

Dr. Pauler Tivadar s. k.

II. melléklet a 498. számú irományhoz.

Az igazságügyi bizottság

jelentése

„a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában" beadott 106. számú törvényjavaslatra.

„A polgári törvénykezési rendtartás tárgyában" 106. szám alatt beadott törvényjavaslat előzetes tárgyalás végett az igazságügyi bizottsághoz utasittatván: midőn a bizottság ezen törvényjavaslatot érdemleges tárgyalás alá vette, részben már a törvényjavaslat indokolása által is e térre utaltatván, nem mellőzhette azt, hogy a polgári perjog gyökeres reformjának kérdését vizsgálódásának körébe be ne vonja.

Az igazságügyi bizottság azon vélekedésben van, hogy a polgári perjog gyökeres reformja a szóbeliség és közvetlenség elvére fektetendő.

Szemben az irásbeli eljárással, a szóbeliségnek és közvetlenségnek előnye alig vonható kétségbe. A szóbeliség és közvetlenség elveire fektetett perjog szerint a biróság azon helyzetben van, hogy az eldöntendő vitás kérdéseknek teljes és csonkitatlanul hű képét a feleknek és illetve képviselőiknek kimeritő előterjesztéseiből közvetlenül ismeri fel, — hogy ugy a tény, mint a jogkérdésben a feleknek kifejtéseit közvetlenül hallgatja meg és veszi tudomásul, — hogy a szóbeli tárgyalás vezetése és a tárgyalás irányának befolyásolása által a vitás tényállás teljes felderitésére közreműködik, hogy a vitás kérdések egyes különálló részeinek elkülönitése avagy összefüggő kérdések egyesitése által, az eljárás egyszerűsitését eszközli. Ezek által lehetővé válik, hogy a biróság előtt teljesen és közvetlenül felderitett tényállás alapján és a perben álló felek jogi érveinek kellő méltatásával döntessék el a vitás jogkérdés. Ezen eljárás, szemben az irásbeliséggel és az azzal karöltva járó előadói rendszerrel, biztositékot nyujt az iránt, hogy a vitás tény és jogkérdés nem az előszabott formalitások megtartása mellett irásban foglalt periratokból az előadó biró által több vagy kevesebb ügybuzgalommal és szakavatottsággal kiböngészett kivonatban, hanem teljes egészében kerül azon biróság elé, a mely az ügy eldöntésére hivatva van; ez pedig az anyagi igazság érvényesülésének megbecsülhetlen biztositékát képezi.

A fentebbiekből önként folyik, hogy az igazságszolgáltatás a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett perjog mellett kétségtelenül alaposabb, mint az irásbeli eljárás mellett.

Ezen főelőnye mellett a szóbeliség kétségtelenül arra is hivatva van, hogy a biróságok és az igazságszolgáltatás iránti bizalmat megszilárditsa, hogy a jogérzetet fejlessze, hogy az ügyvédi kar tekintélyét emelje, és ha nem is azonnal, de idő multával gátot vetve a teljesen

alaptalan perlekedéseknek, a pereknek és az igénybe vett jogorvoslatoknak számát jelentékenyen csökkentse.

A szóbeliségnek ezen kétségtelen előnyeivel szemben, azon kérdés, hogy a szóbeli és közvetlen eljárás minő befolyással leend a perek tartamára, döntő befolyással nem birhat; mert egyfelől a perek tartama nemcsak a perrendtartás intézkedéseinek részleteitől, hanem a perrend keretén kivül eső tényezőktől, különösen a birói létszám megállapitásától függ; de másfelől az igazságszolgáltatás első és legfőbb követelménye az, hogy jó és alapos legyen, és e főkövetelmény mellett a pertartam csak mint másodrendű tényező jelentkezhetik; az olcsóság kérdése pedig — bár e részben az előny alig kétségbe vonhatólag az irásbeli eljárást illeti — épen nem jöhet figyelembe, mert a jó és alapos igazságszolgáltatás a jogállam eminens czéljai között méltán kiváló helyet követel magának.

Ezekből kiindulva, a bizottság teljes készséggel ad kifejezést azon véleményének, miszerint a polgári perjog gyökeres reformja, a perrendtartás végleges szabályozása, a szóbeliség és közvetlenség elvére fektetendő.

Midőn azonban a bizottság ezt habozás nélkül elismeri, másfelől nem mulaszthatja el kifejezést adni azon meggyőződésének, hogy a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett, alapjában új végleges perrendtartásnak rövid idő alatt való megalkotását, törvényerőre emelését és hatályba léptetését nem tartja lehetőnek.

Azon gyökeres törvényhozási reform, mely egy alapelveiben kétségtelenül helyes, de nálunk mégis idegenszerű és gyakorlatilag nem ismert rendszert meghonositani van hivatva, kiváló gonddal való előkészitést igényel. A szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett különböző perjogok nemcsak a lényeges alapintézkedésekben, például az előkészitő periratok kérdésében, a bizonyitékok szabad mérlegelésének határvonalaiban, a jogorvoslatok kérdésében stb. lényegesen térnek el egymástól, hanem részletes intézkedéseikben is igen jelentékeny eltéréseket tüntetnek fel. Ott, a hol egy új intézmény életbeléptetéséről, meghonositásáról van szó: annak vezérelve épen ugy, mint részletei, a leggondosabb megfigyelésnek, a leglelkiismeretesebb megbirálásnak kell, hogy tárgyát képezzék. — Viszonyaink és körülményeink kellő figyelembe vételével kell megállapitani nemcsak azon főelveket, a melyekre a perjog ezen új épitménye nálunk fektetendő leszen, hanem viszonyaink és igényeink követelményeire a részletes kidolgozásnál is éber figyelemmel kell lennünk.

A szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett új perjog nálunk, a hol e részben a jogfejlődés épen semmi elfogadható alapot nem nyujt, — a törvényhozó keze által alapjából való új felépitést igényel. E téren az elhamarkodott alkotás annál veszélyesebb lenne, mert a kellő megfontolás nélkül elhirtelenkedve létesitett mű könnyen magát a kétségtelenül helyes alapeszmét ragadhatná áldozatul.

A perjog alapelveinek megállapitása, a tervezet elkészitése, ennek a szakközönség birálata alá bocsátása, előre bocsátott tanácskozmányok után a törvényjavaslat végszövegének megállapitása, annak bizottsági és törvényhozási tárgyalása időt, és pedig nem csekély időt kell, hogy igénybe vegyen; pedig nem hagyható figyelmen kivül az sem, hogy a megalkotott új perrendtartás szentesitése és annak hatályba léptetése között és a gyakori rendszerváltozás igényelte előkészitések miatt, egy-két évnek kell közbejönnie.

Ha mindezekhez figyelembe vesszük, hogy a másnemű teendőkkel is igénybe vett törvényhozásunk az igazságügyi alkotások számára idejének csak egyrészét szentelheti; ha meggondoljuk, hogy az igazságszolgáltatás terén a polgári perjogon kivül más igen fontos kérdések, hogy többet ne emlitsünk, a bűnvádi eljárás és a polgári törvénykönyv megalkotása fogják a törvényhozásnak és szakbizottságának idejét igénybe venni, melyek, miután nem kevésbé fontosak és sürgősek, mint a polgári perjog gyökeres reformja s mivel e munkálatok az előkészitésnek már is igen előrehaladott

stadiumaiban vannak, a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett és még a tanulmányozás első stadiumában lévő perrendtartást sorrendben meg fogják előzni; ha figyelembe vesszük továbbá, miszerint tapasztalati tények mutatják, hogy nagyobb szabású igazságügyi reform-műveink előkészitése, törvényerőre emelése és életbeléptetése mennyi időt veszen igénybe, és hogy a szóbeliség és közvetlenség alap elveire fektetett perjognak megalkotása másutt is mily gondos munkát és mily hosszu időt igényel; — ha például látjuk, hogy Németországban, bár midőn a szövetségtanács 1871. május 8-án a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló perjog kidolgozására bizottságot küldött ki, elhatározta, hogy e bizottság munkálkodásának alapjául az 1870-iki észak-német szövetségi és az 1871-iki porosz kész javaslatokat fogadja el, mégis ezen időtől számitva több mint nyolcz év folyt le addig, mig az új német perrendtartás életbeléptethető volt; — ha mindezeket figyelembe vesszük: akkor indokoltnak fog mutatkozni a bizottságnak azon nézete, miszerint arra, hogy a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetett gyökeres reform rövid egy pár esztendő alatt életbe léptethető legyen, számitani nem lehet.

A fentjelzett két irányeszme, egyfelől a szóbeliség és közvetlenség elveire fektetendő perjogi reformnak helyessége, másfelől annak tudata, hogy a reform-mű hamar nem létesithető, vezérelték az igazságügyi bizottságot akkor, midőn a polgári törvénykezési rendtartás tárgyában beterjesztett törvényjavaslatot tárgyalás alá vette. E mellett nem kerülhette ki a bizottság figyelmét azon nevezetes körülmény sem, hogy ezen törvényjavaslatnak előterjesztését követőleg a képviselőház 1880. ápril hó 23-án az igazságügyministeri költségvetés tárgyalása alkalmával hozott és e bizottság által is helyesnek talált határozatában az igazságügyi kormányt a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló perrendtartás előkészitésére és oda utasitotta, miszerint előterjesztéseiben a szóbeliségre és közvetlenségre mint elérendő végczélra legyen tekintettel.

Mindezeknek kellő mérlegelése mellett ugy találta a bizottság, hogy az adott viszonyok közepette akkor jár el leghelyesebben, ha a beterjesztett törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadva, — miután e javaslat ugyis a mint előterjesztetett, a tulajdonképeni perjogot tárgyazó első részében nem egyéb, mint a most érvényben lévő törvénykezési rendtartásunk hiányainak kijavitása és hézagainak pótlása; — mig annak másik, a végrehajtási eljárást tárgyazó része gyökeres új alkotás jellegével bir, — a javaslatot most érintett két különböző alkateleme szerint két külön részre osztva, magának a szoros értelemben vett perjognak ideiglenes javitása tárgyában a legszükségesebbekre szoritkozik, és ezen ideiglenes intézkedéseket a mostani törvénykezési rendtartáshoz alkalmazott novelláris törvény alakjában terjeszti elő; mig a végrehajtási eljárást tárgyazó részt, mint oly maradandó jellegű alkotást, mely csekély változtatással a szóbeliség és közvetlenség elvén alapuló végleges perrend mellett is fenntartandó leszen, önálló külön törvény alakjába foglalva ajánlja elfogadásra.

A mi a tulajdonképeni perbeli eljárás legszükségesebb javitását illeti, e részben mostani törvénykezési rendtartásunknak perorvoslati rendszere, a külön semmitőszék, a perbeli, anyagi és alaki jogsérelmek orvoslatának merev elkülönitése, s az ebből kifolyólag az igazságszolgáltatás terén ugyszólván naponta fölmerülő, s ugyanazon, vagy hasonló alakban ismétlődő inconvenientiák lépnek követelőleg előtérbe, melyek a magyar kir. Curia két osztályának egyesitését, a jogorvoslati rendszer átalakitását és egyszerűségét elodázhatlan szükség gyanánt tüntetik elő. A bizottság teljes készséggel csatlakozik ugyan a m. k. Curia semmitőszéki osztálya által méltán kiérdemelt azon elismeréshez, melynek az előterjesztett törvényjavaslat indokolása kifejezést ad, de e mellett egész terjedelemben osztja az indokolás azon kifejtéseit is, melyek a perbeli alaki és anyagi jogorvoslatok merev elkülönitésének helytelenségét, a háromfokú birósági rendszer keretébe páratlan sajátszerűséggel beillesztett külön semmitőszék létjogosulatlanságát, s abból folyólag jogorvoslati rendszerünk hiányait és bizonytalanságát előtüntetik. És minthogy a jogorvoslati rendszert az elmélet és a gyakorlat, a jogászi

és a nem jogászi közvélemény egyiránt tarthatlannak jelezte, minthogy továbbá oly semmitőszék, mint a mienk, mely határoz az alakisági kérdésekben az első, a másod és a harmadfolyamodású biróságok itéletei felett, tehet a háromfokú birósági rendszert tulajdonképpen hatfokuvá teszi, és a mely egyfelől a birósági végrehajtónak a végrehajtás foganatositása körül való eljárását közvetlenül, másfelől pedig a legfőbb itélőszéknek itéleteit felülbirálni van hivatva, a bizottság tudomása szerint sehol sem létezik: a bizottság a külön semmitőszéket, mint ilyet megszüntetendőnek és a jogorvoslati rendszert átidomitandónak tartja. Teszi ezt a bizottság azért, mert a jogorvoslati rendszernek az előterjesztett törvényjavaslat értelmében való átalakitása nagyobb átmeneti bonyodalmak nélkül létesithető, s mert a most fenálló külön semmitőszéknek, mint ilyennek fentartása, a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetendő új perrend leendő behozatalával épen nem indokolható.

Azon jogorvoslati rendszer, melyet a beterjesztett törvényjavaslat ide vonatkozó intézkedései alapján a bizottság által elfogadásra ajánlt ·/. alatt mellékelt novellaris törvénynek 27—62. §§-ai tartalmaznak, a tulajdonképeni perjog rendszerének egyebekben való érintetlenül hagyása mellett, nem fog az igazságszolgáltatás terén nagyobb mérvű bonyodalmakat szülni, mert hiszen az lényegében nem egyéb, mint a mostani bonyodalmas és kételyeknek tért engedő rendszer felhagyásával visszafogadása azon egyszerű rendszernek, a mely nálunk éppen nem ismeretlen, a mely fennáll ma is a váltó-, bánya- és úrbéri perekben a büntető ügyekben, és a mely mostani perrendtartásunkat megelőzőleg fennállott a köztörvényi polgári perekben is. Itélet ellen felebbezésnek, végzés ellen felfolyamodásnak van helye. Az itélet elleni felebbezés során érvényesitendő az alaki sérelmek orvoslása is. Ezek a tervezett módositásoknak azon egyszerű vezéreszméi, a melyek a jogorvoslati rendszert könnyen áttekinthetővé teszik és megszüntetik mindazon kirívó helytelenségeket, a melyek onnét származnak, hogy ugyanazon itéletnek anyagi és alaki szempontból való felülvizsgálása különböző biróságok hatáskörébe van utalva, és hogy törvénykezési rendtartásunk a felebbezhető végzéseket és a semmiségi panaszok eseteit taxative sorolta fel, a miket, ha a m. kir. Curia semmitőszéki osztálya, a mint általában tudva van, a 293. §. 1-ső pontjának kiterjesztő magyarázatától okszerűen nem tágitott volna: a kirívó visszásságok, melyek fájdalom, még ma is — a törvénykezési rendtartás érvényben létének 12-ik évében nem ritkák — még feltünőbben fogtak volna felmerülni.

A külön semmitőszéknek a szóbeliség és közvetlenség alapelvein nyugvó és majdan életbeléptetendő új perrendtartás szempontjából való fentartását az igazságügyi bizottság nem komoly érvnek, hanem pusztán szójátéknak tekinti.

Eltekintve attól, hogy ma még, midőn az alkotandó új perrendtartás vezérelvei megállapitva, sőt megvitatva sincsenek, épen nem lehet tudni, vajjon törvényhozásunk a franczia rendszert teszi-e magáévá, a mely a felebbviteli biróságok fölébe egy semmitőszéket állit, a mely nem csupán alaki sérelmek miatt, hanem az anyagi törvény megsértése esetében is megsemmisiti a felebbviteli biró itéletét, és azt újabb itélethozatalra utasitja; avagy pedig az újabb német perrendtartásnak és az osztrák javaslatnak álláspon ját foglalja el, és a felebbviteli biróságok itéletei ellen a jogkérdésben való felülvizsgálatot (revisio in jure) fog megengedni; még ha az előbbi eset fog is bekövetkezni, ha a felebbviteli biróságok itéletei ellen csupán semmiségi panasz engedtetik, és ennek eldöntése egy semmitőszék hatáskörébe utaltatik: e semmitőszéknek szervezete, jelentősége és hatásköre egészen más lesz, mint a m. kir. Curia semmitőszéki osztályáé; más lesz elannyira, hogy a névazonosságon felül tulajdonképeni érintkezési pontok alig lesznek észlelhetők. A mi semmitőszékünknél az évenkint elintézendő ügyek száma 27,000, 28,000-re rúg, mig a körülbelül három annyi népességgel biró Francziaország semmitőszékének évi polgári ügyforgalma 600—700-at teszen. Már maga ezen egy körülmény, a számoknak ezen csalhatlan adata mutatja, hogy a hatáskört illetőleg minő lényeges különbség van a mi semmitőszékünk,

és egy oly semmitőszék között, a melyre a szóbeliség és közvetlenség elvein alapuló új perrendtartás mellett esetleg szükség fog lenni akkor, ha a jogorvoslat kérdésében a semmiségi panasznak és nem a jogkérdés felülvizsgálatának rendszere fog elfogadtatni. De bármelyiket fogja a törvényhozás a fent jelzett jogorvoslati rendszerek közül választani, annyi kétségtelen, hogy az első folyamodású biróságok és a decentralizálandó királyi táblák, mint felebbviteli biróságok mellett, nem mint most tényleg van, két, hanem csak egy legfőbb biróságra, vagy egy semmitőszékre, vagy egy legfőbb itélőszékre fog szükség lenni; sőt kétségtelen az is, hogy az esetleg felállitandó semmitőszéknek szervezete és hatásköre inkább meg fogja közeliteni a novella értelmében egyesitendő m. kir. Curiának hatáskörét és szervezetét, mint a ma tényleg létező semmitőszékünkét; és hogy azon jogorvoslati rendszer, a melyet a novella tartalmaz, a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetendő új perrendtartásnak jogorvoslati rendszerétől bizonyára nem üt el annyira, mint a mennyire elüt a mostani törvénykezési rendtartásnak bonyodalmas, az ügyek rendes menetére bénitólag ható s nem ritkán a jogbiztonság veszélyeztetésével járó jogorvoslati rendszere.

Mindezeket figyelembe véve, a bizottság törvénykezési rendtartásunk novelláris javitását, s ennek keretében különösen a jogorvoslati rendszer gyökeres átalakitását és egyszerüsitését már csak azért is ajánlja elfogadásra, mert ez a szóbeliség és közvetlenség alapelveire fektetendő gyökeres perjogi reform létesitését legkevésbé sem alterálja, sőt inkább annak útját egyengeti.

A törvénykezési rendtartás tárgyában készitett novella a jogorvoslati rendszer szabályozásán és az ezzel szoros összefüggésben lévő némely intézkedéseken, például a semmiségi keresetet (Nichtigkeits-Klage) tárgyazókon felül arra szoritkozik, hogy a törvénykezési rendtartásnak kirívóbb hiányait javitsa és feltünő hézagait pótolja. — E részben az igazságügyminister ur által előterjesztett törvényjavaslatból a novella keretébe átvette a bizottság mindazon intézkedéseket, a melyeket a perbeli eljárás ideiglenes javitása szempontjából a fent jelzett irány követése mellett szükségeseknek talált. Az ekként egybeállitott novella intézkedik az iránt (4-ik §.) hogy vitás elvi kérdések a magyar királyi Curia polgári tanácsának teljes ülésében döntethessenek el; mert ezt kivált addig, mig codifikált magánjogi törvénykönyvünk nem lesz, a helyes és egyöntetű igazságszolgáltatás biztositékát képező nagyfontosságú javitásnak tekinti. Azon anomalia megszüntetése szempontjából, mely szerint jelenben nagyfontosságú telekkönyvi kitörlési perek a telekkönyvi hatósággal felruházott kir. járásbiróságok hatásköréhez vannak utalva, megállapitja (6-ik §.), hogy az ilyen perek kizárólag a kir. törvényszékek mint birtokbiróságok hatásköréhez tartoznak. Továbbá tüzetesebben szabályozza (8-ik §.) a viszonkereset eseteit, a polgári ügyek folyamára lankasztólag ható szavatossági alkeresetek kiküszöbölésével, e helyett a perbehivás egyszerű intézményét lépteti életbe (9., 10-ik §.) s ezzel kapcsolatban (14-ik §.) kiküszöböli mostani törvénykezési rendtartásunk 95-ik §-ának azon anomaliáját is, mely a sommás eljárás alá tartozó ügyeknek rendes eljárásra való átterelését tárgyazza. Intézkedik a képviselet kérdésében (11., 12-ik §.), a sommás eljárás alá tartozó ügyeket szabatosabban meghatározza (13-ik §.), birói szervezeteink figyelembe vételével, a sommás eljárás alá tartozó ügyeket 500 frt készpénzbeli összegig vagy értékig kiterjeszti, de másfelől az önkéntes alávetést korlátozza, a haszonbérleti viszonyból felmerülő kártéritési és a munkadíj iránti kereseteket pedig, melyek rendszerint bonyodalmasak, a mennyiben a követelés 500 frt összeget vagy értéket meghalad, a sommás birósági hatáskör alul kivéve, a rendes eljárásra utalja. Az irásbeliségnek legkirívóbb árnyoldalát képező előadói rendszer ellenébe megfelelő biztositékot állit fel (17., 18. §§.) és az anyagi igazság lehető felderítésére módot adandó, az első biróságoknak is megadja azon jogot, (19. §.) hogy ha az ügyet érdemleges határozatra megérettnek nem találják, feloldó határozat mellett póttárgyalást rendelhessenek. — A pertári eljárásnak és bizonyitás rendszerének érintetlenül hagyása

mellett csupán az ügy érdemének jegyzőkönyvi tárgyalására nézve hozza be azon szükséges változtatást, hogy az eljárás ezen módja szerint végiratnak és ellen-végiratnak is helye van, és hogy a felek egymásnak halasztásokat engedhetnek; egyszersmind pedig az eskü általi bizonyitásnak egy kirívó hibáját orvosolja, s egy ezélszerü pótlást hoz javaslatba (23., 24. §§.). Pontosan megállapitja (25. §.) az itéletben kiszabott teljesitési határidőnek számitását és az itélet jogerőre emelkedésének időpontját. Intézkedik az új bizonyitékra alapitott perujitás meginditására szolgáló határidő tüzetes szabályozása tárgyában (64. §.). A választott birósági eljárást, mely a gyakorlati életben oly kirívó visszásságokat tüntetett fel, javitja és pótolja (66—71. §§.). A felhivási és különösen a számadási perekre nézve, melyekre vonatkozólag a törvénykezési rendtartás intézkedései hézagosoknak és helyteleneknek mutatkoztak, a megfelelő pótlásokat és javitásokat inditványozza (72—80. §§.). Szabatositja a holttányilvánitási eljárást, egyszerüsiti ezen ügyeknek felülvizsgálatát, egyszersmind pedig az elhalálozás tényének tanuk általi bizonyitását is szabályozza (81—83. §§.). Végre a budapesti árú- és értéktőzsde, ugy a vidéki termény- és gabona-csarnokok külön biróságainak törvényes hatáskörét a kereskedelmi forgalom jogos igényeinek kellő figyelemre méltatásával meghatározza és ezen külön biróságok előtti eljárás szabályozása tárgyában szükségesnek mutatkozó intézkedéseket felöleli.

A fentebb jelzettek tartalmazzák a törvénykezési rendtartás novellájába felveendőnek talált sürgős intézkedéseket, melyek a megfelelő életbeléptetési és átmeneti intézkedésekkel vannak kiegészitve. Itt vannak felvéve a fennálló külön törvényekre is tekintettel összeállitott mindazon intézkedések, a melyek a magyar kir. Curia két osztályának egybeolvasztása folytán szükségesnek mutatkoztak.

Előterjesztésünk másik önálló része a végrehajtási eljárást tárgyazó különálló törvényjavaslat, melyet 2 ·/. alatt van szerencsénk csatolni, az igazságügyminister által előterjesztett törvényjavaslat 489—751. §§-nak önálló törvénynyé alakitott átidomitását képezi.

Az előterjesztett törvényjavaslatnak ezen része, a biztositási végrehajtásnak és a zárlatnak is felölelése mellett a végrehajtási eljárásnak gyökeresen új szabályozását tartalmazza és a bizottság vélekedése szerint helyes alapelvekre van fektetve. A törvényjavaslatnak ezen része, mely az e tárgyban nyilatkozott szakközönségnek is elismerésével találkozott, rendszeres, tüzetes és kimeritő intézkedések felvételével szabályozza a végrehajtási eljárást. Vezérelvül szolgál a javaslatnak, hogy a végrehajtási eljárás egyszerü és lehetőleg kevés költségekkel járó legyen; s hogy a mellett, miszerint a végrehajtatónak és a végrehajtást szenvedőnek, ugy harmadik érdekletteknek jogai és érdekei kellő védelemben részesittessenek, a végrehajtási eljárás roszhiszemü elodázásának utja lehetőleg elzárva legyen. A javaslat ezen része a felmerülhető esetek különbféleségeinek gondos figyelembe vételével állapitja meg a megfelelő intézkedéseket, a mit a bizottság, mint a javaslat előnyét emel ki; mert azt hiszi, hogy a részletes szabályozás a végrehajtási eljárás közvetlen vezetésére hivatott első biróságoknak és a végrehajtások foganatositásánál közremüködő kiküldötteknek, valamint a feleknek is biztos támpontul fog szolgálni, s a végrehajtási eljárások során eddig használt, s jelentékeny részben törvénykezési rendtartásunk ide vonatkozó intézkedéseinek hézagosságára és bizonytalanságára visszavezethető jogorvoslatok számát nem csekély mértékben fogja csökkenteni.

A javaslat kiváló előnyének tekinti a bizottság, hogy a végrehajtási eljárást a köztörvényi és váltóügyekre egyöntetüen szabályozza és ez által a különböző szabályozásból eddig felmerült bonyodalmaknak elejét veszi, hogy az ingóságokra vezetett végrehajtásokat az illető járásbiró kezébe összpontositja és ez által megelőzi mindazon bajokat, a melyek ugyanazon ingóságoknak különböző biróságok kiküldöttjei részéről való lefoglalásából ugyszólván naponta felmerülnek. Hogy tüzetesen szabályozza a végrehajtás felfüggesztésének eseteit, a végrehajtás megszüntetése, korlátozása és felfüggesztése iránti kereseteket és a visszvégrehajtás eseteit. Hogy

tüzetesen meghatározza a végrehajtási eljárás során használható jogorvoslatokat, a kiküldött eljárása ellen az első biróság által elintézendő előterjesztésnek, a biróság végzése ellen pedig felfolyamodásnak ad helyet és ezeknek felfüggesztő hatályát szabatosan körülirja. Hogy az igénypereket az egészen különböző jellegű elsőségi bejelentésektől szabatosan elkülöniti és tüzetesen körülirva szabályozza, hogy a követelések lefoglalása iránt kimeritően intézkedik és a lefoglalt követeléseknek árverésen való értékesitését rendszerint meg nem engedvén, a lefoglalt követelésnek átruházás vagy behajtás utján való értékesitését irja elő. Ugy az ingatlan végrehajtási eljárás során a felesleges és csak szükségtelen költségeket okozó becslési eljárást mellőzi, hogy a mostani két árverési határidőt meghaladó időtartamra, tehát a végrehajtást szenvedő elleni túlszigor nélkül egy árverési határnap kitűzését rendeli el, a melyen az ingatlan a kikiáltási áron alul is elárvereztetik ugyan, de ha az árveréstől számitott 8 nap alatt a megirt feltételeknek megfelelő magasabb utóajánlat tétetik, a korábbi árverés hatálytalanná válta mellett egy újabb árverési határnap tűzetik ki. Hogy a sorrendi tárgyalás, az árfelosztás, az ingatlan haszonélvezetére vezetett végrehajtás s több effélék kimeritően és teljesen vannak szabályozva. Hogy a biztositási végrehajtásnak és a zárlatnak esetei és ezen előzetes biztositási intézkedéseknek mi módon való foganatositása szabatosan vannak körülirva és különösen a zárgondnok jogai és kötelességei, a zárgondnok elmozditása, a zárgondnoki számadások kérdése, a zárgondnoki kezelés alatt befolyt jövedelmi tárgyak értékesitése a zárlati költségek és zárgondnoki díjjak előlegezése és megállapitása kimeritően és helyesen szabályoztatik.

A ministeri törvényjavaslatnak ezen részét, mint külön törvényt a bizottság részletes tárgyalás alá véve, azt e részletes tárgyalás során több rendű módositásokkal fogadta el, a mely módositások közül, mint nagyobb fontosságúakat itt a következőket emlitjük fel:

A ministeri javaslat 507. §-ában az ingatlanra vezetendő és telekkönyvi bejegyzés által foganatositandó végrehajtásokra nézve azon vezérszabály állittatik fel, hogy a mennyiben a végrehajtás csupán az azt elrendelő biróság, mint telekkönyvi hatóság által foganatositandó: a végrehajtási kérvény a biróság telekkönyvi igtató hivatalába adandó be.

Tekintettel arra, hogy a fennálló rendszer szerint a biróságoknak telekkönyvi és polgári osztályai szorosan el vannak különitve, és különálló segédhivatalokkal birnak, a bizottság ezen intézkedést nem tartja elfogadhatónak, mert egyfelől ez által az elkülönitve kezelendő ügyiratok összevegyitése, s ebből figyelve arra, hogy a végrehajtási eljárással párhuzamban az alapperben való további eljárás, halasztó hatálylyal nem biró felebbezés, perújitás stb. van gyakran folyamatban, nem kismérvű bonyodalmak keletkezhetnének, másfelől pedig azon előny, melyet a törvényjavaslat fenntérintett intézkedése biztositani kiván az által, hogy a végrehajtási jog telekkönyvi bejegyzésének a végrehajtási kérvény benyujtásától számitandó rangsorozati elsőséget biztosit, elérhető az által is, ha a nyertes fél a telekkönyvi rendelet értelmében a jogerős itélet alapján a zálogjognak vagy esetleg más dologi jognak telekkönyvi bejegyzését közvetlenül a telekkönyvi hatóságnál kéri. Ezen indokoktól vezéreltetve, s a végből, hogy a végrehajtási eljárás egyszerűsitése és egyöntetűsége eszközöltessék, a bizottság a ministeri javaslat 507. §-át egyszerűen kihagyta és a javaslatnak ezzel összefüggő szakaszait megfelelően átidomitotta.

Azon kérdés szabályozásánál, hogy feltétlenül vagy bizonyos feltételek alatt mely tárgyak vétessenek ki a végrehajtás alól, szemben törvénykezési rendtartásunk ide vonatkozó intézkedéseivel, örvendetes és helyeslést érdemlő haladást lát a bizottság a ministeri javaslatban, különösen annak 553 és 554. §§-ban, a melyekben a nyilvános számadásra kötelezett társaságoknál alkalmazott hivatalnokok és szolgák fizetésének, továbbá a napidíjaknak és a munkabéreknek a végrehajtás alul való részletes mentessége van megállapitva.

De figyelemmel a helyzet követelményeire és szem előtt tartva az 1876. évi XV-ik törvényczikk 54. §-ának azon rendelkezéseit, a melyek az adóvégrehajtások eseteiben való mentességét tárgyazzák, ugyszinte külföldi törvényhozásoknak, különösen az új német perrendtartásnak ide vonatkozó intézkedéseit: a bizottság az által vélt feladatának megfelelni, hogy a ministeri javaslat által kezdeményezett helyes irányban haladva, a végrehajtás alóli mentesség eseteit a végrehajtást szenvedő és családja existentiájának biztositása által igényelt mérvben, kiterjesztette azon határig, a meddig a kiváló figyelmet érdemlő méltányossági szempontokat, a merev jogi követelményekkel szemben indokoltan előnyözendőnek tekintette. Ezen irányelvből kiindulva, a bizottság a javaslat 54. §-ában (min.-jav. 546. §.) az állami, törvényhatósági és községi szolgálatban levő hivatalnokok és ezzel egyenlő tekintet alá eső alkalmazottak fizetésének azon minimumát, mely a végrehajtás alól feltétlenül mentes, 600 frttól 800 frtra, ugyanezek végrehajtásmentes nyugdíjainak, valamint a katonai házassági biztositék kamatainak minimumát az 55. és 57. §-ban (min. jav. 547. 549. §§.) 350 frtról 500 frtra emelte. Továbbá a 61. §. (min. jav. 553. §.) intézkedéseit a gőzhajózási vállalatoknál alkalmazott hivatalnokokra és szolgákra is kiterjesztve, a le nem foglalható minimumot 300 frtról 500 frtra, a 62. §-ban (min-jav. 554. §.) pedig a napidíjaknak és munkabéreknek le nem foglalható minimumát 1 frtról 1 frt 50 krra emelte fel. Ezeken felül az 51. §. (min. jav. 543. §.) megfelelő kibővitésével a végrehajtás alól való mentességet kiterjesztette az iparosoknak feldolgozás alatt álló anyagkészletére 50 frt érték erejéig, a végrehajtást szenvedő és háznépe eltartásához szükséges 1 tehénre, vagy e helyett a végrehajtást szenvedő választásához képest két juh vagy két kecskére, ugyszinte az ezek részére egy hónapi időtartamra szükséges takarmányra, végre a végrehajtást szenvedő által tulajdonul birt s általa házilag mívelt vagy miveltetett szántóföldekhez szükségelt, azonban 5 hectoliter mennyiséget meg nem haladó vetőmagra. Azt hiszi a bizottság, hogy midőn ezen kivételeket megállapitotta, adott viszonyaink figyelembe vételével nem lépte át azon határvonalt, a hol a szigorú jognak a humanismus parancsolta méltányossági tekintetekkel szemben háttérbe kell vonulnia.

A ministeri törvényjavaslat készpénzbeli követelés behajtása végett ingatlanokra vezetendő végrehajtás esetében azon vezérrendszabályból indul ki, hogy a végrehajtási zálogjog feltétlen bekebelezése, vagy a végrehajtási jog feltétlen feljegyzése alkalmával a további végrehajtási teendőkre egy birósági tag vagy egy királyi közjegyző küldetik ki, s az árverés elrendelése és minden ezzel kapcsolatos teendő, ugyszintén az árverés foganatositása is ezen birósági kiküldött hatáskörébe utaltatik.

Ide vágólag a bizottság érett megfontolás után ugy találta, hogy a javaslat ezen álláspontjával szemben czélszerűbbnek mutatkozik, ha az árverés elrendelése és az ezzel kapcsolatos teendők továbbra is a telekkönyvi hatóság hatáskörében hagyatnak meg, s a mint jelenben is történik, kiküldött csak az elrendelt árverés foganatositására rendeltetik ki. A tervezett újitás nem kevesbitené a költségeket, mert az árverés elrendelhetése végett a kiküldöttnek a telekkönyvek hitelesitett másolatai is bemutatandók lennének; nem egyszerűsitené az eljárást, mert az árverésnek a telekkönyvi hatóság által való elrendelése nagyobb nehézséggel alig jár, mintha annak elrendelése a kiküldöttre bizatik. Ezek mellett döntő indokul szolgált az, hogy a telekkönyvi érdeklettek jogainak megóvása szempontjából helyesebbnek mutatkozik, hogy az árverést azon telekkönyvi hatóság rendelje el, a melynek a gyakran óráról órára, sőt perczről perczre is változó jogviszonyokat előtüntető eredeti telekjegyzőkönyvek közvetlenül állanak rendelkezésére, mint azon kiküldött, a ki esetleg hibásan is kiállitható telekkönyvi hiteles kiadványra alapitja intézkedését, e telekkönyv hitelesitése s az árverés elrendelése között felmerülhető jogváltozásokra pedig tekintettel sem lehet. Hozzájárul ezekhez, hogy az árverési hirdetmény kibocsátása, mint egyszersmind az árverést elrendelő végzés elleni jogorvoslat, sokkal egyszerűbben szabá-

lyozható azon esetben, ha az árverést a telekkönyvi hatóság rendeli el, mint a hogy szabályozandó lenne akkor, ha a javaslatnak megfelelően az árverést nem a telekkönyvi hatóság, hanem annak kiküldöttje rendelné el. — Ezért a bizottság a 136. §-t (min. jav. 629. §.) és az ezzel összefüggésben álló szakaszokat megfelelően módositotta.

Végre a bizottság a ministeri javaslatnak az eskü alatti vagyonfelfedezést tárgyazó 705—711. §§-ait egyszerűen kihagyandóknak találta. Nem vonja ugyan kétségbe a bizottság, hogy azon eszmének, a melyből a ministeri javaslat ide vonatkozó intézkedései kiindulnak, van bizonyos létjogosultsága, a mennyiben a jóhiszemü hitelezőnek módot akar adni arra, hogy a végrehajtást szenvedőt, a ki netalán valamely végrehajtás alá vonható vagyonát roszhiszeműen eltitkolja, e vagyonának eskü alatti felfedezésére azzal szorithassa, hogy ha az adós vagyonát felfedezni és felfedezését esküvel megerősiteni nem akarja, erre hat hónapig terjedhető elzárással is kényszerithető legyen. Ámde a bizottság ugy találta, hogy ezen intézkedés, a mely a kiküszöbölt személyes végrehajtás emlékét költi fel, a gyakorlati életbe minden valószinüség szerint több bajt, mint jót fogna eredményezni; mert egyfelől a könnyelműen letett hamis esküknek számát fogja szaporitani, másfelől pedig azt fogná eredményezni, hogy ha az eskü nem hamisan tétetett is le, a hitelező az esküt tett adós ellen büntető panaszszal fogna fellépni. Mindezekhez hozzájárul, hogy a ministeri javaslat benyujtása óta hatályba lépett a magyar büntetőtörvénykönyv, a mellett, hogy a hamis és vétkes bukások eseteit tüzetesen körülirja és szigoruan bünteti, a 386. §-ban csalásnak minősiti azon cselekményt, ha valaki azon czélból, hogy hitelezőit megkárositsa, a bekövetkező hatósági végrehajtás előtt vagyonához tartozó. értéktárgyakat elrejt, eltitkol, elidegenit vagy megrongál; — és hogy a legközelebb hatályba lépendő új csődtörvénynek 87. §-ai ntézkedik az iránt, hogy azon közadós, a ki ellen a csőd vagyon hiánya miatt nem nyittathatik meg, felfedező esküt tenni köteles, valamint megállapitja az eskü le nem tételének elég szigorú következményeit is: azt hiszi a bizottság, hogy ezen előzetes törvényhozási intézkedések figyelembevételével a javaslatnak az eskü alatti vagyonfelfedezést és az esetleges elzárást tárgyazó rendelkezései egyszerűen mellőzhetők, mellőzhetők a nélkül, hogy ez által a nemzetgazdászati szempontból fontossággal biró hiteligények számbavehető sérelmet szenvednének.

Az inditványozott javaslatok átalános méltatási szempontjából még csak azt tartja a bizottság kiemelendőnek, hogy a novellának 100-ik és a végrehajtási külön törvénynek 259. §-a értelmében az 1868: évi LIV. törv.-czikk a novellában foglalt módositásokkal, ugy a végrehajtási eljárást tárgyazó külön törvény is a polgárositott határőrvidékre is kiterjesztendő leszen. Ezzel az ország ezen kiegészitő részében a most ott érvényben levő mult századbeli, számtalan udvari rendelettel pótolgatott perrendtartás helyébe az anyaország perjoga, mely a kor viszonyainak sokkal inkább megfelel, fog hatályba léptettetni; a mi az eljárás egyöntetüsége és ezen országrész jól felfogott érdeke szempontjából egyiránt kivánatos. Az, hogy az ország ezen részében szükséges életbeléptetési és átmeneti intézkedéseknek rendeleti uton való szabályozásával az igazságügyminister bizatik meg, a sajátszerű viszonyokban és a dolog természetében találja magyarázatát.

Ezen átalános jellegű előterjesztés után a bizottság ugy a törvénykezési rendtartás novellájára, mint a végrehajtási eljárást tárgyazó külön törvényre nézve csak azon rendelkezéseket tartja röviden külön is indokolandóknak, a melyek a ministeri javaslattól lényegesen eltérő és a fentebbiekben még nem méltatott intézkedéseket tartalmaznak.

Ia. ·/. alatti novellára.

A ministeri javaslat 3-ik §-ának intézkedését a bizottság a novella 4-ik §-ában azzal találta kibővitendőnek, hogy egyes esetek eldöntése alkalmával felmerült elvi vitás kérdések eldöntését ne csak a tanács, illetőleg a tanács többsége, hanem a tanácselnök is vihesse a polgári tanácsok teljes ülése elé, és hogy ezen felül a magy. kir. Curia elnöke ha

ellentétes elvi alapokon nyugvó határozatokról nyer tudomást, szintén jogositva legyen a teljes ülést összehivni. E kibővitéseket a bizottság azért vette fel, mert ezek által a judicatura egyöntetűségét, mint a helyes igazságszolgáltatás szükséges követelményeit, jobban biztositottnak találja.

A sommás eljárás során való képviselet tüzetes szabályozása szempontjából szükséges intézkedéseket a bizottság a novella 11-ik §-ába foglalta össze. Az ide vonatkozó intézkedéseknek kiindulási pontjául szolgál az, hogy sommás eljárásban ügyvédi képviseleti kényszer nincsen; a felek személyesen jelenhetnek meg tárgyalásokra, keresetöket, kérelmeiket és nyilatkozataikat szóval adhatják elő; de ha e joggal élni nem akarnak, ha magokat képviseltetni kivánják, akkor rendszerint ügyvéd általi képviseletet kell igénybe venniök. Ezen intézkedést a bizottság a peres felek és az ügyvédi kar közös érdekében lévőnek, s egyszersmind olyannak tekinti, a mely a fájdalom ugy is nagy mérvben elharapódzott zugirászatot jelentékenyen fogja akadályozni. E szabály alól való kivételként meg van állapitva a szakaszban, hogy a közeli családi összeköttetésben levők egymást, valamint a gazdatiszt azt, kinél állandó alkalmazásban van, képviselheti, és hogy az ügyvéd által való képviseltetés szabálya megszünik akkor, ha az eljáró biróság székhelyén nem lakik olyan ügyvéd, a ki a képviseletet elvállalhatná. E kivételek megállapitását a gyakorlati élet kivánalmai tették szükségessé.

A ministeri javaslat 75. §-a (novella 13. §.) szerint a sommás eljárás alá a követelés összegére való tekintet nélkül tartozó ügyek sorából a bizottság kihagyta a váló házastársak között a nő részére ideiglenes tartás és lakás kirendelése iránti kereseteket, és a haszonbéri viszonyból felmerülő kártéritési kereseteket; mert ezen keresetek, a mennyiben a per tárgya 500 frtot meghalad, részint a kérdés fontosságánál, részint a tényállás rendszerinti bonyodalmánál fogva ezélszerűbben utaltatnak a rendes eljárás körébe.

A ministeri javaslat 19-ik §-a (novella 16. §.) akként módosittatott, hogy alperes a birói illetőség elleni kifogást rendes perekben nem a perfelvételig folyó idő első felében, hanem a perfelvételre kitűzött határnapon köteles beadni; mert a tapasztalás mutatta, hogy a törvény ismeretével nem biró ügyfelek igen gyakran a határidő első felének eltelte után fordulnak ügyvédhez, és ez által elesnek azon joguktól, hogy a birói illetőség elleni kifogásaikat érvényesithessék.

A 17. és 18-ik §§-ban a bizottság a kellő óvatossági korlátok között jogot ad a felek képviselőiknek arra, hogy a perbeli előadások után az előadás netaláni hézagainak kiegészitését kérhessék; a mely kérelem felett a tanács határoz, s a mennyiben a kérelmet alaposnak találja, az előadásnak kiegészitését rendeli el. Ezen újitást a bizottság az 1868: LIV. t. cz. által életbe léptetett nyilvánosság szükséges kiegészitésének, és olyannok tekinti, mely az irásbeli eljárással kapcsolatos előadói rendszerrel szemben módot ad a felek képviselőinek arra, hogy ha az előadást kimeritőnek nem találja, annak kiegészitése iránt indokolt inditványt terjeszthessen elő. Nem kerülte ki a bizottság figyelmét az, hogy ezen újitás mellett a peres ügyek egy részének előadása valamivel több időt fog igénybe venni; de egyfelől azon gyakran igenis rövid idő, a mely alatt az ügyek, kivált a felsőbb biróságoknál, előadatnak és eldöntetnek, az ügynek kimeritő előadására és beható megbirálására valóban elégtelen; másfelől pedig a javasolt reform mindenesetre azt fogja eredményezni, hogy a jogszolgáltatás a felek nagyobb megnyugvásával fog találkozni. És a peres felek, a kik ugy is jelentékeny bélyegilletéket fizetnek, joggal várják az államtól, hogy ügyeik behatóbb felülvizsgálat alá vétessenek, joggal várják még akkor is, ha ez némi költségszaporulattal fogna járni, a mi különben jelentékeny már csak azért sem lehet, mert a felek ezen jogot, a mi nekik is nem csekély költséget fog okozni — bizonyára ritkán, csak a fontosabb ügyekben fogják igénybe venni.

A semmiségi kereset beadásának határidejét a bizottság a 26. §-ban (min. javaslat 249. §.) a

semmis eljárás tudomásra jutásának időpontjára való tekintet nélkül az itélet jogerőre emelkedésétől számitott 10 esztendőben állapitotta meg, mert egyfelől azon időpont bizonyitása, a mely időpontban a semmis eljárás a félnek tudomására jutott, sokszor igen nehezen állapitható meg; másfelől pedig a jogbiztonság érdeke kivánja, hogy ezen rendkivüli jogorvoslat határideje elegendő hosszú és tüzetesen megállapitva legyen. Ugyanesak a jogbiztonság megóvása szempontjából vette fel a bizottság azon intézkedést is, hogy azon kivételes esetben, ha a semmis itélet e 10 évi határidő után hajtatik végre, a fél a semmiségi keresetet még a végrehajtásról való értesitéstől számitott 30 nap alatt meginditbassa.

Elvben helyesli a bizottság a min. jav. 207. §-ának ezen rendelkezését, mely szerint sommás perekben hozott feltétlenül marasztaló első birósági itéletek bizonyos csekély összeg vagy érték erejéig azon esetre is végrehajthatók legyenek, ha a marasztalt fél az itélet ellen felebbezéssel él. Tekintettel azonban értékviszonyainkra, a bizottság a ministeri javaslat ezen szakaszában foglalt 200 frtot a novella 39. §-ában 100 frtra leszállitandónak találta.

A ministeri javaslat 276. §-nak (novella 48. §.) azon rendelkezését, mely szerint az, a kire nézve a másodbirósági határozat kedvezőbb, ez ellen további felebbezéssel nem élhet, kihagyandónak találta a bizottság azért, mivel e rendelkezést nem lehet az ezen szakaszban emlitett kivételes esetekre korlátozni; s mivel ilyen különös rendelkezés nélkül is kétségtelen, hogy azon fél, a ki a helybenhagyó II-od birósági itélet ellen felebbezést nem használhatna, általában nincs jogositva ilyet használni azon reá nézve még kedvezőbb esetben sem, ha a II-od biróság az I-ső birósági határozatot az ő előnyére változtatta meg.

A ministeri javaslat 277. §-ának azon rendelkezését, mely a két egyenlő itélet elleni további felebbezés kizárását tartalmazza, a bizottság a novella 49. §-ában kibővitette annyiban, hogy 500 frt készpénzösszeg erejéig nem csupán kölesönkövetelések esetében, hanem a követelés jogczímére való tekintet nélkül, készpénzbeli marasztalás esetében átalában kizárandónak állapitotta meg a további felebbezést, és ezen felül a további felebbezés kizárását kiterjesztette sommás perekben hozott azon itélekre is, a melyekben felperes a nem készpénzbeli követelés helyett keresetében 200 frt összeget meg nem haladó készpénzt elfogadni késznek nyilatkozott. E változtatásoknál a bizottság abból indult ki, hogy felsőbb biróságaiknak teendőkkel való túlterheltetése a felebbvitelek némi megszoritását mellőzhetlenné teszi; és hogy a kisebb értéket képviselő peres kérdések nem igényelik azon garantiákat, a melyeket a fontosabbak méltán igényelnek. Az utóbbi jelzett szempontból indulnak ki a külföldi törvényhozások is. Igy például a német birodalmi új perrendtartás 508. §-a az országos főtörvényszékeknek itéletei ellen — tekintet nélkül arra, hogy az itélet helybenhagyó vagy megváltoztató — csak akkor ad felülvizsgálatnak helyet, ha a per tárgyának értéke 1500 markot meghalad. — E szempontok figyelembe vételével a bizottság nem találta helyesnek, hogy a felebbezés korlátozása csupán a készpénzbeli kölesönkövetelésekre szorittassék; hanem azt a követelés jogczímére való tekintet nélkül, 500 frtig, a sommás eljárásra utalt mindennemű készpénzbeli követelésekre, s ezenfelül 200 frtig nem készpénzbeli követelésekre is kiterjesztendőnek inditványozza. Nem készpénzbeli követeléseknél a fentebbi kisebb összeget azért fogadta el a bizottság, mert a készpénzbeli követelések iránti peres kérdések rendszerint egyszerűbbek, mint a nem készpénzbeli követelést tárgyazók.

Az 52. §-ba (min. javaslat 280. §.) a semmiségi per esetei közé a bizottság felvette azon esetet is, ha az ügyben érdekelt biró járt el; mert gyakran megtörténik, miszerint a fél azt, hogy a perben, kivált a felsőbb biróságoknál, érdekelt biró járt el, csak az itélet jogerőre emelkedése után tudja meg; a mely esetben a semmiségi kereset utján az orvoslás lehetőségét megadni szükségesnek mutatkozik.

A ministeri javaslat 291-ik §-át (novella 62. §.) a bizottság oda módositotta, hogy alaptalan felfolyamodás esetében a kiszabandó birságért első sorban az ügyvéd legyen felelős.

A végzések elleni felfolyamodás az ügydöntő határozatok elleni felebbezéssel nem esik egy tekintet alá; mert a vitás kérdés érdemében az ügyvéd, ha felfogása szerint felének igazsága van, köteles a törvényben megengedett jogorvoslatokkal élni; és igy az esetleg kiszabandó büntetés első sorban az ügyfelet kell hogy terhelje. Ellenkezőleg merőben alaptalan felfolyamodások esetében, miután ezek rendszerint oly végzések ellen használtatnak, a melyek az ügy érdemét nem érintik, és az ügyvéd által könnyen megbirálható alakisági kérdések körül forognak: a birságért első sorban az ügyvéd felelősségét megállapitani czélszerűnek és indokoltnak mutatkozik.

A ministeri javaslat 387-ik §-át (novella 6-ik §.) részben módositotta a bizottság azon esetre, ha a választott biró a választás elfogadásából folyó kötelezettségeinek meg nem felel, a külön per tárgyát képező kártéritési kötelezettség megállapitása helyett 1000 frtig való pénzbirságban marasztalást fogadván el, mert ezt az elvállalt kötelezettség betöltésének hatályosabb biztositékául tekinti. Egyuttal azonban tekintettel arra, hogy még is lehetnek esetek, a melyekben a biró elvállalt tisztében önhibája nélkül el nem járhat: kimondotta a bizottság, hogy e birságban való elmarasztalásnak csak akkor van helye, ha a választott biró legyőzhetlen akadályt nem bizonyit.

Nem találja helyesnek a bizottság a min. jav. 393-ik §-ának azon rendelkezését, hogy a választott biróság a maga részére költségeket meg nem állapithat; mert arra, hogy a választott birói tiszt ingyen teljesittessék, elfogadható indokok nem forognak fenn.

Az e téren egyes esetekben tapasztalt azon visszaélés ellen, hogy a választott biróság a maga részére túlságos költségeket állapit meg, elegendő garantiát nyujt az, ha az itéletnek e részben sérelmes része ellen jogorvoslat engedtetik oly módon, mint ezt a novella 69-ik §-ának bizottság által megállapitott szövege tartalmazza.

A ministeri javaslat 395., 396. §§-ai nem tartalmazván intézkedést azon esetre, ha a választott biróság elnöke hal meg, vagy akadályoztatik, illetőleg vonakodik tisztében eljárni, — a bizottság a novella 71-ik §-ában e hézagot megfelelően kiegészitette.

A ministeri javaslat 754-ik §-át a novella 84-ik §-ában a bizottság kibővitette azzal, hogy az 1868-ik évi LIV. t.-cz. 581. és 587. §§. eseteiben az első birósági végzést megváltoztató másodbirósági végzés ellen további felfolyamodásnak legyen helye. Ez részben megfelel lényegileg az 1868:LIV. t.-cz. 294-ik §-ának, részben pedig a perreutasitó végzésnek fontossága által van igazolva.

A novella 86. és 87-ik §§-aiban a bizottság a tőzsdebiróságnak, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok biróságainak törvényes hatáskörét tüzetesebben és szabatosabban körülirandónak találta; nem találván eléggé szabatosnak a ministeri javaslat 756-ik §-ának ide vonatkozó intézkedését azért, mivel kételyt hagy fel a szöveg az iránt, vajjon az 1875-ik évi XXXVII. t.-cz. 258., 259. és 260-ik §§-ban felsorolt kereskedelmi ügyletekből felmerülő peres kérdések csak akkor tartoznának-e ezen kivételes biróságok hatásköréhez, ha az ügylet mindkét félre nézve kereskedelmi ügyletet képez, vagy akkor is, ha ez csak az egyik szerződő félre nézve forog fenn.

E mellett a bizottság a kérdés fontosságára való tekintettel kötelességének tartotta a szakkörök nyilatkozatait is figyelembe venni s beható megfontolás után a tőzsdebiróságok hatáskörét, bár ez jogi szempontból csupán a tőzsde-ügyletekre korlátozva védhető — kiterjesztette odáig, a meddig a kereskedelmi forgalomnak jól felfogott és túl nem hajtott igényei indokolják. A bizottság ugyanis a tőzsdén kötött minden kereskedelmi ügyletből felmerülő peres kérdéseket különös alávetés nélkül is, e külön biróságok hatáskörébe utalja; különös alávetés esetében pedig e külön biróságokat illetékesnek mondja: a kereskedőknek kereskedelmi ügyletekből felmerült minden peres kérdéseiben, a közkereseti társaságok tagjai között a társasági viszonyból felmerülő peres kérdésekben; a kereskedők és nem kereskedők között felmerült

azon perekben, a melyek, habár az egyik félre a kereskedelmi törvény 258. §-a 1., 2. és 3. értelmében kereskedelmi ügyletet képező ügyletből keletkeznek, végre vételi és eladási bizomány esetében a megbizó és bizományos közötti viszonyból felmerülő peres kérdésekben. Mindezen esetekben a bizottság a külön biróságok hatáskörét csak attól teszi függővé, hogy a felek magokat ezen kivételes biróságnak irásban alávessék, sőt kereskedők között elegendőnek tartja azt is, ha tőzsdei jogositott ügynök közreműködésével kötött jogügylet esetében a felek a tőzsdebirósági alávetést tartalmazó alkuszi költséget kifogás nélkül elfogadják. Mindezeken felül a közraktári vállalat és a közraktári jegyek birtokosai között a közraktári ügyletből felmerült peres kérdéseket is e külön biróságok hatásköréhez utalandónak találja a bizottság akkor, ha ezen kivételes biróságok illetősége a vállalatnak közzé tett üzleti szabályaiban kikötve van.

Tekintettel arra, hogy e külön biróságok a választott biróságok jellegével biróknak nem tekinthetők, és hogy létjogosultságok csakis a kereskedelmi forgalom során kereskedelmi ügyletekből felmerülő peres kérdések gyors elintézését követelő igényei által indokolhatók: azt hiszi a bizottság, hogy e külön biróságok hatáskörének megállapitásánál elment azon legszélső határig, a melyen túl a gyorsaság által egyedül meg nem óvható, sőt gyakran épen ez által veszélyeztetett jogbiztonság nagymérvű koczkáztatása nélkül elmenni nem lehet.

E mellett tekintettel az ezen kivételes biróságok számára a fentebbiekben megszabott tág hatáskörre, és tekintettel arra, hogy az ezen hatáskör keretébe utalt ügyekben gyakran bonyodalmas jogkérdések is képezhetik az eldöntés tárgyát, a jogbiztonság garantiájaként szükségesnek találta kimondani a bizottság, hogy ezen külön biróságokhoz az elnököt, s a szükséghez képest egy vagy több elnökhelyettest a birák sorából évről-évre az igazságügyminister nevezi ki; mit a bizottság annál is inkább ajánl elfogadásra, mivel ez által az eljárás jellege és folyama, ugy az ügyek elintézésének gyorsasága nem érintetik.

A 87-ik §-ba felvette a bizottság, hogy e külön biróságok a személyesen megidézett félhez a tényállás tisztába hozatala végett kérdéseket intézhetnek, hogy a felek a biróság illetősége elleni kifogást csak az első tárgyalási határnapon tehetik meg, a mire a biróság által figyelmeztetendők, végre, hogy az illetőség elleni kifogásnak helytadó végzés ellen felfolyamodásnak van helye. Ezen pótlások a törvény szabatossága szempontjából mutatkoznak szükségeseknek.

A ministeri javaslat 757. §-a *a)* pontjának azon átalános szövegezéssel szemben, hogy felfolyamodásnak van helye, ha a biróság hatásköréhez nem tartozó ügyben itélt, a bizottság a novella 88-ik §-ának *a)* pontjában e felfolyamodási jogot feltétlenül csak azon esetre korlátozza, ha a biróság olyan ügyben itélt, a melyre nézve a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincsen, vagy ha alperes meg nem jelenése miatt makacsságból marasztaltatott el; a megjelent félnek pedig e felfolyamodási jogot csak akkor adja meg, ha az illetőség ellen kifogással élt.

E változtatással a bizottság azt akarja elérni, hogy azon felek, a kik a tárgyalásra megidéztetve megjelentek, és kifogást nem tettek, tehát a perbe bocsátkozással ezen biróságot illetékesnek elfogadták, utólag a biróság illetékességét meg ne támadhassák, kivéve természetesen azon eseteket, a melyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincsen.

A ministeri javaslat 759. §-át a novella 90-ik §-ában a bizottság oda módositotta, hogy ezen kivételes biróságok se biztositási, se kielégitési végrehajtást el ne rendelhessenek, hanem a hozzájok beadandó ilyen kérvényeket a biztositási vagy a kielégitési végrehajtás elrendelése végett azon kir. törvényszékhez tegyék át, a melynek területén az itélet hozatott. Azon megkülönböztetést, hogy a biztositási végrehajtást ezen kivételes biróságok, a kielégitési végrehajtást pedig a kir. törvényszékek rendeljék el, sem jogi, sem czélszerűségi indokok nem támo-

gatják. A bizottság által javasolt egyöntetű szabályozás a dolog természetének és a czélszerűségi szempontoknak egyaránt megfelel.

Kiemelendőnek találja itten a bizottság, hogy a budapesti árú- és értéktőzsdének a tőzsdetanács által megállapitott tőzsdeszabályok (usance) némely olyan intézkedést tartalmaznak, a melyek a kereskedelmi törvénykönyvvel ellentétben állanak. — Tekintettel arra, hogy az államhatalom, ha kivételes biróságokat birói hatáskörrel lát is el, s ezen kivételes biróságok eljárásánál a perjog szabályainak mellőzését engedélyezi is, azt nem nézheti el, hogy a hazai anyagi jognak feltétlenül kötelező szabályaival ellentétes tőzsdei szabályok állapittassanak meg és tartassanak érvényben; tekintve továbbá azt, hogy a tőzsdei szabályok csupán kiegészitését képezhetik az állam tételes törvényeinek, de azt meg nem változtathatják, se hatályon kivül nem helyezhetik, tekintve végre, hogy a budapesti árú- és értéktőzsdének a m. kir. kereskedelmi minister ur által 1879. évi május hó 1-ről 11,213/879. sz. alatt jóváhagyott alapszabályaiban, különösen ezen alapszabályok 14-ik §-ában világosan ki van mondva, hogy a tőzsdei biztos a tőzsdei szabályok megállapitására ugyanezen alapszabályoknak 20-ik pontja szerint illetékes tőzsdetanács által hozott minden olyan határozatok, melyek a fennálló hazai törvényekbe ütköznek, felfüggeszteni, és a m. kir. kereskedelmi ministeriumnak határozatát kikérni köteles:

a bizottság a t. háznak a következő határozati javaslatot ajánlja elfogadásra:

»*Utasittatik a m. kir. igazságügyminister, miszerint a m. kir. kereskedelmi ministerrel egyetértőleg intézkedést tegyen az iránt, hogy a budapesti árú- és értéktőzsdénél alkalmazásban lévő tőzsde-szabályok átvizsgálás alá vétessenek és a kereskedelmi törvénykönyvvel összhangba hozassanak.*«

A novella 95-ik §-ba (min. javaslat 766. §.) mellőzte a bizottság annak a felvételét, hogy az 1868-ik évi LV. törv.-czikkben szabályozott kisajátitási ügyekben az itélet ellen fokozatos felebbbezésnek legyen helye, és hogy a felsőbb biróságok a határozatot érdemben is felülvizsgálják; mert bár a ministeri törvényjavaslat tartalmazta ezen intézkedéseket, a bizottság elvben helyesli, tekintettel arra, hogy időközben egészen új kisajátitási törvényjavaslat lőn benyujtva, melynek tárgyalásával e bizottság éppen jelenleg foglalkozik, a fent jelzett s csupán a felebbezés kérdésére vonatkozó javitást a bizottság ezuttal mellőzendőnek találta.

A novella 101-ik §-ában felhatalmaztatni inditványozza a bizottság az igazságügyministert a vallás- és közoktatásügyi ministert, hogy a kath főpapok hagyatéki ügyében a javadalmi törzsvagyon elkülönitése, a javadalmi értéknek az elhunyt főpap hagyatékából az örökösök és netaláni magánhitelezők igényeit megelőzőleg leendő kiegészitése, ugy az elhalálozáskor folyamatban levő év jövedelmeinek felosztása tárgyában követendő közigazgatási eljárást az e tárgyra vonatkozó szabályrendeletek alapján a törvényhozás további intézkedéséig rendeleti uton szabályozhassa.

Tekintettel arra, hogy a javadalom törzsvagyona a javadalmasnak tulajdonát nem képezi, hanem az őt illető haszonélvezeti jogból folyólag a reá bizott idegen vagyonnak tekintendő, de tekintve azt is, hogy a javadalmi törzsvagyonnak a megcsonkitástól való megóvását a közérdek követeli: szükségesnek látja a bizottság, hogy az e részben különböző időben kibocsátott, de a biróságok által eltérően alkalmazott szabályrendeletek alapján a törvényhozás további intézkedéseig a kérdés rendeleti uton újabban szabályoztassék; a mi által a fentjelzett közérdek megóvása és egyöntetű eljárás biztositása fog eléretni.

II. A 2. ·/ alatti végrehajtási eljárást tárgyazó törvényjavaslatra:

A ministeri javaslat 517. és 518. §§-ait a bizottság módositandónak vélte, a mennyiben a végrehajtási eljárás költségeinek megállapitását czélszerűbbnek látta, a végrehajtás foganatositására illetékes biróság hatáskörébe utalni. Hogy a költségek megállapitását a kiküldöttre bizni

aggályosnak mutatkozik, azt eléggé tanusítja az eredeti ministeri javaslat, mely a kiküldött által megállapitott költségeknek a végrehajtás foganatositására illetékes biróság által hivatalból való felülvizsgálását rendeli. A bizottság ennek ellenében ugy találta, hogy sokkal egyszerűbb és az adott viszonyoknak is sokkal megfelelőbb leszen az eljárás, ha a költségmegállapitás a biróság jogkörébe utaltatik; miért is a bizottság az új javaslat 27-ik §-át, ugy az ezzel összefüggő szakaszokat ezen értelemben módositotta.

A ministeri javaslat 519. §-a a bizottság által az új javaslat 28-ik §-ában akként módosittatott, hogy ha a végrehajtás elrendelésének alapjául szolgáló határozatot jogerőre emelkedett későbbi határozat megváltoztatja, megsemmisiti vagy hatályon kivül helyezi, az elrendelt végrehajtást ne a kiküldött, hanem a biróság függeszthesse csupán fel; mert a bizottság nem talált elegendő garantiát abban, hogy a végrehajtás felfüggesztésének fontos kérdését a kiküldöttek, tehát leggyakoribb esetben birósági végrehajtók eldöntésére bizza.

A ministeri javaslat 522. és 523. §§-ait a bizottság az új javaslat 30. és 31. §§-ban szabatosabb szövegezés mellett egyszerűsitendőnek találta annyiban, hogy a végrehajtás megszüntetése, felfüggesztése és korlátozása iránti kereset a végrehajtás elrendelésére illetékes birósághoz legyen beadandó, és hogy ezen biróság magának a keresetnek, nem pedig külön beadandó kérvénynek alapján határozzon a felett, hogy a kereset a végrehajtás további folyamatára bir-e halasztó hatálylyal, avagy pedig nem. A halasztó hatály tekintetében a bizottság által ajánlott módositott szöveg lényegben megfelel a jelenben érvényben levő váltóeljárási rendelet vonatkozó szakaszának, mely a gyakorlati életben kielégitőnek mutatkozott.

Az új javaslat 41. §-ában a bizottság az elmarasztalt félnek jogot ad arra, hogy a végrehajtás megelőzése végett a nyertes felet a biróság közbejöttével elégithesse ki; a minek megállapitása és részletes szabályozása hézagpótló szükségnek mutatkozott, a végből, hogy ez által az elmarasztalt fél a végrehajtási jog elévülésének hosszú időtartama alatt kellően fedezve legyen arra nézve, hogy a már egyszer kielégitett követelés rajta végrehajtás útján ismételve behajtatni nem fog, és hogy illetőleg esetleges visszvégrehajtási igényének érvényesitésére biztos támpontot nyerjen. Tekintettel azonban arra, hogy e jog az elmarasztalt fél érdekének megóvására szolgál: kimondandónak találta a bizottság azt is, hogy az ily módon a biróság közbejöttével teljesitendő fizetés által a nyertes félnek okozott költségeket a fizetést teljesitő fél tartozik viselni.

A ministeri javaslat 541. §-a az új javaslat 47-ik §-ában oly módon lőn módositva, hogy a házas felek együttlakásának tartama alatt, a férj ellen vezetendő végrehajtás esetében a közös birlalásban levő ingóságok lefoglalhatók legyenek azok kivételével, a melyek minőségüknél vagy megjelölésüknél fogva a nő tulajdonának vélelmezhetők; mig ellenkezőleg a nő ellen vezetett végrehajtás esetében csak az utóbb emlitett minőségű vagy megjelölésű ingóságok és azok legyenek lefoglalhatók, a melyekre nézve a végrehajtató által előterjesztett bizonyitékokból valószinűnek látszik, hogy a végrehajtást szenvedő nőnek tulajdonát képezik. A gyakorlati élet szem előtt tartásával a bizottság aggályosnak találta a ministeri javaslat azon kiindulási pontját, mely szerint a házastársak közös birlalásában levő ingóságok úgy az egyik, mint a másik házastárs ellen vezetett végrehajtás esetében egyformán lettek volna lefoglalhatók.

Azon változtatás, a melyet a bizottság javasol, a rendszerinti viszonyok figyelembevételével van megállapitva, s megfelel a családi élet rendszerinti követelményeinek. Önként értetik azonban, hogy a bizottság által eszközölt változtatás mellett is, ha a férj adósságaért a nő ingósága vagy viszont a nőnek adósságáért a férj ingósága foglaltatik le, a jogaiban sértett házastárs igényper útján fellépni van jogositva.

A ministeri javaslat 559-ik §-ának azon korlátozó intézkedését, mely szerint a gazdálkodáshoz okvetlen szükséges tárgyak lefoglalás esetében a végrehajtást szenvedőtől el nem von-

hatók, és árverés alá csak bizonyos idő elteltével bocsáthatók, a bizottság a ministeri javaslat tartalmazta általánosságban nem véli elfogadhatónak, mert ez által a gazdálkodással foglalkozó egyének hitelezőinek érdekei érzékenyen sértetnek, s közvetve magoknak a gazdálkodással foglalkozóknak hitele is jelentékeny csorbát szenvedhetne. Miért is a bizottság ezen szakasznak kivételes intézkedését a kisbirtokosok érdekének szem előtt tartásával az új javaslat 67-ik §-ában azokra korlátozta, a kik 12 catastr. holdat meg nem haladó, saját tulajdonukat képező ingatlan birtokon foglalkoznak a gazdálkodással; ezekre nézve azonban azon időszakot, a melyben a tőlük lefoglalt igavonó jószágok és gazdasági eszközök el nem árverezhetők; a földmívelési viszonyok figyelemben tartásával, az évnek márczius hó 15-től november hó 15-ig terjedő szakában állapitotta meg.

Elvben helyesli a bizottság a ministeri javaslat 572-ik §-ának azon rendelkezését, mely szerint a forgalom tárgyát képező vagy ezzel azonos tekintet alá eső papirokon alapuló oly követelések, a melyek rendszerint csak az okirat birtokosa által érvényesithetők, csak akkor legyenek lefoglalhatók, ha maga az okirat megtaláltatik és arra a végrehajtási foglalás feljegyeztetik. Miután azonban fordulnak elő esetek, hogy a végrehajtást szenvedőnek tulajdonát képező ilyen papirosok eltévedtek, de azért a követelés a papiros megsemmisitése mellett érvényesithető; a bizottság ezen szakaszt az új javaslat 80-ik §-ában megfelelően kibővitette, megengedvén ilyen kivételes esetekben a foglalást akkor is, ha az okirat meg nem találtatik; ugy azonban, hogy annak joghatálya az okirat utólagos megtalálásától vagy megsemmisitésétől függjön.

A ministeri javaslat 594-ik §-át az új javaslat 102-ik §-ában a bizottság akként változtatta meg, hogy az ingóságokra elrendelt árverés a hivatalos lapban csak akkor hirdettessék, ha a becsár 2000 frtot meghalad; 300 fttól 2000 ftig terjedő becsértékű ingóságok árverése pedig valamely helyi lapban hirdettessék. E változtatásnál a bizottság abból indult ki, hogy a hivatalos lapban való hirdetés kivált kisebb becsértékű ingóságoknál, nem alkalmas arra, hogy a vevők versenyét előmozditsa, holott a heti lapokban való hirdetéstől e tekintetben inkább lehet eredményt várni.

A ministeri javaslat 624. §-ához az új javaslat 132. §-ában pótlólag felveendőnek találta a bizottság, hogy az ezen §-ban megirt módon történik az eljárás akkor is, ha a végrehajtást szenvedőnek valamely ingatlanra vonatkozó zálogvisszaváltási jogára vezettetik a végrehajtás. Ezt a felmerülhető kételyek megelőzése szempontjából azért vette fel a bizottság, mert e részben a javaslat kifejezett intézkedést nem tartalmaz.

A ministeri javaslat 637. §-ának azon intézkedését, hogy a határozatlan részben bejegyzett közös tulajdon aránya végrehajtás esetében hivatalból meginditandó eljárás utján rendeztessék, helyesli ugyan a bizottság; de tekintettel az ekként elintézendő kérdés fontosságára, azon rendelkezést, hogy két egybehangzó itélet ellen további felebbezésnek helye ne legyen, az új javaslat 143. §-ában kihagyandónak véli.

Azon fontos kérdés szabályozásánál, mely esetben tartassék meg az árverés az illető községben, mely esetben pedig a telekkönyvi hatóság székhelyén? a bizottság gyakorlati szempontból kiindulva, nem találja helyesnek, hogy e részben csupán azon egy körülmény legyen eldöntő, vajjon az elárverezendő ingatlan a telekkönyvi hatóságnak székhelyén, vagy annak közelében fekszik avagy pedig nem; mert tapasztalati adatok mutatják, hogy a vételi verseny előmozditása szempontjából nagyobb ingatlanokat a telekkönyvi hatóságnál, kisebbeket pedig az illető községben czélszerűbb árverelni. Ennélfogva a bizottság az új javaslat 147. §-át (min. jav. 641. §.) akként szövegezte, hogy ha a kikiáltási ár 5000 frtot meghalad, az árverés kivétel nélkül a telekkönyvi hatóság székhelyén tartassék meg.

Az ingatlan árverési hirdetmények hirlapi közzétételére nézve ugyanazon szempontok lévén irányadók, a melyek az ingó árverési hirdetmény közzététele tárgyában fentebb a 102-ik

szakasznál előadattak: a bizottság az új javaslat ide vonatkozó 152. §-ában a min. javaslat 646. §-át megfelelően módositandónak találta.

A ministeri javaslat 662. §-ához az új javaslat 169. §-ába pótlólag felvette a bizottság, hogy ha a végrehajtást szenvedő nem személyes adós, hanem mint a jelzálogilag lekötött ingatlannak telekkönyvi tulajdonosa, csupán tűrni tartozik az ingatlannak árverés alá bocsátását, vagyis, ha jelzálogi kereset folytán csupán a jelzálogra vezetendő végrehajtás terhe alatt marasztatott el: ő az árverésen részt vehessen. Ezen esetben ugyanis az indokok, melyek a végrehajtást szenvedőnek az árverésből való kizárását igazolják, fenn nem forognak.

A ministeri javaslat 679. §-ának rendelkezését a bizottság elvben igen helyesnek találja, mert az ezen szakasz szerint megengedett utóajánlat, s annak folytán tartandó újabb árverés az árverelők összejátszásának és az ingatlanok potom áron való eladásának, gátat fog vetni. Hogy azonban ezen üdvös czél még inkább elérhető legyen, a bizottság az idézett szakaszt az új javaslat 187. §-ában akként terjesztette ki, hogy figyelemmel a rendszerint az adóalapon megállapitott kikiáltási ár megbizhatlanságára, utóajánlat adható legyen, tekintet nélkül arra, hogy a legmagasabb igéret a kikiáltási árral minő arányban áll, és hogy az utóajánlat elfogadtassék, mihelyt a megajánlott vételár a legmagasabb igéretet ennek egy tizedrészével meghaladja.

Tekintettel arra, hogy az ország némely vidékein vannak még nem telekkönyvezet ingatlanok, és hogy a ministeri törvényjavaslat az ilyen nem telekkönyvezett ingatlanokra vezetendő végrehajtásokról nem intézkedik, — a bizottság az új javaslat 203-dik §-ába felvette azon eltérő rendelkezéseket, a melyek e részben a dolog természetéből folyólag szükségeseknek mutatkoznak.

A ministeri javaslat 718-dik §-át az új javaslat 220-dik §-ában kibővitette a bizottság azon irányban, hogyha valamely helyrajzi szám alatti birtoknak végrehajtás utján való eldarabolása szükséges, és az ezt tárgyazó eldarabolási vázlat a per során nem csatoltatott: tulajdonjog átirásához szükséges vázlat a kiküldött által a helyszinén, szükség esetében szakértő közbenjöttével készittessék el. Ezen intézkedés nélkül a meghozott és jogerőre emelkedett itéletek nem ritka esetben végre nem hajthatók lennének.

Az új javaslat 223-dik §-ába (ministeri javaslat 721-dik §.) pótlólag felvette a bizottság, hogy a megállapitott előfeltételek mellett, tehát ha a bizottság szövegezése szerint, ha a veszély kimutattatik, akkor is helye legyen a biztositási végrehajtásnak, ha a követelés a törvényes kellékekkel ellátott és el sem évült váltóval van igazolva. Szükségesnek mutatkozik e pótlás azért, mert különben a gyakorlati életben kétely merülhetne fel az iránt, ha vajjon a teljes bizonyerejű magánokirat alatt a váltó értendő-e vagy sem? másfelől pedig azt, hogy a váltó elévült ne legyen, azért kellett megállapitani, mert átalános szabály szerint az elévülés nem vétetik hivatalból figyelembe.

A ministeri javaslat 735-ik §-át, mely a zárlat eseteit sorolja fel, a bizottság az új javaslat 237-ik §-ában két irányban változtatta meg. Egyfelől egy új *e)* pont felvételével a zárlatnak helyt adni kiván a bizottság, a haszonbéri szerződés érvénytelenitése vagy megszüntetése iránt inditott per folyama alatt, ha a haszonbérlő a haszonbérletet oda hagyja, vagy a tulajdonos a haszonbérletet visszavenni vonakodik. Azt hiszi ugyanis a bizottság, miszerint mezőgazdasági érdekeink kellő méltatása kivánja, hogy ha a haszonbérleti szerződés fennállásának kérdése a haszonbérbe adó és a haszonbérbe vevő között peressé válik, és a fent jelzett esetek valamelyike fenforog, a zárlat a nélkül rendeltessék el, hogy a veszély valószinűségének kimutatása kivántatnék. Másfelől azonban az eredeti javaslat e pontját, ugy a mint előterjesztve van, aggályosnak látja a bizottság; mert ha a jelzálogos hitelezőnek — még ha követelése le nem járt is, jog adatnék arra, hogy a szövegben jelzett veszély kimutatása esetében a jelzálogul szolgáló ingatlanra zárlatot vezethessen: ez a gyakorlati életben igen sok méltatlan zaklatásra

fogna vezetni. Ennélfogva, hogy a jelzálogos hitelezőnek ezen joga a szükség által igazolt mérvre szállittassék le: a bizottság a vonatkozó pont lényeges átalakitásával ez esetben a zárlatot csak akkor tartja elrendelhetőnek, ha a jelzálogos hitelező igazolja, hogy lejárt követelése iránt a keresetet meginditotta, s egyszersmind a jelzálog tulajdonosának olyan cselekvényét vagy mulasztását bizonyitja, a mely a jelzálogul szolgáló ingatlan állagának jelentékeny sérelmét vagy értékcsonkitását eredményezi, és e miatt a jelzálog által nyujtott biztositékot veszélyezteti. Ezen módositásokból folyólag, a javaslatnak a zárlatra vonatkozó szakaszai megfelelően átalakittattak.

A tőzsde-biróság kérdésében a temesvári Lloyd-társaság által 3156. szám alatt, és az aradi Lloyd-társaság által 3198. szám alatt beadott, a bizottsághoz utasitott, és e kérdés tárgyalásánál figyelemre méltatott kérvényeket, melyek a beterjesztett törvényjavaslatok tárgyalása által elintézést nyernek, a ház irattárába leendő elhelyezés végett, van szerencsénk 3. és 4. ·/. alatt bemutatni.

Kelt Budapesten, 1881. évi márczius hó 8-án.

Horváth Lajos s. k.,
az igazságügyi bizottság elnöke.

Teleszky István s. k.,
az igazságügyi bizottság előadója.

III. melléklet a 498. számú irományhoz.

Az igazságügyi bizottság

jelentése

„a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. t. cz. módositását és a végrehajtási eljárást tárgyazó“ 639. számú törvényjavaslatoknak a bizottsághoz visszautasitott némely szakaszaira és az ezekre vonatkozó módositásokra.

A polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. t. cz. módositását és a végrehajtási eljárást tárgyazó törvényjavaslatok részletes tárgyalása során ezen törvényjavaslatoknak több szakasza az azokra vonatkozó módositások kapcsában tárgyalás és jelentéstétel végett a bizottsághoz visszautasittatván: e tárgybeli jelentésünket a következőkben van szerencsénk előterjeszteni:

II. A polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1878. évi LIV. törvényczikk módositását tárgyazó törvényjavaslatra.

A 13. §-hoz Unger Alajos azon módositványt terjesztette elő, hogy a 2. *a*) pont harmadik sorába e szavak után »a sommás eljárás« beszurandó »a fentebbi szakaszoknak megfelelően kiállitott okiratban« — Fónagy László pedig ezen szakasz 2. *b*) pontjának kihagyását inditványozta.

A bizottság, midőn kiemelné azt, hogy a 11. §-ra vonatkozólag a t. ház által elfogadott módositás daczára is a sommás biróságok hatáskörét megszoritandónak nem találja, mert a 11. §. a bizottság szövegezése szerint nem tartalmazott ügyvédi képviseleti kényszert, sőt az egyéni fellépési és védekezési jogosultság korlátlan fentartása mellett, bizonyos határvonalig még a meghatalmazott általi képviseletet is megengedte, — Fónagy László képviselőnek a 2. *b*) pont kihagyására vonatkozó inditványához hozzá nem járulhat, mert a házasságon kivüli nemzésből származó igények iránti kereseteket, ideértve a törvénytelen gyermekek tartása iránti kereseteket is, olyanoknak tekinti, a melyek mint rendszerint nem bonyodalmasak és minőségüknél fogva gyors elintézést igénylők, a sommás eljárás hatásköréhez czélszerűen utaltatnak.

Ellenben Unger Alajos képviselőnek a 2. *a*) pontra vonatkozó inditványát, mely a szakasz szövegét szabatositja, a bizottság lényegben elfogadandónak tartván, ezen pontot a

közokiratokra és a hitelesitett magánokiratokra való hivatkozással kibővitendőnek, továbbá a *c*) pontot is ennek megfelelően átalakitandónak, az *f*) és *i*) pontok rendelkezéseit czélszerűbben csoportositandóknak, végre a *g*) és *k*) pontok szövegét szabatosbitandónak találta, s ezek folytán a 13. §-t a következő szövegben ajánlja elfogadásra:

az idézett t. cz. 93. §-a helyett:

13. §.

Sommás eljárás alá tartoznak, a mennyiben az 1877. évi XXII. törvényczikkben szabályozott eljárásra utalva nincsenek:

1. azon keresetek, melyeknek a tárgya, járulékok nélkül 500 frt értéket túl nem halad ha az ügy az összegre való tekintet nélkül a kir. törvényszékek hatásköréhez utasitva nincs;

2. a per tárgyának, értékére való tekintet nélkül:

a) közokiratokban, továbbá hitelesitett vagy az 1868: LIV. t.-cz. 167., 168. §§-ainak megfelelően kiállitott okiratban kötelezett készpénzbeli követelés, vagy helyettesithető ingóság iránt inditott kereset, ha ezekre nézve, vagy magában az alapokiratban, vagy a fentebbi minőségű külön okiratban a sommás eljárás köttetett ki; s ha az ügy külön ügybirósághoz utasitva nincs;

b) a házasságon kivüli nemzésből származó igények iránti keresetek, ideértve a törvénytelen gyermek tartása iránti kereseteket is;

c) két évnél nem régibb kamatok, életjáradék, tartási és élelmezési kötelezettségek iránti keresetek, ha a fő-kötelezettség az *a*) pontban emlitett minőségű okiraton alapszik;

d) a bérleti viszonyból felmerülő keresetek;

e) két évnél nem régibb haszonbér megfizetése iránt inditott keresetek;

f) a haszonbérleti szerződés lejárta miatt, a bérlemény visszabocsátása iránt inditott keresetek;

g) a haszonbérelt ingatlan új tulajdonosa által, a haszonbérlő ellen, a felmondott haszonbérből való elmozditás iránt inditott keresetek;

h) a haszonbérlő által a haszonbérbe adó ellen irásbeli szerződés alapján, a bérlemény tárgyának átadása iránt inditott keresetek;

i) a haszonbérleti szerződés megszüntetése iránti keresetek, a bérfizetés elmulasztása vagy olyan kikötések nem teljesitése, vagy megszegése miatt, melyeknek a teljesitése a haszonbérlet megszüntetésének terhe alatt, irásbeli szerződésben köteleztetett;

k) a bérlemény fentartása, valamint a szerződő feleket a törvény szerint terhelő, avagy a szerződésben elvállalt kötelezettségek teljesitése iránt, a bérlet tartama alatt inditott keresetek;

l) határjárási, mesgyeigazitási és sommás visszahelyezési keresetek, melyekkel azonban a tulajdonjog iránti kereset össze nem köttethetik;

m) azon mezei rendőrségi ügyek, melyek polgári eljárás alá tartoznak;

n) fogadósok vagy szállásadók és utasok között, az elszállásolási és ellátási viszonyból támadt keresetek.

A mennyiben a per tárgyának értéke, az eljárás megállapitása szempontjából vitássá válik, ez iránt a biróság a birói illetőség elleni kifogás feletti tárgyalás eredményéhez képest, belátása szerint határoz.

Azon esetben, ha felperes keresetében a per tárgya helyett 500 frtot meg nem haladó összeget elfogadni késznek nyilatkozik, alperes a sommás eljárás ellen, a peres tárgy nagyobb értéke miatt kifogást nem tehet.

A 26. §. és 52. §-hoz Juhász Mihály képviselő a következő inditványt tette:

»A törvényjavaslat 26. és 52. §-ai az igazságügyi bizottsághoz visszautasittatnak, — a végből:

a) hogy a jogerejű itéletek ellenében meginditható megsemmisitési keresetek eseteit egy §-ba vonja össze;

b) hogy ezen keresetek megindithatásának határidejét rövidebbre szabja;

c) hogy a birói érdekeltség alapján a megsemmisitési keresetek megindithatását újabb tanácskozás tárgyává tevén, azon esetben is, ha a *birói érdekeltség* alapján a megsemmisitési kereseteket megindithatóknak véleményezné, a megindithatás idejét a többi keresetektől eltérőleg, a lehető legrövidebb időre szoritsa és a felsőbb birósági személyek érdekeltsége esetén inditandó kereseteknél, az eljárást és az itélet rendelkezését is tüzetesebben szabályozza.«

A bizottság ezen inditvány folytán a semmiségi keresetekre vonatkozó eljárást a 26. §-ból kihagyandónak és az 52. §-ba áthelyezendőnek, a birói érdekeltség esetét pedig, a semmiségi keresetek esetei közül kihagyandónak találta; mert azon esetre, ha az első-, esetleg másodbiróságnál jár el oly biró, a kinek érdekeltség miatt az ügyben eljárni szabad nem lett volna; az előzetesen is érvényesithető érdekeltségi kifogás mellett, a javaslat a fellebbviteli jogorvoslatban ad módot arra nézve, hogy a sérelem ellenében orvoslás kerestessék; a további jogorvoslattal meg nem támadható birói határozatok esetében pedig a birói érdekeltség esetére külön jogorvoslatot megengedni a bizottság azért nem tartotta mulhatlanul szükségesnek, mivel eltekintve az előzetesen érvényesithető kifogástól, tapasztalati adatok mutatják, hogy a felsőbb biróságoknál alig fordul elő eset, a melyben a határozat hozatalába érdekelt biró folyna be, s mivel, ha ez mégis megtörténnék, tekintettel arra, hogy az 1868: LIV. t. cz. 56-ik §-a értelmében az illető biró az érdekeltségi esetet hivatalból tartozik feljelenteni, az érdekeiben sértett félnek az 1871-ik évi VIII. t.-czikkben szabályozott fegyelmi eljárás nyujt orvoslást. A törvénykezési rendtartás szerinti eljárás alá nem eső nagyfontosságú ügyekben, urbéri-, bányaperekben stb. szintén nincsen utólagos orvoslási mód azon esetre, ha az utolsó fokú birósági határozat hozatalába érdekelt biró folyt be, és mégis e részben orvoslást igénylő jogos panaszok esetei nem merültek fel.

Ellenben Juhász Mihály képviselő inditványának azon részét, hogy a semmiségi keresetek meginditásának határideje rövidebbre szabassék, a bizottság nem tette magáévá, mert a törvényellenesen hirdetményileg idézettek s az önképviseletre nem jogosultak érdekeinek megóvása szempontjából a megállapitott tiz évi határidőt hosszúnak nem találta, s mert a t. ház is a 64-ik §-ban az új bizonyitékokon alapuló perújitásnak, mint analog természetű jogorvoslatnak határidejeül a tiz évet elfogadta.

Ezek alapján a bizottság a 26. és 52-ik §§-at következően szövegezve ajánlja elfogadásra:

Az idézett t. cz. 270. §-a helyett:

26. §.

Ha bebizonyittatik, hogy felperes az alperesnek előtte tudvalévő lakhelyét elhallgatta, s hirdetményi idézést eszközölt, az egész eljárás semmis s felperes a költségek megtéritése mellett, 500 forintig terjedhető pénzbirsággal büntettetik.

Ezen esetben, ha az itélet már jogerőre emelkedett, az eljárás semmisségének kimondása, a meg nem jelent fél által, az 52-ik §. értelmében, kereset útján kérhető.

52. §.

A 41. §. *g*), *i*) és *k*) pontjaiban foglalt alaki sérelmek eseteiben az itélet jogerőre emelkedése vagy birói egyezség kötése után, a hirdetményileg idézett, de meg nem jelent fél, a tör-

vényes képviselő, vagy az időközben önképviseleti jogosultságot nyert fél, ugy az, a kinek nevében egy harmadik meghatalmazás nélkül járt el, az eljárás megsemmisitését semmiségi kereset utján követelheti.

Ezen kereset a per biróságához, az itélet jogerőre emelkedésétől vagy az egyesség megkötésétől számitott tiz év eltelte előtt, adandó be. De ha az itélet vagy egyesség alapján ezen tiz évi határidő eltelte után foganatosittatott a végrehajtás: a semmisségi kereset a végrehajtásról való értesitéstől számitott 30 nap alatt még megindítható.

A kereset felett a biróság az előzetes per minőségéhez képest, sommás vagy jegyzőkönyvi tárgyalást rendel és az esetleg szükséges bizonyitási eljárás után itélet által határoz.

Az eljárás megsemmisitése harmadik személy által jóhiszemüleg szerzett jogok sérelmére nem szolgálhat.

A 41. §. *k)* pontjának esetében a meghatalmazás nélkül fellépett személy is megidézendő s ha meghatalmazását igazolni nem képes: a mindkét félnek okozott költségekben elmarasztalandó.

A 86-ik §-hoz Rakovszky István képviselő a következő módositványt nyujtotta be:

»86. §.

Az 1870. évi II. t.-cz. által visszaállitott budapesti árú- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabona-csarnokok külön biróságainak illetőségi köréhez utaltatnak:

a) a tőzsdén vagy a gabona-csarnokban kötött minden kereskedelmi ügyletből felmerült peres kérdés, habár az ügylet csak az egyik szerződő félre nézve képez is kereskedelmi ügyletet;

b) a kereskedők között kereskedelmi ügyletekből felmerült peres kérdések, ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak, akár az ügylet kötése alkalmával, akár később irásban kifejezetten alávetették; vagy ha az ügylet tőzsdei jogositott ügynök közvetitése mellett jött létre, s a felek a közvetitő ügynök által kézbesitett és a tőzsdebirósági kikötést tartalmazó tőzsde-ügynöki (alkuszi) kötjegyet kifogás nélkül elfogadták;

c) a közkereseti társaságok tagjai; betéti társaságok beltagjai, s az alkalmi egyesülések (1875: évi XXXVII. t.-cz. 62. §.) tagjai között az egyesülési, illetőleg társasági viszonyból felmerült peres kérdések, ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak akár az egyesülési, illetőleg társasági szerződés megkötése alkalmával, akár későbben irásban kifejezetten alávetették;

d) kereskedelmi utalványokból, valamint pénzfizetés vagy helyettesithető dolgok, vagy értékpapirok szállitása iránt, viszteher kikötése nélkül kiállitott s rendeletre szóló kötelező jegyekből felmerült peres kérdések, ha ezen kivételes biróságok illetősége az utalványban, vagy a kötelező jegyben kiköttetett;

e) egyfelől kereskedők, másfelől nem kereskedők között létrejött olyan ügyletből felmerült peres kérdések, a mely ügylet az 1875: évi XXXVII. t.-cz. 258., 259., 260. és 261. §§-ai értelmében, habár csupán az egyik szerződő félre nézve is kereskedelmi ügyletet, képez, ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak, akár az ügylet kötése alkalmával, akár később irásban kifejezetten alávetették;

f) nem kereskedő termelőknek, gyárosoknak, és a kis ipar körét meghaladó üzlettel biró iparosoknak nem kereskedőkkel kötött olyan ügyleteiből felmerült peres kérdések, a mely ügyletek az illetőknek iparához tartozó termények, gyártmányok vagy iparczikkek vételére, szállitására, vagy feldolgozására vonatkoznak, — még azon esetben is, ha ezen ügyletek egyik szerződő félre nézve sem képeznek kereskedelmi ügyletet, — ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak akár az ügylet kötése alkalmával, akár később, irásban kifejezetten alávetették;

g) vételi és eladási bizomány eseteiben a megbizó és a bizományos közötti viszonyból felmerült peres kérdések, ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak, akár a bizományi viszony létrejötte alkalmával, akár később irásban kifejezetten alávetették;

h) egyfelől a közraktári vállalat, másfelől a közraktári jegy (árújegy és zálogjegy) birtokosa között, a közraktári ügyletből felmerült peres kérdések, ha ezen kivételes biróságok illetősége a vállalatnak közzé tett üzleti szabályaiban (1875: XXXVII. t. cz. 436. §.) kikötve van.

Azon jogügyletek illetősége, a melyeknél ezen kivételes biróságok a jelen törvény életbeléptetése előtt, az eddigi törvényes alapon kiköttettek: a jelen törvény által meg nem változtatik, ha ezen jogügyletek, a jelen törvény életbeléptetése után legkésőbb egy évvel érvényesittetnek.

Ezen kivételes biróságok hivatalos ügykezelési nyelve magyar.«

Ezen módositvány a bizottság által szövegezett 86-ik §-tól első sorban abban tér el, hogy mig a bizottság eredeti szövegezése szerint a budapesti árú- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok biróságaihoz az elnököt és a szükséghez képest egy vagy több alelnököt a birák sorából az igazságügyminister nevezte volna ki: addig a módositvány ezen rendelkezés mellőzésével s ezen kivételes biróságok jelenbeni szervezetét érintetlenül hagyja.

A bizottság az elnökre és az alelnökhelyettesre vonatkozó fentebbi határozatának hozatalánál azon nézpontból indult ki, hogy miután ezen külön biróságoknak a tulajdonképeni tőzsdei ügyletek körét messze túlhaladó hatáskört szabott meg: az ezen biróságok hatáskörébe utalt ügyleteknél igen gyakran felmerülhető fontos jogi kérdések helyes eldöntése szempontjából lett volna czélszerü az, hogy e biróságok elnöke, illetve elnökhelyettesei a birák sorából neveztessenek ki; a mi a bizottság nézete szerint az eljárás rendes menetét számbavehetőleg hátráltatni nem fogta volna, s e külön biróságok tekintélyét emelendette vala. Azonban a bizottság nem zárkozhatván el azon aggodalmak elől, a melyek e részben nyilvánultak és a melyeknek a bizottság egyes tagjai a kérdés első izben való eldöntésénél is kifejezést adtak: Rakovszky István képviselő inditványának ezen részéhez hozzájárul.

A mi az inditványnak a hatáskör kibővitésére vonatkozó részét illeti, ezt a bizottság csak részben tartja elfogadhatónak.

A beterjesztett törvényjavaslat 86. §-ában körülirt hatáskör szabályozásánál a bizottság azon vezéreszméből indult ki, hogy a tőzsdén kötött, minden kereskedelmi ügyletből alávetés nélkül is, alávetés esetében pedig a kereskedők között kötött minden kereskedelmi ügyletből felmerülő peres kérdések e kivételes biróságok hatásköréhez utaltassanak, sőt a hatáskör kiterjesztessék alávetés esetében a kereskedők és nemkereskedők között létrejött azon jogügyletekre is, melyek az árú- és értékpapir tulajdonképeni kereskedelmi forgalmát, a kereskedelmi vételt és szállitást tárgyazzák. Ezért a bizottság a kereskedelmi törvény 258. §. 1., 2. és 3. pontjaiban foglalt eminens kerekedelmi ügyleteket, árúk s átalában ingó dolgok vételét vagy egyébkénti megszerzését azon szándékkal, hogy azok természetben át-, vagy feldolgozva ismét tovább adassanak: ilynemü tárgyak szállitásának elvállalását, melyeket a szállitó fél e végből szerez meg, ugyszintén állampapirok, részvények, vagy más, a kereskedelmi forgalom tárgyát képező értékpapirok vételét vagy egyébkénti megszerzését az esetben is, ha a megszerzés nem továbbadási szándékkal történt, — alávetés esetében e kivételes biróságok hatásköréhez utalta akkor is ha ily ügyletek egyfelől kereskedők, másfelől nem kereskedők között jöttek létre.

A bizottsághoz utasitott fentebbi kiterjesztő inditvány pontonkénti és beható tárgyalása során, mindig szeme előtt tartva az alávetést és azt, hogy az ügylet egyfelől kereskedő, másfelől nem kereskedő között jő létre, a hatáskör további kibővitése szempontjából elfogadható-

nak találta még a bizottság a kereskedelmi törvénykönyv 259. §-a 1., 3., 6. és 7. pontjaiban foglalt következő kereskedelmi ügyleteket:

ingó dolgok fel- vagy átdolgozásának elvállalását mások részére, feltéve, hogy az átvállaló üzlete a kis ipar körét meghaladja, —

a bizományi, szállitmányozási és fuvarozási ügyleteket, nemkülönben a személyfuvarozásra rendelt intézetek ügyleteit, (melyek közül a bizományi-ügylet a bizottsági eredeti szöveg *e)* pontjában különben is felvéve volt), —

azon termelőknek ügyleteit, kik saját terményeiket át- vagy feldolgozzák és a bányaipar ügyleteit, a mennyiben ez iparágak a kis ipar körét meghaladják, végre

a kereskedelmi ügyletek közvetitését.

Ezen kibővitéseket elfogadta a bizottság azért, mert ezen kereskedelmi ügyletek az árú és értékpapir tulajdonképeni kereskedelmi forgalmának elősegitésére vagynak vagy lehetnek befolyással. Ellenben a kiterjesztő inditvány többi részeihez a bizottság nem járulhatott.

Annak hangsúlyozása mellett ugyanis, hogy kereskedők között létrejött minden kereskedelmi ügyletből felmerült peres kérdések önkéntes alávetés esetében, a tőzsdén kötött minden ilyen ügylet pedig alávetés nélkül is ezen kivételes biróságok hatásköréhez van utalva, a biztositások elvállalását (258. §. 4. pont), utasok vagy javak tengeren leendő fuvarozásának elvállalását és hajós-kölcsönök kötését (258. §. 5. pont), a bank- és pénzváltói ügyleteket (259. §. 2. pont), a kiadás-ügyleteket, továbbá a könyv- és műkereskedés egyéb ügyleteit, nemkülönben a nyomdaügyleteket (259. §. 5. pont), a kereskedőknek azon ügyleteit, a melyek kereskedelmi ügylete folytatásához tartoznak (260. §.), a kereskedők által kötött szerződéseket és kiállitott kötelezvényeket (261. §.), nemkülönben a kereskedelmi utalványokat és kötelező jegyeket (módositvány *d)* pont), végre a nemkereskedő termelőknek, a gyárosoknak és a kis ipar körét meghaladó ügylettel biró iparosoknak nem kereskedőkkel kötött vételi, szállitási és feldolgozási ügyleteit, habár ezen ügyletek egyik szerződő félre nézve sem képeznek kereskedelmi ügyletet (módositvány *f)* pont), a bizottság beható megfontolás után ezen ügyletek minőségére és tág körére, továbbá arra való tekintettel, hogy ezen ügyletek a tulajdonképeni árú és értékpapir kereskedelmi forgalmára befolyással nincsenek, *egyhangu megállapodással* olyanoknak találta, a melyeknél minőségüknél fogva — ott, a hol kereskedők és nemkereskedők, vagy épen csak nemkereskedők állanak szemben egymással, a gyors elintézést a vita-kérdés eldöntésének uralgó momentumául felállitani nemcsak nem szükséges, hanem veszélyes is; s a melyeket a jogbiztonság veszélyeztetése nélkül, e kivételes biróság hatásköréhez utalni nem lehet.

Az igazságszolgáltatás az államnak jogköréhez tartozik, a melyet az állam rendszerint a függetlenség attributumával felruházott biróságai által kell, hogy gyakoroljon; kivételnek pedig csak fontos okokból, e specificus jellegű kereskedelmi biróságok tekintetében csak akkor és annyiban engedhet tért, a mennyiben ezt az adott viszonyok közepette, a kereskedelmi forgalom érdeke múlhatlanul megköveteli. Ezért vélte és véli a bizottság a hatáskört tágitandónak ott, a hol kereskedők közötti jogügyletről van szó; ellenben a szükség által nem indokolható mérvben ki sem terjeszthetőnek ottan, a hol kereskedők és nem kereskedők egymás közötti jogügyleteiről van szó. Hiszen, hogy csak egy pár jellemző példát hozzunk fel, ha a módositvány tartalmazta kiterjesztés elfogadtatnék, akkor a bank-üzletek rovata alatt a lombard-üzletek, contocurrent-üzletek, készpénzelőleg-ügyletek, sőt a bankszerűleg folytatott jelzálog-kölcsön-ügyletek is, a kereskedelmi törvény 260. §-ának rovata alatt, magánosoknak kereskedőtől való minden hitelbeli vásárlásai, utalványok és kötelező jegyek rovata alatt pedig, tekintettel arra, hogy minden utalvány, ha rendeletre van kiállitva, tekintet nélkül az aláiró foglalkozására és állására, kereskedelmi utalványnak tekintendő (ker. törvény 291. §.) és szigor tekintetében a váltóval teljesen egy tekintet alá esik, ezen rovatok alatt mondjuk, nem kereskedőknek, magánosoknak minden kölcsönügyletei a tőzsdebiróságok illetősége elé lennének

terelhetők, a hol a marasztalás és végrehajtás minden felebbezés kizárásával mintegy rögtönbiróságilag fogna bekövetkezni. Tőkeszegény s az uzsora pusztitásainak úgy is eléggé kitett országunkban ilyen intézkedéseknek nagy mérvben aggályos és veszélyes voltára a tisztelt házat bővebben figyelmeztetni nem tartja a bizottság szükségesnek; s csupán azt jegyzi meg, hogy ezen eminens veszély ellenében az alávetés nem képez biztositékot, mert a ki pénzre van szorulva, az kényszerhelyzetében kénytelen lesz aláirni, sokszor nem tudva is alá fogja irni azon utalványt, előleg-ívet vagy más effélét, a melybe a börzebirósági alávetés kikötése chablonszerűen leszen befoglalva.

A módositvány azon utolsóelőtti bekezdését, mely a már megkötött jogügyletekre vonatkozó hatáskör átmeneti szabályozását tartalmazza, a bizottság helyesebb szövegezésben és azon változtatással ajánlja elfogadásra, hogy ezen átmeneti hatáskör a törvény életbeléptétől számitandó hat hónapra korlátoztassék, a mit indokol azon körülmény, hogy a törvény életbeléptetése, előreláthatólag a szentesités után csak hónapok mulva fog megtörténhetni. Végre a módositványnak a magyar nyelvre vonatkozó utolsó bekezdéséhez a bizottság hozzájárul, s annak megjegyzése mellett, hogy a kereskedelmi törvény 259. §. 3-ik pontjának a *d*) pontban történt felvétele által az *e*) pont feleslegessé vált; a 86. §-t következő szövegben ajánlja elfogadásra:

86. §.

Az 1870: évi II. t.-cz. által visszaállitott budapesti árú- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön biróságainak hatásköréhez utaltatnak:

a) a tőzsdén, vagy a gabonacsarnokban kötött minden kereskedelmi ügyletből felmerült peres kérdés, habár az ügylet csak az egyik szerződő félre nézve képez is kereskedelmi ügyletet;

b) a kereskedők között kereskedelmi ügyletekből felmerült peres kérdések, ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak, akár az ügylet kötése alkalmával, akár később irásban kifejezetten alávetették; vagy ha az ügylet tőzsdei jogositott ügynök közvetitése mellett jött létre, s a felek a közvetitő ügynök által kézbesitett és a tőzsdebirósági kikötést tartalmazó tőzsde-ügynöki (alkuszi) kötjegyet kifogás nélkül elfogadták;

c) a közkereseti társaságok tagjai, betéti társaságok beltagjai vagy alkalmi egyesülések (1875: XXXVII. t.-cz. 62. §-) tagjai között a társasági, illetőleg egyesülési viszonyból felmerülő peres kérdések, ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak akár az ügylet megkötése alkalmával, akár később irásban kifejezetten alávetették;

d) egyfelől kereskedők, másfelől nem kereskedők között létrejött olyan ügyletből felmerült peres kérdések, a mely ügylet az 1875: évi XXXVII. t.-cz. 258. §. 1., 2. és 3. pontjai, valamint ugyanazon törvény 259. §. 1., 3., 6. és 7. pontjai értelmében, habár csupán az egyik szerződő félre nézve is kereskedelmi ügyletet képez, ha a felek magukat ezen kivételes biróságnak, akár az ügylet kötése alkalmával, akár később irásban kifejezetten alávetették;

e) egyfelől a közraktári vállalat, másfelől a közraktári jegy (árújegy és zálogjegy) birtokosa között, a közraktári ügyletből felmerült peres kérdések, ha ezen kivételes biróságok illetősége a vállalatnak közzétett üzleti szabályaiban (1875: XXXVII. t.-cz. 436. §.) kikötve van.

A jelen törvény életbeléptetése előtt kötött jogügyletekből felmerülő peres kérdésekben ezen kivételes biróságok hatásköre a jelenben érvényben levő szabályok szerint döntendő el akkor: ha az eljárás a jelen törvény életbeléptetésétől számitott hat hónap alatt tétetik folyamatba.

Ezen kivételes biróságok hivatalos ügykezelési nyelve a magyar.

Unger Alajos képviselő által a 87. és 88-ik §§-hoz tett inditványokat, a melyek e külön biróságok előtt, a birói érdekeltség elleni kifogást tárgyazzák, valamint a 91-ik §-hoz tett

módositásnak azon részét, mely fegyelmi eljárás esetében az illetékes biróság megállapitását tárgyazza, a bizottság, mint czélszerű pótlásokat lényegben elfogadja s ennek folytán ezen szakaszokat a következő helyesbitett szövegben ajánlja elfogadásra.

87. §.

Azon ügyekben, melyek a polgári biróság által már érdemleg elintéztettek, vagy előtte még folyamatban vannak, az előző szakaszban emlitett biróságok nem járhatnak el.

Ezen külön biróságok hatásköre alá tartozó ügyekben a felek magokat ügyvéd vagy meghatalmazott által képviseltethetik; a biróság azonban, a mennyiben a képviselővel megtartott tárgyalás után az ügy eldöntése végett szükségesnek látja, a feleket személyes megjelenésre idézheti és a tényállás tisztába hozatala végett, hozzájok kérdéseket intézhet.

A birói illetőség vagy érdekeltség elleni kifogás az emlitett külön biróságok előtt az első tárgyalásnak, s ha az hivatalból halasztatik el, a kitüzött újabb tárgyalás kezdetén teendő meg; mire a felek a biróság által figyelmeztetendők.

Ha a biróság e kifogásnak helyt adott; felperes a végzés kihirdetésétől vagy kézbesitésétől számitott 3 nap alatt felfolyamodással élhet.

88. §.

Az előző szakaszban megnevezett biróságok itéletei ellen felfolyamodásnak van helye, a következő alaki sérelmek miatt:

a) ha a biróság olyan ügyben itélt, a melyre nézve a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincs, nemkülönben, ha az illetékességi kifogás elvetésével vagy alperes meg nem jelenése esetében makacsságból, a 86. §. szerint illetősége alá nem tartozó ügyben hozott itéletet;

b) ha meg nem jelenése folytán lett ügyvesztessé azon fél, ki épen nem, vagy nem szabályszerűen idéztetett;

c) ha valamelyik fél törvényes képviselőjének mellőzésével inditott pert, vagy idéztetett perbe, s a hiba utólag helyre nem hozatott;

d) ha valamelyik fél nevében egy harmadik meghatalmazás nélkül járt el s a hiány nem pótoltatott;

e) ha az eljárás során emelt érdekeltségi kifogás daczára birói cselekvénybe, melynek az ügy eldöntésére lényeges befolyása van, vagy pedig az itélet hozatalába, érdekelt biró folyt be;

f) ha a biróság az itélet hozatalánál nem volt szabályszerűen alakitva;

g) ha az itélet a kérelmen túl terjeszkedik.

Ha felfolyamodás adatik be, a feltétlenül marasztaló itélet alapján biztositási végrehajtásnak van helye.

A kir. tábla végzése ellen további felfolyamodásnak csak akkor van helye, ha az itélet megsemmisittetett.

A felfolyamodások az itélet kihirdetésétől vagy kézbesitésétől számitott 3 nap alatt adandók be és soronkivül intézendők el.

91. §.

A birák és birósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871. évi VIII. t. cz., a 86. §-ban emlitett biróságok biráira is kiterjesztetik, olyan módon, hogy ezen biróságok elnökeire és biráira nézve, az első fokú fegyelmi hatóságot a kir. tábla fegyelmi birósága gyakorolja.

E helyen bátorkodik a bizottság a t. ház figyelmét felhivni a tőzsdeszabályok átvizsgálását tárgyazó azon határozati javaslatra, a mely a 639. számú bizottsági jelentésben foglaltatik, és a melyet a bizottság a t. háznak ismételve ajánl elfogadásra.

II. A végrehajtási eljárásról szóló törvényjavaslatra.

A 12-ik §-hoz Bokros Elek képviselő következő inditványt nyujtott be:

»A 12. §. első és második alineája közé külön alinea gyanánt a következők felvételét inditványozom:

A végrehajtást szenvedő félnek joga van az ellene hozott végrehajtási végzésnek haladék nélkül leendő kézbesitését kérni. — E kérés a végrehajtást elrendelő vagy a foganatositás végett megkeresett birósághoz irásban adandó be; — s a végzésnek kézbesitése, valamint a végzés ellen netalán használt jogorvoslat (34. §.) a végrehajtás szabályszerű foganatositását nem gátolja meg.«

A bizottság azon indokból, hogy az elrendelt, de hosszabb időn át nem foganatositott végrehajtások eseteiben mód nyujtassék annak, a ki ellen a végrehajtás elrendeltetett, a sérelmes végrehajtási végzés ellen orvoslatot keresni: az inditványt lényegben magáévá teszi; hogy azonban ez által szükség nélkül a biróságok teendőit ne szaporitsa, a rendelkezést azon esetre találja korlátozandónak, ha az elrendelt végrehajtás három hónap alatt nem foganatosittatott; miből kifolyólag a 12-ik §-t következő szövegben ajánlja elfogadásra:

12. §.

A végrehajtás megrendeléséről a végrehajtató, a végrehajtási kérvény első példányára vezetendő végzés által, a kiküldött vagy megkeresett hatóság és a végrehajtást szenvedő pedig, a végrehajtási kérvény többi példányaira (6. §.) vezetendő és ez utóbbinak rendszerint a foganatositáskor kézbesitendő végzés által értesittetnek. A 7. §. esetében a végrehajtató, a kiküldött és a végrehajtást szenvedő, a jegyzőkönyv másolatára vezetett végzés által értesitendők.

Ha a végrehajtás el nem rendeltetik, arról a végrehajtási kérvény példányainak visszaadása mellett, indokolt végzésben, csupán a végrehajtást kérő értesittetik.

Ha a végrehajtás annak elrendelésétől számitott 3 hó alatt nem foganatosittatott: a végrehajtást szenvedőnek a végrehajtást elrendelő, vagy a foganatositás végett megkeresett birósághoz benyujtott kérelmére a végrehajtást elrendelő végzés neki közvetlenül kézbesitendő.

A végrehajtási végzés ilyetén kézbesitése és a végzés ellen netalán használt jogorvoslat, a végrehajtás szabályszerű foganatositását nem gátolja.

Az 51. §-hoz Bokros Elek képviselő inditványozta, hogy a *p)* betű alatt »két juh« helyett »öt juh« és »két kecske« helyett »öt kecske« tétessék. Almásy Sándor képviselő pedig ugyanezen szakaszhoz következő új pontnak hozzátételét hozta javaslatba:

»*s*) lakházak és telkek, melyeknek értéke az adó alapjáni becslés után 600 frtot meg nem halad.«

A mi az utóbb emlitett nagy fontosságú inditványt illeti: bárha a bizottság belátja azon kérdés kiváló horderejét, hogy a mezei gazdálkodással foglalkozó azon egyéneknek és illetőleg családaiknak az elzüllés elleni megvédése szempontjából — a kiknek a család lakhelyéül szolgáló kis házacskán és telken kivül semmi más vagyonuk nincsen — e családi tüzhely megoltalmazása szempontjából megfelelő törvényhozási intézkedések megtétele igen kivánatosnak mutatkozik; mindazonáltal tekintetbe véve azt, hogy az inditvány ugy a mint előterjesztetett, túl megyen azon korlátokon, a mely a fent jelzett védelem szempontjából szük-

ségesnek mutatkozik, — tekintve továbbá, hogy a végrehajtás alul mentesitendő lakházak és beltelkek értékének az adó alapon való megállapitása, ház-osztály és házbér-adó-rendszerünk figyelembe vételével helytelennek mutatkozik, de tekintve különösen, hogy a nem megfelelő alakba öntött inditvány tartalmazta alapgondolat, mely telekkönyvi rendszerünkkel is szoros összefüggésben áll, gondosan összegyüjtött adatokra támaszkodó alapos előkészités után sikeresen csak úgy oldható meg, ha a végrehajtás alul való mentesités mellett, a jelen törvényjavaslat keretébe nem tartózható elidegenitési és terhelési tilalom is, valamint az ezzel összefüggésben álló más törvényhozási intézkedések felöleltetnének, — tekintve végre, hogy a végrehajtás alul való mentességnek a most jelzett összevágó intézkedések nélkül való szabályozása azon osztályt, a melyet megvédeni akar, teljesen hitelképtelenné tenné, a nélkül, hogy a lakóház és telek megmaradása legtávolabbról is biztosittatnék; mert a hitelképtelenné tett egyének, ha megszorulnának, lakóházaikat és telkeiket, a melyekre kölcsönt nem kapnának, elpocsékolni lennének kénytelenek:

mindezeket figyelembe véve a bizottság Almássy Sándor képviselő inditványát elfogadásra nem ajánlja.

Bokros Elek képviselőnek az 51-ik §. *p)* pontjához tett módositásához a bizottság azon változtatással járul hozzá, hogy a haszonérték arányának figyelembe vétele mellett, »két juh vagy két kecske« helyett »négy juh vagy négy kecske« vétessék be az 51-ik §. *p)* pontjába.

Az 51-ik §. után Degré Alajos a következő új szakasz felvételét inditványozta:

»Az országgyülési képviselőnek napidijai és lakbérilletményei jövőre végrehajtás tárgyát nem képezhetik.«

A bizottság ezen inditványhoz, úgy a mint az tétetett, hozzá nem járulhat, mert tekintettel a képviselői állás ideiglenességére és arra, hogy az állandó alkalmazás jellegével nem bir; és hogy a képviselői napidíjt és lakbért nem lehet oly járandóságnak tekinteni, mely a képviselő vagy családja életfentartására szolgálónak lenne tekinthető: nem forog fent elegendő indok arra, hogy a képviselői napidíjak és házbérilletmények a közhivatalnokok mentességét is túlszárnyaló mérvben, a foglalás alul egészen mentessé tétetvén, a hitelezők elől egészen elvonassanak, és ez által a képviselői állás kiváltságszerű mentességgel ruháztassék fel. Azt pedig, hogy a képviselői napidíjaknak a végrehajtás alul részben való mentessége mondassék ki, a bizottság nem ajánlhatja azon indokból, mivel a napidíjakat a közönséges értelemben vett napidíjakkal egy tekintet alá sorolhatóknak nem véli, s mivel a részletes mentességet a képviselői állás méltóságával összeegyeztethetőnek nem találja.

Másfelől azonban nem mellőzhette a bizottság figyelmét az, hogy az összeférhetlenségről szóló 1875: I. t. cz. 4. §-a *b)* pontjának azon rendelkezése, mely szerint az országgyülési képviselőséggel össze nem férő helyzetbe jut azon képviselő, a kinek napidíjára vagy lakbérilletményére valamely jogérvényesen megitélt követelés erejéig kielégitési végrehajtás intéztetett, ha a birói zár a foganatositás napjától számitott 3 hó alatt fel nem oldatott, a gyakorlati életben hatálytalan, egyfelől könnyen kijátszható, másfelől pedig a másnemű vagyonnal is biró képviselők jogtalan zaklatására felhasználható törvénynek mutatkozott, a miért is a bizottság ezen alkalomból a t. háznak a következő határozati javaslatot ajánlja elfogadásra:

»Utasittatik a kormány, hogy az 1875: I. t. cz. 4. §-a *b)* pontjának hatályon kivül helyezése tárgyában mielőbb és oly időben terjesszen elő törvényjavaslatot, hogy az még ezen országgyülés által tárgyalható legyen.«

Az 54. §-hoz Szalay Imre képviselő és társai azon módositást terjesztették elő, hogy a szakasz szövegébe »az énekkar, tánczkar és zenekar személyzete« bevétessék.

Tekintettel arra, hogy a nemzeti szinháznál az énekkar, tánczkar és zenekar rendes tagjai, a drámai és operai magán szereplőkkel ugyanazon tekintet alá esőknek nem vétethet-

nek : a bizottság ezen inditványt nem fogadhatván el, az 54-ik §-nak már elfogadott szövegét változatlanul fentartatni kéri; megjegyzi azonban a bizottság, hogy a 61-ik §-nak alantabb inditványozott kibővitése által, az énekkar, tánczkar és zenekar-személyzet is megfelelő mentségben fog részesülni.

A 61. §-hoz előterjesztett módositványban Unger Alajos képviselő inditványozta, hogy e szakasz mentessége magánosoknál állandó alkalmazásban levőkre is kiterjesztessék.

A bizottság ezen inditványhoz, méltányolva azt, hogy e részben társaságok és egyesek közt különbséget tenni elegendően okadatoltnak nem mutatkozik; elvben hozzájárul, azonban szabatosabb szövegezés és az állandó alkalmazás ismérveinek körülirása mellett, a már elfogadott 61. §-t a következően kibővitve ajánlja elfogadásra:

61. §.

Nyilvános számadásra kötelezett társulatoknál és gőzhajózási vállalatoknál alkalmazott hivatalnokok és szolgák, valamint általában állandó köz- vagy magán alkalmazásban lévő, de az 54. §-ban fel nem sorolt egyének évi fizetéseinek és járandóságainak vagy nyugdíjainak csak fele része és ez is csak ugy vonható végrehajtás alá, hogy a végrehajtást szenvedő részére legalább évi 500 frt fenmaradjon.

Ugyanezek özvegyeinek és gyermekeinek nyugdíjaira vagy az atya, illetőleg férj szolgálataiért adományozott illetményeire, végrehajtás nem vezethető.

Állandóan alkalmazottnak tekintendő az, a ki a törvény, a szerződés vagy a szokás szerint legalább egy évi időtartamra van alkalmazva, határozatlan időre szóló alkalmazás esetében pedig az, a kinek alkalmazása előre bocsátott, legalább hat heti felmondásra megszüntethető meg.

A 62-ik §-hoz Fónagy László képviselő hozzátétetni inditványozza a következő második bekezdést:

»Gazdasági cselédek bérei és élelmi czikkei, akár előlegeztettek a gazda által, akár még kiadva nincsenek, szolgálatban létük alatt le nem foglalhatók.«

A bizottság ezen czélszerű módositáshoz hozzájárul, és egy új közbeszurás felvételét is hozza javaslatba, mely a napidíj részletes le nem foglalhatásának a képviselői napidíjakra nem alkalmazását kifejezetten kimondja, miért is a 62. §-t következő szövegben ajánlja elfogadásra.

62. §.

Napidíjaknak csak a napontai egy forint 50 krajczárt meghaladó része vonható végre hajtás alá. Azok napidíjai azonban, a kik legalább 500 frtra rugó és a végrehajtás alól mentesitett nyugdíjt élveznek, valamint az országgyülési képviselők napidíjai is korlátlanul lefoglalhatók.

Munkabéreknek, ha nap- vagy hétszám szerint fizettetnek, csak azon része vehető végrehajtás alá, mely a napontai 1 frt 50 krajczárt meghaladja.

Gazdasági cselédek bérei és élelmi czikkei, akár előlegeztettek a gazda által, akár még kiadva nincsenek, szolgálatban létük alatt le nem foglalhatók.

A 68. §-hoz Ivánka Imre következő módositást tette:

»A §. még a következő intézkedés által kibővitendő:

A feladó vagy a feladási vevény (esetleg utánvéti igazolvány) birtokosainak tartozásaiért, a fuvarozás végett feladott árút terhelő utánvéti összegek lefoglalása csak a feladó állomáson s csak addig eszközölhető, mig azok a feladónak, illetőleg a feladási vevény (esetleg utánvéti igazolvány) birtokosainak a fuvaros által tényleg ki nem fizettettek.«

Tekintettel a törvényjavaslat 80. §-ának rendelkezésére, és arra, hogy a végrehajtás szenvedő követelései nem a végrehajtást szenvedő adósánál foglalandók le, hanem ezen adós

a foglalásról csak értesitendő, és hogy az ezen értesités megtörténte előtt kifizetett követelésre vezetett végrehajtás ugy is hatálytalan: a bizottság ezen inditványt mellőzendőnek találja, s csak is a már elfogadott 79. §-t véli a következő bekezdéssel kibővitendőnek:

»Gőzhajózási és vasuti vállalatoknak fuvarozás végett átadott árúkért fizetendő utánvételi összegek lefoglalása esetében, a foglalásról a feladási állomás főnöke értesitendő.«

A már elfogadott 91. §-hoz azon czélból, hogy az igénykereseteknek a végrehajtás további folyamára való halasztó hatálya a biróságok által biztosan megállapitható legyen, a bizottság a következő uj bekezdés felvételét inditványozza:

»A jegyzőkönyvvel egyidejüleg a kiküldött az igény-bejelentési felhivásnak egy példányát is bemutatni köteles, mely a netalán meginditandó igényperhez leendő csatolás végett a biróságnál megtartandó.«

A 131. §-hoz Fónagy László következő módositást nyujtott be:

»Ezen §. első bekezdésénél e szavak után »a kir. kisebb haszonvételi jog« — »ha telekkönyvileg bekebelezve nincs« szúrassék közbe.

Csider Károly pedig következő inditványt nyujt be:

»Tekintve, hogy a kisebb királyi haszonvételi jogra az ingóságok végrehajtására előirt szabályok feltétlenül nem alkalmazhatók, — mert ezen jog gyakorlata fekvőséggel kapcsolatos tulajdont képez, — a 131. §., ennek figyelembe veendő átdolgozás végett, a jogügyi bizottsághoz visszautasittatik.«

A bizottság annak figyelembevételével, hogy a telekkönyvi helyszinelést tárgyazó 1853. ápril 18-iki igazságügyministeri rendelet 27. §-a és az 1854. julius 23-iki igazságügyministeri rendelet 54. §-a értelmében, a kir. kisebb haszonvételi jogok telekkönyvezés tárgyát nem képezik; de ha és a mennyiben kivételesen mégis ilyen telekkönyvezések történtek és ezen telekkönyvezések jogi hatálylyal birnak, ezáltal a regale-jog mint telekkönyvi jószágtest ingatlan vagyon jellegét öltvén fel, annak végrehajtás alá vételére nézve úgyis az ingatlan végrehajtásra előirt szabályok lennének alkalmazandók;

tekintve továbbá, hogy vannak olyan természetű királyi kisebb haszonvételi jogok, a melyeknek gyakorlása bizonyos ingatlannal elválaszthatlanul van egybekapcsolva, más helyen pedig a jog nem gyakorolható, a melyek tehát e miatt csak magával az ingatlannal együttesen vehetők végrehajtás alá;

tekintve végre, hogy az ily módon elválaszthatatlanul egybe nem kapcsolt kir. kisebb haszonvételi jog az ingatlanhoz tartozó oly jogositványt képez, mely a tulajdonos akaratából attól elválasztható, avagy azzal együtt elidegenithető; és e miatt czélszerűnek mutatkozik ezen esetben a végrehajtatónak is megengedni azon jogot, hogy a kir. kisebb haszonvételi jogra az ingatlannal együttesen is vezethessen végrehajtást: —

mindezek figyelembevételével a bizottság a 131. §-t következően szövegezve ajánlja elfogadásra:

131. §.

A kir. kisebb haszonvételi jog rendszerint az ingóságok végrehajtására előirt szabályok szerint vétetik végrehajtás alá. A becsárt a kiküldött a jövedelmi adó százszoros összege szerint állapitja meg. Ha a jövedelmi adó összege bizonyitható nem volna: ezen jog becsértéke a felek által bemutatandó, esetleg a mennyiben ezen jogok közösen kezeltetnek, a közbirtokosság elnökétől, pénztárnokától, egyes közbirtokossági tagoktól vagy a jog bérlőjétől beszerzendő adatok és felvilágositások alapján állapitandó meg.

Ha azonban a kir. kisebb haszonvételi jog gyakorlata valamely ingatlannal elválaszthatlanul van egybekapcsolva: e jog az ingatlannal vehető csupán végrehajtás alá.

Ingatlanra vezetett végrehajtás esetében a végrehajtó az ingatlannal együtt az attól még el nem választott kir. kisebb haszonvételi jognak végrehajtás alá vételét is kivánhatja.

Ezen változtatás folytán a már elfogadott 145. §-hoz a következő új bekezdések teendők:

»Ha az ingatlannal együtt a kir. kisebb haszonvételi jog is végrehajtás alá vétetik: kikiáltási ár megállapitása szempontjából, a 131. §-nak megfelelő adatok is bemutatandók.«

»A kir. kisebb haszonvételi jog az ingatlannal együtt árverés alá bocsátottnak csak akkor tekinthető: ha ez az árverési hirdetményben világosan kifejezve van.«

Végre a 171. §-hoz az előadó által, a 172. §-hoz Unger Alajos képviselő által, ugy a 191. §-hoz az előadó által beadott módositásokat, mint czélszerű változtatásokat, illetve pótlásokat tartalmazókat a bizottság magáévá tevé s illetőleg megfelelően szövegezve és pótolva, ezen szakaszokat a következő szövegezésben ajánlja elfogadásra:

171. §.

Ha a kikiáltási ár meg nem igértetnék: a kiküldött a kikiáltási árt fokozatosan lejebb szállitani köteles, mig igéret nem tétetik.

Ha igéret tétetik, a további eljárásra nézve a 170. §. intézkedései tartandók meg. Az ingatlan a legtöbbet igérő által megvettnek jelentendő ki, habár a kikiáltási áron alól igért, és az árverésben csak ő maga vett is részt.

A végrehajtató, ha az árverésnél jelen vagy képviselve van, az árverés felfüggesztését a kikiáltási ár fokozatos lejebb szállitása közben is kivánhatja, de csak addig, a mig az árverelők valamelyike igéretet nem tett. Több végrehajtató érdekében elrendelt árverés esetében, a végrehajtatók e joggal csak együttesen élhetnek.

Ezen felfüggesztési jog nem gyakorolható akkor: ha a végrehajtást szenvedő, az elrendelt árverés megtartását kivánja.

172. §.

Ha ugyanazon határnapon több telekkönyvi jószágtest, vagy ugyanazon telekkönyvi jószágtestnek több részlete külön árverelendő: a végrehajtást szenvedőnek jogában áll meghatározni azon sorrendet, melyben az ingatlanokat árverés alá bocsáttatni kivánja.

Ha a végrehajtást szenvedő ezen jogával élni nem akar; a végrehajtató jelölheti ki azon sorrendet, a melyben az ingatlanok árverés alá bocsátandók, különben az árverési hirdetményben és a telekkönyvben foglalt sorrend tartandó meg.

Ha a több jószágtestnek, vagy ugyanazon jószágtesthez tartozó különböző birtok-részleteknek egy része az árverésen olyan áron adatott el, hogy a telekkönyvi állás figyelembevételével s egyszersmind az előnyös tételek valószinű összegére való tekintettel, a végrehajtató követelése, járulékaival együtt a már elárverezett ingatlanok vételárából kétségtelenül kitelik: a további árverés felfüggesztendő.

191. §.

Ha az elárverezett ingatlanra valakinek javára haszonvételi jog van bejegyezve: a vételár, illetőleg annak a haszonélvezeti jogot megelőző jelzálogos követelések kielégitése után maradványa birói letétbe helyezendő, vagy a 202. §. értelmében gyümölcsöztetendő és a kamatjövedelem a haszonélvezeti jog tartama alatt a haszonélvezetre jogosítottnak kiadandó.

Más szolgalom esetében, ha az ingatlan a 153. §. értelmében, a szolgalom fentartása nélkül árvereztetett el: a szolgalmi jog egyenértékéül fizetendő összeg, — bekebelezett haszonbérlet vagy bérlet esetében pedig a bér megszünte esetére a haszonbérlő vagy a bérlő által követelt kártéritési összeg, a hitelező által felszámitott mennyiségben veendők számitásba.

Ugyanez áll bejegyzett kikötmények esetében, a kikötmények készpénzbeli egyenértékére nézve is.

A telekkönyvi rendeletek értelmében, valamely összeg szerint meg nem határozott követelés fedezetéül bekeblezett vagy előjegyzett legmagasabb összeg által biztositott követelés ezen legmagasabb összeg erejéig veendő számitásba.

A mennyiben az elárverezett ingatlanra ilynemű követelések vannak bejegyezve: a sorrendi tárgyalást rendelő végzésben a hitelező figyelmeztetendő, hogy ha a tárgyalásra meg nem jelennék és követelését fel nem számitaná: az a sorrendben mellőzendő leszen. A végzés a hitelezőnek hirdetményi idézés nélkül saját kezeihez kézbesitendő, s ha ez nem eszközölhető, részére ügygondnok nevezendő.

Kelt Budapesten, 1881. évi ápril hó 4-én.

Horváth Lajos *s. k.,*
az igazságügyi bizottság elnöke.

Teleszky István *s. k.,*
az igazságügyi bizottság előadója.

499. szám.

(CL. ÜLÉS, 993. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház közjogi és törvénykezésügyi bizottságának a végrehajtási eljárásról szóló törvényjavaslat tárgyában.

A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat, mely a végrehajtási eljárás szabályozásáról rendelkezik, a polgári törvénykezési rendtartás kiegészitő része.

A mily nagy fontosságúak a polgári törvénykezési rendtartásnak ama részei, melyek a vitás kérdések eldöntésénél az anyagi igazság igényelt felderitésére szolgálnak, szintugy nem csekélyebb horderejűek ama megállapodások, melyek a végérvényesen eldöntött, avagy birói eldöntés alá tartozó vitás igények kielégitését, illetőleg a kielégitésnek minden esélyek ellenébeni előzetes biztositását tárgyazzák.

A bizottság csak a minister és képviselőházi igazságügyi bizottság indokolásaiban foglaltak ismétlésébe bocsátkoznék, ha az utóbbi megállapodások feletti nyilatkozatában bővebben kiterjeszkednék ama szempontok fejtegetésébe, melyek a végrehajtási eljárás gyorsasága, egyszerűsége és olcsósága mellett követelőleg lépnek fel, s csupán azt tartja kiemelendőnek, hogy a kérdéses megállapodásoknak kimeritő összeállitása már azon okból is elengedhetlen kellék, mivel azoknak a végrehajtató, a végrehajtást szenvedő és harmadik érdeklettek jogai és érdekei hathatós védelmezésére, illetőleg arra, hogy a végrehajtással mások jogai ne sértessenek, továbbá a végrehajtató igényei a végrehajtást szenvedőre nézve is legelőnyösebb módon nyerjenek kielégitést, szintén alkalmas biztositékot kellvén nyujtaniok, ellenkező esetben sem ezen, sem a fennebb kiemelt követelmények kielégitésére megfelelőknek nem tekintethetnének.

A végrehajtási eljárás szabályozására nézve az 1868. évi LIV. törvényczikkben foglalt megállapodások hézagossága és hiányossága mellett a gyakorlati tapasztalat, illetőleg az ezek folytán használt jogorvoslatok nagy száma szembetünőleg tanuskodik. Az eljárás egyszerűségére, gyorsasága és olcsóságára ebből származó viszásságokon kivül mindenesetre figyelmen kivül nem hagyható az sem, hogy a peres felek és harmadik érdekeltek jogaik és érdekeik kellő megvédése czéljából a felsőbb biróság közbelépését kénytelenek aránytalan mérvben igénybe venni. Eme körülmény, mely számos esetekben csak a jogorvoslatok indokolatlan használatára vezet a nélkül, hogy a biróság a konok perlekedőkre megállapitott birság alkalmazására magát inditottnak érezhetné, eltekintve egyebektől, 1868. évi LIV. törvényczikk e részbeli határozmányainak további fentartását már azon okból sem engedi meg, mivel a semmitőszék feloszlatásával kapcsolatosan a jogorvoslati rendszer is átalakittatván, a végrehajtási eljárás folyamába igénybe vehető, s a másodbiróság által rendszerint végérvényesen ellátott felfolyamodás a héza-

goknak és hiányoknak egyöntetű pótlására biztositékot nem nyujt, mi pedig a jogbiztonság követelményével egyenes ellentétben áll.

A végrehajtási eljárásról szóló fennebb emlitett törvényjavaslat az 1868. évi LIV. törvényczikknek a végrehajtási és biztositási eljárást szabályozó hézagos és hiányos határozmányai helyett, a jogorvoslati rendszerben czélzott változtatásokkal kapcsolatosan kimeritő határozmányok felállitását czélozza.

Az egyes szakaszok indokolására a ministeri előterjesztésben felhozottak felmentik a bizottságot minden egyes szakasz kimeritő méltatásától; mindazonáltal a tárgy fontosságához mérten a következő tekintetek kiemelése a bizottság nézete szerint kivánatosnak látszott. Ugyanis a törvényjavaslatban kiváló előny, hogy a végrehajtási eljárás a köztörvényi és váltóügyekre egyöntetűen szabályoztatik és ez által a külömböző szabályozásból eddig felmerült bonyodalmak eleje vétetik. A végrehajtásra illetékes biróságok tüzetesen kijelöltetnek, az ingóságokra vezetett végrehajtások az illető járásbiró kezébe összpontosittatnak, és ez által megelőztetnek ama bajok, melyek ugyanazon ingóságoknak külömböző biróságok kiküldöttjei részéről való lefoglalásából úgyszólván naponta felmerülnek.

A külföldi biróságoknak a végrehajtásra vonatkozó megkeresései elintézésére a nemzetközi jogelveknek és viszonyoknak megfelelő szabályok foglaltatnak.

Kimeritőleg szabályoztatik a jogosított, vagy a kötelezett személyében történt változás esetén követendő eljárás; szabatosabban körvonaloztatnak a végrehajtás foganatositása körüli eljárás, a végrehajtási végzés elévülése, kézbesitése, a végrehajtás megszüntetése — korlátozása — és felfüggesztése iránti keresetek és a visszvégrehajtás esetei, továbbá a végrehajtási költségek megállapitásának módozatai.

Meghatároztatnak a végrehajtási eljárás során hozott birósági végzések és a kiküldött eljárása elleni jogorvoslatok, s a tárgy fontosságához képest ezek hatálya; a kiküldött szabálytalan eljárása folytán felmerült költségek ellenébe a kiküldött vagyoni felelőssége is megállapittatván. Az igényperek az egészen különböző jellegű elsőbbségi bejelentésektől szabatosan elkülönittetnek, és tüzetesen körülirva szabályoztatnak. Nevezetesen az igénykeresetek beadására vonatkozó felhivásnak a halasztó hatálylyal biró és költséges lapba tétele mellőztetik, s a kibocsátandó felhivást csak a községi előljáróság hirdeti ki helyi szokás szerint és az igénykereset az eljárás egyszerűsitése és gyorsitása czéljából csupán a végrehajtató ellen intézhető.

A követelések lefoglalása iránt kimeritő intézkedés történik, és a lefoglalt követeléseknek árverésen való értékesitése előiratik. A végrehajtás alá nem vonható ingók közé azok, melyek minősége és természete ezt igényli, pótlólag felvétettek. A köztisztviselők és azok özvegyei végrehajtás alá nem vehető illetményei az 1876. évi XXXI. törvényczikk és a szolgálati szabályok alapján körvonaloztatnak, ama eltéréssel, hogy a fizetésnél 800, a nyugdíjnál pedig 500 frt mondatik ki végrehajtás alá nem eső minimumnak; továbbá a katonai házassági biztositékok, a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok tisztviselői illetményeinek, a napidíjak, a kisebb mezei gazdák ingóságai lefoglalhatására nézve a méltányosság és a humanismus követelményeinek megfelelő pótlások történnek; a biztositási összegeknek és a kincstárral, köztörvényhatóságokkal és országos alapokkal kötött szerződési viszony tartama alatt a szerződés teljesitéséhez szükséges tárgyaknak lefoglalhatása pedig a jogosság követelménye, illetőleg a közérdek szempontjából szabályoztatik. Az indokolatlan költségek elkerülése szempontjából a végrehajtás ott, hol előreláthatólag csak a végrehajtási költségek folynának be, mellőztetni rendeltetik; a felülfoglalás és becslés egyszerűsitésére mód nyujtatik; a zár, szoros zár, és elszállitás módozatai ugy a peres felek, valamint harmadik érdekelt felek jogos kivánalmainak tekintetbe vételével állapittatnak meg.

Az ingókra vonatkozó árverés megtartására, — az ingók kellő értékesithetése czéljából czélszerű, különös árverési feltételek megállapitására — az elsőbbségi bejelentvények benyujtására, a benyujtás módjára és idejére, — elsőbbségi bejelentvény nem léte esetén a követelések kifizetésére és az árverés esetleges megszüntetésére elsőbbségi bejelentvény beadása esetén az árverésen befolyt összegnek a körülményekhez mért kiadására, esetleg letétbe helyezésére és a sorrendi tárgyalás megtartására, az esetleg szükséges folytatólagos végrehajtás elrendelésére és foganatositására, az értékpapirok eladására, a kisebb haszonvételekre és a nem telekkönyvezett dologi javakra inditható végrehajtásra, szintén szabatos megállapodások foglaltatnak, melyek mellett figyelmen kivül nem hagyható ama rendelkezés sem, melynél fogva az eljárás egyszerűsitése és és költségkimélés szempontjából több végrehajtató találkozása esetén, valamint akkor is, midőn ugyanazon ingóságok lefoglalva és felülfoglalva vannak, az árverés a foglalást már teljesitett mindegyik végrehajtató követelésének kielégitésére rendelendő el.

Az ingatlanokra vezetendő végrehajtás elrendelése a telekkönyvi rendeletek alapján szabályoztatik; s az igényelt jogorvoslat meghatároztatik; továbbá az esetre, midőn az ingatlan határozatlan hányadban van a végrehajtást szenvedő nevére irva, az arány megállapitását czélzó jegyzőkönyvi tárgyalás utján hozandó itélet folytán eleje vétetik ama viszásságnak, hogy a végrehajtató az összes érdeklettek ellen rendes aránymegállapitási pert tartozik folytatni. Az árverés elrendelésére való jelentkezés, az árverés elrendelése, a kikiáltási árnak a föld- házadó alá eső ingatlanoknál, ugy a szőlőknél való megállapitása, a tartozékok elárverezése, a hirdetmény kibocsátása és kézbesitése, az árverési feltételek körvonalozása, az árverés helyének kitűzése s a szükséges végrehajtónak kiküldése iránt kimeritő rendelkezések szentesitése czéloztatik, melyek, miután a tartozék összeirása és a helyszini becslések rendszerint mellőztetnek, a felesleges és indokolatlan költségek kikerülésére is alkalmasak.

Ha a végrehajtást szenvedő valamely ingatlannak csupán határozott hányadbani tulajdontársa, szabály, hogy csakis az ő hányadára rendelendő el árverés. De eme elvnek merev érvényesitése csekélyebb értékű ingatlanoknál a gyakorlati élet jól felfogott érdekébe ütközik, mivel az ingatlanságok rendszerint csakis potom áron értékesithetők, s a mennyiben nem a tulajdontársak által szereztetnek meg, a vagyonközösséget senki folytatni nem tartozván, utóvégre is az eljárás bonyolultabbá és költségesbbé tétele mellett a részbeli árverések rendszerint az egész birtoktest elárverezésére vezetnek.

Ily körülmények közt nem kifogásolható az, ha, mint az jelen törvényjavaslatban czéloztatik, csekélyebb értékű ingatlanságokra nézve nemcsak a hányadra, hanem az egész jószágtestre rendeltetik el az árverés. A tulajdonostárs érdeke eléggé meg van ugyan védve ez esetben az által, hogy a végrehajtató követelését magához válthatja, az ingatlanra árverelhet és a vételárnak őt illető hányadát befizetni nem köteles; mindazonáltal, miután akkor, ha árverés utján a tulajdonostárs szerezné meg az egész ingatlant, s a vételár utáni százalék-illeték az őt illető hányad után is kivettetnék, a vevő méltatlan teherrel sujtatnék; a pénzügyminister ur figyelmét felhivandónak találja a bizottság arra, hogy az e részbeli méltatlanság kikerülése végett a czélhoz vezető intézkedéseket saját hatáskörében megtegye. A törvényjavaslat másik, legfontosabb újitása, hogy a mostani *két* árverési határidőt meghaladó időtartamra, tehát a végrehajtást szenvedő elleni túlszigor nélkül, *egy* árverési határidő kitűzését rendeli, a mikor az ingatlan a kikiáltási áron *alul* is eladatik ugyan, de ha az árveréstől számitott bizonyos határnap alatt a megirt feltételeknek megfelelő magasabb utóajánlat tétetik, a korábbi árverés hatálytalanná válta mellett, egy újabb árverési határnap tűzetik ki. A tapasztalás ugyanis mutatja, hogy az *első* árverés többnyire csupán a költségeket tetemesen szaporitó merev alakisággá vált, s a vevők rendszerint csak a második árverésen jelennek meg. Ily viszonyok közt valóban indokoltnak látszik a fennebbi újitás elfogadása annyival inkább, mivel a megengedett utóajánlat az ingatlanságok kedvező értékesitésére, illetőleg komoly szándékú vevők közbelépése esetén a

kedvezőtlen értékesités hátrányának elháritására, a végrehajtást szenvedő anyagi megterheltetése nélkül, némi biztositékot nyujt.

Ezeken kivül a törvényjavaslat az első és sikertelenség esetében az újabb árverés megtartását a jogorvoslatok, a birtokátadás az időközi hasznok, a telekkönyvi bekebelezés, az ingatlant terhelő betáblázott követelések átvállalása, az adók és illetékek, nemkülönben az iránt is kimeritő rendelkezést tartalmaz, mi történjék akkor, ha a vevő kötelezettségének nem tesz eleget? Ezek mellett még kiemelendő, hogy a könnyebb és előnyösebb értékesithetés czéljából egy telekkönyvi jószágtest egyes részeletei külön, — több telekkönyvi jószágtest együttesen bocsáthatók árverés alá; hogy, ha több végrehajtató van, költségkimélés tekintetéből azok csatlakozása mondatik ki; harmadik személynek a végrehajtásból esetleges eredő megkárositása (p. o. révcsere esetén) ellen kellő biztositék nyujtatik; s végül a szőlőbirtok és más ingatlanság értekcsökkenésének az árverésig leendő megakadályozása czéljából az érdekeltek egyszerű, illetőleg igazolt kérelmére zárgondnok rendeltet k. Az elárverezett ingatlan vételárának felosztására vonatkozó eljárás, a jelzálogos hitelezők előtt kielégitendő előnyös tételek, a sorrendi tárgyalás, a kifogásolt jelzálogi követelések elbirálása, az e tekintetben igénybe vehető jogorvoslat, annak hatálya és czélszerű korlátok közé való szoritása, a követelések kifizetése, illetőleg utalványozása, — a telekkönyvi rendeletek és a felek érdekeinek szem előtt tartásával — tüzetesen szabályoztatnak, s gondoskodás történik arra nézve, hogy a telekkönyvezett ingatlanokra vonatkozó végrehajtási eljárás megfelelő pótlással a nem telekkönyvezett ingatlanokra is alkalmaztassék. Az önkénytes árverés azon módozatai, a mint a jelzálogos hitelezők kielégitésüket a vételárból követelhetik, avagy a vételári terhek az árverési vevőre is átmennek, tüzetesen körüliratnak. Az ingatlanok függő terméseire és haszonélvezetére vezetett végrehajtások, a mint csak az ingatlannak haszonélvezete, avagy egyszersmind a tulajdonjog illeti a végrehajtást szenvedőt; továbbá a mennyiben a hitelező csak személyes avagy jelzálogos hitelező, — a jelenlegi hézagok mellett származható visszásságok elkerülése szempontjából, kimeritőleg közvonaloztatnak; ugyszintén a végrehajtás egyéb nemeire nézve az 1868. évi LIV. törvényczikkben mutatkozó hézagok és szabálytalanságok kellő pótlásukat illetőleg módositásukat nyerik. A jogszolgáltatás biztonsága érdekében követett előleges biztositás, t. i. a biztositási végrehajtás és zárlat, ugyancsak tüzetesebben szabályoztatik. A biztositási végrehajtás esetei a forgalom, a haszonbérbeadó és a közérdek — a zárlat esetei pedig a közérdek sajátságos természete szempontjából igényelt kiegészitésüket nyerik; a biztositási végrehajtás és zárlat elrendelésének módja, hatálya, a jogorvoslatok pedig szabatosan megállapittatnak, és a biztositási végrehajtás kérelmezésénél felmerülhető visszaélések megakadályozásáról és a zárgondnoki díjak és költségek szabályozásáról gondoskodás történik.

Az előrebocsátottak felmentik a bizottságot ama meggyőződésének bővebb indokolásától, hogy a szóban forgó törvényjavaslat a végrehajtásra nézve egy minden jogos követelménynek megfelelő eljárás szentesitését czélozza, s hogy eme szentesitésre ajánlt eljárás kimeritő voltában a jogorvoslati rendszer változtatásával kapcsolatos aggályok eloszlatására alkalmas biztositék lelhető.

Midőn ezeknél fogva a bizottság a kérdéses törvényjavaslatot általánosságban a nagyméltóságú főrendi háznak elfogadásra tiszteletteljesen ajánlja kiemelendőnek tartja, hogy abban a kellő átmeneti intézkedések is szabatosan körvonalozvák.

A bizottságnak a részletekre vonatkozó módositványai a következők:

1. A büntető biróságoknak vagyoni marasztalást tartalmazó, jogerőre emelkedett határozata alapján a 2. §. értelmében a büntető biróságnak vagy más hatóságnak székhelyen levő polgári törvényszék, illetőleg járásbiróság illetékes a végrehajtás elrendelésére.

Miután azonban egyrészt büntető eljárásunk törvényileg szabályozva nincs, másrészt csupán a büntető biróság vagy más hatóság előtt ismeretesek a végrehajtás elrendelésére befolyással biró körülmények, a szabálytalanságok kikerülése czéljából kivánatos, hogy a kérdéses hatá-

rozat alapján a végrehajtás elrendelésére büntető biróság illetősége állapittassék meg. Ennélfogva inditványoztatik, hogy a 2. §. második bekezdése első sorából, »Az *f)* pont esetében kivétel nélkül, a *h)* pont esetében pedig«, »A *h)* pont esetében« szövegezéssel felcseréltessék s ugyanezen bekezdés ötödik sorából következő szavak »büntető biróságnak vagy más« kihagyassanak. Az ezen §. harmadik bekezdése első sorából, »az *f)* és« »a«-val felcseréltessék, és ötödik bekezdésül a következő szövegezés vétessék fel: »Az *f)* pont esetében a végrehajtást az első folyamodásúlag eljárt büntető biróság rendeli el, annak foganatositása végett azonban a jelen törvény szerint illetékes biróságát keresi meg.

2. Az igazolási eljárásra nézve az 1868. évi LIV. törvényczikk határozmányai helyett javaslatba hozott §§-ok értelmében halasztó hatálylyal nem biró igazolás is merülhetvén fel, szükséges, hogy a 28. §-nál, mely kérelem folytán a végrehajtás felfüggesztéséről, illetőleg kisebb terjedelemre szoritásáról rendelkezik, megadassék a végrehajtást szenvedőnek azon jog, hogy az esetben, ha a halasztó hatálylyal nem biró igazolás utján a végrehajtás alapjául szolgáló határozat egészben, vagy részben megváltoztatott, hatályon kivül tétetett, felfüggesztetett, vagy megsemmisittetett, a végrehajtás felfüggesztését vagy kisebb terjedelemre szoritását kérelmezhesse. Ennek megfelelőleg javasoltatik, hogy a 28. §. 6. pontjában e szó után »hogy« — »halasztó hatálylyal nem biró igazolás« felvétessék.

3. A 2. §-nál tett módositás folytán előáll annak szüksége, hogy a 30. §-nál, mely a végrehajtást szenvedő által a végrehajtás megszüntetése, korlátozása, avagy felfüggesztése iránt inditható keresetekről szól, kijelöltessék azon biróság, melyhez a büntető biróság határozata alapján elrendelt végrehajtás megszüntetése, korlátozása, avagy felfüggesztése iránti kereset benyujtandó. Mihez képest javaslatba hozatik, hogy a fennebbi §. hatodik bekezdéseül a következők vétessenek fel:

»Az 1. §. *f)* pontja esetében a végrehajtás megszüntetése, korlátozása, vagy felfüggesztése iránti kereset a végrehajtás foganatositása végett megkeresett birósághoz, s ha több biróság kerestetett meg, az első helyen emlitett megkeresett birósághoz nyujtandó be.«

4. A 39. §-nál a fennebbi 2. pont alatt feltüntetett körülménynél, illetőleg annálfogva, hogy az igazolás és perújitás reformálása folytán a perújitást részben a halasztó hatálylyal nem biró igazolás van hivatva helyettesiteni, ezen törvényben ott, hol perújitásról van szó, a halasztó hatálylyal nem biró igazolás is felemlitendő; a 39. §. *c)* pontjánál tehát »perújitás« szó elé »halasztó hatálylyal nem biró igazolás« s az ezen §. utolsó bekezdése negyedik sorába »felsőbb biróság« után »az igazolásnak« beiktatandó.

5. Az ép most felhozottaknál fogva a 40. §. *b)* pontjánál »ha« után »halasztó hatálylyal nem biró igazolás«; a 42. §. első bekezdése második sorába »perújitást« elé »halasztó hatálylyal nem biró igazolást« felveendő.

6. A 62. §. harmadik sorába e szók után »mentesitett nyugdíjt« szabatosság kedvéért »is« szó közbeszúrandó.

7. A 80. §-nál a második sorbani nyomdahiba »határirattal« »hátirattal«-ra javitandó; a harmadik sorba »nyilvános« elé „továbbá" szócska és a negyedik sorba »elhelyezett« után »készpénzbeli« kifejezés szabatosság kedvéért felveendők; a második sorba pedig »kereskedelmi törvény« helyett a törvényjavaslatban elfogadott kifejezésekre nézve szabatosság kedvéért igényelt összhang létesitése czéljából »az 1875. évi XXXVII. t.-cz.« teendő.

8. A 89. §. utolsó bekezdése, mely az igénybejelentési felhivás kibocsátása mellőzhetőségének eseteit sorolja fel, hiányos, mivel természetüknél fogva idesorolandók amaz ingóságok is, melyekre a bérbe vagy haszonbérbe adó törvényes zálogjoggal bir; és az eljárás gyorsitása szempontjából kimondandó, hogy azon esetekre, midőn igénybejelentési felhivásnak helye nincs, a netalán beadott igénykereset halasztó hatálylyal nem bir. Az e részbeli hiányosság kiegészi-

tése czéljából tehát inditványba hozatik, hogy a jelzett §. utolsó bekezdése következőleg szövegeztessék:

»*A mennyiben az 54—59. és 80. szakaszokban emlitett követelések, továbbá készpénz, vagy a bérbe, avagy haszonbérbe adó bérleti követelésének behajtására olyan ingóságok foglaltattak le, melyekre a végrehajtatónak a 72. §. szerint törvényes zálogjoga van: ezekre nézve igénybejelentési felhivásnak és halasztó hatálylyal biró igénykeresetnek (93. §.) helye nincs, s a további végrehajtási lépések a végrehajtás foganatositásától számitott 8 nap eltelte után megtehetők.*«

9. A 109. §-nál az eljárás gyorsitása czéljából kivánatosnak mutatkozik oly megállapodás, melyben kimondassék, hogy a külön árverési feltételek megállapitását czélzó kérelem nem az árverési hirdetmény kifüggesztésétől számitott 3 nap alatt, hanem legkésőbb az árverési hirdetmény kifüggesztéseig adandó be; továbbá az eljárás gyorsitása, mint egyszerűsitése szempontjából meghatároztassék, hogy a szóban forgó kérelemhez az annak elbirálására igényelt végrehajtási jegyzőkönyv hiteles másolatban mellékelendő.

Ezeknél fogva javasoltatik, hogy a 109. §. első bekezdése harmadik sorából e szók: »*kifüggesztésétől számitott 3 nap alatt*« elhagyatván, helyükbe egyszerűen e szó »*kifüggesztéseig*« tétessék, — a negyedik sorba pedig e szó után »*kérelmére*« az »*és*« elhagyása mellett eme szövegezés »*mely a végrehajtási jegyzőkönyv hiteles másolatával felszerelendő*« közbe szurassék. Továbbá ugyancsak a 109. §. első bekezdése utolsó sorában e szók után »*végzés ellen*« szabatosság kedveért a következők közbeszurása ajánltatik »*akár adatott a kérelemnek hely: akár nem*«. Végre a fentebbi változtatásokból folyólag ugyanezen §. harmadik bekezdésének következő szavai helyett »hirdetménynek kifüggesztett példányára reá vezetendő« teendő »hirdetménybe befoglalandó«; a negyedik bekezdés e szavai helyett pedig »pótlólag kihirdetni« felveendő »a hirdetménybe befoglalni«.

10. A 116. §-nál a hivatkozás 117. §-ról 113. §-ra helyesbitendő.

11. A 119. §. értelmében a kielégitési sorrend megállapitásakor figyelembe veendő árverési költségek közül a bizottság csak az árverés hirdetési és foganatositási költségeket tartván olyanokul, melyek természetüknél fogva előnyös tételekül tekintethetők, eme nézetének a félreértések kikerülése szempontjából világos kifejezést is kiván adni. Ehhez képest javasolja, hogy a fennebb emlitett §. második bekezdésében eme kifejezés »*árverési költségek*« »*árverés-hirdetési és foganatositási költségek*« kifejezéssel felcseréltessék.

12. A 89. §. utolsó bekezdésére nézve tett módositás folytán elesett annak szüksége, hogy a halasztó hatálylyal biró igénykereset esetén ennek jogérvényes eldöntéseig a behajtott összeg utalványozásának, vagy felosztásának, a 80-dik §-ban érintett váltóbeli követelésekre, kereskedelmi utalványokra, rakjegyekre és hátirattal átruházható más értékpapirokra, pénztári jegyekre, betéti könyvecskékre, illetőleg a követelésről kiállitott okirat birtokosa által érvényesithető követelésekre leendő elrendelése tekintetéből a 124. §-nál történjék a szükséges kivételes intézkedés, miután a módositásban ki lett mondva, hogy az azokra vonatkozólag ne talán beadott igénykereset halasztó hatálylyal nem bir. — Ennélfogva inditványoztatik, hogy a 124. §. negyedik bekezdésében eme szövegezés »*csak a 80. §. eseteiben lehet*« »*nem lehet*«-tel helyettesittessék.

13. A 126. §. hiányos, mert gondoskodik ugyan arról, hogy ha a behajtott követelés biztositására a zálogjogtelekkönyvileg bejegyezve volt, a kielégitési sorrend a telekkönyvi rangsorozat értelmében állapittassék meg, de arról nem, hogy a telekkönyvi rangsorozat megállapitása az ingatlanok vételára felosztására vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazása mellett történjék. Miután pedig az e részbeni hézag habozásra és szabálytalanságra adhatna alkalmat, noha kétségtelen, hogy a jelzálogilag biztositott behajtott követelésre csak akkor merül fel a kielégitési sorrend megállapitásának szüksége, ha arra alzálogjogok szereztettek, mégis szaba-

tosság kedveért kivánatos, hogy ennek határozott kifejezés adassék, miért is inditványoztatik, hogy a 126. §. második bekezdésénél az első sorba e szók után »bejegyezve volt« »s arra alzálogjogok szereztettek«, a második sorba pedig e szó elé »állapittatik meg« »az ingatlanok vételára felosztására vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazása« mellett szövegezés felvétessék.

14. A 131. §. harmadik bekezdésénél e szó »Ingatlanra« szabatosság kedveért »Ezen eseten kivül ingatlanra« szöveggel felcserélendő.

15. A 137. §. utolsó bekezdése a végrehajtási zálogjog bekebelezése, illetőleg a végrehajtási jognak feljegyzése iránt az előzetes peres eljárás nélkül végrehajtható okirat alapján bekebelezett zálogjog fenforgása esetére rendelkezik. Eme rendelkezés azonban hiányos volna, ha annak hatálya a marasztaló itélet, vagy peregyesség alapján bekebelezett, vagy előjegyzett zálogjogra ki nem terjesztetik. A hiányosság kiegészitése czéljából tehát ajánltatik, hogy az érintett bekezdés harmadik sorában »ezek helyett bekebelezve, mely esetben a zálogjog bekebelezése« következők fogadtassanak el: »bekebelezve, vagy marasztaló itélet, vagy peregyesség utján kebeleztetett be vagy jegyeztetett elő, mely esetekben a zálogjog bejegyzése«.

16. Jelen törvény hatálya Erdélyre is kiterjed. Mivel azonban az itteni telekkönyvi rendeletnek megfelelő rendelet Erdélyben nem 1855. évi deczember 15-én léptettetett életbe, szükség, hogy a 138. §-nál »az 1855. évi deczember 15-iki telekkönyvi rendelet« helyett »a telekkönyvi rendeletek« kifejezés használtassék; megjegyeztetvén, hogy a rendeleteknek a jelen esetben hivatott §§-ai teljesen azonosok.

17. A bizottság a jelentés általános részében kiemelte azon indokokat, melyeknél fogva nem tesz a 156. §. ama intézkedése ellen kifogást, melynél fogva a több tulajdonos által birt csekélyebb értékű ingatlanra kért részleges végrehajtás esetén az árverés az egész ingatlanra rendeltetik el. Miután azonban a fennebbi §. *c*) pontjában nem látja érvényre emeltnek ama megkülönböztetést, mely a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácscsal biró városokban és a községekben fekvő ház és beltelek értéke tekintetéből az aránytalanság és az ezzel kapcsolatos méltatlanság kikerülése czéljából — közgazdasági viszonyaink közepette mellőzhetlen, az idézett §. *c*) pontja helyett a következők felvételét inditványozza:

»*c*) ha olyan ház és beltelek árvereztetik el, melynek kikiáltási ára törvényhatósági joggal felruházott, illetőleg rendezett tanácscsal biró városokban a 2000 frtot meg nem haladja.

d) ha más községekben olyan ház és beltelek árvereztetik el, melynek kikiáltási ára az 500 forintot meg nem haladja.«

18. A 159. §-nál, a bizottság, minden kikerülhető költekezést mellőzni óhajtván, nem kivánja a végrehajtatót elzárni attól, hogy ama körülményt, mikép az elárverezendő ingatlanon gyár, gőzmalom, vagy más értékes épitmény van, az esetleg rendelkezése alatt álló adókönyvvel, telekkönyvi kivonattal stb. ne igazolhassa. Ennél fogva a 159. §. második bekezdése negyedik sorába e szó után »bizonyitvány által« »vagy egyébként hitelesen« rendelkezés felvételét javasolja.

19. Miután a 165. §. nem tartalmaz arra nézve rendelkezést, hogy felfolyamadás és előterjesztés beadása esetén az iratok a másodbirósághoz az előterjesztés elintézése előtt, avagy után terjesztessenek fel, továbbá a felfolyamodás akkor is a másodbiróság elé terjesztessék-e, midőn a sérelmek az előterjesztés utján orvosoltattak? az igényelt határozottság, — illetőleg az eljárás egyszerűsitése és gyorsitása czéljából a 165. §-hoz ötödik új bekezdésül a következők felvétele ajánltatik:

»Ha felfolyamodás és előterjesztés is adatik be, az iratok a másod birósághoz az előterjesztés elintézése után is csak azon esetben terjesztendők fel, midőn a panaszolt sérelem az előterjesztés folytán nem orvosoltatott.«

20. A 179. §. *a)* pontja értelmében az árverés megsemmisitésének akkor van helye, ha az árverési hirdetmény az érdekelteknek, az ügygondnoknak stb. nem kellő időben, avagy nem szabályszerűen kézbesittetett. Az érdekelteknek, és a felmerült akadályok folytán azok képviseletére hivatott ügygondnokoknak egyszerű egymásmellé állitása azonban ama feltevésre adna alkalmat, hogy az ügygondnokok részére történt kézbesitésnek nincs azon hatálya, melyet annak a jogbiztonságot veszélyeztető indokolatlan halogatások kikerülése czéljából tulajdonitani kell. Eme helytelen feltevés kizárása czéljából tehát javasoltatik, hogy a 179. §. *a)* pontja első sorában »érdekelteknek« után »illetőleg« szócska közbeszurassék.

21. A 181. §. szerint az árverés napján esedékes bérösszeg a vevőt illeti. Ebből könynyen az magyaráztathatnék ki, hogy a törvény czélja a vevő részére a már kifizetett bérösszeget is, és pedig a bérlő terhére, biztositani. Eme helytelen magyarázat kizárása czéljából javasoltatik, hogy a dolog természetének megfelelőleg, a 181. §. ötödik sorában eme szó »napján« »napja után«-val helyettesittessék.

22. A 182. §. második bekezdése utolsó sorában »és« helyett szabatosabban »vagy« használandó.

23. A 187. §. értelmében beadható utóajánlat benyujtására kitűzött 8 napi határidőt, hogy az első árverés esetleges kedvezőtlen eredményének elhárithatására már a határidő hosszabb volta is némi biztósitékot nyujtson, a bizottság 15 napra véli kiterjesztendőnek. Ennek megfelelőleg a 187. §. első bekezdését a következő, egyuttal irályi módositással is ajánlja elfogadandónak:

»Ha az árverés napjától számitott 15 nap alatt a telekkönyvi hatósághoz intézett hitelesitett beadványban valaki részéről stb.«

24. Az adók és illetékkövetelések kifizetése után a tapasztalás szerint nem mindig történvén meg, haladéktalanul a zálogjog kitörlése, a 188. §-nál a bizottság a visszásságok kikerülése czéljából szükségesnek látja annak kimondását is, hogy a királyi adófelügyelő a zálogjogilag bekebelezett régebbi adó- és illetékkövetelések fennállását a sorrendi tárgyalásnál igazolni köteles. Ennek megfelelőleg a 188. §. első bekezdése hatodik sorába, »a sorrendi tárgyalás« elé beiktatandó: »végre a zálogjogilag bekebelezett régibb adó- és illetéktartozások fennállását igazoló szabályszerű kimutatásokat is.«

25. A 191. §. gondoskodik arról, hogy a mennyiben az elárverezett ingatlanra legmagasabb összeg által biztositott követelés van bejegyezve, az a sorrendi tárgyalásnál felszámittassék, de arról nem történik intézkedés, hogy a hasonló szempont alá eső biztositékra eme igényelt rendelkezése szintén kiterjesztessék. Az e részben megkivántató kiegészités czéljából tehát inditványba hozatik, hogy a 191. §. harmadik bekezdése harmadik sorába »összeg erejéig« közbeszurassék »valamely biztositék bejegyzése által fedezett követelés pedig a bejegyzett biztositéki összeg erejéig«.

26. A 192. §. *c)* pontja által az árfelosztási képviseletnél felmerült költségek a tőkével egyenlő elsőséggel soroztatnak. Eme intézkedésben a bizottság az emlitett költségeknek a telekkönyvi nyilvánossági intézménynyel ellentétes kiváltságolását látja. Ennélfogva inditványozza, hogy a *c)* pont elhagyatván, a kérdéses költségek az *előnyös* tételek közé nem utalt végrehajtási költségekre meghatározott szabályok alá vonassanak, vagyis a 192. §. hatodik, most ötödik bekezdése első sorába e szó után »végrehajtási« következők vétessenek fel: »és az árfelosztást képviseletnél felmerült«.

27. A 196. §. negyedik bekezdése első sorába »Az« után szabatosság kedveért felveendő »előnyös tételkép bejelentett«.

28. A 197. §. nem intézkedik arról, hogy szolgalmak, kikötmények, továbbá a legmagasabb összeg által biztositott követelések, illetőleg biztositékok kifogásolása esetében kiutasitandó perre? Ennek, a visszásságok kikerülése czéljából igényelt meghatározása végett ajánltatik, hogy

a 197. §. második bekezdéséből a »Ha« szó elhagyatván, a következők vétessenek fel: »Hasonlókép a hitelező utasitandó perre akkor, ha a 191. §. eseteiben felszámitott követelése akár az adós, akár más jelzálogos hitelező által kifogásoltatik. Ezen eseteken kivül, ha«.

29. A 201. §-ban gondoskodni kell az esetre, ha a vételár felosztása a kir. közjegyző által eszközöltetik, s ennek díjai miként fedeztessenek? E végből, a díjak természetét figyelembe véve, a 201. §. negyedik bekezdése következő, irályilag is helyesebb szövegezésben ajánltatik elfogadásra:

»A mennyiben a körülmények igénylik, a telekkönyvi hatóság elrendelheti, hogy a követelések kielégitése egészben, vagy részben az e végből kitűzött határnapon saját kiküldöttje által, vagy fontosabb esetekben az e végből megbizandó kir. közjegyző által eszközöltessék; utóbbinak díjai az előnyös tételek közé számittatván«.

30. A nem telekkönyvezett ingatlanokon kivül szükség intézkedni az iránt, mikép vezettessék a végrehajtás azon esetekben, midőn a végrehajtást szenvedőt, valamely ingatlan haszonélvezete mellett, az azon fekvő felülépitmények tulajdona telekkönyvi bejegyzés nélkül illeti. Mely esetre a dolog természeténél fogva ugyanazon szabályok lévén alkalmazandók, mint midőn a végrehajtás nem telekkönyvezett ingatlanra vezettetik; ennélfogva az azt tárgyazó 203. §. következő új bekezdéssel javasoltatik kiegészittetni:

»Ha a végrehajtást szenvedettet, valamely ingatlan haszonvétele mellett, az azon levő felülépitmények tulajdona nyilvánkönyvi bejegyzés nélkül megilleti, a nyilvánkönyvi tulajdonjog megszerzése pedig bizonyos feltételek teljesitésétől függ, illetve oly jogviszony forog fenn, melynél fogva a végrehajtást szenvedett jogai adásvétel tárgyát képezhetik: az ily jogokra vezetett végrehajtásnál a fennebbi szabályok a dolog természetének megfelelően alkalmazandók.«

31. A 203. §-hoz inditványozott pótlás folyamányául a 213. §-hoz következő új bekezdés inditványoztatik:

»Jelen szabályok alkalmazandók akkor is, ha a 203. §. utolsó bekezdése esetében a végrehajtás csupán a végrehajtást szenvedőt megillető haszonvételre vezettetik.«

32. A 16. pont alatt felhozattak szerint Erdélyben külön telekkönyvi rendelet levén hatályban, erre való vonatkoztatással a 220. §. harmadik bekezdése, 3. és 5. sorába »rendeletnek«, »rendeleteknek« és »rendelet« »rendeletekkel« felcserélendő.

33. Miután újabb megállapodások szerint az igazolásnak két faja lőn elfogadva, ennek következtében az igényelt megkülönböztetés céljából, a 224. §. első bekezdése utolsó sorába »vagy« után »ugyanilyen hatályú« közbeszurandó.

34. Ugyanazon közbeszúrás, t. i. »*ugyanilyen hatályú*« teendő a fennebb emlitett okból a 237. §. *b)* pontja utolsó sorában »*igazolási*« szó elé.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 23-án.

Szögyény László s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

500. szám.

(CXL. ÜLÉS, 994. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881. évi april hó 25-én tartott

CCCLXXXVI. ülése jegyzőkönyvéből.

5514. Tisza Kálmán ministerelnök benyujtja kihirdetés végett az ő Felsége által legkegyelmesebben szentesitett következő törvényczikkeket u. m.:

1. Az 1880. XXXVIII. törvényczikk 3. §-ának módositásáról ;

2. A közmunka- és közlekedési ministerium részére 1880. évre szükséges póthitel engedélyezéséről ;

3. Az 1868: IX. törv.-czikk 9. §-ában érintett görög keleti hitközségekben a templomok, az azokhoz tartozó egyházi vagy alapitványi javak és iskolák iránt felmerülő vitás kérdések elintézéséről;

4. A bélyeg és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak módositásáról;

5. A játékkártyák bélyegilletékéről;

6. A magyar királyi ministerelnöki hivatal állandó elhelyezéséről.

7. A Szeged szab. kir. város törvényhatóságába kiküldött kir. biztos kinevezéséről és hatásköréről szóló 1879. évi XX. törvényczikk érvényének meghosszabbitásáról;

8. A fővárosi közmunkák tanácsának a Sugárút és a Nagykörút létesitésére, az 1870. évi X. törvényczikk alapján felvett sorsolási kölcsönalapból adott előlegek kamatmentességéről; és végre

9. A közmunka- és közlekedési ministerium Szegeden levő hivatalainak elhelyezésére szükséges épület emeléséről.

A ház az ő Felsége által legkegyelmesebben szentesitett törvényczikkeket hódoló tisztelettel kihirdetteti, és hasonló czélból a főrendi házhoz szokott módon átküldeni rendeli.

Antal Gyula *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

I. melléklet az 500. számú irományhoz.

1325./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

az 1880: XXXVIII. törvényczikk 3-ik §-nak módositásáról.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi april 25-én, a főrendek házában april hó 27-én.)

1. §.

A ministerium felhatalmaztatik, hogy az 1880. évi XXXVIII. törvényczikk 3. §-a szerint a budapest-hatvani és hatvan-szolnoki állami vasutak összekötésére kiépiteni rendelt vasutat olykép létesithesse, hogy az az előbb nevezett vonalba ne Péczel és Csaba közt, hanem annak rákosi állomásánál szakadjon be.

2. §.

E törvény végrehajtásával a közmunka- és közlekedési minister bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi április hó tizenharmadikán.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

II. melléklet az 500. számú irományhoz.

1412./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a közmunka- és közlekedési ministerium Szegeden lévő hivatalainak elhelyezésére szükséges épület emeléséről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi april hó 25-én, a főrendekházában april hó 27-án.)

1. §.

A közmunka- és közlekedési minister felhatalmaztatik, hogy Szegeden a posta, távirda, épitészeti és folyammérnöki hivatalok elhelyezésére szükséges, az 1880. évi XVII. törvényczikk 5. §-a értelmében létesitendő épület költségeinek fedezésére, a posta-forgalmi alapból 130,000 forint kamatnélküli előleget igénybe vehessen.

2. §.

A posta-forgalmi alapból előlegezett összeg törlesztésére fortidandók az elhelyezendő hivatalok helyiségeiért eddig fizetett s az előleg törlesztéseig a költségvetésbe felveendő lakbérek, az ezen épületben természetbeni lakással ellátandó tisztviselők lakpénzei, a netalán bérbe adható helyiségek után befolyó lakbérek és a közmunka- és közlekedési ministeriumnak a közelebbi évekre vonatkozó költségvetéseibe az előleg törlesztésére felveendő összegek.

3. §.

E törvény végrehajtásával a közmunka- és közlekedési minister bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mintazt a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentisitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más híveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi április hó huszonkettedikén.

Ferencz József s. k. (*P. H.*) *Tisza Kálmán* s. k.

III. melléklet az 500. számú irományhoz.

1341./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

az 1868: IX. t. cz. 9. §-ában érintett görög keleti hitközségekben a templomok, az azokhoz tartozó egyházi vagy alapitványi javak és iskolák iránt felmerülő vitás kérdések elintézéséről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi április hó 25-én; a főrendekházában 1881. évi április hó 27-én.)

1. §.

Az 1868: IX. t.-cz. 9. §-ában érintett görög-keleti hitközségekben a hivek között, legyenek azok akár egy, akár különböző ajkúak, a templomok s az azokhoz tartozó egyházi vagy alapítványi javak és iskolák iránt felmerülő vitás kérdések, a mennyiben barátságos egyezség utján ki nem egyenlittethetnének, az 1868: IX. t.-cz. 8. §-a értelmében kirendelendő királyi törvényszék által, a rendes eljárás szabályai szerint, bélyeg- és illetékmentesen intézendők el.

Ezen perekben perujitásnak új bizonyitékok alapján helye nincs, s a felebbviteli biróságok az ilyen ügyeket soron kivül intézik el.

2. §.

Ezen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi, és az igazságügyi ministerek bizatnak meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi április hó tizenötödikén.

Ferencz József *s. k.* *(P. H.)* ***Tisza Kálmán*** *s. k.*

IV. melléklet az 500. számú irományhoz.

1342/M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a bélyeg és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok némely határozatainak módositásáról.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi april 25-én, a főrendek házában 1881. évi april 27-én.)

1. §.

A százaléki illetéktételek tört részeinek átváltoztatása.

Az 1875: XXV. t. cz. által érvényben tartott bélyeg- és illetéki szabályokban meghatározott százaléki illetéktételek következőleg változtatnak át, ugymint:

5/8%	helyett	7/10-ed
1 2/8%	»	1 3/10 »
1 7/8%	»	1 9/10 »
3 1/8%	»	3 1/10 »
3 6/8%	»	3 7/10 »
4 3/8%	»	4 3/10 »
6 2/8%	»	6 3/10 »

százalékra.

A 1/2 (5/10), 1, 1 1/2 (1 5/10), 2 1/2 (2 5/10), 5 és 10 százaléktételek érintetlenül maradnak.

Ezen kiszabási tételek a százaléki illeték alá eső mindazon jogügyletekre, valamint azon hagyatékokra is alkalmazandók, melyekre nézve az illeték ezen törvény érvénybe lépte napjáig első fokban még kiszabva nincs.

2. §.

Vagyonátruházási illetékek.

Az 1873: IX. t. cz. 12. §-ának intézkedései hatályon kivül helyeztetnek, és az ingatlanok átruházása eseteire, a következő illetéki tételek állapittatnak meg:

I. Azon átruházások eseteiben, melyek után 4 3/10 százaléki illeték jár, ha a birtokváltozási időköz:

2 évet meg nem haladt	. . . .	1 3/10
4 » » » »	. . . .	1 9/10
6 » » » »	. . . .	2 5/10
8 » » » »	. . . .	3 1/10
10 » » » »	. . . .	3 7/10
10 éven túl, a teljes	. . . .	4 3/10 százalék

fizetendő.

II. Az $1^{9}/_{10}$% átruházási illetéknél, ha az időköz:

4 évet meg nem haladt	$^{7}/_{10}$%
8 » » » »	$1^{3}/_{10}$%
8 éven túl, a teljes	$1^{9}/_{10}$ százalék

fizetendő.

III. Az $1^{5}/_{10}$% átruházási illetéknél, ha az időköz:

4 évet meg nem haladt	$^{5}/_{10}$%
8 » » » »	1%
8 éven túl, a teljes	$1^{5}/_{10}$ százalék

fizetendő.

Ezen leengedésnek mindazon átruházásoknál és örökségeknél van helye, melyek ezen törvény hatálybalépte után létrejönnek, illetőleg megnyilnak.

3. §.

A bélyegilletéki I-ső fokozat leszállitása.

A bélyegilletéki I-ső fokozat tételei érvényen kivül helyeztetnek, s azok helyébe következő új tételek lépnek érvénybe:

						Bélyeg			
75 forintig					. . . .	—	frt	05	kr.
75 frton	felül		150	frtig	. . . .	—	»	10	»
150	»	»	300	»	. . . .	—	»	20	»
300	»	»	450	»	. . . .	—	»	30	»
450	»	»	600	»	. . . .	—	»	40	»
600	»	»	750	»	. . . .	—	»	50	»
750	»	»	900	»	. . . .	—	»	60	»
900	»	»	1050	»	. . . .	—	»	70	»
1050	»	»	1200	»	. . . .	—	»	80	»
1200	»	»	1350	»	. . . .	—	»	90	»
1350	»	»	1500	»	. . . .	1	»	—	»
1500	»	»	3000	»	. . . .	2	»	—	»
3000	»	»	4500	»	. . . .	3	»	—	»
4500	»	»	6000	»	. . . .	4	»	—	»
6000	»	»	7500	»	. . . .	5	»	—	»
7500	»	»	9000	»	. . . .	6	»	—	»
9000	»	»	10500	»	. . . .	7	»	—	»
10500	»	»	12000	»	. . . .	8	»	—	»
12000	»	»	13500	»	. . . .	9	»	—	»
13500	»	»	15000	»	. . . .	10	»	—	»
15000	»	»	16500	»	. . . .	11	»	—	»
16500	»	»	18000	»	. . . .	12	»	—	»
18000	»	»	19500	»	. . . .	13	»	—	»
19500	»	»	21000	»	. . . .	14	»	—	»
21000	»	»	22500	»	. . . .	15	»	—	»

s igy tovább, minden 1500 frttól egy forinttal több; az 1500 frtnál kisebb maradványösszeg teljesnek veendő.

4. §.

Bélyegjegyek hivatalos átbélyegzése.

Az 1871. évi LXIII. t.-ez. 2. §-ának a magánváltó ürlapok átbélyegzését szabályozó határozata oda módosittatik, hogy az ily ürlapokra aláirás előtt felhasznált bélyegjegyek átbélyegzésére, a pénzügyminister által más hivatalok és közegek is feljogosithatók.

Az átbélyegzés ugy a váltókra, valamint átalában minden oly iratokra, beadványokra és ezek mellékleteire nézve, — melyeknél a felhasználandó bélyegjegyek keresztüliratását a szabályok nem követelik, az arra kötelezett hivatalos személy által akként eszközlendő, hogy az iratra felragasztott bélyegjegyek mindegyike az átbélyegzés napját jelző hivatalos pecséttel átüttessék, ilyen időjelző pecsét hiányában pedig, a bélyegjegyeknek hivatalos pecséttel való átütése mellett, egyszersmind az egyes bélyegjegyek felső részén az átbélyegzés napja rájegyeztessék.

A felek kivánságára, a bélyegjegyek átbélyegzése — jelenlétükben teljesitendő.

5. §.

Kereskedői kötjegyeknél és utalványoknál, továbbá a kereskedők által árúkra vagy értékpapirokra adott előlegekről kiállitott kötvényeknél a bélyegilleték akként rovandó le, hogy oly esetben, midőn nyomtatott minta nem használtatik, a megfelelő bélyegjegy az okmány első lapjára előzetesen felragasztassék, s az okmány szövegének első sora, a bélyegjegy alsó szines részén keresztül irassék.

Ha pedig nyomtatott minta használtatik, a 4-ik §-ban megállapitott eljárás követendő.

Az 1875 : XVI. t.-ez. rendelkezései ezen szakasz intézkedései által nem érintetnek.

6. §.

Számlák és jegyzékek bélyegkötelezettsége.

Az illetéki szabályokban (ill. szabás 84. tétel *B*) 2-ik pontja alatt) foglalt rendelkezés, mely szerint a kereskedők és iparüzők által saját üzletükből származó követelések iránt egymás közt vagy más személyek részére kiállitott számlák, jegyzékek, kimutatások vagy hasonló iratok, — különbség nélkül, vajjon azokban a kiegyenlités bizonyittatik-e vagy sem, és a kiállitók azokat néváláirással ellátták-e vagy sem, — ha 50 forintnál nem nagyobb összegről szólanak, ívenkint 1 kr., különben pedig ívenkint 5 kr. bélyeg alá esnek, — következőleg egészittetik ki:

a) Számlák alatt számlakivonatok, jegyzékek alatt árújegyzékek és azok másolatai (facturák) is értetnek, s a bélyeghasználat kötelezettségére nézve nem tesz különbséget, akár legyen azokon a kiállitó czég irásban, nyomtatásban vagy bármely más módon jelezve, akár nem.

b) A bélyegkötelezettség azon esetre is kiterjed, ha efféle számlák, kivonatok vagy jegyzékek a kereskedői és üzleti levelek szövegébe felvétetnek, avagy mint függelék vagy mellékletek csatoltatnak az ily levelekhez.

c) Midőn számlák, kivonatok vagy jegyzékek hatósághoz vagy valamely központtárnál kifizetés végett nyugtatvány gyanánt nyujtatnak be, azoktól — mint nyugtatványoktól — a II. fokozat szerint járó bélyegilleték, a már felhasznált 1, illetőleg 5 kros számla-bélyeg beszámitása mellett, bélyegjegyek felragasztása által rovandó le.

Központtárak alatt mindazon pénztárak értetnek, melyek az állam, a közalapitványok, a köztörvényhatóságok s községek közegei, vagy az állami igazgatás alatt álló közintézetek és vállalatok által kezeltetnek.

d) Ugyancsak 1, illetőleg 5 kros bélyeg alá esnek a bankárok, pénzváltók, pénz- és hitelintézetek s egyéb vállalatok leszámitolási jegyei is, nemkülönben a szállodák és vendéglők üzletében aláirás és kiegyenlitési bizonylattal, vagy ezek nélkül kiállitott számlák, valamint a számláknak másolatai.

e) Oly könyvecskék után, melyekbe a kereskedők és iparűzők által felek részére szállitott vagy kiszolgáltatott árúczikkek, teljesitett munkák, vagy egyéb üzletbeli szolgálmányok és ezekből származó követeléseik bejegyeztetnek, évenkint 15 krajczárnyi állandó bélyeg jár.

f) A megfelelő bélyegjegyek, úgy a számlák, valamint a könyvecskék első lapjára felragasztandók, s a számla vagy könyvecske egyik tételével keresztül irandók; ha pedig nyomtatott minták használtatnak, a 4. §-ban megállapitott eljárás is követhető.

Az, a ki szabályszerű bélyeggel el nem látott számlát és ehez hasonló iratot elfogad, s ezt leletezés végett 15 nap alatt az adóhivatalnak be nem mutatja, az elkövetett bélyegcsonkitásért, ha a birság a kiállitón meg nem vétethetnék, másod-sorban felelős.

7. §.

Büntető határozatok.

A bélyegröviditések következő eseteiben:

a) váltók után az I-ső fokozat szerint fizetendő bélyegilletékeknél;

b) a jelen törvény 6. §-ában felsorolt számlák és iratok;

c) a kereskedők és iparűzők mérlegei, vagy mérlegezett számlái tekintetében (illeték-szabás 75. tétel) és végre

d) a kereskedők és intézetek által kézi-zálogra adott kölcsönügyleteknél, azon fél, ki az illetéki szabályok értelmében az illeték lerovására kötelezve van, ha azt épen nem, vagy a törvényszerűnél kisebb mérvben fizette le, a bélyegilletéknek ötvenszeres összegében, — ha pedig a bélyegilleték nem szabályszerűen rovatott le, annak tizszeres összegében elmarasztalandó.

8. §.

Midőn váltók, vagy más, az I-ső fokozat alá tartozó okiratok után, az illetékszabályok alapján II. fokozat szerinti bélyegilleték pótlandó: az előző 7. §-ban jelzett röviditės eseteiben, az illeték lerovására kötelezett fél, az épen nem, vagy hiányosan, vagy pedig szabályellenesen lerótt bélyegilleték tizszeres összegével terheltetik.

9. §.

Peres ügyekben benyujtott beadványoknál, azok mellékleteinél és felzetmásolatainál, valamint a perbeli jegyzőkönyveknél és kiadványoknál elkövetett bélyegcsonkitások esetén, a megröviditett illeték ötszörös összege; — a peres eljárást kivéve, mindennemű más beadványoknál, azok mellékleteinél és felzetmásolatainál, valamint jegyzőkönyveknél és hivatalos kiadványoknál pedig a megröviditett illeték négyszeres összege rovandó ki.

10. §.

Bélyegilleték lerovása az állammal kötött árúszállitási, fuvarozási és épitkezési szerződéseknél.

Az állam és magán felek között árúszállitási, fuvarozási és épitkezési szerződések után járó fokozatos illeték akkép rovandó le, hogy a szerződés alapján történő kifizetések alkalmával a fél által kiállitott minden nyugtatvány nemcsak a nyugtatványi bélyegilleték czímén járó bélyegjegyekkel láttatik el, hanem arra egyuttal még külön, a szerződési jogügylet után, a II-ik, illetőleg III-ik fokozat szerint járó illeték fejében, az utalványozott összegnek megfelelő értékű bélyegjegyek is felragasztandók.

Az illető hatóság köteles a szerződés szövegében, vagy annak jóváhagyási záradékában külön felemliteni, hogy a szerződéstől járó illeték, a jelen szakaszban megszabott módozat szerint rovatik le.

11. §.

Nyugtatványi bélyegilleték lerovása készpénzben.

A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, társaságok, nyilvános intézetek és egyesületek kötelesek a szolgálatukban álló hivatalnokok- és szolgáknak a magyar korona területén kifizetett illetményeikből, — akár állittatnak ki ezekről nyugták, vagy a teljesitett fizetésről bizonylatok, vagy másnemű igazoló iratok, akár nem, — a II. fokozat szerint járó bélyegilletéket levonni és a megfelelő összeget minden év lejártával, 14 nap alatt, egyéni kimutatás mellett, az illető kir. adóhivatalba beszállitani.

A lerovás ezen módjánál úgy a nyugták, ha olyanok kiállittatnak, valamint az egyéni kimutatások, bélyegmentesek.

12. §.

Illeték visszatéritése, a szerződés érvényességének megszünése esetében.

Az 1868. évi XXIII. t. cz. 12. §-ának rendelkezése oda bővittetik, hogy az ingóságok iránt kötött kétoldalú szerződések után kiszabott vagy befizetett illetékek arányos törlésének, illetőleg visszatéritésének azon esetben is van helye, ha az illeték a visszaforduló szolgálmányoknak az illetéki szabályok 30. §-a értelmében megállapitott értékösszege alapján iratott elő, s a szerződés érvényessége bármely időközben megszünik.

13. §.

Bejegyzési illetéknek bélyegjegyekben lerovása.

Az illetéki szabályok azon intézkedése (ill. szab. 12. és 47. §-a), hogy a dologi jogok szerzését tárgyazó telekkönyvi bejegyzésektől járó illeték, ha öt forintnál nem több, előlegesen bélyegjegyek felhasználása által lerovandó, oda módosittatik, illetőleg kiterjesztetik, hogy a meghatározott pénzösszegben kifejezett követelések telekkönyvi bejegyzése után járó illeték ($^{7}/_{10}$-ed százalék) huszonnyolcz forintig bezárólag, kötelezőleg csakis bélyegjegyekkel rovandó le olykép, hogy a megfelelő bélyegjegyek a beadvány első (vagy egyedüli) példányára ragasztandók, s az igy felragasztott bélyegjegyek pénzértéke a beadvány külzetére betűkben ráirandó.

A felek szabad választás szerint, — a 28 forintot meghaladó bejegyzési illetéket is bélyegjegyekben, ugyanazon módozat megtartása mellett, szintén előzetesen leróhatják.

Ha a telekkönyvi bejegyzés megtagadtatik, ezen birói határozatnak jogerőre emelkedése után tartozik az eljáró telekkönyvi hatóság, a bejegyzési illeték gyanánt felhasznált bélyegjegyek pénzértékét hivatalból a fél részére az illető kir. adóhivatalnál kiutalványozni.

Ezen és a 16. §. rendelkelkczése szerint lerovott bélyegilletékekről, a felek kivánatára, egy általuk bélyegmentesen beterjesztett felzeten, az arra vezetendő beadványi iktató számnak feltüntetése mellett, hivatalos igazolvány adandó.

14. §.

Bélyegmentesség szegénység esetében.

Azon személyek, kiknek szegénysége (az illetékszab. 85. tétele 12. pontjának megfelelő) hiteles bizonyitványnyal igazoltatik, úgy a birói, mint a közigazgatási intézkedés tárgyát képező ügyekben benyujtott kérvényeik és azok mellékletei tekintetében bélyegmentességben részesülnek.

15. §.

Távirati kérelmek bélyegkötelezettsége.

A közigazgatási hatóságokhoz magánfelek által táviratilag intézett oly tartalmú kérelmek, melyek különben irásbeli beadványba foglalva, az illetéki szabályok szerint bélyegkötelesek lennének, az ily beadványokra szabott bélyegilleték alá esnek.

A megfelelő bélyegjegy a fél által, a távirdai állomáson feladott sürgönyre felragasztandó.

A távirdai tisztviselő az igy alkalmazott bélyegjegyeket hivatali pecséttel, a jelen törvény 4-ik §-ában meghatározott módon átbélyegzi, s az elinditandó távirati sürgöny szövegének végén hivatalból díjmentesen hozzájegyzi, milyen összegű bélyeg alkalmaztatott, vagy hogy bélyeg nem adatott.

16. §.

Bélyegilleték lerovása peres beadványok s mellékletei után.

A polgári törvénykezési rendtartás határozatai szerint pertári kezelés alá tartozó rendes perekben, a pertárba benyujtandó beadványok összes példányai, felzetei és mellékletei után járó bélyegilletékek ugy rovandók le, hogy a beadvány első példányára annyi értékü bélyegjegy ragasztandó, mennyi a fennálló törvények és szabályok értelmében az összes példányokra, felzetekre és mellékletekre megkivántatik.

Oly esetekben, midőn az igy alkalmazandó bélyegjegyek az első példányon el nem férnek, ehez külön egy tiszta (bélyegmentes) ív füzendő és a bélyegjegyek erre ragasztandók fel. Ezen iven a perirat (beadvány) iktató száma kitüntetendő és a felhasznált bélyegjegyek gyenkint a hivatali pecséttel átbélyegzendők. (4. §.)

A pertárnok köteles az 1876: XV. törvényczikk 77. §-ában megállapitott birsá terhe alatt, a 2-od, 3-ad s a többi példányok s felzetek és azok mellékleteinek számát, az első példányra pontosan feljegyezni és ezen feljegyzés helyességét neve aláirásával bizonyitani.

A nem pertárilag kezelendő bárminemű más ügyekre a jelen §. rendelkezése ki nem terjed.

17. §.

Bélyegilleték lerovása birói szemle vagy tanukihallgatás esetében.

Ha a bizonyitó fél közbejötte nélkül tartatik birói szemle, tanuk vagy szakértők kihallgatása: akkor a felvett jegyzőkönyv után járó szabályszerű bélyegilletéket a bizonyitó fél, vagy képviselője, oly esetben, midőn a perrend szerint a felek részéről észrevételezésnek van helye, — az észrevételezésre kitűzött határnapon; oly esetben pedig, midőn az észrevételezésre a perrend szerint külön határnap nem tűzendő ki, — a tanukihallgatás, illetve birói szemle után hozott határozat kihirdetése alkalmával, vagy ha ez kézbesittetik, ennek kézbesitése után három nap alatt köteles a per biróságának bélyegjegyekben beszolgáltatni.

A beszolgáltatott bélyegjegyek a birói szemléről vagy tanukihallgatásról felvett jegyzőkönyvre ragasztandók és a biróság által hivatalosan átbélyegzendők.

18. §.

Ismétlődő bélyegröviditésnek jövedéki kihágássá minősitése.

Az ügyvédek és kir. közjegyzők, valamint ezek helyettesei, ha daczára annak, hogy a pénzügyi közegeknek hozzájok intézett végzéseiből (határozataiból, fizetési meghagyásaiból) vagy külön irásbeli figyelmeztetéseiből a szabályszerűen járó bélyeg iránt alapos meggyőződést szerezhetnek, egy évi időközben ismételve hasonfajú bélyegröviditést követnek el és az

ezen bélyegröviditésekért kiszabott birságokat a fizetési meghagyás jogerőre emelkedésétől számitott 30 nap alatt meg nem fizetik, jövedéki büntető eljárás útján a 7. és 9. §§-ban foglalt illetéki birságok kettőztetett összegével büntetendők, mely be nem hajthatása esetére az 1876 : IV. törvényezikk 19. és 20. §§-ainak rendelkezéséhez képest, elzárás-büntetésre változtatható.

19. §.

A közuti vaspályavállalatok vitelbérei után fizetendő bélyegilleték.

Az 1871: LXIII. t. cz. 7. §-ának a közuti vaspályavállalatok által szállitott személyek vitelbérétől járó illeték iránti határozatai oda módosittatnak, hogy bélyegilleték fejében minden személy vitelbérétől:

20 krajczárig	1/4 kr.
20 krajczáron felül 40 krig	1/2 »
40 » » 60 »	3/4 »
60 » » 80 »	1 »
80 » » 1 frtig	1 1/4 »

fizetendő és igy tovább minden 20 krtól 1/4 krral több; a 20 krnál kisebb maradványösszeg 20 krnak veendő.

20. §.

Bélyeg és jogilletékek kisajátitás eseteiben.

A kisajátitás eseteire járó bélyeg és illetékek iránt eddig fennálló szabályok helyébe (1868: LV. t. cz.) a következő határozatok lépnek.

A kisajátitási törvény alapján eszközlendő kisajátitási eljárásra vonatkozó minden beadvány, terv, összeirás, leirás, egyezség, jegyzőkönyv, becslevél, bizonyitvány, vagy nyilatkozat, határozat, panasz és felebbezés bélyegmentes.

Magántársulatok vagy magán felek által eszközölt kisajátitások eseteiben azonban a fentebb felsorolt okmányok csak addig maradnak bélyegmentesek, mig más czélokra, mint a kisajátitási törvényben megállapitott kisajátitási és telekkönyvi eljárás keresztülvitelére, nem használtatnak.

Az illeték-szabás határozatai által megállapitott vagyon-átruházási és telekkönyvezési illetékek, a közczélokra történt kisajátitásoknál nem járnak.

A nyereségre alakult vállalatok tartoznak azonban a kisajátitás utján tulajdonukba átment földterületektől, a fizetett kártalanitási összegek alapján megszabandó átruházási 4 3/10 % illetéknek fele részét fizetni.

A kisajátitás utján megvett és lebontandó épitmények megszerzéseért vagyon-átruházási illeték nem jár.

A kisajátitások alapján fizetett kártalanitási összegekről szóló nyugták ellenben a II. fokozat szerint járó bélyeg-illeték alá esnek.

A pénzügyminister utasittatik, hogy ezen határozatokat az 1868. évi LV. törvényczikk hatálya alatt kisajátitás utján eszközölt vagyon-átruházásokra nézve függőben levő illetékek megszabásánál is alkalmazza.

21. §.

Bélyegilleték névváltoztatás és névátruházás eseteiben.

A névváltoztatást kérelmező beadványok 50 kr. bélyeg alá esnek. Ha egy beadvány több névváltoztatás kérelmét tartalmazza, annak mindegyike után ugyanazon bélyegilleték rovandó le.

A névátruházást tárgyazó folyamodványokra alkalmazandó bélyeg eddigi mérve nem változik.

22. §.

Illeték-egyenérték.

A százalékos illetékek *egyenértékére* vonatkozó szabályok (illetékszabás 95. tétel *D)* pontja) következőképen módosittatnak:

Illetékegyenérték fejében évi tartozásként:

a) azon javadalmakra és alapitványokra, melyeknek adományozása Ő Felsége vagy a kormány nevezésétől vagy jóváhagyásától függ, továbbá a koridősbségi hitbizományokra, az ingatlan vagyon értéke után $^5/_{10}$-ed százalék, és a vagyon állagához tartozó ingó javak tiszta értékétől $^2/_{10}$-ed százalék;

b) az *a)* alá nem tartozó minden más javadalmak és alapitványokra, valamint egyházi és világi községekre, továbbá oly egyesületek, intézetek, testületek és társulatokra, melyek tagjainak a törzsvagyonban tulajdonrészük nincs, — az ingatlan vagyon értéke után $^4/_{10}$-ed százalék, és a vagyon állagához tartozó ingó javak tiszta értékétől $^2/_{10}$-ed százalék; és

c) azon részvényes vállalatok és más közkereseti társaságokra, melyeknek tagjai a közös törzsvagyonban részszel birnak, az ingatlan vagyon értéke után $^2/_{10}$-ed százalék rovatik ki.

23. §.

Az ingatlan vagyon értékeül a földadó czimén fizetett államadónak, — a földtehermentesitési járulékot hozzá nem számitva, — *százszoros* összege, — a házbér-adó alá tartozó épületeknél, az államadónak a földtehermentesitési járulékkal együtt véve, — Budapesten *ötvenszeres* — másutt mindenütt *hatvanszoros* összege veendő; ha pedig az ingatlanokkal kisebb királyi haszonvételek is vannak egybekapcsolva, ezeknek az 1875-ik évi XXII. t.-cz. értelmében járadékadó alapjául vett jövedelmének *huszszoros* összege hozzá számitandó.

A házosztályadó alá tartozó épületek, valamint az ingó vagyon értéke, a fél bevallása vagy szükség esetében hivatalos nyomozás alapján határoztatik meg.

24. §.

Az illetékegyenérték alól mentesek:

a) mindazon ingatlanok, melyek a föld- és házadónak alávetve nincsenek;

b) az állam igazgatása alatt álló közalapok és a tudományos egyetemek alapjai;

c) oly ingatlan javak, melyek valamely közönség osztatlan tulajdonát képezik ugyan, de azok haszonélvezete vagy haszonvétele egyedül az egyes lakosok ház- vagy földbirtokával válhatlan kapcsolatban van, oly módon, hogy azon osztatlan ingatlanok, kizárólag csak az egyes birtokok kiegészitő részét képezik;

d) a szentegyházak, imaházak, s isteni tiszteletre szánt ingóságaik;

e) az oktatási, jótékonysági és kegyeleti czélokra rendelt alapitványok ingóságai, s ily czélokra fennálló intézetek és egyletek ingó javai, a mennyiben az alapszabályok szerint ezen vagyon az emlitett czéloktól el nem vonható;

f) a 22. §-ban emlitett javadalmak azon birlalói, illetőleg élvezői, kiknek összes évi tiszta jövedelmük évi 400 frtot meg nem halad;

g) a részvénytársulatok gyártelepei és a gyári czélokra szolgáló épitmények;

h) oly közkereseti társaságok, melyek csak a társulati tagok vagy örököseik élettartamára, vagy 15 évet meg nem haladó időre alakultak.

25. §.

Az előző 24. §-ban nem emlitett egyéb országos tudományos intézetek és köz-tanintézetek ingatlan javaira az 1868: XXIII. törvényczikk 24. §-a által megállapitott illeték-egyenérték nem változik.

26. §.

Midőn az illeték-egyenérték alá tartozó jogi személy az év folyama alatt valamely ingatlannak birtokába lép, ez utóbbira nézve köteles az illetéki egyenértéket a szerzés napjától kezdve megfelelő időarány szerint fizetni. Ha pedig valamely ingatlan az illeték-egyenérték alá tartozó személy részéről magán félre átruháztatik, az előirt illeték-egyenérték az átruházás napjától számitva töröltetik.

De viszont a szerző magán felekre az ily átruházások tekintetében azon illetéki szabályok alkalmazandók, melyek az illetékmentes és illeték-kötelezett felek közt előforduló átruházásokra nézve érvényben vannak.

27. §.

Az illeték-egyenérték az illeték-köteles vagyonnak jövedelmét zálogjogilag terheli és az ennek élvezetére jogositott személy által saját haszonélvezetének időtartamához képest fizetendő.

28. §.

Nyomdatulajdonosok kezessége a hirlapi hirdetmények bélyegilletékeért.

Az illetéki szabályok (192. §.) azon rendelkezése, mely szerint a hirlapokba iktatott bélyegköteles hirdetményektől járó bélyegilleték a lapkiadót terheli, azzal bővittetik, hogy a bélyegköteles tárgyat előállitó nyomdatulajdonos, a hirdetési bélyegilletékért kezeskedik.

A nyomdatulajdonos köteles az üzletében nyomandó s hirdetményeket felvevő minden hirlapot vagy időszaki lapot első megjelenésétől számitandó 8 nap alatt az illető illeték-kiszabási vagy adóhivatalnál bejelenteni, máskülönben közigazgatási úton 20 és ismétlés esetében 100 frtig terjedhető pénzbirsággal terheltetik.

29. §.

A pénzügyminister utasittatik, hogy a bélyeg és illetéki szabályokat, valamint az 1868: XXIII., 1869: XVI., 1870: LVIII., 1871: LXIII., 1873: IX. és 1875: XVI. és XXV. törvényczikkekben foglalt határozatokat, — a mennyiben jelen törvény által nem módosittatnak, — ezen törvény egyéb intézkedéseivel együtt, hivatalos összeállitásban kiadja és közzé tegye.

30. §.

Ezen törvény 1881. évi május hó első napján lép érvénybe és annak végrehajtásával a pénzügyminister, az igazságügyminister és a közmunka- és közlekedésügyi minister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, ki e tekintetben Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el, bizatnak meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi ápril hó tizenötödikén.

Ferencz József *s. k.* (*P. H.*) ***Tisza Kálmán*** *s. k.*

V. melléklet az 500. számú irományhoz.

1343./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a játékkártyák bélyegilletékéről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi april hó 25-én, a főrendek házában april hó 27-én.)

1. §.

Tárgy.

A játékkártyák fogyasztási bélyeg alá esnek.

2. §.

A bélyegilleték mérvei.

Belföldön gyártott, valamint behozott mindennemű kártya után, mely a külföldre hivatalos ellenőrzés mellett ki nem vitetik, — bélyegilleték fejében:

a) 36 vagy ennél kevesebb lappal biró minden játszmától . . . . . 15 kr.

b) 36-nál több lapból álló minden játszmától . . . . 30 kr.

c) fényezett vagy mosható kártyák után, a lapok számához képest, az *a*) és *b*) alatt meghatározott illeték kétszeres összege fizetendő.

Azon játékkártyákra nézve, melyek az osztrák államterületen a gyártás vagy bevitel alkalmával bélyegilleték alá vonattak, mig erre nézve a viszonosság fennáll, újabb illeték követelésének nincs helye.

3. §.

Külföldre való kivitel.

A külföldi kivitelre szánt kártyák bélyegmentesek, ha azokat az illetékkötelezett fél, a lakhelyéhez legközelebb fekvő vám- vagy jövedékhivatalnak kiviteli bevallás mellett átadja és aláveti magát a külvitelre szánt belföldi árúk átutalása iránt megszabott eljárásnak, mely szerint a vámbárczán megjelölt határidő alatt a kártyák külföldre eszközölt kivitelét igazolni tartozik.

Külföldről behozatal.

A ki viszont játékkártyákat külföldről behoz vagy behozat, köteles azokat a vámvonal átlépésénél, illetőleg az átvételnél, a játszmák mennyisége és minősége, valamint a kártyalapok száma szerint, — egyszersmind annak bejelentése mellett, vajjon belföldön marad-

nak vagy átvitelre szánvák-e — bevallani, és a belföldi használatra szánt kártyákat az illeték lerovása és hivatalos bélyegzés végett előterjeszteni.

Hasonló módon bevallandók a külföldről behozott felső kártyaképek is (7. §.) rendeltetésük pontos megjelölése mellett.

4. §.

Hivatalos zárjegy alkalmazása.

A bélyegilleték lerovása czéljára a játékkártyák játszmánként hivatalos zárjegygyel ellátandók, és hivatalos bélyegzés végett az erre rendelt hivatalnak benyujtandók.

Ilyen hivatalos zárjegyek a bélyegilleték lerovására kötelezetteknek elszámolás mellett ingyen szolgáltatnak ki, s azok részéről egymagukban tovább nem adhatók.

A bélyegjelző és a zárjegyek alakját és szinét, valamint a bélyegzési eljárást a pénzügyminister állapitja meg.

5. §.

Játékkártyák gyártása és árúsitása.

A játékkártyák gyártása, valamint azoknak üzletszerű árúsitása jövedéki felügyelet és ellenőrzés alá esik.

6. §.

Gyártási engedély.

A kártyagyártási iparüzlet, — az iparhatóságtól az ipartörvény értelmében nyert iparengedély alapján, csak pénzügyigazgatósági engedély mellett kezdhető, s az engedély egyedül oly helyekre adható meg, hol pénzügyigazgatóság vagy adóhivatal van.

Ezen engedélyért folyamodó köteles az általa használandó összes üzleti, lak- vagy egyéb czélokra szolgáló helyiségek rajzát és pontos leirását — minden egyes helyiség rendeltetésének megjelölésével — két egyenlő példányban kérvényéhez csatolni, s az engedély megadása esetében az egyik példány, jóváhagyási záradékkal ellátva, a folyamodónak visszaadatik.

A vállalkozó által használandó helyiségek olyanok legyenek, hogy a hivatalos ellenőrzés a czélnak megfelelően, nehézség nélkül eszközölhető legyen.

Ha az üzleti helyiség nagyobbitása, átalakitása vagy áttétele czélba vétetik, mindenben az első kérvényre nézve megszabott eljárás követendő és a követelt feltételek teljesitéséig az üzlet folytatása beszüntethető.

A gyártási helyiség — mint olyan — az épület külsején is ismertető felirással látandó el.

7. §.

A 6. §. szerint bejelentett gyártási helyiségeken kivül — a pénzügyi hatóság külön engedélye és az ellenőrzési feltételek megtartása mellett — egyedül csak a felső kártyaképek nyomatása, vagy a kártyalapok színezése eszközölhető.

8. §.

Egyéb gyártási feltételek.

A gyártani szándékolt játékkártyák minden neméből három-három be nem csomagolt bélyegzetlen játszma a hozzá tartozó boritékokkal együtt mintaképen a pénzügyi hatóságnak benyujtandó.

Az egyik játszma, miután a megerősitési záradék arra, valamint a boritékra rávezettetett, a vállalkozónak, a második az illető bélyegző hivatalnak, és a harmadik az államnyomdának kiadatik.

A kártyagyáros köteles a készitett mindennemű kártyák játszmáinak egy-egy lapját nevével és a gyártás helyével, továbbá a hivatalos bélyegzésre rendelt másik kártyalapot, a

gyártás helyét szintén előtüntető saját czégbélyegével megjelölni; e mellett pedig a játszmaborítékokra külső felirásként rávezetni:

a) a gyáros nevét illetőleg czégirását;

b) a gyártás helyét;

c) a becsomagolt játszma nemét;

d) az abban foglalt kártyalapok számát;

e) a bejelentett kártyaminta számjelét; és

f) ha fényezett vagy mosható kártyák, ezen minőség megjelölését.

Azonkivül a gyáros által minden egyes boritékon egymás fölé helyezett köralakú két kimetszvény teendő, melyek egyikén a czégbélyeg, másikán a hivatalos bélyeg lenyomása történik.

Ezen boriték a bélyegköteles egyes játszmák becsomagolásánál, még mielőtt ezek hivatalos bélyegzés végett beterjesztetnek, a hivatalos zárjegy (4. §.) felragasztása által tartós pépanyaggal lezárandó, s maga a zárjegy a czégbélyegzővel fekete olajfesték alkalmazása mellett oly módon átbélyegzendő, hogy a czégbélyeg egyik része a zárjegyen, másik része a boritékpapiron egyszerre lenyomva legyen.

9. §.

Kártyakészlet kezelése.

Az elkészitett és hivatalosan még nem bélyegzett játékkártyák a gyártási helyiségben elkülönitve s e czélra bejelentett szekrényekben a gyáros által szoros zár alatt tartandók.

Szintúgy elkülönitve gyüjtendők és zár alatt tartandók a számfeletti, valamint a selejtes kártyalapok is, melyeknek a gyártási helyiségből eltávolitása mindaddig tiltva marad, mig azok mind, a pénzügyi hatóság által kitüzendő időben, az ellenőrző közeg felügyelete alatt játszásra használhatlanná nem tétettek.

Szigoruan tiltva van az eladási helyiségben más játékkártyákat tartani vagy elhelyezni, s egyáltalán bármiként és bárhol elárusitani, mint a melyek játszmákba osztva, a 4. és 8. §. rendelkezéseihez képest lezárva, és csomagonként hivatalosan bélyegezve vannak.

10. §.

Bélyegilleték lerovása.

A bélyegilleték a hivatalos bélyegzés végett bemutatott játszmák száma és neméhez képest rendszerint a bélyegzés foganatositása előtt készpénzben fizetendő.

Mindazonáltal a belföldön gyártott kártyák után járó illeték lerovására nézve a pénzügyi hatóság kellő biztositék mellett legfeljebb három hóra terjedő fizetési halasztást adhat. Az igy engedélyezett fizetési határnapon túl fizetetlen maradt illetékösszeg után 6% késedelmi kamat jár, s azonkivül a mulasztás a hitelkedvezmény vesztését vonja maga után.

Az illeték elengedését vagy visszatéritését a pénzügyminister egyedül csak belföldi kártyagyártmányokra nézve oly esetben engedélyezi, midőn hivatalosan bélyegzett kártyajátszmák a gyártási helyiségben, tartásukra rendelt szekrényekben, vagy a szándékolt elküldés alkalmával valamely véletlen balesemény folytán használhatlanná váltak, s ha erről az elromlott kártyajátszmáknak, — a mennyiben egészen el nem vesztek, — előterjesztése mellett, a pénzügyi hatóságnak 48 óra alatt jelentés tétetik.

11. §.

Játékkártyák üzletszerű árusitása.

A játékkártyák üzletszerű eladásával foglalkozni kivánó, köteles ezen szándékát nyolcz nappal előbb, mielőtt az árusitást megkezdi, a pénzügyi hatóságnál irásban bejelenteni;

továbbá üzleti helyiségét külsőleg is mint kártyaeladási üzletet megjelölni, és a játékkártyákat kizárólag csak a bejelentett helyiségben tartani, s egyedül abban elárusitani.

Az üzlethelyiség változtatása 3 nap alatt a pénzügyi hatóságnál bejelentendő.

Meg van engedve, hogy az üzleti helyiségben az elárusitandó játékkártyák egy-egy nem bélyegzett, de a játszásra használhatlanná tett játszmája a minőség megszemlélése végett készleten tartassék; de az ilyen feltárt játszmákra a pénzügyi hatóság által azok rendeltetése rájegyeztetik.

Ezen §. határozatainak a kártyagyáros is alá van vetve, ha saját gyártmányú vagy más származású játékkártyák iparszerű eladásával foglalkozni kiván.

A házaló kereskedésből a játékkártyák feltétlenül ki vannak tiltva.

12. §.

A kártyagyárosok és kereskedők egyéb kötelezettségei.

A kártyagyárosok és kereskedők (5. §.) kötelesek a készletben levő, ujolag elkészitett, megszerzett, eladott, vagy bármi más módon használatba vett játékkártyák, valamint a külföldről behozott felső kártyaképek, s ezek mikénti felhasználása iránt a pénzügyi hatóság által hivatalosan átfűzött külön jegyzékeket (sorkönyveket) pénzügyministeri szabályrendelettel megállapitandó módon vezetni, s azokba minden beálló változást legott bejegyezni.

Az e czélra szükségelt nyomtatványok a kiállitási költség megtéritése mellett kiszolgáltatnak.

13. §.

A 12. §-ban emlitett iparűzők, illetőleg a családjaikhoz tartozók, valamint segédjeik és helyetteseik kötelezve vannak a felügyelettel és szemletartással megbizott hivatalos közegek mindenkori felszólitására a játékkártyák iránt vezetendő jegyzékeket felmutatni, és tért s időt engedni, hogy azokból kivonatok készittessenek, valamint a készletben levő játékkártyákat előterjeszteni, s egyátalán a jövedéki közegeknek azon segédkezést nyujtani vagy szolgáltatni, a mely hivatalos teendőik szabályszerű végzésére szükséges.

14. §.

Büntetési határozatok.

Ezen törvény rendeleteinek megszegése esetében, az erről felvett hivatalos lelet alapján, — jövedéki büntető eljárás mellőzésével, — a megröviditett bélyegilleték *ötvenszeres* összegével egyenlő birsággal terheltetik:

a) a ki nem bélyegzett, vagy a hivatalos zárjegygyel (4. és 8. §.) szabályszerűen el nem látott játékkártyákat a belföldi fogyasztásra való eladás czéljából készletben tart;

b) elárusit, terjeszt, megszerez, tudva magánál tart; vagy

c) a ki bélyegzetlen kártyákkal játszik.

A kártyagyárosok és kereskedők az üzlethelyiségeikben vagy lakásaikban talált ilyen kártyák után eső birságösszegért kezeskednek.

Ha oly helyen, a hol játékkártyák üzletszerűen fogyasztatnak, ugymint kávéházakban, vendéglőkben, s társas körökben, — nem bélyegzett kártyák használtatnak, az illető vállalkozó, egyesületeknél az ügyvezetéssel megbizott személy, a reá háruló felelősség, illetőleg kezesség mellett esetről-esetre 100—300 forintig terjedhető pénzbirság alá esik, hacsak nem igazolja, hogy ilyen kártyák használása tudomása nélkül történt.

A pénzügyigazgatóság vizsgálatot eszközöltethet a fent nevezett helyiségekben, a hol hitelt érdemlő értesülés szerint a bélyegröviditės tárgyai tartatnak vagy használtatnak.

Oly esetben, midőn a kihágás következményeivel terhelendő fél a törvénysértést, még mielőtt arról a pénzügyi hatóság más uton tudomást szerzett volna, önként bejelenti, a máskülönben járó birságösszegnek csak fele része szedetik be, ha utóbbit a bejelentő fél a megröviditett bélyegilletékkel együtt legott lefizeti.

15. §.

Jövedéki büntető eljárás esetei.

Jövedéki büntető eljárásnak van helye:

a) ha valaki a játékkártyák gyártását a pénzügyi hatóság megelőző engedélye nélkül, vagy kiadott tilalma ellenére, vagy nem a bejelentett és helyeselt, hanem más helyiségekben eszközli vagy eszközölteti;

b) ha nyomdatulajdonos kártyaképeket állit elő a nélkül, hogy a pénzügyi hatóság e részbeni engedélyét és a kártyagyáros irásbeli megrendelését birná;

c) ha a játékkártyáknak hivatalos bélyegzés végett előterjesztése alkalmával helytelenül oly adatok jelentetnek be, melyek a bélyegilleték magasságára vonatkoznak;

d) ha valaki játékkártyákat oly időben vagy oly helyen, mikor s a hol azoknak szabályszerűen bélyegezve lenniök kell, — hamisitott, utánzott, más kártyákról átvitt, vagy magasabb bélyegilletékre átváltoztatott bélyegjellel, — vagy hamisitott, utánzott, vagy egyszer már használt zárjegygyel ellát, vagy pedig, habár ezen körülményről tudomása volt, — magánál tart, megszerez, elárusitásra ajánl, másnak elad, vagy más módon terjeszt vagy terjeszteni igyekszik;

e) ha a kártyagyáros saját gyártmányú kártyáit idegen czégjellel ellátja;

f) ha külföldi játékkártyák behozatalánál vagy átvételénél a 3-ik §-ban körülirt kötelezettségek valamelyike figyelmen kivül hagyatik;

g) ha nem bélyegzett játékkártyák a vám- és ellenőrzési szabályok megtartása nélkül külföldre küldetnek vagy kivitetnek;

h) ha hivatalos zárjegyek a tilalom ellenére tovább adatnak; vagy

i) ha a 12-ik §-ban megállapitott könyvvezetés a kártyagyárosok által oly módon történik, hogy ez által az üzlet terjedelme, menete és minősége helytelenül mutattatik ki, a jövedéki kihágások felderitése nehezittetik, vagy lehetetlenné tétetik, s átalában a követett eljárás szerint a jövedék kijátszására irányzott szándék vélelmezhető.

Ezen súlyos kihágások eseteiben a büntetés 500 frttal és a kihágás ismétlése esetében 1000 frttal szabandó meg.

Ha azonban a kihágás tárgyát 50-nél több kártyajátszma, vagy zárjegy képezi, a büntetés minden további játszma vagy zárjegyért 10—10 frtra, ismétlés esetében pedig 20—20 frtra emelendő.

Ezenkivül a súlyos kihágás tárgyai, ugymint: egészen vagy részben elkészitett kártyák, zárjegyek, képek és ezek előállitására szolgáló szerek és anyagkészletek elkobzás alá esnek.

16. §.

Kisebb kihágások.

A megelőző 15. §-ban fel nem sorolt egyéb kihágások, nevezetesen a 8., 9., és 11. §§-ban, valamint a 12. §-ban a kereskedőkre nézve foglalt rendeletek megszegése, mint kisebb kihágások eseteiben: 5 frttól 100 frtig, ismétlés esetében pedig 200 frtig terjedhető pénzbirság alkalmazandó.

17. §.

Gyártási engedély és árulási jogosultság megvonása.

A kártyagyárostól, illetőleg kereskedőtől, ki a 15. §-ban emlitett súlyos kihágások egyike miatt egy izben már büntetve, vagy a 14. és 16. §-ban felsorolt cselekmények, vagy mulasztások miatt két izben pénzbirsággal terhelve volt, a gyártási engedély (6. §.) illetőleg az üzletszerű kártya-árulás jogosultsága (11. §.) meghatározott idő tartamára vagy véglegesen is megvonható.

18. §.

Megröviditett bélyegilleték levonása.

A pénzbirságon kivül a megröviditett bélyegilleték is, a kihágás időpontjától számitandó késedelmi kamattal (10. §.) együtt fizetendő.

19. §.

Kezesség.

A kártyagyárosok és kereskedők, valamint a 14. §-ban emlitett vállalkozók kezeskednek azon pénzbirságért, mely a családjaikhoz tartozók, ugyszintén segédjeik vagy szolgáik ellen ezen törvény határozatai alapján kimondatott.

Ha azonban igazolják, hogy a kihágás tudomásuk nélkül történt, — a kezesség csak a megröviditett bélyegilletékre szoritkozik.

20. §.

Illetékesség és felfolyamodási orvoslat.

A jövedéki büntető eljárás (15. és 17. §§.) alá eső kihágások fölött, a mennyiben a büntető eljárás beszüntetése nem engedélyeztetett, az 1871. évi LXVI. t. cz. által megjelölt első folyamodási törvényszékek és az 1872. évi XXXVIII. t. cz. alapján a kir. tábla mint második és utolsó biróság határoznak; Horvát-Szlavonországokban pedig az 1871. évi LXVI. t. cz. által fentartott pénzügyi törvényszékek illetékesek.

A 14. §. által tiltott cselekmények eseteiben, valamint oly kisebb kihágások felett (16. §.), melyeknél a kincstár megröviditésére irányzott szándék nem vélelmezhető, az 1876: XV. t. cz. 77. és 78. §§. értelmében első folyamodásilag a pénzügyigazgatóság és felfolyamodás esetében a pénzügyi közigazgatási biróság, addig pedig, mig ez életbe lép, a pénzügyminister határoz.

21. §.

Hátralékok behajtása.

A jelen törvény alapján járó bélyegilletékek, hátralékok összegei s ezek kamatjai, a közadók módjára, az 1876. évi XV. törvényczikk értelmében, végrehajtás utján hajtandók be.

22. §.

Feljelentők és tettenérők jutaléka.

Az elkövetett kihágások, tiltott cselekmények és mulasztások feljelentői, illetőleg a tettenérők a behajtott pénzbirság $1/3$-ad, illetőleg fele részében jutalékképen részesittetnek.

23. §.

Átmeneti intézkedések.

A kártyagyárosok, valamint a jelen törvény érvénybe lépésekor játékkártyák üzletszerű eladásával foglalkozók, kötelesek a náluk készleten levő s belföldi fogyasztásra szánt mindazon játékkártyákat, melyek, mint a gyermeki játékszerül s hasonló czélokra használhatók, eddig bélyegmentesek voltak, — valamint azokat, melyek egy-egy játszmája 36-nál több lapból áll,

s a lapszámra való tekintet nélkül, ha fényezettek vagy moshatók (2. §. *b*) és *c*) pont) a rendeleti uton közhirré teendő határidőben és módozatok szerint utólagos bélyegzés végett a 14-ik §-ban meghatározott birság terhe alatt, — előterjeszteni.

A már fizetett illetékösszeg a jelen törvény szerint járó bélyegilletékbe betudatik, s az e szerint lerovandó illetékösszegre nézve a 10. §. rendelkezése értelmében fizetési halasztás engedélyezhető.

A kártyakészletek bejelentése, a mennyiben azt üzletszerű eladással foglalkozók eszközlik, — egyszersmind a 11-ik §-ban előirt bejelentést pótolja.

Más árúsitók azonban, valamint a kártyagyárosok (11. §. 4-ik kikezdése) nincsenek a külön bejelentés kötelessége alól felmentve.

Megengedtetik, hogy a jelen törvény érvénybelépése napján kávéházakban, vendéglőkben, társaskörökben (14. §.) készleten levő, s az eddigi szabályoknak megfelelő játékkártyák 90 nap tartamáig még használtassanak, ezen időhatáron túl azonban a 14. §-ban meghatározott következmények terhe alatt tiltva van e helyeken többé más, mintsem ezen törvény 2. §-a rendelkezései szerint bélyegzett kártyákat használni s a 90 nap lefolyásával el nem fogyasztott kártyakészletek, a mennyiben gyermekkártyák, vagy 36-nál több lapból álló játszmák, vagy általában fényezettek, vagy moshatók, 48 óra alatt az utólagos bélyegzés, illetőleg a megfelelő bélyegilleték lerovása, vagy pedig a játszásra használhatlanná tételük végett, valamely királyi bélyegjelző vagy adóhivatal utján a pénzügyi hatóságnak előterjesztendők.

Más személyek a birtokukban lévő játékkártyákat ugyanazon feltételek és kötelezettség mellett ezen törvény érvénybelépésétől számitandó egy évig szabadon használhatják.

24. §.

Érvénybeléptetés.

Ezen törvény 1882. évi január hó 1-ső napján lép érvénybe, s e naptól kezdve a kártyabélyegre vonatkozó eddigi szabályok hatálya megszünik.

25. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, belügyminister és az igazságügyminister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, ki e tekintetben Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el, — bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi április hó tizenötödikén.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

VI. melléklet az 500. számú irományhoz.

1366. / M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a magyar királyi ministerelnöki hivatal állandó elhelyezéséről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi április hó 25-én, a főrendek házában április hó 27-én.)

1. §.

A ministerelnök felhatalmaztatik, hogy a Budapest főváros első kerületében, a Szent-György-téren 1. szám alatt fekvő, a budai 6488-ik számú telekjegyzőkönyvben 210. szám alatt felvett és az őrgróf Pallavicini-család mindszent-anyási első szülöttségi hitbizományi javaihoz tartozó palota-épületet, a hozzá tartozó 23. helyszinszám alatti udvarral, a magy. kir. ministerelnöki hivatal állandó elhelyezése czéljából, a magyar állam számára százhetvenkilenczezer négyszáznegyvenkét forint ötven krajczár vételárért tulajdonjogilag megszerezze.

2. §.

A ministerelnök felhatalmaztatik, hogy a fentkitett összeget az 1882. évi állami költségvetésbe, a XII-ik fejezetnél, mint beruházási kiadást felvehesse, addig is pedig ezen összeg kifizetéséről oly módon gondoskodjék, hogy az e czélból felveendő kölcsön kamatai f. évi deczember hó 31-kéig, a ministerelnökség költségvetésében házbér rovat alatt 1881. évre megszavazott összegből teljesen fedezhetők legyenek.

3. §.

Ezen törvény a kihirdetés után azonnal életbe lép, s végrehajtásával a ministerelnök és a pénzügyminister bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi április hó tizennyolczadikán.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

VII. melléklet az 500. számú irományhoz.

3367./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elő:

Törvényczikk

a Szeged szabad királyi város törvényhatóságába kiküldött királyi biztos kinevezéséről és hatásköréről szóló 1879. évi XX. törvényczikk érvényének meghosszabbitásáról.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi april hó 25-én, a főrendekházában april hó 27-én.)

1. §.

A Szeged szabad királyi város törvényhatóságába kiküldött királyi biztos kinevezéséről és hatásköréről szóló 1879. évi XX. törvényczikk érvénye, az 1880. évi XV. törvényczikkben foglalt módositások mellett, 1882. évi április hó 30-ik napjáig meghosszabbittatik.

2. §.

Ezen törvény érvénye 1881. évi május hó elsejével lép életbe, s végrehajtásával a ministerium bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi április hó tizennyolczadikán.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

VIII. melléklet az 500. számú irományhoz.

1381./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a fővárosi közmunkák tanácsának, a Sugárut és a Nagy-körut létesitésére, az 1870. évi X. törvényczikk alapján felvett sorsolási kölcsönalapból adott előlegek kamatmentességéről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi april hó 25-én, a főrendekházában 1881. évi april hó 27-én.)

1. §.

A fővárosi közmunkák tanácsának az 1870. évi LX. t.-cz. értelmében, a sugár-út és az 1871. évi XLII. és 1872. évi VII. t.-cz. alapján, a nagy-körút létesitésére az 1870. évi X. t.-cz. alapján felvett kölcsönalapból adott előlegek jövőre kamatmenteseknek nyilvánittatnak.

2. §.

Az ezen előlegek után az 1870. évi LX. t.-cz. 3. §-a és az 1871. évi XLII. t.-cz. 6. §-a értelmében, a fővárosi közmunkák tanácsa terhére előirt kamatok, a mennyiben a fővárosi közmunkák tanácsa azokat tényleg nem törlesztette, végleg elengedtetnek és a fővárosi közmunkák tanácsa javára törlendők.

3. §.

A fővárosi közmunkák tanácsának kötelezettsége, — ezen előlegek czímén fennálló tőkebeli tartozásai megtéritésére, — változatlanul fentartatik.

4. §.

Ezen törvény végrehajtásával a ministerium bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más híveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi april hó tizenkilenczedikén.

Ferencz József s. k. (*P. H.*) *Tisza Kálmán* s. k.,

IX. melléklet az 500. számú irományhoz.

1325 / M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a közmunka- és közlekedési ministerium részére 1880. évre szükséges póthitel engedélyezéséről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselő házában 1881. évi április hó 25-én, a főrendek házában 1881. évi április hó 27-én.)

1. §.

A közmunka- és közlekedési ministerium részére 1880. évre, az 1880. évi XXI. t. cz. által már engedélyezett összegeken felül, póthitelképen még a következő összegek engedélyeztetnek, ugymint:

1. a fentnevezett t. cz. 2. §. *A*) rendes kiadások XVII. fejezet 5. czímének. »Uj építkezések« rovata alatt — a dunai védművekre vonatkozó:

a) tételnél a »gaiczi ág elzárása«	6,360 frt
d) az »ordas-fajszi vonal szabályozására«	78,000 »
továbbá új tételek alatt és pedig:	
»a felső Dunai birtli ág elzárására« . . , ...	37,000 »
»a felső Dunai lipóti ág elzárására«	17.640 »
»a felső Dunai Matska-szigetnél kisebb elzárásokra«	1,500 »
»a Tassi partvédezetre«	6.000 »
2. a fennlnevezett t. cz. 2. §. *B*) II. Beruházások II. fejezete 3. czíménél a »Brassó-Tömösi vasut építésére«	120,000 »
4. czíménél »A »Tiszánál létesitendő szabályozásra«	35,000 »
5. czíménél »A Dálja-Vinkovczei vonal építésére«	160,000 »
Összesen . . .	461,500 frt.

2. §.

Az előbbi szakaszban felsorolt pótkiadások fedezése, az 1880. évi XXI. t.-cz. 4. §-a értelmében eszközlendő.

3. §.

E törvény kihirdetése után azonnal életbe lép és végrehajtásával a közmunka- és közlekedési és a pénzügyminister bizatnak meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, **megerősitjük és** szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más híveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi ápril hó tizenharmadikán.

Ferencz József *s. k.* (*P. H.*) ***Tisza Kálmán*** *s. k.*

501. szám.

(CL. ÜLÉS. 994. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881-ik évi április hó 26-án tartott

CCCLXXXVII. ülése jegyzőkönyvéből

5533. Napirend szerint következik: »a kisajátitásról« szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

A ház a harmadszor felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetben is elfogadja, és azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendi házzal szokott módon közöltetni rendeli.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 501. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a kisajátitásról.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

1. §.

Kisajátitásnak csak közérdekből és csak a következő esetekben van helye:

1. közutak és közhidak épitésére;
2. közhasználatra szolgáló gép- vagy lóerejű vasutak létesitésére;
3. hajózásra, árvizek levezetésére vagy öntözésre szolgáló csatornák épitésére;
4. folyóvizek szabályozására;
5. állóvizek és mocsarak lecsapolására, alagcsövezésekre és belvizek levezetésére;
6. árvizek elleni védtöltések emelésére;
7. közhasználatra szolgáló kikötők, parti rakhelyek (dock) és közraktárak épitésére;
8. futó homok meggátlására;
9. távirdák felállitására;
10. hadi erőditésekre;
11. állami épületek és intézetek létesitésére és a szabadságvesztés-büntetés végrehajtására rendelt épületek és intézetek biztosságának eszközlésére;
12. a fentebbi pontokban elősorolt vállalatok (munkálatok) nagyobbitására vagy czélszerűbb berendezésére;
13. mindazon esetekben, melyekben a kisajátitást külön törvény állapitja meg.

2. §.

Községekben az 1. §-ban elősorolt eseteken felül közérdekből helye van még a kisajátitásnak új utczák és közterek nyitására, köztemetők és közdűlő-utak létesitésére, községi iskolák, közkórházak, közfürdők, katonai laktanyák és az azokhoz tartozó épületek épitésére, közhasználatra szolgáló viz- és gázvezetékekre, valamint a köztisztaság és közegészség czéljából tervezett csatornák előállitására; — s mindezen vállalatok nagyobbitására vagy czélszerűbb berendezésére.

3. §.

Törvényhatósági joggal felruházott városokban, valamint a rendezett tanácscsal és egyszersmind tizezernél több lakossal biró városokban az 1. és 2. §-ban elősorolt eseteken felül közérdekből helye van még a kisajátitásnak utczák és közterek szabályozására, továbbá közegészségügyi, kereskedelmi, forgalmi és közbiztossági czéloknak szolgáló középületek és intézetek létesitésére; — s ezek nagyobbitására vagy czélszerűbb berendezésére.

4. §.

Budapest főváros területén az 1. 2. és 3. §-ban elősorolt eseteken felül közérdekből helye van még a kisajátitásnak közművelődési és szépitési vagy bármely más közczélra szolgáló középületek és intézetek létesitésére, s ezek nagyobbitására vagy czélszerűbb berendezésére.

5. §.

A kisajátitási jogot minden egyes vállalat részére, — a mennyiben azt nem külön törvény adja meg, vagy a külön törvény másként nem intézkedik, — a közmunka- és közlekedési minister engedélyezi.

Olyan vállalatoknál vagy munkálatoknál, melyek létesitésére a fennálló törvények értelmében hatósági engedély vagy jóváhagyás kivántatik meg, a kisajátitási jog csak akkor engedélyezendő, ha az illető vállalat az erre hivatott hatóság által engedélyeztetett, vagy ha az illető munkálatnak létesitése az arra illetékes hatóság által elhatároztatott.

6. §.

Ha Budapest főváros területén az 1., 2., 3. és 4. §-ban elősorolt valamely vállalatnak vagy munkálatnak végrehajtása a főváros kezdeményezése nélkül a kormány részéről határoztatott el, a határozat ellen a főváros azon ministerhez, ki a munkálatot elhatározta, a hivatalos értesitéstől számitandó 15 nap alatt előterjesztést intézhet; s azon esetben, ha a felmerült nehézségek kölcsönös felvilágositások utján meg nem szüntethetnének, a munkálat csak a törvényhozás engedélyezése után hajtathatik végre.

7. §.

Az 1. §-ban elősorolt vállalatok terveinek előmunkálataira az engedélyt rendszerint a közmunka- és közlekedési minister adja meg.

Községi utak épitésénél, a csupán egy község területén helyi belforgalom czéljából létesitendő vasutak épitésénél, valamint azon esetekben, melyekben az 1. §. 5., 6. és 8. pontjaiban elősorolt vállalatok csak egy község határára szoritkoznak: az előmunkálati engedélyt az illető törvényhatóság alispánja vagy polgármestere is megadhatja.

A 2., 3. és 4. §§-ban elősorolt esetekben az előmunkálati engedélyt az illető törvényhatóság alispánja vagy polgármestere adja meg.

8. §.

Az előmunkálatokra kiadott engedély alapján a vonalirányok megállapitása s a vállalat tervének elkészitése czéljából szükséges műszaki munkálatokat és anyagkutatásokat mindenki köteles birtokán ingyen eltűrni.

A vállalkozó az előmunkálatok megkezdésének helyét és idejét a megkezdés előtt legalább 3 nappal az illető község elöljáróságának bejelenteni tartozik; s az elöljáróság erről az érdekelt birtokosokat egyénenkint vagy a helyi szokásnak megfelelő hirdetményben értesiti.

Ha az előmunkálatok foganatositása alkalmával valakinek kár okoztatnék, azt az előmunkálatok késziitői azonnal megtériteni kötelesek. — Ezen kártéritési kötelezettség biztositása végett valamelyik érdekelt fél kérésére az illető törvényhatóság alispánja vagy polgármestere aránylagos óvadék letételét rendelheti el, s annak megtörténtéig a vállalkozót az előmunkálatok megkezdésétől vagy folytatásától eltilthatja.

Az előmunkálatokra adott engedély alapján a közigazgatási hatóságok a vállalkozót és megbizottait eljárásukban támogatni kötelesek.

9. §.

Kisajátitás tárgyát csak ingatlan dolog képezheti.

A kisajátitást nem akadályozhatja, sem a kisajátitandó ingatlannak, sem a tulajdonosnak minősége.

10. §.

Kisajátitás által az ingatlannak tehermentes tulajdonjoga, vagy annak a jelen törvényben szabályozott időleges használata szereztetik meg.

Valamely ingatlannak kisajátitásával a vállalat nem szerzi meg azon jogokat, a melyek a kisebb királyi haszonvételi jogok tekintetében, valamint az arányositás vagy urbéri rendezés és elkülönités tárgyát képezhető közös területekre nézve a kisajátitott ingatlan tulajdonosát megilletnék. Ezen jogok a kisajátitást szenvedő tulajdonos sajátjai maradnak.

11. §.

A kisajátitási jog csak azon területre terjed ki, mely az illetékes hatóság által jóváhagyott vállalati tervek szerint a vállalat létrehozására, átalakitására, nagyobbitására, czélszerűbb berendezésére vagy fentartására szükséges; továbbá azon területre, mely a vállalat czéljaira szükséges kő-, kavics-, homok-, föld- és téglaanyagok és viz előállitására, vagy a felesleges anyagok lerakására és a viz levezetésére megkivántatik, ideértve az e területhez vezető nélkülözhetlen utak előállitására szükséges tért is.

12. §.

Ha a vállalat tervszerű létesitésére valamely birtoktestnek csak egy része vétetik kisajátitás alá, köteles a vállalat a 15. §-ban meghatározott módon gondoskodni arról, hogy a felülmaradó birtokrészek előbbi rendeltetésükre czélszerűen használtathassanak.

13. §.

Valamely birtoktest egy részének kisajátitása esetében a tulajdonosnak joga van az egész birtoktestnek kisajátitását követelni a következő esetekben:

1. Külbirtoknál:

a) ha a birtoktestnek felülmaradó része a kisajátitás következtében használhatlanná válik;

b) ha a felülmaradó rész a kisajátitás alá vett egész birtoktest területének egy negyedénél kisebb. — E jog nem illeti meg a tulajdonost azon határokon, melyeken a tagositás még nem történt meg, kivéve, ha a kisajátitandó terület olyan minőségű, hogy az tagositás utján kicserélésnek tárgyát nem képezi (gyümölcsös, szőlő s t. eff.);

c) ha a birtoktest a kisajátitás által több részre daraboltatik fel, a tulajdonos a kisajátitást a birtoktestnek csak azon részére nézve követelheti, melyre nézve az *a)* vagy *b)* pontok alatt elősorolt feltételek fenforognak.

2. Beltelkeknél:

a) ha valamely gazdasági, gyári, vagy iparüzlethez tartozó több épület közül egy, vagy az azokhoz tartozó telek egy része esik kisajátitás alá, s ez által a fennállott üzlet lehetetlenné válik;

b) ha a telekkel kapcsolatban volt valamely jog vagy üzlet gyakorlatától a tulajdonos a kisajátitás által egészen megfosztatnék, vagy annak használata, illetőleg folytatása tetemesen költségesebbé válnék.

Az utóbbi a) és b) pont alatt felsorolt esetekben a tulajdonosnak a kisajátitás követelése iránti joga megszünik, ha a kisajátitó a birtoktestet egy azzal érintkezésben levő más területtel olykép ajánlkozik kiegésziteni, hogy az egy részének kisajátitása után is előbbi czéljának bebizonyithatólag meg fog felelni, s ha ez esetben a kisajátitás alá veendő épitmény helyett ugyanolyan épitménynek előállitására vagy teljes készpénzbeli kárpótlásra ajánlkozik.

14. §.

A kisajátitandó területen levő épület, vizimű vagy más tartozék nem részletben, hanem mindig egészben tárgya a kisajátitásnak.

Az ut-, hid- s révvámjog kisajátitása esetén köteles a kisajátitó, mennyiben ezt a tulajdonos kivánja, az e jog gyakorlata czéljából fennálló épitményeket is kisajátitani.

15. §.

A létesitendő vállalat által a szomszédbirtokosok birtokainak használata nem akadályozható, s a szükségen túl meg nem nehezithető.

Ennél fogva köteles a kisajátitó a szomszédbirtokokhoz jutásra, az átjárásra, s a marha áthajtására szükséges utakat, átjárókat és hidakat, valamint a viz levezetésére megkivántató árkokat, csatornákat és zsilipeket az illető községben létező többi hasonművek módjára, s esetleg a vállalat által módositott viszonyoknak megfelelően előállitani, jogában állván az e czélra szükséges területeket a kisajátitási tervbe szintén felvenni.

Ezen műveknek használható állapotban fentartása a vállalat feladata, ha az olyan területen fekszik, melyet a vállalat saját czéljaira maga is használ; más esetben a fentartás csak annyi részben terheli a vállalatot, a mennyiben annak fentartása a kisajátitás előtt ugyanazon czélra szolgált mű fentartásánál többe kerül.

16. §.

Gőzmozdonyú vasutak, és gőzhajózásra szánt vizi utak vállalatai kötelesek a kisajátitási tervbe belefoglalni azon épületeket is, melyek a szabályszerű tüztávlat körén belül esnek.

A szabályszerű tüztávlat a következő:

1. tüzbiztos anyagból készült s ugyanolyan anyaggal fedett épületeknél, melyeknek összes nyilásai ablakok- vagy ajtókkal elzárhatók, 8 méter;

2. fa, vagy zsindelyes oldalú, vagy fedelű épületeknél, melyeknek nyilásai fentebbi módon szintén elzárhatók, 20 méter;

3. szalma, gyékény, sás vagy náddal fedett, valamint olyan épületeknél, melyeknek nyilásai ablakokkal vagy ajtókkal el nem zárhatók, továbbá a szalma- vagy szénakazalok lerakására rendesen használt szérüskerteknél, 60 méter;

4. lobbanékony tárgyak készitésére vagy eltartására szolgáló épületeknél 100 méter.

Ezen távolságok vasutaknál a pályaszin és az épület fedelének gerincze, illetőleg a szérüskert földszine közötti magasság-különbség kétszeresével nagyobbitandók, ha az épület fedelének gerincze, illetőleg a szérüskert földszine 2 méternél mélyebben fekszik a pálya szinénél.

A pálya vagy a hajózható vizfolyás felszinénél 6 méterrel magasabb talajon fekvő épületek se a kisajátitás, se az átalakitás tárgyát nem képezik.

17. §.

A tüztávlat meghatározására gőzmozdonyú vasutaknál az épület legkiállóbb pontja s a folyó pályán az e ponthoz legközelebb eső sínvágány tengelye, állomásoknál ellenben a pályasík-

széle, a gőzhajózás létesitése tekintetéből eszközlendő folyamszabályozásoknál, csatorna- és kikötőépitéseknél pedig az épület legkiállóbb pontja s az ahhoz legközelebb eső hajózható vizfolyás határvonala közti távolság veendő alapul.

18. §.

A 16. §-ban megállapitott tüztávlat kisebbithető a csupán helyi érdekű vasutaknál egyáltalában, s más vasutaknál is akkor, ha a nem tüzbiztos épületek vagy szérüskertek, tüzbiztos épületek vagy élőfák által fedeztetnek.

Ilyen esetekben a tüztávlatot, s a csupán helyi érdekű vasutaknál e miatt alkalmazandó elővigyázati szabályokat, a közmunka- és közlekedési minister állapitja meg.

19. §.

A tüztávlat czímén a kisajátitási tervbe felvett épületeket a vállalat vagy a tüztávlati szabályoknak megfelelő módon tüzbiztossá tenni, vagy kisajátitani köteles.

A tüztávlatba eső szérüskertek kisajátitását a tulajdonos nem követelheti, hanem köteles megelégedni azon értékveszteség megfizetésével, mely felmerül az által, hogy az illető terület szérüskert gyanánt többé nem használható.

20. §.

A vállalat épitésének megkezdése után annak a 16. §-ban körülirt pontjához 60 méter távolságon belül eső területen szérüskertek egyáltalán fel nem állithatók, épületek pedig csak az illetékes hatóság engedélyével épithetők.

Az engedély megadása előtt az illető vállalat meghallgatandó s netaláni felfolyamodás esetében, az ügy a közmunka- és közlekedési ministernek elhatározása alá terjesztendő.

21. §.

A 3. és 4. §§. rendén felsorolt városokban kötelesek a tulajdonosok minden köz- és magán-épitkezésnél az illetékes hatóságok által jóváhagyott épitkezési szabályokat, valamint az utczák és terek szabályozása czéljából megállapitott szabályozási vonalakat megtartani.

Ha a szabályozási vonalak megtartása által a tulajdonos telkének egy részét az utcza vagy tér szabályozására átengedni kényszerülne, az igy átengedett terület kisajátitási jogczímen községi vagyonná válik, s a város köteles annak valódi és teljes becsértékét, az új épület tetőzetének felállitásakor készpénzben megfizetni; ezen fizetésnek teljesitésénél s illetőleg a becsértéknek birói letéteményezésénél a jelen törvény IV. fejezetében foglalt szabályok tartandók meg.

Ha ellenben a szabályozási vonalak megtartása által a telek tulajdonosa az utczából vagy térből valamely részt telkéhez kapcsolni kényszerülne, ezen terület kisajátitási jogczímen a telektulajdonos tulajdonába megy át, ki is köteles annak valódi és teljes becsértékét az épités megkezdése előtt a város részére készpénzben megfizetni.

Az ilyen utcza-, tér- vagy telek-terjedékek becsértéke a felek megegyezésének hiányában a jelen törvény IV. fejezetében foglalt határozatok szerint állapitandó meg, s az illető város polgármestere köteles az átengedett vagy átvett terjedéknek kisajátitási tervét az illetékes birtokbirósághoz a kártalanitási eljárás meginditása végett, haladék nélkül beadni.

22. §.

Budapest területén a főváros rendezése czéljából még a következő határozatok lépnek érvénybe:

1. A fővárosi utczáknak s tereknek akár egészben, akár csak részben eszközlendő szabályozása esetében, az ugyanazon utczában vagy téren levő olyan telkek s épületek, melyek a munkálat által

elérendő czél igényeinek meg nem felelnek, továbbá olyan épületek, melyek a kitűzött új utcza vagy tér szabályozási vonalánál hátrább állanak, kisajátitás alá vehetők, ha tulajdonosaik a fővárosi hatóság felszólitására kiállitandó, s az illető ingatlanokra telekkönyvileg feljegyzendő irásbeli nyilatkozatokban kötelezőleg ki nem jelentik, hogy három év alatt az emlitett igényeknek megfelelő épületet fognak felállitani, illetőleg épületeiket a szabályozási vonalnak megfelelőleg kiépiteni.

Ha a tulajdonosok a nyilatkozatot a fővárosi hatóság felszólitásában kitűzött határidő alatt alá nem irják, valamint akkor is, ha a nyilatkozatban meghatározott három év a nélkül telt el, hogy az illetők a nyilatkozatban foglalt kötelezettségeiknek megfeleltek volna: a kisajátitás azonnal foganatba vehető.

2. Ha a fővárosban kisajátitott ingatlannak a czélba vett munkálatra nem szükséges olyan része marad fenn, a mely utczára vagy térre homlokzattal bir, és a mely terjedelmét vagy alakját tekintve, nem alkalmas arra, hogy azon az épitési szabályoknak megfelelő épület felállittassék: joga van a kisajátitónak a szomszéd ingatlant szintén kisajátitani, s azzal egy telekké egyesiteni, hacsak a szomszédok egyike késznek nem nyilatkozik azt becsáron átvenni és telkével egyesiteni.

A szomszédok közül annak van elsőbbsége, a kinek telke kisebb utczai homlokzattal, illetőleg kiterjedéssel bir.

A szomszédok felszólitásának minden esetben a fővárosi hatóság utján kell történni, s ha a szomszédok a telekterjedék átvételére a kitűzendő határidő alatt készeknek nem nyilatkoznak, ellenük a kisajátitás azonnal foganatba vehető.

Ha a szomszéd a telekterjedék átvételére hajlandó, de annak becsértéke iránt megegyezés nem jön létre, a becsérték a jelen törvény II. és IV. fejezeteiben foglalt szabályok szerint állapitandó meg, s e végből a kisajátitó fél a kisajátitási tervet az illetékes birtokbirósághoz haladék nélkül beadni köteles.

3. Ha a kisajátitó fél az 1-ső pont értelmében kiállitott nyilatkozatban foglalt három évnek, vagy az 1. és 2. pontokban emlitett nyilatkozatok kiállitására kitűzött és sikertelenül letelt határidőnek utolsó napjától számitott 90 nap alatt a kisajátitási s illetőleg kártalanitási eljárást meg nem inditja, a jelen szakasz alapján támasztható kisajátitási joga elenyészik.

II. FEJEZET.

A kártalanitásról.

23. §.

A kisajátitás valódi és teljes kártalanitás mellett eszközöltetik.

A kártalanitási összeg mennyiségének megállapitásánál nemcsak a kisajátitott ingatlannak az értéke veendő számitásba, hanem:

1. azon értékveszteség is, melyet az ingatlan a megcsonkitás, vagy részekre szakitás által szenved;

2. azon átalakitási költségek is, a melyek megkivántatnak arra, hogy a birtok, a melyből egy rész kisajátittatott, a kisajátitás előtt gyakorolt módon továbbra is használható legyen;

3. azon költségtöbblet tőkéje is, a melyet a megmaradt birtokrésznek a kisajátitás utáni használata, a kisajátitás előtti állapothoz hasonlitva, igényel.

24. §.

A kisajátitás alá eső ingatlanon található függő termés, ültetvények, s állaguk sérelme nélkül elmozditható egyéb tárgyak, a kisajátitási összeg megállapitásánál számitásba nem vehetők. Ezekért a birtokos a kisajátitó ellen, a mennyiben ilyen tárgyakban kár okoztatott, sommás birói eljárás útján, külön kártéritést igényelhet.

25. §.

A kisajátitandó tárgyak értéke a becsléskor létező árak szerint határozandó meg. E meghatározás alapjául a tiszta jövedelem, a helybeli árak, bérek, haszonbérek és egyéb, a közönséges adásvevésnél számba vétetni szokott körülmények szolgálnak; de a tulajdonosnak a kisajátitandó tárgy iránti különös előszeretete, vagy a kisajátitandó tárgyak értékének valamely beállható változásból, vagy épen a kisajátitás folytán létrejövendő vállalatból remélhető emelkedése számitásba nem vétethetnek, valamint azon javitások sem, melyek a birtokos által a kisajátitási terv megállapitása, vagy pedig a 22. §-ban határozott nyilatkozat kiállitása után tétettek, hanem ha ezek nyilvánvalólag a kisajátitónak is hasznára szolgálnak.

Ha a kisajátitandó területnek állapota a foganatositott épitkezési munkálatok által olyan változást szenvedett, hogy annak korábbi minősége a becsléskor fennálló állapot szerint meghatározható nem lenne, a minőség, a kisajátitás után a tulajdonosnál maradt s hason művelési ág alatt levő részeknek, és ezek hiányában a szomszéd területeknek minősége szerint határoztatik meg. Mindkét félnek azonban jogában áll a polgári eljárásban meghatározott bizonyitékok által igazolni azt, hogy a kisajátitott terület a fenn megjelöltektől különböző minőségű volt.

Ezen kérdésekben eskü általi bizonyitásnak helye nincs.

26. §.

A kártalanitási összeg rendszerint készpénzben állapitandó meg. Kivételt képez azon eset, ha a kisajátitó a tulajdonosnál megmaradt területrészt azzal határos más területtel olykép ajánlkozik kiegésziteni, hogy az a kisajátitás után is, előbbi czéljának bebizonyithatólag meg fog felelni, és ha a tulajdonos a kártalanitás ezen nemét elfogadja.

Ez utóbbi esetben a kárpótlás részben vagy egészben, készpénz helyett más ingatlanban is megállapitható.

Ilyen esetekben mind a kisajátitandó, mind a kárpótlásul adandó ingatlanok értéke a fentebbi 25. §. határozatai szerint állapittatik meg.

Ha ez utóbbinak értéke az előbbinek értékénél csekélyebb, a különbözetet a kisajátitó készpénzben tartozik ráfizetni.

Ellenben a kártalanitandó, természetben nyujtani szándékolt olynemű kárpótlást semmi esetben sem köteles elfogadni, a melynek folytán ő tartoznék felülfizetni.

A kártalanitásnak ugyanezen szabályai alkalmazandók a 13. §. 2. *a*) és *b*) pontjaiban felsorolt esetekben is.

27. §.

A gyárak és egyéb üzletek felszereléséhez szükséges tárgyak csak azon esetben esnek kisajátitás és megtérités alá, ha elkülönitésük az épülettől jelentékeny rongáltatás nélkül nem eszközölhető.

A felszerelés áthelyezésének költségei, és az ez által okozott netaláni értékcsökkenés azonban az illetőnek megtéritendő.

28. §.

Bérlők, haszonbérlők és haszonélvezeti vagy más szolgalmi joggal birók igényei a kisajátitást nem gátolják, és rendszerint a kártalanitási összegből, s illetőleg annak törvényes kamataival egyenlitendők ki.

Ha a kisajátitás a telekkönyvileg bekeblezett bérleti vagy haszonbérleti szerződésnek megszüntét vonja maga után, valamint ha a kisajátitás telekkönyvileg bekeblezett olyan telki szolgalmat szüntet meg, mely az uralgó teleknek nagyobb előnyére szolgált, mint a mennyire a terhelt és kisajátitott telek értékét csökkentette, ez esetekben a bérlőknek, haszonbérlőknek, vagy az uralgó telek tulajdonosainak igényei a jelen fejezetben megállapitott elvek alapján külön kártalanitandók.

29. §.

A kisajátitás miatt a bérlő vagy haszonbérlő a szerződés megszüntetését csak akkor követelheti:

a) ha az egész bérlemény kisajátittatik;

b) ha a bérlemény egy részének kisajátitása folytán a szerződés feltételei többé nem teljesithetők, vagy a bérlemény olyan változást szenved, hogy előbbi rendeltetésének többé meg nem felelhet.

30. §.

Azon időponttól, a melyben a kártéritési összeg egyezség vagy határozat által jogerejüleg megállapittatott, vagy a mennyiben a kisajátitott tárgy a kártalanitás megállapitása előtt foglaltatott el, az elfoglalás napjától kezdve a kártalanitási összeg után a lefizetésig, vagy letéteményezésig 6%-os kamat is fizetendő, hacsak az előbbi tulajdonos a kártalanitási összeg megállapitása után a használatot nem folytatja, mely esetben a 6%-os kamatok csak a tényleges átvételtől folynak.

III. FEJEZET.

A kisajátitási tervről és annak megállapitásáról.

31. §.

A kisajátitási joggal felruházott vállalat köteles a kisajátitási tervet jelen törvény rendeleteinek megfelelően, s a mennyiben a kisajátitás több község területére terjed ki, minden egyes községre vonatkozólag külön elkésziteni.

A kisajátitási terv a tervrajzból és összeirásból áll, melyek a következő szabályok szerint készitendők el:

1. A tervrajzon a kisajátitási eljárás tárgyául szolgáló birtokrészletek és azok helyrajzi számai is kitüntetendők.

Ugyane terven a kisajátitandó részletek külön szinnel tüntetendők elő, s az összeirás sorszámával és az egyes alkatrészeken fekvő épületek betükkel, a szolgalmak pedig keresztalakú jegyekkel jelölendők meg.

A terv egyes szeletekre is feloszthatό, de minden szeletnek egy és ugyanazon mérték szerint kell készittetnie.

2. A kisajátitási összeirásnak a tervvel összhangzásban kell lennie, s következő rovatokkal birnia:

a) sorszám;

b) a tulajdonos neve;

c) telekjegyzőkönyvi és helyrajzi, valamint katasteri helyszinelési száma azon birtokrészletnek, a mely kisajátitás alá esik;

d) a városrésznek és utczának, illetőleg dűlőnek neve és száma, a melyben az ingatlan fekszik, és a részlet művelési ága;

e) az egész birtokrészlet katasteri térfogata;

f) a kisajátitandó rész térfogata, mérnöki felvétel szerint, holdakban és ölekben;

g) a kisajátitandó egyéb tárgyak leirása;

h) a kisajátitandó földterület- és tartozékaiért felajánlott kisajátitási ár tételenkint és összesen;

i) a biróilag vagy egyezségileg megállapitott ár;

k) észrevételek.

Az összeirás végére az esetleg kisajátitandó jogok leirása iktatandó be, mely a tulajdoni viszonyokat és az illető jog minőségét tüntesse fel; továbbá ugyanott a kisajátitandó ingatlanokra bekeblezett szolgalmak is kitüntetendők.

Az összeirás elkészitésére szükséges adatokat ugy a telekkönyvi hatóságok, valamint az illető katasteri és adóhivatalok soronkivül kiszolgáltatni kötelesek.

32. §.

Ha a vállalat a kisajátitás által érdekelt tulajdonosokkal a kisajátitási terv megállapitása iránt megegyezett, s ha az illető község elöljárósága az egyezséghez hozzájárulását a kisajátitási tervre vezetett záradékokban kifejezte, jogában áll a kisajátitó vállalatnak, a mennyiben a kártalanitás iránt az összes telekkönyvi érdekeltekkel kiegyezni nem tudna, az egyezségileg megállapitott kisajátitási terv alapján a kártalanitási eljárás meginditását az illetékes birtokbiróságnál kérni.

Ha a kisajátitási terv megállapitása iránt az egyezség az érdekelt tulajdonosokkal létre nem jött, vagy ha ahhoz a községelőljáróság hozzá nem járult, a kisajátitási eljárás meginditását a közmunka- és közlekedési minister rendeli el, mivégre a kisajátitási terv két egybehangzó példánya a nevezett ministerhez nyújtandó be.

33. §.

A közmunka- és közlekedési minister a kisajátitási eljárást elrendelvén, arról az illetékes törvényhatóság közigazgatási bizottságát a 31. §-ban körülirt terv 2 példányának átküldése mellett értesiti.

A közigazgatási bizottság, esetleg ennek elnöke, a közmunka- és közlekedési minister rendeletének vételétől számitott legfeljebb 8 nap alatt a közigazgatási bizottság kebeléből, vagy a törvényhatósági bizottság tagjai közül egy elnökből, két tagból és egy jegyzőből álló bizottságot küld ki, s egyuttal a bizottsági eljárás határidejét kitüzi.

A kiküldött bizottság hatásköréhez tartozik: határozni mindazon igények és észrevételek fölött, a melyeket a felek a jelen törvény I-ső fejezete alapján netalán emelnek.

34. §.

A bizottság kiküldéséről, valamint a tárgyalás idejéről az illető község előljárósága a terv közlése mellett azon meghagyással értesittetik, hogy a tervrajzot és összeirást a községházánál, a tárgyalást megelőzőleg legalább 15 napig közszemlére tegye ki, s erről és a tárgyalás idejéről az érdekelt feleket, a helyi szokáshoz képest, haladék nélkül értesitse.

A tárgyalási határnap úgy tűzendő ki, hogy a községben leendő valószinű kihirdetéstől számitva, a tárgyalás napjáig legalább 15 és legfeljebb 30 napi határidő maradjon; a

hirdetménybe felveendő, hogy a bizottság a kisajátitási terv megállapitása felett akkor is érdemileg határoz, ha az érdekeltek közül senki sem jelen meg.

A hirdetmény a hivatalos hirlapban is egy izben, a kisajátitás helyén vagy ahhoz legközelebb megjelenő valamelyik hirlapban pedig három izben, közzéteendő.

35. §.

A kisajátitónak jogában áll kérni, miszerint a terv megállapitása végett kitűzött határnapról a telekkönyvi érdekeltek, vagy azok közül némelyek, egyénileg külön is értesittessenek; köteles a vállalat e czélból a kisajátitási összeirásnak minden külön értesitendő érdekelt félre vonatkozó teljes kivonatát kellően czímezve kérvényéhez csatolni, hogy a külön értesités e kivonatokon eszközöltethessék. Az egyéni külön értesitésről szóló vétbizonyitványok a tárgyalási iratokhoz csatolandók.

36. §.

A tárgyalásnál jogában áll minden tulajdonosnak a kisajátitási terv ellen, s minden telekkönyvi érdekeltnek a felajánlott ár ellen felszólalni, s kifogásait jegyzőkönybe vétetni.

Ennek elmulasztása azon jogi következménynyel jár, hogy a nem nyilatkozóra nézve:

a) közhirdetésnél a kisajátitási terv,

b) szabályszerűen teljesitett egyéni értesitésnél pedig úgy a kisajátitási terv, mint a felajánlott ár (31. §. *h*) betü) végleg megállapitottnak s általa elfogadottnak tekintetik.

A megjelenés elmulasztása miatt igazolásnak helye nincs.

37. §.

Ha a községelőljáróság jelentéséből az tűnik ki, hogy a kisajátitás által érdekelt tulajdonosok között olyanok vannak, kiknek lakhelyét az előljáróság kipuhatolni nem tudta, vagy a kik az országon kivül tartózkodván, a hirdetményről értesitést nem vehettek, s ha az ilyen tulajdonosok a kisajátitó fél kérésére egyénileg külön értesitést nem kaptak, ez esetben a bizottság számukra azonnal ügygondnokot nevez, s azt a távollevő fél érdekeinek képviseletére utasitja.

Az ügygondnok képviselői jogosultsága a kártalanitás iránti egyezkedésre nem terjed ki.

38. §.

A kitűzött határnapon mindenekelőtt a község előljáróságának, azután sorszám szerint az érdekletteknek észrevételei vétetnek tárgyalás alá.

A barátságos egyezség előzetesen mindig megkisérlendő, és ha létre jött, jegyzőkönyvbe veendő. Ha nem sikerült, az eljáró bizottság a felek kölcsönös meghallgatása és érveik megfontolása, s a hol szükségesnek látja, nyomban teljesitendő és jegyzőkönyvbe veendő szemle után érdemleges határozatot hoz, melyben határozottan megállapitja, hogy a kisajátitási tervezet mely részben hagyatik helyben, s viszont mely részben és minő változást szenved.

E határozatban egyuttal felsorolandók azon érdekelt felek is, kikre nézve a 36. §. *b*) pontja szerint a kisajátitási ár megállapitottnak tekintetik.

39. §.

A határozat szóval rögtön kihirdettetik, és irásba foglalva, az iratokhoz csatoltatik. A meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat ellen a közlekedési ministerhez felfolyamodni; köteles azonban a felfolyamodást az eljáró bizottsághoz, a kihirdetéstől számitandó 3 nap alatt irásban benyujtani, vagy szóval bejelenteni.

Az eljáró bizottság tartozik a felfolyamodást, vagy az erről felvett jegyzőkönyvet,

az eljárásra vonatkozó összes iratokkal és térképszeletekkel együtt, további 3 nap alatt a közlekedési ministerhez felterjeszteni, a ki a felfolyamodás tárgyát képező kérdésekben véglegesen határoz.

40. §.

Ha a kisajátitási tervezetben akár a felek megállapodása, akár a bizottság intézkedése, s felfolyamodás esetében a közlekedési minister határozata folytán változások teendők, a bizottság ezek eszközlése iránt minden késedelem nélkül intézkedik.

Az ekkép elkészült tervezetet ezen szavakkal: »egyezség« vagy »végérvényes határozat folytán megállapittatott« hitelesiti.

A jogerőre emelkedett határozat, a tárgyalási iratokkal és tervekkel együtt az illetékes birtokbirósághoz haladék nélkül átteendő.

41. §.

A kisajátitási terv megállapitása tárgyában keletkezett jogerejü egyezségnek, vagy határozatnak a kisajátitási árt megállapitó intézkedései birói végrehajtás alapjául szolgálnak, mely az illetékes birtokbiróságnál kérendő.

42. §.

A kisajátitó vállalat jogositva van a kisajátitási jog elnyerésének igazolása mellett, a szabályszerű kisajátitási terv alapján, annak megállapitása előtt is ugyanazon község összes érdekelt birtokosai ellen egy kérvényben kérhetni, hogy a kisajátitási jog a tervbe felvett ingatlanokra telekkönyvileg feljegyeztessék.

A kisajátitás feljegyzése azon hatálylyal bir, hogy a feljegyzés után telekkönyvi jogot szerző felek a kisajátitási és kártalanitási eljárást azon állapotban veszik át, a melyben azt találják; s a telekkönyvi érdekeltek személyében bekövetkezett változásoknál a jogelődök cselekvényei és mulasztásai a jogutódokra nézve is kötelezők.

Ezen kivül minden kisajátitásra jogosult vállalatnak, általában, — a vasut- és csatornavállalatoknak pedig az 1868. évi I. t.-cz.-ben szabályozott eljárás előtt is — jogában áll a kisajátitásra vonatkozó szerződések vagy egyezségek alapján ugyanazon község érdekelt birtokosai ellen egy kérvényben a kisajátitott területekre nézve szerzett tulajdonjognak előjegyzését kérelmezni.

IV. FEJEZET.

A kártalanitási eljárásról.

43. §.

A kártalanitási eljárásra azon törvényszék illetékes, a mely a kisajátitandó ingatlannak birtokbiróságát képezi.

44. §.

Ha a kisajátitó a tulajdonossal a telekkönyvileg terhelt ingatlannak kisajátitási ára iránt megegyezett, tartozik az egyezséget a telekkönyvi hatósághoz benyujtani olyan czélból, hogy arról a telekkönyvi érdekeltek személyesen értesittessenek.

Azon telekkönyvi érdekeltnek, kinek dologi joga a kisajátitás feljegyzését megelőző elsőbbséggel kebleztetett be, ha a tulajdonos által kötött egyezség útján megállapitott kisajátitási árral megelégedve nincs, jogában áll a kézbesitéstől számitott 30 nap alatt követelni, hogy a kártalanitási összeg, tekintet nélkül az egyezségre, a jelen törvényben megállapitott kártalanitási eljárás útján határoztassék meg.

Ilyen esetben a kártalanitási eljárás hivatalos költségeit a telekkönyvi érdekelt köteles előlegezni, s ha az eljárás eredményétől az egyezség által megállapitott kártalanitási összeg helyessége tünik kí, a költségek viselésében végleg elmarasztalandó. Ha ellenben a kártalanitás a biróság által jelentékenyen nagyobb összegben állapittatik meg, az eljárás költségeit a kisajátitó vállalat megtériteni, illetőleg viselni köteles.

A telekkönyvi érdekelteknek ezen szakaszban foglalt követelése nyomán a telekkönyvi hatóság a kisajátitó vállalatot felhivja arra, hogy a kiegyezett tulajdonosra vonatkozó kisajátitási tervet, a kártalanítási eljárás meginditása végett, a birtokbirósághoz 30 nap alatt adja be, vagy annak oda történt áttételét ugyanezen idő alatt igazolja. — E felhivás teljesitésére a vállalat 300 frtig terjedhető pénzbirsággal kényszerithető.

45. §.

A jogerejüleg megállapitott kisajátitási tervbe felvett területeken az építési munkálatok a kártalanitási eljárás előtt és a tulajdonos beleegyezése nélkül is megkezdhetők, ha azt a közlekedési minister a munkálatnak közérdekből sürgőssége alapján a következő feltételek alatt megengedi:

a) hogy a kisajátitó, ha a kártalanítási árra nézve egyezség nem létezik, vagy ha létezik is, de a kisajátitandó ingatlan a telekkönyvben feljegyzett igényekkel vagy bekeblezett követelésekkel van terhelve, — vagy a munka alá veendö ingatlanért felajánlott kártalanitási összeget, vagy ha ez az illető ingatlannak az adókatasterben felvett tiszta jövedelme negyvenszeres összegénél kisebb lenne, ez utóbbi összeget készpénzben vagy óvadékképes s a letétel idejében jegyzett tőzsdei árfolyam szerint számitandó értékpapirokban, az épitési munkálat megkezdése előtt az illetékes birtokbiróság letéti pénztárába tegye le;

b) hogy az ezen területeken létező bármi épitmények meg nem bonthatók, mig értékük biróilag meg nem becsültetett, s a kisajátitó azoknak a szakértők többségének becsüjében foglalt értékét az *a)* pont értelmében letétbe nem helyezte.

E végből a kisajátitó kérelmére az illetékes birtokbiróság hivatalból 3 szakértőt nevez ki, kik az e czélra kiküldött birósági tag által meghiteltetvén, ennek vezetése alatt a becslést foganatositják, s véleményüket, mely indokolt becsüjöket is tartalmazza, a kiküldött birósági tagnak átadják, ki azt az eljárásról felvett jegyzőkönyvvel együtt a törvényszéknek bemutatja.

Ezen becslési eljáráshoz a tulajdonos, s illetőleg a kisajátitási árral meg nem elégedő telekkönyvi érdekelt is meghivandó, kiknek esetleges észrevételei a jegyzőkönyvbe felveendők s a becslés a kérelem benyujtásától számitandó 8 nap alatt befejezendő.

Az *a)* és *b)* pontban foglalt feltételek teljesitése esetében, a birtokba vezetést az illetékes birtokbiróság a végrehajtás szabályai szerint rendeli el és foganatosittatja, mi ellen jogorvoslatnak helye nincs.

46. §.

A törvényszék, mihelyt a kisajátitási terv a 21., 22., 40., 44. §§-ok intézkedéseihez képest hozzá beérkezett, a kártalanitási eljárás megkezdésére és pedig, a mennyiben székhelyén kivül esik a kisajátitandó tárgy, a helyszinére tárgyalási határnapot tűz ki; erre a kisajátitót és az összeirásban foglalt azon tulajdonosokat, a kikkel az árra nézve egyezség nem jött létre, ugy nemkülönben a többi összes telekkönyvi érdekelteket, vagy azok törvényes képviselőit, a hivatalos felzeteken egyénenkint külön megidézi, a távollevők vagy ismeretlen tartózkodásúak számára hivatalból gondnokot nevez, s minderről hirdetményt bocsát ki, mely a községben szokott módon közhirré teendő, s a hivatalos hirlapba egyszer, a kisajátitás helyén, vagy az ahoz legközelebb eső helyen megjelenő egyik hirlapba pedig háromszor beiktatandó. Az idézés és

hirdetményben mindig kifejezendő, hogy az érdeklettek elmaradása, a kártalanitás fölött hozandó érdemleges határozatot nem gátolja. Az egyéni külön értesitésnek elmaradása, vagy a tárgyalásról elmaradás miatt igazolásnak helye nincs.

47. §.

A törvényszék a tárgyalás vezetésére kebeléből egy birói tagot s e mellé egy tollvivőt küld ki.

Mindazon esetekben, midőn a kártalanitási eljárás több községben eszközlendő, a törvényszék a vállalat kérelmére és a szükséghez képest több küldöttséget is nevezhet ki, a melyek ugyanazon időben külön-külön községben végzik az eljárást.

48. §.

A birói küldöttség a hirdetményi határnapon a helyszinén megjelenvén, mindenekelőtt az összeirás sorrendje szerint, a kisajátitó és az érdeklett tulajdonos és telekkönyvi érdekeltek vagy azok törvényszerü képviselői közt a barátságos egyezséget megkisérleni köteles. Ha az sikerül, a létrejött egyezséget az általa megnyitott jegyzőkönyvbe bevezeti, felolvassa, s ezt a felek által aláiratja.

Ezen egyeztetést folytatja mindaddig, a mig a kisérlet minden érdekelt fél irányában meg nem történt.

A felek közt létrehozott valamennyi egyezség ugyanazon jegyzőkönyvbe iktatandó.

49. §.

Az egyeztetés befejeztével a küldöttség azon feleket, a kiket kiegyeztetnie nem sikerült, felszólitja, hogy a kártalanitási összeg meghatározására szakértő becsüsöket nevezzenek.

Az épületekre, az iparművekre, a vizi s egyéb épitményekre, úgyszintén az ingatlanok külön mívelési ágaira, a mennyiben a becslésre különös szakképzettség kivántatik, külön-külön szakértők lesznek kinevezendők.

50. §.

A szakértőknek a törvénykezési rendtartásban kijelölt kellékekkel szükséges birniok. Az érdeklettek, vagy azok, kik a kisajátitott területre nézve telekkönyvileg kitüntetett jogokkal vagy igényekkel birnak, mint szakértők nem alkalmazhatók.

A kisajátitónak jogában áll a becsü eszközléséhez rendesen alkalmazott szakértőit nevezni ki, ha azok a törvénykezési rendtartásban meghatározott kellékekkel birnak.

51. §.

Ugyanazon községnek a kisajátitott ingatlanok hasonminőségénél fogva hasonérdekű birtoktulajdonosai egy-egy szakértőt együtt választanak. Ha a választás iránt megegyezni nem tudnának, vagy ha választani nem akarnának — helyettük egy szakértőt a birói kiküldött nevez ki.

Ugyancsak a birói kiküldött nevez ki minden szakértő bizottsághoz egy-egy elnököt.

Az egyes feleknek jogukban áll saját ingatlanaik becslésére a hasonérdekű birtokosok által választott, vagy részükre a biró által kinevezett szakértő helyett, külön szakértőt választani; azonban ennek díját megtéritési igény nélkül maguk viselni kötelesek.

52. §.

Ha a megnevezett szakértők ellen egyik vagy másik félnek kifogása van: azt a választás vagy kinevezés alkalmával rögtön tartozik előadni. Ilyen kifogások fölött a biró azonnal határoz, s ha szükséges, új szakértő választását eszközli.

53. §.

A biró ezután a becslőbizottságokat megalakultaknak kijelenti s felhívja a feleket, hogy az azoknak adandó utasitásra nézve kivánalmaikat és a becsű tárgyainak értékére vonatkozó adataikat terjeszszék elő.

Ezen kivánalmak lényeges pontjai jegyzőkönyvbe iktattatván, a biró a becsű teljesitésére határnapot tűz ki, s erre a szakértőket, a mulasztásnak a törvénykezési eljárásban meghatározott következményeire figyelmeztetvén, szóval vagy irásban megidézi, s az idézés megtörténtét a jegyzőkönyvben feljegyzi.

54. §.

A becslésre kitűzött határnapon a biró a kisajátitási tervet és esetleg létrejött egyezségeket, a felek kivánalmairól az 53. §. szerint felvett jegyzőkönyvet és általuk előterjesztett adatokat a szakértőkkel közli, őket a jelen törvénynek a kártalanitás elveit megállapitó határozatai figyelemben tartására utasitja, ha még megesketve nincsenek, megesketi, s meghagyja, hogy a becsűt az összeirás sorrendje szerint teljesitsék.

A teljesitett becsűről a szakértők indokolt véleménye jegyzőkönyvbe vétetik, s mind általok, mind a netalán jelen volt felek vagy képviselőik által aláiratik.

Nagyobb épületeknél vagy iparműveknél megengedtetik, hogy a szakértők véleményöket irásban nyujthassák be. Az ilyen szakértői vélemények a jegyzőkönyvhez csatoltatnak, s ez a jegyzőkönyvben megjegyeztetik.

A becslés befejezése után az érdekelt feleknek jogukban áll a szakértői véleményekre nézve észrevételeiket megtenni, s azoknak a jegyzőkönyvbe leendő felvételét követelni.

Mennyiben legyen a szakértői vélemény az ár meghatározására irányadó, a biróság határozza meg.

Ugy az első folyamodású, mint felebbezés esetén a felsőbb biróságok bármelyike is jogositva van, ha a becsű helyes volta iránt alapos aggályai vannak, új becslést rendelni, mely esetben az első becslésnél működött szakértők nem alkalmazhatók.

55. §.

Mihelyt valamely községben a becslési eljárás befejeztetett, a kiküldött biró a felvett jegyzőkönyvet, az arra vonatkozó összes iratokkal együtt a törvényszék elé terjeszti; ez iratokhoz csatolandók azon becslési jegyzőkönyvek is, melyek a 45. §. *b)* pontja szerint korábban keletkeztek.

A törvényszék a beterjesztett ügyiratok felett 8 nap alatt határozatot hozni köteles.

A kiküldött biró előtt kötött egyezségek (48. §.) csak alaki szempontból képezik birálat tárgyát, s ott, hol gyámság vagy gondnokság alattiak vannak érdekelve, jóváhagyás végett az erre illetékes hatósághoz átteendők. — Az önjogú tulajdonosokkal kötött, valamint az erre illetékes hatóság által jóváhagyott és a telekkönyvi érdekeltek részéről kifogás alá nem vett egyezséget a biróság végzésileg elfogadja, a mely végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs. — A biróság által elfogadott egyezség a kikötött kártalanitási árra nézve végrehajtási jogot ad. Ha jogerejű egyezség nem jött létre, a törvényszék a szakértői becsű alapján a kártalanitás kérdésében érdemileg határoz, vagy ha ez a fenforgó hiányok miatt nem volna lehetséges, az eljárást a szükséghez képest részben vagy egészben megsemmisiti, s új eljárást rendel.

E határozatról az érdekelt feleket, s ott, hol gyámság vagy gondnokság alattiak is érdekelvék, a gyámhatóságot, hitbizományhoz tartozó vagyon kisajátitásánál pedig a hitbizományi hatóságot is értesiti.

56. §.

Az érdemleges kártalanitási határozatnak magában kell foglalnia:

1. a kisajátitandó ingatlannak, esetleg tartozékainak, pontos körülirását;
2. a kártalanitás módjának, s a kártalanitási összegnek pontos meghatározását.

57. §.

A törvényszék határozata ellen nemcsak az eljárási formák megsértése miatt, hanem ugyanazon beadványban a kártalanitás módjára és mennyiségére nézve is felebbezésnek van helye, s mindkét esetben másodbiróságilag a kir. tábla, harmadbiróságilag pedig a magyar királyi curia határoz.

Ugy az első, mint másodbirósági határozat ellen csak a kézbesitését követő 8 nap alatt lehet felebbezni.

Más jogorvoslatnak ez ügyekben helye nincs.

58. §.

Ha az ugyanazon községben kártalanitási eljárás alá vont minden tárgy kártalanitására nézve jogérvényes határozat keletkezett, a törvényszék az összeirás illető rovatában a megállapitott összegeket beiktatja, ott, hol e kártalanitás természetben eszközöltetik, ennek módját az észrevételek rovatában kimeritően kitünteti, s az ilyképen kiegészitett összeirást hivatalos alakban a kisajátitó részére kiszolgáltatja.

59. §.

A kártalanitási határozat jogerőre emelkedése után a kisajátitó, a megállapitott kisajátitási tervben felvett ingatlanokat, a mennyiben azok még nem volnának birtokában, azonnal tettleg birtokba veheti, s ha bárki által háborgattatnék, folyamodására őt az illető közigazgatási hatóság a birtokban védelmezni tartozik.

A kártalanitási összeg a birói határozat jogerőre emelkedése után 15 nap alatt végrehajtás terhe mellett kifizetendő, vagy a mennyiben a kisajátitott ingatlanon bekebelezett terhek vannak, az illetékes telekkönyvi hatóságnál készpénzben leteendő. A vasutak és csatornák kisajátitása esetében a kártalanitási összeg kifizetése az 1868: I. t. cz. 19. és következő §-aiban meghatározott módon teljesitendő.

60. §.

A jogerejüleg megállapitott kártalanitási összegnek lefizetése s illetőleg szabályszerü letétele által, a kisajátitott ingatlan minden arra bekeblezett magánjogi terhektől felmentetik, kivéve azokat, melyeket a kisajátitó vállalat egyezség útján magára átvállalt.

A vállalat jogositva van az egyezségileg vagy jogerejü határozattal megállapitott kisajátitási tervnek, a kártalanitási egyezségnek vagy jogerejü határozatnak, és a kártalanitási összeg kifizetését vagy szabályszerü letételét igazoló okiratnak előterjesztése mellett, az ugyanazon egy község területén kisajátitott összes ingatlanoknak tehermentes átjegyzése és a tulajdonjognak a vállalat javára bekeblezése végett, egy beadványban folyamodni.

Ha a kisajátitási eljárás rendén a vállalat terhére szolgalmak állittatnak fel, azok a tulajdonjoggal egyidejüleg bekeblezendők.

A vasutak és csatornák telekkönyvezése az 1868. évi I. t. cz. szabályai szerint foganatositandó.

61. §.

Ha a kártalanitási összegnek a 36. §. értelmében történt jogerejü megállapitása, vagy az 55. §-ban felemlitett kártalanitási egyezség, s illetőleg a kártalanitási határozat jogerőre emelkedésétől számitott hat hónap alatt a tulajdonos a kártalanitási összeg kifizetése vagy letétele végett a végrehajtást nem kéri, és ha ugyanezen idő alatt a vállalat sem a

kisajátitási tervbe vett ingatlant birtokba nem veszi, sem a kártalanitási összeget az illetékes birósághoz letétbe nem teszi, vagy ki nem fizeti: ez esetben ugy a vállalat, mint a tulajdonos ugy tekintetnek, mint a kik a kisajátitástól visszaléptek, s a kisajátitási terv és kártalanitási egyezség vagy határozat hatályukat vesztik.

V. FEJEZET.

A közterhekről és költségekről.

62. §.

A kisajátitott ingatlan után járó közterheket, a kártalanitás iránt hozott birói határozatnak vagy a létrejölt egyezségnek jogerőre emelkedése napjától, vagy ha az illető tárgy előbb vétetett volna birtokba — a birtokbavétel napjától kezdve a kisajátitó viseli, s azokat, a mennyiben az előbbi birtokos által előlegeztettek, annak megtériteni köteles.

63. §.

A jelen törvény alapján eszközlendő kisajátitási eljárásra vonatkozó minden beadvány, tervrajz, összeirás, szerződés, egyezség, jegyzőkönyv, becslevél, bizonyitvány vagy nyilatkozat, határozat és felebbezés bélyegmentes.

Magántársulatok vagy magánfelek által eszközölt kisajátitások eseteiben azonban a fentebb felsorolt okiratok csak feltételesen, vagyis addig maradnak bélyegmentesek, mig más czélokra, mint a jelen törvényben megállapitott kisajátitási és telekkönyvezési eljárás keresztül vitelére nem használtatnak.

A birói kézhez letett biztositék és kártalanitási összegek után letéti dij nem fizettetik.

64. §.

A pénzügyi törvényekben és szabályokban meghatározott vagyonátruházási és telekkönyvezési illetékek a kisajátitásoknál nem járnak.

A nyereségre alakult vállalatok azonban tartoznak a kisajátitás utján tulajdonukba átment földterületektől a fizetett kártalanitási összegek alapján megszabandó vagyonátruházási illetéknek felerészét fizetni.

A kisajátitás utján megvett és lebontandó épitmények megszerzéseért vagyonátruházási illeték nem jár.

A kisajátitások alapján fizetett kártalanitási összegekről szóló nyugták a II. fokozat szerint járó bélyegilletékek alá esnek.

65. §.

A kisajátitási eljárás folyamában felmerült költségeket, ideértve a 37. és 46. §§-ok szerint kinevezendő ügygondnokok dijait is, a kisajátitó előlegezni és viselni köteles.

Az érdekelt felek magán és képviseleti költségei felszámitásának és megállapitásának ez eljárásnál helye nincs, s ezek fizetésére a vállalat nem kötelezhető.

Az eljárási költségeket, a mennyiben a kisajátitási terv megállapitása körüli eljárásra vonatkoznak, azon hatóság, mely a terv megállapitására kirendelt bizottságot kiküldi, — a mennyiben pedig a kártalanitási eljárás körül merültek fel, az illetékes biróság állapitja meg.

VI. FEJEZET.

Az ideiglenes kisajátitásról.

66. §.

Az 1. §-ban felsorolt vállalatok és munkálatok czéljaira ingatlan dolgok ideiglenesen is kisajátithatók.

67. §.

Az ideiglenes kisajátitás meghatározott időre engedélyezendő, s tartama a tulajdonos beleegyezése nélkül 3 éven túl nem terjedhet.

A jelen törvény hatályba lépte előtt meg nem határozott időre engedélyezett ideiglenes kisajátitások leghosszabb tartama, mennyiben a tulajdonos a meghosszabbitásba bele nem egyezik, a jelen törvény hatályba lépte napjától számitott 3 év.

68. §.

Ha a kisajátitó az ideiglenesen kisajátitott területet a 67. §-ban megjelölt időtartamon túl is szükségli, tartozik a 3 évi határidőnek lejárta előtt legalább 6 hónappal, a végleges kisajátitást kérni; ha ezt elmulasztaná, a határidő lejárta, vagy ha kérelme később elutasitólag intéztetnék el, a hozott határozat kézbesitése után, az ingatlant a tulajdonosnak végrehajtás terhe alatt visszabocsátani köteles.

69. §.

Az ideiglenes kisajátitás alól ki vannak zárva:

1. az épületek és iparművek;

2. azon ingatlanok, melyek az illető vállalat vagy épitkezés czéljaira véglegesen szükségesek;

3. feltárt és használt kő-, kavics- és homokbányák.

70. §.

Az ideiglenes kisajátitás csak olyan vállalat vagy munkálat czéljaira adható meg, a mely az 5. §. értelmében már engedélyeztetett, vagy melynek létesitése az illetékes hatóság által elrendeltetett.

Az erre vonatkozó kérvény a megfelelő tervvel (31. §.) és a kisajátitás szükségét vagy czélszerűségét igazoló adatokkal és bizonyitékokkal felszerelve, a közmunka- és közlekedési ministerhez nyujtandó be.

71. §.

A közmunka- és közlekedési minister a kisajátitási eljárást elrendelvén, erről az illetékes törvényhatóság közigazgatási bizottságát a kisajátitási terv leküldése mellett értesiti.

A közigazgatási bizottság a kérvény tárgyalására határnapot tűz ki, a tárgyalás vezetésére kebeléből egy tagot rendel ki, s erről az illető község elöljáróságát a terv átküldése mellett értesiti.

A község elöljáróságának kötelessége az eljárás meginditásáról az összes érdekelteket, vagy azok törvényes képviselőit azzal tudósitani, hogy a kérvényt és mellékleteit tekintsék meg, s a tárgyalásnál vagy személyesen, vagy megbizottjaik által jelenjenek meg.

72. §.

A tárgyalásnál mindenekelőtt a barátságos egyezség kisérlendő meg, s ennek nem sikerülte esetén minden érdekelt fél észrevételei s adatai a felveendő jegyzőkönyvbe iktatandók. A jegyzőkönyv az összes iratokkal együtt a közigazgatási bizottságnak határozathozatal végett bemutatandó.

73. §.

A közigazgatási bizottság határozata ellen felfolyamodásnak van helye.

A felfolyamodás, mely az elsőfokú határozat kézbesitésétől számitott 8 nap alatt a közigazgatási bizottságnál nyujtandó be, a közmunka- és közlekedési ministerhez terjesztendő fel, ki a kérelem felett végérvényesen határoz.

74. §.

Az ideiglenesen kisajátitott tárgyért, a kisajátitási egyezségnek vagy a határozatnak jogerőre emelkedésétől, avagy ha a birtokbavétel előbb történt volna — a birtokbavétel napjától kezdve, előleges félévi részletekben, haszonbér fizetendő, s azonfelül az ideiglenes kisajátitás megszünte után, az illető tárgynál beállott értékcsökkenés is megtéritendő.

75. §.

A mennyiben a felek máskép nem egyeztek, a birtokbavétel előtt minden ideiglenesen kisajátitott tárgy értéke birói becsű utján megállapitandó. Hasonló érték-megállapitás történik akkor is, mikor a kisajátitás szüksége megszünvén, a kisajátitott tárgy a tulajdonos birtokába visszabocsáttatik. A két becsü összehasonlitása után mutatkozó értékcsökkenés, a kisajátitó által végrehajtás terhe alatt 15 nap alatt megtéritendő. Az értékemelkedésért azonban a kisajátitó semmit sem követelhet.

76. §.

Valamint az évi haszonbérnek, úgy az értéknek megállapitására nézve is azon elvek és azon alaki szabályok szerint kell eljárni, melyek a jelen törvény II. és IV. fejezeteiben meghatároztattak és ennélfogva a közigazgatási uton hozott jogérvényes határozat, a tervvel és az összes tárgyalási iratokkal együtt, szabályszerű eljárás végett, az illetékes birtokbirósághoz teendő át.

77. §.

Ha az ideiglenes kisajátitás nem az állam, vagy valamely hatóság, hanem valamely vállalat vagy egyesek részére eszközöltetik, az illető tulajdonos jogositva van követelni, hogy a haszonbérre és a netaláni értékcsökkenésért idővel járó kártalanitásra nézve kellő biztositék nyujtassék.

Ezen biztositéki összeget a körülmények figyelembe vétele mellett a biróság állapitja meg, s az az ideiglenesen kisajátitandó ingatlan katasteri tisztajövedelmének 40-szeres összegét felül nem mulhatja. A biztositék készpénzben vagy óvadékképes értékpapirban teendő le.

78. §.

Az ideiglenesen kisajátitott ingatlan tárgy értékkevesbedéseért járó összeg, ha az ilykép kisajátitott ingatlanokon telekkönyvileg bekeblezett terhek vagy feljegyzett igények léteznek, a telekkönyvi hatóságnál teendő le, mely ugyanazon szabályok szerint jár el, a melyek a kártalanitási összegre nézve e tekintetben fennállanak.

79. §.

Az 1. §-ban felsorolt vállalatoknak joguk van arra, hogy a céljaikra szükséges kő-, kavics-, homok- és agyag-anyagokat a jogositottak teljes kártalanitása mellett, folyókban és patakokban előállithassák és onnan elszállithassák.

Ezen jog a hajózható folyókban levő zátonyokra nem terjed ki.

80. §.

Közhasználatra szolgáló vasutak részére az italmérési jog ideiglenesen kisajátitható a végre, hogy állomási étkező helyiségeikben az utazó közönségnek és saját alkalmazottjaiknak, valamint más egyéneknek helyben, esetleg a vonaton való fogyasztásra italokat mérethessenek.

81. §.

Az italmérési jog ideiglenes kisajátitását, a vállalat indokolt kérelmére, minden további eljárás nélkül, esetről-esetre közvetlenül a közmunka- és közlekedési minister rendeli el.

82. §.

Ha a kisajátitás elrendelése után a regale-jog tulajdonosa és a vasut között a fizetendő évi haszonbérre nézve egyezség nem jön létre, a haszonbér a vállalat kérelmére az állomási helyre nézve illetékes törvényszék által biróilag állapittatik meg. Ezen megállapitásnál a jelen törvény II. fejezetében foglalt elvek és a IV. fejezetben szabályozott eljárás követendők.

83. §.

A biróilag megállapitott haszonbér a határozat jogerőre emelkedésétől számitandó három évre bir hatálylyal, s ha a vasut az italmérési jog további haszonbérlete iránt a tulajdonossal ki nem egyezett, az ideiglenes kisajátitás három évről három évre mindig ugyanazon módon eszközölhető.

84. §.

Az évi haszonbért megállapitó birói határozatban megjelölendő azon személy is, kinek kezéhez a haszonbért fizetni kell, vagy azon hatóság, melyhez az letétbe helyezendő lesz. A határozat után a jogosultak személyében, vagy jogaiban történt változás esetében, a vasut a haszonbért az illetékes törvényszékhez teheti le.

A haszonbér végrehajtás terhe alatt félévenkint előre fizetendő; biztositék letételét kérni a tulajdonosnak joga nincs. A haszonbéri összegnek birói megállapitása után a vasutnak nem áll jogában a három év letelte előtt az ideiglenes kisajátitástól visszalépni.

VII. FEJEZET.

Vegyes és átmeneti intézkedések.

85. §.

Ha az 1. §-ban emlitett valamely vállalat létesitése csak úgy eszközölhető, hogy az más, már előbb engedélyezett s közhasználatra szolgáló vállalat területét átszelje, az utóbb emlitett vállalat tulajdonosai területükön e szolgalmat eltűrni kötelesek.

Ilyen esetben a szolgalomnak neme és terjedelme, valamint a használat és a fentartás módja iránt, ha a barátságos egyezség létre nem jött, a közmunka- és közlekedési minister határoz.

Ellenben azon kérdés, hogy van-e ilyen esetben kártalanitásnak helye és miből álljon az, — egyezség hiányában a II. és IV. fejezet szabályai szerint a biróság által állapittatik meg.

86. §.

Háború vagy árviz-veszélyek idején, honvédelmi vagy biztositási szempontokból, valamint a hegycsuszások, terület-sülyedések vagy árvizek által megszakitott közlekedés gyors helyreállitására sürgösen igénybe veendő területek, a közmunka- és közlekedési minister egyszerű engedélye alapján elfoglalhatók.

Ez esetben a terv s összeirás megállapitása és a birói eljárás utólagosan lesz eszközlendő.

Ha azonban az épitkezés egy fennálló épitmény elbontását tenné szükségessé, ennek megkezdése előtt az épitménynek és tartozékainak értéke becsü utján meghatározandó.

A becsü ez esetben a jelen törvény 31. §-ának *a*) pontjában előirt módon és időben lesz foganatositandó

Az e czélokra megengedett ideiglenes kisajátitásokra nézve a jelen törvény 67. és 68. §§. alkalmazandók.

87. §.

A bányászati czélokra szükséges kisajátitások a bányajog szerint eszközlendők.

Olyan utak, vasutak, csatornák épitéséhez szükséges területek azonban, melyek a bányatermékeknek vagy bányászati czélokra szükséges anyagoknak és eszközöknek a bánya területéről a legközelebbi közlekedési utig, vagy viszont való szállitására épittetnek, csak a jelen törvény értelmében sajátithatók ki.

88. §.

Az 1868. évi LV. és LVI. t. cz. ezen törvény hatályba lépte napjától érvényen kivül helyeztetnek, s mindazon esetekben, melyekben a fennálló törvények rendén azokra hivatkozás történik, a jelen törvény értendő és alkalmazandó.

89. §.

A Szeged sz. kir. város területén eszközlendő kisajátitásokról szóló 1879. évi XIX. törvényczikk a jelen törvény által nem érintetik.

90. §.

A jelen törvény hatálybalépte előtt folyamatba tett kisajátitási ügyekben a következő átmeneti szabályok tartandók meg:

a) ha a kisajátitási terv egyezségileg még meg nem állapittatott, sem annak megállapitása, s illetőleg a felszólamlások felett még első fokú határozat nem keletkezett, a jelen törvény szabályai a magok teljességében alkalmazandók, s a mennyiben szükségesnek mutatkozik, a kisajátitási terv, a kisajátitó vállalatnak kiegészités végett visszaadandó:

b) ha a terv megállapitása, s illetőleg a felek felszólalása felett már elsőfokú határozat keletkezett, az ellen a jogorvoslat és annak felülvizsgálata az akkor érvényben volt törvények szerint történik;

c) ha a kártalanitási eljárásban még első birói határozat nem keletkezett, az eljárás jelen törvény szerint viendő keresztül, s e végre a szükséghez képest az eljárás kiegészitése rendelendő el ;

d) ha a kártalanitás felett már elsőfokú birói határozat, illetőleg esküdtszéki itélet keletkezett, az ellen csak az akkor érvényben állott törvényekben megengedett és azok szerint elbirálandó jogorvoslatnak van helye.

91. §.

Az 1868. évi LV. t. cz. 66., 67., 68. és 69. §§-ban a kisajátitott birtok előbbi tulajdonosa részére biztositott visszavásárlási jog és annak érvényesitési szabályai hatályban maradnak azon kisajátitásokra nézve, melyek azon törvény hatálya alatt lettek foganatositva.

92. §.

Jelen törvény hatálya kiterjed a magyar korona összes országai területére mindazon esetekben, midőn a kisajátitás olyan vállalatok vagy munkálatok czéljaira eszközlendő, melyek az 1868: XXX. t. cz. 9. §-a értelmében a magyar korona országai közös törvényhozásának avagy kormányának hatáskörébe tartoznak.

Ilyen kisajátitásokra nézve a közigazgatási bizottságokra ruházott jogokat fogják gyakorolni:

a) Fiume városa és kerülete területén a polgármester;

b) Horvát- és Szlavonországok területén az illető alispáni, a határőrvidéken a kerületi hatóság.

A levelezést e hatóságok, s a közmunka- és közlekedési minister közt közvetiteni fogják:

Fiume városa és területére nézve a fiumei kormányzó;

Horvát-Szlavonországok területére nézve a Horvát-Szlavon bán;

A határőrvidékre, tényleges bekebelezéséig, a határőrvidéki hatóság főnöke.

93. §.

Azon esetekben, melyekben a jelen törvény a polgári törvénykezési rendtartásra utal, a nevezett társországok területén az ott érvényes perrendtartás szabályai lesznek alkalmazandók.

Fiume városában és területén is az ott érvényes perrendtartás szabályai alkalmazandók.

A kártalanitási eljárásnál felmerülő felebbezések esetében Horvát-Szlavonországok területén az ottani felsőbb biróságok itélnek.

94. §.

Ezen törvény végrehajtásával a közmunka- és közlekedésügyi, a belügyi- és az igazságügyi ministerek, Horvát-Szlavonországokra nézve a közmunka- és közlekedésügyi minister, — ki e tekintetben Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el, — bizatnak meg.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

502. szám.

(CL. ÜLÉS, 994. 3) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881. évi április hó 27-én tartott

CCCLXXXVIII. ülése jegyzőkönyvéb[ől]

Napirend szerint következik: »a műemlékek fentartásáról« szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

A ház a harmadszor felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetben is elfogadja és azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendi házzal, szokott módon közöltetni rendeli.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 502. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a műemlékek fentartásáról.

I. FEJEZET.

A műemlékekről s azok gondozásáról.

1. §.

A műemlékek jelen törvény védelme s a vallás- és közoktatásügyi minister felügyelete alá helyeztetnek.

Műemlék elnevezés alatt értetik a földben vagy a földszinén lévő minden olyan épitmény, és tartozéka, mely történeti- vagy művészeti emlék becsével bir.

2. §.

A ki ilyen épitményt felfedez, tartozik azt az épitmény helyének községi elöljáróságánál azonnal bejelenteni.

A felfedezett épitmény tulajdonosa és birlalója kötelesek azt a község elöljáróságánál történt bejelentéstől, illetőleg a bejelentésről vett értesüléstől számitott 60 napig érintetlenül hagyni. Ha a fölfedezett épitménynek 60 napig érintetlen hagyása a tulajdonos jelentékeny kárával járna, ezen kötelezettség 30 napra korlátolható. E körülmény a tulajdonos által a község elöljáróságának bejelentendő és igazolandó.

A községelöljáróság a fölfedezésről, valamint az esetleg fenforgó sürgősségről saját felettes hatósága utján a vallás- és közoktatásügyi ministerhez késedelem nélkül jelentést tenni, s a felfedezett épitménynek érintetlen fentartásáról gondoskodni köteles.

A vallás- és közoktatásügyi minister a felfedezett műemlék iránt rendszerint 60 nap alatt, a helységelöljáróság által igazolt sürgősség esetében pedig 30 nap alatt intézkedik, mit ha nem teljesit, megszünik a tulajdonosnak a felfedezett épitmény érintetlen hagyására vonatkozó kötelezettsége.

3. §.

A vallás- és közoktatásügyi minister esetről-esetre határozza meg, hogy mely épitmények tartandók fenn, mint műemlékek; valamint azt is, hogy a föld alatt gyanitott műemlékek felfedezése, vagy a részben felfedezettek feltakarása végett, ásatások eszközöltessenek-e.

4. §.

A fentartandónak nyilvánitott műemléket a tulajdonos saját költségén épségben fentartani köteles; javitásokat, bővitéseket vagy átalakitásokat azon csak a vallás- és közoktatásügyi minister engedélyével, s az általa meghatározott módon tehet.

5. §.

Ha a magántulajdonos a fentartást a vallás- és közoktatásügyi minister felhivása daczára elmulasztja, valamint ha az épitményen engedély nélkül javitásokat, bővitéseket vagy átalakitásokat tesz, a vallás- és közoktatásügyi minister a műemlék kisajátitását elrendelheti.

6. §.

Ha a fentartandónak nyilvánitott műemlék az államnak, valamely törvényhatóságnak, községnek, avagy törvényesen bevett vallásfelekezet egyházának a tulajdonát képezi, s az utóbbi esetben, ha az egyuttal mint templom vagy kápolna isteni tiszteletre használtatik, a mennyiben ezen tulajdonosok a 4. §-ban foglalt kötelezettségöket nem teljesitenék: a vallás- és közoktatásügyi minister a mű, vagy történeti emlék fentartását, esetleg annak szükséges kiigazitását, vagy stylszerű helyreállitását elrendelheti és végrehajtathatja. A felmerült költséget a tulajdonos közigazgatási végrehajtás terhe alatt megtériteni tartozik.

Ha azonban valamely község, vagy egyház vagyoni állapota a tulajdonát képező mű- vagy történeti emlék fentartásának s esetleg stylszerű kiigazitásának költségei által annyira terheltetnék, hogy ez által háztartásában zavar állana be: a vallás- és közoktatásügyi minister, a mennyiben a műemléket fentartani kivánja, a költségeket egészben vagy részben az erre szánt országos alapból fedezi.

7. §.

Megszünik a bevett vallásfelekezetek egyházainak, valamint a magán-tulajdonosoknak a fentartásra vonatkozó kötelezettsége:

1. ha a műemléket képező és isteni tiszteletre használt templom vagy kápolnára nézve az illető egyház a vallás- és közoktatásügyi ministernek bejelenti, hogy a műemléket isteni tiszteletre többé nem használja és egyébként is fentartani nem akarja;

2. ha a magántulajdonos a vallás- és közoktatásügyi ministernek bejelenti, hogy a műemléket fentartani nem akarja.

Tartozik azonban mindkét esetben a tulajdonos a műemléket, ha a szabad rendelkezésre a vallás- és közoktatásügyi minister által előbb fel nem jogosittatik, a bejelentéstől számitandó 60 napig érintetlenül hagyni.

8. §.

Ha a tulajdonos az előző §-ban előirt bejelentést megtette, a vallás- és közoktatásügyi minister vagy feljogositja őt szabad rendelkezésre, vagy elrendeli a műemlék kisajátitását.

Ezen utóbbi esetben tartozik a tulajdonos a műemléket a kisajátitási eljárás befejezéséig érintetlenül hagyni.

9. §.

Ha a föld alatt gyanitott műemlékek felfedezése vagy feltakarása czéljából a vallás- és közoktatásügyi minister által elrendelt ásatásokba a föld tulajdonosa bele nem egyezik, azok megkezdése előtt az illető terület végleg vagy ideiglenesen kisajátitandó.

II. FEJEZET.

A műemlékek fentartása czéljából szükséges kisajátitásról.

10. §.

Végleges kisajátitásnak helye van a jelen törvény értelmében, a tehermentes tulajdonjognak a műemlékek országos alapja részére leendő megszerzése végett:

1. azon földterületre és tartozékaira nézve, a melyen vagy a mely alatt a fentartandónak nyilvánitott műemlék van: a 4. és 7. §-ok eseteiben;

2. azon földterületre és tartozékaira nézve, a melyen a vallás- és közoktatásügyi minister ásatásokat rendel, és a mely felett épület áll;

3. azon földterületre és tartozékaira nézve, a melyek ideiglenesen kisajátittattak, s a melyek a vallás- és közoktatásügyi minister által három évnél tovább szükségeltetnek, ha a tulajdonos az ideiglenes kisajátitás meghosszabbitásába bele nem egyezik.

11. §.

Ideiglenes kisajátitásnak a jelen törvény értelmében helye van azon földterületre, a melyen a vallás- és közoktatásügyi minister a 3. §. értelmében ásatásokat rendel, és a mely felett épület nem áll.

Keritésfalak az ideiglenes kisajátitást nem akadályozzák.

12. §.

Kisajátithatók nemcsak a 10. és 11. §-ban emlitett ingatlanok, hanem a rajtok vagy alattok lévő műemléket környező földterületből is annyi, a mennyi a tudományos czél elérésére szükséges, — valamint a műemlékhez juthatás végett, a legközelebbi közutig terjedő annyi földterület is, a mennyi a kocsin való közlekedést lehetővé teszi.

13. §.

A kisajátitott ingatlan birtokrendezés-tagositás, vagy más czímen más ingatlannal fel nem cserélhető és el nem darabolható mindaddig, mig rajta a műemlék fentartatik.

14. §.

A műemlékek biztositása czéljából eszközlendő kisajátitásoknál, a kisajátitási anyagi jogra és az eljárásra nézve az 1881. évi XLI. törv.-czikk összes határozatai alkalmazandók, azonban a fentebbi szakaszokban foglaltakon kivül még a következő eltérésekkel:

a) az 1881. évi XLI. törv.-czikkben a közmunka- és közlekedési minister hatáskörébe utalt teendőket, a műemlékek kisajátitása eseteiben a vallás- és közoktatásügyi minister teljesiti;

b) a kisajátitandó műemlék kártalanitandó értékének birói becslése alkalmával annak történeti vagy művészeti becse tekintetbe nem vétethetik;

c) mindaddig, mig a kártalanitási összeg jogerejű egyezséggel meg nem állapittatott, s illetőleg a mig a kártalanitás felett első birói határozat nem keletkezett, a vallás- és közoktatásügyi minister jogositva van e kisajátitástól visszalépni, s ez esetben a kisajátitási eljárás azonnal megszüntetendő. A kik azonban az eljárás folyamatba tétele által kárt szenvedtek, per utján teljes kártéritést követelhetnek.

III. FEJEZET.

Büntető határozatok.

15. §.

Az, a ki történeti vagy művészeti emlék becsével biró s a földben levő épitményt vagy a földszinén levő épitménynek történeti vagy művészeti emlék becsével biró, eltakart tartozékát fedezte fel, s a 2. §-ban előszabott feljelentést a felfedezés napjától számitandó 8 nap alatt megtenni elmulasztotta: 5—100 frtig terjedhető birságban marasztalandó.

A birságban nem marasztalható el oly személy, kiről műveltségi állapotánál fogva fel kell tenni, hogy a felfedezett tárgy emlékbecsének ismeretével nem birt.

16. §.

Az, a ki a fentartandónak nyilvánitott műemléket vagy ennek tartozékát önhatalmulag ledönti, lebontja vagy rongálja, vagy ennek ledöntését, lebontását vagy rongálását elrendeli, vagy saját telkén megengedi, a mennyiben cselekvénye a büntető törvény szerint büntetendő cselekvényt nem képez, 50—500 frtig terjedhető birságban marasztalandó s azon felül tartozik tűrni, hogy a műemlék, a mennyiben helyreállitható, az ő költségén állittassék helyre.

Ha ezen törvényellenes cselekmény azon törvényhatóság-, község- vagy egyházgyülése vagy képviselőtestülete határozatának kifolyása, a mely a műemléknek tulajdonosa, a gyülés vagy képviselőtestület azon tagjai marasztalandók el egyetemlegesen a birságban, a kik az illető határozat hozatalához hozzájárultak.

17. §.

A 15. és 16. §§. eseteiben az eljárás és itélethozatal, valamint a végrehajtás is azon kir. járásbiróság hatásköréhez tartozik, a mely az illető műemlékre vonatkozólag területi illetőséggel bir.

A behajtott birság a műemlékek fentartására szolgáló alapba szállitandó be.

18. §.

A járásbiróság a 15. és 16. §§. eseteiben a kihágások iránti eljárás szabályai szerint jár el.

Az eljárás csakis a vallás- és közoktatásügyi minister kivánatára inditandó meg, s a pénzbirság szabadságvesztés-büntetésre át nem változtatható.

A helyreállitási költségek megtéritése iránti jog (16. §.) a járásbiróság előtt sommás eljárás utján érvényesitendő.

IV. FEJEZET.

A műemlékek országos bizottságáról.

19. §.

A vallás- és közoktatásügyi minister a jelen törvény végrehajtása körül a műemlékek bizottságának meghallgatása és szakszerű véleményének átvétele után intézkedik.

20. §.

A műemlékek országos bizottsága egy elnökből, egy előadóból, egy titkárból, egy épitészből, s több rendes és levelező tagból áll, kiket a vallás- és közoktatásügyi minister nevez ki.

21. §.

Az elnök és bizottsági tagok fizetést nem huznak.

Az előadónak és az irodai és levéltári teendők végzésére is hivatott titkárnak rendes évi fizetése a költségvetésben állapittatik meg.

Kiküldetés esetén az elnök és a bizottság tagjai két lovas kocsi bérét, vaspályán a II-ik osztály, gőzhajón az I-ső hely árát számithatják fel, s napidíjul az elnöknek naponkint 8 frtra, a bizottság tagjainak naponkint 5 frtra van igényük.

A műszaki felvételek díjait esetről-esetre a vallás- és közoktatásügyi minister állapitja meg.

22. §.

Az országos bizottság, a műemlékek felett a felügyeletet rendszerint vidéki (levelező) tagjai, — s a mennyiben közigazgatási intézkedés szüksége merülne fel, a közigazgatási bizottságok utján gyakorolja.

A közigazgatási bizottságok tartoznak az országos bizottság felszólitására eljárni, valamint eljárásukról évenkint rendesen jelentéseket tenni.

23. §.

Az országos bizottság kiadásai, valamint a kisajátitások, a felvételi, tatarozási és helyreállitási munkálatok költségei, mennyiben az utóbbiak a műemlékek kegyurai vagy tulajdonosai által nem viseltetnek, illetőleg meg nem térittetnek (5. §.), a műemlékek fentartására évenkint megszavazott országos javadalomból, s a mennyiben egyházakról van szó, az illető egyházak fentartására rendelt forrásokból fedeztetnek.

24. §.

A műemlékek országos bizottságának levéltárában őrzött törzskönyvek és rajzok mindenki által megtekintethetnek; azok lemásolására a bizottság elnökének engedélye szükséges.

Zárhatározatok.

25. §.

A műemlékekre nézve felmerülő minden jogi és közigazgatási ügyben a vallás- és közoktatásügyi ministert a közalapitványok királyi ügyigazgatósága képviseli.

26. §.

A jelen törvény alapján eszközlendő kisajátitási eljárásokra vonatkozó minden beadvány, jegyzőkönyv, becslevél, nyilatkozat, szerződés, egyezség, határozat és felebbezés, bélyeg- és illetékmentes.

27. §.

Az 1871. évi XVIII. t.-cz. 26. §-ának *f)* pontja ezen törvény rendelkezései mellett érvényben marad.

28. §.

A jelen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi és az igazságügyi ministerek bizatnak meg.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

503. szám.

(CLI. ÜLÉS, 1000. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Interpellátió

a magyar királyi ministerelnökhöz.

1. Miképen szándékozik a vagyonnak halál esetében való átszállásáról és a végrendelkezési jogról törvényhozásilag intézkedni?

2. Mikép szándékozik a hitbizományi intézményt a magyar magánjog jelen keretében törvény által szabályozni?

3. Szándékozik-e a legközelebbi törvényhozási időszakban a főrendi ház szervezését kezdeményezni?

4. Szándékozik-e magyar állami és társadalmi érdekben a jelen igényeknek megfelelő magasabb nevelő intézetet alakitani.

Beadja:

Gróf Zichy Nándor.

504. szám.

(CLI. ÜLÉS, 1001. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „a kisajátitásról" szóló törvényjavaslat tárgyában.

Az általános kisajátitásról szóló 1868. évi LV. és a főváros különös czéljaira szükséges kisajátitásokat szabályzó 1868. évi LVI. t.-cz. hiányossága, mely főleg a kisajátitási esetek meghatározásának határozatlanságában és abban nyilvánul, hogy azokban sem az állami épületek és intézetek létesitésére, sem a városok és községek nyilván közérdekű czéljaira az általános kisajátitás megadva nincs; továbbá ama körülmény, hogy az emlitett törvények egyfelől a keletkezésük óta fejlődött állami, társadalmi és közgazdasági igényeket többé nem elégithetik ki, másfelől számos, a gyakorlatban czélszerűtlen és káros intézkedéseket tartalmaznak, egyaránt indokolják a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat benyujtását.

A bizottság feladatán túl terjeszkednék, ha a törvényjavaslat minden egyes, tüzetes birálat alá vett szakaszát e helyt kimeritőleg méltatná, s csupán ama változtatásokra látja szükségesnek a kiterjeszkedést, melyek az előbbi törvényes intézkedések hézagait kitölteni, czélszerűtlenségét és káros voltát megszűntetni hivatvák.

A kisajátitás esetei általánosságban a községekre, városokra és a fővárosra vonatkozólag, azok közérdekei szoros figyelembe vétele mellett, fokozatosan, kellő határozottsággal állapittatnak meg. Ez által nemcsak az előlemlitett hiányosság enyészik el, hanem az állami, társadalmi és közgazdasági fejlettebb igények kielégithetéséről is gondoskodás történvén, ama visszásság szintén megszünend, hogy a kisajátitási jog a fővárosban csakis a létező közérdekű vállalatok fejlesztésére, a fővároson kivül pedig csupán a közérdekű vállalatok létesitésére (tehát nem egyszersmind létesitésére, illetőleg fejlesztésére) engedélyezhető.

Az ideiglenes kisajátitás korlátlan időtartama a tulajdonjog kelletén túli sérelmének kikerülése szempontjából korlátozott időtartammal helyettesittetik; a kisajátitás engedélyezésére hivatott hatóságok szabatosan kijelöltetnek; a tüzerővel működő vállalatokkal szemben a jelenleg részint igen nagyra, részint igen csekélyre szabott tüztávlatok igényelt megállapitására czélszerű s a jelenlegi zaklatások és perek elkerülésére alkalmas módozatok ajánltatnak, a kisajátitási terv megállapitására szabályozott eljárás a jelenlegi közigazgatási szervezetbe a közérdek és a felek szempontjából előnyösen beillesztetik, s a kártalanitás kérdése, melynek békés megoldása a terv megállapitása felett tartott tárgyalás folyamán legtöbbször sikerrel

eszközölhető, eme eljárással gyakorlati módon kapcsolatba hozatik, s az előleges becslés a sürgős munkálatok megakaszthatásából folyó visszásságok kikerülése czéljából kilátásba helyeztetik.

Továbbá gondoskodás történik arról, hogy a telekkönyvi érdekelteket a tulajdonos a kártalanitás iránt kötött egyezséggel meg ne károsithassa, a kártalanitási birói eljárásban pedig a félreértésekre, s az egyesek kárositására — a birói meggyőződés ellenére is — eddig alkalmul szolgált határozatlanság ellenébe kimondatik, hogy a biróság dönti el, mennyiben irányadó a szakértői vélemény az ár meghatározására.

A fővárosban a kártalanitási eljárás legégetőbb hibája az esküdtszéki intézményben rejlik. A tapasztalás igazolja, hogy az esküdtszék nem volt mindenkor hatályos védelmezője a tulajdonosok jogos érdekének, de másfelől a méltányosság határait messze túllépő kártalanitási összegeket állapitott meg, melyek a főváros közérdekű vállalatait igen érzékenyen sujtották. Ezeket figyelembe véve, midőn a törvényjavaslat az egyesek érdekeit indokolatlanul sérthető ama eljárást, mely szerint a főváros területén kivül eső kisajátitásokra vonatkozó kártalanitások esetében a törvényszék itélete ellenében jogorvoslatul csak semmiségi panasz használható, megszüntetni, s a felebbezést a kártalanitás módjára és mennyiségére nézve is a kir. itélő táblához és a kir. Curiához mgengedtetni czélozza, úgy a tulajdonosok, mint a közérdek szempontjából valóban kivánatosnak mutatkozik, hogy, mint a törvényjavaslat inditványozza, az esküdtszéki intézményben nyujtani szándékolt biztositék a felsőbb biróságokhoz intézhető jogorvoslatokkal helyettesittessék.

A törvényjavaslat a vállalatok által kisajátitott, de fel nem használt területek visszaválthatásából folyó terhek alól a kisajátitási jogot megszabaditja. A vállalatoknak nem áll érdekükben többet kisajátitani, mint a mire feltétlenül szükségük van; túlkapásaik a terv megállapitásánál korlátozhatók, s ha mégis egyes részletek általuk tényleg igénybe nem vétetnek, azok a volt tulajdonos által, miután értékkel ugyszólván nem birnak, rendszerint nem követeltetnek vissza. Azon szerfelett ritka esetben, ha a volt tulajdonos a fel nem használt szeletet vissza váltani akarná, akkor is a szeletnek a vállalat által okozott értékcsökkenése oly nehezen megoldható vitás kérdés, mely vagy merően meghiusitja a tulajdonosnak biztositani szándékolt jogot, vagy bonyolult pereket támaszt. Ily körülmények közt indokoltnak mutatkozik a törvényjavaslat jelzett intézkedése, mely a vállalatokat megszabaditja attól, hogy a tulajdonosokat a kérdéses szeletekkel megkinálni, s erről hiteles okiratot szerezni tartoznak, mi néha a szeletek értékét felülmuló költséges eljárást von maga után.

A törvényjavaslatban a főváros kezdeményezése nélkül elrendelt munkálatok helyességének a fővárossal szemben mi módon leendő megállapitása iránti eljárásra nézve a gyakorlati életnek megfelelő, az eljárást egyszerűsitő és a közigazgatási bizottsági intézménybe beillő módositás foglaltatik; abban a hid-, rév-, vámjogok és az italmérési jog és természetüknek és a czélszerűség kivánalmainak megfelelő kisajátitási tárgyakként vannak felvéve; a bérlők, haszonbérlők és szolgalmi joggal birók kártalanitási igényei szabályoztatnak; a kisajátitási jog telekkönyvi feljegyzésének hatálya körvonaloztatik; a városokban szabályozás folytán tért vesztett, avagy nyert tulajdonosok kártalanitási jogának, illetőleg kötelezettségeinek érvényesitése czéljából a szükséges módozat megoldást nyer; s végül a szabad rendelkezés indokolatlan megszoritásának kikerülése végett határoztatik, hogy az, ki a kisajátitási joggal 90 nap alatt nem él, ebbeli jogát elvesztendi.

Az előre bocsátottak és a minist. indokolásban foglaltak élénken tanuskodván arról, hogy a kérdéses törvényjavaslat által a kisajátitási jog és annak érvényesitése az 1868. évi LV. és LVI. t.-czikknél kimeritőbb, határozottabb, tehát czéljának megfelelőbb szabályozását nyeri, s az

eddigi hézagok pótlásán kivül a szembeszökő visszásságok is megszüntettetnek, a bizottság tiszteletteljesen inditványozza, hogy a nagyméltóságú főrendi ház a fennebbi törvényjavaslatot változatlanul fogadja el, megjegyezvén, mikép arról is gondoskodva van, hogy eme törvény hatálya oly vállalatok érdekében, melyek létesitése a társországok közös kormányának feladatát képezi, Horvát-Szlavonországra és Fiuméra is kiterjesztessék, mi szintén egy nevezetes hiányt pótol.

Budapest, 1881. évi ápril hó 28-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet az 504. számú irományhoz.

Indokolás

„a kisajátitásról“ szóló törvényjavaslathoz.

Az általános érdekű czélokra szükséges kisajátitásokról szóló 1868: LV. törvényczikkben több oly határozat foglaltatván, melyeknek hiányai e törvény létrejövetelekor előreláthatók még nem voltak, de melyeknek tarthatlanságát e törvény eddigi alkalmazása közben szerzett tapasztalatok teljesen bebizonyitották, szükségessé vált e törvényt megfelelően módositani.

E czélból már hivatali elődeim meginditották a tárgyalásokat s ezek eredményekép 1876. évben egy novellaris törvényjavaslat készült a vezetésem alatti ministeriumban.

Időközben azonban a fővárosi kisajátitásokról szóló 1868: LVI. t.-cz. hiányai is mindinkább kitünvén, sőt e törvényczikk módositását a leginkább érdekelt fővárosi közmunkák tanácsa is élénken sürgetvén, legczélszerűbbnek találtatott az egyforma eljárás rendszeresitése s az eddig tapasztalt érdemleges és alaki nehézségek megszüntetése czéljából egy egészen új és pedig oly irányú kisajátitási törvényjavaslatnak szerkesztését elrendelni, mely egyfelől ugy az általános, valamint a fővárosi kisajátitásokra vonatkozó intézkedéseket szabályozza, másfelől pedig kiterjeszsze a kisajátitási jogot a fővároson kivül az ezen jogot eddig nélkülözött többi városok és községekre is, oly esetekben, midőn községi érdekű, máskép végre nem hajtható létesitményekről van szó.

E törvényjavaslat elkészülvén s elődöm intézkedése folytán egy e czélra összehivott enquête bizottság által megbiráltatván, van szerencsém az abban a két törvénynyel szemben felmerült főbb eltéréseket a következőkben megjelölni:

1. Azon czélok, melyekre a kisajátitás megengedhető, e törvényjavaslatban részletesebben vannak elősorolva s praecisebben körülirva.

2. A javaslat 3. §-a szerint nemcsak ingatlanok, mint az eddigi törvények szerint, hanem bizonyos jogok is kisajátithatók, melyek közül bátor vagyok felemliteni a vasutak részére szükséges italmérési jog kisajátitását, mely intézkedést nem annyira a vállalat, mint inkább az utazó közönség érdeke megkövetel.

3. A tüztávolságok, melyek eddig a vállalat kivitelénél alig indokolható nehézségeket idéztek elő, a műszaki tudomány mai állásának s az e részben szerzett tapasztalatoknak megfelelően kiterjesztettek, a nélkül azonban, hogy ez által a tulajdonosok érdekei szem elől tévesztettek volna.

4. A kisajátitási terv megállapitása körüli eljárás határozottabban szabályoztatik s lehetővé tétetik, hogy egyes birtokosok minden alapos ok nélkül a vállalat gyors létesitését ne akadályozzák.

5. A kártalanitási ár megállapitását illetőleg, az eddiginél czélszerűbb intézkedések tétetnek, a mennyiben például a biróságok az árt illetőleg nincsenek, mint eddig, a szakértők véleményéhez kötve, továbbá a mennyiben az első birósági itélet ellen, e javaslat szerint, a dolog érdemére nézve is van fellebbezésnek helye.

6. A bélyeg- és illetékmentesség kérdése, melyre nézve a jelenleg fennálló általános kisajátitási törvényben foglalt határozatok más, e részben fennálló szabályokkal ellentétben vannak, megfelelően szabályoztatik.

7. Ideiglenes kisajátitások időhöz vannak kötve s az e részbeni eljárás az eddiginél szintén határozottabban szabályoztatik.

8. Rendkivüli árvizveszély és háború idején, valamint közlekedések megszakitása esetében sürgősen szükséges területeknek rögtöni elfoglalása lehetővé tétetik.

9. A kisajátitási eljárás valamennyi kisajátitásokra nézve, miként fentebb is emliteni szerencsém volt, egyenlővé tétetvén, az által a fővárosi kisajátitási törvény azon czélszerűtlennek bizonyult határozmányai, melyek a kisajátitás elrendelése körüli nehézkes eljárásra, a felszólamlásra és az esküdtszéki intézményre vonatkoznak, érvényen kivül helyeztetnek.

10. E törvényjavaslat érvényre jutása esetén kiterjedend a magyar korona összes területére, azon esetekben, midőn a kisajátitás oly vállalatok vagy épitkezések czéljaira eszközlendő, melyek a magyar korona országai közös törvényhozásának avagy kormányának hatáskörébe tartoznak.

Midőn ezeket előre bocsátva, végül még tisztelettel megjegyezném, hogy e törvényjavaslatra nézve a részletes felvilágositások az e részbeni tárgyalásoknál annak idején fognak megadatni, van szerencsém e törvényjavaslatot a t. háznak elfogadásra ajánlani.

Budapesten, 1880. évi május hó 14-én.

Ordódy Pál s. k.,
m. kir. közmunka- és közlekedési minister.

505. szám.

(CLI. ÜLÉS 1001. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendiház állandó hármas bizottságának „a műemlékek fentartásáról" szóló törvényjavaslat tárgyában.

A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat a műemlékek felfedezésére és fentartására vonatkozólag, a közmívelődési szempontok követelményeiből kiindulva, tartalmaz rendelkezéseket.

A bizottság áthatva a fennebbi szempontok horderejétől, noha kétségtelen, mikép ama kötelezettség kimondása, hogy a kijelölt műemlékeket a tulajdonos saját költségén fentartani köteles, a tulajdonjognak bizonyos fokig korlátozását képezi, a törvényjavaslatnak e részbeli megállapodása ellen nem tesz kifogást, mert az sokkal csekélyebb sérelme a tulajdonjognak, mintha a fentartási kötelezettség mellőzésével minden műemlék azonnal és feltétlenül kisajátitandónak mondatik ki.

A törvényjavaslat az esetre, ha a műemlékek tulajdonosa a törvényhatóság, a polgári, avagy a hitközség, a műemlékek helyreállitását és fentartását azok terhére rendeli eszközöltetni.

A bizottság nézete szerint eme rendelkezés szintén nem eshetik kifogás alá, miután egyéb közmívelődési érdekeinket támogató törvényeink értelmében is első sorban a nevezett testületek és társulatok kötelessége levén az igényelt anyagi eszközök biztositása, ép ezek szellemének felel meg, midőn szentesittetik, hogy az állam segélye a műemlékek helyreállitására és fentartására is csak ott és annyiban vétetheti igénybe, hol és mennyiben a nélkül az érdekelt testületekre és társulatokra elviselhetetlen teher háramlanék.

A törvényjavaslat a műemlékek helyreállitása és fentartása céljából szükséges kisajátitásokra nézve az általános kisajátitási törvény határozmányai mellett igényelt sajátszerű rendelkezéseket, a műemlékek felfedezése iránti bejelentési, illetőleg az azok fentartása érdemébeni kötelezettség teljesitését biztositó büntető határozatokat, s a műemlékek országos bizottsága tényleg fennálló szervezetének — mint tanácskozó és véleményező szaktestületnek — törvényesitése iránti szabályszerű intézkedéseket is tartalmazván, a bizottság azt a ministeri indokolás alapján a nagyméltóságú főrendi háznak változatlan elfogadásra oly tiszteletteljes megjegyzéssel ajánlja, hogy a 14. §. első bekezdése és *a)* pontja az általános kisajátitási törvény sorszámával a szentesités alá terjesztés alkalmával egészitendő ki.

Budapest, 1881. évi april hó 28-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky Jozsef s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet az 505. számú irományhoz.

Indokolás,

„a műemlékek fentartásáról“ szóló törvényjavaslathoz.

Műemlékek jelzése. Minden művelt nemzet, mely jövőjében bizva, a polgárosodás ösvényén előrehaladni kiván, felismervén azt, hogy a jelenkor műveltsége a mult nemzedékek százados fáradozásainak gyümölcse, nemcsak kegyelettel viseltetik azon művek iránt, melyek daczolva a századok viharaival, a dicső mult néma, de azért mégis ország-világra szóló emlékeit képezik, de azok lehetőleg sértetlen fenállásáról törvényhozási és közigazgatási uton gondoskodni törekszik. A hazánk felett elviharzott háborúk, a török világ s a hitujítással bekövetkezett belviszályok, sőt részben a XVII. és XVIII. század megromlott műízlése jelentékeny részét elpusztitá azon épitményeknek s azok tartozékainak, melyek stylszerű művészetükkel kétségtelenül tanusitják, hogy nem csak a kora renaissance idejében, a Hunyadiak dicső korában, a magyar Európa akkor művelt népei között méltó helyet foglalt el, de a középkor századaiban sem volt az barbár nép, hanem az európai polgáriasodás intézményeit, alakjait, tudományát és művészetét, — sajátszerű viszonyaihoz módositva, — sikeresen elsajátitani igyekezett.

Műemlékek száma. A mint a közoktatás állapotáról az ország törvényhozó testületének 1872. szeptember 4-én tett ministeri jelentésből (254. s. k. lapok) s ahhoz csatolt jegyzékből látható, maiglan is 8 százat halad meg azon épitmények száma, melyek vagy egészben fenállanak, vagy melyek egyes rommaradványokban legalább jelzik az egykori műemlékek helyét.

A hazai műemlékek legnevezetesebbjei, egy néhány kivételével maiglan isteni tisztelet helyét képezvén, egyházi czélokra szolgálnak s ez által fentartásuk lehetőleg biztositottnak látszik; jelentékeny részük azonban mint rom, elhagyatott állapotban, védtelenül van úgy az idő viszontagságának, valamint az értelmetlen egyének pusztitásának kitéve.

Műemlékek ideiglenes fentartása. Oly végre, hogy a kormány magának az ország legkülönbözőbb részeiben gyakran a nagy forgalomtól félreeső helyeken található műemlékek létezéséről, azok minőségéről s mennyiségéről, hol és mily karban létéről alapos tudomást szerezhessen, s annak alapján a rendelkezésére álló források segélyével, megóvásáról, az idő s viszonyokhoz képest, kitelhetőleg gondoskodhasson addig is, mig a törvényhozás ez ügyről tüzetesen intézkedhetett,

közigazgatási uton az 1872. ápril hó 4-én 3311. sz. a. kelt rendelettel, a a műemlékek országos bizottságát alakitotta.

Ezen bizottság, valamint annak vidéki tagjainak buzgó közreműködésének köszönhető, miszerint immár a műemlékek fentartása iránt az érdekeltség országszerte felkeltetett, a műemlékek törzskönyvezése nagy részben végrehajtatott; számos, eddig csak homályosan ismert műemlék szakszerüleg felvétetett, több nevezetes műemlék, mint a hunyadi és visegrádi vár, a budai, kassai, lőcsei, bártfai, lébenyi, jánosi s több más templomok stylszerű helyreállitása megkezdetett, részben befejeztetett, s általában a műemlékek fentartása iránt országszerte oly mozgalom indult meg, mely e tekintetben a legszebb reményekre jogosit.

Mindazonáltal közigazgatási uton a műemlékek sértetlen fentartását teljesen biztositani lehetetlen. A magánosok tulajdonában lévő műemlékek fölött a tulajdonos a hazánkban az ingatlan birtokokra nézve az ideiglenes törvénykezési szabályok I. 21. §.-a értelmében maiglan érvényben levő általános ausztriai polgári törvénykönyv 354. §-a értelmében ugy a dolog állagával és annak hasznaival kénye szerint bánhatván s abból minden mást, tehát a kormányt is kizárhatván, sőt azt a polgári törvénykönyv 362. §.-a értelmében el is enyésztethetvén, a magánosok birtokában levő műemlékek fentartására nézve a magán-tulajdonos kegyeletén és jóakaratán kivül mi biztositék sem létezik.

Törvényalkotás szüksége.

Oly végre tehát, hogy a műemlékeknek legalább azon részei, melyek művészi vagy történelmi becsesel birnak, az utókor számára csonkitatlanul fentartassék, *a tulajdonjog némi megszoritásának szükségessége merül fel*, mely csakis törvényhozás utján eszközölhető.

Felismerték annak szükséges voltát más európai államok is, mint p. o. Svédország, mely 1871. november 29-én alkotott törvény által a műemlékeket s régiségeket a törvény oltalma alá helyezte.

Több szakférfinak, a műemlékek országos bizottságának, nemkülönben az érdekelt szakministeriumok képviselőinek meghivásával, Tanárky Gedeon államtitkár elnöklete alatt tartott nagy bizottság tanácskozmányai alapján s az igazságügyi minister ur beleegyezésével jött létre a szőnyegre hozott törvényjavaslat, mely a műemlékek megóvására szükséges törvényhozási intézkedéseket tartalmazza.

Törvényjavaslat felosztása.

Ezen törvényjavaslat két részre szakad, melynek elseje (1—17. §§.) „*A műemlékekről s azok gondozásáról*" szól, második része pedig „*A műemlékek biztositása céljából szükséges kisajátitás s az annál követendő eljárás tárgyában*" intézkedik.

Műemlékek fajai.

Ezen törvényjavaslat 1. §-ában elvül kimondatik, hogy minden oly *akár földfeletti, akár földalatti épitmény*, mely *történeti*, avagy *műbecscsel bir, a törvény védelme s a vallás- és közoktatásügyi minister felügyelete alá helyeztetik.* Hogy a történeti s műbecsesel biró emlékek között különbség tétetik, oka az, mert lehetnek oly régi épitmények, melyek szerkezetők érdekességénél vagy az azokon található díszitéseknél fogva fentartásra érdemesek, a nélkül, hogy azokhoz valamely történelmi esemény emléke füződnék. Viszont vannak és lehetnek oly épitmények és épületmaradványok, melyek épitésük kezdetlegességénél fogva, de más körülményeknél fogva is magukban véve műbecs-

csel nem birnak, azok sértetlen megóvását azonban valamely azokhoz füződő történeti esemény javalja.

Műemlékek tartozékai. Az emlékek többnyire ugyan a föld szinén felül találtatnak, mint például: várak, templomok, fenálló siremlékek stb. de vannak részint ismert, részint még ismeretlen oly műemlékek is (mint pl. római vizvezetékek, fürdőrészletek, középkori földalatti sirkápolnák s több eff.), melyek sokszor százados omladvány által levén takarva, többnyire csak véletlenül, mint csatornák ásása, vasutak épitése alkalmával fölmerülő földmunkálatok által kerülnek időnkint napfényre s úgy történelmi, mint művészeti szempontból kiváló érdeküek; fentartásuk azonban felfedezésük után többnyire a széthányás, elhordás által veszélyeztetik: miért is a törvény védelmét s a kormány felügyeleti hatóságát ezekre is kiterjeszteni kelletik. Nem ritkák levén továbbá azon esetek sem, midőn valamely épitmény magában igen csekély vagy épen semmi értékkel sem bir, mig annak tartozéka pl. o. valamely régi temetkezési hely, falfestmények avagy faragott diszítmények, művészi vagy történelmi szempontból figyelmet érdemelnek és fentartásra érdemesnek mutatkoznak. Ily *tartozékul*, épületről levén szó, az ált. osztr. polg. törvénykönyv 297. §-a értelmében nemcsak mindazon tárgyak értendők, melyek az *illető épület falába erősitvék vagy szegezvék, hanem mindazon dolgok is, mik valamely egésznek állandó haszonvételére szánvák,* mint pl. kapu, ajtó, vasrácsok stb., habár azok különben a műemlékek sérelme nélkül attól eltávolithatók lennének.

Hogy a kormány valamely esetleg felfedezett napfényre került emlék biztositása iránt intézkedhessék, mindenekelőtt kell, *hogy arról idejekorán értesitést nyerhessen.* E végből elvül kimondatik, hogy a ki valamely régi épitményt esetleg annak tartozékát felfedezi, akár tulajdonos légyen, akár sem, tartozik azt azonnal az illetékes közigazgatási hatóságnál bejelenteni, mely erről a műemlékek országos bizottságát tudomásvétel s további intézkedés végett késedelem nélkül értesiti. Nehogy azonban a felfedezett műemlék, még mielőtt annak fentartása vagy legalább lerajzolása iránt a kormány intézkedhetnék, elpusztittassék, a közigazgatási hatóság köteles lészen a felfedezett műemlék sértetlen fentartásáról gondoskodni. Magánjogi valamint közigazgatási tekintetek meg nem engedvén, hogy a tulajdonos telkének használatában bizonytalan időre korlátoltassék, ezen törvényjavaslat 2. §-ának 3. pontjában 40 napi határidő tűzetik ki, mely alatt a műemlékek bizottságának, illetőleg a kormánynak elég ideje lészen az ügyben intézkedni, melyen túl azonban, ha kormány-intézkedés nem jő közbe, a tulajdonosnak szabad intézkedés, joga feléled.

Fenntartásra nyilvánitandó műemlékek. A törvényjavaslat 3. §-ára vonatkozólag megjegyzendő, miszerint nem minden régi épitmény fog mint műemlék e törvény ótalma s a kormány felügyelete alá vétetni, *hanem csak az, mely a kormány részéről a műemlékek bizottságának meghallgatása után, fentartásra alkalmas műemléknek nyilvánittatott.* Ámbár kivánatos lenne, hogy valamennyi, a százados háborúk s az idő romboló hatása után napjainkig fennmaradt emlékek további megromlástó megóvassanak, mégsem lehet azoknak különbség nélkül való fentartását elvül kimondani. Tiltják ezt egyrészt a modern élet exigentiái, tiltja továbbá a műemlékek fentartására rendelkezésre álló javadalmak korlátolt volta. Ehez

járul, hogy a még fennálló emlékek között nem csekély számmal olyanok is találtatnak, melyek sem műépitészeti, sem történelmi különös becscsel nem birván, a tudományra nézve elégséges, ha azok holléte tüzetesen konstatáltatik s szakszerű felmérése, rajzok és fényképek által, azok képe az utókornak megmentetik.

Ásatások. A föld alatt levő maradványok az azokat takaró földréteg által további megromlás ellen amugy is meg levén védve, *azon kérdésnek eldöntése, vajjon hol és minő mérvben rendeltessék el azok feltakarása, a vallás- és közoktatásügyi ministernek tartatik fenn.*

Indokát ezen intézkedés abban találja, hogy a földbirtokos csakis a kormány engedelmével takarhasson fel ilynemű műemlékeket, viszont, hogy egyes buzgó, de szakavatatlan műkedvelők ásatásai által ily emlékek, mint pl. kúnhalmak, vagy ős temetkezési helyek a tudományos kutatások hátrányára fel ne dulathassanak. Magától értetik, hogy még azon esetekben is, midőn valamely helyen a kormány tudományos czélú *ásatásokat* rendel, *azok csakis a telek tulajdonosának beleegyezésével, esetleg a teleknek előleges kisajátitása után eszközöltethetnek.*

Ezen törvényjavaslat 4. §-ában elvül kimondatik, miszerint *a fentartandónak nyilvánitott műemlék épségben tartásáról* az ezen törvényjavaslat 6. §-ának 2-ik pontja értelmében jelzett eset kivételével *a tulajdonos gondoskodni tartozik*, s hogy azon javitásokat, bővitéseket vagy átalakitásokat csak a vallás- és közoktatási minister engedélyével az általa e műemlékek országos bizottságának meghallgatása után meghatározott módon teheti. Tekintve azon körülményt, miszerint a műemlékek legjelentékenyebb része egyházi czéloknak szolgál s a világi czélokra szánt műemlékek ismét legnagyobb részben községek s főurak, részben a kincstár tulajdonában állanak, ezektől jogosan várható, miszerint őseik iránti kegyelettől vezéreltetve, a régi dicsőség maradványaiként még fennálló épitmények fentartásáról, a mennyiben vagyoni viszonyaik engedik, gondoskodni erkölcsi kötelességüknek ismerendik. A mennyiben pedig azok fentartásáról gondoskodni nem akarnak, vagy pedig a fentartáshoz szükséges, néha tetemes pénzösszeggel nem rendelkeznek, alkalmat szolgáltassanak a kormánynak ezen épitmények fentartásáról közköltségen gondoskodhatni. A kormány, ha a tárgyalás alá került műemléket oly jelentékenynek ismeri fel, miszerint annak közköltségeni fentartása indokolt, a körülményekhez képest vagy a gondozást elvállalja, vagy pedig az illető műemléknek lerombolását meg is engedi, eleve gondoskodik, hogy az, a mennyiben még meg nem történt volna, pontosan felmérettessék, lerajzoltassék, vagy lefényképeztessék, s az igy nyert okmányok a műemlékek országos bizottságának levéltárába letéteményeztetvén, a megsemmisült műemlék képe legalább az utókor számára megmentessék.

Átalakitások. Minthogy pedig a műemlékekre nézve ép oly veszedelmes, ha újitások és átalakitások, vagy kibővitések által, kivált ha ezen átidomitások a műemlékek styljétől eltérő modorban foganatosittatnak, eredeti typicus alakjukból kivetkőztettetnek, mellőzhetlenül megkivántatik, hogy ezen *átalakitások*, mint ez a községek birtokában levő műemlékekre nézve az 1871: XVIII. törv.-czikk 26. §-ának *f)* pontjában elvileg kimondatott, *csakis a közigazgatási hatóság, jelesen akár községi, akár magán birtokban álljon a módositandó,*

átalakitandó vagy kibővitendő műemlék csakis a műemlékek épségben fentartására őrködő minister, illetőleg annak közegeinek hozzájárulásával s engedélyével foganatosittassanak.

Az ehhez hasonló 1832-ik évi november 16-ikán kelt ministeri rendeletnek *) köszöni Francziaország a nagy forradalom alatt sokat szenvedett műemlékeinek fentartását, helyre hozását, s az épitészet művészetének felvirágzását.

Hasonló módon intézkedik a műemlékek tárgyában alkotott svéd törvény 1. és 9. §§-aiban.**)

Viszont, a mennyiben valamely műemlék stylszerű helyreállitására a tulajdonos vállalkozik, a stylszerű helyreállitásból eredő több költség elviselhetésére a kormány anyagi támogatására is fog számithatni.

A törvényjavaslat 5. §-ában elvül kimondatik, hogy azon esetben, ha valamely fenntartandónak nyilvánitott műemlék tulajdonosa azt épségben nem tartja, jogában álland a kormánynak az elhanyagolt műemlék fenntartásáról gondoskodni; köteles lévén a tulajdonos a felmerült költséget a kormánynak megtériteni.

Kényszer a műemlékek fentartására.

A műemlékeknek, mint a dicső hajdan néma tanuinak, lehetőleg fenntartása s természetes elkállódástól való megóvása lévén ezen törvényjavas-

---

*) Paris la 16 novembre 1832. — Monsieur le Préfet. — A differentes époques, les ministres du culte ont fait faire des reparations et des changements dans les églises et autres édifices consacrés. Sans prendre l'avis des autorités chargées de veiller à la conservation des monuments historiques, des églises ont été grattées, de vieilles peintures badigeonnées; des objets d'un eurieux travail, pour la ciselure ou la serrurérie, ont été enlevés et remplacés par d'autres d'un travail moderne eu desaccord avec le style général du monument on ils sont employés. Si un semblable abus était continué, la conservation des plus important de nos monument historiques serait gravement compromise et serait subordonnée on aux besoins on aux fantaisies des ministres du culte. Je vous invite, en conséquence, Monsieur le Préfet, à refuser votre autorisation à tous les changements et a toutes les operations importantes, qui seraient demandées par les curés pour des edifices consacrés au culte, appartenant à votre département, si ces demandes ne sont pas approuvées par M. l'inspecteur général des monuments historiques, on, a son défaut, par une commission composée d'architectes et d'artistes ou d'antiquaires dont vous ferez choix. (Lásd: Notes, Circulaires et Rapport sur le Service de la conservation des Monuments Historiques. 13. lap.)

**) §. 1. Alle Denkmale, die die Erinnerung an die Einwohner Schwedens in der Vorzeit bewahren, sind gesetzlich in Schutz genommen. Weder der Besitzer oder Pächter des Grundstückes, noch sonst Jemand darf sie abändern, vom Platze entfernen oder verderben.

§. 9. Aeltere Kirchen, die durch ihre Architectur oder ältere architechnische Zierrathen sich auszeichnen, oder die eine historische Erinnerung bewahren, oder die mit Malereien und Inschriften auf Gewölbe, Dächer und Mauern merklich sind, ist es nicht gestattet abzubrechen, zu ändern, oder für andere Zwecke zu verwenden, wie es eben so nicht gestattet ist die Malereien und Inschriften zu übertünchen oder sie durch Uebermalen auszuwischen, ehe es Uns gemeldet ist, und werden Wir dann, nach dem wir die betreffende Behörde vernommen haben, bestimmen, was zu erhalten oder was durch Abzeichnen oder durch Beschreibung der Nachwelt zu bewahren ist, ehe die Kirche abgebrochen oder eine Abänderung vorgenommen wird.

Dies gilt auch anderen Gebäuden, die der Kirche gehören, ältere Grabmonumente, sowie andere Denkmale, die in der Kirche oder im Friedhofe sich finden, ohne dass hiemit den Rechten der Privatfamilien oder Pivratpersonen nahegetreten wird.

Gesetz vom 29. Nov. 1871: „Vom Schutze der Denkmale der Vorzeit."

latnak czélja, *a kormánynak módot kell nyujtani* arra, hogy azon esetben, *ha a tulajdonos a műemléket sem fenntartani nem akarja, sem a kormánynak átengedni nem kivánja, azt a végpusztulástól megmenthesse.* — Ez csak ugy történhetik, ha a kormány a műemlék megóvására szükséges (támfalazási, befedési, duczolási stb. efféle) műveleteket saját közegei által megtételi.

Ennek megszünése. A mennyiben isteni tiszteletre nem használt templom- vagy kápolnáról van szó, a minister annak kisajátitását is elrendelheti.

A tulajdonosnak a műemlékek fenntartására vonatkozó kötelezettsége jelen törvényjavaslat 6. §-ában jelzett esetekben *megszünik*; tartozik mindazonáltal, ha szabad rendelkezésre a kormány által fel nem jogosittatott, a *műemléket a bejelentéstől* számitandó *40 napig érintetlenül hagyni.*

Kisajátitás. Valahányszor valamely *tulajdonos* a birtokában levő *műemléket fenntartani nem akarja vagy nem birja,* a kormány őt a törvényjavaslat 7. §-a értelmében vagy szabad rendelkezésre jogositja fel, vagy pedig, ha a műemlék fontosságát tekintve, annak országos költségen fenntartását szükségesnek itéli, *annak kisajátitását rendelheti el.* Ez esetben, nehogy a kisajátitási eljárás befejeztéig a műemlék leromboltathassék, tartozand a tulajdonos azt *az eljárás befejeztéig érintetlenül hagyni.*

Valahányszor valamely telken a kormány részéről tudományos czélokra ásatások rendeltetnének el s azok eszközlésére az illető telek tulajdonosa beleegyezését eleve meg nem adná, az ily ásatások megkezdése előtt az illető terület mindenkor kisajátitandó. Nehogy azonban az illető telek tulajdonosa tulajdonjogában és annak szabad gyakorlatában kelletén túl megszorittassék, nehogy viszont tulságos költségek által ilynemü kutatások a tudomány kárával keletén túl megnehezittessenek; a kisajátitás mindazon esetekben, midőn az ásatási terepen kő- vagy téglaépitmény, avagy más anyagból készült laképület áll, véglegesen, midőn pedig ilynemű épület azon nem találtatik, csak ideiglenesen eszközöltetnek, ugy hogy ez utóbbi esetben az ásatási-terepül szolgáló telek a tulajdonos tulajdonában marad, s csakis használati joga az ásatások idejére korlátoltatik. Magától értetik, hogy a kisajátitás akár ideiglenes, akár végleges, csakis a jelen törvényjavaslat 2. részében körülirt eljárás utján s valódi és teljes pénzbeli kártalanitás mellett fogna eszközöltethetni.

Műemlékek feltakart részeinek feljelentése. A tapasztalás azt mutatván, hogy kivált régiebb időkben számos eltakart *műemlék*, különösen szobrok, kőkoporsók, feliratos kövek s több efélék feltakarásuk után *részint külföldre vándoroltak*, s igy a hazára elvesztek, részint a találók tudatlansága, roszakarata, vagy hanyagsága által *épületanyagul felhasználtatván, elenyésztek*, s igy a tudományra nézve teljesen megsemmisültek: *szükségesnek mutatkozik szigoru intézkedés által oda hatni, hogy ez jövőben ne történhessék.* E czélból jelen törvényjavaslat 9. §-ában kimondatik, hogy mindenki, a ki valamely történelmi vagy műemlék becsével biró földalatti épitményt vagy földfeletti épitménynek történeti vagy műemlék becsével biró, eltakarva volt tartozékát felfedezte, s kiről műveltségi állapotánál fogva fel kell tenni, hogy a felfedezett tárgy emlékbecsének ismeretével bir s a törvényjavaslat 2. §-ában előszabott feljelentést a felfedezés napjától számitandó 8 nap alatt megtenni elmulasztotta, 5—100 frtig terjedhető birságban marasztaltassék el, szintugy 50—500 forintig terjedhető pénz-

Feljelentés elmulasztása.

birsággal sujtandó mindaz, a ki valamely fentartandónak nyilvánitott műemléket vagy ennek tartozékát önhatalmúlag ledönti, lebontja vagy rongálja, vagy ennek ledöntését, rongálását elrendeli vagy megengedi. Tartozik továbbá tűrni, hogy a műemlék, a mennyiben helyreállitható, az ő költségén állittassék helyre.

A mennyiben ily törvényellenes cselekvény vagy mulasztás azon törvényhatóság, község vagy egyház képviselőtestületének határozatán alapul, mely birtokosa a műemléknek, a birságban egyetemlegesen azon képviselők marasztalandók el, a kik az illető határozat hozatalánál »igen«-nel szavaztak.

Biróságok hovaforditása. A jelen törvényjavaslat 9. és 10. §§. értelmében *kirovandott pénzbirságok a műemlékek fentartására fordítandók.*

Birósági illetőség. Jelen törvényjavaslat a műemlékeknek lehető fentartását és megóvását, az illető tulajdonosok tulajdonjogának korlátozásával igyekezvén biztosítani, az ez ügyben szükséges eljárás, jelesen a törvényjavaslat 5., 9. és 10. §§-aiban érintett esetekben az illető *műemlékekre vonatkozólag területi illetőséggel biró járásbiróságra kell hogy ruháztassék.*

Eljárási nemek. A bírság kirovása tárgyában az eljárás csakis a vallás- és közoktatásügyi minister kivánatára indítandó meg. Minthogy pedig oly ügyekről van szó, melyek rendészeti természetűek és veszély nélkül halasztást nem igen tűrnek, oly eljárási nemeket kell előszabni, a melyek utján a fenforgó ügyek gyorsan és lehetőleg csekély költséggel elintézhetők. E végre *a biróságok tárgyában a rendőri kihágások iránti eljárás*, a helyreállitási, valamint a fentartási költségek megtéritése iránt pedig *sommás útu* peres eljárás szabványai szolgálandnak zsinórmértékül.

A műemlékekre felügyelő közegek. A műemlékekre való felügyelet jelen törvényjavaslat első szakasza értelmében, a vallás- és közoktatásügyi minister hatásköréhez tartozván, kell, hogy hatóságának e részbeni gyakorlására a törvénynek sikeres és szakszerű *végrehajtására kellő számú és képzettségü közegekkel rendelkezhessen.*

a) Országos bizottság. E végre szolgál a *műemlékek országos bizottsága,* mely a központban működvén, a műemlékek fentartása vagy azok felhagyása iránt nyilatkozik, a helyreállitandó műemlékek jó karba hozatala tárgyában készült terveket és költségvetéseket, ugy szerkezeti mint különösen műrégészeti és idomtani szempontból megvizsgálja, — a ministert minden irányban szakszerű tanácsával támogatja, a műemlékek összeirásáról és felvételéről (törzskönyvezéséről) gondoskodik. Ezen bizottság, mely ideiglenesen az 1872. april 4-én kelt ministeri rendelettel szerveztetett, egy elnökből, egy előadóból, egy titkárból s több rendes és levelezőtagból áll, kiket a vallás- és közoktatásügyi minister

Szervezete. nevez ki. — *Az elnök s a bizottsági tagok* mint jelenben, ugy jövőre *sem fognak fizetést húzni*, csak kiküldetés esetén nyerendnek jelen törvényjavaslat 14. §-ában kijelelt mérvben utiköltségeik felszámítására jogot; rendes *fizetés esetleg tiszteletdíj*, csakis az *előadónak* s az irodai és levéltári teendők végzésére hivatott *titkárnak járand.* Mig t. i. az elnök s a bizottsági tagok tisztje tiszteletbeli, s a bizottság épitésze csak esetről esetre tényleg végzett munkája szerint díjaztatik, addig kell, hogy az ügyeknek a bizottságban előadására hivatott előadó, nemkülönben a levelezések vezetésével az iroda és levéltár rendben tartására hivatott titkár állandó díjazásban részesüljenek. E tekintetben megjegyeztetik, hogy a mennyiben egyikük vagy másikuk már rendesen díjazott más hivatalt

visel (pl. tanár, vagy épitészeti tisztviselő), egy ember két hivatalt nem viselhetvén, csak tiszteletdíjakat húznak. A mennyiben azonban más rendes hivatalban nem állanak, illetményeiket királyi tisztviselőkként fizetésül élvezendenék. Ily műemléki bizottságok Francziaországban már 1837-ben, Ausztriában ő cs. és ap. kir. Felségének 1850. deczember 31-ikén kelt legfelsőbb elhatározása folytán 1853-ban, Olaszhonban 1874. augusztus hó 4-ikén királyi rendelettel küldettek ki, s működésük mindenütt kellő sikerre vezetett a nélkül, hogy az államkincstárt nagy mérvben terhelte volna.*)

b) **Levelező bizottsági tagok.**

A műemlékekre való *közvetlen felügyelet* egyrészt a műemlékek *bizottságának levelező* (*vidéki*) *tagjai, másrészt a közigazgatási bizottságok* lesznek hivatva gyakorolni.

A bizottság levelező (vidéki) tagjai, előforduló alkalomkor, a bizottság felszólitására vagy saját kezdeményezésükből észleléseikről időről-időre értesitik a központi bizottságot; mig a közigazgatási bizottságok évnegyedenkint tartozandnak a területükön található műemlékekről, illetőleg az azokon észlelt vagy azokra nézve tervezett változtatásokról, az országos bizottságnak jelentést tenni.

A *közigazgatási bizottságok* tisztjéhez fog tartozni a műemlékek orsz. bizottságának felszólitására eljárni s eljárásukról jelentést tenni.

c) **Közigazgatási bizottságok.**

Ezen bizottságok hatásköre az 1876: VI. t. cz. értelmében a közmunkákra, nemkülönben az épitkezés körül felmerülő rendészeti ügyekre is kiterjedvén, a műemlékek kárositások elleni megóvása leginkább ugy érvényesithető, ha ezen bizottságok hatásköre a műemlékekre mint középületekre is kiterjesztetik, annál inkább pedig, minthogy a fentidézett törvény értelmében az illető törvényhatóság területén létező akár kinevezett, akár választott közegek azon bizottságnak alárendelvék, intézkedéseit, utasitásait ezen törvényben jelzett korlátok közt foganatositani kötelezvék.

Müemlékek körül felmerülő kiadások fedezete.

Az országos bizottság fentartásával járó *kiadások* a műemlékek javadalmából fognak fedeztetni, mint ez a dolog természetéből folyólag évek óta történik. A kisajátitások, a felvételi tatarozási, és helyreállitási munkálatok költségei, a mennyiben az utóbbiak a műemlékek kegyurai avagy tulajdonosai által nem viseltetnek, illetőleg meg nem térittetnek, szintén a műemlékek

a) **Országos javadalom.**

fentartására évenkint megszavazott *országos javadalomból* (ez idő szerint 18,000 frt) s a mennyiben *egyházakról van szó*, az *azok fentartására rendelt egyéb forrásokból lesznek*, miként eddig, ugy jövőben is *fedezendők*.

b) **Egyéb források.**

Erre nézve megjegyzendő, miszerint az országos javadalom kiadásai a dolog természeténél fogva, de a műemlékek javadalmának czíme értelmében is, mely szerint a költség »*történelmi műemlékek f. lkutatására, kiásatására, felvételére, lajstromozására, kiadására és felügyeletére*« szavaztatik meg, három

Kiadások csoportjai.

---

*) L. Circulaire du Ministre de l'Intétrieur du 10 avout 1837. — Notes, circulaire et rapports sur le service de la conservation des monuments historiques 13 s. k. lap. — Jahrbuch der k. k. Central-Commission zur Erhaltung und Erforschung der Baudenkmale 1856. évi 5 lap.

Regio Decreto col quale sono nominate Commissioni conservatrici dei monumenti e delte opere d'arte. 1. agosto 1874.

csoportba oszlanak. Az első csoportba tartoznak *a központi bizottság rendes kiadásai* u. m.:

a) **Közigazgatásiak.**

Az előadó tiszteletdíja évi	1,800 frt,
a titkár fizetése	1,200 »
1 hivatalszolga évi bére	360 »
1 hivatalszolga ruha-átalánya	50 »
a bizottság részére kibérelt helyiség lakbére	400 »
» » » » » fütésre	90 »
felvételekre, kiküldetésekre, épitészeti szakmunkák díjazására stb. évente átlag mintegy	2,000 »
Összesen .	5,900 frt.

b) **Tudományosak.** A kiadások második csoportját a *műemlékek ismertetésére szolgáló kiadványok* költségei képezik. Ugy tudományos, valamint gyakorlati szempontból is szükséges, hogy a műemlékek ismerete minél tágabb körökben elterjedjen, miután ez által a műemlékek fentartása iránti érdekeltség ébren tartatik, s a helyreállitásoknál a rokon idomzatú műemlékek alakjainak és részleteinek tüzetes ismerete mellett azok stylszerű helyreállitása és kiigazitása is könnyittetik. E végre szolgálnak azon ábrákkal és tervekkel felszerelt kiadmányok, melyek időnként elkészülvén, közrebocsáttatnak; minők első sorban a magyar tudományos akademia nagybecsű »*Archeologiai közlemény*«-ei, az egyes monographiákat tartalmazó »*Monumenták*« s a régészet terén kifejtett tevékenységet tükröző »*Archeologiai értesitő*«, melyek kiadására műemlékek javadalmából évente 5000 frt bocsáttatik az akademia rendelkezésére. E czélra szolgálnak továbbá a kormány részéről közvetlenül kiadott s a bizottság előadója által szerkesztett »*Műemlékek ismertetése*«-i is, melyeknek czélját a műemlékek mennyiségének, minőségének, területi felosztásának (elterjedésének) ismertetése képezi. Ide tartoznak végre azon füzetes kiadásban megjelenő rajzgyüjtemények, melyek a Steindl Imre műegyetemi tanár vezetése alatt, a műegyetemi épitész tanulók által időről időre az ország különböző vidékeire tett kirándulások alkalmával eszközölt nagyobb mérvű felvételek s részletrajzok authographicus kiadásait tartalmazzák. Ez utóbbiak által a műemlékek technikus ismerete nemcsak gyarapittatik, de a műegyetemi épitésznövendékeknek bő alkalom is nyujtatik magokat a műemlékek szakszerű felvételében s azoknak stylszerű helyreállitásában gyakorolni. A kiadások ezen csoportja évente mintegy 6000 frtot vesz igénybe.

c) **Műszakiak.** A kiadások 3-ik csoportját azon költekezések képezik, melyek *a létező műemlékeknek szoros értelemben vett tatarozására, fentartására, esetleg kiegészitésére, nemkülönben tudományos érdekű ásatásokra* fordittatnak.

Az első és második csoportban felsorolt kiadások levonása után megmaradó összeg, mintegy 6—8000 frt képezi a tatarozások és helyreigazitások fedezésének rendes forrását. Ezen czélra lesznek forditandók azon összegek is, melyek a törvényjavaslat 9. és 10. §§-aiban jelzett birságokból esetleg befolyandnak s külön alapként lesznek kezelendők. Tekintve a műemlékeknek jelentékeny számát, s a helyreállitási munkálatok költséges voltát, a fentjelzett javadalom csakis kisebb helyreállitások eszközlésére s egyes tárgyak jó karba hozatalára szolgálhat. Amennyiben nagyobbszerű műveletek válnak szükségesekké. ezekre nézve, mint az több esetben (jelesen a lébenyi, harinai,

lőcsei templomok, a visegrádi és vajda-hunyadi vár helyreállitásánál) történt külön hitelek engedélyezése utján kell gondoskodni.

Országos és más alapból adandó segélyek kiadásánál követendő elv.

Az állami javadalom felhasználásánál egyébiránt átlagban *elvül* követtetik, *hogy a helyreállitási költségek aránylagos részét az illető érdekeltek vállalják el,* mint ez pl. a lébenyi, harinai, lőcsei és bártfai templomoknál történt. Azon műemlékek, melyek isteni tiszteletre nem szolgálnak, csekély számúak. A legnevezetesebb világi műépitmények, mint pl. hunyadi, visegrádi és zólyomi várak, a kincstár, a pozsonyi, bártfai városházak az illető városok tulajdonát képezvén, miután a legnevezetesebb műemlékek, mint a kassai, gyulafehérvári és pécsi székesegyházak, a pannonhalmi és jáki apátsági, a pozsonyi, budai, lőcsei, bártfai plébánia-templomok maiglan isteni tiszteletre használtatnak, helyreállitásuk túlnyomólag az illető egyháznagyok és községek, nagy részben pedig a magyar vallásalapból eszközöltetik.

Műemlékek levéltára és annak használata.

Csakis ezen körülményeknél fogva vált lehetővé a műemlékek helyreállitása körül az államkincstár nagyobb terheltetése nélkül azon eredményekre jutni, melyek a műemlékek körül az utolsó évtizedben felmutathatók. A műemlékek országos *bizottsága levéltárában őrzött törzskönyvek és rajzok* immár egy nem csekély költséggel összeszerzett jelentékeny gyüjteményt képeznek, mely évről évre gyarapittatván, hazánk művelődési történelmének, kivált a középkorra nézve, bő forrását képezendi. Hogy ez minél termékenyitőbb legyen, a törzskönyvek és rajzok betekintése a törvényjavaslat 17. §-a értelmében mindenkinek megengedtetik. A mi azoknak lemásolását esetleg sokszorositását illeti, ez csakis a bizottság elnökének engedelmével történhetik. Ezen megszoritást javalja azon körülmény, miszerint az ezen törzskönyvek s jelesen a rajzok az ország tulajdonát képezik, biztositékot kell tehát keresni az ellen, hogy ezen rajzok avatatlan kezek által másoltatván, el ne rontassanak, avagy gyarló másolatok és azok közlése által az egyes műemlékekről helytelen vagy hivás fogalmak terjesztessenek. Magától értetik, hogy szakavatott rajzolóknak, vagy a tudomány férfiainak műveikhez a szükséges rajzok készitése, a kellő óvatok megtartása mellett mindenkor nehézség nélkül meg fog adatni.

Kisajátitás.

A jelen törvényjavaslat II. fejezetének 18—75. §§. tartalmazzák azon szabályokat, melyek a *műemlékek biztositása céljából szükségessé válandó kisajátitásra s az a körül követendő eljárásra vonatkoznak.* A kisajátitás által az illető birtokosnak birtoka, illetőleg tulajdona iránti joga részint korlátoltatván, részint megszüntettetvén, ezen eljárást szabályzó törvényszakaszok szerkesztésénél különösen arra kellett figyelemmel lenni, hogy a tulajdonosnak a

Nemei.

műemlékekre vonatkozó joga csak azon esetben és csak oly mérvben korlátoltassék, esetleg megszüntettessék, a midőn és a mennyiben azt valamely fentartásra méltó műemléknek az enyészettől megóvása mellőzhetlenné teszi.

a) Ideiglenes.

E tekintetben a kisajátitás vagy *ideiglenes* (59—69. §§.), midőn csak ideig-óráig válik a tulajdonjog használatának korlátozása szükségessé; vagy

b) Végleges.

pedig *végleges* (18—58. §§.), midőn a dolog természeténél fogva a műemlék és azon telek, melyen áll, örök időre a magán tulajdonostól elvonatván, az állam, illetőleg a műemlékek országos alapjának tulajdonává (56. §.) válik.

Birói uton eszközlendő.

A kisajátitás akár ideiglenes, akár végleges legyen, csakis a kisajátitandó tárgy *tulajdonosának meghallgatása* után, még pedig *birói uton eszközölhető.* A kisajátitási *eljárásra s a kártalanitási összeg megállapitására* az ille-

Illetőség. tékes *kir. törvényszék* (40. §.) lészen hivatva. Az eljárásnál gondoskodva lett, hogy a műemlék s azzal kapcsolatos telek v. i. a telekkönyvi jószágtest állagánál *érdekelt telekkönyvi hitelezők s egyéb érdekeltek* (46. §.) *jogai is minden megrövidités ellen lehetőleg megóvassanak.*

Telekkönyvi érdekeltség jogvédelme.

Minthogy pedig az ország alaptörvényei értelmében senki még közczélokra sem fosztathatik meg tulajdonától, avagy annak használatától, teljes kárpótlás nélkül, ennélfogva, *a kisajátitás* is a törvényjavaslat 37. §-a értelmében csak *a kisajátitandó tárgy valódi és teljes értékének, mely egyezség, vagy birói becsű utján állapitandó meg, pénzben megtéritése mellett eszközöltethetik.*

Pénzben kárpótlás.

Sommás eljárás. Nehogy pedig az eljárásnak hosszadalmassága s az azokkal járó költségek a műemlékek javadalmát túlságosan terheljék, *az eljárás lehetőleg rövidlegesre szabatott.* Minden *kisajátitott műemlék* és annak tartozéka *az állam*, illetőleg *a műemlékek országos alapjának tehermentes tulajdonába menvén át, arra telekkönyvezendő* lészen. A kisajátitás czélja a műemléknek sértetlen fentartása lévén, a kisajátitott ingatlanság a törvényjavaslat 57. §-a értelmében mindaddig, mig rajta az emléképitmény fentartatik, sem birtokrendezés, sem tagositás, sem más czímen, más valamely ingatlannak fel nem cserélhető, sem fel nem darabolható.

Műemlékek telekkönyvezése.

Műemlékek telkének feloszthatatlansága.

A műemlékekről és a műemlékek körül számos jogi- és közigazgatási ügyek fogván felmerülni, egyúttal gondoskodni kellett, hogy a vallás- és közoktatásügyi ministerium e téren kellően *képviseltessék. A közalapitványok királyi ügyigazgatósága közvetlenül a vallás- és közoktatásügyi minister alatt állván, legczélszerűbbnek mutatkozik ugyanazt a törvényjavaslat* 73. §-*a értelmében a műemlékek jogi képviseletével megbízni.*

Jogi képviselet.

A törvény végrehajtására hivatott ministerek. A műemlékek ügye részben tudományos, részben pedig jogi természettel birván, ezen törvényjavaslat alapján alkotandó törvény végrehajtásával (75. §.) a *vallás-* és *közoktatásügyi*, valamint *az igazságügyi* minister lészen megbizandó.

Nem forogván oly különös körülmény fen, mely szerint az ezen törvényjavaslat alapján alkotandó törvénynek, avagy annak egyes határozmányainak visszaható erőt kellene tulajdonitani, annak hatálya csakis törvényes módon történt kihirdetés után fog kezdődni.

Budapest, 1880. évi márczius 31-én.

Trefort Ágoston s. k.,
vallás- és közoktatásügyi minister.

506. szám.

(CLI. ÜLÉS, 1002. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi április hó 30-án tartott

CCCXC. ülése jegyzőkönyvéből.

Mint a napirend második tárgya következett: »a 6%-os magyar aranyjáradék kölcsönkötvények beváltásáról és ezen czélból 4%-os magyar aranyjáradék kölcsönkötvények kibocsátásáról« szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

A ház a törvényjavaslatot harmadszori felolvasás után is elfogadja és azt a főrendi házzal alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett szokott módon közöltetni rendeli.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 506. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények beváltásáról és ezen czélból 4%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények kibocsátásáról.

1. §.

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy az 1875. évi XLIX., 1876. évi XLVI., 1877. évi VII., IX., XIV., XV., XVII., 1878. évi II., VIII., IX., XV., XVI. és XVII. és 1879. évi II. törvényczikk alapján kibocsátott, összesen 400 millió arany forint (1000 millió frank, 40 millió sterling font, 810 millió német birodalmi márka) névértékű adómentes 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények beváltására 4%-kal aranyban kamatozó, hasonlóan adómentes és beváltandó 6%-os kötvényekkel, a kamatlábat kivéve, mindenben egyenlő járadékkötvényeket, melyek kizárólag ezen czélra forditandók, a szükséges mennyiségben kibocsáthasson. A beváltott 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények megsemmisitendők.

2. §

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy ezen mívelet keresztülvitele czéljából, a 6%-os aranyjáradék-kötvények birtokosainak, a kötvényekben kifejezett tőkét részletenkint legalább három hóra felmondhassa, és a mennyiben a kötvénybirtokosok a birtokukban lévő 6%-os kötvények helyébe az azokért nekik csere utján felajánlandó 4%-os aranyjáradék-kötvényeket elfogadni hajlandók nem lennének, a kötvénybirtokosoknak, a kötvények névszerinti tőkeértékét sterlingértékben, vagy arany forintokban kifizethesse.

A felmondott kötvények után a felmondási határidőn túl kamat nem jár, és ennek folytán a hiányzó — a felmondásig le nem járt — szelvények értéke a tőkéből lesz levonandó.

3. §.

Az előző második §-ban körülirt mívelet lehetőleg 1883. év végéig, legkésőbb 1884. év végéig keresztülviendő.

4. §.

Utasittatik a pénzügyminister, hogy a kibocsátandó 4%-os aranyjáradék-kötvényeket részletenkint oly áron és oly módon értékesitse, melynél fogva az aranyjáradék-kötvények után fizetendő évi kamatösszeg, a beváltási mívelet legombolyitásának ideje alatt folyton kevesbedjék, a mívelet befejezése után pedig, az ezen törvény alapján kibocsátott összes 4%-os aranyjáradék-kötvények után, évi kamat fejében legfeljebb 21.800,000 arany forint (2 18,000 sterling font) fizettessék.

5. §.

Ezen törvény kihirdetése után azonnal életbe lép; annak végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg, ki az egész mívelet befejezése után és legkésőbben 1885. évben erről az országgyülésnek jelentést teend.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

507. szám.

(CLI. ÜLÉS 1002. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi április hó 30-án tartott

CCCXC. ülése jegyzőkönyvéből.

Áttérve a napirendre, következett: a zárszámadási bizottság jelentésének tárgyalása, azon módositásra, melyet a főrendi ház az 1879. évi állami zárszámadás tárgyában f. évi márczius 22-én kimondott 5267. számú képviselőházi határozaton eszközöltetni kiván.

A főrendi ház azon módositásához, mely szerint a f. évi márczius 22-én kimondott 5267. sz. képviselőházi határozatnak 5-ik pontja, a főrendi ház f. évi ápril 6-án kimondott 966. sz. határozatához képest következő szövegezést nyer:

»5. A közmunka- és közlekedési ministernek a képviselőház 1880. év május 11-én 3755 és a főrendi háznak 1880. évi junius 2-án 689. sz. a. kelt hasontartalmú határozatára kelt jelentései tudomásul vétetnek; valamint a vasuti külön beruházási kölcsönök ügyében tett eljárásai is, azon értelemben, a mint azok, a ministertanácsnak 1880. évi november 20-án kelt 3313. számú nyilatkozatában indokolva vannak.

A ház hozzájárult; miről a főrendiház szokott módon értesittetni rendeltetik.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

508. szám.

(CLI. ÜLÉS, 1002. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi április hó 27-én tartott

CCCLXXXVIII. ülése jegyzőkönyvéből.

5550. Mint a napirend második tárgya következett:

az állandó pénzügyi bizottság 690. sz. a. jelentésének tárgyalása a főrendek által az 1875: VII. törv.-czikk az ármentesitett területekre vonatkozó rendelkezésének megváltoztatásáról szóló 527. sz. törvényjavaslaton tett módositásokról.

Az előadó felszólalása után elnök a következő kérdést teszi fel: elfogadja-e a ház általánosságban a bizottság jelentését, igen vagy nem?

A ház a jelentést általánosságban elfogadja.

5551. Következett a részletes tárgyalás.

A főrendi háznak a második §-hoz tett következő módositásához, mely szerint a 2. §. első sorában lévő ezen szavak helyett: »azon társulatoknak adandó meg, melyek«, következő mondat tétessék: »azon társulatoknak, illetőleg egyeseknek adandó meg, kiknek«; — továbbá ugyane §. 5. sorában lévő ezen szó »melyek« »kik« szóval felcseréltessék;

a ház hozzájárult.

A főrendi ház által inditványozott következő új 17. §., u. m.:

»17. §.

A 9. és következő §-okban leirt módhoz hasonló eljárás követendő az egyesek által emelt

védművek különös költségeinek kiszámitásánál, habár azok a betudás tekintetében, az 1875. évi VII. törv.-czikk 18. §-ának 3. pontja rendelkezése alá esnek is, csakhogy az egyes földrészletekre terjedő mentesitések költségeinek megállapitásánál a 12. §-ban érintett bizottságot a katasteri igazgató megbizása folytán, az illető fél és a járási biztos képezhetik« — utolsó két sora helyett a pénzügyi bizottság következő fogalmazás elfogadását ajánlja:

» . . . . a 12. §-ban érintett bizottságot az illető fél és a katasteri igazgató megbizottja képezhetik.

A ház a főrendi ház által javasolt új 17. §-t a pénzügyi bizottság által ajánlt módositással fogadja el; miről a főrendi ház szives hozzájárulás végett szokott módon értesittetni rendeltetik.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

509. szám.

(CLII. ÜLÉS, 1008. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „a 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények beváltásáról és ezen czélból 4%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények kibocsátásáról" szóló törvényjavaslat tárgyában.

A 6%-os aranyjáradék-kölcsönkötvényeknek 4%-os aranyjáradék-kölcsönkötvényekkel való kicseréléséből az állampénztár javára legkevesebb évi 2.200,000 aranyforint kamat megtakaritás várható, mi az e czímen eddig fizetett kamat-összegnek majdnem 10%-kát teszi.

A kicserélés után a kölcsöntőke összege 400 millió frtról ugyan legfelebb 545 millió frtra fog emelkedni, de a mellett, hogy ezen körülménynek a járadékkölcsönöknél mindenesetre kisebb hordereje van, mint más határozott lejárati időhöz kötött kölcsönöknél, figyelmen kivül nem hagyható, mikép az igy fizetendő kamat nem csak a fennebbi számszerinti összeggel lesz kisebb, hanem a tőke növekvése daczára százalék-arányban is, mert az a tényleges kölcsönösszeg után legfelebb 5½%-ot teend.

A ministeri indokolásban felhozottak folytán bővebb indokolásra nem szorul ama két szempont, mely a kormányt a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat előterjesztésére vezette. S miután ugy az előre bocsátottakból, mint a dolog természetéből nyilván kitünik ama nevezetes előny, melyet a pénzpiacz jelenlegi kedvező esélyeinek felhasználása mellett a kérdéses törvényjavaslat pénz-, hitel- és közgazdasági viszonyainkra kihatólag és pedig maradandólag biztositani hivatva van: a bizottság javasolja, hogy a nagyméltóságú főrendi ház által a szóban forgó törvényjavaslat változatlanul fogadtassék el; megjegyezvén, mikép a törvényjavaslatban foglalt felhatalmazás foganatositására előirt módozatok mellett a jelenlegi kötvény-birtokosok jogos érdekei a pénzügyi gyakorlatban elfogadott elvi megállapodásokhoz képest kellően megóvatnak.

Budapest, 1881. évi april hó 30-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet az 509. számú irományhoz.

Indokolás

„a 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények beváltásáról“ szóló törvényjavaslathoz.

Mióta a magyar aranyjáradék-kölcsön kibocsátása 1876. évben megindittatott, az elhelyezést kereső tőke egész Európában annyira felszaporodott és az átalános pénzügyi helyzet annyira megváltozott, hogy a magyar aranyjáradék-kölcsön után 1876-ban elfogadott 6%-os kamatláb a mai viszonyoknak nem felel meg, és a 6%-os járadék-kölcsönnek más államokban is követett eljárás szerint kisebb kamatú kölcsönre leendő átváltoztatását, az államkincstár érdeke kivánatossá teszi, az általános pénzügyi helyzet pedig azt jelenleg lehetővé teszi.

Azon pénzbőség, mely ma Európa pénzpiaczain mutatkozik, s mely egyrészt az értékpapirok árát felszöktette, másrészt a kamatláb átalános és tartós mérséklését vonta maga után, megkönnyiti ezen kétségkivül nagy horderejű míveletnek keresztülvitelét, melynek meginditásánál a kormányt főleg két szempont vezette.

Az első szempont ugyanis az, hogy a járadékkölcsön kibocsátása folytán az államra nehezedő, a mai viszonyokkal helyes arányban többé nem álló kamatteher leszállittassék. E részben a conversió folytán az államkincstár javára, már a conversió legombolyitása alatt is évről évre növekedő kamat-megtakaritás fog eléretni; a mívelet teljes befejezése után biztosan elérendő 2.200,000 arany forintnyi évi megtakaritás pedig, mely az általam tett intézkedések folytán esetleg és remélhetőleg még nagyobb is leend, — csekélynek nem mondható, sőt jelentékeny könnyebbitést képezend a magyar államkincstárra nézve.

De ennél talán még fontosabb ugy állampénzügyi, mint közgazdasági szempontból a törvényjavaslat másik főindoka és czélja, t. i. azon állandó nagy előny, hogy a magyar állam, — e részben is más európai államok szinvonalára emelkedve, — ezentúl felveendő kölcsönök után, az eddiginél kisebb kamatot fog fizetni. Továbbá a kibocsátandó kölcsönkötvények előreláthatólag aránylag magasabb áron leszuek értékesithetők, s ez a 4%-os kötvények kibocsátása mellett mindenesetre könnyebben és nagyobb mérvben érhető el, mint magasabb kamatozású, például 5%-os kötvények kibocsátásánál, s hogy végre a 4%-os nagy állami kölcsön kamatlába magánosok közt is, az egész hazában átalános kamatlábnak elfogadtatván, ugy az állam, mint a magánosok által kötendő pénzügyletek regulátorává váland.

A törvényjavaslat 2. §-ában körülirt beváltási mód a 6%-os aranyjáradék-kötvények birtokosainak érdekeit is lehetőleg figyelembe vévén, ezen kötvénybirtokosok, kik a birtokukban levő kötvényeket eddig tetemesen a névértéken alól vásárolták, sérelemről nem panaszkodhatnak, ha eddigi kötvényeik helyébe, melyeknek árfolyama épen utóbbi időben a kilátásban álló conversiónak előre is nyilvánuló befolyása folytán emelkedtek oly igen, csere utján, habár némi kamatveszteséggel, oly papirral kináltatnak meg, mely után ismét nagy áremelkedést és ebből folyó tőkeszaporulatot várhatnak, vagy pedig a mennyiben ezt elfogadni hajlandók nem lennének, szabad választásuk szerint a kötvény teljes névértékét készpénzben felvehetik.

A conversiónak tehát ugy az államkincstárra, mint közgazdasági viszonyaink fejlődésére kétségkivül üdvös hatása leend.

A mívelet keresztülvitelére a 3. §-ban kitűzött határidő, tekintve a mívelet rendkivüli nagyságát, aránylag hosszúnak nem mondható. Ezen idő azonban előreláthatólag elégséges annak keresztülvitelére, kivéve azon esetet, ha általános bonyodalmak vagy el nem hárítható akadályok merülnének fel, rendes viszonyok közt a mívelet szerencsés legombolyitására kellő biztosságot nyujt azon bankárcsoport, mely hajlandónak nyilatkozott annak keresztülvitelére.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 12-én.

Gr. Szapáry Gyula s. k.,
m. kir. pénzügyminister.

510. szám.

(CLII. ÜLÉS, 1008. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának a képviselőház f. évi april hó 27-én tartott üléséből 5551. sz. alatt az 1875. 1875. évi VII. t. cz. az ármentesitett területekre vonatkozó rendelkezéseinek megváltoztatásáról szóló törvényjavaslat új 17. §-ául ajánlt szövegezésre inditványozott módositás tárgyában kelt határozata felett.

A bizottság tárgyalás alá vette a kérdéses módositást, s miután annak következtében a főrendi ház által javasolt szövegezéssel kifejezésre juttatni kivánt megállapodáson elvi változtatás nem történik, sőt az az eshetőségekkel szemben a jelzett megállapodás érvényesitésére alkalmasb módozatot nyujt: — ajánlja, hogy a nagyméltóságú főrendi ház, a képviselőház jelzett határozatához járulva, a szóban forgó módositást emelje érvényre.

Budapest, 1881. évi april hó 30-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

511. szám.

(CLII. ÜLÉS, 1011. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Szegedi ügyvédi kamara kérvénye a polgári törvénykezési rendtartásról szóló törvényjavaslat elvetése tárgyában.

Nagyméltóságú Főrendiház!
Kegyelmes Uraink!

Alig pár nap mulva alkotmányos tárgyalás alá fog kerülni a nagyméltóságú főrendi ház előtt azon törvényjavaslat, melyet a magyar királyi igazságügyminister a polgári törvénykezési rendtartás részleges módositása tárgyában még az elmult évben a magyar országgyülés képviselőháza elé terjesztett, és e törvényhozási faktor által letárgyaltatván, onnan a nagyméltóságú főrendi házhoz átküldetett.

Ezen törvényjavaslat tárgyában, a magyarországi jogszolgáltatás érdekében, azon kéréssel járulunk a nagyméltóságú főrendi házhoz, miszerint azt teljes egészében mellőzni méltóztassék.

Vonatkozó indokainkat a következőkben adjuk elő.

Mi azon véleményben vagyunk s e véleményünket illetékes helyen nyiltan kimondottuk, miszérint a hatályban lévő polgári törvénykezési rendtartás mindaddig hatályban föntartandó, mig az egész polgári alaki jog más alapelvekre fektethető nem leszen, mert minden jogmódositás a jogállapotnak igen jelentékeny megrázkódtatásával járván, azon csekélyszerű javitások czéljából, melyeket a javaslat tartalmaz, a hazában jelenleg érvényben levő alaki jogrendet ily megrázkódtatásnak kitenni, ép a javitások csekélyszerűsége folytán épen nem indokolt.

Ezen czélnélküli jográzkódtatást határozottan perhorrescáljuk s meg vagyunk győződve, hogy a hazai jogállapotot nem javitani, hanem azt évek hosszú sorára ingataggá tenni fogná.

A mennyiben azonban ezen nézetünk a nagyméltóságú főrendi ház véleményével nem találkoznék s a javaslat ezen megfontolás daczára elfogadtatnék, kérjük a nagyméltóságú főrendi házat, miszerint az igazságügyminister által eredetileg beterjesztett javaslat intentiójának ellenére a képviselőház által abba behozott ügyvédellenes irányt mellőzni méltóztatnék.

Az igazságügyminister által beterjesztett javaslat az ügyvédi képviseletet a tárgyi illetékesség dolgában kiterjesztett sommás eljárásban kötelezővé tevé az irásbeli beadványokra nézve. — A képviselőház e kényszert mellőzte a nélkül, hogy akár az inditványozó, akár a felszólalok e tárgyában jogi szempontból figyelembe vehető s az olcsó dicsőség után áhitozó dilettantizmus látkörét meghaladó indokot hoztak volna fel. Ezek daczára tény, hogy a képviselőház a javaslat ezen intézkedését mellőzte.

Nem akarjuk hosszasabban fejtegetni, mily következményeket vonna maga után ily törvényes intézkedés. Elmondottuk már a magyar királyi igazságügyministerhez felterjesztett évi jelentéseinkben több alkalommal, hogy a jogtudatlan felekkel való tárgyalás a sommás jogszolgáltatást véget nem érő hosszadalmassággá változtatná, a burjánként tenyésző zugirászatot törvényesítené, s e mellett újabb csapás volna az ügyvédi kar anyagi érdekeire, melyet, minthogy e kar a jogszolgáltatás ép oly szükséges és elismert faktora, mint a birói kar, daczára a divatos ügyvédellenes iránynak, fölemelt fővel merünk védelmezni.

Nem akarjuk az elmondottakat részlegesen indokolni, hanem egyszerűen hivatkozunk a budapesti társkamara által ez irányban kifejtettekre, kijelentvén, hogy annak e tárgyban a nagyméltóságú főrendi házhoz intézett feliratát pártoljuk, annak minden tételét magunkévá teszszük, s kérjük a nagyméltóságú főrendi házat, miszerint azt figyelembe venni méltóztassék.

Kelt a szegedi ügyvédi kamara választmányának 1881. ápril 27-én tartott üléséből.

Polczner Jenő *s. k.*,
elnökhelyettes.

Dr. Lázár György *s. k.*,
titkár.

(P. H.)

512. szám.

(CLIII. ÜLÉS, 1013. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881. évi május hó 3-án tartott

CCCXCII. ülése jegyzőkönyvéből.

Következik: »a kivándorlási ügynökségekről« szóló törvényjavaslatnak végszerkezetben felolvasása.

A ház a törvényjavaslatot végszerkezetében is elfogadja és azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendi házzal szokott módon közöltetni rendeli.

Baross Gábor *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 512. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a kivándorlási ügynökségekről.

1. §.

Kivándorlani szándékozókkal erre vonatkozó szerződéseket kötni, s általában a kivándorlást, akár egyes esetekben, akár üzletszerüleg bármi módon közvetiteni csak azoknak szabad, kik erre az alább meghatározott módon, a belügyministertől engedélyt nyertek.

2. §.

A ki ily engedély nélkül a kivándorlást közvetiti, mennyiben ezen tette közben a büntetőtörvények súlya alá eső cselekményt nem követett el, kihágást követ el, s annyiszor, a mennyiszer, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel és két hónapig tartható elzárással büntethető, azon hatóságok által és azon eljárás szerint, melyeket az 1880. évi XXXVII. törvényczikk alapján kiadott belügyministeri rendelet megállapit.

3. §.

A kivándorlások közvetitésére az ügynöki engedélyt a belügyminister csak azoknak adhatja meg, a kik folyamodványukhoz csatolt hatósági bizonyitványnyal igazolják:

1. hogy magyar állampolgárok;

2. hogy teljes koruak és csőd vagy gondnokság alatt nem állanak;

3. hogy nyereségvágyból elkövetett bűntettért vagy vétségért, vagy a jelen törvényben minősitett kihágásért büntetve nem voltak;

4. hogy az ezennel ötezer forintban megállapitott biztositékot letették.

4. §.

A folyamodvány az illető törvényhatóság közigazgatási bizottságánál nyujtandó be.

A közigazgatási bizottság folyamodó megbizhatósága iránt alapos puhatolásokat eszközöl, és ezek alapján, a föispán elnöklete alatt tartott ülésében hozott határozata szerint, a kérelem iránt, a belügyministerhez intézett jelentésében véleményt ád.

5. §.

A belügyminister az engedélyt még az esetben is megtagadhatja, ha az illető, az előző szakaszokban felsorolt feltételeknek eleget tett, és az adott engedélyt is bármikor visszavonhatja; egy év leteltével pedig megszünik az engedély, ha határozottan meg nem újittatott.

6. §.

A kivándorlási ügynökök külföldi kivándorlási ügynökökkel vagy ügynökségekkel, a belügyminister engedélye nélkül, nem léphetnek összeköttetésbe.

A belügyminister engedélye, az illető közigazgatási bizottság útján kérendő ki.

A folyamodványban határozottan megnevezendő azon külföldi ügynök vagy ügynökség, a kivel vagy a melylyel folyamodó összeköttetésbe lépni akar.

7. §.

A belügyminister az előző szakaszban emlitett engedélyt bármikor visszavonhatja.

A visszavonó határozat kézbesitése napjától kezdve, az ügynök, az eltiltott külföldi ügynök vagy ügynökség részére újabb közvetitéseket nem tehet.

A folyamatban levő ügyleteket azonban, melyeket kezdeni engedélye folytán jogositva volt, befejezheti, a mennyiben azok feltételei törvénybe nem ütköznek s a kivándorolni szándékozó által már akkor elfogadva voltak.

8. §.

A kivándorlási ügynökök minden személyt, a kinek kivándorlását közvetitik, bejelenten tartoznak:

1. szóval és irásban 24 óra alatt azon község előljáróságánál, a hol a kivándorló tartózkodik;

2. irásban 3 nap alatt azon szolgabirónál, és városokban azon polgármesternél, a hol a kivándorlónak rendes lakása van.

9. §.

A kivándorlási ügynökök egész üzletvezetésükre nézve, hatósági felügyelet alatt állanak és üzletükről rendes könyveket vezetni tartoznak.

A felügyelet részleteit és a könyvek vezetésének módját, a belügyminister rendeletileg állapitja meg.

10. §.

A kivándorlás közvetitése tárgyában létrejött szerződéstől a fél bármikor visszaléphet. A visszalépés a kivándorló fél ellenében csak a szerződés kiállitása körül felmerült tényleges kiadások, vagy a félnek adott előleg, esetleg utiköltség megtéritésének kötelezettségét vonja maga után.

11. §.

A mely ügynökre az ámitás vagy csalás ténye bebizonyul, vagy igazoltatott az, hogy a véderő-kötelezettségnek még eleget nem tett, illetőleg ettől törvényesen fel nem mentett, vagy jogérvényes kivándorlási engedélyt nem nyert egyének kivándorlását közvetiti, vagy hogy ezt kiskoruak, gyámság alattiak irányában, szüleik, illetőleg gyámjuk jogérvényesen kimutatott beleegyezése nélkül csak egyszer is cselekszi, az egyéb törvényes következéseken kivül, engedélyét azonnal elveszti.

12. §.

Az engedély elvesztését ez esetben az illetékes közigazgatási bizottság mondja ki, melynek határozata ellen 8 nap alatt a belügyministerhez birtokon kivül felfolyamodásnak van helye. A határozat egyébiránt felebbezés nélkül is felterjesztendő.

Ha a 11. §. eseteiben, a közigazgatási bizottság legközelebbi üléséig, veszély van a késedelemben, a törvényhatóság első tisztviselője fel van jogositva, az engedély érvényét a közigazgatási bizottság érdemleges határozatáig ideiglenesen rögtön beszüntetni.

13. §.

Azt, hogy a letett biztositék mely esetekben és mily mérvben vehető igénybe és hogy a hiányossá vált biztositék mennyi idő alatt egészitendő ki, a belügyminister rendeleti úton állapitja meg.

A 11. és 12. §-okban szabályozott kihágások eseteiben, a biztositék első sorban az ügynök működése folytán károsodottaknak kártalanitására forditandó, másod sorban azon törvényhatóság községeinek szegényalapjai közt felosztandó, a melynek területén a biztositék letétetett.

14. §.

Ezen törvény végrehajtásával s a szükséges rendeletek kiadásával a belügyminister bizatik meg.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

513. szám.

(CLIII. ÜLÉS, 1013. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi május hó 3-án tartott

CCCXCII. ülése jegyzőkönyvéből.

Napirend szerint következik »Szeged szab. királyi város országgyülési képviselő választókerületeinek beosztásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről« szóló törvényjavaslatnak végszerkezetben felolvasása.

A ház a törvényjavaslatot végszerkezetében is elfogadja, és azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendi házzal szokott módon közöltetni rendeli.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 513. számú irományhoz.

Törvényjavaslat,

a Szeged szabad királyi város országgyülési képviselő választó-kerületeinek új beosztásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről.

1. §.

Szeged szabad királyi város területe, az országgyülési képviselő-választás szempontjából, a két következő választó-kerületre oszlik:

a) I. választó-kerületre, — melyhez a város I., II. és III. bizottsági választó-kerületei;

b) II. választó-kerületre, — melyhez a város IV., V., VI., VII., VIII. és IX. bizottsági választó-kerületei tartoznak.

2. §.

Mindegyik választó-kerület, külön egy-egy képviselőt választ.

3. §.

A törvény életbelépte után, a belügyminister által meghatározott időben, a törvényhatóság közgyülése, az 1. §-ban megállapitott képviselő választó-kerületekbe eső utczákat, tereket stb. jegyzőkönyvileg felsorolja, s ezen jegyzőkönyvet helybenhagyás végett, a belügyministerhez felterjeszti.

4. §.

A legközelebbi általános képviselő-választásnál azonban, miután Szeged városának épitése még nem érte el azon fokot, hogy az 1. §. szerinti felosztás a népesség és a választók számának megfelelne, a választás a következő két kerületben fog történni:

a) I. választó-kerületben, melyet a város I., II. és III. bizottsági választó-kerületei, valamint a IV. és V. városi bizottsági választó-kerületek, jelesül a kalvária-utcza, a londoni-, párizsi-, brüszelli és római körutak, és a felső-tiszapart által határolt belterületi részek;

b) II. választó-kerületben, melyet a város VI., VII., VIII. és IX. bizottsági választó-kerületei képezik.

5. §.

Szeged szabad királyi város központi választmánya az 1881. évre érvényes névjegyzékbe fölvett országgyülési képviselő-választókat, a választó-kerületek 4. §. szerinti felosztásnak megfelelőleg beosztja.

6. §.

A beosztás tervezete elkészittetvén, a városházánál 8 napon át nyilvánosan kitétetik.

Ha valamely választó nem azon kerületbe osztatott be, melyhez azon volt városrész, melyben összeiratott csatolva lett: a 8 nap eltelte után, 3 nap alatt a központi választmánynál felszólamlással élhet.

A központi választmány ezen felszólamlásokat letárgyalja és a beosztást újabb 8 nap alatt véglegesen megállapitván, közhirré teszi.

7. §.

Ezen törvény kihirdetése után azonnal életbelép, s végrehajtásával a belügyminister bizatik meg.

Baross Gábor *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

514. szám.

(CLIV. ÜLÉS, 1018. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi május hó 3-án tartott

CCCXCII. ülése jegyzőkönyvéből.

5601. Elnök inditványozza, hogy a trónörökös ő cs. és kir. Fenségének násza alkalmából a mult hó 27. és 29-én tartott ülésből kiküldött üdvözlő küldöttség tagjainak névsora a főrendekkel szives tudomásul vétel végett közöltessék.

Elfogadtatik és a vonatkozó jegyzőkönyvi kivonatok a főrendekkel szokott módon közöltetni rendeltetnek.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

515. szám.

(CLIV. ÜLÉS, 1018. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881. évi április hó 27-én tartott CCLXXXVIII. ülése jegyzőkönyvéből.

5558. Elnök a tegnapelőtti ülésben nyert megbizatásához képest bemutatja a Bécsbe menendő üdvözlő küldöttség 30 tagjára vonatkozó javaslatát, mely szerint a küldöttség tagjai lennének a ház elnöke, első alelnöke, a háznagy és a következő 30 képviselő u. m.:

Békássy Gyula, Bicskey Kálmán, Bohus Zsigmond, Csávolszky Lajos, gr. Dessewffy Aurél, Dessewffy Kálmán, Éber Nándor, Hunyady László gr., Karácsonyi Guido gr., Kármán Lajos, Lyka Döme, Miehl Jakab, gr. Migazzi Vilmos Nagy Ferencz, hg. Odescalchy Gyula, Palik-Ucsevny Theodor Fedor, Péchy Jenő, Prileszky Tádé, Rohonczy Gedeon, Rubidó-Zichy Radoszláv, Sárközy Aurél, Sembery István, Simon Gyula, Sváb Károly, Szitányi Bernát, Szlávy Olivér, gr. Teleky Domokos Unger, Alajos, Veszter Imre, br. Wodianer Albert.

Helyeslő tudomásul vétetik.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

515. szám.

(CLIV. ÜLÉS, 1018. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881. évi április hó 29-én tartott

CCCLXXXIX. ülése jegyzőkönyvéből.

5565. Ugyancsak elnök inditványozza, hogy a tegnap javaslatba hozott üdvözlő küldöttségbe még br. Rudits József és br. Révay Gyula is felvétessenek.

A ház az inditványt általános helyesléssel elfogadja.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

516. szám.

(CLIV. ÜLÉS, 1019. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „a kivándorlási ügynökségekről" szóló törvényjavaslat tárgyában.

A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat a kivándorlási ügynökök irányában tartalmaz szigorú felügyeleti, ellenőrzési, esetleg büntetési szabályokat.

Miután pedig ezen szabályok által a népesedési, közgazdasági és egyéb állami szempontból felette káros tömeges kivándorlás megnehezittetik, továbbá a kivándorlás körül tapasztalt üzérkedéseknek, csábitásoknak és a kivándorlást rendesen követő nyomornak lehetőleg korlát szabatik: ezeknél és a ministeri indokolásban felhozottaknál fogva ajánlja a bizottság a nagyméltóságú főrendi háznak a kérdéses törvényjavaslat változatlan elfogadását.

Budapest, 1881. évi május hó 3-án.

Szögyény László s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet az 516. számú irományhoz.

Indokolás,

„a kivándorlási ügynökségekről“ szóló törvényjavaslathoz.

Ujabb időben igen sok panasz emeltetik a miatt, hogy hazánk némely vidékeiről különösen a munkásosztály tagjai, tömegesen vándorolnak ki.

E panaszban sok túlzás van ugyan, de az is kétségtelen, hogy a nagyobb mérvű kivándorlás ténye létezik, és ezen körülmény oly országban, hol általánosságban véve a népességnek nem túltömöttségéről, de annak inkább gyér voltáról s igy a munkaerő drágaságáról lehet szó, minden esetben nagy figyelmet érdemel.

A kivándorlást egyáltalában betiltani a mai kor fogalmai szerint nem lehet, hiszen tudjuk, hogy a kivándorlási jog egyes államok alkotmányaiban biztositott jogot képez. Ily p. o. az 1850. évi porosz alkotmány 11. §-a igy szól:

»Die Freiheit der Auswanderung kann von Staatswegen nur in Bezug auf die Wehrpflicht beschränkt werden.

Abzugsgelder dürfen nicht erhoben werden.« De a tilalom nem is birna kellő hatálylyal, mert midőn a világ majd minden államát be lehet járni útlevél nélkül, a kivándorolni akaró elmehet észrevétlenül vagy azon ürügy alatt, hogy csak a szomszéd államba megy üzleti vagy magánügyekben, minek folytán az illető hatóságok azt, hogy kivándorolt, csak akkor tudnák meg, midőn azt megakadályozni már nem állana hatalmukban.

Épen ezért nem is lehet a jelen törvényjavaslatnak czélja, ily tilalomnak megállapitása.

Figyelemmel kisérve azonban a kivándorlás ügyét, meg kellett győződnöm arról, hogy a kivándorlás legtöbb esetben nem az illetőkben önmagukban megérlelt elhatározásnak eredménye, hanem erre egyes ügynökök, üzérkedők rábeszélése, gyakran lelketlen csábitása által biratnak, kik vagy olcsón szerzik meg ily módon az illetőnek itteni csekély vagyonát vagy a kivándorlók számához mért fizetést húzva külföldi ügynökségektől, kellő ok nélkül s nem gondolva a szomorú sorssal, mely a kivándorlókra igen sok esetben vár, veszik rá azokat hazájuk elhagyására.

Bizonyitványul szolgálnak erre azon nem csekély számú, főleg szláv kivándorlók, kik részint Hamburgból, részint az angol kikötőkből, rendesen a legnyomorultabb állapotban államköltségen kell, hogy visszaszállittassanak, s bizonyitványul szolgálnak azon leirások, a melyek az Amerikába tényleg megérkezett ily szerencsétlenek sorsáról haza érkeznek.

A most előadott tapasztalatok azok, a melyek elutasithatlan kötelességünkké teszik, hogy az ily lelketlen üzérkedésnek vége vettessék, a kivándorlási ügy hatósági felügyelet alá helyeztessék s a visszaélések lehetőleg meggátoltassanak, mindenesetre pedig szigorúan megbüntettessenek.

A kivándorlást magát, mint már emlitém, betiltani semmi szempontból nem lehetséges, de igen is kell gondoskodni arról, hogy az ország népének kevésbé művelt része lelketlen csalóknak ne essék martalékul és ez czélja jelen törvényjavaslatnak.

A törvényjavaslat, épen úgy, mint más államok törvényhozásai, e czélt az által akarja elérni, hogy engedélyhez köti azt, hogy valaki a kivándorlás közvetitésével foglalkozhassék s szigorú rendszabályokat foglal magában azok ellen, kik ezt engedély nélkül teszik, vagy ha engedélylyel birnak és azzal bármely irányban visszaélnek.

Azt, hogy e rendszabályok szigoruabbak, mint a legtöbb más államban, úgy hiszem, igazolja azon körülmény, hogy mig igen sok államban a népességi viszonyok olyanok, hogy ott a népesség egy részének kivándorlása úgy annak magának, mint az államnak érdekében áll, addig nálunk ez egyátalában nem mondható, s ha a kivándorlás nagy mérveket öltene az államgazdasági szempontból is igen káros visszahatással lenne az országra.

Áttérve a részletekre, azt hiszem, hogy az előadottak után nem leend szükséges az egyes szakaszoknak különben is világos tartalmát hosszasan indokolni.

Az 1. §. kimondja, hogy a kivándorlás közvetitésével csak az foglalkozhatik, ki arra engedélyt nyert. Ebből foly, hogy mihelyt a törvény hatályba lép, senkinek sem leend szabad az országban e közvetitéssel foglalkozni, az erre vonatkozó jog csak akkor fogván létezni, ha egyes személynek az engedély megadatott.

Ez engedély megadásának joga a belügyministerre, tehát a belügyi közigazgatás élén álló szakministerre ruháztatik, mi teljes kezességet nyujt arra, hogy e jog csak az ország népessége érdekeinek szemmel tartásával fog gyakoroltatni.

A 2. §. kapcsolatban van büntető törvényeinkkel, különösen az 1879: XL. törv.-czikkel, megállapitja a *delictum* nemét, melyet valaki elkövet, ha engedély nélkül foglalkozik ez üzletnemmel s megszabja a büntetést, mely a kihágást elkövetőt sujtandja. Ennek mértéke az 1879: XL. t.-czikk 15. §-a alapján van megállapitva.

A biráskodási jogot az 1880: XXXVII. t.-czikk alapján a közigazgatási hatóságokra véltem ruházandónak, mert ezek vannak a helyzetben, ezen üzelmek létezését megtudni s a szükség szerint gyorsan eljárni.

A 3. §. megállapitja a feltételeket, melyek nélkül engedélyt az illetékes belügyminister egyáltalában nem adhatand.

A 4. §. szerint pedig a folyamodvány a közigazgatási bizottságnál nyujtandó be, mely a kérelmező erkölcsiségére és megbizhatóságára nézve alapos puhatolásokat eszközöl, s annak alapján a kérelem iránt véleményt ad a belügyministernek oly ülésből, melyen a főispán elnököl.

Ezt fontos intézkedésnek tartom. Nagy állami érdekről lévén szó, oly testületet kelle választanom, melyben az állam saját közegei által is képviselve s melyen az állam első képviselője a főispán (főpolgármester) is jelen van.

A feltételek közt van a kötelezettség egy 5000 frtnyi biztositék letételére. Ez három szempontból elkerülhetlenül szükséges s pedig

először azért, hogy ilynemü közvetitéssel csak oly egyének foglalkozhassanak, kik egyéb feltételek mellett, megfelelő vagyonnal is birnak, s

másodszor, hogy az illetőknek esetleg okozott károk gyorsan, rövid eljárás mellett megtérithetők legyenek; s

harmadszor, hogy a közvetitők eljárásukban óvatosságra, a törvények pontos megtartására ez által is kényszerittessenek.

Fontos az 5. §. intézkedése, mely a belügyministernek jogot ad arra, hogy az engedélyt akkor is megtagadhassa, ha a kérelmező minden feltételeknek megfelelt.

Lehetnek körülmények, melyeket csak a belügyminister ismerhet, s melyek az ország érdekében szükségessé vagy legalább kivánatossá tehetik, hogy az ország egy bizonyos vidékén ilynemű közvetitéssel vagy senkisem, vagy legalább egy bizonyos személy ne foglalkozhassék. nem volna ez esetben helyes a belügyministernek kezét ugy .megkötni, hogy ily körülmények között, az ország érdekei ellenére engedélyt adni köteleztessék.

Azt, hogy az engedély csak egy évre szóljon, s hogy megújitás nélkül érvényét veszitse, indokolni nem kell.

Világos a 6. §. czélja is, mely a közvetitőt kötelezi, azon külföldi ügynököt vagy ügynökséget is megnevezni, melylyel összeköttetésben áll, vagy összeköttetésbe lépni óhajt. A belügyministernek módjában van, de kötelességében is áll, az osztrák-magyar követségek, consulatusok utján meggyőződni arról, vajjon a külföldi ügynökök vagy ügynökségek megbizhatók-e, megteszik-e mindazt, mi a kivándorlók élet- és testi biztonsága érdekében jogosan követelhető; általában képesek-e arra, hogy elvállalt kötelezettségeiknek teljesen megfelelhessenek, esetleg kártéritést adhassanak.

Ez összeköttetést, ha a tárgyalások eredménye azt kivánatossá teszi, a belügyminister betilthatja, és pedig a 7. §. szerint akkor is, ha az összeköttetés már tényleg létezett, csakhogy az utóbbi esetben a már folyamatban levő ügyletek — mennyiben különben nem törvénybe ütközők — befejeztethetnek, de újak nem köttethetnek.

A 8. és 9. §§. a kivándorlási ügynököket szigorú hatósági felügyelet alá helyezik, s ez igen természetes; — a tapasztalatok e tekintetben a legnagyobb óvatosságra, a legnagyobb vigyázatra intenek s a fontos állami és egyéni érdekek, melyekről szó van, azt elutasithatlanul igénylik. A hatósági felügyelet részleteit a belügyminister rendeleti úton állapitja meg, mi szintén a dolog természetében fekszik, mert e részletek a körülmények és idők szerint változnak s azért magában az állandó törvényben mind nem sorolhatók fel. De az igen is szükséges, hogy a törvény e rendeletek kiadására a ministert felhatalmazza, másrészről pedig annak kimondása a törvényben, hogy minden személyt, .kinek kivándorlását közvetitik, bejelenteni, továbbá, hogy üzletükről rendes könyveket vezetni tartozzanak.

Lényeges intézkedést tartalmaz a 10. §, mely egy létrejött megállapodás vagy szerződéstől való visszalépésnél csak az ez által okozott kár megtéritésére kötelez, s útját vágja annak, hogy a felek esetleg nagy összegü bánatpénzek kikötése vagy más hasonló czímen szorittathassanak a kivándorlásra.

Igen fontos és lényeges a 11. §., mely felsorolja azon eseteket, a melyekben az ügynök a nyert engedélyt elveszti. Ezek között van az ámitással, csalással párosult vagy a védkötelezettség, gyámság vagy gondnokság alatt állókra vonatkozó kivándorlási közvetités, ezekre vonatkozó törvényes engedély nélkül.

Ez azt hiszem nem szorul magyarázatra s csak azt jegyzem meg, hogy ezzel kapcsolatban van a 13. §., mely kimondja, hogy a 11. §. eseteiben a biztosité̋k mindenesetre egészen elvész s két czélra fordittatik, első sorban az ügynöki működés folytán károsodottak kárpótlására, s másod sorban az illető törvényhatósági községek szegényalapjai javára.

Ez szigorú intézkedés, de szükséges és reménylem sikeres is lesz.

A 12. §. értelmében annak megbirálására, hogy a 11. §. eseteinek egyike-másika fenforog-e s ennek alapján az engedély elvesztésének kimondására a közigazgatási bizottság jogosittatik fel, — megengedtetvén az illetőnek, hogy 8 nap alatt a belügyministerhez birtokon kivül folyamodhassék.

Miután pedig a közigazgatási bizottság nem folyton, hanem időszakonként működő testület, s megtörténhetik, hogy egyes esetekben a törvény által védelmezni kivánt érdekek ve-

szélyeztetése nélkül, a közigazgatási bizottság összeülését bevárni nem lehetne, e §-ban gondoskodva van arról, hogy ily esetekben ideiglenes bár, de rögtöni intézkedés tétethessék.

E joggal a törvényhatóság első tisztviselője ruháztatik fel, mint ki legalkalmasb arra, hogy a törvényhatóságnak ez ügyre vonatkozó viszonyait ismerhesse, áttekinthesse s ennek alapján azt, vajjon van-e veszély a késedelemben, megbirálhassa.

A 13. §. felhatalmazza a belügyministert, hogy azt, hogy a biztosíték, mikor, mily mérvben vétethessék igénybe s a hiányossá vált biztosíték mennyi idő alatt egészittessék ki, rendeleti uton állapithassa meg. E felhatalmazás azért szükséges, mert az erre vonatkozó intézkedések idők és körülmények szerint változhatnak, s azért az állandóbb természetü törvénybe nem, hanem a szükség szerinti könnyebb mozgást engedő rendeleti utra valók.

Végre még tisztelettel megjegyzem, hogy ezen törvényjavaslat beterjesztésével azon intézkedéseket, melyek a kivándorlási hajlammal szemben teendők, kimerithetlennek távolról sem tekintem, s hogy a baj gyökeres orvoslására közgazdasági helyes rendszabályokat tartok legczélravezetőbbnek. Ez azonban e javaslat keretén kivül esik, külön tárgyalást igényel, melynek szükségét jelenleg csak jelezni kivántam.

Budapest, 1881. évi április hó 25-én.

Beadja:

Tisza Kálmán s. k.,
m. belügyminister.

517. szám.

(CLIV. ÜLÉS, 1019. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház hármas bizottságának, „a Szeged szabad királyi város országgyülési képviselőválasztó kerületeinek új beosztásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről" szóló törvényjavaslat tárgyában.

A tárgyalás alatt levő törvényjavaslat az érdekelt város közönsége kérelmének lévén kifolyása, az ennél — s a ministeri előterjesztésben felhozottaknál fogva a nagyméltóságú főrendi háznak változatlan elfogadásra tiszteletteljesen ajánltatik.

Budapest, 1881. évi május hó 3-án.

Szögyény László s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet az 517. számú irományhoz.

Indokolás,

„a Szeged szabad királyi város országgyülési képviselő választó-kerületeinek új beosztásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről“ szóló törvényjavaslathoz.

Azon körülmény, hogy az 1879. évi szomorú emlékü romboló árviz folytán, a Szeged szabad kir. város országgyülési képviselő-kerületeinek határai nagyrészt elenyésztek, a város belterülete új-utcza vonaloknak, a kör- és sugár-utnak létesitése által, alakjában teljesen megváltozott, és az árviz óta a lakosságnak elhelyezkedése is nagymérvű változásokon ment keresztül, ezekből folyólag pedig a városnak az 1848. évi V. törvényczikk alapján fennállott két választó-kerülete, illetőleg annak határai, teljesen elenyésztek s merőben lehetetlenné vált a követválasztást a régi beosztás szerint megejteni, elkerülhetlenül szükségessé teszi, hogy Szeged város országgyülési képviselő választó-kerületeinek új beosztására nézve, a törvényhozás utján gyors intézkedés tétessék.

Érezte és tudta ezt Szeged szabad kir. város közönsége, s azért a kellő alakiságok megtartásával, mult évi deczember hó 11-én tartott közgyülésében, e kérdést tüzetesen tárgyalván, az új választó-kerületekre nézve nagy többséggel határozott, s ezen határozatát úgy a tisztelt képviselőháznak, valamint a kir. biztos útján a m. kir. belügyministernek is megküldé azon kérelemmel, hogy miután az 1874 : XXXIII. t. cz. 113. §-a alapján a választókerületek új beosztása csak a törvényhozás útján történhetik, erre nézve a szükséges intézkedések mielőbb megtétetnének.

Ezen, a királyi biztos által is pártolt indokolt kérelemnek kifolyása a jelen törvényjavaslat, melyet a városi közgyülés inditványának és kérelmének elfogadásával, van szerencsém ezennel benyujtani s elfogadásra ajánlani.

A törvényjavaslat szerint Szeged város területe az országgyülési képviselő-választás szempontjából jövőre is két és pedig a következő kerületre fogna oszlani:

a) *I. választó-kerületre,* melyhez a városnak a nagykörút és a Tisza között fekvő belterülete, a nagy-körútnak a Tisza felé eső oldalával, ugy az 1880. évi XVI. t.-cz. értelmében bekebelezett Új-Szeged külváros, s ennek a Tisza balpartján levő külterülete;

b) *a II. választó-kerületre,* melyhez a városnak a nagy-körúton kivül fekvő egész belterülete, a nagy-körutnak külső oldalával együtt és a Tisza jobbparti külterületek tartoznak.

Szeged város összes lakosainak száma, az 1881-iki népszámlálás alapján 74,094, a választójogosultak száma pedig 3,706-ot tesz ki.

A 74,094 lakosságból és a 3,706 választó-jogosultakból esik ez új beosztás szerint egy-egy választó-kerületre:

a) **I. választó-kerületre:**

	népesség	választók
I. városi kerület, melyhez az 1880: XVI. t.-cz. alapján Új-Szeged is tartozik	10,074	546
II. városi kerület	5,225	329
III. városi kerület	5,767	300
	21,066	1,175

b) **II. választó-kerületre:**

	népesség	választók
IV. városi kerület	7,256	263
V. városi kerület	6,145	274
VI. városi kerület	6,290	240
VII. városi kerület	5,660	403
VIII. városi kerület	10,068	465
IX. városi kerület	17,609	886
	53,028	2,531

Az ekként beosztott két választó-kerület népességének egybevetése kétségtelenül feltünő különbözetet mutat, mégis tekintve az annak indokolására ugy a város- mint a királyi biztos által felhozott érveket, azt helyesnek kell elismernem.

Ugyanis az első választó-kerületbe beosztott területeken a kisajátitás nehézségeinél s az ezen részeken történendő épitkezésekre nézve szabályzatilag előirt magasabb kellékeknél fogva, eddig aránylag a legkevesebb épitkezés történt, a tényleg felépült nagy házak nagy részben még lakatlanok, s ennélfogva a lakosságnak a város belső részein való lakásra utalt osztálya jelenleg részben még mindig a külvárosokban vagy külterületen van elhelyezve, hol a kisebb-szerű épitkezések nagy számmal történtek s lakást nyujtanak. Tanusitja ez állitás helyességét az utolsó népszámlálás, mely szerint a 74,094 összlakosságból, a külterületeken még mindig 27,677 egyén tartózkodik, s magában a városban csak 46,417 egyén van elhelyezve.

Ha a város központján az épitkezések tömegesen megindulnak, s a felépitett házak benépesülnek, ha az újjáépitési terv szerint, a vár- és sópajták helyén s az ugynevezett »Sina« telken új és nagy városias épületekkel biró városrészek fognak emelkedni, ha az új-szegedi oldalon az új hiddal és rakparttal közelségben levő részeken az épitkezések megindulnak, mi előre láthatólag rohamosan fog történni, az első és második választó-kerület népessége között ma még mutatkozó aránytalanság rövid idő alatt ki fog egyenlődni, különösen ha tekintetbe vétetik, hogy ez idő szerint a városból két főhatóság, u. m. a pénzügyigazgatóság és a kataszteri igazgatóság, ideiglenesen még mindig távol van.

Teljes megnyugvással állitható tehát, hogy ezen új beosztás a legközelebb előállandó helyzetnek tökéletesen megfelel és helyes.

Miután azonban az is kétségtelen, hogy ma a két új kerület népessége közötti aránytalanság csakugyan feltünő, ezen ideiglenesen s csak a folyó évben megejtendő választásra nézve segiteni kell.

Ezen ideiglenes, de szükséges intézkedést czélozza a 4. §., mely szerint a legközelebbi általános képviselő-választásnál, a tervezett első választó-kerülethez, a második kerületből egy bizonyos megfelelő népességgel biró városrész ideiglenesen csatoltatik, — mert mint előadám, a városnak épitése még nem érte el azon fokot, hogy a tervezett új beosztás a népesség és a

választók számának megfelelne. A legközelebbi általános képviselő-választásnál tehát a városnak IV. és V-ik bizottsági választó-kerületekbe beosztott részei, jelesül a kalvária-utcza, a londoni, a párizsi, a brüszelli és a római körutak, és a felső Tiszapart által határolt belterületi részek fognak az első választó-kerülethez csatoltatni, mely beosztás a város fekvési viszonyainak leginkább megfelel, s az által a második választó-kerület területi összefüggése legkevésbé zavartatik.

Ezen beosztás érvényesitése mellett, az átmeneti határidő alatt, a népszámlálás adata szerint, az első választó-kerület 34.467, a második kerület pedig 39.627 lakost számlálva, a választók száma az első kerületben 1712, a második kerületben pedig 1994-et tenne, s e szerint úgy a lakosság, mint a választók száma, a két kerületben megközelitőleg kiegyenlittetnék.

A többi szakaszok indokolása az azokban foglalt rendelkezésekből önként következik.

Azon hitben, hogy szerencsém leend az itt javaslatba hozott intézkedésekre nézve a tisztelt képviselőház helyeslésével találkozni, vagyok bátor ezen törvényjavaslatot elfogadás végett a tisztelt képviselőház szives figyelmébe oly kéréssel ajánlani, miszerint annak tárgyalását mielőbb napirendre tűzni méltóztassék.

Budapest, 1881. évi april hó 25-én.

Beadja:

Tisza Kálmán s. k.,
mint belügyminister.

518. szám.

(CLV. ÜLÉS, 1024. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Budapesti kir. törvényszék felterjeszti gróf Eszterházy Géza elleni nyitott csőd itéletet.

14402./1881 sz. A budapesti kir. törvényszéktől.

Az országgyülés főrendi háza Főméltóságú Elnökéhez!

Budapesten.

Ezen kir. törvényszék 1881. évi ápril hó 28-án 14402. szám alatt kelt itélete, melylyel Gróf Eszterházy Géza, az országgyülés főrendi háza tagja ellen a csőd megnyittatott, ·/· alatt hivatalos tisztelettel felterjesztetik.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 28-án.

A budapesti kir. törvényszék:

Szabó s. k.

Chira Elek s. k.,
előadó.

Melléklet az 518. számú irományhoz.

14402.
1881.

Ő Felsége a Király nevében!

A budapesti királyi törvényszék, mint csődbiróság Mayer Miksa és Kovács Erzsébet panaszlóknak, gróf Eszterházy Géza panaszlott elleni csődnyitás iránti ügyében, alulirott helyen és napon következően

itélt:

Gróf Eszterházy Géza magánzó budapesti lakos (lak. az Erzsébet szállodában) összes vagyonára a csődület elrendeltetik, és bukottnak minden ingó és ingatlan vagyona zár alá vétetni rendeltetik. Az 1840: XXII. törvényczikk 11. §. alapján perügyelőül és id. tömeggondnokul ifj. Dr. Konek Sándor ügyvéd kineveztetik. A helyben található csődtömegnek zár alá vételére és a kinevezett gondnok közbejöttével leltározására Görgey István királyi közjegyző 15 nap alatti jelentéstétel kötelezettsége mellett kiküldetik. A törvényben körülirt többi intézkedések, jelen itélet jogerőre emelkedése után fognak eszközöltetni.

Az itélet a törvényszék hivatalos táblájára kifüggesztendő, bukottnak a kiküldött által, továbbá panaszlónak, valamint a többi érdekletteknek kézbesitendő.

Az itélet ezen királyi törvényszék mellé rendelt királyi ügyészségnek is megküldendő és az országgyülés főrendi háza elnökségéhez jelentés mellett felterjesztendő.

Indokok.

Mivel az 1881. évi 7103. számú kérvény tárgyalására az 1881. évi 9959. szám alatt kelt végzéssel kellőleg megidézett panaszlott ezen jegyzőkönyv szerint meg sem jelent: ellene, tekintettel az 1881. évi évi 7103. szám alatt is igazolt hitelezői kérelme folytán a csőd az 1840: XXII. törvényczikk 10. §-a *b*) pontja értelmében elrendelendő volt.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 28-án.

A budapesti királyi törvényszék:

(P. H.)

Dr. Szabó s. k.,
Epstein s. k.,
jegyző.

519. szám.

(CLV. ÜLÉS. 1028. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi május hó 11-én tartott

CCCXCV. ülése jegyzőkönyvéből.

Tisza Kálmán ministerelnök bemutatja kihirdetés végett a következő szentesitett törvényczikket: »a 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények beváltásáról és ezen czélból 4%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények kibocsátásáról.«

A hódoló tisztelettel kihirdetett törvényczikk hasonló czélból a főrendekkel szokott módon közöltetni rendeltetik.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet a 519. számú irományhoz.

1572./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztettek szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények beváltásáról és ezen czélból 4%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények kibocsátásáról.

(Kihirdettetett az országgyülés mindkét házában 1881. évi május 11-én.)

1. §.

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy az 1875. évi XLIX., 1876. évi XLVI., 1877. évi VII., IX., XIV., XV., XVII., 1878. évi II., VIII., IX., XV., XVI. és XVII. és 1879. évi II. törvényczikk alapján kibocsátott, összesen 400 millió arany forint (1000 millió frank, 40 millió sterling font, 810 millió német birodalmi márka) névértékű adómentes 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények beváltására 4%-kal aranyban kamatozó, hasonlóan adómentes és beváltandó 6%-os kötvényekkel, a kamatlábat kivéve, mindenben egyenlő járadékkötvényeket, melyek kizárólag ezen czélra forditandók, a szükséges mennyiségben kibocsáthasson. A beváltott 6%-os magyar aranyjáradék-kölcsönkötvények megsemmisitendők.

2. §

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy ezen mívelet keresztülvitele czéljából, a 6%-os aranyjáradék-kötvények birtokosainak, a kötvényekben kifejezett tőkét részletenkint legalább három hóra felmondhassa, és a mennyiben a kötvénybirtokosok a birtokukban lévő 6%-os kötvények helyébe az azokért nekik csere utján felajánlandó 4%-os aranyjáradék-kötvényeket elfogadni hajlandók nem lennének, a kötvénybirtokosoknak, a kötvények névszerinti tőkeértékét sterlingértékben, vagy arany forintokban kifizethesse.

A felmondott kötvények után a felmondási határidőn túl kamat nem jár, és ennek folytán a hiányzó — a felmondásig le nem járt — szelvények értéke a tőkéből lesz levonandó.

3. §.

Az előző második §-ban körülirt mívelet lehetőleg 1883. év végéig, legkésőbb 1884. év végéig keresztülviendő.

4. §.

Utasittatik a pénzügyminister, hogy a kibocsátandó 4%-os aranyjáradék-kötvényeket részletenkint oly áron és oly módon értékesitse, melynél fogva az aranyjáradék-kötvények után fizetendő évi kamatösszeg, a beváltási mívelet legombolyitásának ideje alatt folyton kevesbedjék, a mívelet befejezése után pedig, az ezen törvény alapján kibocsátott összes 4%-os aranyjáradék-kötvények után, évi kamat fejében legfeljebb 21.800,000 arany forint (218,000 font sterling) fizettessék.

5. §.

Ezen törvény kihirdetése után azonnal életbe lép; annak végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg, ki az egész mívelet befejezése után és legkésőbben 1885. évben erről az országgyülésnek jelentést teend.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi május hó ötödikén.

Ferencz József s. k. (*P. H.*) *Tisza Kálmán* s. k.

520. szám.

(CLV. ÜLÉS, 1028. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881-ik évi május hó 11-én tartott

CCCXCV. ülése jegyzőkönyvéből.

Napirend szerint következik: »a szegedi pénzügyi hatósági épület emelésére szükséges költségek fedezéséről« szóló törvényjavaslatnak harmadszori felolvasása.

A ház a harmadszor felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében is elfogadja, s azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendi házzal szokott módon közöltetni rendeli.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 520. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a szegedi pénzügyi hatósági épület emelésére szükséges költségek fedezéséről.

1. §.

Szegeden a pénzügyi hatóságok és hivatalok egy részének együttes elhelyezésére épület emeltetik.

2. §.

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy az e czélra szükséges tőke előállitására a jövedéki birsági alapot vehesse igénybe, s az attól kölcsönzött tőke és ennek kamatai törlesztésére legfeljebb 44 éven át, évenkint 11,000 frtot meg nem haladható összeget vehessen fel a pénzügyministerium költségvetésébe.

3. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

521. szám.

(CLV. ÜLÉS, 1028. 3) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881. évi május hó 5-én tartott

CCCXCIV. ülése jegyzőkönyvéből.

5618. Tárgyalás alá vétetik a pénzügyi bizottság jelentése a főrendi ház f. é. ápril 11-én tartott 148. és ápril 27-én tartott 150. üléseinek jegyzőkönyvi kivonatai tárgyában.

Ezek szerint a főrendek »a földadót szabályozó 1875: VII. törvényczikk némely szakaszait módositó törvényjavaslat 2. §-ához a következő szövegezést fogadták el.

»Ha azonban egyes földbirtokosoknál az ekkép kivetett földadó-összeg az ugyanezen birtokra a megelőző évben kivetett földadó-összeget 10%-nál többel meghaladná, ezen adótöbblet részletenkénti lefizethetésére az illető birtokos kérelmére, 6 százalék késedelmi kamat mellett az adófelügyelő által legfelebb három évre terjedő halasztás adandó; az adófelügyelői végzés a közigazgatási bizottsághoz, innen a pénzügyi közigazgatási birósághoz, ennek életbe lépteig a pénzügyministerhez felebbezhető.

A ház a főrendek ezen módositásához hozzájárul és elrendeli, hogy az ekként mindkét ház által elfogadott törvényjavaslat szentesités végett Ő Felsége elé terjesztessék és erről a főrendi ház szokott módon értesittessék.

Baross Gábor *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

522. szám.

(CLV. ÜLÉS, 1028. 4) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi május hó 5-én tartott

CCCXCIV. ülése jegyzőkönyvéből.

5617. Tárgyalás alá vétetik ezután a főrendi ház 1881. évi april hó 30-án tartott 151. ülésének jegyzőkönyvi kivonata, melynek tartalma szerint a főrendek a »kisajátitásról« szóló törvényjavaslat 33-ik §-ában, illetőleg annak második bekezdése első sorában e szó után: »bizottság« e szavakat »esetleg ennek elnöke« s ugyanazon bekezdés második sorában e szó: »saját« helyette kifejezést: »közigazgatási bizottság« iktatták.

A ház a főrendek által az emlitett törvényjavaslat 33-ik §-ában elfogadott módositáshoz hozzájárul s az ekként kölcsönös egyetértéssel elfogadott törvényjavaslatot szentesités végett Ő Felsége elé szokott módon terjesztetni rendeli, miről a főrendek értesitendők.

Baross Gábor *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

523. szám.

(CLVI. ÜLÉS. 1032. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881-ik évi május hó 13-án tartott CCCXCVII. ülése jegyzőkönyvből.

Napirend szerint következik: »a hazai iparnak adandó állami kedvezményekről« szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

A ház a harmadszor felolvasott törvényjavaslatot végszerkezetében is elfogadja, s azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendi házzal szokott módon közöltetni rendeli.

Baross Gábor *s. k.,*
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 523. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a hazai iparnak adandó állami kedvezményekről.

1. §.

Állami kedvezményekben részesittetnek:

1. A technika jelen fejlődése szerint berendezett azon gyárak, a melyek Magyarországon eddig elő nem állitott czikkeket készitenek.

2. A technika jelen fejlődése szerint berendezett következő, már létező, vagy ezentul felállitandó gyárak és pedig:

a) azon gyárak, a melyekben sárga rézárúk, sárga rézpléh, czink, czinkpléh, drót, drótszeg, fémkeverékből való árúk, zománczozott vasedények, szerszámgépek, munkagépek, gőzgépek és gőzkazánok, zongorák, electro-dynamikus készülékek, fegyverek, porczellán, tábla- és tükörüveg, üveg regenerativ fűtő készülékkel, kaucsuk, cellulose, tapeták, conservek, cognac, soda, kénsav, aszfalt készül;

b) a rizshántoló malmok; a mezőgazdaság kiegészitő részét képező szeszgyárak; selyemfonó-, szövő- és festő-gyárak; gyapjufonó-, szövő- és appretirozó gyárak; pamutfonó-, szövő- és fehéritő gyárak; len- és kendertörő és kikészitő telepek; len- és kenderfonó-, szövő-, fehéritő- és appretirozó-gyárak; kötszövészeti gyárak;

3. azon posztó fonalgyárak, a melyek Mule-Jenny géppel legalább 120 orsóval és egy méter széles kártolóval vannak berendezve;

4. azon posztó-szövőgyárak, a melyek legalább hat szövőszékkel dolgoznak;

5. azon pamut-, len- kenderszövő-gyárak, a melyekben legalább tiz mechanikai, vagy műszövőszék van alkalmazva.

2. §.

Az 1. §-ban emlitett gyáraknak — az 1870: LI. t. cz. 2. §-ában már megadott házadómentességen kivül — a következő állami kedvezmények adatnak:

1. Fölmentetnek 1895. év végeig a keresetadó alól, illetőleg a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adója alól, valamint az ezen adók után járó községi pótlék s ipar és kereskedelmi kamarai illetékek alól, végre az általános jövedelmi pótadó alól.

Ezen mentesség kezdődik:

a) új gyári vállalatoknál az üzlet megkezdésétől;

b) tényleg létező és az 1. §-ban emlitett kellékeknek megfelelően már jelenleg berendezett gyáraknál 1882. évi január 1-től;

c) tényleg létező és az 1. §-ban emlitett kellékek nyomán átalakitott gyáraknál az átalakitást követő évtől.

2. A gyári vállalatok:

Fölmentetnek a gyári telkek megszerzéseért és átiratásaért járó illetékek alól; s a mennyiben az ily vállalatok részvény-társaság alakjában létesittetnek, a részvény-társaság megalakulásával, valamint a részvények kibocsátásával járó szerződések és egyéb okiratok után járó bélyeg és illetékek alól.

3. Az emlitett vállalatok által gyári czélokra szükségelt tisztátlan sót a pénzügyminister az 1875 : L. törvényczikk 13. §-ában meghatározott áron alól is átengedheti, és az ezen só kiszolgáltatása alkalmával, az illető vállalat által leteendő biztositék összegét, az emlitett §-ban foglalt mértéken alól is megállapithatja.

3. §.

Azon kérdés felett: vajjon valamely gyári vállalat, mely a 2. §-ban körülirt állami kedvezmények megadását kéri, az 1. §-ban megjelölt kellékekkel bir-e, s igy a kért kedvezményben részesitendő-e? a földmívelés-, ipar és kereskedelemügyi minister, egyetértőleg a pénzügyministerrel, esetről-esetre határoz, és ebbeli határozatát, a kedvezmények megadása esetén a hivatalos lapban közzé teszi.

4. §.

Ezen törvény 1882. évi január 1-től kezdve lép érvénybe, és végrehajtásával a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister és a pénzügyminister bizatik meg.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

524. szám.

(CLVI. ÜLÉS, 1032. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi május hó 12-én tartott

CCCXCVI. ülése jegyzőkönyvéből.

5642. Tárgyalás alá vétetik az igazságügyi bizottságnak jelentése, a főrendi háznak az 1868 : LIV. t. cz. módositásáról szóló törvényjavaslatra vonatkozó üzenete tárgyában.

Az igazságügyi bizottság következő határozati javaslatot terjeszt elő:

»Tisztelettel inditványozza a bizottság, hogy a t. ház a főrendi ház határozatához hozzá nem járulva, a polgári törvénykezési perrendtartásról szóló 1868. évi LIV. törvényczikk módositása tárgyában beadott törvényjavaslathoz, ugy a mint az a bizottságnak 639. számú jelentése alapján a t. ház által elfogadtatott, átalánosságban és részleteiben ragaszkodjék és e törvényjavaslat újabb szabályszerű tárgyalására és az ahhoz leendő hozzájárulásra a főrendi házat kérje fel.«

Vita befejeztével kérdi elnök: elfogadja-e ház a bizottság által előterjesztett határozati javaslatot?

A képviselőház felállás- és ülvemaradással teljesitett szavazás szerint a bizottság határozati javaslatát elfogadja és erről a főrendeket szokott módon értesittetni rendeli.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője.

525. szám.

(CLVII. ÜLÉS, 1034. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „a szegedi pénzügyi hatósági épület emelésére szükséges költségek fedezéséről" szóló törvényjavaslat tárgyában.

A ministeri indokolásban foglaltak igazolják, hogy a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat az 1880. évi XVII. törvényczikknek az épitési költségekre vonatkozó határozmányának mindenben megfelel, továbbá az által az állampénztárra újabb teher nem háramlik. Figyelemmel tehát ezekre, tiszteletteljesen inditványozza a bizottság a kérdéses törvényjavaslat változatlan elfogadását.

Budapesten, 1881. évi május hó 13-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet az 525. számú irományhoz.

Indokolás

„a szegedi pénzügyi hatósági széképület emelésére szükséges költségek fedezéséről“ szóló törvényjavaslathoz.

A pénzügyi igazgatás érdekében kivánatos, hogy a Szegeden székelő, szorosabb szolgálati összefüggésben levő pénzügyi hatóságok elhelyezésére egy, rendeltetésének megfelelő széképület emeltessék. Ezen czél a törvényjavaslatban jelzett módon az államkincstár megterheltetése nélkül elérhető lévén, másrészt pedig az 168,043 frttal előirányzott épitési tőke az 1880. évi XVII. t.-cz. 5. §-a határozmányainak megfelelvén, ezen épitési költség előállitására törvényhozási felhatalmazást kérek.

Minthogy azonban nem tartom időszerűnek, hogy a kincstár folyó jövedelmeiből ezen épitkezésre ily aránylag jelentékeny összeg fektettessék be, arra kelle törekednem, hogy a szükséges épitési összeget oly módon állithassam elő, hogy ez által a kincstárra újabb teher ne rovassék s a visszafizetési feltételek is lehetőleg kedvezők legyenek.

E kettős czél pedig akképen volna legmegfelelőbben elérhető, ha az épitkezési tőke a kezelésem alatt levő jövedéki birsági alapból vétetnék 6%-os kamat és mintegy ½%-os tőketörlesztés mellett kölcsön, mely művelet, eltekintve attól, hogy a fent idézett 1880: XVII. törvényczikknek az épitési költségekre vonatkozó határozmányának mindenben megfelel, még azért is előnyösnek mondható, mert a kincstár ez uton, minden újabb megterheltetés nélkül, csupán az emelni szándékolt épületben elhelyezendett hatóságok és hivatalok által fizetendő kerekösszegben 11,000 frtnyi évi házbérek árán a törlesztési idő leteltével egy értékes, tehermentes ingatlan birtokába is jutna.

A fentemlitett 11,000 frtnyi házbérösszeg következőképen alakul:

1. A pénzügyi igazgatóság illetékkiszabási és adóhivatalok házbére, mely 1878-ban együttvéve 7200 frt volt, tekintettel az aradi pénzügyigazgatóságnak és a makói illetékkiszabási hivatalnak időközben feloszlatása folytán bekövetkezett személyszaporodásra, az ezek részére szükséges helyiség bére, legcsekélyebb számitással évenként 400 frtra, vagyis e czímen összesen . . . . tehető;	7600 frtra
2. az adófelügyelő hivatalos helyiségeért fizetett 1878-ban	600 frt
3. a kincstári ügyészség fizetett szintén 1878-ban.	350 »
4. egy pénzügyőri szakasz által fizetett házbér volt	800 »
5. a jószágigazgatóság fizet	1200 »
6. a pénzügyigazgató lakpénze, ki az épületben természetbeni lakást nyer,	300 »
7. négy hivatalszolga lakpénze, kik szintén az épületben helyeztetnek el, 40 frtjával együtt tesz	160 »
Összesen	11,010 frt.

A házbér czímén megtakaritott kerekösszegü 11,000 frtból kitelik az épitési tőke kamatozása és annak törlesztése az eddigi számitások alapján $43^{1}/_{2}$ év alatt, a törlesztési terv azonban csak az épitési tőke végleges megállapitása után lesz meghatározható s azért a törvényjavaslatban csak az e czélra évenkint fordítható legmagasabb összeget lehetett felvenni.

A tőkebeszerzés és törlesztés ezen módját tartván a legczélszerűbbnek s a kincstár érdekében az illető alap minden megröviditése nélkül a legelőnyösebbnek, az ide vonatkozó törvényjavaslatot ez értelemben szerkesztettem.

Budapesten, 1881. évi ápril hó 25-én.

Gróf Szapáry Gyula s. k.,
m. kir. pénzügyminister.

526. szám.

(CLVII. ÜLÉS, 1034. 2) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „a hazai iparnak adandó állami kedvezményekről“ szóló törvényjavaslat tárgyában.

Közgazdasági viszonyaink ápolása és emelése szükségességének érzetében, a bizottság a maga részéről is kivánatosnak tartja, hogy a hazai ipar fejlesztése érdemében, a többi tényezők mellett, az állam is közreműködjék.

Miután pedig a bizottság a tárgyalás alatt levő törvényjavaslatban körvonalozva látja ama támogatást, mely a kedvezményre első sorban igényt tartható iparok fejlesztése, illetőleg meghonositása czéljából az állam részéről ez idő szerint nyujtható, tiszteletteljesen inditványozza annak a ministeri indokolás alapján leendő változatlan elfogadását.

Budapesten, 1881. évi május hó 13-án.

Gróf Cziráky János s. k.,
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József s. k.,
bizottsági jegyző.

Melléklet az 526. számú irományhoz.

Indokolás,

„a hazai iparnak adandó állami kedvezményekről“ szóló törvényjavaslathoz.

Az országgyülés képviselőháza 1880. évi junius hó 12-én 4067. szám alatti határozatával az országos iparegyesületnek az ipar állami támogatásáról szóló emlékiratát a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez tárgyalás végett utalta, ki is ezen fontos ügynek tüzetes megvitatása végett értekezletet hivott össze, mely értekezlet külön emlékiratban fejté ki azon kedvezményeket, melyek az állam részéről a hazai iparnak nyujtandók lennének. — Az ezen emlékiratban nyilvánitott óhajtások lehetőleg tekintetbe vételével, egyetértőleg a nevezett ministerrel, készitettem a jelen törvényjavaslatot. Ezen javaslat készitésénél azon meggyőződés vezérelt, hogy törvényileg előre megállapitandó kedvezmények magukban véve, a már létező iparnak sikeres fejlesztésére, vagy épen a még hiányzó iparnak rögtöni megteremtésére ugyan nem elegendők, de miután alaposan föltehető, hogy a társadalmi és magán tevékenység az iparnak eddig elhagyott mezejére fokozottabb mérvben irányuland akkor, ha meggyőződik, hogy az államkedvezmények nyujtása által is az e terén folytatott tevékenység fontosságát elismeri és az ipar felvirágzásának előmozditását kiváló feladatának tartja.

Állami kedvezményekben részesittetni czéloztatnak a törvényjavaslat 1. §-ában felsorolt gyártelepek. Ezek megállapitásánál irányadóul az szolgált, hogy necsak azon vállalatok részesittessenek kedvezményekben, a melyek eddigelé az országban elő nem állitott czikkeket gyártanának, hanem oly iparágak is vétettek föl, a melyek kisebb-nagyobb mérvben már is üzetnek az országban, például a posztó-ipar, az üveggyártás stb., de részint sokkal kisebb mérvben üzetnek, mint a mily mérvben a belföldi szükséglet azt lehetővé és kivánatossá teszi, — részint készitésük oly primitiv módon kezeltetik, hogy az iparüzés átalakitása és fejlesztése már a külföld versenye folytán követeltetik.

A fennérintett megállapitás következők megfontolásában találja indokolását.

Egyedül új vállalatoknak kedvezményekben leendő részeltetése nem volna czélszerű, a mennyiben ily eljárásnál azon közgazdasági hátrány következhetnék be, hogy már létező analog iparvállalatok a pártfogolt új vállalatokkal szemben egyenetlen versenynyel volnának kénytelenek megküzdeni, s nem valószinütlen, hogy sok esetben az államilag pártolt uj vállalatok a régibb, saját erejökből fejlesztett s igy méltánylásra minden esetre érdemes vállalatokat tönkre tennék.

Azonban csupán oly iparágaknak kedvezményekben leendő részeltetése, a melyek eddig az országban elő nem állitott czikkeket gyártanának, sem nyujtana a hazai iparnak jelentékeny előnyöket; mert a hazai ipar fejlesztése nagyrészt oly iparágaknál is kivánatos, a melyek nálunk

kisebb-nagyobb mértékben tényleg már üzetnek ugyan, de még távolról sem oly mérvben, a milyenben azt egyrészről a hazai szükséglet, s másrészről az országban meglevő nyers anyag kivánatossá teszi.

A törvényjavaslat szóban levő 1. §-ában továbbá kifejezést nyert az iparfejlesztés eszméjével összefüggésben álló azon kriterium is, hogy a nevezett gyárak csak akkor részesittessenek támogatásban, ha azok versenyképessége és életrevalósága általában a technika jelen állásának megfelelő berendezésben nyilvánul.

Különösen a szövőipar egyes ágaira nézve pedig már részletesen megjelöltettek azon kellékek, melyekkel az illető vállalatnak birnia kell, hogy kedvezményre igényt tarthasson.

Kétséget nem szenvedhet ugyan, hogy ily kriterium felállitása által számos kisebb iparos üzletének jelen szervezete mellett, a szóban levő kedvezményektől elüttetik s a jól berendezett vállalatok államilag gyámolitott versenyének kitétetik; mindazáltal másrészről figyelembe veendő, hogy a haladni nem tudó iparos, a közlekedés fejlődése mellett, a külföldi technikailag jól fölszerelt ipar versenyének ellenállani ugy sem képes s igy támogatása nem indokolt, — másfelől pedig az állami kedvezmények kilátásba helyezése arra serkentheti, hogy egyedül vagy társakkal szövetkezve, a kor követelményeinek megfelelően alakitsa át ipartelepét s igy állami támogatásra magát érdemesitse.

A törvényjavaslat 2. §-ában foglaltatnak a szóban levő gyáraknak az állam által nyujtandó kedvezmények. — Ezen kedvezmények kiterjednek adómentességekre, a bélyeg- és illetékmentességre és a gyári czélokra szükséges só árának leszállitására.

Az adómentességi kedvezményt indokolja a kitűzött — az iparosság nagyobb mérvű fejlődésének gyámolitására irányzott — czél; mely oly nyomatékkal bir, hogy avval az adóveszteség, mely a már létező ily vállalatok eddigi adójának elesése folytán beálland, párhuzamba nem tehető.

Az adómentesség kedvezményével kapcsolatosan jár a községi pótlék és az ipar és kamarai illetékek alóli mentesség is. A gyári telkek megszerzéseért és átiratásaért, a szerződések s egyéb okiratok után járó bélyeg- és illetékek alóli mentesités kedvezménye, az adómentességi kedvezménynyel analag módon az iparfejlesztési czélzat támogatásában leli indokolását.

A gyári czélokra szükséges tisztátlan só árának mérséklése kétségkivül üdvösen fog hatni az illető vállalatok üzleti viszonyainak kedvezőbb fejlődésére.

A törvényjavaslat 3. §-ában foglalt azon intézkedés, mely szerint azon kérdés, vajjon valamely gyári vállalat, mely a javaslat 2. §-ában körülirt állami kedvezmények megadását kéri, az 1. §-ban megjelölt kellékekkel bir-e vagy sem? esetről-esetre az erre hivatott ministerek által oldandó meg, a törvényjavaslat azon alapelvének felel meg, hogy csak azon vállalatok részesülhetnek az állam által nyujtandó kedvezményekben, melyek a technika jelen fejlődései szerint berendezve lévén, képesek is lesznek az ipar sikeres fejlesztését meginditani és keresztül vinni.

Budapesten, 1881. évi április hó 25-én.

Gr. Szapáry Gyula s. k.,
m. k. pénzügyminister.

527. szám.

(CLVII. ÜLÉS, 1035. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Jelentése

a főrendi ház állandó hármas bizottságának „az 1868. évi LIV. t. cz. némely §§-nak módositásáról" szóló törvényjavaslat tárgyában történt megállapodás folytán f. évi május 12-én 5642. sz. a. hozott képviselőházi határozat felett.

A főrendi ház közjogi és törvénykezési bizottságának f. évi ápril 23-án kelt jelentésében, szakértők meghallgatása és a kormány hozzájárulása mellett, ki levének tüntetve amaz érvek és módozatok, melyek folytán és a melyek korlátai között az 1868. évi LIV. t. cz. módositása tárgyában előterjesztett törvényjavaslat az átalános és esetleg a részletes tárgyalás alapjául elfogadható; a bizottság a közjogi és törvénykezési bizottság jelentésében foglaltak súlyától áthatva, és az igazságügyi minister által előterjesztett érvek fontosságát elismerve, tiszteletteljesen ajánlja, hogy a nagyméltóságú főrendi ház részéről a kérdéses törvényjavaslat a képviselőház érintett, s az igazságügyi minister úr által bővebben és behatóan indokolt határozatára való figyelemmel, az emlitett jelentés alapján, vétessék újból tárgyalás alá.

Budapest, 1881. évi május hó 14-én.

Gróf Cziráky János *s. k.,*
bizottsági elnök.

Báró Rudnyánszky József *s. k.,*
bizottsági jegyző.

527/a. szám.

(CLVII. ÜLÉS, 1039. JEGYZŐKÖNYVIPONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi május hó 14-én tartott

CCCXCVIII. ülése jegyzőkönyvéből.

5692. Gróf Szapáry Gyula pénzügyminister, a ministerelnök távollétében bemutatja kihirdetés végett a következő szentesitett törvényczikkeket:

1. »a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről«;

2. »a közvetlenül lerovandó illeték kezeléséről«;

3. »az 1880. évi XX. törvényczikk 9. §-ában foglalt bélyegmentességi kedvezményeknek a magánosok adakozásaiból létesitett külön segélyalapra való kiterjesztéséről« és végül

4. »a Budapest főváros dunajobbparti részén »a főherczeg Albrecht-« és »Ilona«-utakon, valamint a »Csolnak«-utczában emelendő épitmények adómentességéről.

A hódoló tisztelett kihirdetett törvényczikkek hasonló czélból a főrendekhez szokott módon átküldetni rendeltetnek.

Baross Gábor s. k.,
a képviselőház jegyzője

I. melléklet az 527/a. számú irományhoz.

1661./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a közforgalom tárgyát képező értékpapirok birói megsemmisitéséről és elévüléséről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi május hó 14-én, a főrendekházában május hó 17-én.)

ELSŐ FEJEZET.

Megsemmisitési eljárás.

1. §.

A bemutatóra szóló, vagy határozott névre kiállitott, de üres hátirattal forgatható értékpapirok birói megsemmisitésére az alábbi szabályok alkalmazandók.

A váltók, a kereskedelmi utalványok és a közraktári jegyek birói megsemmisitésére vonatkozó törvényes intézkedések, a jelen törvény által nem érintetnek.

2. §.

Az, a kinek birlalásából vagy birtokából az 1. §-ban emlitett értékpapir elveszett, vagy a kinek birlalásában vagy birtokában az ilyen értékpapir megsemmisült, birói megsemmisitési eljárást kérhet, a mennyiben a jelen törvény kivételt nem tesz. Ezen joggal mint birtokos, a kiállitó is élhet.

A megsemmisitési eljárás az állami értékpapirokra nézve, a budapesti királyi kereskedelmi és váltótörvényszék hatásköréhez tartozik. Kivételt képeznek a horvát-szlavonországi földtehermentesitési kötvények, melyekre nézve a zágrábi királyi törvényszék illetékes. Egyéb értékpapirokra nézve a megsemmisitési eljárás azon törvényszéknél kérendő, mely tekintettel a kiállitó székhelyére vagy telepére, a kereskedelmi ügyek elintézésére illetékes.

3. §.

A kérvény a megsemmisitési eljárás meginditása iránt egy példányban két felzettel nyujtandó be. Egy kérvényben csak egynemű értékpapirra kérhető a megsemmisitési eljárás meginditása.

Ha a megsemmisitési eljárást magánfél kéri, kérvényét sajátkezüleg aláirni és aláirását királyi közjegyző által hitelesittetni, — ha pedig ügyvéd vagy megbizott által adja be kérvényét, ahhoz a közjegyző által hitelesitett aláirással ellátott eredeti meghatalmazást mellékelni tartozik.

4. §.

A folyamodó kérvényében az értékpapir ismertető jeleit pontosan előadni és valószinüvé tenni tartozik, hogy az értékpapir birlalásából vagy birtokából veszett el, illetőleg, hogy az birlalásában vagy birtokában semmisült meg.

5. §.

A kérvényben különösen előadandó:

1. a kiállitó neve; és ha magán értékpapir megsemmisitése kéretik, a kiállitó állása és lakhelye, illetőleg a kiállitó társaság, iparvállalat, pénzintézet vagy szövetkezet képviselőjének neve és székhelye;

2. az értékpapir minősége, kiállitási helye és ideje, folyó száma és sorozata;

3. az összeg, melyről az értékpapir szól, és a kamatláb;

4. az, hogy az értékpapir bemutatóra, vagy névre szól-e, s ez utóbbi esetben milyen névre?

5. az, hogy az értékpapirban van-e fizetési idő kitéve; ha van, ezen fizetési idő; sorsolás alá eső értékpapirnál pedig az, hogy ki lett-e már a papir sorsolva és mikor?

6. szelvényes értékpapirnál a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napja, és az, hogy volt-e a papirhoz szelvényutalvány kiadva és mellékelve vagy nem volt?

6. §.

Ha a kérvény a 2—5. §§-ban megállapitott kellékekkel nem bir, az hivatalból visszautasitandó, s erről a folyamodó értesitendő.

Ezen visszautasitó határozat ellen, a kézbesitéstől számitandó 8 nap alatt, minden további jogorvoslat kizárásával, felfolyamodásnak van helye a másodbirósághoz.

Egyébiránt a hiányok pótlása mellett, a kérvény a megsemmisitési eljárás meginditása iránt, újból beadható.

7. §.

Ha állami vagy törvényhatósági értékpapir megsemmitése kéretik, a kellően felszerelt kérvény mellékleteivel együtt azon hatósággal, mely alatt a megsemmisitendő értékpapirok beváltásával megbizott pénztár áll, azon felhivás mellett közöltetik, hogy a kérvényben előadott ismertető jelek helyessége és az értékpapirban kifejezett követelés fennállása iránt nyilatkozzék.

A megkeresett hatóság a felhivásnak késedelem nélkül megfelelni tartozik. Nyilatkozatában egyedül annak kijelentésére szoritkozik, hogy az előadott ismertető jelek helyesek-e vagy nem, és hogy az értékpapirban kifejezett követelés fennáll-e vagy nem?

8. §.

Ha a hatóság nyilatkozata szerint az előadott ismertető jelek nem helyesek, vagy ha az értékpapirban kifejezett követelés fenn nem áll, — a kérvény elutasitandó és erről a folyamodó, a nyilatkozat közlése mellett, értesitendő.

Ezen elutasitó határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs.

9. §.

Ha a hatóság nyilatkozata szerint az előadott ismertető jelek helyesek, és az értékpapirban kifejezett követelés fennáll, a biróság a megsemmisitési eljárás meginditását

elrendeli, és hirdetvényt bocsát ki, melyben a folyamodó nevének, állásának és lakhelyének megjelölése, és az előadott ismertető jelek pontos kitüntetése mellett, az értékpapir ismeretlen birtokosát felhivja, hogy birtoklását a hirdetvényben kitett határidő elteltéig a biróságnál jelentse be; különben a folyamodó újabb kérelmére az értékpapir semmisnek fog nyilvánittatni.

Az eljárás meginditását elrendelő végzésről, melybe a hirdetvény szövege szószerint felveendő, a folyamodó és a hatóság (7. §.) értesitendő.

A hirdetvény a biróságnál nyilt helyen kifüggesztendő és a folyamodó költségén a belföldi hivatalos lapban, és az osztrák-magyar monarchia másik államának hivatalos lapjában háromszor közzéteendő.

A budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék, továbbá a zágrábi kir. törvényszék azon állampapirokról, melyeknek megsemmisitése iránt az eljárás a hirdetvény kibocsátásával megindittatott és még folyamatban van, jegyzéket vezetni, és azt másolatban az összes törvényszékeknek évenkint megküldeni tartozik. Ezen jegyzéket mindenki megtekintheti és arról hiteles másolatot vehet ki.

10. §.

Ha magán értékpapir megsemmisitése kéretik, a biróság a megsemmisitési eljárást, a 7. §-ban szabályozott intézkedés mellőzésével, közvetlenül elrendeli és az 5. §. értelmében hirdetvényt bocsát ki.

A biróság az eljárást meginditó végzésről, melybe a hirdetvény szövege szószerint felveendő, a folyamodót és az értékpapir kiállitóját, illetőleg ennek a kérvényben megnevezett képviselőjét értesiti.

A hirdetvény a biróságnál nyilt helyen kifüggesztendő és a folyamodó költségén a belföldi hivatalos lapban háromszor közzéteendő. Azt, hogy a hirdetvény az osztrák-magyar monarchia másik államának hivatalos lapjában is közzététessék-e? minden egyes esetben a biróság határozza meg.

11. §.

A hirdetvényi határidő három év. Ezen határidő:

1. olyan értékpapiroknál, melyekben fizetési idő kikötve nincsen, a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napjától számitandó;

2. olyan értékpapiroknál, melyeknek határozott fizetési idejök van, ha a fizetési idő a hirdetvény keltét megelőzőleg már bekövetkezett, a hirdetvény keltétől; ha pedig a fizetési idő még be nem következett, a bekövetkezendő fizetési naptól számitandó;

3. olyan értékpapiroknál, melyeknél a fizetési idő sorsolástól függ, és a sorsolás már megtörtént, a hirdetvény keltétől; ha pedig a sorsolás a hirdetvény keltét megelőzőleg még be nem következett, és a papirok szelvénynélküliek, a bekövetkezendő fizetési naptól; ha pedig a papirok szelvényesek, a kiadott szelvények utolsó darabjának lejárati napjától számitandó. Az utóbbi esetben a hirdetvényben kiteendő, hogy ha az értékpapir fizetési ideje sorsolás folytán korábban következnék be, a határidő a korábban bekövetkezendő fizetési naptól számittatik;

4. részlet-befizetésekről szóló igazolványoknál a hirdetvényi határidő a szerint, a mint a kiállitandó értékpapir kicserélésére szolgáló határidő a hirdetvény keltét megelőzőleg már kezdetét vette, vagy nem vette, — a hirdetvény keltétől, vagy a kicserélésre szolgáló határidő első napjától számitandó.

Olyan magán-értékpapiroknál, melyeknek fizetési ideje bemutatástól vagy felmondástól függ, a határidő a hirdetvény keltétől számitandó.

Ha a kiállitó társaság, iparvállalat, pénzintézet vagy szövetkezet alapszabályaiban az értékpapir megsemmisitésére rövidebb határidő van megállapitva, és ez magában az értékpapir szövegében ki van fejezve, az alapszabályokban megállapitott rövidebb határidő tüzendő ki.

12. §.

Ha a megsemmisitendő értékpapir elévülése már megkezdődött, és a megkezdett elévülés betöltésére a hirdetvény keltétől számitva, három évnél rövidebb idő szükséges, a hirdetvényi határidő a hátralevő elévülési idő felére szabandó.

Ezen határidő állami és törvényhatósági értékpapiroknál hat hónál, magán-értékpapiroknál pedig negyvenöt napnál rövidebb nem lehet.

13. §.

A biróság a megsemmisitési eljárás meginditása alapján nem tehet intézkedést a végből, hogy az értékpapirra fizetés ne történjék, vagy hogy az át ne irassék, vagy hogy ahhoz új szelvényív ne adassék.

14. §.

A hirdetvényi határidő lejártával, ha senki sem jelentkezett (15. §. 3.), a folyamodó az értékpapír birói megsemmisitését kérheti.

A kérvény a bírósághoz egy példányban, három felzettel nyujtandó be.

Egy kérvényben csak egynemű értékpapirra nézve kérhető a birói megsemmisités.

A kérvény aláirására, illetőleg a meghatalmazásra nézve a 3. §. rendelkezése alkalmazandó.

15. §.

A kérvényhez melléklendők:

1. a megsemmisitési eljárás meginditását elrendelő végzés;
2. a hirdetvény közzétételét igazoló lappéldányok;
3. a biróság iktató hivatalának bizonyitványa arról, hogy a kérvény beadása napjáig, mint a papir birtokosa vagy birlalója, senki sem jelentkezett.

Az olyan kérvényre, mely az érintett kellékekkel nem bir, a 6. §. intézkedése alkalmazandó.

16. §.

Ha állami vagy törvényhatósági értékpapir megsemmisitése kéretik, a biróság a kellően felszerelt kérvényt, mellékleteivel együtt, a 7. §-ban kijelölt hatósággal azon felhivás mellett közli, hogy az iránt, vajjon az értékpapirban kifejezett követelés változatlanul fennáll-e még, nyilatkozzék. Egyszersmind a hatóságot megkeresi, hogy a mennyiben a követelés változatlanul fennáll, az illető pénzalap kezelésére hivatott pénztárt oda utasitsa, hogy további birói rendeletig az értékpapirt át ne irja, ahhoz új szelvényt ki ne adjon, arra fizetést ne teljesitsen.

Egyidejüleg a biróság az értékpapirnak a hirdetvényben előadott ismertető jelei és a megsemmisitési eljárást meginditó végzés keltének és számának kitüntetése mellett, a pénztárnak közvetlenül meghagyja, hogy a felsőbb hatóságtól veendő utasitás beérkeztéig is, a meghagyás vételétől kezdve, felelősség terhe alatt az értékpapirt át ne irja, ahhoz új szelvényeket ne adjon, arra fizetést ne teljesitsen.

Ha ezen meghagyás vétele után a pénztárnál az értékpapir bemutattatik, a bemutató a meginditott megsemmisitési eljárásra utasitandó.

17. §.

Ha a megkeresett hatóság nyilatkozata szerint az értékpapir időközben átiratott, beváltatott, vagy ahhoz új szelvényív kiadatott, a kérvény elutasitandó, és erről a folyamodó, a nyilatkozat közlése mellett, továbbá a hatóság és a pénztár értesitendő.

Ezen elutasitó határozat ellen jogorvoslatnak helye nincsen.

18. §.

Ha a hatóság nyilatkozata szerint az értékpapir sem át nem iratott, sem be nem váltatott, sem ahhoz új szelvényiv ki nem adatott, és ha e nyilatkozatnak beérkezése napjáig a biróságnál senki sem jelenkezett, ez az értékpapir megsemmisitését kimondja és hirdetvényt bocsát ki, melyben a folyamodó nevének, állásának és lakhelyének megjelölése, és az előadott ismertető jelek pontos kitüntetése mellett, az értékpapirt megsemmisitettnek nyilvánitja.

A megsemmisitési végzésről, melybe a hirdetvény szövege szó szerint felveendő, a folyamodó, és a végzés jogerőre emelkedésével (29. §.) a hatóság és a pénztár is értesittetik.

A hirdetvény közzététele a 9. §. értelmében történik.

19. §.

Ha magán-értékpapir megsemmisitése kéretik, a biróság a 16. §-ban megállapitott intézkedés mellőzésével, a kellően felszerelt kérvény alapján, az értékpapir megsemmisitését elrendeli és a 18. §. értelmében hirdetvényt bocsát ki. Egyidejüleg ugyanazon végzésben meghagyja az értékpapir kiállitójának, illetőleg megnevezett képviselőjének, hogy a végzés vételétől kezdve, felelősség terhe alatt, további birói rendeletig az értékpapirt át ne irja, ahhoz új szelvényívet ki ne adjon, arra fizetést ne teljesitsen.

A végzésről, melybe a hirdetvény szövege szó szerint felveendő, a folyamodó, és a végzés jogerőre emelkedésével (29. §.) az értékpapir kiállitója, illetőleg ennek megnevezett képviselője értesittetik.

A hirdetvény közzétételére a 10. §. intézkedése szolgál irányadóul.

20. §.

A megsemmisitési végzés joghatálylyal nem bir, ha annak kézbesitése előtt az értékpapir átiratott, vagy ahhoz új szelvényiv kiadatott, vagy arra fizetés teljesittetett.

21. §.

Birói megsemmisités tárgyai nem lehetnek:

1. az állami papirpénzjegyek;
2. az állami kamatozó pénztári utalványok;
3. a kir. zálogház által kiadott zálogjegyek;
4. a lottó-betételekről kiadott elismervények;
5. az értékpapirok szelvényei és szelvényutalványai;
6. a jótékony, vagy közhasznu czélokra rendezett állam- vagy magánsorsjátékok jegyei;
7. az olyan értékpapirok, melyekre nézve a megsemmisités magában az értékpapir szövegében határozottan kizáratott;
8. az osztrák-magyar bank jegyei (1878: XXV. t.-cz.).

22. §.

Az osztrák-magyar monarchia másik államát, vagy külállamot terhelő értékpapirok birói megsemmisitése, a belföldi biróságok előtt nem kérhető.

23. §.

Az országon kivül székelő társaságokat, iparvállalatokat, pénzintézeteket vagy szövetkezeteket terhelő értékpapirok birói megsemmisitése a belföldi biróságok előtt csak akkor kérhető, ha az értékpapir az országban székelő telep, képviselőség vagy főügynökség által állittatott ki.

24. §.

A jelen törvény 1. §-a alá eső, de lekötött, valamint a névre szóló szelvény nélküli értékpapirok birói megsemmisitésére, a törvénykezési rendtartás szabályai alkalmazandók.

25. §.

Ha a hatósági nyilatkozat beérkezése (18. §.) illetőleg a megsemmisitési kérvény beadása (19. §.) napjáig az értékpapir birtokosa vagy birlalója jelentkezik (26. §.), a megsemmisitési eljárás ezen körülményre hivatkozással megszüntnek nyilvánitandó, és erről a jelentkezőn kivül a folyamodó és a hatóság, illetőleg az értékpapir kiállitója értesitendő.

A mennyiben a megszüntetés kimondása az állami és törvényhatósági értékpapirok tekintetében, a 16. §-ban szabályozott meghagyás közlése után történik, a megszüntető végzésben egyszersmind a meghagyás is visszavonandó, és erről közvetlenül a pénztár is értesitendő.

A megszüntető végzés ellen jogorvoslatnak helye nincs.

26. §.

Az értékpapir birtokosa vagy birlalója jelentkezésében (25. §.) nevét, állását és lakhelyét, továbbá a megsemmisitési eljárás meginditását elrendelő végzés keltét és számát határozottan kitenni; egyuttal az értékpapirt mellékelni, vagy teljes bizonyitékot képező okirattal kimutatni tartozik, hogy az rendelkezése alatt áll.

Ha a jelentkezési beadvány ezen kellékeknek meg nem felel, az a hiányok pótlása végett visszaadandó, esetleg a pótlás a jelentkező kihallgatása mellett eszközlendő.

A hatósági nyilatkozat beérkezése (18. §.), illetőleg a végleges megsemmisitési kérvény beadása (19. §.) után beadott jelentkezésre a 16. §. utolsó bekezdése alkalmazandó.

27. §.

A megsemmisittetni kért értékpapirra nézve netalán bejelentett egyéb igény, a megsemmisitési eljárásra befolyással nem bir.

28. §.

Az értékpapir birtokosa vagy birlalója, a megsemmisitési hirdetménynek (18. és 19. §§.), a belföldi hivatalos lapban megjelent harmadik közzétételétől számitandó harmincz nap alatt, a megsemmisitési végzés ellen felfolyamodással élhet a másodbirósághoz és az eljárás megsemmisitését kérheti:

1. ha a biróság illetéktelen;

2. ha olyan értékpapir semmisittetett meg, mely nem tárgya a megsemmisitési eljárásnak;

3. ha a törvényes hirdetményi határidőnél rövidebb tűzetett ki, vagy ha a kitűzött határidő meg nem tartatott;

4. ha a hirdetmények tartalmára és közzétételére vonatkozó szabályok meg nem tartattak;

5. ha állami vagy törvényhatósági értékpapiroknál, a hatóság megkérdezésére vonatkozó rendelkezések meg nem tartattak;

6. ha a magánértékpapirokra vonatkozó eljárásnál nem a kiállitó jogositott képviselője értesittetett. (10., 19. §§.)

29. §.

A panaszló a felfolyamodáshoz az értékpapirt mellékelni, vagy teljes bizonyitékot képező okirattal kimutatni tartozik, hogy az rendelkezése alatt áll.

A kellően fel nem szerelt, vagy elkésve beadott felfolyamodás, az első biróság által hivatalból visszautasitandó.

A felfolyamodásra hozott másodbirósági határozat ellen, további jogorvoslat nem használható.

Ha a semmiségi kérelemnek hely adatik, a megsemmisitési eljárás megszüntnek nyilvánitandó, a 16., illetőleg a 19. §-ban szabályozott meghagyás visszavonandó, és erről a feleken kivül a hatóság és a pénztár, illetőleg az értékpapir kiállitója értesitendő.

30. §.

A jogerőre emelkedett megsemmisitési végzés folytán, a megsemmisitett értékpapir a kiállitó irányában hatálytalanná válik, és az, a kinek kérelmére a megsemmisités kimondatott, követelheti, hogy neki a megsemmisitett helyett új értékpapir adassék ki, illetőleg a lejárt követelés fizettessék ki.

Ha a kiállitó ezt megtagadja, a fél követelését per útján érvényesitheti.

A birói megsemmisités az értékpapirhoz kiadott szelvények érvényességét nem érinti.

31. §.

Szelvényes értékpapirnál a fél az új értékpapir kiadását, illetőleg a lejárt követelés kifizetését csak ugy követelheti, ha a megsemmisitett értékpapirhoz kiadott, de még le nem járt szelvényeket visszaadja, vagy a hiányzó szelvények értékét készpénzben lefizeti.

32. §.

Ha az értékpapirral az ahhoz kiadott szelvények is elvesztek vagy megsemmisültek, a biróság a fél kérvényére, melyben az elveszetteknek vagy megsemmisülteknek állitott szelvények megjelölendők, a megsemmisitési eljárás meginditását elrendelő végzésében (9. és 10. §§.) egyszersmind meghagyást bocsát ki, és pedig állami és törvényhatósági értékpapiroknál a hatósághoz és a pénztárhoz, magánértékpapiroknál pedig a kiállitóhoz, illetőleg ennek képviselőjéhez az iránt, hogy a megjelölt és az elévülési idő alatt be nem váltott szelvények értéke a folyamodónak jelentkezésére fizettessék ki.

Ha a megsemmisitési kérvény elutasittatik (17. §.), vagy a megsemmisitési eljárás megszüntnek mondatik ki (25., 29. §§.), az arról szóló végzésben a fentebbi fizetési meghagyás visszavonandó.

33. §.

Ha nem az értékpapir, hanem az ahhoz kiadott szelvények vesztek el, vagy semmisültek meg, az értékpapir birtokosának szabályszerű (2—6. §§.) kérvényére, melyhez az értékpapir melléklendő, vagy teljes bizonyitékot képező okirat csatolandó arról, hogy az értékpapir a folyamodó rendelkezése alatt áll, a biróság meghagyást bocsát ki (32. §.) az iránt, hogy a megjelölt és az elévülési idő alatt be nem váltott szelvények értéke, az értékpapir bemutatójának fizettessék ki.

34. §.

A mely szelvénynek értéke a 32. és 33. §§. eseteiben, az elévülés befejeztétől számitandó három hó alatt nem követeltetik, annak értékéhez a folyamodó, illetőleg az értékpapir bemutatója igényt többé nem tarthat.

35. §.

Ha az értékpapirral az ahhoz kiadott szelvény-utalvány is elveszett vagy megsemmisült, a biróság a fél kérvényére a megsemmisitési eljárást meginditó végzésben (9. és 10. §§.) egyszersmind meghagyást bocsát ki (32. §.) az iránt, hogy a mennyiben az új szelvényív még ki nem adatott, az csak annak adassék ki, a ki a szelvény-utalvány mellett az értékpapirt is bemutatja.

A megsemmisitési végzésben pedig a biróság meghagyást bocsát ki az iránt, hogy új szelvényiv, illetőleg új szelvény-utalvány az új értékpapirral együtt, a folyamodónak adassék ki.

Az ilyen meghagyás joghatálylyal nem bir, ha a 20. §-ban emlitett esetek valamelyike fenforog.

36. §.

Ha nem az értékpapir, hanem az ahhoz kiadott szelvény-utalvány veszett el, vagy semmisült meg, az értékpapir birtokosának szabályszerű (2—6. §§.) kérvényére, melyhez az értékpapir melléklendő, vagy teljes bizonyitékot képező okirat csatolandó arról, hogy az értékpapir a folyamodó rendelkezése alatt áll, a biróság meghagyást bocsát ki az iránt, hogy a mennyiben a kiadás ideje még be nem következett, magára az értékpapirra és a hitelkönyvbe azon záradék jegyeztessék fel, hogy az új szelvényív csak az értékpapir bemutatójának fog kiadatni.

Ezen feljegyzés hatályát veszti azon időponttal, melyben a pénztár, illetőleg az értékpapir kiállitója, az értékpapirra nézve, a meginditott megsemmisitési eljárás folyamában, a 16., illetőleg 19. §§-ban meghatározott meghagyást vette.

MÁSODIK FEJEZET.

Elévülés.

37. §.

Az állami értékpapirokban kifejezett tőkekövetelés a lejárat napjától számitandó husz esztendő elteltével elévül. Ugyanezen idő alatt évül el a törvényhatósági és a magánértékpapirokban kifejezett tőkekövetelés is, a mennyiben egyes törvények kivételt nem tesznek.

Az 1872 : XXXII., az 1873 : XXXIII. és az 1874 : XIV. törvényczikkek alapján kiadott kötvények szövegében megállapitott 7, illetőleg 30 évi elévülési idő, a jelen törvény által nem érintetik.

38. §.

A járadék-kötvényekben biztositott járadék-követelési jognak a 37. §-ban kitett elévülési ideje a határozott névre szóló, vagy bizonyos személy javára lekötött kötvényeknél, a kincstártól fel nem vett első kamat- (járadék-) részlet lejárati napjától, — a bemutatóra szóló kötvényeknél pedig a kötvényhez kiadott szelvényiven lévő utolsó szelvényt követő legközelebbi kamat- (járadék-) részlet lejárati napjától számitandó.

39. §.

Azon esetekben, melyekben a 12. §. szabályai szerint, a hirdetményi határidő hat hóra, illetőleg negyvenöt napra szabatik, a megkezdett elévülés, a szabályszerű megsemmisitési kérvény beadásától kezdve, a folyamodó javára nyugszik és csak a megsemmisitési végzés jogerőre emelkedését követő nappal folyik tovább.

Ezen kedvezmény megszünik, ha a folyamodó a hirdetvényi határidő elteltétől számitandó három hó alatt, illetőleg magán-értékpapiroknál harmincz nap alatt a kérvényt, a végleges megsemmisités végett be nem adja.

40. §.

Szelvényeken alapuló követelés, a lejárat napjától számitandó hat esztendő elteltével elévül.

A jelen törvény által azon intézkedéseken, melyek bizonyos magán-értékpapirok szelvényeire nézve rövidebb elévülési időt állapitanak meg, változás nem történik.

41. §.

Az 1872: XXXII. t.-cz. alapján kiadott kötvények és az 1873: XXXIII., ugy az 1874: XIV. t.-cz. alapján kiadott kincstári utalványok szelvényei tekintetében meghatározott elévülési idő, a jelen törvény által nem érintetik.

42. §.

A tőke, illetőleg a folytonos járadék-fizetési kötelezettség tekintetében, az elévülést félbeszakitja:

a) a kötvénynek új szelvényív kiszolgáltatása végett, az erre hivatott pénztárnál (hatóság- vagy hivatalnál) történt felmutatása;

b) a kötvény átirása, vagy az azután járó kamatok folyósitása végett az illetékes hatósághoz (hivatal- vagy pénztárhoz) intézett kérvény beadása, ha a kötvény nem is mellékeltetik a kérvényhez;

c) a kötvény birói megsemmisitése végett, az erre illetékes birósághoz beadott kérvény.

Az *a)* és *b)* alatt emlitett lépések az elévülést nem szakitják félbe, ha azok folytán hat esztendő alatt a kamat fel nem vétetett, illetőleg az új szelvényív ki nem vétetett; a *c)* pont alatt emlitett lépések pedig akkor nem szakitják félbe az elévülést, ha a megsemmisitési kérvény elutasittatott (17. §.), vagy megszüntnek mondatott ki. (25. és 29. §§.)

Az értékpapirban kifejezett tőke, illetőleg folytonos járadékfizetési kötelezettség tekintetében, az elévülési időbe nem számittatik be azon idő, mely alatt az államkincstár javára kiadott, a kifizetést, illetőleg kiszolgáltatást gátló, és szerződési vagy szolgálati viszonyon alapuló közigazgatási tilalom folytán, a követelés vagy a szelvényív fel nem vehető.

43. §.

Az egyes kamat- vagy járadék-részletek elévülésének félbeszakitására a következő szabályok alkalmazandók:

a) ha a kötvény az erre hivatott pénztárnál vagy hivatalnál, új szelvényív kiszolgáltatása végett bemutattatik, az elévülés a kiszolgáltatni kért új szelvények tekintetében félbeszakad, a mennyiben azok a kötvény bemutatásakor még el nem évültek;

b) ha a kamatok folyósitása vagy átutalása végett, a kölcsön kezelésével megbizott hatósághoz vagy hivatalhoz kérvény adatik be, a kérvény beadásakor még el nem évült kamat- vagy járadékrészletek elévülése félbeszakad akkor is, ha a kérvényhez a kötvény nem mellékeltetik;

c) ha a kamat- vagy járadékrészletre a kölcsönt kezelő hatóság- vagy hivatalnál igény jelentetik be, a még el nem évült kamat- vagy járadékrészletek elévülése félbeszakad akkor is, ha az igény bejelentésével egyidejüleg a szelvény- vagy a kamatnyugta be nem adatik;

d) ha a bemutatóra szóló kötvény birói megsemmisitése végett, az illetékes birósághoz kérvény adatik be, a kötvényhez kiadandó, és a kérvény beadásakor még el nem évült kamat- vagy járadék-szelvények elévülése félbeszakad.

A kamat- és járadék-részletek elévülési idejébe nem számittatik be azon idő, mely alatt a kincstár javára kiadott, és szerződési vagy szolgálati viszonyon alapuló közigazgatási tilalom folytán, a kamat- vagy járadék-követelés fel nem vehető.

44. §.

Ha a szelvényutalvány az új szelvényiv felvétele végett, az utolsó szelvény lejárati napjától számitandó három év alatt be nem mutattatik, az új szelvényiv elnyeréséhez, a szelvényutalványon kivül, az értékpapir bemutatása is szükséges.

45. §.

A jelen törvényben megállapitott, illetőleg fentartott elévülés, kiskorúak, gondnokság alatt álló és jogi személyek ellen is hatályos.

HARMADIK FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

46. §.

A jelen törvény hatályba lépéséig keletkezett megsemmisitési végzések, az eddigi jogszabályok szerint birálandók meg.

A jelen törvény hatályba lépése előtt kitűzött hirdetvényi határidők, a mennyiben megsemmisitési végzés még nem hozatott, csak a jelen törvény 11. és 12. §§-ban megállapitott időtartam elteltével tekintethetnek lejártaknak.

Az eljárás megszüntetendő, ha az olyan értékpapirokra nézve indittatott meg, melyek a jelen törvény értelmében birói megsemmisités tárgyát nem képezhetik.

47. §.

A jelen törvénynek az elévülési idő tartamára vonatkozó határozatai azon esetekben, melyekben az elévülés, a jelen törvény hatályba lépése előtt már megkezdődött, nem alkalmazhatók.

Azon esetekben, melyekben a jelen törvény rövidebb elévülési időt állapit meg, ezen rövidebb elévülési idő csak ugy alkalmazható, hogy az elévülés kezdete a jelen törvény hatályba lépésétől számitandó.

48. §.

A jelen törvény hatályba lépésétől kezdve, annak tárgyára vonatkozó minden törvény és rendelet, a mennyiben a jelen törvény által fenn nem tartatott, hatályon kivül helyeztetik.

49. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, az igazságügyminister és a földmívelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, ki e tekintetben Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el, — bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más híveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi május hó tizenkettedikén.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

II. melléklet az 527/a. számú irományhoz.

1661./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a közvetlenül lerovandó illetékek kezeléséről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi május hó 14-én, a főrendekházában május hó 17-én.)

I. FEJEZET.

Kiszabási hivatalok illetősége.

1. §.

A bélyeg- és illetékekre vonatkozó törvények és szabályok szerint közvetlenül lerovandó illetékek megszabását, illeték-kiszabási hivatalok teljesitik; és pedig:

a) az ingatlanok tulajdonának, haszonélvezetének, vagy használatának átruházására, és az ingatlanokat terhelő szolgalmakra vonatkozó jogügyletek és okiratok után járó illetékeket azon kiszabási hivatal szabja meg, melynek kerületéhez az ingatlanok tartoznak, ha pedig a jogügylet tárgyát képező ingatlanok különböző kiszabási hivatalok kerületeihez tartoznak: az a kiszabási hivatal illetékes, melynek területén az okiratban első helyen felsorolt ingatlan fekszik; s ez illetőség kiterjed arra az esetre is, midőn ugyanazon okiratban az ingatlanokra vonatkozó intézkedés mellett másnemű jogügyletek is foglaltatnak;

b) hagyatékoknál a kiszabási hivatalok illetőségét, ha a hagyaték biróilag vagy gyámhatóságilag tárgyaltatik, az eljáró biróság vagy gyámhatóság székhelye, egyéb esetekben az örökhagyó utolsó rendes lakhelye, ha pedig az örökhagyó lakhelye a magyar állam területén kivül volt, a magyar állam területén levő hagyatéki vagyon főrészének holléte szabályozza;

c) illeték-egyenérték alá eső ingatlanok s ingókra nézve azon kiszabási hivatal illetékes, melynek területében a fizetésre kötelezett jogi személy székhelye, illetőleg a haszonélvező lakhelye, ha pedig az a magyar korona területén kivül van, hol az illeték-köteles ingatlan-vagyon főrésze fekszik;

d) ingók iránt hatóságok (biróságok, törvényhatóságok, katonai, állami és községi hatóságok) vagy kir. közjegyzők előtt létrejött jogügyletek és okiratok, továbbá birói itéletek és végzések, valamint a telekkönyvi előjegyzések- és bejegyzésekre nézve az eljáró hatóság, illetőleg kir. közjegyző székhelye határozó;

e) belföldön kiállitott minden más szerződésnél, okirat- vagy iratnál az illetőséget szabályozza a felek lakhelye; ha különböző helyeken laknak, a legutóbb történt aláirás helye, külföldön kiállitott okiratnál pedig azon fél lakhelye, ki az okiratot behozza vagy behozatja, s ha

e lakhelye a magyar korona állam területén kivül esik, azon illeték-kiszabási hivatal illetékes, melynek területében az okirat használatba vétetik;

f) az illeték-rövidítésekről felvett hivatalos leletek alapján járó illetékek, a fizetésre kötelezett fél rendes lakhelyére nézve illetékes kiszabási hivatal által szabatnak meg.

Ha valamely jogügylet nem az illetékes kiszabási hivatalnál jelentetett be, ez tartozik a bemutatott okiratot hivatalból az illetékes kiszabási hivatalhoz áttenni és erről a bejelentő felet értesiteni.

2. §.

Kivételek.

a) A vasuti vállalatok részére egyesség vagy kisajátitás utján megszerzett ingatlanokra nézve, a magyar korona területén: a budapesti központi díj- és illetékszabási hivatal illetékes;

b) midőn a fél az illetéket legott a jogügylet bejelentése alkalmával lefizetni kivánja, s helyben nincs illeték-kiszabási, hanem csak adóhivatal, az utóbbi teljesiti az illeték előzetes megszabását;

c) hasonlókép előzetesen szabhatják meg az illetéket a kir. közjegyzők is oly módon, hogy az alábbi II-ik fejezetben körülirt bejelentés eszközlése mellett kiszabási tervezetet tartalmazó utalványt állitanak ki, melynek alapján a befizetés a kir. adóhivatalnál teljesithető.

3. §.

Felmerülő kétely, valamint kirendelési kérelem esetében, az illetőséget a pénzügyminister határozza meg.

II. FEJEZET.

Illetékköteles jogügyletek és okiratok bejelentése.

4. §.

Bejelentési kötelezettség.

Az illetékkiszabási-, vagy adóhivatalnál bejelentendők, illetőleg benyujtandók:

a) a jogerőre emelkedett birói itéletek és végzések, valamint a telekkönyvi előjegyzések és bejegyzések — a mennyiben az illeték nem bélyegjegyekben lerovandó, — ugyszintén a biróilag vagy gyámhatóságilag letárgyalt hagyatékok kimutatásai, *a telekkönyvi hatóságok, illetőleg az eljáró biróságok, vagy gyámhatóságok által;*

b) oly jogügyletek, cselekmények és okiratok, melyek hatóságok [1. §. *d)*] vagy kir. közjegyzők előtt, illetőleg azok közbenjárásával jönnek létre, vagy hatósági jóváhagyáshoz vannak kötve, az eljáró *hatóság, illetőleg kir. közjegyző által;*

c) minden más jogügylet és okirat a *szerződő felek,* — oly esetben pedig, midőn az okiratot kiállitó fél a bejelentést nem eszközli, vagy nem eszközölheti, az okirat *elfogadója,* — világos vagy hallgatólagos meghatalmazás nélkül, más nevében létesitett jogügyletek vagy iratok, a megbizás nélküli ügyvivő által; szerződő felek közül az okiratot első helyen aláiró fél köteles a jogügylet bejelentésére, ha aziránt a szerződésben eltérő intézkedés nem foglaltatik;

d) hivatalos beavatkozást nem igénylő hagyatékok kimutatásai, egyetemleges kötelezettség mellett a törvényes vagy végrendeleti *örökösök* által.

5. §.

Bejelentési határidő.

A bejelentés, illetőleg benyujtás eszközlendő:

a) ha a jogügylet, cselekmény vagy okirat *belföldön,* kir. közjegyző közbenjárásával vagy a nélkül jött létre, a létesités napját követő naptól számitandó 8 nap alatt:

b) ha külföldön jött létre és belföldön érvényesitendő: az irat behozatalától számitandó 30 nap alatt, illetőleg ezen határidő lejárta előtt is, még mielőtt az okirat belföldön hivatalos használat alá vétetik s általában, mielőtt valamely elvállalt kötelezettség teljesittetnék, vagy a jogügylet alapján más jogérvényes cselekmény foganatosittatnék;

c) birói itéletek- és végzésekre (4. §.) nézve, jogerőre emelkedésük napjától számitandó 15 nap alatt, telekkönyvi előjegyzések- és bejegyzésekre nézve pedig, egyidejüleg az illető határozatok kiadványozása alkalmával;

d) hatóságok előtt [1. §. *d)*], illetőleg ezek közbenjárásával létre jött, valamint hatósági jóváhagyástól függő jogügyletek, cselekmények és okiratokra nézve, a létesités, illetőleg hatósági jóváhagyás napjától számitandó 15 nap alatt;

e) hagyatékok, melyeknél birói vagy gyámhatósági beavatkozásnak helye nincs, az örökhagyó halálozása napjától számitandó 90 nap alatt, mely határidő kivételes esetekben az eljáró illetékkiszabási hivatal által indokolt kérelemre meghosszabbitható;

f) vasuti vállalatok által szerzett ingatlanokra nézve, a vaspálya vagy pályarész megnyitása napjától számitandó 90 nap, megnyitása után szerzett ingatlanokra nézve pedig, a szerzési okirat létesitésétől számitandó 8 nap alatt [*a)* betü szerint].

6. §.

Midőn a határidő végnapja vasárnap vagy ünnepnapra esik, az a legközelebbi köznapig terjed.

7. §.

A bejelentés módja.

Birói itéletek és végzések, [4. §. *a)*], ugyszintén a telekkönyvi előjegyzések- és bejegyzéseket elrendelő határozatok, valamint az 5. §. *d)* pontja alatt emlitett jogcselekményekről kiállitott okiratok, hitelesitett hivatalos másolatban, rendszerint az illető felek lakhelyének rájegyzése mellett, közlendők.

A telekkönyvbe bejegyzett dologi jogok kitörlését elrendelő végzések pedig az illetékszabással megbizott hivatalhoz e következő esetekben teendők át:

1. Ha a tulajdonjogot korlátozó haszonélvezeti szolgalmak kitörlése rendeltetik el.

2. Ha a kitörlés a jogositott fél oly kérelme alapján rendeltetett el, melyben a kitörlendő jogot megszüntető jogügylet és az ettől járó szabályszerü illeték lerovása nem igazoltatott.

8. §.

A felek, s ha kir. közjegyző közbenjárt, az utóbbi által, a felek rendes lakhelyeinek kitüntetése mellett benyujtandók:

a) minden oly jogügylet- vagy cselekményről, melynek tárgya nem ingatlan dolog, a létesitő okirat eredeti vagy bélyegmentesen hitelesitett példánya; ha az eredeti nyomban visszakivántatnék, annak egyszerü másolata is becsatolandó, máskülönben az eredeti irat elismervény mellett az illeték kiszabásáig visszatartatik, mindkét esetben a történt bejelentés az eredeti okiratra vagy annak hitelesitett példányára hivatalból rájegyeztetik;

b) ingatlan javak iránt intézkedő jogügyletek- vagy cselekményekről az okiratnak vagy eredeti példánya, s ez esetben egyszersmind egyszerü másolata, vagy pedig annak e czélra bélyegmentesen hitelesitett másolata és mind a két esetben e mellett még a fél által megszerzendő: az illető ingatlant terhelő föld- vagy házadónak azon évi összegét, melyben a jogügylet megköttetett, vagy ha akkor a folyó évi adó még kiróva nem lenne, az előző évi adó összegét, az osztály-adó alá tartozó épületeknél pedig ezek becsértékét, végre oly szolgál-

mányok iránt kötött jogügyleteknél, melyek értéke készpénzben kifejezve nincs, az illeték alapját képező szolgálmány értékét kitüntető bizonyitvány.

Ezen bizonyitványt kis- és nagy-községekben a biró és jegyző, rendezett tanácsú városokban a polgármester és tanácsnokok egyike, törvényhatósági joggal felruházott városokban az adótelekkönyv kezelésével megbizott hivatal főnöke köteles kiállitani.

Azon fél, ki az adó- és értékbizonylatokat a jogügylet bejelentése alkalmával be nem szolgáltatja, azoknak, a mennyiben szükséges, 15 nap alatti pótlására, vagy a fenforgó akadály bejelentésére hivatalból felhivatik.

Az ingatlan javakra vonatkozó jogügyletek bejelentése, illetőleg a létesitő okiratnak illetékkiszabás végett benyujtása, a telekkönyvi hatóság utján is érvényesen eszközölhető, ha a telekkönyvi bejegyzés iránti kérvény a telekkönyvi hatósághoz az 5-ik §. *a*) és *b*) betüje alatt meghatározott határidőn belül benyujtatik és a kérvényhez illeték-kiszabás céljára az okirat külön másolata is, valamint az adó- és értékbizonylatok hozzá csatoltatnak.

Midőn ingatlanról intézkedő valamely jogügylet- vagy cselekményről okirat ki nem állittatott, az ügylet szóval bejelentendő, s ez esetben az hivatalos jegyzőkönyvbe foglaltatik, s a tett bejelentésről a félnek igazolvány adatik.

Benyujtandók továbbá:

c) ugy az ingók, mint az ingatlanok iránti jogügyleteknél — ha tárgyuknak avagy valamely szerződési kikötménynek értéke magában az okiratban készpénzben kifejezve nincsen s külön nem igazoltatik, — a tárgy, illetőleg kikötmény készpénzbeli értékét magában foglaló bevallás;

d) a vasuti vállalatok által szerzett ingatlanok jegyzéke, a vétel vagy megváltási áraknak tételenkinti kitüntetése mellett, később létrejött szerzés esetében pedig, a megfelelő okirat [*b*) szerint];

e) hagyatékokra nézve: a hagyatéki tömeg cselekvő és szenvedő állagát részletesen előtüntető *kimutatás*, a netáni leltár, valamint esetleg a végrendelet és osztálylevél eredeti vagy bélyegmentesen hitelesitett másolati példányának hozzácsatolása mellett.

A kimutatásban pontosan kitüntetendők még: az örökösök és hagyományosok, rendes lakhelyük hozzájegyzése mellett; továbbá azoknak az örökhagyóhoz való rokonsági viszonyai s az őket egyenkint a hagyatékból megillető osztály-, vagy hagyományrész; a szenvedő állapotra nézve pedig azon ténykörülmény, vajjon az elismertetett vagy igazoltatott-e és mily mértékben.

Midőn a hagyatékban oly cselekvő követelések is foglaltatnak, melyek az örökösök részéről kétségeseknek vagy behajthatlanoknak nyilvánittatnak, általuk az erre vonatkozó körülmények, ha a hagyaték biróilag vagy gyámhatóságilag tárgyaltatik, a tárgyalás befejezése előtt, máskülönben pedig a hagyatéki kimutatás benyujtása alkalmával igazolandók.

A kétségeseknek igazolt követelésekre nézve az örökösök maguk javasolhatják azon összeget, melyet hozzávetőleg behajthatni remélnek, s ha ez iránt az örökösökkel méltányos megállapodás nem létesithető, az illeték megszabása ily kétséges követelések után egy évig függőben marad, mely idő alatt általuk a behajthatlanság vagy bizonytalanság hitelt érdemlőleg igazolandó, vagy a határidő meghosszabbitása kieszközlendő.

A hagyatéki tömegből levonni kivánt terhek és költségek, a betegségi, temetkezési és kegyeletes költségek kivételével, kellő okiratok- és adatokkal igazolandók;

f) az *e*) alatt körülirt bejelentési módtól eltérőleg, megengedtetik, hogy oly esetekben, midőn a kisebb földbirtokosok osztályához tartozó és mezei gazdaságon kivül más üzlettel állandóan nem foglalkozott örökhagyók után maradt ingatlanok összesen 50 holdat meg nem haladnak, s az illető örökösök a hagyatékot a megszabott határidő alatt [5. §. *e*) betű] szóval és közvetlenül a községi elöljárónál érvényesen bejelenthessék; ki ilyenkor legott kimutatásba fog-

lalja az örökösöket, lakházuk számait, az örökhagyóhoz való rokonsági viszonyukat s a hagyatékból megillető osztályrészeiket, továbbá az ingatlanok mennyiségét, végre az ezek után előirt egy évi földadót s esetleg házbér- vagy házosztály-adót és az igy hivatalból megerősitett kimutatást nyolcz nap alatt az illeték-kiszabási hivatalnak beküldi; mely viszont, másnemü értékelés mellőzésével, az ingatlanoknak adó alapján meghatározott értékéhez, ennek 10%-nyi összegét a hagyaték gazdasági ingóságai fejében hozzászámitja.

Hasonló módon bejelenthetők a községi előljárónál, városokban az e czélra megbizott közegnél: mindazon kisebb hagyatékok is, melyek összes értéke a netáni terhek levonása nélkül 1000 forintot meg nem halad; de ily esetben a hagyatéki ingóságok részletesen kimutatandók;

g) oly hagyatékra nézve, mely részben az osztrák államterületen létezik, a hagyatéki kimutatásban az összes hagyatéki vagyon felveendő, s egyszersmind kitüntetendő, hogy az összes hagyaték tehertételei az egyes államterületen létező hagyatéki vagyont mily arányban terhelik.

9. §.

Mindazon haláleseteknél, melyekre nézve a polgári törvénykezési rendtartás, Horvát-Szlavonországokban a nem peres eljárás iránt érvényes szabályok, valamint a gyámsági és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877 : XX. t. cz. határozatai hivatalos beavatkozást rendelnek, nemkülönben midőn a hagyaték tárgyalását birói illetőleg gyámhatósági, vagy az 1874. évi XXXV. t. cz. 128. §-án alapuló megbizás folytán Horvát-Szlavonországokban a közjegyzői rendtartás értelmében kir. közjegyző vezeti: a hagyatéki kimutatás az előző §. *e)* pontjának rendelkezései szerint szerkesztendő, s még mielőtt az örök-részek és hagyományok a jogositottaknak átadatnának, illetőleg a telekkönyvi átiratás elrendeltetnék vagy kérelmeztetnék, hivatalos illetőleg hitelesitett példányban az illetékes kiszabási hivatalnak beküldendő.

Kivételnek egyedül az igy tárgyalt oly kisebb hagyatékoknál van helye, melyek csak ingóságokból állanak, s ha az illeték 28 o. ért. frtot meg nem halad. Ez esetekben az illeték bélyegjegyekben rovandó le, melyek a hagyatéki kimutatásra, vagy a tárgyalási jegyzőkönyvre ragasztatnak fel és hivatalból bélyegeztetnek át.

III. FEJEZET.

Büntetési határozatok, a bejelentés elmulasztásának eseteire.

10. §.

Az 5. §. *a)*, *b)*, *d)*, *e)* és *f)* pontjai alatt megállapitott határidők meg nem tartása pénzbirság terhe alá esik és pedig:

a) magánfelek, s a mennyiben önképviseletre nem jogositott személyek érdekelvék, ezek törvényes képviselői, nemkülönben kir. közjegyzők a közbenjárásukkal létrejött jogügyletekre nézve: ha a bejelentés a határidő végnapját követő 30 napon belül történik, a rendes illeték *negyedrészével,* ha további 60 napon belül önként pótoltatik, annak *felével*, 90 napon túl eső mulasztás eseteiben a végleges illeték összegével egyenlő birsággal róvatnak meg; a bélyegjegyek felhasználásával netalán leróvott összeg azonban leszámittatik;

b) ugyanazok, ha a 8. §. *b)* pontjában körülirt adó- és érték-bizonylatok pótlása s netáni akadály bejelentése végetti felhivásnak eleget nem tesznek: 1—25 forintig terjedhető birsággal;

c) hatóságok [1. §. *d*)] előtt létrejött, vagy azok jóváhagyásához kötött jogügyletek közlésére nézve, az eljáró hatóság belkezelése szerint megbizott tisztviselő, — tőzsde- és árú- vagy értékcsarnokok választott biróságai, valamint választott biróságok illetékköteles cselekményeire és kiadványaira nézve, a választott biróság elnöke s esetleg helyettese, — kir. közjegyzők, az általuk birói vagy gyámhatósági megbizás folytán ellátott ügyletek (9. §.) bejelentésére nézve, esetről-esetre 1—50 forintig terjedő birsággal rovatnak meg, s ezenkivül vagyonukkal mindazon kárért felelősek, a melyet mulasztásuk folytán a kincstárnak okoznak.

11. §.

A 10. §. *a*) és *b*) pontjain alapuló birságokat mindig az illetékkiszabási hivatal; — a *c*) ponton alapuló birságokat állami közegek, kir. közjegyzők, tőzsde-, árú- és értékcsarnokok választott biróságai, valamint általában más választott biróságok elnökei s helyettes elnökei ellenében szintén az illetékkiszabási hivatal, — a *c*) pont alatt felemlitett községi és törvényhatósági közegek ellenében a törvényhatóság közigazgatási bizottsága állapitja meg. Az illetékkiszabási hivatal által megszabott birság ellen a VII. fejezetben megállapitott felebbezésnek, a közigazgatási bizottság által megállapitott birság ellen pedig a pénzügyi közigazgatási birósághoz van felebbezésnek helye. A birságok behajtása a közadók módján eszközöltetik. A vagyoni felelősségen alapuló kártéritések megállapitására a mulasztással vádoltnak személyes birósága illetékes s a hava megállapitott kártéritési összeg is csak birói uton hajtható be.

12. §.

Birák és birósági hivatalnokok, kik az 5. §. *c*) és *d*) pontjai és a 9. §. rendelkezése ellenére e részbeni kötelességüket akár szándékosan, akár egyszerű mulasztásképp nem teljesitik, ez által fegyelmi vétséget követnek el és ellenük Magyarországban (Fiumét sem véve ki), az 1871. évi VIII. törvényczikk III. és VI. fejezetében foglalt határozatok alkalmazandók.

Horvát-Szlavonországokban a birákat és birósági hivatalnokokat terhelő hasonló felelősségre nézve, a birák fegyelmi felelőssége iránt azon országokban érvényes 1874. évi február hava 28-iki törvény határozatai alkalmazandók.

IV. FEJEZET.

A fizetési meghagyásról.

13. §.

A kiszabott illetékről, a mennyiben az legott a jogügylet bejelentésekor [2. §. *b*) pont] teljesen le nem fizettetnék, valamint a birság eseteiben (11. §.) az illeték-kiszabási hivatal fizetési meghagyást állit ki, mely a kiszabási rendelvényt magában foglalja.

Egyetemleges fizetési vagy kezességi kötelezettség esetében, tartozik az illeték-kiszabási hivatal fizetési meghagyásában a feleknek esetleg elkülönitett részletfizetési tartozását vagy fizetési sorrendjét megállapitani, s ha az illetéknek egészben vagy részbeni be nem hajthatása folytán, az egyetemleges vagy kezességi kötelezettség érvényesitésére újabb fizetési meghagyás kiállitása válik szükségessé, tartozik ennek okát az újabb fizetési meghagyásban pontosan kitüntetni.

14. §.

A fizetési meghagyások kézbesitését nagy- és kis-községekben a biró és jegyző egyetemleges felelősség mellett, rendezett tanácsú városokban a polgármester, törvényhatósági joggal felruházott városokban a városkapitány köteles 8 nap alatt eszközölni, és a kézbesitési vevényt

a kézbesitést követő 8 nap alatt, — a postára feladás napját ide nem számitva, — azon hivatalnak beküldeni, melytől a fizetési meghagyást vette; s a ki ezt tenni elmulasztja, a késedelem minden napjáért a kincstár javára 1—10 frtig terjedhető birságban marasztalandó el.

A közigazgatási uton behajtandó birságot bebizonyult hanyagság esetében a kir. adófelügyelő rója ki, és felfolyamodás esetében a közigazgatási bizottság, Horvát-Szlavonországokban a zágrábi pénzügyigazgatóság végérvényesen határoz.

15. §.

Budapest fővárosa területén a fizetési meghagyások kézbesitése iránt a központi díj- és illeték-kiszabási hivatal intézkedik.

16. §.

Ha a kézbesitő a felet honn nem találja, vagy az, avagy háznépe a fizetési meghagyást elfogadni vonakodik, ez esetben a kézbesités postán, feladási vevény mellett eszközöltetik, mely vevény által a kézbesités foganatositottnak tekintetik.

17. §.

A kézbesités végett vett fizetési meghagyásokról kis- és nagy-községekben, valamint rendezett tanácsú városokban az előljáróság, illetőleg polgármester rendes sorjegyzéket vezet, melybe a fizetési meghagyások adatait, valamint az eszközölt kézbesités napját hivatalból bejegyezni köteles.

A törvényhatósági joggal felruházott városokban követendő eljárást, a városhatóság meghallgatása alapján, a pénzügyminister állapitja meg.

V. FEJEZET.

Az illetékek befizetéséről és a késedelmi kamatokról.

18. §.

Fizetési határidő.

A kiszabott illeték, s esetleg birság (10. §.) a fizetési meghagyás kézbesitése napjától számitandó 30 nap alatt befizetendő.

19. §.

Kivételeknek van helye:

a) a 29. §. *a*) pontja és a 41. §-ban körülirt esetekben;

b) midőn valamely tárgy tulajdonjoga a haszonélvezeti jog szolgalmával, visszteher nélkül oly személyre ruháztatik át, ki a haszonélvezővel nem ugyanazon egy háztartásban él, ez esetben a fizetési határidő az ily tulajdonjog szerzésétől járó illetékre nézve, a tulajdonjognak szolgalom általi terheltetéséhez képest, csak a szolgalom megszünésétől számitandó 30 nap;

c) ha pedig a jogügylet teljesedése valamely felfüggesztő feltételtől függővé van téve, valamint oly örökségeknél vagy hagyományoknál, melyek csak bizonytalan esemény bekövetkeztével nyilnak meg, vagy szállanak át másra, — az illetékfizetési határidő a feltétel, illetőleg esemény bekövetkezésének napjától kezdve számittatik; de ezen esetekben az illeték addig is megfelelő módon azon személy által biztositandó, kitől a kérdéses tárgy a felfüggesztő feltétel bekövetkeztével másra száll.

Ezen kivül köteles a szerző fél a halasztó feltétel teljesülését azon időponttól, midőn az esemény bekövetkezése tudomására jutott, számitandó 8 nap lefolyása alatt az illető kiszabási hivatalnak bejelenteni, máskülönben a 10-ik §. *c)* pontja szerint 1—50 frtig kiszabható birsággal terheltetik.

Ugyanezen bejelentési kötelezettség terheli jogügyleteknél a másik felet, sőt halálozása esetére örököseit is; oly tárgyaknál pedig, melyek ajándékozás, szerződés vagy végrendelet által szállanak másra, azon ajándékozót vagy rendelkezőt, vagy ha nem volna már életben, annak örököseit, ki az illető tárgy iránt szerződött vagy rendelkezett.

Mulasztás eseteiben [10. §. *c)* pontja szerint] a kincstárra háramlandó károkért egyetemlegesen felelősek.

20. §.

Befizetés.

A kiszabott illeték azon pénztárnál (adóhivatalnál) fizetendő be, mely a fizetési meghagyásban megjeleltetik.

A felek az illetéki összeget a fizetési meghagyás hozzácsatolása, vagy a tájékoztató adatok közlése mellett, postai uton is beküldhetik a jelzett pénztárba, mely esetben az 1876: XV. t. cz. 42. §-ában foglalt határozatok irányadók.

20 forintot meg nem haladó illetéktartozás lerovására nézve pedig megengedtetik, hogy oly községekben lakó felek, hol kir. adóhivatali pénztár nincs, ily összegű illetéktartozásukat a községi elöljáróság utján is leróhatják.

A községi biró, illetőleg pénztárnok, vagy városi adóhivatal köteles az igy lefizetett összegekről a félnek ideiglenes nyugtát kiállitani, ezen kezelés iránt külön vezetendő befizetési napi jegyzékben egyszersmind az illetéktartozás ismertető adatait tételenkint kitüntetni, s a beszállitást a kir. adóhivatalhoz az 1876 : XV. törvényczikk 45. és 46. §§-ainak rendelkezése szerint eszközölni.

Az ideiglenes nyugták a kincstár irányában teljes bizonyitó erővel birnak.

21. §.

A kir. adóhivatal a történt fizetést a fél által megjelölt illetéktartozásra számbaveszi, s erről a hivatalos elismervényt vagy a bemutatott eredeti okiratra (fizetési meghagyásra) vezeti, vagy pedig külön nyugtát állit ki.

Az előző §. szerint a községek által eszközölt beszállitás eseteiben, a nyugták felek- és tételenkint állitandók ki.

22. §.

Késedelmi kamatok.

Az illetékek lejáratszerű fizetésének elmulasztásáért, az egy forinton alóli összeget számba nem véve, a késedelem egész tartamára a tényleges lerovás napjáig bezárólag hat százalék késedelmi kamat jár; s ezt fizetési halasztás engedélyezése meg nem változtatja.

Biróilag vagy gyámhatóságilag tárgyalt hagyatékok illetéktartozása után, késedelmi kamat csak a hagyatéki tömeg átadását elrendelő végzés keltétől számitható.

Közbejött csődeljárás esetében, késedelmi kamat a csődnyitás napján túl nem igényelhető.

23. §.

A meghatalmazó és jogutód — a késedelmi kamat viselésére nézve — saját meghatalmazottja, illetőleg azon személy fizetésmulasztásáért felelős, a kinek jogába lépett.

24. §.

A kincstár, a helytelenül kiszabott, illetéktelenül bevett és visszatéritendő illeték után, a jogositott félnek, — a befizetés napjától a visszautalványozásról kiadott értesités kézbesitése napjáig bezárólag számitva — szintén hat százaléknyi kamatot térit meg.

VI. FEJEZET.

Az illeték-egyenértéket illetőleg.

25. §.

Az illeték-egyenérték tárgyait képező ingatlan és ingó vagyon adóhivatalonkint katasteri sorkönyvben nyilvántartandó.

E czélra az illeték-egyenérték alá tartozó alapitványok és javadalmak élvezői, illetőleg az érdekelt jogi személyek, templomok, egyházi és világi községek, egyletek, intézetek és egyéb testületek és társulatok képviselői kötelesek ezen törvény érvénybe lépésétől számitandó 90 nap alatt:

a) az ingatlan javak birtokállását, s a mennyiben azokkal kisebb királyi haszonvételek is egybekötve vannak, ezeknek az előző évben az 1875: XXII. törvényczikk értelmében járadékadó alapjául vett jövedelmét részletesen kimutatni;

b) az ingó vagyont leltár alakjában a cselekvő és tartozási állapot részletes előtüntetése mellett bevallani;

c) az igy szerkesztett kimutatásokat néválairásaikkal, valamint a 8. §. *b)* pontja első és második kikezdésében emlitett adó- és érték-bizonylatokkal ellátva, — a nyilvántartást vezető adóhivatalhoz beküldeni. [1. §. *c)* pont.]

26. §.

Az év folyama alatt a vagyon állagára vagy jövedelmére nézve felmerülő változás, és pedig:

a) ingatlan dolog szerzése, kicserélése, vagy magán félre való átruházása esetről esetre a szerzés, csere, vagy átruházás létesitésének időpontjától számitandó 8 nap alatt [5. §. *a)* pont];

b) ingó vagyont illetve pedig, a változást követő naptári év első havában, a 8. §. *a)* pontjában körülirt módon jelentendő be.

27. §.

Az előző 25. és 26. §§. szerint határidőhöz kötött bejelentések elmulasztása, a 10. §. *a)* és *b)* pontja alatt meghatározott birság alá esik.

28. §.

Az eljáró kiszabási hivatal által kiállitott fizetési ívben előirt illetéktartozás, az egyenes adók módjára évnegyedi részletekben, a 20. és 22. §§. határozataihoz képest lerovandó.

Minden következő évi tartozást a fél által bemutatandó fizetési íven az illető adóhivatal a megelőző évi kirovás alapján tünteti ki, s az évközben netán beállott változások folytán történt előirásokat és törléseket is bejegyzi.

VII. FEJEZET.

Jog-orvoslatok.

29. §.

Felebbezési határidő.

A kiszabási hivatalok által megszabott illetékek és birságok jogossága és helyessége ellen:

a) a fizetési meghagyás vagy rendelvény kézbesitése napjától számitandó 30 nap alatt *birtokon belül;*

b) ez utóbbi határidőn túl pedig, további 60 nap alatt *birtokon kivül:* felebbezésnek van helye.

A felebbezés az eljáró kiszabási hivatalhoz közvetlenül, vagy postai uton benyujtandó.

Kilenczven nap lefolyása után beadott felebbezések hivatalból visszautasitandók.

30. §.

A másod-fokú határozatok különbség nélkül csak a kézbesitésük napját követő 30 napi határidőn belül felebbezhetők.

31. §.

Igazolás esete.

Midőn az érdekelt fél, illetőleg ha önrendelkezési joggal nem bir, törvényes képviselője, tőle független s általa el nem hárithatott akadály miatt felebbezvényét a 29. §. *b)* pontjában szabott határidőben be nem adhatta: igazolási orvoslattal élhet.

A hitelt érdemlőleg indokolandó igazolási kérelem ez esetben együttesen az érdemleges felebbezéssel, 30 nap alatt az eljáró kiszabási hivatalnál adandó be.

E határidő azon határnapot követő naptól számittatik, a melyen a felebbezés legkésőbben benyujtandó lett volna; s ezen határidő elmulasztása esetében, további orvoslatnak nincs helye.

32. §.

Az igazolás kérdése az ügy érdemével együtt tárgyaltatik s mindkettő közös határozatban döntetik el; kivévén, ha az igazolási kérelem megtagadtatnék, mely határozat ellen külön felfolyamodásnak van helye.

33. §.

A 29. §. *a)* pontjában szabott határidő elmulasztása esetére, az igazolási orvoslat nem terjed ki.

34. §.

Felebbezési hatóságok.

A felebbezések és igazolási kérdések tárgyalására és eldöntésére:

a) a pénzügy-igazgatóság;

b) utolsó fokban pedig a pénzügyi közigazgatási biróság Budapesten, illetékes.

Midőn a felebbezés egyszersmind a birság kiszabása ellen is irányoztatik, a felebbezési hatóság egyuttal az iránt is határoz: van-e a birságnak helye vagy nincs.

Oly esetben, midőn a pénzügyi biróság a pénzügy-igazgatóság által megtagadott igazolási kérelemnek helyt ad (32. §.), utóbbit az ügy érdemét illetőleg másodfokú határozat hozatalára utasitja.

35. §.

A kiszabási hivatalok fizetési meghagyásait vagy rendelményeit helybenhagyó pénzügyigazgatósági határozatok ellen, további felebbezésnek csak birtokon kivül van helye.

36. §.

Az előző 35. §-ban emlitett helybenhagyó határozatok ellen a felebbezésnek birtokon belül csak következő esetekben van helye:

a) ha a fizetési kötelezettség személyazonosság vagy megbizás kellékének hiánya miatt, nem a felebbező ellen érvényesitendő;

b) ha az egyetemleges fizetési kötelezettség, vagy a kezesség nem őt terheli;

c) ha azon kérdés döntendő el, hogy valamely jogügylet képezi-e illetékkövetelés tárgyát vagy sem;

d) ha az illeték elévültnek állittatik;

e) ha a birság önképviseletre nem jogositott félre rovatott ki;

f) ha a panaszolt határozat érthetetlen, vagy végre nem hajtható.

37. §.

Birság mérséklése és elengedése.

A kiszabási hivatalok által kirótt, valamint a 34. §. rendelkezése szerint jogerőre emelkedett birságok mérséklése vagy elengedéseért, a 30. §-ban megállapitott határidőn belül benyujtandó s kellően indokolandó folyamodványokra nézve első sorban:

a pénzügyigazgatóság, és felfolyamodás esetében:

a pénzügyminister végérvényesen határoz.

VIII. FEJEZET.

Az illetéktartozások biztositása és behajtása.

38. §.

Az esedékessé vált illetéktartozások és birságok biztositására, behajtására és elévülésére nézve, az 1876. évi XV. törvényczikk határozatai irányadók, azon hozzáadással, hogy a tévesen befizetett, vagy jogellenesen beszedett illetékek és birságok visszakövetelése tekintetében a felek igénye az illeték vagy birság befizetésének napjától számitandó 3 év alatt évül el.

39. §.

Törvényes zálogjog.

Az ingatlan vagyon átruházása után járó illeték a vagyonátruházás tárgyát képező ingatlant terheli és két évig a telekkönyvi bejegyzés által biztositott magán jogczímből eredő követeléseket feltétlenül megelőzi.

Ezen két évi idő a vagyonátruházást tartalmazó jogügyletnek illetékkiszabás végett történt bejelentésével, felfüggesztő feltételhez vagy kezdeti időponthoz kötött jogügyleteknél pedig a feltétel teljesülésével, illetőleg az időpont bekövetkeztével veszi kezdetét; és érvényesithető az elsőség akkor, ha ezen két évi határidő a jogerőre emelkedett árverés határnapjáig még le nem telt.

Ha az illeték az átruházott ingatlanra ezen két évi határidőn belül beadott szabályszerű beadvány folytán telekkönyvileg bejegyeztetik: az illeték-követelésnek törvényes elsősége a

vagyon-átruházást tartalmazó jogügylet bejelentésétől, illetőleg a feltétel teljesülésétől vagy az időpont bekövetkeztétől számitandó öt évig áll fenn, azontúl pedig az illeték csak a telekkönyvi bejegyzés által nyert elsőséggel bir.

A fentebbi két év utáni telekkönyvi bejegyzés, a bejegyzési sorrendnek megfelelő elsőséget biztosit, és csak akkor rendelhető el, ha időközben harmadik személyek jóhiszemmel tulajdonjogot nem nyertek.

A bejelentés elmulasztása miatt kiszabott birságra (10. §.) a törvényes elsőség ki nem terjed.

Árverési vételár-felosztásoknál a fentebbiekben szabályozott törvényes elsőség — a mennyiben annak feltételei fenforognak — a kincstár választása szerint csak egy illetékre nézve vehető igénybe; a többi illeték pedig a kincstár választása szerint vagy az illeték telekkönyvi bejegyzésének, vagy pedig az illeték alapjául szolgáló vagyonátruházás telekkönyvi bejegyzésének rangsorozatában nyer kielégitést.

Ugyanezen szabályok érvényesek az örökségektől és a hagyományoktól járó örökösödési illetékekre nézve is.

Birói vagy gyámhatósági eljárás alá eső hagyatékoknál az eljáró biróság vagy gyámhatóság köteles — a mennyiben az illeték még le nem rovatott volna — a hagyaték átadása, illetőleg telekkönyvi átiratása előtt, a 10-ik és 12-ik §-ban körülirt felelősség mellett, az illeték megfelelő biztositása végett intézkedni.

40. §.

A dologi jogok telekkönyvi bejegyzéséért járó illeték, az előző szakaszban megállapitott törvényes elsőséggel, az ott megvont korlátok között, a bejegyzett dologi jogot terheli.

A behajtás felfüggesztése esetei.

41. §.

Felebbezésnél.

A birtokon belül engedélyezett felebbezés eseteiben, a közbevetett felebbezés vagy felfolyamodás, a kiszabott illetékek és birságok végrehajtás utján való behajtását megakasztja.

42. §.

Fizetési halasztásnál.

A kir. adófelügyelő, a fél indokolt kérelmére fizetési halasztást engedélyezhet, mely azonban az illeték és birság esedéki napját követő 90 napon túl ki nem terjeszthető.

Midőn valamely jogügylet részletenkint hajtatik végre, az illetéknek részletenkinti lefizetése engedélyezhető.

A kir. adófelügyelő végzése a kézbesitéstől számitandó 15 nap alatt a közigazgatási bizottsághoz, Horvát-Szlavonországokban az országos pénzügyigazgatósághoz felebbezhető.

További felebbezésnek a pénzügyministerhez csak eltérő végzések ellen van helye.

43. §.

Ennél hosszabb halasztást kérelmező más folyamodványokra, valamint rendkivüli esetekben hátralékok törlesztésére nézve, a pénzügyminister az illető hatóság (42. §.) meghallgatása után határoz.

44. §.

A végrehajtási eljárásnál.

Midőn a behajtás folyama alatt a végrehajtást szenvedő fél hitelt érdemlően igazolja:

a) hogy név-azonossági, vagy nyilvánvaló más tévedés miatt a végrehajtás ellene illetéktelenül érvényesittetik; vagy

b) hogy a követelt tartozás, az előzőleg történt részfizetések vagy hatósági elengedés, vagy törlés összegével nem egyezik s ez okból a tartozás megállapitása végett leszámolást kér, a végrehajtást intéző közeg csak a zálogolás foganatositására szoritkozik, s a további eljárást a felmerült nehézség rendbe hozataláig, a kir. adófelügyelőnek nyomban teendő bejelentés mellett függőben tartja.

A kir. adófelügyelő vagy megbizottja a közbejött kifogást, illetőleg kérdést a helyszinén s esetleg az illető kir. adóhivatal közreműködésével, a kiszabási iratok alapján rendezi, a mennyiben pedig ez rövid uton el nem érhető, vagy az ügy érdemében intézkedni szükséges, az illetékes kiszabási hivatalhoz, illetőleg pénzügyigazgatósághoz fordul.

45. §.

Hasonló eljárás követendő, midőn birság-követelés végett a végrehajtás árvák, vagy önrendelkezésre nem jogositott személyek vagyona ellen a gyám, gondnok, vagy törvényes képviselő mulasztása miatt intéztetik, mely birság utóbbiakat terheli, s ellenük érvényesitendő.

IX. FEJEZET.

Vegyes intézkedések.

46. §.

Halálesetek közlése.

A községek elöljárói, városokban az illető megbizott hivatalos közegek, köteleztetnek az előforduló halálozásokat esetről esetre, legkésőbben 15 nap alatt az illetékkiszabási hivatalnak előszabott nyomtatványon bejelenteni, máskülönben a késedelem minden napjáért a 14. §. rendelete szerint 1—10 frtig terjedhető rendbirsággal rovandók meg.

47. §.

A törvényhatósági tisztviselők, városi hatóságok és községi elöljárók kötelesek az illetékkiszabási hivatal által kivánt adatokat, adó- és értékbizonyitványokat [S. §. *b)* pontja szerint] a kijelölt időben beszolgáltatni és esetleges akadály esetében a határidő kiterjesztését szorgalmazni, máskülönben a 14. §-ban megállapitott birsággal terhelendők.

48. §.

Oly örökösödések eseteiben, melyeknél birói vagy gyámhatósági beavatkozásnak nincs helye, s a melyek bejelentése iránt, az örökösök az 5. §. *e)* pontja alatti rendelkezésnek meg nem felelnek, ha azok a hagyatéki kimutatást a kiszabási hivatal felszólitására 30 nap alatt sem terjesztik be, vagy ha a beterjesztett kimutatásra nézve alapos kételyek felmerülnek és ezekre a felvilágositásokat meg nem adják: a járásbeli szolgabirák, illetőleg a rendezett tanácsú városok, valamint a törvényhatósági hatáskörrel felruházott városok polgármesterei, személyes felelősség s a 10. §. *c)* pontja szerinti kártérités terhe alatt köteleztetnek a kiszabási hivatal megkeresésére, a hagyaték ålladékát haladék nélkül kinyomoztatni, s az erről készitett leltárt hat hét lefolyása előtt a megkereső hivatalnak megküldeni.

49. §.

Okozott költségek viselése.

Ha a nyomozásból kiderülne, hogy a kételyek alaposak voltak, ez esetben a nyomozás költségei az örökösök terhére esnek, s azoktól a kiszabási hivatal fizetési rendelvénye alapján, — mely a 29. §. határozataihoz képest felebbezhető, — közigazgatási úton hajtandók be.

50. §.

Az illetékek és birságok beszedése, biztositása és behajtása alkalmával jogtalanul okozott költségek vagy károk megtéritése fejében, a törvényesen érvényesithető igények épségben hagyásával, a károsított felek javára 5—100 frtig fizetendő birság iránt első fokban a kir. adófelügyelő, másodfokban a közigazgatási bizottság, és harmadfokban a pénzügyi közigazgatási biróság határoz.

X. FEJEZET.

Életbeléptetés.

51. §.

Ezen törvény 1881-ik évi julius hó 1-ső napján lép életbe, s az átmenetre nézve rendeltetik:

a) hogy az illeték tárgyait képező mindazon jogügyletek és hivatalos leletek után, melyek illetékkiszabás végett ezen törvény hatályba lépte előtt bejelentettek, az illeték megszabását az I-ső fejezetben körülirt illetőség ellenére is, azon kiszabási hivatal, s a hivatalos leletekre nézve azon pénzügyigazgatóság teljesitse, melynél a tárgyalás folyamatban van;

b) hogy ezen törvény III-ik fejezetében a bejelentés elmulasztásának eseteire határozott büntetések, a mennyiben az eddigieknél nem szigorúbbak, visszhatólag azon esetekre is alkalmazandók, melyek iránt a büntetés ezen törvény életbelépte napjáig első fokon még kiszabva nincs;

c) hogy a VII. fejezetben emlitett pénzügyi közigazgatási biróság hatásköre, ezen biróság törvényszerű alkotásáig a pénzügyministerre ruháztatik.

52. §.

A közvetlenül lerovandó illetékek kezelésére vonatkozó összes törvények és rendeletek ezen törvény életbelépte napjával hatályon kivül helyeztetnek.

53. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister, a belügyminister és az igazságügyminister, Horvát-Szlavonországokra nézve a pénzügyminister, — ki e tekintetben Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el, — bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi május hó tizenkettedikén.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

III. melléklet az 527/a. számú irományhoz.

1661./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

az 1880. évi XX. törvényczikk 9. §-ában foglalt bélyegmentességi kedvezményeknek a magánosok adakozásaiból létesitett külön segélyalapra való kiterjesztéséről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi május hó 14-én, a főrendek házában május hó 17-én.)

1. §.

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy az 1880. évi XX. törvényczikk 9. §-ában a Szeged városa részére adandó állami kölcsönre nézve engedélyezett bélyegmentességi kedvezményeket azon beadványokra, jogügyletekre és telekkönyvi bejegyzésekre is kiterjeszthesse, melyek a magánosok könyöradományaiból létesitett külön segélyalapból szegedi kárvallottaknak nyujtott épitési kölcsönökre vonatkoznak.

2. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi május hó tizenkettedikén.

Ferencz József *s. k.* (P. H.) ***Tisza Kálmán*** *s. k.*

IV. melléklet az 527/a. számú irományhoz.

1661./M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elé:

Törvényczikk

a Budapest főváros Duna-jobbparti részén a „Főherczeg Albrecht" és „Ilona"-utakon, valamint a „Csolnak"-utczában emelendő épitmények adómentességéről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi május 14-én, a főrendek házában május hó 17-én.)

1. §.

Azon épületek, melyek ezen törvény kihirdetése után azelőtt beépitve nem volt puszta telken teljesen újból épittetnek, 1890. évi augusztus hó 1-ső napjáig teljesen lakható állapotba helyeztetnek, az egész épületre nézve; oly épitmények, melyek folytán valamely telken már meglévő épülethez előbb beépitve nem volt területen oly toldás vagy pótépités, vagy előbb nem létezett emelet épittetik, mely által eddig nem létezett új adótárgy keletkezik, ezen új adótárgyra nézve:

a) huszonöt évig mentesek az állami házadótól, ha a főváros Duna-jobbparti részében az alaguttal a várba vezető »Főherczeg Albrecht»-utnak, valamint az ezzel folytatólagos vonalban lévő »Ilona«-utnak mentében, legalább két emeletre épittetnek;

b) husz évig mentesek az állami házadótól, ha az »Albrecht«-uttal folytatólagos vonalban lévő »Ilona«-uton, valamint az »Albrecht«-utból balra kiágazó »Csolnak«-utczában legalább egy emeletre épittetnek.

2. §.

Ha földig lerontott épület helyén az ó-falak vagy falrészek felhasználása nélkül teljesen új épület állittatik fel, ez, ha az 1. §. *a*) pontja alatt megnevezett területen épittetik, husz, ha az 1. §. *b*) pontja alatt megnevezett területen épittetik, tizenöt évi adómentességben részesittetik.

3. §.

Ezen épitmények mindazonáltal az 1875: XLVII. törvényczikk által megállapitott általános jövedelmi pótadó alá esnek.

4. §.

Ezen törvény végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva, helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi május hó tizenkettedikén.

Ferencz József s. k. (P. H.) *Tisza Kálmán* s. k.

528. szám.

(CLVII. ÜLÉS 1040. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881-ik évi május hó 17-én tartott

CD. ülése jegyzőkönyvéből.

Mint a napirend harmadik tárgya, következett »a budapest-zimonyi vasutról s szárnyvonalairól« szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

A ház a törvényjavaslatot harmadszori felolvasás után is elfogadja és azt a főrendi házzal alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett szokott módon közölni rendeli.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 528. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a budapest-zimonyi vasutról és szárnyvonalairól.

1. §.

A Budapestről Szabadkán, Ujvidéken és Zimonyon át a magyar-szerb határig, az 1880. évi XLII. t. cz. által kiépiteni rendelt vasuti fővonal, s az e fővonalból Kiskőrösnél kiágazó és Kalocsáig, valamint az Indiánál kiágazó és Mitroviczig (Száva-Szent-Demeterig) létesitendő szárnyvonalak, államköltségen, mint állami vasutak épitendők ki és szerelendők fel.

2. §.

Ezen vasutvonalak üzlete államilag kezelendő, megengedtetvén, hogy az egyes részvonalak — de csak a mennyiben más, már üzletben levő vasutakkal összekötvék — önállólag is nyittassanak meg a közforgalom számára.

3. §.

Az 1. §-ban emlitett fő- és szárnyvonalak épitési és felszerelési költsége — az 1880. évi XLII. törvényczikk 3. §-a alapján már folyamatba tett munkálatok, a szerb fejedelemséggel közösen létesitendő Száva-hid, s az e hid biztositására szükséges partvédművek költségeit is ideértve — huszonnyolcz millió osztrák értékű forintban állapittatik meg.

4. §.

A pénzügyminister felhatalmaztatik, hogy a fentebbi 28.000,000 forintnyi pénzöszszeget 5%-kal osztrák értékben kamatozó adómentes járadék-kötvények kibocsátása utján szerezze be.

5. §.

A közmunka- és közlekedésügyi minister utasittatik, hogy az 1. §-ban megjelölt vasuti vonalak épitését, a bécsi császári királyi szabadalmazott Länder-bankkal és a »Compagnie de Five-Lilles pour Construction mechanique et entreprises« czímű párisi czéggel kötött szerződés alapján, — a Száva-hidat és az e hid biztositására szükséges partvédműveket pedig a szerb fejedelmi kormánynyal egyetértőleg megállapitandó módozatok mellett, azonnal indittassa meg, s a Budapest-Zimony-határszéli vasut létesitésére a szerb fejedelemséggel kötött vasuti egyezményben meghatározott határidőben hajtassa végre.

6. §.

Az ezen vasuti vonalak épitése iránt kötött szerződésekért, valamint minden, azokból folyó egyéb okmányokért, szerződésekért, nyugtákért stb., — de csak a mennyiben azok a fővállalkozók és a m. kir. ministerium között e részben fennálló szerződésszerű viszonyokat érintik és nem a fővállalkozóknak harmadik személyek irányában fennálló szerződés szerű viszonyaira vonatkoznak, — a fővállalkozók bélyegilletéket nem fizetnek.

7. §.

Ha a fővállalkozók az összes munkálatokat — ide nem értve az újvidéki dunahid épitését, a talpfákat, síneket és ehez tartozó vasrészeket — maguk részéről egy vállalkozónak adnák ki: az ezen vállalkozó által vállalati nyereménye után fizetendő adó (keresetadó, nyilvános számadásra kötelezett vállalatok adója, általános jövedelmi pótadó) negyvenezer (40,000) forintnyi átalányban állapittatik meg.

Azon esetben, ha a talpfák vagy sínek szállitása a fővállalkozók által szintén ugyanazon vállalkozónak adatnék át, az adóátalány ez által 40,000 frt helyett ötvenezer (50,000) frtnyi összeggel fizetendő.

Ezen kedvezmény nem terjed ki azon esetekre:

a) midőn az épitési fővállalkozók (k. k. priv. österreichische Länder-Bank és Five-Lilles cżég) a munkálatokat több vállalkozónak adják ki; vagy

b) midőn az összes munkálatokat a fővállalkozóktól elvállalt vállalkozó azokat ismét alvállalkozóknak adja át.

Ezen esetekben az alvállalkozók által a törvényben megállapitott rendes adótételek lesznek fizetendők.

8. §.

A fentebbi bélyeg és adómentesség kiterjesztetik a Száva-hid épitési vállalkozóira is, kiknek azonkivül az e hidhoz a külföldről behozandó anyagok után járó behozatali vám is megtéritendő.

9. §.

A ministerium utasittatik, hogy Baja városnak a budapest-zimonyi fővonallal egy Szabadkáról Bajára vezetendő szárnyvonal által leendő összeköttetése céljából, a részletes felvételeket és terveket készittesse el, s e szárnyvonal kiépitése iránt még oly időben folytassa és fejezze be az illető vidék érdekeltségével a hozzájárulási tárgyalásokat, s még oly időben tegyen a törvényhozásnak előterjesztést, hogy e szárnyvonal a fővonal utolsó szakaszával egyszerre legyen a közforgalom részére megnyitható.

10. §.

E törvény kihirdetése napján lép életbe, s végrehajtásával a közmunka- és közlekedési s a pénzügyminister bizatik meg.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

529. szám.

(CLVIII. ÜLÉS 1044. JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat

a képviselőház 1881. évi május hó 18-án tartott

CDI. ülésének jegyzőkönyvéből.

Mint a napirend 6-ik tárgya, következik: »a budapesti magyar nemzeti szinház házi pénztárát terhelő adósságok törlesztéséről s a nemzeti szinház épületén szükséges helyreállitások költségeiről« szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

A ház a törvényjavaslatot harmadszori felolvasás után is elfogadja s azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendi házzal szokott módon közöltetni rendeli.

Mint a napirend 7-ik tárgya, következik: »a feloszlottt percsora-szegedi tiszai ármentesitő társulat munkálataira engedélyezett kincstári előleg engedéséről« szóló törvényjavaslat harmadszori felolvasása.

A ház a törvényjavaslatot harmadszori felolvasás után is elfogadja s azt alkotmányos tárgyalás és szives hozzájárulás végett a főrendiházzal szokott módon közöltetni rendeli.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

I. melléklet az 529. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a budapesti magyar nemzeti szinház házi-pénztárát terhelő adósságok törlesztéséről s a nemzeti szinház épületén szükséges helyreállitások költségeiről.

1. §.

A budapesti magyar nemzeti szinház házi-pénztárát terhelő, összesen 435,244 frtot tevő adósság törlesztésére és a nemzeti szinház épületén szükségessé vált helyreállitások eszközlésére, egy 450,000 frtot tevő kölcsönnek felvétele engedélyeztetik.

2. §.

A belügyminister felhatalmaztatik, hogy e kölcsönt a belügyministerium kezelése alatt levő oly alapokból vehesse, melyek arra, hogy rendeltetésüknek megfeleljenek, csak az évi kamatokat s nem a tőkét is igénylik.

3. §.

Az ekként az alapokból felvett kölcsön után, kamat- és tőketörlesztés fejében, a mellékelt tőketörlesztési tervben kitett összegek fizetendők.

E végből a magyar királyi belügyministerium költségvetésében az általános közigazgatási kiadások czímének a »nemzeti szinház állami segélyezéséről« szóló rovata alatt, az ott eddig igénybe vett összegeken felül, husz éven át, évenkint 38,000 frt veendő fel.

4. §.

E törvény végrehajtásával a magyar királyi belügyminister bizatik meg.

Kimutatása,

a nemzeti szinház házi-pénztára bevételei és kiadásainak 1849-től az 1879-ik évi ápril hó 1-ig bezárólag.

Év	Bérleti jövedelem		Napi jövedelem		E két jövedelem összege	
	forint	kr.	forint	kr.	forint	kr.
1849	19,264	80½	66,920	48½	86,185	29
1850	22,547	7	112,366	78¾	134,913	85¾
1851	27,677	35	105,294	1½	132,971	36
1852	31,558	25	98,137	32¼	129,695	57¼
1853—4	44,445	45	99,915	10½	144,360	55½
1854—5	44,098	70	104,085	48	148,184	18
1855—6	50,062	95	115,116	64½	165,179	59½
1856—7	53,009	25	137,348	50¼	190,357	75¼
1857—8	60,431	70	116,722	90½	177,154	60½
1858—9	56,028	—	129,101	97	185,129	97
1859—60	51,326	45	124,043	—	175 369	45
1860—1	53,503	80	107,847	15	161,350	95
1861—2	60,187	9	120,188	80	180,375	89
1862—3	58,282	29	100.325	50	158,607	79
1863—4	56,336	51	100,327	60	156,664	11
1864—5	54,768	20	95,146	70	149,914	90
1865—6	59,368	35	105,791	90	165,160	25
1866—7	61,991	25	103,902	60	165,893	85
1867—8	63,599	10	103,045	—	166,644	10
1868—9	64,763	95	130,115	—	194,878	95
1869—70	67,930	70	161,880	10	229,810	80
1870—1	75,352	—	156,868	—	232,220	—
	{21,743	olasz	stagione			
1871—2	{81,755	50	179,624	90	283,123	40
1872—3	105,591	—	190,351	60	295,942	60
1873—4	109,330	—	206,703	30	316,033	30
1874—5	93,925	—	182,307	92	276,232	92
1875—6	67,236	—	172,130	40	239,366	40
1876—7	51,518	—	149,470	70	200,988	70
1877—8	55,044	5	173,966	50	229,010	55
1878—9	48,122	—	174,000	20	222,122	20

Törlesztési terv,

450,000 frt adandó kölcsönről 20 éven át 38,000 frttal, vagyis félévenkint akként fizetendő 19,000 frttal, hogy a kölcsönadó alapoknak fentebbi összeget képviselő állampapirok névértéke, valamint ezek után jelenleg 23,090 frtnyi évi tiszta jövedelme, a törlesztés ideje alatt biztositva legyen.

Fizetési részletek folyó száma	Tárgy	A törlesztési számitás menetrendje	Törlesztett tőke		Jegyzet
			részletenkint	együttesen	
		forintokban			
	a) az első félév végén a tartozás lesz	450,000			
	b) ehhez a félévi kamat	11,545			
	c) összesen	461,545			
1	*d*) ebből lefizetődik	19,000	7,455	—	
	a) marad a második félévre tartozás	442,545			
	b) ehhez a félévi kamat	11,359			
	c) összesen	453,904			
2	*d*) lefizetődik ismét	19,000	7,641	15,096	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	434,904			
	b) ehhez a félévi kamat	11,168			
	c) összesen	446,072			
3	*d*) ebből lefizetődik	19,000	7,832	22,928	
	a) marad a második félévre tartozás	427,072			
	b) ehhez a félévi kamat	10,972			
	c) összesen	438,044			
4	*d*) lefizetődik ismét	19,000	8,028	30,956	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	419,044			
	b) ehhez a félévi kamat	10,771			
	c) összesen	429,815			
5	*d*) ebből lefizetődik	19,000	8,229	39,185	
	a) marad a második félévre tartozás	410,815			
	b) ehhez a félévi kamat	10,565			
	c) összesen	421,380			
6	*d*) lefizetődik ismét	19,000	8,435	47,620	

Fizetési részletek folyó száma	Tárgy	A törlesztési számítás menetrendje	Törlesztett tőke részletenkint	Törlesztett tőke együttesen	Jegyzet
		forintokban			
	a) az első félév végén a tartozás lesz	402,380			
	b) ehhez a félévi kamat	10,355			
	c) összesen	412,735			
7	d) ebből lefizetődik	19,000	8,645	56,265	
	a) marad a második félévre tartozás	393,735			
	b) ehhez a félévi kamat	10,139			
	c) összesen	403,871			
8	d) lefizetődik ismét	19,000	8,861	65,126	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	384,874			
	b) ehhez a félévi kamat	9,917			
	c) összesen	394,791			
9	d) ebből lefizetődik	19,000	9,083	74,209	
	a) marad a második félévre tartozás	375,791			
	b) ehhez a félévi kamat	9,690			
	c) összesen	385,481			
10	d) lefizetődik ismét	19,000	9,310	83,519	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	366,481			
	b) ehhez a félévi kamat	9,457			
	c) összesen	375,938			
11	d) ebből lefizetődik	19,000	9,543	93,062	
	a) marad a második félévre tartozás	356,938			
	b) ehhez a félévi kamat	9,218			
	c) összesen	366,156			
12	d) lefizetődik ismét	19,000	9,782	102,844	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	347,156			
	b) ehhez a félévi kamat	8,974			
	c) összesen	356,130			
13	d) ebből lefizetődik	19,000	10,026	112,870	
	a) marad a második félévre tartozás	337,130			
	b) ehhez a félévi kamat	8,723			
	c) összesen	345,853			
14	d) lefizetődik ismét	19,000	10,277	123,147	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	326,853			
	b) ehhez a félévi kamat	8,466			
	c) összesen	335,319			
15	d) ebből lefizetődik	19,000	10,534	133,681	
	a) marad a második félévre tartozás	316,319			
	b) ehhez a félévi kamat	8,203			
	c) összesen	324,522			
16	d) lefizetődik ismét	19,000	10,797	144,478	

Fizetési részletek folyó száma	Tárgy	A törlesztési számítás menetrendje	Törlesztett tőke részletenkint	Törlesztett tőke együttesen	Jegyzet
		forintokban			
	a) az első félév végén a tartozás lesz	305,522			
	b) ehhez a félévi kamat	7,933			
	c) összesen	313,455			
17	*d)* ebből lefizetődik	19,000	11,067	155,545	
	a) marad a második félévre tartozás	294,455			
	b) ehhez a félévi kamat	7,656			
	c) összesen	302,111			
18	*d)* lefizetődik ismét	19,000	11,344	166,889	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	283,111			
	b) ehhez a félévi kamat	7,373			
	c) összesen	290,484			
19	*d)* ebből lefizetődik	19,000	11,627	178,516	
	a) marad a második félévre tartozás	271,484			
	b) ehhez a félévi kamat	7,082			
	c) összesen	278,566			
20	*d)* lefizetődik ismét	19,000	11,918	190,434	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	259,566			
	b) ehhez a félévi kamat	6,784			
	c) összesen	266,350			
21	*d)* ebből lefizetődik	19,000	12,216	202,650	
	a) marad a második félévre tartozás	247,350			
	b) ehhez a félévi kamat	6,479			
	c) összesen	253,829			
22	*d)* lefizetődik ismét	19,000	12,521	215,171	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	234,829			
	b) ehhez a félévi kamat	6,166			
	c) összesen	240,995			
23	*d)* ebből lefizetődik	19,000	12,834	228,005	
	a) marad a második félévre tartozás	221,995			
	b) ehhez a félévi kamat	5,845			
	c) összesen	227,840			
24	*d)* lefizetődik ismét	19,000	13,155	241,160	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	208,840			
	b) ehhez a félévi kamat	5,516			
	c) összesen	214,356			
25	*d)* ebből lefizetődik	19,000	13,484	254,644	
	a) marad a második félévre tartozás	195,356			
	b) ehhez a félévi kamat	5,179			
	c) összesen	200,535			
26	*d)* lefizetődik ismét	19,000	13,821	268,465	

Fizetési részletek folyó száma	Tárgy	A törlesztési számítás menetrendje (forintokban)	Törlesztett tőke: részletenkint (forintokban)	Törlesztett tőke: együttesen (forintokban)	Jegyzet
	a) az első félév végén a tartozás lesz	181,535			
	b) ehhez a félévi kamat	4,833			
	c) összesen	186,368			
27	*d)* ebből lefizetődik	19,000	14,167	282,632	
	a) marad a második félévre tartozás	167,368			
	b) ehhez a félévi kamat	4,479			
	c) összesen	171,847			
28	*d)* lefizetődik ismét	19,000	14,521	297,153	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	152,847			
	b) ehhez a félévi kamat	4,116			
	c) összesen	156,963			
29	*d)* ebből lefizetődik	19,000	14,884	312,037	
	a) marad a második félévre tartozás	137,963			
	b) ehhez a félévi kamat	3,744			
	c) összesen	141,707			
30	*d)* lefizetődik ismét	19,000	15,256	327,293	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	122,707			
	b) ehhez a félévi kamat	3,363			
	c) összesen	126,070			
31	*d)* ebből lefizetődik	19,000	15,637	342,930	
	a) marad a második félévre tartozás	107,070			
	b) ehhez a félévi kamat	2,972			
	c) összesen	110,042			
32	*d)* lefizetődik ismét	19,000	16,028	358,958	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	91,042			
	b) ehhez a félévi kamat	2,571			
	c) összesen	93,613			
33	*d)* ebből lefizetődik	19,000	16,429	375,387	
	a) marad a második félévre tartozás	74,613			
	b) ehhez a félévi kamat	2,160			
	c) összesen	76,773			
34	*d)* lefizetődik ismét	19,000	16,840	392,227	
	a) az első félév végén a tartozás lesz	57,773			
	b) ehhez a félévi kamat	1,739			
	c) összesen	59,512			
35	*d)* ebből lefizetődik	19,000	17,261	409,488	
	a) marad a második félévre tartozás	40,512			
	b) ehhez a félévi kamat	1,308			
	c) összesen	41,820			
36	*d)* lefizetődik ismét	19,000	17,692	427,180	

Fizetési részletek folyó száma	Tárgy	A törlesztési számitás menetrendje	Törlesztett tőke		Jegyzet
			részletenkint	együttesen	
		forintban			
	a) az első félév végén a tartozás lesz	22,820			a törlesztett 38. tőkerészletből vagyis 18,587 frtból a 450,000 frt kiegészitésére esik még 4,685 frt ennek levonása után fenmaradt . . 13,902 » valamint a 39. és 40. részletre à . . . 38,000 » 19,000 frt még fizetendő. . . . . . együtt . . 51,902 frt a névértékü veszteségnek pótlásául szolgáland.
	b) ehhez a félévi kamat	865			
	c) összesen	23,685			
37	*d)* ebből lefizetődik	19,000	18,135	445,315	
	a) marad a második félévre tartozás	4,685			
	b) ehhez a félévi kamat	413			
	c) összesen	5,098	együtt	4,685	
				450,000	
38	*d)* lefizetődik ismét	19,000	18,587	13,902	
39	Részlet	—	—	19,000	
40	Törlesztési részlet	—	—	19,000	
	Együtt a törlesztett összeg	—	—	**501,902**	

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

II. melléklet az 529. számú irományhoz.

Törvényjavaslat

a feloszlott percsora-szegedi tiszai ármentesitő-társulat munkálataira engedélyezett kincstári előleg elengedéséről.

1. §.

A feloszlott percsora-szegedi tiszai ármentesitő társulat töltéseinek helyreállitására az 1879 : XXXIV. t. cz. 14. §-a alapján engedélyezett s a volt társulat érdekeltjeit terhelő 580,000 frt kincstári előleg elengedtetik s az érdekeltek a visszafizetés terhe alól felmentetnek.

2. §.

Jelen törvény végrehajtásával a közmunka- és közlekedési s a pénzügyminister bizatnak meg.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

530. szám.

(CLIX. ÜLÉS, 1051. 1) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Ő Fenségeiknek megszólitása Magyarország bibornok herczeg Primása által.

Császári és Királyi Fenségek!

Megható látvány egész világrészünk előtt, midőn Fenségtek magas menyegzője alkalmul szolgál az osztrák-magyar birodalom népeinek arra, hogy egymást felülmulni törekvő nemes versenygéssel tüntessék fel ama hódoló szeretetet és egyetemes ragaszkodást, melyek örökké törhetlenül, kiapadhatlan erővel környezik nálunk a királyi trónt, állami függetlenségünk s alkotmányos kincseink e legfőbb, és féltékenyen őrzött zálogát. A birodalmi népek és országok hosszú sorában, melyek e szerencsés alkalomból örömüket és kegyeletöket tanusitani siettek, Magyarország főrendei s képviselői kiváló nemes kötelességöknek ismerik nem csak legőszintébb üdvkivánataiknak, hanem azon édes reménynek, sőt benső meggyőződésnek is Fenségtek előtt testületileg hódolatteljes kifejezést adni, miszerint az oltár előtt kötött szent frigyöket Istennek teljes áldása változatlanul kisérni fogja.

E reményünk valósitásaért kezeskedik Fenségtek egyikének szeplőtelen lovagias jelleme, s kezeskednek a magasztos női erények, melyeket a fenséges trónörökösné, mint legfényesb örökséget, mint legdrágább kelengyét nászajándokul a családi tűzhelyhez hozott, s ezért áldjuk a kegyes gondviselést, mely a keblek nemes vonzalmát irányitva, magyar anyától született, széles Magyarországon dicsően ragyogó nevet viselő fenséges hölgyet vezérelt azon királyfi oldala mellé, a kiben Szent István birodalmának népei is Felséges Atya méltó örökösét s igy a távoli jövőben a trónnal mindenha elválaszthatlanul összeforrt boldogságuknak biztositékát üdvözlik, s kettős hévvel dobog minden honfi szive, a nagyemlékű félszázados Nádor unokájáért; mert tudja, hogy királyi anyjától, kinek bölcsője e palotában ringott, a magyar nemzet s magyar nyelv iránti rokonszenvet, sőt szeretetet is gondosan megőrzendő kincsül átörökölte. Midőn tehát Császári és Királyi Fenségteknek, mint immár boldog házaspárnak először szerencsénk van e magyar haza földjén hódolhatni, fogadják velök született kegyességgel a legőszintébb szivből fakadó szerencsekivánatainkat, és engedjék meg, hogy magunkat s nemzetünket magas kegyeikbe ajánljuk.

---

531. szám.

(CLIX. ÜLÉS 1051. 2) JEGYZŐKÖNVI PONT.)

Ő Fenségének az országgyülés tisztelgö megszólitására adott válasza.

Örömmel és forró hálával fogadjuk Magyarország főrendei és képviselőinek ismételt üdvözletét. Mondják, kérem, kedves nőm nevében is tisztelt küldőiknek, hogy nagyrabecsült őszinte érzelmeik szivünkben élénk visszhangra találnak, s hogy Magyarország boldogságát legfőbb, legbensőbb vágyaink közé soroljuk.

532. szám.

(CLIX. ÜLÉS 1053. a) JEGYZŐKÖNYVI PONT.)

Kivonat,

a képviselőház 1881. évi május hó 20-án tartott

CDII. ülése jegyzőkönyvéből.

5704. Tisza Kálmán ministerelnök benyujtja kihirdetés végett az Ő Felsége által legkegyelmesebben szentesitett törvényczikket, »a Szeged szabad királyi város országgyülési képviselő választókerületeinek új beosztásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről.«

A ház a törvényczikket hódoló tisztelettel kihirdetteti és hasonló czélból a főrendi házhoz szokott módon átküldeni rendeli.

Antal Gyula s. k.,
a képviselőház jegyzője.

Melléklet az 532. számú irományhoz.

1725. / M. E. 1881.

Mi Első Ferencz József,

Isten kegyelméből Ausztriai Császár, Csehország Királya stb. és Magyarország Apostoli Királya.

Kedvelt Magyarországunk és Társországai hű Főrendei és Képviselői közös egyetértéssel a következő törvényczikket terjesztették szentesités végett Felségünk elő:

Törvényczikk

a Szeged szabad királyi város országgyülési képviselő választó-kerületeinek új beosztásáról és az ezzel kapcsolatos intézkedésekről.

(Kihirdettetett az országgyülés képviselőházában 1881. évi május-hó 20-án, a főrendekházában május hó 21-én.)

1. §.

Szeged szabad királyi város területe, az országgyülési képviselő-választás szempontjából, a két következő választó-kerületre oszlik:

a) I. választó-kerületre, — melyhez a város I., II. és III. bizottsági választó-kerületei;

b) II. választó-kerületre, — melyhez a város IV., V., VI., VII., VIII. és IX. bizottsági választó-kerületei tartoznak.

2. §.

Mindegyik választó-kerület, külön egy-egy képviselőt választ.

3. §.

A törvény életbelépte után, a belügyminister által meghatározott időben, a törvényhatóság közgyülése, az 1. §-ban megállapitott képviselő választó-kerületekbe eső utczákat, tereket stb. jegyzőkönyvileg felsorolja, s ezen jegyzőkönyvet helybenhagyás végett, a belügyministerhez felterjeszti.

4. §.

A legközelebbi általános képviselő-választásnál azonban, miután Szeged városának épitése még nem érte el azon fokot, hogy az 1. §. szerinti felosztás a népesség és a választók számának megfelelne, a választás a következő két kerületben fog történni:

a) I. választó-kerületben, melyet a város I., II. és III. bizottsági választó-kerületei, valamint a IV. és V. városi bizottsági választó-kerületek, jelesül a kalvária-utcza, a londoni-, párizsi-, brüszelli és római körutak, és a felső-tiszapart által határolt belterületi részek;

b) II. választó-kerületben, melyet a város VI., VII., VIII. és IX. bizottsági választó-kerületei képezik.

5. §.

Szeged szabad királyi város központi választmánya az 1881. évre érvényes névjegyzékbe fölvett országgyülési képviselő-választókat, a választó-kerületek 4. §. szerinti felosztásnak megfelelőleg beosztja.

6. §.

A beosztás tervezete elkészittetvén, a városházánál 8 napon át nyilvánosan kitétetik.

Ha valamely választó nem azon kerületbe osztatott be, melyhez azon volt városrész, melyben összeiratott csatolva lett: a 8 nap eltelte után, 3 nap alatt a központi választmánynál felszólamlással élhet.

A központi választmány ezen felszólamlásokat letárgyalja és a beosztást újabb 8 nap alatt véglegesen megállapitván, közhirré teszi.

7. §.

Ezen törvény kihirdetése után azonnal életbelép, s végrehajtásával a belügyminister bizatik meg.

Mi e törvényczikket és mindazt, a mi abban foglaltatik, összesen és egyenként helyesnek, kedvesnek és elfogadottnak vallván, ezennel királyi hatalmunknál fogva helybenhagyjuk, megerősitjük és szentesitjük s mind Magunk megtartjuk, mind más hiveink által megtartatjuk.

Kelt Bécsben, ezernyolczszáz nyolczvanegyedik évi május hó tizennyolczadikán.

Ferencz József *s. k.* (*P. H.*) ***Tisza Kálmán*** *s. k.*

TÁRGYMUTATÓ.

